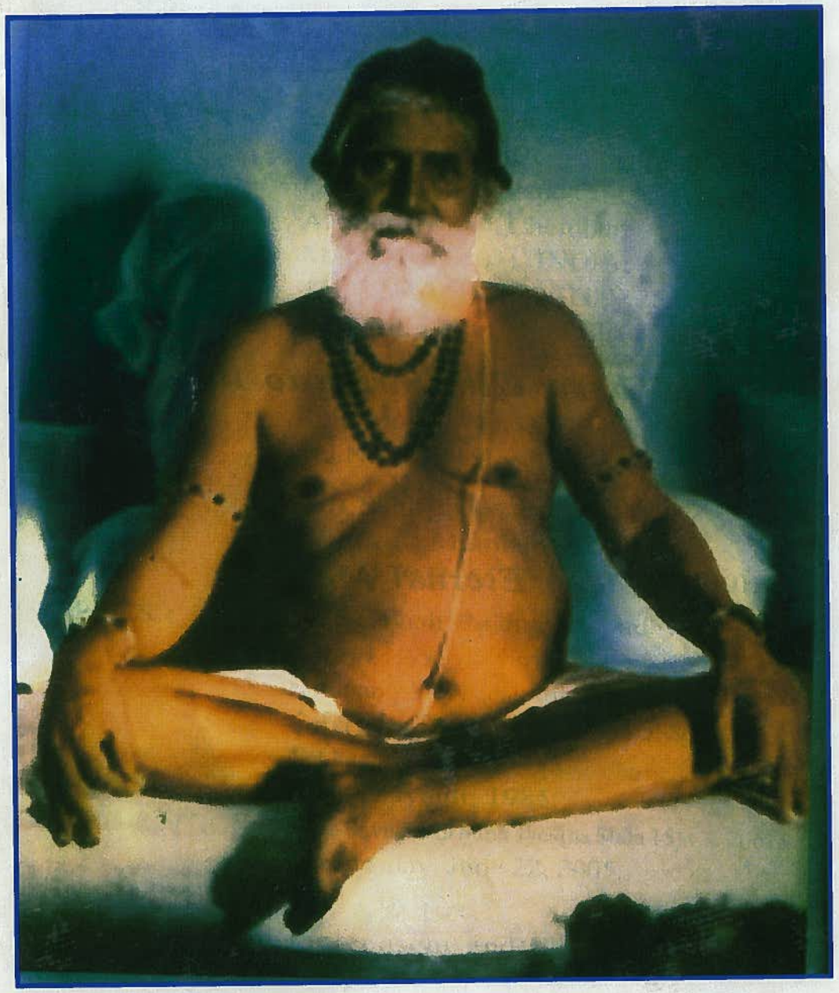
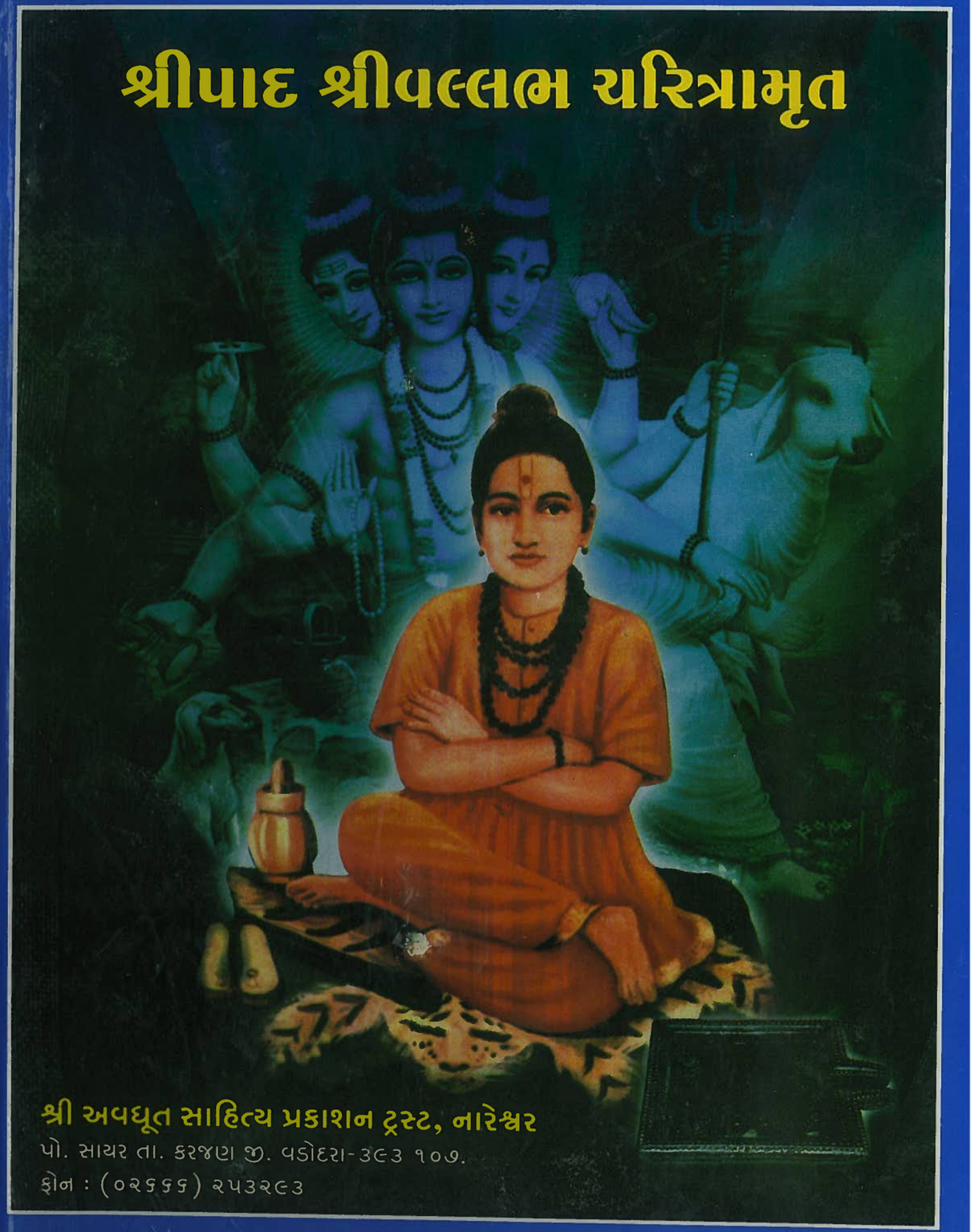

પ.પૂ. શ્રી રંગઅવધૂત મહારાજ

શ્રીપાદ શ્રીવલ્લભ ચરિત્રામૃત

શ્રી અવધૂત સાહિત્ય પ્રકાશન ટ્રસ્ટ, નારેશ્વર
પો. સાયર તા. કરજણ જી. વડોદરા-૩૯૩ ૧૦૭.
ફોન : (૦૨૬૬૬) ૨૫૩૨૯૩

॥ શ્રીદત્તઃ પ્રસન્નોઽસ્તુ ॥

॥ દિગંબરા દિગંબરા શ્રીપાદ શ્રીવલ્લભ દિગંબરા ॥ ॥ દિગંબરા દિગંબરા શ્રીપાદ શ્રીવલ્લભ દિગંબરા ॥ ॥ દિગંબરા દિગંબરા શ્રીપાદ શ્રીવલ્લભ દિગંબરા ॥

॥ શ્રીપાદરાજં શરણં પ્રપદ્યે ॥

ॐ સર્વજગદ્રક્ષાય ગુરુ દત્તાત્રેયાય શ્રીપાદ શ્રીવલ્લભ પરમાત્મને નમઃ

શ્રીપાદ શ્રીવલ્લભ
ચરિત્રામૃત

મૂળ ગ્રંથ રચિયતા
શ્રી શંકર ભટ્ટ
(શ્રી શ્રીપાદ શ્રીવલ્લભના સમકાલીન)

* * *

તેલુગુ પ્રત ઉપલબ્ધિ
શ્રી મલ્લાદી ગોવિંદ દીક્ષિતુલુ, ભીમવરમ.

* * *

મરાઠી અનુવાદ
શ્રી હરિભાઇ જોશી નિટૂરકર (ભાઉ મહારાજ)
હૈદરાબાદ.

* * *

ગુજરાતી અનુવાદ
શ્રી વાસુદેવ દત્તાત્રેય નંદુરબારકર,
અમદાવાદ.

પ્રકાશક : શ્રી અવધૂત સાહિત્ય પ્રકાશન ટ્રસ્ટ, નારેશ્વર

પ્રકાશક
શ્રી અવધૂત સાહિત્ય પ્રકાશન ટ્રસ્ટ,
મુ.નારેશ્વર, પો.સાયર,
તા.કરજણ, જી.વડોદરા - ૩૯૩ ૧૦૭
ફોન નં. : ૦૨૬૬૬-૨૫૩૨૯૩

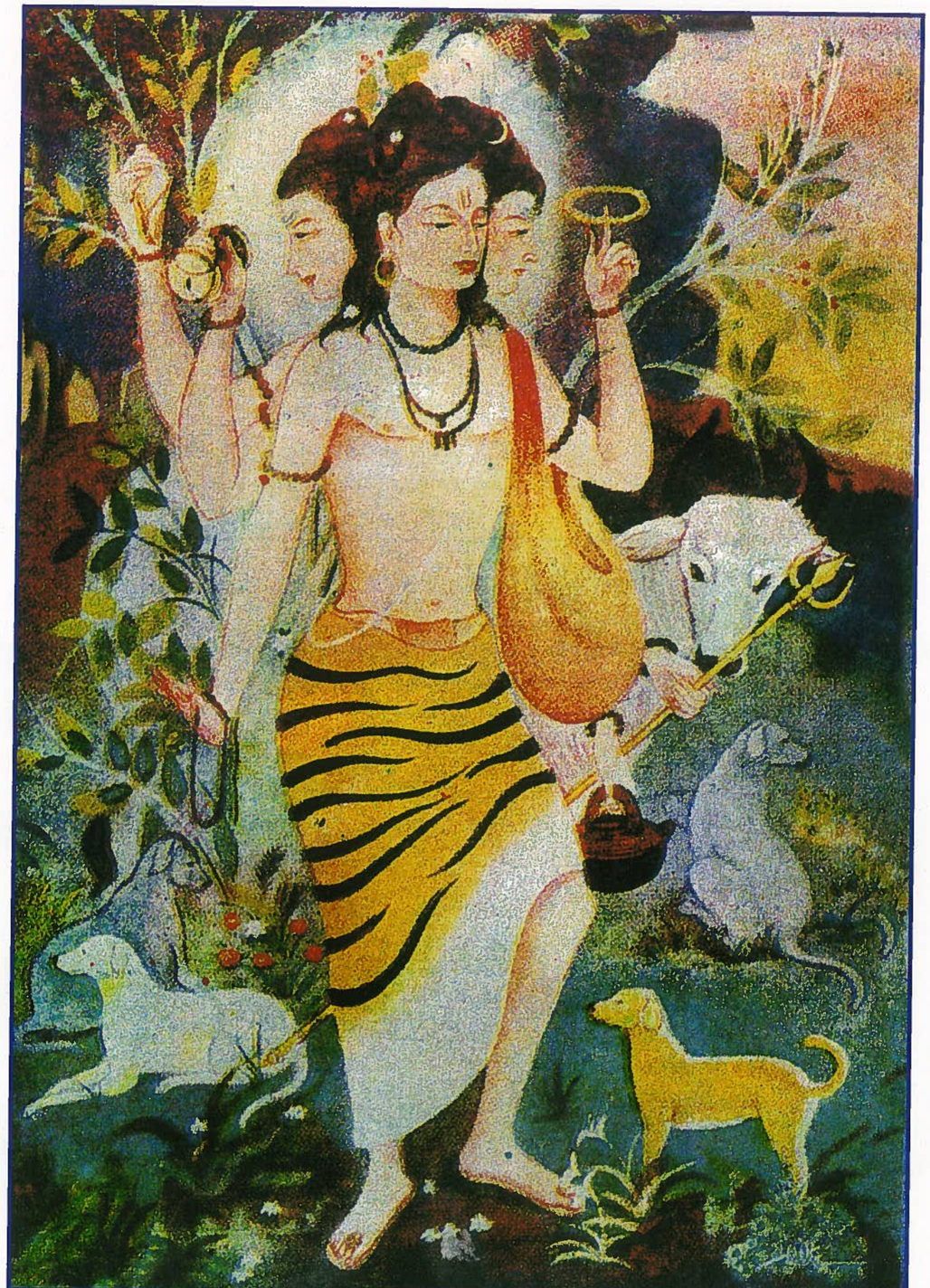
(c) સર્વ હક્ક પ્રકાશકને સ્વાધીન.

ચોથી આવૃત્તિ : માગશર સુદ ચૌદશ વિ.સં. ૨૦૬૮, શુક્રવાર તા. ૯-૧૨-૨૦૧૧

મૂલ્ય :- રૂા. ૬૦/-

પ્રત : ૨૦૦૦

મુદ્રક :
શ્રી રંગ ઓફસેટ સીસ્ટમ્સ,
૪, લબ્ધી એસ્ટેટ, પ્રતાપનગર,
વડોદરા - ૩૯૦ ૦૦૪
ફોન. : ૦૨૬૫ - ૨૫૮૦૨૪૪, ૨૫૮૦૨૩૩

ભગવાન શ્રી દત્તાત્રેય

પ્રકાશકનું નિવેદન

(પ્રથમ આવૃત્તિનું)

શ્રીગુરુચરિત્ર મૂળ મરાઠીનો ગ્રંથમહારાષ્ટ્રના દત્ત ભક્તોમાં વેદતુલ્ય ગણાય છે. એનાં પાઠ પારાયણોથી અનેક ઐહિક અને આધ્યાત્મિક લાભો ભક્તોએ મેળવ્યા છે.

એમાં દત્તાવતાર શ્રી શ્રીપાદ વલ્લભ અને શ્રીમન્નૃસિંહ સરસ્વતીની લીલાઓ વિસ્તારથી છે. અલબત્ત શ્રીપાદ પ્રભુની બહુ ઓછી જાણકારી મળે છે કદાચ એમાં એમણે ટૂંકા ગાળામાં લીલા સમાપ્ત કરી ફરી નૃસિંહ સરસ્વતી રૂપે અવતાર લીધો એ કારણ પણ હોય એમ મનાતું.

પરંતુ એઓશ્રીના સમયમાં જ લખાયેલા સંસ્કૃત ચરિત્રના આધારે તેલુગુ ભાષામાં લખાએલા શ્રીપાદવલ્લભ ચરિત્રનું મરાઠી ભાષાંતર શ્રી નિટૂરકરજી દ્વારા પ્રગટ થયું અને એમાં એમનું વિસ્તૃત ચરિત્ર આલેખાયું!

એ શ્રીપાદવલ્લભ ચરિત્રનું મરાઠીમાંથી ગુજરાતી ભાષાંતર, ભાષાંતર કોવિદ શ્રી વાસુદેવ નંદુરબારકરે કરી આપ્યું છે. તેને પ્રગટ કરતા અતિ આનંદ થાય છે.

શ્રી નંદુરબારકરજીએ ભાષાંતર જ કરી આપ્યું છે એમ નહીં એમનાં માતા પિતા શ્રી દત્તાત્રેય પાંડુરંગ નંદુરબારકર તથા શ્રીમતી ઇન્દિરાબેન દત્તાત્રેય નંદુરબારકરની પુણ્ય સ્મૃતિમાં રૂા. પાંચ હજાર એકનું દાન પણ આપ્યું છે એ એમની વડીલો પ્રત્યેની ભક્તિની દ્યોતક છે. આમ પણ વડીલ નંદુરબારકર મરાઠીમાંથી ગુજરાતી કરવામાં નિષ્ણાત હતા.

અંતમાં, પૂ.શ્રી ના ચરણે સાદર પ્રણામ સહ મૂળ મરાઠીમાં ગુજરાતી કરવા માટે અનુમતિ દેનાર નિટૂરકરજીનો આભાર માનીએ છે.

ચોથી આવૃત્તિનું નિવેદન

શ્રીપાદ વલ્લભ પ્રભુના ગુજરાતી ચારિત્રગ્રંથની ટૂક સમયમાં ચોથી આવૃત્તિનું પુનઃમુદ્રણ કરવાનો યોગ આવ્યો તેનો આનંદ છે. ત્રીજી આવૃત્તિને આટલો સુંદ્ય પ્રતિસાદ મળ્યો તે શ્રી દત્ત ભક્તો માટે આનંદનો વિષય છે. આ આવૃત્તિની કિંમતમાં ઘટાડા માટે ભક્તો તરફથી મળેલ દાતાઓની ભક્તિ સૂચવે છે. પૂ. બાપજીશ્રીના આશિર્વાદ સહ....

દાતાઓ

સર્વશ્રી

(૧)	લાડુબેન રામજીભાઇ પ્રજાપતિ	વડોદરા	૫૦૧	(૧૭)	સુખારામ બેલુભાઇ પટેલ	અરૂરાવ	૭૦૧
(૨)	શ્રી રંગકૃપા ટ્રાવેલ્સ	ભરૂચ	૫૦૧	(૧૮)	જાગૃતિબેન દેસાઇ	વડોદરા	૫૦૧
(૩)	હિરાલાલ પંચાલ	અમદાવાદ	૫૦૧	(૧૯)	ભાવેશભાઇ સુમંતરાવ નાયક	વલસાડ	૫૦૧
(૪)	વિનોદભાઇ		૫૦૧	(૨૦)	દિપ્તિબેન ભદ્રેશભાઇ શેલત	નડિયાદ	૫૦૧
(૫)	રસિકલાલ ખત્રી	બારડોલી	૫૦૧	(૨૧)	રાજારામ બી. દેસાઇ	અમદાવાદ	૫૫૧
(૬)	કિરણકુમાર શાન્તિલાલ દેસાઇ	વાપી	૫૦૦	(૨૨)	સી.કે. રાઉલજી	ગોધરા	૧૦૦૦૦
(૭)	સુરેશભાઇ છોટુભાઇ દેસાઇ	ઝીમ્બાબ્વે	૫૦૧	(૨૩)	બંકિમચંદ્ર ભિખુભાઇ વૈદ્ય	નવસારી	૧૦૦૦
(૮)	માલદીપસિંહ સી. રાવલજી	ગોધરા	૫૦૦	(૨૪)	શરદભાઇ શ્રોફ	મુબંઇ	૫૦૦૧
(૯)	ભૂપતસિંહ ચંદ્રસિંહ મહિડા	મોટી પારડી	૫૦૧	(૨૫)	પ્રેરણાબેન સંદિપભાઇ ઠાકોર	અમેરિકા	૧૫૦૧
(૧૦)	હેમલતાબેન વાસુદેવ દવે	નાપાડ	૫૦૧	(૨૬)	ચંદનબેન તાપીશંકર પંડ્યા	ખંભાત	૧૫૦૧
(૧૧)	સંજયભાઇ મણિલાલ પંચાલ	મુંબઇ	૫૦૧	(૨૭)	કંદર્પ દિનેશ જાની	અમેરિકા	૧૦૦૧
(૧૨)	ઋષભ શેઠ	મુંબઇ	૫૦૧	(૨૮)	જગજીવનદાસ કાપડીયા	વલસાડ	૩૦૦૧
(૧૩)	ECRE બોપલ	અમદાવાદ	૭૫૦	(૨૯)	જ્યોત્સ્નાબેન	લંડન	૧૦૦૫
(૧૪)	અવધૂત જગન્નાથ રાવલ	મુંબઇ	૫૦૦	(૩૦)	તારાબહેન રતનશા પટેલ	મુબંઇ	૧૧૧૧
(૧૫)	રજનિકાન્ત જગન્નાથ રાવલ	મુંબઇ	૫૦૫	(૩૧)	પ્રાગજીભાઇ લક્ષ્મણભાઇ મિસ્ત્રી	રાજપીપળા	૧૦૨૧
(૧૬)	ચંદુલાલ ગોરધનભાઇ પટેલ	વડોદરા	૫૦૧	(૩૨)	રણજીતસિંહ છત્રસિંહ સોલંકી	ચલથણ	૫૦૦૧

- પ્રકાશક

પ્રાક્કથન

॥ શ્રીપાદ રાજં શરણં પ્રપધે ॥

શ્રીગુરુદેવદત્ત શ્રી ગુરુભ્યો નમઃ શ્રી રામ સમર્થ

મનુષ્ય માત્રને આ જીવનમાં અનેક પ્રકારનાં દુઃખ સહન કરવાનો વારો આવે છે. શોક મોહથી ગ્રસ્ત થઇ મનુષ્યને અનેક પ્રકારનાં કષ્ટ સહન કરવાં પડે છે. આ બધી જંજાળમાંથી છોડાવનાર કેવળ પરમાત્માજ સમર્થ છે. પરમાત્માની કૃપાથી ભક્તનાં સર્વ સંકટો, દુઃખો નાશ પામી ભક્તને સુખ શાંતિ સાંપડે છે. પરમાત્માની કૃપા સંપાદન કરવા મનુષ્યે ભગવાનની આરાધના, ઉપાસના, સ્તોત્ર-પઠન, જપ ધ્યાન ઇત્યાદિનું અવલંબન લેવું જોઇએ.

ભગવાન દત્તાત્રેય એ સૃષ્ટિના સર્જક, પાલક અને સંહારક છે. આજ ભગવાન દત્તાત્રેય, મહર્ષિ અત્રિ અને સતી અનસૂયાની ભક્તિથી પ્રસન્ન થઇ ગુણાતીત હોવા છતાં ત્રિગુણાત્મક ત્રિમૂર્તિના સ્વરૂપે અવતર્યા.તેઓ સર્વના પરમગુરુ છે. જન્મ-મરણ ના કારણરૂપ અજ્ઞાનનો નાશ કરી ભક્તને મોક્ષ (કૈવલ્ય) પ્રદાન કરવા માટેજ અવતાર થયો છે. ભગવાન દત્તાત્રેય એ સ્મર્તૃગામી છે. અનન્ય ભક્તિ દ્વારા તેમનું સ્મરણ કરતાં ભક્તને તેઓ સર્વપ્રકાર સંકટોમાંથી મુક્ત કરી શાશ્વત સુખ પ્રદાન કરે છે.

ભગવાન દત્તાત્રેય જગતનો ઉદ્ધાર કરવા કલિયુગમાં ઇ.સ. ૧૩૨૦ માં આંધ્રપ્રદેશના પૂર્વ ગોદાવરી જિલ્લાના પીઠાપુર ક્ષેત્રે અતિધાર્મિક આપ્પલરાજા અને સુમતિ દંપતીના કુળમાં શ્રીપાદ શ્રીવલ્લભ નામથી અવતર્યા. ભગવાન દત્તાત્રેય નો આ પ્રથમ અવતાર છે. તે પછી સુક્ષેત્ર કારંજા (જિ. વાસિમ) મહારાષ્ટ્રમાં તેમનો બીજો અવતાર શ્રી નૃસિંહ સરસ્વતી નામે થયો. શ્રીનૃસિંહ સરસ્વતી સ્વામી મહારાજની વિસ્તૃત લીલા મરાઠી ગ્રંથ શ્રી ગુરુચરિત્રમાં જોવા મળે છે.

મરાઠી શ્રીગુરુચરિત્રમાં શ્રીપાદશ્રીવલ્લભની ખૂબ જ સંક્ષિપ્તમાં ચરિત્રલીલા નું વર્ણન આવે છે. સાંપ્રત ગ્રંથમાં શ્રીપાદ શ્રીવલ્લભ નું વિસ્તૃત જીવન ચરિત્ર ૫૩ અધ્યાયમાં વર્ણવવામાં આવ્યું છે. વાચકોને ચરિત્રવાંચન કરતાં શ્રીપાદશ્રીવલ્લભ ના સાન્નિધ્યની અનુભૂતિ થાય છે. શ્રીપાદ પ્રભુની બાળલીલા ને કૃષ્ણભગવાનની બાળલીલાઓ સાથે સરખાવી શકાય. શ્રીપાદ શ્રીવલ્લભના જીવનચરિત્રની રચના તેમના સમકાલીન પરમભક્ત

श्री दत्तो नारदो व्यासो शुकश्च पवनात्मजः ।
कार्तवीर्यश्च गोरक्षो सप्तैते स्मृतिगामिनः ॥

પ્રસિદ્ધ સાત ચિરંજીવીમાં ભગવાન દત્તાત્રેયનું નામ પ્રથમ છે.

શ્રી શંકરભટ્ટ દ્વારા તેઓશ્રીએ કરાવી લીધી. શંકરભટ્ટે ! પ્રથમ સંસ્કૃતમાં શ્રીપાદ ચરિત્રામૃત ગ્રંથની રચના કરી. તે પછી ગ્રંથનો તેમણે તેલગુ ભાષામાં અનુવાદ કર્યો. તેલગુ ભાષામાં લખાયેલો ગ્રંથ શ્રીપાદ શ્રીવલ્લભ નાં કથન અનુસાર ૩૩ મી પેઢી માં પ્રસિદ્ધ થયો. તેલગુ ભાષામાં લખાયેલો ગ્રંથ શ્રી હરિભાઉ નિટૂરકર મહારાજ દ્વારા મરાઠીમાં તા. ૧-૩-૨૦૦૭ માં પ્રસિદ્ધ થયો. એનોજ આ ગુજરાતી અનુવાદ છે.

આ ચરિત્રનું પારાયણ કરવાથી મનુષ્ય સંસારરૂપી ભવસાગરને પાર કરે છે. પરમેશ્વરની કૃપા પ્રાપ્ત થઇ શાશ્વત સુખની પ્રાપ્તિ થાય છે. આ ચરિત્રરસામૃત નો આસ્વાદ લઇ ઇતર ભક્તોને પણ તે વાંચવા પ્રોત્સાહિત કરીને શ્રીપાદ શ્રીવલ્લભ ભગવાન ના કૃપાપાત્ર થવું. ઇતિ શમ્ । (મૂળ મરાઠી ગ્રંથની પ્રસ્તાવનાને આધારે.)

શંકરભટ્ટ ના વંશજ શ્રી મલ્લાદિ ગોવિંદ દીક્ષિત, ભીમવરમ્નો વૃત્તાંત.

શ્રીપાદ શ્રીવલ્લભ પ્રભુના ચરિત્ર વિશે સરસ્વતી ગંગાધર રચિત શ્રી ગુરુચરિત્રમાં ખૂબ જ અલ્પ માહિતી ઉપલબ્ધ છે. કલિયુગમાં શ્રીપાદ શ્રીવલ્લભ એ દત્ત ભગવાનનો પ્રથમ અવતાર ગણાય છે. શ્રીપાદ શ્રીવલ્લભ એ ઇ.સ. ૧૩૨૦ કૃષ્ણ યજૂર્વેદ શાખા, આપસ્તંબ સૂત્ર, ભારદ્વાજ ગોત્રમાં બ્રહ્મશ્રી ઘંડીકોટા અપ્પલરાજ શર્મા અને અખંડ લક્ષ્મી સૌભાગ્યવતી સુમતિ મહારાણીના તૃતીય સંતાન તરીકે જન્મ્યા. શ્રીપાદ શ્રીવલ્લભને શ્રીધરરાજ શર્મા અને રામરાજ શર્મા એમ બે ભાઇઓ હતા તથા તેમની ત્રણ બહેનોનાં નામ શ્રી, વિદ્યાધરી, રાધા અને સુરેખા હતાં. બ્રહ્મણી મલ્લાદિ બાપન્ના, વધ્યાનુલુ અને અખંડ લક્ષ્મી સૌભાગ્યવતી રાજમાંબા એ અનુક્રમે માતામહ (માતાના પિતા)તથા માતામહી (માતાનાં માતા) હતાં.

શ્રીપાદ શ્રીવલ્લભના ચરિત્રની રચના શંકરભટ્ટ નામના દેશસ્થ સ્માર્ત બ્રાહ્મણે સંસ્કૃત ભાષામાં કરી તે પછી તેનો તેમણે તેલગુ ભાષામાં અનુવાદ કર્યો. આ તેલગુ ભાષાંતરની મૂળ હસ્ત લિખિત મારી પાસે છે. આ ચરિત્ર શ્રી બાપન્નાચાર્યુલૂ ની ૩૩ મી પેઢી માં પ્રસિદ્ધ થશે. તેમ ગ્રંથમાં લખેલું છે. અત્યારની અમારી પેઢી ૩૩ મી (શ્રી બાપન્નાચાર્યુલૂ ની) છે.

આ દિવ્ય ''શ્રીપાદ શ્રીવલ્લભ ચરિત્રામૃત ''પ્રસિદ્ધ કરવું કે નહી તે વિશે હું દ્વિધામાં હતો. ત્યારે મને એક અનુભવ થયો. એક દિવસ હું ભીમવરમ્ના માઉળમ્મા મંદિરના પ્રાંગણામાં બેઠો હતો. ત્યારે એક વૃદ્ધ યાચકે મારી પાસે ભોજન માટે પૈસા માંગ્યા. મેં તેને ૧૧ રૂપિયા આપ્યા. ૨-૩ દિવસ પછી શ્રીક્ષેત્ર ગાણગાપુરના શ્રી નૃસિંહ સરસ્વતી સંસ્થાન માંથી પ્રસાદ અને ૧૧ રૂા. ની પાવતી આવી. વાસ્તવિક ૧૧ રૂ. મેં ગાણગાપુરમાં મોકલ્યાવ્યા જ ન હતા.

ઉપરની ઘટના પછી મને લાગ્યું કે શ્રીનૃસિંહસરસ્વતી સ્વામી તરફથી મને ''શ્રીપાદ શ્રીવલ્લભ ચરિત્રામૃત''પ્રકાશિત કરવા અનુજ્ઞા મળી છે. અત્યંત જીર્ણ થઇ ગયેલા મૂળ ગ્રંથની બીજી નકલ તૈયાર કરી ગ્રંથમાં જણાવવામાં આવ્યા પ્રમાણે મૂળ ગ્રંથ ''ચરિત્રામૃત'' નું કૃષ્ણા નદીમાં વિસર્જન કરવામાં આવ્યું. ઇ.સ. ૨૦૦૧ ની વિજયાદશમી (દશેરા) થી અશ્વિન વદ ૧૧ સુધી પીઠાપુર માં આવેલ ''શ્રીપાદ શ્રીવલ્લભ મહાસંસ્થાન'' માં શ્રીપાદ પ્રભુના સાન્નિધ્યમાં પારાયણ કરી તે ગ્રંથની નકલ સંસ્થાન ને અર્પણ કરવામાં આવી.

આ અક્ષર સત્ય ગ્રંથ છે. આ ગ્રંથનો પ્રત્યેક અક્ષર શક્તિ-યુક્ત છે. આ ગ્રંથમાં અતિશયોક્તિ અથવા અનાવશ્યક વર્ણન ક્યાંય પણ નથી. ગ્રંથના મૂળ લેખક શ્રી શંકર ભટ્ટ એ વિદ્વાન કે પંડિત નહોતા. પરંતુ શ્રીપાદ પ્રભુપર તેમની અત્યંત નિષ્ઠા જોઇને શ્રીપાદ પ્રભુએ તેમના પર કૃપા કરી ચરિત્રામૃત નું આલેખન તેમના દ્વારા કરાવી લીધું. આ ગ્રંથનું નિત્ય પારાયણ કરવાથી બધા જ પ્રકારનાં સંકટો દૂર થાય છે. આ ગ્રંથનુ પારાયણ કરી ૧૧ ભક્તોને અન્નદાન કરવાથી તત્કાળ ફળપ્રાપ્તિ થાય છે.

શ્રી દત્ત સેવામાં.

મલ્લાદિ ગોવિંદ દીક્ષિત,

ભીમવરમ્

॥ શ્રીપાદ રાજં શરણં પ્રપદ્યે॥

શ્રીગુરુદેવ દત્ત　　શ્રી ગુરવે નમઃ　　શ્રી કૃષ્ણ પરમાત્મને નમઃ

મરાઠી ભાષાંતર કર્તા હ. ભ. પ. શ્રી હરિભાઉ જોષી, નિટ્ટૂરકર મહારાજનું નિવેદન

કાષાયવસ્ત્રં કરદંડધારિણં કમંડલું પદ્મકરેણ શંખમ્ ।
ચક્રં ત્રિશૂલં ડમરું ગદાય ॥ શ્રીપાદરાજં શરણં પ્રપદ્યે ॥

કૃતે જનાર્દનો દેવસ્ત્રેતાયાં રઘુનંદનઃ ।
દ્વાપરે રામકૃષ્ણૌ ચ કલૌ શ્રીપાદવલ્લભ : ॥

પરમપવિત્ર ભારતવર્ષમાં પરમેશ્વરના અનેક અવતારોનું અવતરણ થયું પરંતુ ભગવાન દત્તાત્રેય માત્ર ભક્તોના રક્ષણ માટે તેમના ઉદ્ધાર માટે તેમજ તેમને જ્ઞાન પ્રદાન કરવા માટે પૃથ્વીપર હંમેશા વાસ્તવ્ય કરી રહ્યા છે. ભક્તોએ સ્મરણ કરતાંજ તેઓ પ્રગટ થઇ ભક્તોની મનોકામના પૂર્ણ કરે છે. આથી જ તેઓ સ્મર્તૃગામી તરીકે પણ ઓળખાય છે. કૃતયુગ (સત્યયુગ) માં મહર્ષિ અત્રિ અને સતી અનસૂયા ની તપશ્ચર્યાથી પ્રસન્ન થઇ દત્ત ભગવાને અવતાર ધારણ કર્યો અને અવનિપર દત્તભક્તિરૂપી કલ્પવૃક્ષ વૃધ્ધિગત કર્યું.

તેમનો બીજો અવતાર (કલિયુગ નો પ્રથમ અવતાર) પૂર્વ ગોદાવરી જિલ્લાના પીઠિકાપૂરમ્ (પીઠાપુર) માં ઇ.સ. ૧૩૨૦ માં ભાદરવા સુદ ૪ (ગણેશ ચતુર્થી) ના દિવસે કૃષ્ણ યજુર્વેદ શાખા, આપ સ્તંબ સૂત્ર, ભારદ્વાજ ગોત્રોત્પન્ન બ્રહ્મણી ઘંડીકોટા અપ્પલરાજ શર્મા અને અખંડ સૌભાગ્ય લક્ષ્મી મહારાણી સુમતિ દેવીની કૂખે થયો. તેમની બાળલીલાઓ પ્રત્યક્ષ બાળકૃષ્ણની લીલાઓ જેવીજ અત્યંત મધુર અને અદ્‌ભુત છે. શ્રીપાદ પ્રભુએ પીઠાપુરમાં ૧૬ વર્ષ અને ૧૪ વર્ષ કુરવપુરમાં એમ માત્ર ૩૦ વર્ષમાં નાના પ્રકારની અદ્‌ભુત લીલાઓ કરી પોતાના ભક્તોને ઇહ અને પર લોકનું શાશ્વત સુખ પ્રદાન કર્યું. દુષ્ટોને દંડ અને શિષ્ટો નું રક્ષણ કરવા શ્રીપાદ પ્રભુએ અવતાર ધારણ કરી અનેક અહંકારી લોકોના ગર્વનું ખંડન કર્યું છે. અનેક સંકટો સામે ભકતોનું રક્ષણ કર્યું અને પીઠાપુર ક્ષેત્રનો મહિમા અનેક ગણો વધાર્યો.

પીઠાપુર એ પ્રાચીન કાળથી પ્રસિધ્ધ સિધ્ધ ક્ષેત્ર છે. ગયાસુર નામના અસુરના શરીર પર યજ્ઞ કરવામાં આવ્યો ત્યારે તેના પગ પીઠાપુર માં હતા. આથી પીઠાપુરને પાદગયા ક્ષેત્ર કહે છે. અહીં ગયાસુરની પાદુકા તથા ભગવાન વિષ્ણુની પાદુકાઓ પણ વિદ્યમાન છે. ગયાસૂર ના શરીરપર યજ્ઞ ચાલુ હતો. સૂર્યોદય સુધી તારે ઉઠવું નહીં તેમ ગયાસૂર ને કહેવામાં આવ્યું હતું. પરંતુ ભગવાન શંકરે કુક્કુટનું રૂપ લઇ પ્રભાત કરતાંય વહેલા બાંગ પોકારી. આમ નિયમનો ભંગ થયા છતાં ગયાસુરનો ઉધ્ધાર ભગવાને કર્યો. શ્રી કુક્કુટેશ્વરનું સ્થાન પણ અહીં પીઠાપુર માં છે.

દક્ષ-યજ્ઞ માં સતી એ યોગાગ્નિથી દેહત્યાગ કર્યો. ભગવાન શંકર સતીદેહ ને લઇ તાંડવ કરવા લાગ્યા. ભગવાન વિષ્ણુએ સતીદેહના ટુકડા કર્યા. પૃથ્વીના જે ભાગ પર તે તે દેહ-ખંડ પડયો તે તે સ્થળ શક્તિપીઠ તરીકે પ્રખ્યાત થયું. પ્રમુખ અઢાર શક્તિપીઠ માં પુરહુતિકા શક્તિપીઠ પીઠાપુરમાં છે.

સંપૂર્ણ ભારતમાં (૧) કાશીમાં બિંદુ-માધવ (૨) પ્રયાગમાં વેણિ માધવ (૩) રામેશ્વરમાં સેતુ માધવ (૪) ત્રિવન્દ્રમમાં સુંદર માધવ અને (૫) પીઠાપુરમાં કુંતી-માધવ એમ માધવનાં પાંચ મંદિરો આવેલાં છે. પાંડવ માતા કુંતીએ માધવની પૂજા કરી તે સ્થાન અહીં પીઠાપુરમાં આવેલું છે. આ સ્થળ દક્ષિણકાશી તરીકે પણ ઓળખાય છે.

ઉપર કહ્યા પ્રમાણે પીઠાપુર વિવિધ કારણોથી પ્રસિધ્ધ છે. તેમ છતાંય શ્રીપાદ શ્રીવલ્લભ ના ચરણસ્પર્શ થી આ ભૂમિનો મહિમા અપરંપાર વધ્યો તે ''શ્રીપાદ શ્રીવલ્લભ ચરિત્રામૃત'' ના વાચકોને ખ્યાલ આવશેજ. આ ગ્રંથના મૂળ લેખક શ્રી શંકરભટ્ટ એ કર્ણાટકના દેશસ્થ સ્માર્ત બ્રાહ્મણ હતા અને તેઓ શ્રીપાદ શ્રીવલ્લભના સમકાલીન હતા. શ્રીપાદ શ્રીવલ્લભની કૃપાથી તેમણે પ્રથમ સંસ્કૃતમાં આ ગ્રંથ લખ્યો. પછી તેનું ભાષાંતર તેલગુ ભાષામાં થયું.

આ ગ્રંથની વિશિષ્ટતા એ છે કે તેમાં કેટલીય ભવિષ્યની

ઘટનાઓનું વર્ણન છે દા. ત.

(૧) આ ગ્રંથ મલ્લાદિ બાપન્નાવધાનુલુ (શ્રીપાદજીના માતામહ) ની ૩૩ મી પેઢીમાં પ્રસિધ્ધ થશે. હાલમાં શ્રી મલ્લાદિ ગોવિંદ દીક્ષિતુલુ એ મલ્લાદિ બાપન્ના વધાનુલુ ના ૩૩ મા વંશજ છે. તેમણે જ આ ગ્રંથ પીઠાપુર સંસ્થાન ને પ્રકાશનાર્થ આપ્યો.

(૨) આગામી અવતાર હું કારંજા માં નૃસિંહસરસ્વતી નામે લઇશ. મારું સ્વરૂપ મારા માતામહ જેવું હશે. ત્યાંથી હું ગંવર્ધપૂર (ગાણગાપુર) અને આગળ કદલીવન માં જઇશ. ત્યાં હું ૩૦૦ વર્ષ સમાધિમાં રહીશ અને પછી સ્વામી સમર્થ (અક્કલકોટના સ્વામી) નામે પ્રજ્ઞાપુર (અક્કલકોટ) માં પ્રગટ થઇશ.

(૩) મારા જ્યેષ્ઠ બંધુ શ્રીધર શર્મા એ મહારાષ્ટ્રમાં સમર્થ રામદાસ તરીકે પ્રસિધ્ધિ પામશે. નરસિંહ વર્મા છત્રપતિ શિવાજી નામે જન્મ લેશે અને મહારાષ્ટ્રમાં રાજ્ય સ્થાપન કરી રામદાસના શિષ્ય થશે.

(૪) મારા બીજા બંધુ શ્રીરામ શર્મા એ મહારાષ્ટ્રમાં શ્રીધર સ્વામી થઇ મહાયોગી તરીકે પ્રસિધ્ધિ પામશે.

(૫) શ્રી રામચંદ્ર પ્રભુએ હનુમાન ને જે માણિકની માળા આપી હતી તે માણિક પ્રભુ તરીકે જન્મ લેશે. આ ગ્રંથમાં સંત શ્રી સાંઇબાબા, શ્રી ગાડગે બાબા એમ અનેક સંતોનો ઉલ્લેખ છે.

મારા ગુરુદેવ પરમપૂજ્ય બ્રહ્મશ્રી વિદ્યાવાચસ્પતિ શ્રી દત્ત મહારાજ કવીશ્વર, પરમપૂજ્ય યોગતપસ્વી શ્રી કાકામહારાજ (ઢેંકણે મહારાજ) અને પરમ પૂજ્ય શ્રી રામસ્વામી મહારાજ આ ગુરુ ત્રિમૂર્તિના આશીર્વાદથી ''શ્રીપાદ શ્રી વલ્લભ ચરિત્રામૃત'' ગ્રંથ મરાઠીમાં ભાષાંતરિત થયો. ભાષાંતર દરમ્યાન શ્રીપાદજી ની પ્રેરણા અનુસાર કેટલાક સ્થળે તેલગુ શબ્દ અથવા તેલગુ વાક્યનો પ્રભાવ દેખાઇ આવશે.

આ ગ્રંથ નો અનુવાદ કરવામાં પ્રો. સૌ. શોભા દેશમુખ આજેગાંવકર, ડૉ. ઉર્મિલા હૈદરાબાદકર, શ્રી પ્રભાકર ગંભીરે, સૌ. મીનાક્ષી શાસ્ત્રી, સૌ. છાયા શાસ્ત્રી, કુ. કે શારદા, સૌ. સંધ્યા જોષી અને શ્રી મુકુંદ ગોખલેનો ખૂબજ સહકાર મળ્યો.

આ ગ્રંથ અક્ષર સત્ય હોઇ તેનો પ્રત્યેક અક્ષર શક્તિ-સંપન્ન છે. આ ગ્રંથનું પારાયણ કરનાર ભકતો ઇહલોકનું સુખ ભોગવી અંતે મોક્ષપ્રાપ્તિ કરશે. આ પ્રમાણેનું શ્રીપાદ પ્રભુનું અભય વચન છે. સર્વ ભક્તોએ તેનો અનુભવ લેવો.

અંતમાં ગ્રંથમાં વ્યાકરણની હ્રસ્વ, દીર્ઘ અને વાક્યરચના માં કોઇ દોષ હોય તો સુજ્ઞ વાચકોએ અમનેજાણ કરતાં બીજી આવૃત્તિમાં તે સુધારવા માં આવશે. જિજ્ઞાસુ ભક્તોની ત્વરિત માગણી ને ધ્યાનમાં લઇ આ ગ્રંથ જલદી પ્રકાશિત કર્યો છે.

યથામતિ આ સેવા શ્રીપાદ શ્રીવલ્લભ ના ચરણે સાદર સમર્પણ.

અહં હિ શ્રી વલ્લભ-દાસ-દાસ-
દાસસ્ય- દાસસ્ય ચ દાસદાસ : ॥

હરિભાઉ જોષી નિટ્ટૂરકર.

સરનામુ :-
૨૨-૧૫-૧૯૯
એસ. બી. એચ કૉલોની,
ઉપ્પલ, હૈદરાબાદ -૫૦૦૦૩૯.
તા. -૧-૩-૨૦૦૭
ફાગણસુદ ૧૩ શક ૧૯૨૮.

શ્રીપાદ શ્રીવલ્લભ ચરિત્રામૃત ગ્રંથની પારાયણવિધિ.

(૧) પ્રથમ દિવસ	૧ થી ૬ અધ્યાય.
(૨) બીજો દિવસ	૭ થી ૧૨ અધ્યાય.
(૩) ત્રીજો દિવસ	૧૩ થી ૧૮ અધ્યાય.
(૪) ચોથો દિવસ	૧૯ થી ૨૨ અધ્યાય.
(૫) પાંચમો દિવસ	૨૩ થી ૩૪ અધ્યાય.
(૬) છઠ્ઠો દિવસ	૩૫ થી ૪૨ અધ્યાય.
(૭) સાતમો દિવસ	૪૩ થી ૫૩ અધ્યાય.

શ્રીપાદ શ્રીવલ્લભ ચરિત્રામૃત ગ્રંથ ના પ્રત્યેક અધ્યાય ના પઠનનું ફળ

અધ્યાય.	ફળશ્રુતિ
૧.	ઘરમાં શાંતિ રહેશે- સુખની પ્રાપ્તિ.
૨.	મનઃ કલેશ-નિવારણ
૩.	નાગદોષ નિવારણ, સંતાન પ્રતિ બંધક દોષ નિવારણ.
૪.	કન્યાઓને યોગ્ય વરપ્રાપ્તિ, ગુરુનિંદા દોષ નિવારણ.
૫.	વિઘ્નો દૂર થશે. દેવતા-કોપ થી મુક્તિ.
૬.	પિતૃઓના શાપની નિવૃત્તિ.
૭.	અજ્ઞાન-નિવૃત્તિ, વિવેક પ્રાપ્તિ.
૮.	સંતાન પ્રાપ્તિ, લક્ષ્મી કૃપા-કટાક્ષ લાભ.
૯.	પ્રારબ્ધ-કર્મ-નાશ.
૧૦.	દુર્ભાગ્ય નાશ.
૧૧.	દુર્ગુણોથી મુક્તિ
૧૨.	શરીર-આરોગ્ય પ્રાપ્તિ.
૧૩.	વ્યવસાય-વૃદ્ધિ, પશુવૃદ્ધિ.
૧૪.	આપદા-નિવારણ,ઉત્સાહ-વૃદ્ધિ
૧૫.	અકારણ કલહ નિવારણ, પૂર્વજન્મ કૃત દોષ નિવારણ.
૧૬.	ધનાકર્ષણ- શક્તિ-વૃદ્ધિ
૧૭.	સિદ્ધ પુરુષોના આશીર્વાદ.
૧૮.	પાપકર્મનો નાશ-ભાગ્યવૃદ્ધિ.
૧૯.	માનસિક કલેશ નિવારણ.
૨૦.	કષ્ટ-નષ્ટ-નિવારણ.
૨૧.	આધ્યાત્મિક લાભ-પુણ્યવૃદ્ધિ.
૨૨.	કર્મદોષ નિવારણ.
૨૩.	ઐશ્વર્ય પ્રાપ્તિ.
૨૪.	દાંપત્ય સુખ.
૨૫.	આર્થિક સમસ્યા દૂર થશે.
૨૬.	દુર્દૈવ નાશ , સત્સંતાન પ્રાપ્તિ
૨૭.	ઐશ્વર્ય, લક્ષ્મી પ્રાપ્તિ
૨૮.	વિવાહ અનુકૂલ અને શીઘ્ર થશે.
૨૯.	પિતૃદેવતાઓના આશીર્વાદ.
૩૦.	ઉજ્જ્વલ ભવિષ્ય.
૩૧.	વિદ્યા, ઐશ્વર્યની પ્રાપ્તિ.
૩૨.	સદ્‌ગુરુ કૃપા કટાક્ષ પ્રાપ્તિ.
૩૩.	અનુકૂલ વિવાહ
૩૪.	ઋણ મોચન (દેવામાંથી મુક્તિ)
૩૫.	વાક્ સિદ્ધિ.
૩૬.	અનુકૂલ દાંપત્ય જીવન.
૩૭.	જીવન માં સ્થિરતા.
૩૮.	આત્મ સ્થૈર્ય.
૩૯.	સર્પદોષ નિવારણ.
૪૦.	અસાધ્ય કાર્યમાં યશપ્રાપ્તિ.
૪૧.	લોકનિંદા પરિહાર.
૪૨.	ખોવાયેલ સંતાન પ્રાપ્તિ.
૪૩.	અષ્ટૈશ્વર્ય પ્રાપ્તિ.
૪૪.	ઉજ્જ્વલ ભવિષ્ય
૪૫.	સર્વક્ષેત્રમાં વૃદ્ધિ.
૪૬.	ત્વરિત વિવાહ.
૪૭.	સર્વ શુભ ફળ પ્રાપ્તિ.
૪૮.	આર્ત, અર્થાર્થી, જિજ્ઞાસુ, મુમુક્ષુ ને ચારે પુરુષાર્થ પ્રાપ્તિ.
૪૯.	સમસ્ત કર્મદોષ નિવૃત્તિ માટે.
૫૦.	ગુરુનિંદા કરવાથી આવેલું દારિદ્ર દૂર કરવા.
૫૧.	જલ-અકસ્માત થી બચવા.
૫૨.	વિના પ્રયત્ને સર્વ સમસ્યા નો ઉકેલ.
૫૩.	મહાપાપ- નિવારણ.

॥ શ્રીપાદ્ શ્રી વલ્લભ સ્તોત્રમ્ ॥

श्रीपादवल्लभगुरोः वदनारविन्दं
वैराग्यदीप्ति परमोज्वलमद्वितीयम् ।
मन्दस्मितं सुमधुरं करुणार्द्र नेत्रं
संसार-ताप-हरणं सततं स्मरामि ॥
श्रीपादवल्लभगुरोः करकल्पवृक्षं
भक्तेष्ट-दान - निरतं रिपुसंक्षयं वै ।
संस्मरणमात्रचिति-जागरणं सुभद्रं
संसारभीतिशमनं सततंभजामि ॥
श्रीपादवल्लभगुरोः परमेश्वरस्य
योगीश्वरस्य शिवशक्तिसमन्वितस्य ।
श्रीपर्वतस्य शिखरं खलु सन्निविष्टं
त्रैलोक्य- पावन- पदाब्जमहं नमामि ॥

॥ શ્રીપાદરાજં શરણં પ્રપદ્યે ॥

અનુવાદકના બે બોલ.

પૂ. શ્રી રંગઅવધૂત મહારાજ પ્રણીત ગુજરાતી શ્રી ગુરુલીલામૃત ગ્રંથ (કર્મકાંડ) અને મરાઠી માં લખાયેલો સરસ્વતી ગંગાધર રચિત ગ્રંથ શ્રી ગુરુચરિત્ર નાં પારાયણ- અનુષ્ઠાન કરનાર અસંખ્ય દત્તભકતો છે. ઘણા ભક્તોને મનમાં થતું હશે કે બંને ગ્રંથોમાં શ્રી નૃસિંહસરસ્વતી સ્વામી મહારાજની અનેક લીલાઓ ગ્રથિત થઇ છે, જયારે તેમના પૂર્વાવતાર અને કલિયુગના પ્રથમ દત્તાવતાર શ્રીપાદ શ્રીવલ્લભની બે કે ત્રણ લીલાઓનો જ ઉલ્લેખ ઉપરોક્ત ગ્રંથોમાં જોવા મળે છે. દરેક ગ્રંથના પાઠ કરવારને જીજ્ઞાસા થાય કે શું શ્રીપાદ પ્રભુએ એટલી જ અલ્પ લીલા કરી હશે? કે પછી તેમની પણ અનંત લીલાઓ હશે જે ગ્રથિત નહીં થઇ હોય? ગ્રથિત થઇ હોય તો ક્યાંથી જાણવા મળશે? આ પ્રશ્નનો જવાબ એટલે પ્રસ્તત ગુજરાતીમાં ભાષાંતરિત ''શ્રીપાદ શ્રીવલ્લભ ચરિત્રામૃત'' ગ્રંથ.

શ્રીપાદ શ્રીવલ્લભના સમકાલીન શ્રી શંકરભટ્ટ નામના કન્નડભાષી બ્રાહ્મણે આ ગ્રંથ શ્રીપાદ પ્રભુની આજ્ઞાથી લખ્યો. શંકરભટ્ટને ચરિત્રામૃતના ઘણા પાત્રો સાથે પ્રત્યક્ષ મુલાકાતનો સુયોગ પ્રાપ્ત થયો છે. સર્વ પ્રથમ ગ્રંથ સંસ્કૃતમાં લખાયો અને પછી તેનો તેલુગુ ભાષામાં અનુવાદ થયો. ગ્રંથ લખાતો હતો ત્યારે જ શ્રીપાદ પ્રભુએ ભવિષ્યવાણી કરી હતી કે ગ્રંથ શ્રી બાપનાચાર્યુલુ (શ્રીપાદ પ્રભુનાં માતામહ) ની તેંત્રીસમી પેઢીએ પ્રકાશિત થશે. હાલમાં શ્રી બાપન્નાયાર્યુલુની ૩૩ મી પેઢીના વારસ શ્રી મલ્લાદિ, ગોવિંદ દીક્ષિત દ્વારા આ ગ્રંથ પ્રગટ થયો છે.

તેલુગુ ભાષામાં પ્રગટ થયેલા ગ્રંથ નું ભાષાંતર શ્રી હરિભાઉ જોષી. નિટૂરકરે (૨-૧૭-૧૧૯,S.B.H. colony ઉપ્પલ, હૈદરાબાદ- 500039) મરાઠી ભાષામાં કર્યું. મરાઠી ગ્રંથ નારેશ્વરના પુસ્તકાલયમાં પ્રાપ્ય બન્યો. શ્રીપાદ પ્રભુની ભવિષ્યવાણી અનુસાર ૩૩ મી પેઢીએ પ્રસિદ્ધ થનાર ગ્રંથને વાંચવો કે દર્શન કરવાં તે પણ એક અનુપમ લહાવો છે. જેવો ગ્રંથ મારા હાથમાં આવ્યો એટલે મનમાં ઇચ્છા થઇ કે ગુજરાતના ગુજરાતી ભાષી લોકોને શ્રીપાદ શ્રીવલ્લભની અનન્ય લીલાઓ જાણવા મળે તો કેટલું સારું ? મારું ગુજરાતી ભાષાનું સાહિત્યની દૃષ્ટિએ તેમજ વ્યાકરણનું જ્ઞાન અલ્પ જ કહેવાય.

શ્રી અવધૂત સાહિત્ય પ્રકાશન ટ્રષ્ટના મુ.ડૉ. ધીરુભાઇ. જોષી એ પ્રસ્તુત ગ્રંથના ભાષાંતર ને જોઇ, વ્યાકરણની દૃષ્ટિએ સુધારી તેને આવા સુંદર રૂપમાં પ્રકાશિત કરવા મારા કરતા અનેક ગણી મહેનત કરી છે. તેમનો જેટલો પણ આભાર માનીએ તેટલો ઓછો જ ગણાય. મારી માન્યતા અનુસાર તેમના દ્વારા બસોથી અઢીસો પુસ્તકોનું સંપાદન થયું હશે. દત્તસંપ્રદાય વિશે તેમણે મહાનિબંધ (THESIS) લખીને દત્તભક્તો પર મોટો ઉપકાર કર્યો છે. તેઓને શ્રીપાદ પ્રભુ આરોગ્ય સાથે દીર્ઘ આયુષ્ય બક્ષે તેવી અંતઃકરણ પૂર્વકની પ્રાર્થના. ગુજરાતી અને સંસ્કૃત સાહિત્ય ના વિકાસ માટે તેમનું યોગદાન- માર્ગદર્શન મળતું રહે તેવી સદ્‌ઇચ્છા!

''શ્રીપાદ શ્રીવલ્લભ ચરિત્રામૃત'' અંગે શ્રીપાદ પ્રભુએ એક બીજી પણ ભવિષ્ય વાણી કરી હતી કે આ ચરિત્રામૃત ગ્રંથનું ભાષાંતર અનેક ભાષામાં થશે અને ભાષાંતરિત ગ્રંથની ફળશ્રુતિ પણ મૂળ ગ્રંથ જેવીજ રહેશે. આથી પ્રસ્તુત ગુજરાતી ભાષાંતરિત ગ્રંથને પણ શ્રીપાદ પ્રભુએ આશીર્વાદ આપેલા જ છે.

પારાયણ સમાપ્તિ પછી ૧૧ બ્રાહ્મણોને ભોજન કરાવવું તેવું સૂચન ગ્રંથમાં કરેલું છે. દરેક અધ્યાયની ફળશ્રુતિ પણ આપેલી છે અને પારાયણ માટે અધ્યાય ક્રમ પણ આપેલો છે. નિષ્કામ ભાવનાથી પણ પારાયણ થઇ શકે છે.

પ્રસ્તુત ગ્રંથના પુફ રીડીંગ માં મદદ કરવા માટે ડૉ. દેવદત્ત ભાઇ જોષીનો પણ હું આભાર માનું છું. આ ચરિત્રામૃત ના પ્રકાશન માં જેમણે પણ પ્રત્યક્ષ કે અપ્રત્યક્ષ રીતે મદદ કરી છે તે સર્વેનો અંતઃકરણપૂર્વક આભાર માનું છું.

અનુવાદક

: સરનામુ :

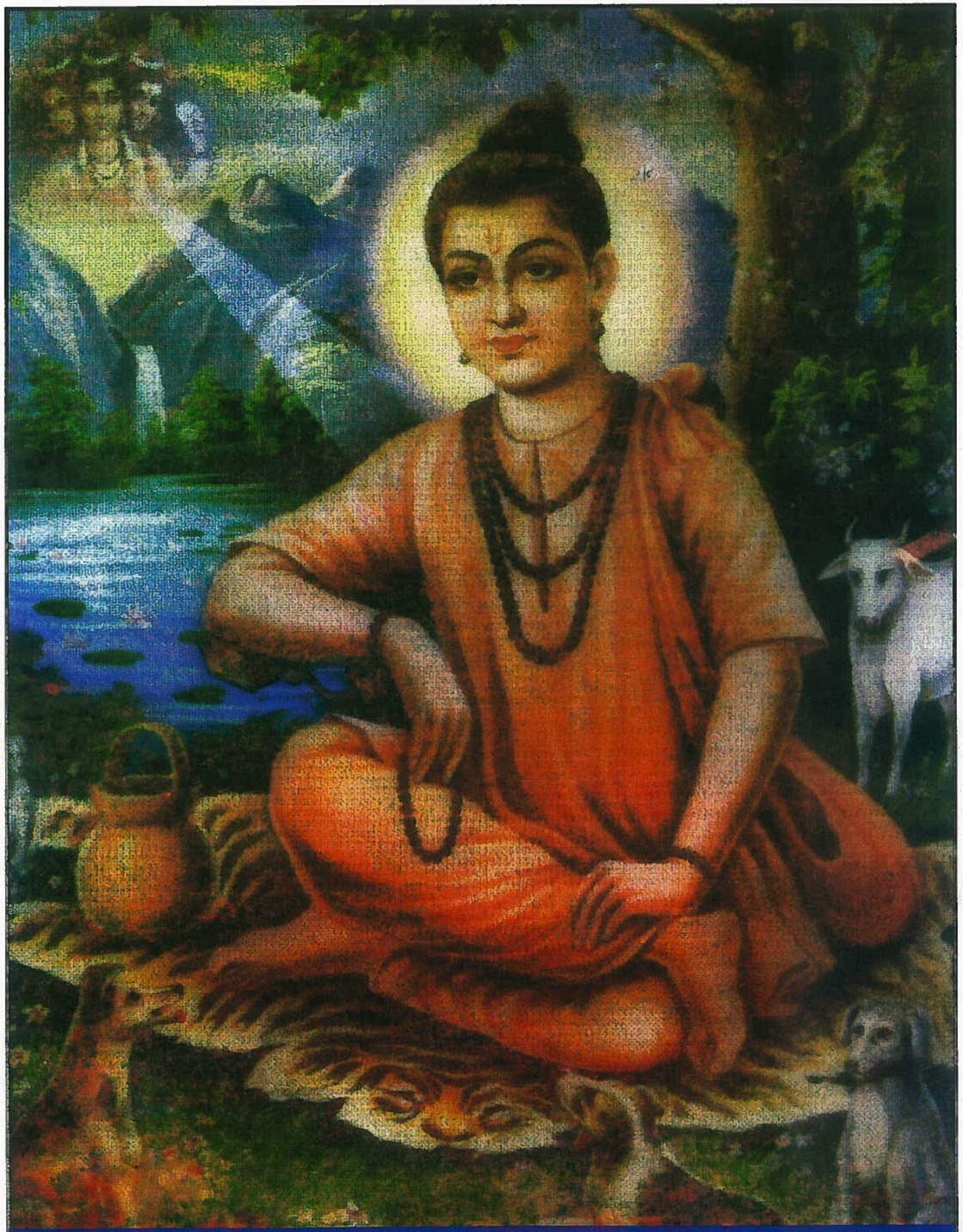
ફ્લેટજી- ૭,સેક્ટર/૮A નિર્ણય નગર.

પોસ્ટ- ચાંદલોડિયા.

જી. અમદાવાદ - પીન- ૩૮૨૪૮૧

ફોન-(R) 079-27623237

(0) 079-23282106

ભગવાન શ્રીપાદ શ્રીવલ્લભ પ્રભુ

॥ श्री गुरवे नमः ॥ श्रीपाद राजं शरणं प्रपद्ये ॥

अध्याय १

श्री व्याघ्रेश्वर शर्मानुं वृतांत

श्रीमहागणपति, श्री महासरस्वती, श्रीकृष्ण भगवान, सर्व चराचर वासीदेवी-देवता अने समस्त गुरुपरंपराना चरणोमां नतमस्तक थई ते अनंत कोटि ब्रह्मांडनायक श्री दत्तप्रभुना, कलियुगांतर्गत श्रीपाद श्रीवल्लभ नी अवतार लीलानुं वर्णन करवानो में संकल्प कर्यो छे.

अनसूया-अत्रि नंदन भगवान श्रीदत्तात्रेये आंध्रप्रदेश मां आवेला पीठिकापुरम् (पीठापुर) नगरमां श्रीपादश्री वल्लभ नामे अवतार लीधो. तेमना दिव्य चरित्रनुं वर्णन योग्यरीते करवानुं अनेक पंडितो तथा विद्वानो माटे पण अशक्य छे. ते भगीरथ काम हाथमां लेवानुं हुं साहस करी रह्यो छुं. ते फक्त आपना जेवा श्रेष्ठ अने विद्वान श्रोताओ (वाचक- पाठक) ना आशीर्वादने लीधे ज !

हुं शंकर भट्ट, देशस्थ कर्नाटकी स्मार्त ब्राह्मण. मारो जन्म भारद्वाज गोत्रमां थयो. श्रीकृष्ण दर्शन माटे हुं उडपी नामना तीर्थस्थळे गयो. त्यानां नयन मनोहारी मोर मुकुटधारी श्रीकृष्णे मने मंत्रमुग्ध कर्यो. श्रीकृष्णे मने कन्याकुमारी स्थळे जईने कन्यका परमेश्वरीनां दर्शन करवा आज्ञा करी. श्रीकृष्णाज्ञा प्रमाणे हुं कन्याकुमारी क्षेत्रे गयो. त्यां त्रिवेणी सागरमां स्नान कर्युं अने श्री कन्यका देवीनां दर्शन कर्यां.

मंदिर नो पूजारी खूब ज भक्तिभावथी देवीनी पूजा करी रह्यो हतो. में अर्पण करेलुं लालफूल तेणे श्रद्धा पूर्वक देवीने अर्पण कर्युं. देवी जगदंबा अतिस्नेहपूर्ण नजरथी मारा तरफ जोई रही छे तेम मने लाग्युं. ते कहेती हती :- ''शंकर !तारा अंतरनी भक्तिथी हुं प्रसन्न थई छुं. तुं कुरवपुर क्षेत्रमां जा अने श्रीपाद श्रीवल्लभ स्वामीनां दर्शन करी पोताना जीवनने सार्थक कर. तेमनां दर्शन थी मनने, अंतरात्माने जे आनंदनो अनुभव थाय छे ते अवर्णनीय होय छे. ''

अंबामाताना आशीर्वाद लई में प्रवासनो प्रारंभ कर्यो अने थोडा अंतर पर आवेला '''मरुत्वमलै ''गामे आवी पहोंच्यो. लंकाना राम-रावण संग्राम मां लक्ष्मणने इंद्रजितनी शक्ति वागवाथी ते मूर्छा पाम्यो. ते माटे श्रीहनुमानजी संजीवनी बुटी मेळववा द्रोणगिरि पर्वत ऊंचकी लाव्या. काम थया पछी पर्वत मूळ स्थळे मूकवा जतां तेनो एक मोटो टुकडो अहीं जमीन पर पड्यो. तेनुंज नाम ''मरुत्वमलै ''पड्युं. आ स्थळ अत्यंत रम्य छे. अहीं अनेक गुफाओ होई तेमां अनेक सिद्ध पुरुषो गुप्तरीते तपश्चर्या करे छे.

में (शंकर भट्ट) बधीज गुफाओनुं दर्शन करवा नो प्रारंभ कर्यो. एक गुफामां प्रवेश करतां तेमां एक वाघ शांत चित्ते बेठेलो जणायो. तेने जोतांज मारा शरीरमांथी एक धूजारी पसार थई गई. गभराईने में ''श्रीपाद श्रीवल्लभ'' एम मोटेथी बूम पाडी. ते निर्जन जंगलमां मारी बूमनो प्रतिध्वनि तेटलाज मोटा अवाजे संभळायो. मारी बूमना जवाबमां ते गूफामांथी एक वृध्ध तपस्वी बहार आव्या. ते कहेवा लाग्या. अरे तुं खरेखर धन्य छे. आ अरण्यमां श्रीपाद श्रीवल्लभना नामनो प्रतिध्वनि संभळायो. श्रीदत्त प्रभुए कलियुगमां श्रीपाद श्रीवल्लभ नामथी अवतार लीधो छे. तेनी फक्त योगी,ज्ञानी अने परमहंस लोकोनेज जाण छे. तु भाग्यवान होवाथी ज आ पुण्यस्थळे आव्यो छे. तारी सर्व मनोकामना पूर्ण थशे. अने श्रीपादश्रीवल्लभ नां दर्शन नो लाभ थशे.

आ गुफाना दरवाजे बेठेलो वाघ ए एक ज्ञानी महात्मा छे. तेमने वंदन करजे. ''में अत्यंत नम्रताथी ते वाघने वंदन कर्यां. वाघे तरतज ॐकारनो उच्चार कर्यो. तेना अवाजथी समग्र ''मरुत्वमलै'' पर्वत गुंजी उठ्यो. ते पछी ते वाघे ''श्रीपादराज शरणं प्रपद्ये ''एम सुस्वरतालमां श्रीपादराज नी स्तुति करी. ते ज समये एक चमत्कार थयो. ते वाघमांथी एक दिव्य कांतिमान पुरुष प्रगट थयो. तेणे ते वृध्ध तपस्वीने दंडवत् प्रणाम कर्या. क्षणार्धमां ते आकाश मार्गे जतो रह्यो.

ते वृध्ध तपस्वी मने तेनी गुफामां आग्रहपूर्वक लई गया. गुफामां जईने ते तपस्वीये संकल्प मात्रथी अग्नि प्रजवलित कर्यो. तेमां आहुति आपवा माटे जोईती पवित्र सामग्री, मधुर फळो निर्माण कर्यां. वैदिक मंत्रोच्चार थी तेमणे अग्निमां ते पदार्थोनी आहुति आपी.

ते वृध्ध तपस्वी कहेवा लाग्या, ''आ कलियुगमां यज्ञ,याग, सत्कर्मो बधुं ज लुप्त थयुं छे. पंचभूतात्मक सृष्टिमांथी बधाज लाभ प्राप्त करवाना परंतु(ते आपनार) देवताओने मात्र भूली जवाना ! आ प्रकारनो मानव धर्म जोवा मळे छे. देवताओनी प्रीति प्राप्त करवा यज्ञो करवा जोईए अने तेमने संतुष्ट करवा जोईए. देवताओनी कृपाथी ज प्रकृति अनुकूळ थाय छे.

प्रकृतिनी कोईपण शक्तिनो प्रकोप मानव सहन करी शकतो नथी. प्रकृतिनी विविध शक्तिओने योग्य मार्गे शांत करवी जोईए. तेम न करीए तो अनेक प्रकारनां संकटोनो सामनो करवो पडे छे. मनुष्य धर्माचरण करतो नथी तेथी प्रकृति शक्ति तेने यथाकाळे शिक्षा करे छे. लोकहित माटे में आ यज्ञ कर्यो छे. आ यज्ञना फळस्वरूपे तने श्रीपादश्रीवल्लभ स्वामीनां दर्शन थशे. अनेक जन्मो नां पुण्यनो उदय थाय त्यारे आवो लाभ थाय छे. ''

તે વૃદ્ધ તપસ્વીના મુખકમળમાંથી પ્રવાહિત વાક્‌ગંગાના પ્રવાહથી હું એકદમ ભાવવિભોર થઇ ગયો. મેં અત્યંત નમ્રતાથી તેમને દંડવત્ પ્રણામ કર્યા. તે જ્ઞાની તપસ્વીનાં ચરણે મેં પ્રાર્થના કરતાં કહ્યું, ''હે ઋષિવર, હું પંડિત નથી, યોગી નથી, સાધક નથી. હું એક મંહમતિ અલ્પજ્ઞ છું. મારા મનમાં વ્યાપ્ત સંદેહ ની નિવૃત્તિ કરી આપનો વરહ હસ્ત મારા મસ્તક ઉપર મૂકવા કૃપા કરો.'' તે મહાપુરુષે મારી શંકાનું સમાધાન કરવાની સંમતિ આપી.

મેં પૂછ્યું, હે સિધ્ધમુનિવર્ય, મેં જયારે કન્યકાદેવીનાં દર્શન કર્યાં ત્યારે દેવીએ મને કહ્યું હતું કે મારે કુરવપુર જઇ શ્રીપાદ શ્રીવલ્લભ સ્વામીનાં દર્શન કરવાં. કુરવપુર જતાં પહેલાં માર્ગમાં મને આપનાં તથા વ્યાઘ્રરૂપી મહાત્માનાં દર્શન થયાં. તેઓ કોણ હતા? તેજ પ્રમાણે દત્તભગવાન એટલે કોણ? આ વિશે મને વિસ્તારપૂર્વક કહો. મારી વિનંતી સાંભળી તે વૃદ્ધ તપસ્વીએ કહેવાની શરુઆત કરી :

આ આંધ્ર પ્રદેશમાં ગોદાવરી જિલ્લામાં અત્રિમુનિની તપોભૂમિ તરીકે પ્રસિધ્ધ આત્રેયપુર ગામમાં એક કાશ્યપ ગોત્રીય બ્રાહ્મણકુંટુંબ નિવાસ કરતું હતું. તે દંપતીને પરમેશ્વરની કૃપાથી એક પુત્રનો લાભ થયો. બ્રાહ્મણ અત્યંત વિદ્વાન અને આચાર સંપન્ન હતો. પરંતુ તેનો પુત્ર અતિ મતિમંદ હતો. માતા પિતાએ તેનુંનામ વ્યાઘ્રેશ્વર પાડ્યું.

સમય જતાં વ્યાઘ્રેશ્વર મોટો થતો ગયો. પરંતુ તેની બુધ્ધિ વધતી ન હતી. પિતાએ તેને શિક્ષણ આપવા ખૂબ પ્રયત્નો કર્યા. પરંતુ તેને સંપૂર્ણ સંધ્યાવંદન પણ કરતા આવડતું નહીં. ''એક વિદ્વાન પંડિતનો પુત્ર એકદમ ઠોઠ અજ્ઞાની'' આવી ગામ લોકોની ટીકા તેના હૃદયને વીંધી તેને અસહ્ય પીડા કરતી હતી.

એક બ્રાહ્મમુહૂર્તના સમયે તેને સ્વપ્ન પડ્યું. સ્વપ્નમાં તેને એક દિવ્ય બાળકનાં દર્શન થયાં. તે બાળક આકાશમાંથી નીચે આવતું હતું. તેનાં ચરણકમળનો સ્પર્શ ભૂમિને થતાં ભૂમિપણ દિવ્ય કાંતિમાન થઇ.તે બાળક ધીમે પગલે વ્યાઘ્રેશ્વર પાસે આવ્યું અને કહેવા લાગ્યું,'' હું છું તો તને ભય શાનો? આ ગામને અને મારે ઋણાનુબંધ છે. તું હિમાલયમાં બદરિકારણ્યમાં જા. ત્યાં તારે માટે સર્વશુભ થશે.'' આટલું કહીને તે બાળક અંતર્ધાન થયું !

દિવ્ય બાળકના સંદેશ અનુસાર વ્યાઘ્રેશ્વરશર્મા હિમાલયના બદરીકારણ્યમાં જવા નીકળ્યો. રસ્તામાં તેને અન્ન-પાણીની કોઇ તકલીફ ન પડી. શ્રીદત્ત કૃપાથી તેને અન્નપાણી સમયસર મળતાં રહ્યાં. માર્ગમાં તેને એક કૂતરો મળ્યો. તે કૂતરો તેનો બદરીવન સુધી સહપ્રવાસી રહ્યો. આ પ્રવાસમાં તેમણે ઉર્વશી કુંડમાં સ્નાન કર્યું. તે જ સમયે એક મહાત્મા પોતાના શિષ્ય સમુદાય સાથે ઉર્વશી કુંડમાં સ્નાન માટે પધાર્યા.

વ્યાઘ્રેશ્વરે તે મહાત્માને દંડવત્ પ્રણામ કર્યા અને પોતાનો શિષ્ય તરીકે સ્વીકાર કરે તે માટે વિનંતી કરી. તે સિધ્ધ મહાત્માએ વ્યાઘ્રેશ્વરની વિનંતીનો સ્વીકાર કર્યો અને આશ્ચર્યકારક ઘટના એ બની કે સાથે આવેલો કૂતરો અંતર્ધાન પામ્યો! તે મહાત્મા બોલ્યો હે વ્યાઘ્રેશ્વર, તે શ્વાન તારા પૂર્વજન્મ માં કરેલા પુણ્યનો દ્યોતક હતો. તે પુણ્ય તને મારે સ્વાધીન કરીને અંતર્ધાન પામ્યું ! શ્રીપાદ શ્રીવલ્લભ સ્વામીની કૃપાને લીધેજ તું અહીં આવી શક્યો અને પુણ્યપ્રદ કુંડમાં સ્નાન કરી શક્યો. આ તપોભૂમિ નરનારાયણના વાસ્તવ્યને લીધે પુનિત થયેલી છે.

તે સિધ્ધ મહાત્માનાં અમૃતવચનો સાંભળી વ્યાઘ્રેશ્વરે તેમને પ્રશ્ન કર્યો. ''હે ગુરુદેવ, શ્રીપાદશ્રીવલ્લભ કોણ છે?તેઓએ મારા પર આટલી મોટી કૃપા કેમ કરી?''ગુરુદેવે સમજાવતાં કહ્યું, શ્રીપાદ શ્રીવલ્લભ એ સાક્ષાત દત્ત ભગવાન જ છે. ત્રેતાયુગ માં ભારદ્વાજ મહર્ષિએ સાવિત્ર કાઠક યચન નામનો મોટો યજ્ઞ શ્રી ક્ષેત્ર પીઠાપુર માં સંપન્ન કર્યો. તે યજ્ઞમાં ભગવાન શંકર અને પાર્વતી માતાને આમંત્રિત કર્યાં હતાં. તે સમયે ભગવાન શંકરે મહર્ષિને આશીર્વાદ આપતાં કહ્યું હતું કે તમારા વંશમાં અનેક મહાત્મા, સિધ્ધપુરુષો, યોગીઓ અવતાર લેશે.

''અનેક જન્મોનાં પુણ્યકર્મ ને લીધે દત્તભક્તિનો અંકુર ફૂટે છે અને તેનો સાતત્યથી ક્રમિક વિકાસ થતાં શ્રીપાદ શ્રીવલ્લભ સ્વામીનાં દર્શન થાય છે. તેમના ચરણસ્પર્શ અને સંભાષણનું તને ભાગ્ય પ્રાપ્ત થયું છે. હે વ્યાઘ્રેશ્વર, તારા પર સ્વામીની પૂર્ણકૃપા થઇ છે. હું મારા ગુરુદેવનાં દર્શન માટે જાઉં છું. એક વર્ષ પછી પાછો આવીશ. આત્મજ્ઞાન પ્રાપ્તિ માટે તમારે તમારી ગુફામાં તપશ્ચર્યા કરવી.'' આ પ્રમાણે કહીને તે મહાન ગુરુદેવ દ્રોણગિરિ પર્વત તરફ ગયા.

વ્યાઘ્રેશ્વર ગુફામાં ધ્યાન કરવા લાગ્યા. પરંતુ તેમનું ધ્યાન ફક્ત વ્યાઘ્રરૂપ પરજ કેન્દ્રિત હતું. તેનું પરિગામ એ આવ્યું કે તેમને ઇચ્છિત વ્યાઘ્રરૂપ જ પ્રાપ્ત થયું! એક વર્ષ નો સમય પૂરો થયો. ગુરુદેવ યાત્રા કરીને પાછા આવ્યા. તેમણે બધીજ ગુફાઓ ને તપાસી અને દરેક શિષ્યની વર્ષ દરમ્યાન થયેલી પ્રગતિનો ક્યાસ કાઢ્યો. તેઓએ એક ગુફામાં પ્રવેશ કર્યો. ત્યાં તેમણે એક વાઘને ધ્યાનસ્થ સ્થિતિ માં જોયો. તેમને આશ્ચર્ય થયું. તેમણે અંર્તજ્ઞાન થી જાણ્યું કે તે વાઘ બીજો કોઇ નથી પરંતુ વ્યાઘ્રેશ્વર જ છે! વ્યાઘ્રરૂપનું હરહંમેશ ધ્યાન કરવાથી તેને વ્યાઘ્રરૂપજ પ્રાપ્ત થયું હતું.

ગુરુદેવે તેમને ૐકાર મંત્ર શિખવ્યો અને 'શ્રીપાદરાજં શરણં પ્રપધે 'આ મંત્ર ના જાપ કરવા આજ્ઞા કરી. વ્યાઘ્રેશ્વર ગુર્વાજ્ઞાનુસાર તે મંત્રનો જાપ વ્યાઘ્રરૂપમાંજ કરવા લાગ્યો. વ્યાઘ્રરૂપમાંજ તેણે કુરવપુર તરફ પ્રયાણ કર્યું. યથાવકાશે તે કુરવપુર ગ્રામ પાસે આવી પહોંચ્યો. વચ્ચે કૃષ્ણા નદી વહેતી હતી. તે સામે કિનારે 'શ્રીપાદરાજં શરણં પ્રપધ નો જપ કરવા લાગ્યો.

શ્રીપાદ શ્રીવલ્લભ પોતાના શિષ્યો સહિત કુરવપુર ગામમાં બેઠા હતા. તેઓ અચાનક ઊભા થયા અને કહેવા લાગ્યા કે મારો પરમભક્ત મને બોલાવી રહ્યો છે. આમ કહીને તેઓ

નદીને સામે પાર આવવા નીકળ્યા. જળપર ચાલતી વખતે શ્રીપાદ ભગવાન નાં ચરણકમળનાં ચિહનો જળની સપાટી પર દગ્‌ગોચર થતાં હતાં જે અતિ મનોહર ભાસતાં હતાં.

શ્રીપાદ સ્વામી સામે કિનારે પહોંચતાજ વ્યાઘ્રેશ્વરે તેમનાં દિવ્ય ચરણો પર મસ્તક મૂકી અત્યંત ભક્તિભાવપૂર્વક નમસ્કાર ક્યાં. સ્વામીએ અત્યંત પ્રેમથી તેના માથાપર વહાલથી હાથ ફેરવ્યો અને તેના પર સવાર થઇ નદી પાર કરી કુરવપુર પહોંચ્યા.વાઘ ઉપર સવાર થયેલા શ્રીપાદપ્રભુને જોઇ કુરવપુરવાસીઓને ખૂબ જ આશ્ચર્ય થયું. શ્રીપાદપ્રભુ વાઘ ઉપરથી ઉતરતાંજ તે વ્યાઘ્રશરીરમાંથી એક દિવ્ય પુરુષ પ્રગટ થયો. તે દિવ્ય પુરુષે શ્રીપાદ પ્રભુને બેસવા માટે પોતાનાં ચર્મ-આસન (વ્યાઘ્રાજિન) નો સ્વીકાર કરે તે માટે વિનંતી કરી.

તે ભક્તે શ્રીપાદ પ્રભુના ચરણે અત્યંત ભક્તિપૂર્વક નમસ્કાર કર્યાં. તેના અષ્ટસાત્ત્વિક ભાવો (કંઠ ગદ્‌ગદ્ થવો, પ્રસ્વેદ થવો, નેત્રમાં અશ્રુ, રોમાંચ થવાં ઇત્યાદિ) જાગ્રત થયા. તેણે પોતાના પ્રેમાશ્રુથી શ્રીપાદ પ્રભુના ચરણ પખાળ્યા. શ્રીપાદ પ્રભુએ તેને સ્નેહથી ઉઠાડ્યો અને કહ્યું :

હે વ્યાઘ્રેશ્વર ! તું એક જન્મમાં અત્યંત શક્તિશાળી મલ્લ(કુસ્તી કરનાર) હતો. તું વાઘો સાથે યુદ્ધ કરીને તેમની સાથે અત્યંત ક્રૂરતાથી વર્તતો. તેમને તું યોગ્યસમયે (વાઘોને) અન્નપાણી પણ આપતો ન હતો. તેમને સાંકળથી બાંધીને તું લોકોના પ્રદર્શન માટે રાખતો. તારા આવા દુષ્કૃત્યોને લીધે તને અનેક નીચ જીવજંતુઓની યોનીમાં જન્મ લેવો પડત. પરંતુ મારા અનુગ્રહને લીધે તારા દુષ્કર્મોનો નાશ થયો. દીર્ઘકાળ સુધી વ્યાઘ્રરૂપમાં રહેવાથી તું સ્વેચ્છાએ વ્યાઘ્રરૂપ ધારણ કરી શકીશ અને વ્યાઘ્રરૂપનો ત્યાગ પણ કરી શકીશ. હિમાલયમાં અનેક વર્ષો સુધી મારી તપશ્ચર્યા કરનાર અનેક સિધ્ધ પુરુષોનાં તને દર્શન થશે અને તેમના આશીર્વાદ પણ મળશે. યોગમાર્ગમાં તું ખૂબ જ આગળ વધીશ. આ પ્રમાણે શ્રીપાદ પ્રભુએ વ્યાઘ્રેશ્વર ને આશીર્વાદ આપ્યા.

શ્રીપાદ પ્રભુએ વધુમાં કહ્યું, તે હિમાલયમાં અત્યંત શાંત અવસ્થામાં બેઠેલા વાઘને જોયો હતોને? તે એક મહાત્મા છે. તપશ્ચર્યા કરનાર સંત પુરુષોને સામાન્ય લોકો તેમજ ઇતર વન્ય પ્રાણીઓ દ્વારા ત્રાસ ન થાય તે માટે તેણે વ્યાઘ્રરૂપ ધારણ કર્યું અને તે તેમનું (સંતમહાત્માઓનું) રક્ષણ કરતો હતો. ગુફાઓમાં તપશ્ચર્યા કરનાર સંતોના પરસ્પર સંદેશાઓ જણાવવાનું કર્તવ્ય પણ તે વાઘ અત્યંત હર્ષથી કરતો. આ બધી દત્તપ્રભુનીજ લીલા છે.

શ્રીપાદ શ્રીવલ્લભ પ્રભુનો જય જયકાર હજો

॥ અધ્યાય પહેલો સમાપ્ત ॥

॥ શ્રીપાદરાજં શરણં પ્રપધે ॥

અધ્યાય -૨

સિધ્ધયોગીનાં દર્શન- વિચિત્રપુરીનું વૃત્તાંત.

મરુત્વમલૈ પુણ્યસ્થળે થયેલા રોમહર્ષક અનુભવોનું મનન કરી, શ્રીપાદ શ્રીવલ્લભ સ્વામીનું સ્મરણ કરતાં કરતાં મેં આગળના પ્રવાસનો પ્રારંભ કર્યો. રસ્તામાં મને અનેક પુણ્યાત્માઓ, શ્રેષ્ઠ સંતોનાં દર્શનનો લાભ મળતો હતો. આ પ્રવાસમાં આશ્ચર્યની વાત એ હતી કે રસ્તામાં ન માગતાં મને ભોજન મળતું હતું. પાંડ્યદેશના કદંબ વનમાં જતા સુધી મારા શરીરનું વજન ક્રમશઃ ઓછું થતું હતું. આ વિસ્તારમાં એક અતિ જાગ્રત શિવલિંગ હતું. આ શિવલિંગનાં મેં દર્શન કર્યાં અને વિશ્રાંતિ લેવા માટે શિવાલયમાં જ થોડો સમય રોકાયો. વિશ્રાંતિ લીધા પછી મેં ફરી પ્રવાસનો આરંભ કર્યો.

રસ્તામાં સિધ્ધ યોગીંદ્ર નામના એક મહાન તપસ્વીનો આશ્રમ આવ્યો. આશ્રમમાં જઇને તે મહાપુરુષના ચરણે દંડવત્ પ્રણામ કર્યા. તેમણે મોટા વાત્સલ્ય પૂર્ણ ભાવથી મારા મસ્તક પર હાથ ફેરવ્યો અને શ્રીપાદ શ્રીવલ્લભ દર્શન પ્રાપ્તિરસ્તુ એમ આશીર્વાદાત્મક શબ્દો ઉચ્ચાર્યા. તેમના ચરણસ્પર્શથી મારું શરીર રૂ જેવુ હળવું લાગતું હતું.

તે મહાયોગીએ કહ્યું, તેં જેનાં દર્શન કર્યા છે તે શિવલિંગ અત્યંત જાગ્રત છે. તેની કથા પણ ઘણી રંજક છે. પુરાતન કાળમાં દેવેન્દ્રે પોતાના સામર્થ્યથી અનેક રાક્ષસોનો સંહાર કર્યો. પરંતુ તે રાક્ષસોમાંથી એક રાક્ષસ ત્યાંથી પલાયન થયો અને તેણે મહાદેવની તપસ્યા કરવા પ્રારંભ કર્યો.તે રાક્ષસને ધ્યાનસ્થ અવસ્થામામાં દેવેન્દ્રે નિર્દયતાપૂર્વક ઠાર કર્યો. રાક્ષસની હત્યાથી ઇંદ્રના તેજનો લોપ થયો અને ઇંદ્ર એકદમ નિસ્તેજ દેખાવા લાગ્યો. કરેલા પાપને ધોવા માટે ઇંદ્રે અનેક તીર્થોનાં દર્શન કર્યાં.

પાંડ્ય દેશમાં આવેલા કદંબ વનમાં આવતા દેવેંદ્રને આશ્ચર્ય થયું. ત્યાંના શિવલિંગના પ્રભાવથી ઇંદ્ર પૂર્વસમાન કાંતિમાન, તેજસ્વી દેખાવ લાગ્યો. તેને અત્યંત આનંદ થયો અને ક્ષેત્રનો મહિમા જાણવાની તેને ઉત્કંઠા થઇ. દેવેંદ્રે તે વન સૂક્ષ્મતાથી જોયું ત્યારે તેને તે દિવ્ય શિવલિંગનાં દર્શન થયાં. ભક્તિભાવથી તેણે તે શિવલિંગનું પૂજન- અર્ચન કર્યું. તે પછી તેણે તે સ્વયંભૂ શિવલિંગ પર આ સુંદર દેવાલય બાંધ્યું. ઇંદ્ર દ્વારા પ્રતિષ્ઠા પામેલું આ શિવલિંગ સમસ્ત પાપને હરનાર તથા મંગલદાયક છે. પુણ્યશાળી આત્માઓને શ્રીદત્ત ભગવાનના

ભક્તોને વિના પ્રયાસે તેનાં દર્શન થાય છે.

તે મહાયોગીનું વકતવ્ય સાંભળી હું અત્યંત રોમાંચિત થયો. ખૂબ જ શ્રધ્ધાપૂર્વક મેં તેમના ચરણકમળમાં પ્રણામ કર્યા. તેમણે મને શિવલિંગનાં પુનઃ દર્શન કરવા આજ્ઞા કરી. હું તેમના આદેશ અનુસાર ફરીથી તે વનમાં ગયો. ત્યાં મને એક અતિશય સુંદર એવા શિવાલય નાં દર્શન થયાં. પરંતુ મેં પૂર્વે જોએલું તે શિવાલય નહોતું. મને આ મંદિર શ્રીમીનાક્ષી સુંદરેશ્વર ના મંદિર જેવું અપ્રતિમ લાગ્યું. મેં અતિશ્રદ્ધા પૂર્વક શિવલિંગનાં દર્શન કર્યાં અને શ્રી સિદ્ધયોગીન્દ્ર પ્રતિ જવા નીકળ્યો.

ત્યાંનો (વિસ્તાર) જનસમુદાય થી સભર એક શહેર જેવો લાગ્યો. શ્રી યોગીન્દ્રનો આશ્રમ માત્ર મને જડ્યો નહી. મેં શ્રીપાદ શ્રીવલ્લભ સ્વામીનું મનમાં ચિંતન કરતાં કરતાં આગળના પ્રવાસનો પ્રારંભ કર્યો ત્યારે સૂર્યાસ્ત થયો હતો અને અંધકાર ચારે બાજુ ફેલાયો હતો. મારી પાછળ થી પ્રકાશનો પુંજ આવતો દેખાયો. આથી મેં પાછા વળીને જોયું. મને આશ્ચર્યકારક દ્રશ્ય દેખાયું. એક ત્રણ માથાવાળો સર્પ મારી પાછળ આવતો હતો. તેના મસ્તક પર ત્રણ દિવ્યમણિ પ્રકાશતા હતા. તે પ્રકાશજ મને રસ્તો બતાડતો હતો.

હું અત્યંત ભયભીત થયો હતો. મારા હૃદયના ધબકારા વધી રહ્યા હતા. શ્રીપાદ શ્રીવલ્લભ ના દિવ્ય નામનો ઉચ્ચાર કરતાં આગળ વધી રહ્યો હતો. તે સર્પમણિનો પ્રકાશ પથપ્રદર્શક બની રહ્યો હતો. છેવટે જેમતેમ કરી હું શ્રી સિદ્ધયોગીંદ્ર ના આશ્રમે પહોંચ્યો. ત્યારેજ તે દિવ્ય સર્પ અને તેનો પ્રકાશ અદ્રશ્ય થયાં. શ્રી સિદ્ધ યોગીંદ્રે મારું પ્રેમપૂર્વક સ્વાગત કર્યું. અને કેળના પાનમાં શેકેલા ગરમ ગરમ ચણા પ્રસાદ તરીકે આપ્યા.

મેં પેટ ભરીને તે ચણા ખાધા. પરંતુ મારું હૃદય હજુ ધડધડ થઈ રહ્યું હતું . (ધડકતું હતું) તે ધ્યામૂર્તિ યોગીશ્વરે ખૂબજ પ્રેમથી મારા ધડકતા હૃદય પર હાથ ફેરવ્યો. પછી તે કોમળ હાથ મારા મસ્તક પર ફેરવ્યો અને મારા બંને નેત્રને પણ કરસ્પર્શ કર્યો. તે કરુણામય કર-સ્પર્શને લીધે મારા હૃદયની બેજવાબદાર ધડકન બંધ થઈ. મારા મનમાંથી ખરાબ વિચાર, દુષ્ટ સંકલ્પ શરીરમાંથી બહાર પલાયન કરી રહ્યા છે તેમ સ્પષ્ટ જણાયું. મારું હૃદય એક નવાજ પ્રકારના આનંદ થી પુલકિત થઈ ગયું.

શ્રી દત્ત મહિમા, શ્રીપાદ શ્રીવલ્લભ સ્વામીનો અનુગ્રહ; સંપાદન કરવા માટેની યોગ્યતાઃ

તે સમયે સિદ્ધયોગીના મુખદ્વારા વાફ્‌દ્વારા વહેવા લાગી. તેઓ શ્રી બોલ્યાઃ તેં પૂર્વે કરેલું શિવલિંગ દર્શન અને તે પછી કરેલું શ્રી સુંદરેશ્વરનું મંદિર દર્શન આ બે ભિન્ન મંદિરો નથી. તને આ પ્રકારે વિશિષ્ઠ અનુભવ થવો જોઈએ તેવી ભગવાન દત્તાત્રેયની અનુજ્ઞા હતી માટે તને બે જુદાં મંદિરોનાં દર્શન થયાં. શ્રી દત્ત ભગવાનની કૃપાથી સમયના ભૂતકાળમાં ક્રમણ કરી દેવેંદ્રે પ્રતિસ્થાપના કરેલી મૂર્તિ તે સમય નો દેખાવ- ગોઠવણી તને બતાવી. તે જોએલી સમગ્ર સૃષ્ટિ(સૃષ્ટિને આ રીતે સમજવી તે માયાનો ખેલ જ છે.) બધું જ કાંઇ ચૈતન્યમય છે. શ્રીદત્તભગવાનના કેવળ સંકલ્પ માત્રથી ભવિષ્ય વર્તમાનમાં જોઈ શકાય છે. વર્તમાન ભૂતકાળમાં તેમજ ભૂતકાળ વર્તમાન કાળમાં પરાવર્તિત થઈ શકે છે.

ભૂતકાળમાં ઘટેલી સર્વ ઘટનાઓ વર્તમાન કાળમાં ઘટતી અને ભવિષ્યકાળમાં ઘટનારી બધી જ ઘટ નાઓ શ્રીદત્તપ્રભુના સંકલ્પ અનુસાર ઘટે છે. એકાદ વાત ઘટવી અથવા ન ઘટવી અથવા અલગ પ્રકારે ઘટે તે માટે શ્રી દત્તપ્રભુનો સંકલ્પ જ કારણીભૂત છે. જે સંકલ્પથી સૃષ્ટિ ની ઉત્પત્તિ, સ્થિતિ અને લય થાય છે.તે મહાસંકલ્પના પ્રણેતા પ્રત્યક્ષ દત્તપ્રભુજ છે. તેઓજ સગુણસ્વરૂપે પીઠીકાપુરમ્ ક્ષેત્રે શ્રીપાદ શ્રીવલ્લભ નામથી અવતર્યા છે. ત્યાનાં લોકોને તેમના સત્ય સ્વરૂપની જાણ નથી. પરંતુ કુરવપુરમાં માછલાં પકડનારા માછીઓએ તેમના પર નિતાંત શ્રધ્ધા રાખી તેથી તેઓ અલ્પજ્ઞ હોવા છતાં તે સ્વામીના કૃપા પ્રસાદથી ભવસાગરને આનંદથી પાર કરી ગયા. શ્રીપાદ શ્રીવલ્લભ ની કૃપા સંપાદન કરવા આપણો અહંકાર પૂર્ણતઃ નષ્ટ થવો જોઈએ. જે સમયે આપણું હૃદય કામ, ક્રોધ, લોભ, મોહ, મદ, મત્સર આ ષડ્‌રિપુઓથી મુક્ત થઈને શુદ્ધ થશે ત્યારે સ્વામીની કૃપા જરાપણ વિલંબ વિના થશે.

દેવેંદ્રે પ્રતિષ્ઠિત કરેલ તે શિવલિંગ ધનંજય નામના એક વણિકે જોયું. તેણે તે શિવલિંગનો મહિમા પોતાના દેશના રાજા કુલશેખર પાંડ્યાને જણાવ્યો. તેને શિવઆજ્ઞા સમજી રાજાએ તે શિવમંદિરનો જીર્ણોદ્ધાર કર્યો અને ત્યાં એક નગર વસાવ્યું જે મધુરાનગર નામથી ઓળખાયું. કુલશેખરનો પુત્ર મલયધ્વજ પિતા પ્રમાણે જ ઈશ્વર ભક્ત હતો. તેણે સંતાન પ્રાપ્તિ માટે પુત્ર કામેષ્ટિ યજ્ઞ કર્યો.

યજ્ઞકુંડમાંથી ત્રણવર્ષની એક અતિ લાવણ્યવતી કન્યા પેદા થઈ. તે કન્યાને જોઈ રાજા, યજ્ઞ કરનાર બ્રાહ્મણો, ઋષિગણો અત્યંત આનંદિત થયા. આ કન્યા એટલેજ મીનાક્ષી દેવી. તેનો વિવાહ સુંદરેશ્વર સાથે થયો.આ વિવાહમાં પ્રત્યક્ષ વિષ્ણુ ભગવાને કન્યાદાન કર્યું હતું. લગ્નસમારંભ અત્યંત ઠાઠમાઠથી સંપન્ન થયો.

ભગવાન શિવની જટામાંથી નીકળેલી વેગવતી નદી મધુરાનગરીમાં થઈને વહેતી હતી. નદીની આજુબાજુનો પ્રદેશ અત્યંત ફળદ્રૂપ થઈ વિસ્તાર નિસર્ગરમ્ય થયો હતો. શ્રી સિદ્ધયોગીંદ્રે કહ્યું, અરે, સૃષ્ટિની દરેક વસ્તુમાં સ્પંદન થતાં હોય છે.ભિન્ન સ્પંદનોને લીધે વ્યક્તિ-વ્યક્તિ વચ્ચે આકર્ષણ અથવા વિકર્ષણ (અપાકર્ષણ) થાય છે. પુણ્યકર્મ ઉચ્ચતમ્ આચાર અને વિચારથી સ્થૂળ, સૂક્ષ્મ અને કારણ દેહમાં

પુણ્યરૂપી પ્રકંપન થાય છે. પુણ્ય કર્મને લીધે પુણ્યશીલ પ્રકંપન થાય છે. મનુષ્યની પુણ્યાઇને લીધે પુણ્યશીલ વ્યક્તિઓનો સંગ એટલે કે સત્સંગની પ્રાપ્તિ થાય છે. પુણ્યસ્થળોનું દર્શન થાય છે. પુણ્ય કર્મો પ્રતિ આસક્તિ થઇ પુણ્યની વૃધ્દિ થતી રહે છે અને પાપનો નાશ થાય છે. આ બધાના ફળ સ્વરૂપે શ્રીદત્ત ભગવાન પ્રતિ ભક્તિ ઉદ્‌ભવે છે. અરે શંકર ભટ્ટ, તારા પર શ્રી શ્રીપાદ શ્રીવલ્લભની અપાર કૃપા હોવાથીજ તું અહીં આવી શક્યો.

મારા સદ્‌ભાગ્ય વિશે મનેજ આશ્ચર્ય થતું હતું. શ્રી શ્રીપાદ શ્રીવલ્લભ નાં દર્શન ની તાલાવેલી ક્ષણ પ્રતિક્ષણ વૃદ્ધિંગત થતી હતી. ક્યારે કુરવપુર પહોંચી શ્રી ચરણે નતમસ્તક થઈશ એમ મનમાં થતું હતું. આવી સ્થિતિમાં હું નિદ્રાધીન થયો. બીજા દિવસે જયારે જાગ્રત થયો ત્યારે મને સુખદ આશ્ચર્ય થયું. મેં પોતાને એક ઊંચી ટેકરી પર પિપળાના ઝાડ નીચે જોયો. આજુબાજુ કોઇ માણસ ન હતું. રાત્રે હું શ્રી સિદ્ધયોગીંદ્ર ના આશ્રમમાં રહ્યો હતો. તે આશ્રમ ક્યાંય દેખાતો ન હતો.

હું વિચાર કરવા લાગ્યો કે આખી રાતભર જે આશ્રમમાં રહ્યો, શ્રી સિદ્ધયોગીના વચનામૃતનું પાન કર્યું તે એક ભ્રમ હતો? આ પ્રકારે અનેક વિકલ્પો મારા મનમાં આવવા લાગ્યા. ત્યારે તે બધા વિકલ્પોને મારા મનમાંથી હડસેલી દઈ મારો સામાન ભેગો કરી ફરી મેં પ્રવાસ શરુ કર્યો. સવારથી ચાલવાનું શરુ કર્યું હતું. બપોર થઈ છતાં મેં ચાલવાનું બંધ ન કર્યું.

થોડાજ સમયમાં એક ગામ આવ્યું. મને ખૂબ જ ભૂખ લાગી હતી. હું બ્રાહ્મણ સિવાય બીજા કોઈનું અન્ન લેતો ન હતો. તે ગામમાં એક પણ બ્રાહ્મણ ન હતો. તે એક પર્વતીય આદિવાસી લોકોનું ગામ હતું. તે ગામના મુખીએ મને જણાવ્યું કે અમારા ગામમાં એક પણ બ્રાહ્મણ રહેતો નથી. અમે તમને ફળ અને મધ આપીએ છીએ. તે પ્રમાણે તે વૃધ્દ્ય મુખીએ મને ફળો અને મધ આપ્યાં.

હું મધ અને ફળ ને આરોગવાની શરુઆત કરું ત્યાંજ એક કાગડો ઊડતો ઊડતો આવી મારા માથાપર બેઠો અને ચાંચ વડે મારા માથાપર પ્રહાર કરવા લાગ્યો. મેં તેને નસાડવા ખૂબ પ્રયત્નો કરી જોયા પરંતુ વ્યર્થ !એટલામાં બાજૂના ઝાડ પરથી ચાર પાંચ કાગડાઓ ઊડીને આવ્યા અને મારા હાથ પર, ખભાપર બેસીને ચાંચ વડે હાથ પગને ઈજા કરવા લાગ્યા. મધ અને ફળોનો ત્યાગ કરી હું ત્યાંથી પલાયન થઈ ગયો.

તે વૃધ્દ્ય મુખી કહેવા લાગ્યો કે મેં કોઇ સિદ્ધ પુરુષની નિંદા કરી હશે અથવા તેમના પ્રતિ અશ્રધ્દ્યા દર્શાવી હશે તેના લીધે જ આ કાગડાઓનો ત્રાસ ભોગવવો પડ્યો. મને યાદ આવ્યું કે મેં તે સિદ્ધ યોગીંદ્રવિશે મનમાં શંકા આણી હતી. તેજ અપરાધની આ શિક્ષા હતી. મારું શરીર લોહી લુહાણ થયું હતું. વધુ ઈજાથી બચવા હું નાસતો હતો. કાગડાઓ પણ પીછો છોડતા ન હતા. મેં શ્રીપાદ શ્રીવલ્લભની મનોમન પ્રાર્થના કરી અને આ સંકટમાંથી મને છોડાવવા વિનંતી કરી.

સામે એક ઔદુમ્બર નું ઝાડ હતું. હું તે વૃક્ષ નીચે વિશ્રાંતિ લેવા બેઠો. તે સમયે મને જણાયું કે મારા શરીર માંથી એક પ્રકારની દુર્ગંધ આવી રહી છે. તે દુર્ગંધને લીધે આજુબાજુ આવેલા રાફડાઓ માંથી સાપ બહાર આવી મને દંશ આપવા માંડ્યા. સર્પદંશ ના ઝેરથી હું મૃતપ્રાય જ થયો ! મારા મોઢામાંથી ફીણ નીકળતું હતું. હૃદયના ધબકારા મંદ થતા હતા. ક્યારે મૃત્યુ મને ગ્રસી લેશે તે વિશે હું અજ્ઞાન હતો. સંધ્યાએ પોતાનો પાલવ પૃથ્વી પર પાથરી દીધો હતો.

ધોબીઓ પોતાનાં વસ્ત્રો ધોઇ, સૂકવી તેનાં પોટલાં બાંધી ગધેડાપર લાદી ઘેર જઇ રહ્યા હતા. મારી મરણાસન્ન સ્થિતિ જોઇ તેમને મારી દયા આવી. તેઓએ મને એક ગધેડાપર બેસાડ્યો અનેગામડાના ચમારવૈદ્ય પાસે લઇ ગયા. તે વૈદે મને જંગલની કેટલીક વનસ્પતિનાં મૂળિયાંનો રસ પીવા આપ્યો. સર્પદંશ થયેલી જગ્યાએ કેટલાંક પાંદડાં બાંધ્યાં. પિપળાના કુમળા પાંદડાનો રસ કાઢીને જખમો પર ચોપાડ્યો.

મારા બંને કાનમાં પિપળાના પાંદડાના ડીટાં મૂક્યાં હતાં. ઝેર જેમજેમ પિપળાના પાંદડામાં ઉતરતું હતું તેમતેમ મને અસહ્ય વેદના થઇ. હું ચિત્કાર પાડી ઊઠતો. ઝેર સંપૂર્ણ ઊતરી ગયા પછી મને સારું લાગ્યું. તે રાત્રી મેં તે વૈદને ઘેર જ કાઢી. તે વૈદ દત્તભગવાનનો ભક્ત હતો.

રાતના સમયે વૈદ તેના કુટુંબીજનો સાથે મધુર અવાજે દત્તભગવાન નાં ભજનો ગાતો હતો. હું પલંગ પર આડો પડ્યો હતો. તેમના ભક્તિભાવવાળાં કીર્તન ભજનોથી મારું હૃદય દત્તભગવાન પ્રતિ અનુકંપાથી પીગળી ગયું. તે વૈદે કરેલા ઉપચારથી હું પૂર્ણતઃ સાજો થયો. તેના આ ઉપકાર નો બદલો કેમ વાળવો તે હું જાણતો ન હતો.

ભજન સમાપ્તિ પછી તે વૈદ મારી પાસે આવ્યા. તેનાં નેત્રો કરુણાનો જાણેકે વર્ષાવ કરતાં હતાં. તે કહેવા લાગ્યો : મારું નામ વલ્લભદાસ છે. હું ચમારોનો વૈદ્ય છું. હું નિમ્ન જાતિનો હોવા છતાં મને ખબર છે કે તમે શ્રીપાદ શ્રીવલ્લભના દર્શન માટે જઇ રહ્યા છો. તમને કાગડાઓથી ત્રાસ થયો તથા સર્પદંશ થયો તેની પણ મને ખબર છે. તમારું નામ શંકર ભટ્ટ છે તેની પણ મને જાણ છે.

વૈદના અચૂક વચનોને લીધે હું આભો બન્યો. મને થયું કે આ વૈદને જ્યોતિષું જ્ઞાન હશે. મારા વિચારતંતુને ઓળખી તે વૈદ બોલ્યો, હું જ્યોતિષી નથી. શ્રી પીઠીકાપુરમ્ (પીઠાપુર) એ પંડિતોનું પિયર ગણાય છે. સાંગવેદાર્થ સમ્રાટ જેવી પદવી ધરાવનાર પંડિત શ્રી મલ્લાદી બાપન્ના અવધાનલુએ પણ આ પુણ્યભૂમિમાં નિવાસ કર્યો હતો. પરંતુ પ્રગાઢ વેદજ્ઞાન સંપન્ન પંડિત પણ અહંકારને લીધે શ્રીપાદ શ્રીવલ્લભનું સત્યસ્વરૂપ જાણી શક્યા નહી. શુષ્ક વેદાંત, અર્થહીન તર્ક-વિતર્ક કરનાર પંડિતો શ્રીપાદ શ્રીવલ્લભની કૃપાને પાત્ર થઇ શક્યા નહીં. તને ચાંચો મારી જખમ કરનાર કાગડાઓ પૂર્વજન્મના

બ્રાહ્મણ રાજા તરીકે જન્મ્યો અને તેને ગત જન્મમાં ત્રાસ આપનાર બ્રાહ્મણો તે જ રાજયમાં બ્રાહ્મણો તરીકે જન્મ્યા. તે રાજા પૂર્વજન્મમાં રાજગરા ની ભાજીના દાન કરતાં અનેક ગણું દાન આ જન્મમાં આપતો હતો. તેણે કરેલા અપાર દાનનું ફળ કેટલું મળશે તેનો જવાબ તેને જોઇતો હતો.

રાજાને મેં જવાબ આપ્યો : રાજગરાની ભાજી આપે ગમે તેટલી દાનમાં આપી હોય તો પણ તેજ ભાજી તમને સોગણી પાછી મળશે. સાંપ્રત પરિસ્થિતિમાં રત્ન, મણિ, સોનું આદિ દાન કરવું તારા હિતમાં છે. મારા ઉત્તરથી રાજાને સંતોષ થયો. હવે તેનો બીજો પ્રશ્ન મૂકભાષા અંગે હતો.

રાજપુરોહિતે મારી પરીક્ષા લેવા પોતાની બે આંગળી બતાવી એક કે બે? એમ ઇશારાથી પૂછ્યું. મને લાગ્યું કે હું એકલોજ આવ્યો છું કે મારી સાથે કોઇ સંગાથી છે? તે વિશે રાજપુરોહિત પૂછી રહ્યા છે. આથી જવાબ માં એક જ આંગળી બતાવી . હું એકલોજ આવ્યો તેમ મેં જવાબ આપ્યો. તે પછી રાજપુરોહિતે ત્રણ આંગળી બતાવી. ત્રણ સંખ્યા જાણતાંજ મને દત્તભગવાનની ત્રિમૂર્તિ યાદ આવી. તમે દત્તભકત છો? એવો પ્રશ્ન મને લાગ્યો.

મારા મંતવ્ય મુજબ ભક્તિ એ ગુપ્ત હોવી જોઇએ અને તે દર્શાવિવા મેં હાથની મુઠી બંધ કરી બતાવી. આ દ્વારા ભક્તિ એ અંતરંગ નો વિષય છે તેમ દર્શાવ્યું. તે પછી રાજપુરોહિતે મિષ્ટપદાર્થ, મિઠાઇનો ભંડાર જ આપી રહ્યો છે તેવો સંકેત હાથ દ્વારા કર્યો. પરંતુ મેં હાથની નિશાની દ્વારા ''ના ''કહી અને મારી પાસેની પોટલીમાંથી પૌવા હતા તે કાઢીને તેને આપ્યા.મને મધુર પદાર્થ કરતાં પૌવાજ વધુ ભાવે છે. તમે પણ તેનો આસ્વાદ લઇ શકો છો તેવો મારો ભાવ હતો.

મારા જવાબ થી રાજપુરોહિત અતિપ્રસન્ન થયા અને રાજાને તેમણે કહ્યું,'' રાજાજી, આ બ્રાહ્મણ મોટા પંડિત છે. મૂગાઓની ભાષાના પણ મોટા વિદ્વાન છે.

બે પરીક્ષા માં હું સફળ થયો હતો. હવે ત્રીજી પરીક્ષા મારી નજર સામે તરવરતી હતી. રાજગુરુએ ''ચમક'' (સ્ત્રીનાં) ના શ્લોકો વાંચી તેનો અર્થ કહેવા આજ્ઞા કરી. મેં મનોમન શ્રીપાદ શ્રીવલ્લભનું સ્મરણ એક એક શ્લોકનું ઉચ્ચારણ કરી તેનો અર્થ સભાને સમજાવતો ગયો. મેં કહેલો અર્થ નીચે પ્રમાણે હતો :

'એકાચમે' એટલે એક ''તિસ્ત્રશ્ચમે''એટલે એકમાં ત્રણ ઉમેરતા ચાર થાય છે. તેનું વર્ગમૂળ' બે 'થાય છે. 'પંચચમે ' એટલે ચારમાં પાંચ ઉમેરતા નવ થાય છે અને તેનું વર્ગમૂળ ત્રણ થાય છે. 'સપ્તમે'- ઉપર આવેલી સંખ્યા ૯ માં સાત ઉમેરતાં ૧૬ સંખ્યા આવે અને તેનું વર્ગમૂળ ચાર થાય છે.' નવચમે 'એટલે ઉપરની સંખ્યા ૧૬ માં ૯ ઉમેરતાં પચીસ સંખ્યા થાય છે અને તેનું વર્ગમૂળ પાંચ થાય છે. 'એકાદશચમે 'એટલે ઉપરની સંખ્યા ૨૫ માં ૧૧ ઉમેરતાં છત્રીસ સંખ્યા થાય છે, તેનું વર્ગમૂળ છ થાય છે.

'ત્રયોદશચમે 'એટલે ઉપરની સંખ્યા ૩૬ માં ૧૩ ઉમેરતાં ઓગણપચાસ સંખ્યા થાય છે અને તેનું વર્ગમૂળ સાત થાય છે. 'પંચદશચમે' એટલે ઉપર આવેલી ઓગણપચાસ સંખ્યામાં પંદર ઉમેરતાં ૬૪ સંખ્યા થાય છે. તેનું વર્ગમૂળ આઠ થાય છે. 'સપ્તદશચમે' એટલે તેનું વર્ગમૂળ ૬૪ સંખ્યામાં સત્તર ઉમેરતાં એક્યાશી સંખ્યા આવે છે. તેનું વર્ગમૂળ નવ થાય છે.

'નવદશચમે' એટલે ઉપરની સંખ્યા એક્યાશીમાં ૧૯ સંખ્યા ઉમેરતાં સો સંખ્યા આવે છે. તેનું વર્ગમૂળ ૧૦ થાય છે. એક વિંશતિશ્ચમે એટલે ઉપરની સંખ્યા ૧૦૦ માં એકવીસ ઉમેરતાં સંખ્યા એકસો એકવીસ થાય છે. અને તેનું વર્ગમૂળ અગિયાર થાય છે. ત્રયોવિંશતિશ્ચમે એટલે ઉપરની સંખ્યા એકસો એકવીસમાં ત્રેવીસ ઉમેરતાં ૧૪૪ સંખ્યા થાય છે જેનું વર્ગમૂળ બાર થાય છે. પંચવિંશતિશ્ચમે એટલે ઉપરની સંખ્યા એકસો ચુંમાળીસ માં ૨૫ સંખ્યા ઉમેરતાં એકસો અગણ્યોસિત્તેર થાય છે. તેનું વર્ગમૂળ તેર થાય છે.

'સપ્તવિંશતિશ્ચમે 'એટલે એકસો અગણ્યોસિત્તેર માં સત્તાવીસ સંખ્યા ઉમેરતાં ૧૯૬ સંખ્યા થાય છે. તેનું વર્ગમૂળ ચૌદ થાય છે. એકસો છન્નુમાં ઓગણત્રીસ સંખ્યા ઉમેરતાં બસો પચ્ચીસ સંખ્યા થાય છે. જેનું વર્ગમૂળ પંદર થાય છે. એકત્રિંશચ્ચમે એટલે બસો પચ્ચીસ માં એકત્રીસ ઉમેરતાં સંખ્યા બસો છપ્પન થાય છે. તેનું વર્ગમૂળ સોળ થાય છે. ત્રયસ્ત્રિંશચ્ચમે એટલે ઉપરની સંખ્યા. ઉપરની સંખ્યા બસો છપ્પન માં તેત્રીસ ઉમેરતાં બસો નેવ્યાશી સંખ્યા થાય છે. તેનું વર્ગમૂળ સત્તર થાય છે.

મારું પ્રવચન સાંભળી મનેજ અતિ આશ્ચર્ય થયું. હું જે બોલ્યો તે સૃષ્ટિના પરમાણુનું રહસ્ય હતું. કણાદઋષિ તેના જ્ઞાતા હતા. પરમાણુના સૂક્ષ્મ કણોના ભેદને લીધેજ વિવિધ ધાતુ નિર્માણ થાય છે. મારું પ્રવચન દરબારના દરેક સભ્યને ગમ્યું. રાજાના બધાજ પ્રશ્નોનો સચોટ ઉત્તર આપવાથી અને શ્રીપાદ શ્રીવલ્લભ પ્રભુની કૃપાથી હું તે વિચિત્રપુર નગર માંથી સુરક્ષિત રીતે બહાર આવ્યો.

।। શ્રીપાદ શ્રી વલ્લભ પ્રભુને જય જયકાર હો।।

પીઠિકાપુરમમાં નિવાસ કરનારા અહંકારી પંડિતોજ હતા. તે સર્વેએ પોતાનું જીવન શ્રીપાદ શ્રીવલ્લભના મહાત્મ્યને ન સમજતાં જ્ઞાનના અહંકાર માંજ વ્યર્થ વ્યતીત કર્યું.

તે પંડિતો મૃત્યુ પછી સ્વર્ગલોકમાં ગયા. સ્વર્ગમાં ઇંદ્રએ તેમનો ઘનપાઠી વેદપંડિત તરીકે સત્કાર કર્યો. જયારે તેમને ભૂખ લાગી તથા ભૂખને લીધે જયારે તેમનો જીવ વ્યાકૂળ થયો ત્યારે તેમને કોઇએ પણ ખાવા કશુંજ ન આપ્યું. ઇંદ્રે તેમને જણાવ્યું કે પૃથ્વીપર તમે અન્નદાન કર્યું હોત તો એક દાણા સામે તમને હજાર દાણા અહીં મળત. પરંતુ તમે કોઇ પ્રકારનું દાન કર્યું નથી. આથી અમે તેમને કશું આપી શકતા નથી. તમે આ સ્વર્ગલોકમાં સ્વેચ્છાથી ગમે તેટલો કાળ રહી શકો છો. (પરંતુ અન્નવગર)

પરંતુ અન્નપાણી વગર સ્વર્ગમા રહેવું તે કારાગૃહ જેવી શિક્ષા હતી. ઇંદ્ર તેમને કહે છે : હે પંડિતો, તમે પાદગયા જેવા પવિત્ર સ્થળે રહેવા છતાંય ભક્તિ નિષ્ઠાયુકત પોતાના પિતૃઓને પિંડદાન કર્યું નથી. માતા-પિતા ની સેવા સુશ્રુષા ન કરતાં તેમના માટે દવાનો આટલો મોટો ખર્ચ થયો તેવા કૃતઘ્નપણાના ઉદ્‌ગારો તમે વારંવાર કાઢ્યા છે ! શ્રીપાદ શ્રીવલ્લભ એ દત્તભગવાનનો અવતાર નથી તેવું અસત્ય માનવાવાળા તમે આંધળા થયા. શ્રીપાદ શ્રીવલ્લભના નામસ્મરણથી પવિત્ર થયેલા ભકતનું રકતપ્રાશન કર્યા પછીજ તમે ઉત્તમ ગતિને પ્રાપ્ત કરશો.

વલ્લભદાસ સમગ્ર વાત કહી રહ્યો હતો. વલ્લભદાસ કહે, હે શંકર ભટ્ટ તે કાગડાઓ અને ઝેરી સર્પો પૂર્વજન્મના અહંકારી પંડિતો હતા. તેમણે તમારું લોહી ચાખ્યું અને તેમને ઉત્તમ ગતિ પ્રાપ્ત થઇ . વલ્લભદાસ પુનઃ કહેવા લાગ્યો : બ્રાહ્મણ સત્યનિષ્ઠ હોવો જોઇએ, ક્ષત્રિય ધર્મબદ્ધ હોવો જોઇએ, વૈશ્યોએ વ્યવસાય, વેપાર, ગાયોનું રક્ષણ, ખરીદ-વેચાણ, આદિ વ્યવહારો કરવા. શૂદ્રોએ પ્રેમ સ્વરૂપ રહી સેવા કરવી. ઇશ્વરની ભક્તિમાં વર્ણ, જાતિ, કુળ, શ્રીમંત, ગરીબ, સ્ત્રી-પુરુષ એવો કોઇપણ ભેદભાવ નથી .ઇશ્વર ભકતનો કેવળ પ્રેમભાવ, શ્રદ્ધા,દ્રઢ વિશ્વાસ જૂએ છે. મનુષ્યે કોઇપણ વર્ણમાં જન્મ લીધો હોય તો તે વર્ણ અનુસાર સ્વધર્માનુસાર કર્મ આચરવું.

વલ્લભદાસે આગળ ચલાવ્યું. તું નાનો હતો ત્યારે વિષ્ણમૂર્તિના ધ્યાનના શ્લોકનું પઠન કરતો હતો. તે સમયે શ્લોકનો મશ્કરી રૂપ અર્થ મિત્રોને કહેતો હતો. તે મશ્કરી રૂપ વિનોદમાં કરેલો અર્થ દત્તભગવાનને ગમ્યો નહિ. તે શ્લોક હતોઃ

શુકલાંબરધરં વિષ્ણું શશિવર્ણં ચતુર્ભુજમ્ ।
પ્રસન્નવદનં ધ્યાયેત્ સર્વવિઘ્નોડપશાંતયે ।।

શ્લોકાર્થમાં કરેલી ભૂલની શિક્ષા માટે ધોબી લોકોએ તને ગધેડા પર બેસાડ્યો. અને છેવટે ચમારોના ગામમાં પહોંચાડ્યો. તારી આંવી દુર્ગતિ કરવા પાછળ શ્રીપાદશ્રીવલ્લભનો વિચાર વિનોદ સાથે તને કોઇ પાઠ ભણાવવાનો અને તારા અહંકારને દૂર કરવાનો હતો. તે દયાઘન શ્રીગુરુ શ્રીપાદ શ્રીવલ્લભ ની પ્રત્યેક ક્ષણે આપણા પર કૃષ્ટિ હોય છે. તે વાત તારા મનમાં સદા યાદ રાખજે.

શ્રી વલ્લભદાસ નો હિતોપદેશ સાંભળી હું કૃતકૃત્ય થયો. મારામાં બ્રાહ્મણત્વનો અહંકાર નષ્ટ થયો. મેં વલ્લભદાસની મહેમાનગતિ સ્વીકારી. બે ત્રણ દિવસ ત્યાં રહીને હું ચિદંબર ક્ષેત્રે જવા નીકળ્યો. ચિદંબર પહેલાં વિચિત્રપુર નામનું ગામ આવ્યું. તે ગામના નામ પ્રમાણે તેનો રાજા પણ વિચિત્ર વર્તન કરવાવાળો હતો. તે રાજાને એક પુત્ર હતો પરંતુ તે મૂંગો હોવાથી રાજા હંમેશા ઉદાસ રહેતો.

રાજાને એમ હતું કે બ્રાહ્મણોએ લોપ ભૂઇષ્ટ (યજ્ઞ કર્મલોપ) યજ્ઞ કરવાને લીધે તેનો પુત્ર મૂગો થયો છે. રાજા બ્રાહ્મણો નું અપમાન કરી તેમને ગધેડાપર સવાર કરાવીને તેની શોભાયાત્રા કાઢતો. બ્રાહ્મણોને દાનમાં રાજગરાની ભાજી (પાંદડા) આપતો. તે રાજયમાં બ્રાહ્મણો અહંકાર શૂન્ય થઇ એકદમ દયનીય સ્થિતિને પ્રાપ્ત થયા હતા. એક વિદ્વાન બ્રાહ્મણને રાજાએ મૂગાની ભાષા ઉપર એક ગ્રંથ લખવા આજ્ઞા કરી હતી. રાજાજ્ઞા અનુસાર રાજપુરોહિત બ્રાહ્મણ મૂક ભાષા ઉપર સંશોધન કરતા હતા.

શંકર ભટ્ટ અને વિચિત્રપુરના રાજા વચ્ચેનો સંવાદ

રાજાના સૈનિકોએ મને, તમે, બ્રાહ્મણ છો? એમ પ્રશ્ન કર્યો. મેં ડોક હલાવી હા પાડતા જ, આપને અમારા રાજા તરફથી આગ્રહપૂર્વકનું આમંત્રણ છે, એમ કહી રાજમહેલમાં આવવા વિનંતી કરી. હું તેમની સાથે તેમના રાજા સામે ઊભો રહ્યો. મને ભયથી આખા શરીરે પરસેવો વળી ગયો. ત્યારે મેં મનોમન શ્રીપાદ શ્રીવલ્લભની પ્રાર્થના કરી અને નામસ્મરણ કરવા લાગ્યો.

રાજાએ મને પ્રથમ પ્રશ્ન પૂછ્યોઃ તેટલાએ આટલા તો આટલા એ કેટલા?

મેં ગંભીરપણે જવાબ આપ્યો : આટલા એ આટલાજ ! મારા જવાબ થી રાજાને આશ્ચર્ય થયું. તેણે કહ્યું ''મહાત્મા , આપ મોટા પંડિત છો તમારા દર્શન થી હું ધન્ય થયો છું. ''

રાજાએ પોતાના પૂર્વજન્મની વિગતો કહેવાની શરુઆત કરી. પૂર્વજન્મમાં રાજા એક બ્રાહ્મણ હતો. તેના ઘેર રાજગરો પાકતો હતો. રાજગરાની ભાજી તે બ્રાહ્મણ બધાને મુક્ત હસ્તથી આપતો. તેના સહાધ્યાયી બ્રાહ્મણો દ્વારા યજમાનના ઘેર પૂજા, અર્ચા, અભિષેક આદિ કરાવી લેતો. યજમાને આપેલી દક્ષિણા તે જાતે લઇ લેતો અને તેમાંથી નહિ જેવી અલ્પ દક્ષિણા તે ગરીબ બ્રાહ્મણને આપતો. તેના ઘરની રાજગરાની ભાજીપણ મફત માં પડાવી લેતો.

કાળચક્ર ફરતાં વાર લાગતી નથી. બીજા જન્મે તે ગરીબ

॥ શ્રીપાદ રાજં શરણં પ્રપદ્યે ॥

અધ્યાય –૩

પળની સ્વામી દર્શન

કુરવપુરના શ્રીપાદ શ્રી વલ્લભ સ્વામીનો સ્મરણ મહિમા.

વિચિત્રપુર છોડીને ત્રણ દિવસ પૂરા થયા. રસ્તામાં અન્ન-પાણીની વ્યવસ્થા ઇશ્વર કૃપાથી સારી થતી હતી. ચોથા દિવસે હું અગ્રહારપુર પહોંચ્યો. ત્યાં એક બ્રાહ્મણના ઘર સામે ઊભા રહી ''ૐ ભિક્ષા દેહિ'' એમ ઉચ્ચારણ કરી ભિક્ષા માંગી. તે ઘરમાંથી એક અતિશય ક્રોધિત સ્ત્રી બહાર આવી. તે બોલી, ''ભાત નહીં, લાત નહીં.'' આટલું કહી તે ઘરમાં ચાલી ગઇ. હું તે દરવાજા સામે થોડો સમય ત્યાંજ ઊભો રહ્યો.

થોડા સમય પછી તે ઘરના ગૃહસ્થ ઘરમાંથી બહાર આવ્યા. તેઓએ કહ્યું, ''મારી પત્નીએ ક્રોધાયમાન થઇ માટલું મારા માથા પર ફોડી નાંખ્યું. હવે તેણે માટલાની કિંમત જેટલા પૈસા મારી પાસે માંગ્યા અને મને ઘરની બહાર કાઢી મૂક્યો. હું તમારી સાથે આવું છું. આપણે બંને જણ ભિક્ષા માગીશું.''

મેં કહ્યું, સમસ્ત જીવોને અન્ન જળનો પુરવઠો આપનાર શ્રી દત્તપ્રભુજ છે. સામેના અશ્વત્થના ઝાડ નીચે બેસીને આપણે બંને તેમનું સ્મરણ કરીશું. અમે બંને સામે આવેલા અશ્વત્થના ઝાડની છાયામાં બેસીને શ્રીદત્તભગવાનનું ભજન કરવા લાગ્યા. કકડીને ભૂખ લાગી હોવાથી અમારો અવાજ ધીમો પડવા લાગ્યો. તે સમય દરમ્યાનજ વિચિત્રપુરના રાજાના દૂતો ત્યાં આવ્યા. દૂતે સંદેશો કહ્યો : અમારા યુવરાજને હવે બોલતાં આવડી ગયું છે. રાજા સાહેબે તમને લઇ આવવા આજ્ઞા કરી છે. તમે ઘોડા પર બેસીને ત્યાં ચાલો.''

મેં કહ્યું, હું એકલો ત્યાં આવવાનો નથી. તમે મારા મિત્રને સાથે આવવા દેશો તોજ હું આવીશ. રાજદૂતોએ મારી વિનંતી માન્ય રાખી. અમને બંનેને ઘોડાપર સવાર કરાવીને દૂતો રાજમહેલ તરફ નીકળ્યા. તે ગામના લોકો આશ્ચર્યચકિત થઇ અમારી તરફ જોઇ રહ્યા હતા. રાજમહેલમાં પહોંચ્યા પછી રાજાએ અમારું સ્વાગત કર્યું અને કહેવા લાગ્યા :

''તમે ગયા પછી અમારા યુવરાજ એકાએક બેભાન થઇ ગયા. અમે બધા ખૂબજ ગભરાઇ ગયા. રાજવૈદને બોલાવવામાં આવ્યા પરંતુ તે પહેલાંજ યુવરાજ ભાનમાં આવ્યા. યુવરાજે આંખો ખોલીને ''દિગંબરા દિગંબરા શ્રીપાદ વલ્લભ દિગંબરા'' મંત્રનો મોટેથી ઉચ્ચાર કરવાની શરુઆત કરી. થોડા સમયમાંજ યુવરાજ કહેવા લાગ્યા : તેઓ બેભાન હતા ત્યારે સોળસત્તર વર્ષના આજાનુબાહુ અને અતિ દૈદિપ્યમાન કાંતિવાળા એક યતિ ત્યાં આવ્યા. તે યતિએ યુવરાજની જીભ પર વિભૂતિ નાંખી અને તે જ ક્ષણે તેને વાચા પ્રાપ્ત થઇ. તે યતિ કોણ હતા? દત્તભગવાન સાથે તેમનો શો સંબંધ? તે બધું વિસ્તારપૂર્વક અમને કહો.''

મેં કહ્યું, યુવરાજને દેખાયેલા સોળસત્તર વર્ષના યુવરાજ દિવ્ય દેહધારી યતિ તે શ્રીપાદ શ્રીવલ્લભ પોતે જ હતા. તેમણે જ યુવરાજને વાચા પ્રદાન કરી. તેઓ દત્તભગવાનનો કલિયુગનો અવતાર છે. તેમનાં દર્શન કરવા માટે જ હું કુરવપુર ક્ષેત્રે જઇ રહ્યો છું. માર્ગમાં અનેક પુણ્યપુરુષોનાં, સંત મહાત્માઓનાં દર્શન થાય છે.

દરબારના બધાજ લોકોએ શ્રીપાદ શ્રીવલ્લભનો દીર્ઘ અવાજે જય જયકાર કર્યો. રાજાએ મને તથા મારી સાથે આવેલા મિત્ર બંનેને સુવર્ણ મુદ્રાઓ દાનમાં આપી. સુવર્ણ મુદ્રાઓ લઇને અને નીકળ્યા. રાજાના રાજપુરોહિતે કહ્યું, તમારે લીધે અમને જ્ઞાન પ્રાપ્ત થયું અને દત્તમહિમાને જાણ્યો. અમે અત્યારસુધી વૈષ્ણવ અને શૈવ માં ભેદ માનીને પાપ જ આચરી રહ્યા હતા. તમેજ અમને સાચો રસ્તો બતાડ્યો.

અમારી સાથે માધવ નાંબુદી નામનો એક બ્રાહ્મણ પણ કુરવપુરમાં શ્રીપાદ સ્વામીનાં દર્શન કરવા આવ્યો. અમે ત્રણેએ વિચિત્રપુર છોડી અગ્રહારપુર ગામે આવ્યા. મારી સાથે આવેલા અગ્રહારપુર ગામના ગૃહસ્થે પોતાની પત્નીને રાજા પાસેથી મેળવેલી સુવર્ણ મુદ્રાઓ આપી. આથી તેની પત્ની અતિ હર્ષવિભોર થઇ. તેણે બધાંને યથેરછ ભોજન આપ્યું . તે પછી તે સ્ત્રી પણ શ્રીપાદ શ્રીવલ્લભની ભક્ત બની.

હું અને માધવ નાંબુદી ચિદંબરમ્ ક્ષેત્ર તરફ જવા નીકળ્યા. હાલના ગંતુર (ગર્તપુર) પ્રદેશ (મંડલ) ના નંબુરુ ગામમાં અનેક બ્રાહ્મણો નિવાસ કરતા હતા. મળિયાળ દેશના રાજાએ નંબુરુ ગામના અનેક વિદ્વાન પંડિતોને પોતાના રાજયમાં આમંત્રણ આપી રાજયાશ્રય આપ્યો હતો. આજ બ્રાહ્મણો નાંબુદી બ્રાહ્મણો તરીકે ઓળખાયા. આ બ્રાહ્મણો મોટા આચાર સંપન્ન હોઇ ઇશ્વર પ્રતિ દ્રઢ શ્રદ્ધાન્વિત તથા વેદસંપન્ન બ્રાહ્મણો હતા. મારી સાથે આવેલા માધવ નાંબુદ્રી બ્રાહ્મણનાં માતા પિતા નાનપણમાંજ ગુજરી જવાથી તે વેદ વિદ્યામાં એકદમ નિરક્ષર હતો. પરંતુ શ્રી દત્તભગવાન પ્રતિ તેને દ્રઢ શ્રદ્ધા હતી.

ચિદંબરમ્ ક્ષેત્રે ગયા તો ત્યાં શ્રી પળની સ્વામી નામના એક સિધ્ધ મહાત્મા વિદ્યમાન હોવાનું જાણ્યું. તેમનો નિવાસ પર્વત પર એકાંતમાં આવેલી ગુફામાં હતો. અમે બંને જ્યારે તે ગુફા સુધી પહોંચ્યા કે તરતજ પળની સ્વામીએ મને બંનેને જોઇ'' અરે માધવ, શંકર, તમે બંને સાથે આવ્યા? આ અમારું અહોભાગ્ય છે.'' એમ ઉદ્ગાર કાઢ્યા !

પ્રથમ મુલાકાતમાંજ નામ કહ્યા વગર અમને ઓળખીને અમારા નામથી સંબોધન કરનાર સાધુ સાચે સાચ સિધ્ધ મહાત્મા હોવા જોઇએ એમ અમે મનોમન માન્યું. સ્વામી કહેવા લાગ્યા : હે શ્રીપાદ પ્રભુના ભક્તો, શ્રીપાદ શ્રી વલ્લભ ની આજ્ઞા અનુસાર હું આ શરીરનો ત્યાગ કરી બીજા યુવાન દેહમાં પ્રવેશ કરનાર છું. તે સમય હવે આવી ગયો છે. હું આ શરીરમાં ત્રણસો વર્ષથી વિદ્યમાન છું. આ દેહનો ત્યાગ કરી બીજા નૂતન શરીરમાં પુનઃ ત્રણસો વર્ષ રહેવું તેમ શ્રીપાદ ભગવાનની આજ્ઞા છે. જન્મમરણ રૂપી સૃષ્ટિ ક્રમને અતીત એવા જીવનમુક્ત થયેલા અને સમસ્ત સૃષ્ટિને ચલાવનાર મહાસંકલ્પ એટલેજ શ્રીપાદ શ્રી વલ્લભ !

પળની સ્વામી કહેવા લાગ્યા : અરે શંકર, તેં વિચિત્રપુરમાં કણાદ મહર્ષિના કણાદ સિદ્ધાંત વિશે જે વકતવ્ય આપ્યું હતું તેનું વિગતવાર વર્ણન કર.''

કણાદ મહર્ષિનો કણ સિદ્ધાંત.

પળની સ્વામીના પ્રશ્નનો જવાબ આપતાં મેં કહ્યું : ''સ્વામી, મને ક્ષમા કરો. કણાદ મહર્ષિ વિશે અથવા તેમના સિદ્ધાંત વિશે મને ખૂબ જ અલ્પ માહિતી છે. મેં કહેલી માહિતી એ શ્રી દત્તપ્રભુએ જ મારા દ્વારા વદાવી હતી તે સ્વામીને જ્ઞાતજ છે.''

કરુણાસ્વરૂપ પળની સ્વામીએ કણ-સિદ્ધાંત કહેવાની શરુઆત કરી. તેમણે કહ્યું : સમસ્ત સૃષ્ટિ પણ પરમ મૂળ એવા અણુઓ વડે નિર્માણ થયેલી છે. તે પરમાણુ કરતાં પણ સૂક્ષ્મ એવા કણોના અસ્તિત્વને લીધે વિદ્યુત શક્તિ પેદા થાય છે. તે સૂક્ષ્મ કણો અતિવેગથી પોતપોતાની કક્ષામાં પરિભ્રમણ કરે છે. સ્થૂળ સૂર્યની આસપાસ વિવિધ ગ્રહો પોતપોતાની ભિન્ન કક્ષામાં પરિભ્રમણ કરે છે. તે જ પ્રમાણે આ સૂક્ષ્મકણો પણ પોતાના કેન્દ્રબિંદુને અનુસરી પરિભ્રમણ કરતા હોય છે.

ઉપર કહ્યા પ્રમાણેના સૂક્ષ્મ કણો કરતાં પણ સૂક્ષ્મ સ્થિતિમાં પ્રાણી માત્રના સમસ્ત ભાવોદ્વેગનાં સ્પંદનો ચાલુ હોય છે. સ્પંદનશીલ આ જગતમાં કોઇપણ વસ્તુ સ્થિર નથી. ચંચળતા તેનો સ્વભાવ છે. પ્રતિક્ષણે બદલાતા રહેવું તે તેનો સ્વભાવ છે. આ સ્પંદનો કરતાં પણ અતિસૂક્ષ્મ સ્થિતિમાં દત્તભગવાનનું ચૈતન્ય વિદ્યમાન છે. આ પરથી સૌથી મહત્ત્વની વાત મને એ લાગે છે કે સૂક્ષ્મ વસ્તુ કરતાં પણ અતિસૂક્ષ્મ એવા દત્તભગવાનનો અનુગ્રહ મેળવવો જેટલો સહેલો છે તેટલોજ મુશ્કેલ પણ છે.

દરેક કણના અનંત ભાગોમાં વિભાજન કરતાં દરેક કણનું ફળ શૂન્ય સમાન થાય છે. અનંત એવા શૂન્ય ના સરવાળાના ફળસ્વરૂપ જ આ ચરાચર સૃષ્ટિ છે. પદાર્થ સૃષ્ટિ જે પ્રમાણે છે તે જ પ્રમાણે વ્યતિરેક પદાર્થનું પણ હોયછે.આ બંનેનું મિશ્રણ થતાં વ્યતિરેક પદાર્થનો નાશ થાય છે. પદાર્થના ગુણમાં પણ પરિવર્તન થાય છે. અર્ચાવતાર માં પ્રાણપ્રતિષ્ઠા કરવામાં આવે [અર્ચનીય શ્રી વિગ્રહ અથવા પૂજનીય શ્રી વિગ્રહ (મૂર્તિ)] તો તે મૂર્તિ ચેતનવંતી થઇ ભક્તની મનોકામના પૂર્ણ કરે છે.

સર્વ મંત્રો કુંડલિની શક્તિમાં સ્થિત હોય છે. ગાયત્રી મંત્ર પણ તેમાંજ સમાયેલો હોય છે. ગાયત્રી મંત્રમાં ત્રણ પાદ હોય છે તેમ સર્વસામાન્ય માન્યતા છે. પરંતુ આ મંત્રમાં ચતુર્થ પાદ પણ છે. ''પરોરજસિ સાવદોમ'' ની જેમ ચતુષ્પાદ ગાયત્રી નિર્ગુણ બ્રહ્મને સૂચિત કરે છે.

કુંડલિની શક્તિ ચોવીસ તત્ત્વોમાંથી આ વિશ્વનું નિર્માણ કરે છે. ગાયત્રી મંત્રમાં ૨૪ અક્ષરો છે. ચોવીસ સંખ્યાને ગોકુળ એમ બીજું નામ પણ છે.'' ગો'' એટલે બે અને કુળ એટલે ચાર. બ્રહ્મ સ્વરૂપમાં કોઇપણ પ્રકારનું પરિવર્તન થતું નથી. પરિવર્તનાતીત હોવાથી તે નવ સંખ્યાથી સૂચિત કરવામાં આવે છે.

આઠની સંખ્યા મહામાયાના સ્વરૂપને દર્શાવનારી છે. શ્રીપાદ શ્રી વલ્લભના ભક્તગણ તેમને ''દો ચૌપાતી દેવ લક્ષ્મી'' એમ સંબોધન કરતા. સર્વ જીવોનો પતિ પરબ્રહ્મ છે. પતિદેવ એટલે નવ સંખ્યા. લક્ષ્મી એટલે આઠ સંખ્યા દો એટલે બે સંખ્યા. ચૌ એટલે ચાર અંકને દર્શાવિનારી છે. માટે જ ''ચૌપતિ દોલક્ષ્મી ''નો અપભ્રંશ ''ચૌપાતિ દેવલક્ષ્મી''થયો. સર્વજીવોને તે ૨૪૯૮ ની સંખ્યા ની યાદ અપાવે છે.

ગોકુળમાં પરબ્રહ્મ પરાશક્તિ એ શ્રીપાદ શ્રી વલ્લભ આ સ્વરૂપેજ છે. શ્રીકૃષ્ણ પરમાત્મા એ શ્રીપાદ શ્રી વલ્લભ જ છે. ગાયત્રી મંત્રનું સ્વરૂપ તેમની નિર્ગુણ પાદુકા સમાન છે.

પળની સ્વામી આગળ જતાં કહે છે : હે શંકર, સ્થૂળ માનવ શરીરમાં બાર પ્રકારના ભેદ છે. બધા જેનો અનુભવ લે છે તે સ્થૂળ સ્વરૂપ સૂર્યના પ્રભાવમાં આવ્યું છે. શ્રીપાદ શ્રી વલ્લભ પીઠિકાપુરમ્ (પીઠાપુર) માં માનવ શરીર ધારણ કરવા અવતાર લેતા પૂર્વે ૧૦૮ વર્ષ આ પ્રદેશમાં આવ્યા હતા. તેમણે મારા પર અનુગ્રહ કર્યો હતો. હાલમાં જે સ્વરૂપે તેઓ કુરવપુર ક્ષેત્રમાં જોવામાં આવે છે તેજ સ્વરૂપે તેઓનું ત્યારે આગમન થયું હતું.

તે સમયે આશ્ચર્યકારક ઘટના બની. હિમાલય ના કેટલાક મહાયોગીઓ બદરી કેદાર ક્ષેત્રમાં બદરીનારાયણને બ્રહ્મકમળો અર્પણ કરી પૂજા કરતા હતા. તે બદરીનારાયણને અર્પણ થયેલાં બ્રહ્મકમળો શ્રીપાદ શ્રીવલ્લભના ચરણો પર આવી જતાં. આ દ્રશ્ય અમે પોતાની આંખોએ જોયેલું છે. પળની સ્વામીનું તે દિવ્ય વક્તવ્ય સાંભળી હું એકદમ ભાવવિભોર થઇ ગયો. મારાં રોમાંચ ખડાં થયાં ! મેં પળની સ્વામીને પૂછ્યું :ભગવાન દત્તાત્રેય સંતુષ્ટ થાય છે એમ તમારા વક્તવ્ય બ્રહ્મકમળ એટલે શું? તે

ક્યાં મળે છે? તે ફૂલોથી પૂજા કરવાથી ભગવાન દત્તાત્રેય સંતુષ્ટ થાય છે એમ તમારા વકતવ્ય પરથી ખબર પડી. કૃપા કરીને તમે મારી શંકાનું સમાધાન કરો.

બ્રહ્મકમળ નું સ્વરૂપ

મારી વિનંતીને માન આપી શ્રી પળની સ્વામીએ એક સ્નેહપૂર્ણ દ્રષ્ટિ મારા પર નાંખી અને તેઓનું મધુર વકતવ્ય શરુ થયું. શ્રીમહાવિષ્ણુએ ભગવાન સદાશિવની બ્રહ્મકમળથી પૂજા કરી હતી. શ્રી વિષ્ણુ ભગવાનની નાભિમાંથી પ્રગટ થયેલા કમળની પણ બ્રહ્મકમળ એવી સંજ્ઞા છે. દિવ્યલોકમાં જોવા મળતાં બ્રહ્મકમળ જેવાંજ બ્રહ્મકમળો હિમાલયની ભૂમિમાં પણ જોવા મળે છે. સમુદ્રસપાટીથી બાર હજાર ફૂટ ઊંચાઇએ હિમાલયના પ્રદેશમાં તે વર્ષમાં એકજ વખત ખીલે છે.

મધરાતના સમયે આ ફૂલ ખીલે છે અને જ્યારે તે ખીલે છે ત્યારે આજુબાજુનો વિસ્તાર અદ્‌ભુત સુગંધથી મહેંકી ઊઠેછે. હિમાલયમાં નિવાસ કરતા સાધક મહાત્માઓ આવા દિવ્ય કમળની શોધમાં હોય છે. શરદઋતુથી વસંતઋતુ સુધી આ કમળ બરફમાં જ હોય છે.ચૈત્ર માસના પ્રારંભે તે બરફમાંથી બહાર આવે છે. ગ્રીષ્મઋતુમાં તેના વિકાસ ની પ્રક્રિયા શરુ થાય છે.

અમરનાથના અમરેશ્વર હિમલિંગનું દર્શન શ્રાવણ સુદ પૂનમના દિવસે થાય છે અને આજ દિવસે મધ્યરાત્રીએ તે પૂર્ણ વિકાસ પામી ખીલે છે. હિમાલયમાંજ તપસ્યા કરનાર તપસ્વી સિધ્ધપુરુષો અને સાધકોને માટે પરમેશ્વર આ અદ્‌ભુત લીલા કરતા હોય છે. બ્રહ્મકમળનાં દર્શનથી સર્વ પાપનો નાશ થાય છે. યોગસિદ્ધિને અટકાવનારાં વિઘ્નો નષ્ટ થાય છે. આ કમળનાં દર્શન કરવાથી યોગી, તપસ્વી, સિધ્ધ પુરુષ પોતપોતાની સાધનામાં ઉચ્ચસ્થિતિ પ્રાપ્ત કરે છે. જે ભકતોના ભાગ્યમાં તે બ્રહ્મકમળનાં દર્શન થવાનાં હોય છે તે બધાએ દર્શન કરી લીધા પછી તે કમળ અંતર્ધાન પામે છે.

શ્રી પળની સ્વામીએ વકતવ્યનો દોર લંબાવતાં કહ્યું, હે ભકત શંકર, મેં દસ દિવસ સમાધિમાં બેસવાનું નક્કી કર્યું છે. મારાં દર્શન કરવાની ઉત્કટ ઇચ્છા ધરાવનાર કોઇ આર્તભકત આવે તો મારી સમાધિમાં ભંગ ન થાય તે રીતે તેમને દૂરથી દર્શન કરાવો. સંપર્દંશથી કોઇ મૃત વ્યક્તિને લાવે તો હું સમાધિમાં લીન છું એમ કહીને તેઓ મૃત વ્યક્તિને જમીનમાં દાટે કે નદીના પ્રવાહમાં રાખે તેવી મારી આજ્ઞા તેમને જણાવવી.

શ્રી પળનીસ્વામી બેઠેલા આસન પર જ સમાધિસ્થ થયા. હું અને માધવ બંને મળીને આવનાર ભકતોને દૂરથી તેમનાં દર્શન શાંતપણે કરાવતા હતા. દર્શનાર્થી ભકતો પૈકી કેટલાકે સ્વામીને અર્પણ કરવા માટે ચોખા, દાળ લોટ જેવી સામગ્રી આણી હતી. તેથી માધવે રસોઇ બનાવવાનું નક્કી કર્યું. બળતણ માટે માધવે નજીક પડેલું સૂકાયેલું નાળિયેરીનું પાન જોયું .તે પાનને લેવા તે નજીક ગયો. તેની સાથે એક ભકત પણ હતો. માધવે તે મોટું સૂકાયેલું પાન ખભાપર નાંખ્યું. તે જ ક્ષણે તે પાન નીચે વિશ્રાંતિ લઇ રહેલા સાપે ગુસ્સે થઇને માધવને જોરથી દંશ દીધો.

તે સાપનું ઝેર એટલું દાહક હતુ કે માધવનું શરીર કાળારંગનું થયું અને તે બેભાન થઇ જમીન પર મૃત પડ્યો. બે ત્રણ માણસોએ ઊંચકીને તેના શરીરને ગૂફા પાસે લાવ્યા. આવું દ્રશ્ય જોઇ હું ગભરાઇ ગયો. શું કરવું -ના કરવું તે મને કાંઇ સૂઝતું ન હતું. ત્યારે મને સ્વામીની આજ્ઞાનું સ્મરણ થયું. તેને જમીનમાં પૂરવા માટે ખાડો ખોદવાનું શરુ કર્યું. ઇતર લોકોએ પણ મદદ કરી. ખાડામાં મૃતદેહ મૂકીને હું પાછો આવ્યો.

તે જ અરસામાં ગામમાંથી કેટલાંક લોકો સત્તર અઢાર વર્ષના સંર્પદંશ થી મૃત્યુ પામેલા યુવાનને લઇ આવ્યા. પ્રથમ માધવ મૃત્યુ પામ્યો તે પછી તેવીજ બીજી આ યુવાનની ઘટના જોઇ હું રડમસ થઇ ગયો. મેં તે લોકોને માંડમાંડ સ્વામીજીની આજ્ઞા કહી. ગામલોકોએ ગુફા નજીક જ એક ખાડો ખોધો અને તેમાં તે યુવાનના મૃતદેહને મૂકી ખાડો પૂરી દીધો. સ્વામીનાં દર્શન કરવા રોજ ત્રણ ચાર ભકતો આવતા. તેમને હું સ્વામીનાં દર્શન કરાવી દેતો. આ પ્રમાણે દસ દિવસ પસાર થયા.

અગિયારમે દિવસે શ્રી પળની સ્વામી બ્રાહ્મમુહૂર્તમાં સમાધિમાંથી ઉત્થાન પામી જાગ્રત થયા. તેઓ ગુફાની બહાર આવ્યા અને મને'' માધવ, અરે માધવ ''એમ બૂમ પાડી બોલાવવા લાગ્યા, મેં રડતાં રડતાં તેમને બનેલી દુર્ઘટના કહી સંભળાવી. સ્વામીએ મને સમજાવવાનું નક્કી કર્યું હોય તેમ જણાયું. સ્વામીજીએ મને યોગદ્રષ્ટિ થી વેધક નજરે જોયો. તરત જ મારી કરોડ માં હલન ચલન શરુ થઇ અને થોડી ક્ષણો પછી મને ત્યાં દુખાવો થયો. પુનઃ તેમણે પ્રસન્ન મુદ્રાથી મારીસામે જોયું અને મારી બધીજ વેદના શાંત થઇ.

સ્વામીજીએ વાર્તાલાપની શરુઆત કરતાં કહ્યું : અરે ભકત શંકર, માધવને સ્થૂળ શરીરથી શ્રીપાદ શ્રીવલ્લભ નાં દર્શન થવાનું ભાગ્યમાં ન હતું આથી તેનું સૂક્ષ્મ શરીર છેલ્લા દસ દિવસથી કુવરપુરમાં બિરાજમાન શ્રી ચરણોના સાન્નિધ્યમાં નિવાસ કરે છે. ગમે તેમ પણ તેની ઇચ્છા આ રીતે પૂર્ણ થઇ. શ્રીપાદ શ્રીવલ્લભની લીલા અગાધ છે. તેને કોઇપણ ઓળખી શકતું નથી. કાળ, કર્મ અને કારણ આ ત્રણેનું રહસ્ય કોઇપણ જાણી શકતું નથી તેજ સત્ય. તે રહસ્ય માત્ર સ્વામીજીને જ જ્ઞાત છે. માધવને ફરી સ્થૂળ શરીરમાં લાવવાનું કામ પ્રભુએ મને સોંપ્યુ છે.

શ્રી પળની સ્વામીનું વકતવ્ય પૂરું થયું. સ્વામીની આજ્ઞા અનુસાર મેં માધવના મૃતદેહને બહાર કાઢ્યો. દક્ષિણ દિશા તરફના ઘટાદાર તાડના ઝાડ પાસે જઇ મેં મોટેથી બુમ મારી. ''માધવને ડસનાર હે નાગરાજ, શ્રીપાદ શ્રીવલ્લભની આજ્ઞાનુસાર તું પળની સ્વામી પાસે આવ. ''

શ્રી પળની સ્વામીએ પોતાના વસ્ત્રમાંથી ચાર કોડીઓ

કાઢી અને તે મૃતદેહની ચારે બાજૂ એક એક કોડી મૂકી. થોડી જ ક્ષણોમાં તે કોડીઓ આકાશમાં ઉછળી અને ચારે દિશામાં ગઇ. પાંચ-દસ મિનિટમાંજ ઉત્તર દિશા તરફથી એક સાપ આવ્યો. સ્વામીજીની ચાર અભિમંત્રિત કોડીઓ તેની ફેણમાં ફસાયેલી હતી. આથી તે સાપ અતિ ગુસ્સામાં ફૂસ ફૂસ એમ અવાજ કાઢતો હતો.

સ્વામીજીએ સાપને માધવના શરીરમાંથી ઝેર કાઢી લેવા આજ્ઞા કરી. જે સ્થળે સાપે દંશ દીધો હતો ત્યાંથી જ તેણે સર્વ વિષ પાછું ખેચ્યું. શ્રીપળની સ્વામીએ શ્રીપાદ શ્રીવલ્લભનો મનોમન આભાર માન્યો, મનઃપૂર્વક નમસ્કાર કરી તે સાપ પર મંત્રોદક છાંટ્યુ. તે સાપ સ્વામીના ચરણકમળને સ્પર્શ કરીને તથા તેમની ત્રણ પ્રદક્ષિણા કરી જતો રહ્યો.

શ્રી દત્ત ભકતને કરેલા અન્નદાનનું ફળ

શ્રી પળની સ્વામીના મુખકમળથી શબ્દો સર્યા : હે ભકત શંકર, આ સાપ ગત જન્મમાં એક સ્ત્રી હતો. તેણે ગત જન્મમાં થોડું પાપ તથા થોડું પુણ્ય આચર્યું હતું. તેણે એક દત્તભકતને જમાડ્યો હતો. આ તેનું પુણ્યકર્મ હતું.

દેહત્યાગ પછી યમદૂતો તેને યમરાજ પાસે લઇ ગયા. યમરાજ સ્ત્રીને કહે છે : તેં એક દત્તભકતને ભોજન કરાવ્યું હતું તેનું વિશેષ પુણ્ય તને સાંપડ્યું છે. તારે પાપ પ્રથમ ભોગવવું છે કે પુણ્ય ફળ? તે સ્ત્રીએ જવાબ આપ્યો : જે થોડું છે તે હું પ્રથમ ભોગવીશ. તે પ્રમાણે તેને પાપયોનિ - સર્પયોનીમાં જન્મ મળ્યો. તેની વૃત્તિ બધાને જ હાની પહોંચાડવાની હોવાથી રસ્તામાં જે કોઇ ભટકાય તેને તે દંશ કરતી. તે સ્ત્રી માનવ જન્મમાં રજોગુણી હોવાથી કેવળ તેની નજીક જવાથી તેણે માધવને દંશ દીધો. તેની પૂર્વપુણ્યાઇને લીધેજ તે માધવને કરડી હતી. માધવ માત્ર ગત જન્મના પાપને લીધે મરણાસન્ન સ્થિતિએ પહોંચ્યો હતો. યથાવકાશે શ્રીપાદ શ્રીવલ્લભની કૃપાથી તે સ્ત્રી સર્પયોનિમાંથી મુક્ત થઇ.

યોગ્ય વ્યક્તિને કરેલા અન્નદાનનું ફળ

શ્રી દત્તભગવાન અલ્પ સંતોષી છે. ભકતની અલ્પસેવાથી પ્રસન્ન થઇ તેઓ તેને અમાપ ફળ આપે છે.દત્તભગવાનના નામથી કોઇપણ વ્યક્તિને દાન આપવાથી તથા તે વ્યક્તિ જો યોગ્ય હોય તો તે અન્નદાન નું વિશેષ ફળ મળે છે. અન્નના થોડા અંશમાંથી મન બને છે. અન્નદાતાનું મન, બુધ્ધિ, ચિત્ત, અંહકાર શરીર મંગલ સ્પંદનોથી ઉભરાય છે. આથી તેનામાં લોકોને પોતાના તરફ આકર્ષવાની શક્તિ ઉત્પન્ન થાય છે. પળની સ્વામી બોલ્યા : ઇચ્છિત વસ્તુની સમૃદ્ધિ એટલેજ લક્ષ્મીનો કૃપાકટાક્ષ. આ સમગ્ર સૃષ્ટિ સૂક્ષ્મ સ્પંદનોથી સૂક્ષ્મ નિયમોના આધારે ચાલે છે.

શ્રીપાદ શ્રી વલ્લભનો મહિમા

શ્રીપાદ શ્રીવલ્લભનું નામસ્મરણ લક્ષ્મી, ધન, ઐશ્વર્ય અને સમાધાન આપનાર છે. તેમના અનુગ્રહિતના ભાગ્યનું કોણ વર્ણન કરી શકે? શ્રી ચરણના અનુગ્રહને લીધે જ દસ દિવસ જમીનમાં પુરાયેલા માધવ ના શરીરને કોઇજ હાની થઇ નહીં. તેને પ્રાણાદાન કરનાર શ્રીપાદ શ્રીવલ્લભની કરુણા, દયા, ભક્તો પ્રતિ પ્રેમ ઇત્યાદિનું શબ્દોમાં વર્ણન થઇ શકે નહી. માધવના શરીરમાં ચૈતન્ય પાછું આવી રહ્યું હતું. તેને તરસનું ભાન થયું આથી તેણે પાણી માગ્યું. શ્રીપળની સ્વામીના કહેવાથી પ્રથમ તેને ઘી પીવા માટે આપ્યું. ઘી પીધા પછી ફળોનો રસ આપવામાં આવ્યો. તે પછી થોડા સમયે તેને પાણી પીવા માટે આપવામાં આવ્યું.

નાગલોકનું વર્ણન

માધવ પુનર્જીવિત થવાને લીધે અમારાં આનંદને સીમા ન રહી. માધવ પોતાને થયેલો અનુભવ કહેવા લાગ્યો : હું સૂક્ષ્મ શરીરથી કુરવપુર પહોંચ્યો અને શ્રીપાદ શ્રીવલ્લભનાં દર્શન કર્યાં.શ્રીપાદ શ્રીવલ્લભ આજાનુબાહુ છે. તેમનાં નેત્રો વિશાળ છે. તે નેત્રોમાંથી સર્વ જીવો પ્રતિ નિરંતર કરુણા, દયા, પ્રેમ પ્રવાહિત થઇ રહ્યાં છે. હું સ્થૂળદેહધારી ન હોવાથી ત્યાંના સ્થૂળ દેહધારી ભક્તોને હું દેખાતો ન હતો. શ્રીપાદ પ્રભુએ મને કુરવપુર દ્વીપ ના મધ્યભાગમાં જ એમ આજ્ઞા કરી.

હું શ્રીવલ્લભનું નામસ્મરણ કરતો કરતો દ્વીપના મધ્યભાગના ઊંડાણમાં ગયો. ભૂમિમાંના ઊંડાણમાં ભૂકેન્દ્ર પાસે અનેક પ્રાસાદો, વરંડાઓ મને જણાયા. તે પાતાળ લોક જ છે તેમ ખાત્રી થઇ. સ્થૂળ શરીરધારી જીવોને સ્થૂળરૂપના પદાર્થો જ દેખાય છે. મારા જેવા સૂક્ષ્મ શરીરધારીને સૂક્ષ્મરૂપ ધારણ કરેલા કેટલાય લોકો દેખાયા. ત્યાં વસવાટ કરનાર લોકો નાગજાતિના હોઇ કામરૂપ ધારણ કરવાની શક્તિ ધરાવનારા હતા. ઇચ્છિત રૂપ ધારણ કરવાની શક્તિ તેમનામાં હતી. જો કે તેમને નાગરૂપે સંચાર કરવાનું ગમતું હતું.

ત્યાં મેં અનેક મહાસર્પોને જોયા. કેટલાક સાપોને હજાર ફેણો હતી. ફેણ ઉપર મણિ વિદ્યમાન હોઇ તે મણિમાંથી દિવ્ય પ્રકાશ ફેલાતો હતો. કેટલાક નાગો યોગમુદ્રામાં હોય તેમ ફેણ બંધ કરીને મૌન મુદ્રામાં દેખાતા હતાં. આશ્ચર્યની વાત એ હતી કે તે સર્વમાં એક મહાસર્પ હતો. તેને એક હજાર ફેણ હતી. તે મહાસર્પ પર શ્રીપાદ શ્રીવલ્લભ શ્રીમહાવિષ્ણુની જેમ શયન કરતા હતા. ત્યાં બિરાજમાન મહાસર્પો વેદગાન કરતા હતા. ચિદાનંદ સ્વરૂપે સ્વામી તે ગાન શ્રવણ કરતા હતા. મારી બાજુમાં સ્થિત એક મહાસર્પે શ્રી દત્તપ્રભુનો મહિમા વર્ણવવાની શરુઆત કરી.

શ્રી દત્તાત્રેયનો મહામહિમા

તે મહાસર્પે કહેવાની શરુઆત કરી. શ્રી દત્તભગવાન નેપાળ દેશમાં આવેલા ચિત્રકુટના અનસૂયા પર્વત પર અત્રિ-અનસૂયાના પુત્રરૂપે પૂર્વયુગમાં (કૃતયુગ) અવતર્યા. તેઓ અવતારની સમાપ્તિ કર્યા વગરજ સૂક્ષ્મરૂપે નીલગિરિ શિખરપર, શ્રીશૈલ શિખર પર, શબર ગિરિ શિખર પર સહ્યાદ્રિ પર્વતપર સંચાર કરે છે. તેમણે નાથ સંપ્રદાયના ગોરક્ષનાથને યોગમાર્ગનો ઉપદેશ કર્યો. જ્ઞાનેશ્વર નામના યોગીને ખેચરીમુદ્રામાં સ્થિત નિરાકાર યોગીરૂપમાં દર્શન આપ્યાં. શ્રી દત્તભગવાન દેશ અને

કાળથી અતીત છે. શ્રી દત્તપ્રભુના સાન્નિધ્યમાં અમને ભૂતકાળ, ભવિષ્યકાળ અને વર્તમાનકાળ જુદું ભાસતું નથી. બધું વર્તમાનજ હોય છે.

અનઘા સાથે દત્તાત્રેયનાં દર્શન

તે મહાસર્પે કથાનો દોર આગળ લંબાવતાં કહ્યું : હે ભક્તોત્તમ માધવ, અમને કાલનાગ ઋષીશ્વર કહે છે. શ્રી દત્તભગવાને હજારો વર્ષ રાજ્યનું પરિપાલન કર્યા પછી તેમનું સ્વરૂપ ગુપ્ત રાખવાનો નિશ્ચય કર્યો. તેઓ કેટલાંક વર્ષો નદીમાં અદ્રશ્ય રૂપે રહ્યા. તે પછી તેઓ જળસપાટીપર આવ્યા. અમે તેમના ભક્તો કિનારાપર તેઓ પાછા ફરશે તેની રાહ જોઈ રહ્યા હતા. પરંતુ તેઓ અમારાથી છૂપાવાનો પ્રયત્ન કરતા હતા. અમને તેની ખબર હતી. તેઓ ફરી જળસમાધિ લઈ કેટલાંક વર્ષો પછી બહાર આવ્યા.

દત્તપ્રભુ જ્યારે જળમાંથી બહાર આવ્યા ત્યારે તેમના હાથમાં મધુપાત્ર હતું. બીજા હાથમાં ૧૬ વર્ષની એક સુંદર નવયૌવના હતી. મધ પ્રાશન કરી હંમેશા ઘેનમાં રહેનાર તથા સ્ત્રીથી મોહાસક્ત અને તેની દાસ્યતામાં રહેનાર વ્યક્તિને અમે અત્યાર સુધી ભ્રમમાં રહી પોતાનું દૈવત માની બેઠા. આ પ્રમાણે વિચાર આવતાં અમે ત્યાંથી પાછા ફર્યા. તે જ ક્ષણે તે બંને ત્યાં અદ્રશ્ય થયાં. તે અદ્રશ્ય થયા પછી જ અમારા મનમાં જ્ઞાનનો પ્રકાશ ઝબક્યો. તેમના હાથમાં રહેલું મધુપાત્ર એ યોગાનંદરૂપી અમૃત અને તે સુંદરી ત્રિશક્તિ રૂપિણી અનઘા લક્ષ્મી દેવી છે તેનું અમને સ્મરણ થયું. ફરીથી તેઓ આ ભૂમિપર અવતાર લે તે માટે અમે ઘોર તપશ્ચર્યા કરી. અમારી તપશ્ચર્યાના ફળસ્વરૂપે શ્રી દત્તાત્રેય ભગવાને પીઠિકાપુરમાં (પીઠાપુર) શ્રીપાદ શ્રીવલ્લભ નામે અવતાર લીધો.

શ્રી કુરવપુરનું વર્ણન

શ્રી દત્તાત્રેય ભગવાન તે દિવસે જે સ્થળે જળમાં ઊતર્યા હતા તે જગ્યા એટલેજ આજનું પવિત્ર કુરવપુર. તેઓ જ્યારે જળસમાધિમાં હતા ત્યારે અમે પણ અમારા સૂક્ષ્મસ્પંદનો દ્વારા આ સૂક્ષ્મ લોકમાં યોગસમાધિરત હતા. કૌરવ અને પાંડવના મૂળ પુરુષ ''કુરુ''મહારાજને જે સ્થળે જ્ઞાનોપદેશ થયો હતો તે સ્થળ એટલેજ કુરવપુરનું પવિત્રક્ષેત્ર. હે ભક્તશ્રેષ્ઠ માધવ, આ કુરવપુરના માહાત્મ્યનું યથાર્થ વર્ણન કરવાનું સામર્થ્ય આદિ શેષને પણ નથી.

સદાશિવ બ્રહ્મેન્દ્રનો પૂર્વ ઇતિહાસ

શ્રીપાદ શ્રીવલ્લભના શ્રી ચરણોમાં મેં અત્યંત નમ્રભાવથી પ્રણામ કર્યા. તે સમયે દત્તભગવાને અત્યંત કરુણાપૂર્ણ અંતઃકરણ થી કહ્યું : હે વત્સ, આ દિવ્ય ભવ્ય દર્શન એટલે અતિ અલભ્ય યોગ જ સમજ. તારી સાથે વાર્તાલાપ કરનાર મહાસર્પ આવતી સદીમાં જ્યોતિ રામલિંગેશ્વર સ્વામી નામથી અવતાર લઈ જ્યોતિ સ્વરૂપેજ અંતર્ધાન પામશે.

તારી સાથે વાર્તાલાપ કરનાર બીજો મહાસર્પ સદાશિવ બ્રહ્મેન્દ્ર નામ ધારણ કરી આગામી શતાબ્દીમાં અવનિ પર અવતાર લઈ અનેક લીલા કરશે. શ્રી પીઠિકાપુર પણ મારું અત્યંત પ્રિય સ્થાન છે. પીઠિકાપુરમાં મારી માતાના ઘરમાં જ્યાં મેં જન્મ લીધો હતો તે ઘરમાં જ મારી પાદુકાઓની સ્થાપના થશે. મારાં જન્મ, કર્મ અત્યંત દિવ્ય છે. તે એક ગોપનીય રહસ્ય છે. તું શ્રી પીઠિકાપુરમ્માં આવેલા મારા પાદુકાપ્રતિષ્ઠાસ્થળ પાસેથી પાતાળમાં જઈ ત્યાંના તપસ્વી કાલનાગની મુલાકાત લઈ આવ.

શ્રી પળની સ્વામી મંદહાસ્ય કરતા બોલ્યા : હે ભક્તશ્રેષ્ઠ માધવ, પીઠિકાપુર ના કાલનાગ વિશે ચર્ચા આપણે પછી કરીશું. આપણે સત્વર સ્નાન સમાપ્ત કરી ધ્યાનમાં બેસીશું. શ્રીપાદ શ્રીવલ્લભ ની એ આજ્ઞા છે.

॥ શ્રીપાદ શ્રીવલ્લભનો જયજયકાર હો॥

અધ્યાય ૩ સમાપ્ત.

॥ શ્રીપાદ રાજં શરણં પ્રપદ્યે ॥

અધ્યાય -૪

કુરવપુરમાં વાસવાંબિકાનાં દર્શન

શ્રીપાદ પ્રભુના જન્મસ્થાનમાં થનારી લીલાઓ

શ્રી પળની સ્વામીની આજ્ઞા અનુસાર અમે ધ્યાન કરવાનો સંકલ્પ કર્યો.'' હે શ્રીપાદ પ્રભુના ભક્ત શ્રીમાધવ અને શંકર, આપણે ત્રણે જણ શ્રી વલ્લભપ્રભુની આજ્ઞા અનુસાર ધ્યાનસ્થ થઈને આપણને થયેલાં ધ્યાન અનૂભૂતિની ચર્ચા કરીશું. તે અવસ્થામાં આપણને અતિ ઉચ્ચ આધ્યાત્મિક અનુભૂતિની પ્રાપ્તિ થશે. ભવિષ્યમાં હૂણશક (ઇસવીસન) વ્યવહારમાં હશે. આજે હુણશક અનુસાર તા. ૨૫-૫-૧૩૩૬ નો દિવસ અને શુક્રવાર છે. આજનો દિવસ આપણા જીવનનો ખૂબ જ મહત્ત્વનો દિવસ છે. હું મારા સ્થૂળ શરીરને અહીંજ મૂકીને સૂક્ષ્મ શરીરથી કુરવપુર જઈશ. એકી સાથે ચાર પાંચ સ્થળે સૂક્ષ્મરૂપે વિચરણ કરવું એ મારે મન રમતવાત છે. આપણે ત્રણે શ્રીપાદ શ્રીવલ્લભના ધ્યાનમાં લીન રહી તેમની આજ્ઞા થતાં હું સૂક્ષ્મ શરીરથી કુરવપુરમાં તેમના સાન્નિધ્યમાં જઈશ.

સ્વામીનો અનુગ્રહ મેળવવાનું વિધાન.

શ્રી પળની સ્વામીનું વક્તવ્ય સાંભળ્યા પછી મારા મનમાં શંકા થઈ આથી મેં પ્રતિપ્રશ્ન કર્યો. ''સ્વામીજી, ભક્ત માધવે શ્રીવલ્લભનાં દિવ્ય મંગળ સ્વરૂપનાં દર્શન કર્યાં છે. આપશ્રી સદૈવ શ્રી વલ્લભ સાથે સૂક્ષ્મરૂપથી વિચરણ કરો છો. મને માત્ર તેમના નામનીજ ખબર છે. રૂપ મેં જોયું નથી પછી હું ધ્યાન કેવી રીતે કરું ?'' મારો પ્રશ્ન સાંભળી શ્રી પળની સ્વામી મંદ હાસ્ય કરતા બોલ્યા. ''અરે , શ્રીપાદ પ્રભુની ભક્તિ હોય તો બધુંજ સિદ્ધ થશે.શ્રીપાદ પ્રભુ સર્વપ્રથમ પોતાના ભક્તનું કાચબાના બચ્ચાની જેમ પાલન કરે છે. કાચબી પોતાના બચ્ચાથી કેટલે પણ દૂર કેમ ન હોય, તે પોતાના વિચાર તરંગોથી જ પોતાનાં બચ્ચાઓનું દૂરથી પોષણ કરે છે.

ભક્તો થોડા મોટા થતાં બિલાડીના બચ્ચાની જેમ સંરક્ષણ કરે છે. જેમ બિલાડી પોતાના બચ્ચાને મોઢામાં પકડી એક ઘરથી બીજા ઘરમાં લઈ જાય છે અને બચ્ચા માટે જે સ્થળ સુરક્ષિત હોય તે જ સ્થળે તે બચ્ચાને રાખે છે. તે પછી વાંદરાના બચ્ચા પ્રમાણે ભક્તોનું પાલન કરે છે. આ પ્રકારના પાલનપોષણમાં વાંદરાનાં બચ્ચાં જે પ્રમાણે માતાને વળગી રહેવાનો પ્રયત્ન કરે છે તેમ ભક્ત શ્રીપાદ પ્રભુને શ્રધ્ધાથી વળગી રહે છે. તેનાથી પણ વધુ ઉન્નતિ થતાં માછલીનાં બચ્ચાં ની જેમ અતિ આનંદ પૂર્વક માતા સાથે સ્વેચ્છા થી વિહાર કરે છે તે જ પ્રમાણે ભક્ત માછલીના બચ્ચાંની જેમ શ્રી ગુરુસાથે હોય છે.

તું ધ્યાનમાં બેઠા પછી સદ્‌ગુરુ જ તને દર્શન આપશે. આજે તા. ૨૫-૫-૧૩૩૬ શુક્રવાર ના રોજ સર્વરીતે મળી આવતો શુભ યોગ. આજનો દિવસ સર્વશ્રેષ્ઠ છે. શ્રીપાદ શ્રીવલ્લભે અતિ મહત્ત્વનો એવો ભવિષ્યનિર્ણય કરવાનું નક્કી કર્યું છે. આથી મને સૂક્ષ્મરૂપ થી કુરવપુરમાં આવવા કહ્યું છે. ધ્યાનમાં જે ક્ષણે તેમની આજ્ઞા થશે તે જ ક્ષણે હું કુરવપુર જઈશ. ત્યાં એક મહત્ત્વની ઘટના ઘટનાર છે. તે મારા ચક્ષુવતી જોવાની સંધિ શ્રી દત્તપ્રભુની કૃપાથી જ મળવાની છે. આમ કહેતાં શ્રી પળની સ્વામી ધ્યાનસ્થ થયા. હું અને માધવ પણ ધ્યાનમાં સરકી ગયા.

ઉપર પ્રમાણે ધ્યાનમાં દસ કલાકનો સમય પ્રસાર થયો. ધ્યાનમાં શ્રી પળની સ્વામી અતિ ઉલ્લાસિત દેખાતા હતા. મેં અને માધવે શ્રી પળની સ્વામીને તેમના ધ્યાનની અનુભૂતિ અંગે કથન કરો તેમ પ્રાર્થના કરી. પ્રાર્થનાના જવાબમાં શ્રી પળની સ્વામીએ નીચે પ્રમાણે કહેવાની શરુઆત કરી :

શિવશર્માની ગાથા- શ્રીપાદશ્રીવલ્લભના ચિંતનનું ફળ

શ્રી પળની સ્વામીએ મુખપર હાસ્ય લાવી કહેવાની શરુઆત કરતાં કહ્યું : આ કલિયુગ માં લોકોનું મહાન ભાગ્ય છે. કુરવપુર એ નાનું ગામ હોવા છતાં સ્વામી શ્રીપાદ પ્રભુની મહત્તાને લીધે વેદશાસ્ત્રસંપન્ન બ્રાહ્મણ શિવશર્મા, પોતાની ધર્મપત્ની અંબિકા સાથે કુરવપુરમાંજ નિવાસ કરતા હતા. કુરવપુરનું આ એકમાત્ર બ્રાહ્મણ કુટુંબ હતું. તેઓ દ્વીપ વટાવી બ્રાહ્મણોચિત કર્મકાંડ કરી અર્થોપાર્જન કરી રોજ પાછા કુરવપુરમાં આવતા હતા.

શિવશર્મા બ્રાહ્મણ એ કાશ્યપ ગોત્રાત્પન્ન યજુર્વેદીય મોટા વિદ્વાન પંડિત હતા. તેઓ સદા અનુષ્ઠાનરત રહેતા. દુર્ભાગ્યની વાત એ હતી કે તેમને થતાં સંતાનો થોડા જ સમયમાં કાળગ્રસ્ત થઈ જતાં જેમ તેમ કરીને એક પુત્ર કાળનો કોળિયો થતાં બચી ગયો. પરંતુ દુર્દૈવની વાત એ હતી કે મહાપંડિતનો તે જીવિત છોકરો જડ,મંદબુધ્ધિનો થયો. અયોગ્ય સંતાન પ્રાપ્તિને લીધે પંડિત શિવશર્મા દુઃખી હતા.

એક દિવસ શ્રીપાદ શ્રીવલ્લભ સમક્ષ વેદઘોષ કરી મૌનપણે ઊભા રહ્યા. શ્રીપાદ સ્વામીએ તેના મનની વાત જાણી મંદહાસ્ય કરતા બોલ્યા : ''ભક્ત શિવશર્મા, બધીજ દુન્યવી ચિંતાઓનો ત્યાગ કરી જે નિરંતર મારું જ ધ્યાન કરે છે તેમનો હું દાસ છું. તારા મનમાં શી ઇચ્છા છે તે મને કહે શિવશર્મા વિનયપૂર્વક કહેવા લાગ્યા. સ્વામીજી મારી ઇચ્છા હતી કે મારો પુત્ર મારા કરતાં પણ મોટો પંડિત , વક્તા થાય. પરંતુ તે ઇચ્છા ક્યારે પણ ફળીભૂત થશે નહિ તેમ મને લાગે છે. મારો પુત્ર અત્યંત મંદબુધ્ધિનો છે. સચરાચરમાં વ્યાપ્ત, ઘરઘરમાં સ્થિત સામર્થ્યવંત એવા આપને માટે મંદબુધ્ધિવાળા પુત્રને નિષ્ઠાવાન વિદ્વાન, પંડિત બનાવવો બિલકુલ સહજ છે. એટલી મારા દીન પર કૃપા કરજો.''

શ્રીપાદ પ્રભુએ તેને સમજાવતાં કહ્યું. હે ભક્ત, સૃષ્ટિમાં કોઇપણ મનુષ્ય ગમે તેટલો મોટો હોય પરંતુ તેને પૂર્વજન્મનું કર્મફળ અવશ્ય ભોગવવું પડે છે સમગ્ર સૃષ્ટિ, શાસનના નિયમોનું ઉલ્લંઘન ન કરતાં ચાલી રહી છે.

સ્ત્રીઓને પૂજનના ફળસ્વરૂપે પતિ મળે છે. દાનના ફળરૂપે બાળબચ્ચાં થાય છે. દાન હંમેશા સત્પાત્રે કરવું. દાન લેનાર જો સત્પાત્ર ન હોય અથવા દાનને માટે અયોગ્ય હોય તો દાનથી અનિષ્ટ જ સંભવે. સાત્ત્વિક બુદ્ધિવાળી વ્યક્તિને જમાડવાથી તેણે કરેલાં પુણ્યનાં ફળમાંથી કિંચિત્ ફળ અન્નદાતાને મળે છે.દુષ્ટ બુદ્ધિવાળા મનુષ્યને અન્નદાન કરવાથી તેણે કરેલા પાપકર્મનું કિંચિત્ ફળ અન્નદાતાને મળે છે. દાન કરનારે અહંકાર રહિત થઈ દાન કરવું જોઈએ , ત્યારેજ તેને કહેલા દાનનું સર્વોત્તમ ફળ મળશે. પૂર્વજન્મના કર્મફળને લીધે જ તને મંદબુધ્ધિનો પુત્ર જન્મ્યો.

તમે દંપતીએ અલ્પાયુષી નહીં પણ પૂર્ણાયુષી જ પુત્ર આપો તેમ માગણી કરી હતી. આથી તમને પૂર્ણાયુષી પુત્ર આપ્યો. તેના પૂર્વજન્મનું પાપ નિવારણ કરી તેને યોગ્ય પંડિત બનાવવો હોય તો કર્મના કાયદા અનુસાર તું દેહત્યાગ કરવા તૈયાર હોય તો હું તેને વિદ્વાન પંડિત બનાવીશ. શિવશર્માએ દ્રઢ નિશ્ચય કરી કહ્યું : મેં વૃધ્ધાવસ્થામાં પ્રવેશ કર્યો જ છે આથી આ ક્ષણભંગુર દેહ ત્યાગવા માટે હું તૈયાર છું. મારો પુત્ર બૃહસ્પતિ જેવો પંડિત, વક્તા થતો હોય તો મારે બીજું શું જોઇએ ?

સંપૂર્ણ સચરાચરમાં વ્યાપ્ત, ઘરઘરમાં સ્થિત સમર્થ શ્રીપાદ પ્રભુએ કહ્યું : હવે તું અલ્પકાળમાં મૃત્યુ પામીશ. મૃત્યુ પછી તું સૂક્ષ્મ શરીરથી દીશીલા નગર(હાલનું શિરડી) માં લીમડાના ઝાડ નીચે આવેલા ભોંચરામાં થોડો સમય તપશ્ચર્યા કરીશ. તત્પશ્ચાત તું પુણ્યભૂમિ એવા મહારાષ્ટ્ર દેશમાં જન્મ લઈશ. આ વિશે તું તારી પત્નીને બિલકુલ જણાવીશ નહિ.

શ્રીપાદ શ્રીવલ્લભના ભાવિ જન્મનો નિશ્ચય (આવિષ્કાર)

અલ્પ સમયમાંજ પંડિત શિવશર્મા પંચત્વ પામ્યો. અંબિકા તેના પુત્ર સાથે ભિક્ષાટન કરી ગુજરાન ચલાવતી હતી. આડોશપાડોશના લોકો તેની હસીમજાક ઉડાવતા- મશ્કરી કરતા. તેનો કદી અંત જ ન હતો. તે જડ બુદ્ધિના બ્રાહ્મણપુત્રના રોજ કરાતા અસહ્ય અપમાનથી કંટાળી જઇ તે આત્મહત્યા કરવા નદી તરફ દોડ્યો. તેની માતા અંબિકા પણ અસહ્ય વાક્‌બાણોનો અંત લાવવા નદીકિનારે પુત્ર સાથે આત્મહત્યા કરવા દોડી.

તેમની પૂર્વપુણ્યાઈને લીધે રસ્તામાં શ્રીપાદ શ્રી વલ્લભ સામે મળ્યા. તે બંને માતાપુત્રને તેમણે આત્મહત્યાના પાપમાંથી છોડાવ્યાં. શ્રીપાદ શ્રી વલ્લભ સ્વામીએ તેમના પર અપાર કરુણા વર્ષાવી અને મૂર્ખ બાળકને મહાપંડિત ક્યોં. અંબિકાએ શેષ જીવન શિવપૂજનમાં વ્યતીત કરવું તેવી પ્રભુએ આજ્ઞા કરી. શનિપ્રદોષ વ્રતનો મહિમા કથન કરી પ્રદોષ સમયે કરેલી શિવપૂજાનું ફળ કેવું અક્ષય હોય છે તે વિગતવાર સમજાવ્યું. આગલા જન્મે અંબિકાને મારા જેવો તને પુત્ર થશે એમ વર આપ્યો, પરંતુ તેમના જેવો ત્રણે લોકમાં બીજો કોઇન હોવાથી તેના આગલા જન્મે તેના પુત્ર તરીકે તેમણે સ્વયં જન્મ લેવાનો નિશ્ચય ક્યોં.

નૃસિંહસરસ્વતી અને સ્વામી સમર્થના જન્મનો સંકલ્પ

સમસ્ત કલ્યાણકારી ગુણોથી યુક્ત એવી વાસવાંબિકાને શ્રીપાદ પ્રભુએ આશીર્વાદ આપતાં કહ્યું : તારો સંકલ્પ સિદ્ધ થશે. હું હજુ ૧૪ વર્ષ એટલે કે આ શરીરને ૩૦ વર્ષ થશે શ્રીપાદ શ્રીવલ્લભ સ્વરૂપમાં રહી તે પછી અદ્રશ્ય થઇશ. તે પછી સંન્યાસ ધર્મના ઉત્થાન માટે નૃસિંહસરસ્વતી આ નામે જન્મ લઇશ. બીજા અવતારમાં ૮૦ વર્ષ લોકોદ્ધાર કરતો રહીશ. તે અવતારની સમાપ્તિ પછી કદલીવનમાં ૩૦૦ વર્ષ તપશ્ચર્યા કરીશ અને પ્રજ્ઞાપુરીમાં (હાલનું અક્કલકોટ) સ્વામી સમર્થ નામે અવતાર લઇશ. તે અવતારમાં અવધૂત અવસ્થામાં વિધિનિષેધાતીત સ્વરૂપે સિદ્ધપુરુષના રૂપમાં અપરિમિત દિવ્યકાંતિ થી અગાધ લીલા કરીશ. સમગ્ર જગતને ધર્મકર્મઅનુસાર વર્તનશીલ બનાવી આસક્તિરહિત કરીશ.''

પળની સ્વામી કહે છે: જેમ જેમ યુગો બદલાતા જશે તેમ તેમ મનુષ્યની શક્તિ ઓછી થતી જશે. તેમાંથી ઉગરવા માટે પરમતત્વ ઋષીશ્વરની ઇચ્છાથી નીચેના સ્તર પર અવતરણ કરશે. શરીરધારી ઈશ્વરનો અવતાર એટલે સમગ્ર સૃષ્ટિના અનુગ્રહનું સૂચક જ છે. આ રીતે ઈશ્વરતત્ત્વ નીચેના સ્તરે અવતરણ કરવાને લીધે મનુષ્યને અલ્પ શ્રમથી શ્રેષ્ઠ ફળ પ્રાપ્ત થશે. આથી જ કળિયુગનો માનવી ધન્ય છે. કેવળ સ્મરણ માત્રથી જ દત્તભગવાનનો અનુગ્રહ પ્રાપ્ત થશે !

માનવને પતન તરફ દોરી જનાર જેટલા માર્ગ છે તેનાથી પણ શ્રી ચરણોનો અનુગ્રહ પ્રાપ્ત કરવા બહુવિધ માર્ગ છે. આ પરમસત્ય છે. સ્મરણ, અર્ચન કરવાથી શ્રીપાદ શ્રીવલ્લભ સાથે અનુસંધાન સધાય છે. તેનાથી સાધકના પાપકર્મ, દોષ, વિષયવાસના, સંસ્કાર શ્રીપાદ શ્રીવલ્લભના ચૈતન્યમાં પ્રવેશ પામે છે. તેમના દ્વારા ભક્તોને શ્રેયસ્કર શુભસ્પંદનોનો લાભ થાય છે. શ્રીપાદ પ્રભુ સાધકોનાં ચૈતન્યમાં પ્રવેશેલા પાપ સમુદાય નો પવિત્ર નદીના જળ માફક પાપને ધોઈ નાખે છે. અથવા તેમના યોગાગ્નિ દ્વારા તે પાપસમૂહને બાળીને ભસ્મ કરે છે.

તેઓ જાતે તપશ્ચર્યા કરી તેનું ફળ ભક્તોને આપે છે. કર્મસૂત્રનું અતિક્રમણ ન કરતાં ભક્તોનું રક્ષણ કરે છે. જરૂર પડતાં, ભક્તોના જડરૂપી કર્મફળનું શોષણ કરી ભક્તોને વિમુક્તિનો પ્રસાદ આપે છે. ક્ષણેક્ષણે ભક્તોના કર્મનો ધ્વંસ કરે છે. એટલેજ તેમના ભક્તોની જાણ બહાર કર્મબંધન માંથી મુક્તિ મેળવે છે.

આ પ્રમાણે પળની સ્વામીના વકતવ્ય પછી પણ મારા મનની શંકા દૂર થઇ ન હતી. હું તેમને પ્રશ્ન પૂછવાનું દુઃસાહસ કરી બેઠો. સ્વામી, શનિની સાડાસાતી માંથી ભગવાન શંકર પણ મુક્તિ ન પામી શક્યા તો ગ્રહોના ત્રાસમાંથી શ્રી ગુરુસાર્વભૌમ ભક્તને કેવી રીતે બચાવે છે તે વિશે માહિતી આપવા કૃપા કરશો.

શ્રી પળની સ્વામીની અસ્ખલિત વાક્‌ધારા શરુ થઇ. તેઓ કહેવા લાગ્યા : હે ભક્ત શંકર, ખગોળના ગ્રહોને જીવસાથે મૈત્રી કે દુશ્મનાવટ હોતી નથી. મનુષ્ય પ્રારબ્ધ કર્મ અનુસાર ગ્રહ મહાદશામાં જન્મ સમયે પંચમહાભૂતનું ખોળિયું ધારણ કરે છે. જન્મ સમયના ગ્રહોના આધારે તેને શુભાશુભ ફળ મળે છે. ગ્રહો તરફથી પરાવર્તિત થઇ આવનાર સૂક્ષ્મ કિરણ અશુભ ફળ આપનાર હોય તો તેના દોષ નિવારણ માટે મંત્ર, તંત્ર, યંત્ર વડે કોઇ સુધારો ન જણાય તો જપ, તપ, હોમ નો આશ્રય લેવો. આ ઉપાય થી પણ ફરક ન જણાય તો શ્રી ગુરુપાદુકાને શરણે જવું.

સદ્‌ગુરુ ચરણ સર્વશક્તિ સંપન્ન હોય છે. શક્તિમાં સારી અને નરસી એમ બે પ્રકારની શક્તિ હોય છે. સારી વા નરસી શક્તિમાંથી નીકળતા સ્પંદનો શુભ કે અશુભ ઘટના ઘટવા માટે કારણભૂત થાય છે. પ્રત્યેક ગ્રહને માનવશરીરના કોઇ વિશેષ ભાગ-અવયવ પર આધિપત્ય હોય છે. ગ્રહબાધાના સમયે તે ગ્રહ માનવશરીરના જે ભાગપર આધિપત્ય ધરાવે છે તેજ અંગ પીડિત થાય છે- અસર પામે છે.

વિશ્વચૈતન્ય દ્વારા પ્રવાહિત સૂક્ષ્મ સ્પંદનોને લીધે જ ઈષ્ટ

અને અનિષ્ટ ફળની પ્રાપ્તિ થાય છે. સ્પંદનોને લીધે જ આકર્ષણ કે અપાકર્ષણ થાય છે. સજ્જનોના સહવાસમાં રહેલી વ્યક્તિને દુર્જનોની સંગત મળતાં વિના કારણ કલહ, બંધુવિયોગ, કુટુંબના સભ્યો વચ્ચે વાદ-વિવાદ થાય છે. આ બધું આકર્ષણ શક્તિ ઓછી થવાને લીધે મળનાર, અનિષ્ટ ફળ છે. વિશ્વશક્તિ દ્વારા સ્પંદનોની નિરંતર ઉત્પત્તિ થતી રહે છે. તે સ્પંદનો થોડા સમય સુધી માણસો પર પ્રભાવ પાડવાનું કાર્ય કરે છે.

કાળ એ શક્તિસ્વરૂપ છે. થોડા સમય પછી વિશ્વશક્તિનાં સ્પંદનો તે મનુષ્યને છોડીને પરિણામલક્ષી પ્રભાવિત થનાર મનુષ્યના શરીરમાં પ્રવેશે છે.કાળચક્રને અનુસરીને તેનું ફળ પ્રાપ્ત થાય છે. માનવની દેવભક્તિ જાગ્રત થઇ જપ, તપ કરવાથી ગ્રહોની તીવ્રતા થોડા પ્રમાણમાં ઓછી થાય છે. મહાત્માઓ વિશ્વકલ્યાણની ભાવના રાખી વિવિધ પ્રકારના યજ્ઞો કરે છે. તેમના તપનું ફળ પણ તેઓ દાન કરતા હોય છે. આ પ્રક્રિયાથી વિશ્વમાં ઉદ્‌ભવેલા અનિષ્ટકારક સ્પંદનો એક એક મનુષ્ય પછી બીજા માણસને કષ્ટ ન આપતાં તે જયાંથી ઉદ્‌ભવ્યા ત્યાંજ પાછા સમાઈ જાય છે. એટલે કે મૂળબિંદુસ્થાન માં જાય છે. આને તિરોધાન કહે છે.

થોડા પુણ્યના કાર્ય બદલ વિશેષ શુભ મળે છે તેને અનુગ્રહ કહે છે. સ્વામીજી કહે છે, ''હે ભકત,ક્રિયાયોગ સિદ્ધાંત પ્રમાણે સૃષ્ટિ , સ્થિતિ, લય, આ તિરોધાન અનુગ્રહને મેં સ્પષ્ટ સમજાવ્યું. તેં ધ્યાનમાં જોએલા યવન દેખાતા સાધુમાં (શિર્ડીના સાઇબાબા) ભવિષ્યના સમયે શ્રીપાદ શ્રી વલ્લભ ની શક્તિ વિશેષ રીતે પ્રવાહિત થશે. લીમડાના વૃક્ષ પાસેની ભૂમિગત ગુફાના ચાર સ્તંભદીપને તું જોઇ શક્યો તે એક અસાધારણ કીમિયો છે. શ્રીપાદ શ્રીવલ્લભ સ્વામીએ કોઇ મહાન ઉદ્દેશ થી તને આ પ્રકારનો અનુભવ કરાવ્યો. તેનો આંતરિક હેતુ કેવળ તેમનેજ ખબર. ''

શ્રીપાદ શ્રીવલ્લભની લીલા ખૂબ અગમ્ય હોય છે. તેનો ગૂઢાર્થ ફક્ત તેમનેજ ખબર હોય છે. તેમનાથી વ્યતિરિક્ત બીજાને તેનો મથિતાર્થ ખબર પડતો નથી. તેમાં પણ દેવરહસ્યો હોઇ શકે છે. તેમની સંમતિ થી જ હું તેનું વિવરણ કરી શક્યો. સમગ્ર સૃષ્ટિ તેમની નજર તળે હોય છે. તે જ તેમનું પ્રમાણ છે. તેઓમાં તે જ શ્રેષ્ઠ છે. વિશ્વનિયંતા પણ તેઓ જ છે તેઓ યોગાસિદ્ધ છે, તેઓ પરિમાણ પરિભૂતિ પરિમિતિ અને તોલમાપથી તોલાય તેવા નથી.

શ્રી પળનીસ્વામી એ કરેલા વર્ણન ને સાંભળી મારું મન આનંદવિભોર થયું. હું ઉડ્ડીપી ક્ષેત્રથી નીકળ્યો. કુરવપુર જતાં વચ્ચે આવી કેટલીય ચિત્રવિચિત્ર ઘટનાઓ ઘટતી હતી. આ બધી જ લીલાઓને ગ્રંથસ્થ કરવા માટે શ્રી ગુરુસાર્વભૌમની અનુમતિ લેવી તેવો વિચાર કરી શ્રીપાદ શ્રીવલ્લભ નાં દર્શન કરી તેમની સાથે વિચાર વિનિમય કરવા નક્કી ક્યું.

શ્રી પળની સ્વામી મારા મનોભાવે લીલાવડે સમજ્યા. તેઓએ કહ્યું : તારા મનના ભાવની મને જાણ થઇ છે. ભવિષ્યમાં ભક્તોના હિત માટે શ્રી પ્રભુના ચરિત્રને ગ્રંથસ્થ કરવાનું તેં નક્કી ક્યું છે. શ્રીપ્રભુ તારા પ્રયત્નને જરૂર આશીર્વાદ આપશે. ત્યાર પછી શ્રી પળની સ્વામીએ માધવને તેની ધ્યાનની અનુભૂતિ વિશે કહેવા જણાવ્યું. માધવે પોતાનો અનુભવ કહેવા ની શરુઆત કરી :

શ્રીપાદ શ્રી વલ્લભ ના જન્મસ્થળે શ્રીની પાદુકા, શ્રીપાદ શ્રી વલ્લભ, શ્રી દત્તાત્રેય અને શ્રી નૃસિંહ સરસ્વતીની મૂર્તિઓની પ્રતિષ્ઠા

શ્રી પળની સ્વામી બોલ્યા : હે ભક્ત શંકર, તેં દર્શન કરેલા શ્રી પાદ શ્રી વલ્લભની માતાનું ઘર એજ તારી બધી જ શક્તિઓને આકર્ષિત કરનાર સ્થળ અને તેજ શ્રીપાદ શ્રીવલ્લભનું જન્મસ્થળ છે. ત્યાં જે પાદુકાઓ છે તેની નીચે પાતાળમાં અનેક સહસ્ર વર્ષોથી તપશ્ચર્યારત ઋષિઓ છે. તારી દ્રષ્ટિએ પડેલા શ્રીપાદ પ્રભુના જન્મસ્થળે જ શ્રીની પાદુકોઓની પ્રતિષ્ઠાપના થશે. શ્રી પાદુકાની સ્થાપના પછી કેટલાક વર્ષે પુષ્કળ પ્રયત્ન ક્યા પછી શ્રીપાદ શ્રીવલ્લભ નું ચરિત્રામૃત પ્રકાશિત થશે. તેં જે સ્થળે બેસીને ધ્યાન ક્યું ત્યાં શ્રીપાદ શ્રીવલ્લભ, તેના પૂર્વાવતાર શ્રી દત્તાત્રેય અને તેમનો પશ્ચાદ્‌વર્તી અવતાર શ્રી નૃસિંહ સરસ્વતીની મૂર્તિઓની સ્થાપના કરવામાં આવશે. તે પછી તે વિસ્તારમાં વિસ્તૃત લીલાઓ થશે.

તત્‌પશ્ચાત્ શ્રી પળની સ્વામી થોડી વાર મૌન રહ્યા. અમારી ગુફાની નજીક જે યુવકનું શબ દાટેલું તેને બહાર કાઢવા આજ્ઞા કરી. શબને બહાર કાઢ્યા પછી તેઓએ પ્રણવનો ઉચ્ચાર શરુ ક્યોં શ્રીપાદ રાજં શરણં પ્રપદ્યે. એમ વ્યાઘ્રેશ્વર શર્મા મોટેથી જયઘોષ કરતો હતો. શ્રી પળની સ્વામીએ નવયુવકના ભૌતિક શરીરમાં પ્રવેશ ક્યોં. ઉંમરથી વૃદ્ધ થએલા પળની સ્વામીના જર્જરિત શરીરને વ્યાઘ્રરૂપમાં સ્થિત વ્યાઘ્રેશ્વર શર્મા નજીકની નદીમાં પ્રવાહિત કરવા લઇ ગયા.

નૂતન શરીરમાં પ્રવેશ કરેલા પળની સ્વામીએ આજ્ઞા ક્રી. તમે બંને આ જ ક્ષણે અહીંથી વિદાય લો. હે ભકત માધવ, તું વિચિત્રપુર પાછો જા. ભકત શંકર, તું તિરુપતિ મહાક્ષેત્રમાં જા. હે માધવ, તેં તારા સૂક્ષ્મ શરીર વડે પીઠિકાપુરમ્‌ના પુણ્યશાળી આત્મા ઓનાં દર્શન ક્યાં. આ જન્મમાં તારે માટે તે જ બસ છે. ''શ્રીપાદ શ્રીવલ્લભ અનુગ્રહ પ્રાપ્તિરસ્તુ. '' તે જ ક્ષણે માધવે વિચિત્રપુર તરફ પ્રયાણ આદર્યું. હું તિરુપતિ તરફ જવા નીકળ્યો. શ્રીપાદ પ્રભુની લીલાનો કદી પણ અંત નથી તે જ સાચું.

॥ શ્રીપાદ શ્રીવલ્લભનો જય જયકાર હો॥

અધ્યાય ૪ સમાપ્ત.

॥ શ્રી પાદરાજં શરણં પ્રપદ્યે ॥

અધ્યાય -૫

શંકર ભટ્ટનું તિરુપતિમાં આગમન
કાણિપાકમાં તિસમલદાસ સાથે મુલાકાત
શ્રીપાદ શ્રીવલ્લભના અનુગ્રહથી શંકર ભટ્ટની શનિપીડાનું નિવારણ

મારો યાત્રા પ્રવાસ ચાલુ હતો. મહાક્ષેત્ર તિરુપતિમાં હું આવી પહોંચ્યો. ત્યાં મને પૂર્વે કદી પણ ન અનુભવેલી શાંતિનો અનુભવ થયો. તિરુપતિ મહાક્ષેત્રમાં પુષ્કરણી નદીમાં સ્નાન કરી ભગવાન વેંકટેશ્વર નાં દર્શન કર્યા. મંદિરના પ્રાંગણમાં જ હું ધ્યાનસ્થ થયો. ધ્યાનમાં શ્રી વેંકટેશ્વરને સ્ત્રીસ્વરૂપે જોયા. બાલાત્રિપુરસુંદરીના રૂપમાં જોએલી મૂર્તિ થોડીજ ક્ષણોમાં પરમેશ્વરના રૂપમાં પરિવર્તન પામી. તે પછી તે મહાવિષ્ણુના સ્વરૂપમાં બદલાઇ.

ધ્યાન દરમ્યાનજ તે મૂર્તિ ચૌદ વર્ષની ઉમરની અતિ સુંદર કાયાવાળા બાળયતિના સ્વરૂપમાં પ્રગટ થઇ. તે બાળયતિ ની દ્રષ્ટિ અતિ અમૃતમય હોવાનો અનુભવ થયો. તેમના નેત્ર દ્વયમાંથી હજારો માતાઓના વાત્સલ્યનો જાણે કે વર્ષાવ થઇ રહ્યો હતો. તેટલામાં જ તે બાળયતિ પાસે એક કાળારંગનો કદરૂપો મનુષ્ય પહોંચ્યો. તેણે બાળયતિને કહ્યું : શ્રીપાદ શ્રી પ્રભુ આપ સમ્રગ જગતનું નિયંત્રણ કરનાર છો. તમારા શંકરભટ્ટને આજથી સાડાસાતી નો પ્રારંભ થાય છે. (અઢી-અઢી અઢી-એમ ત્રણ તબક્કે કુલ સાડા સાત વર્ષ સુધી જાતકને રહેતી શનિ ગ્રહને લીધે થતી કષ્ટદાયક દશા) આ વિશ્વમાં વિવિધિ પ્રકારનાં કષ્ટો છે. તે બધાનો તેને અનુભવ કરાવીશ. પ્રભુની આજ્ઞા માટે પ્રતીક્ષામાં ઊભો છું.

કરુણા સાગર પ્રભુ બોલ્યા : હે શનિશ્વર, તું કર્મ કારક છે. જીવોને તેમના કર્મફળનો અનુભવ કરાવી તેમને કર્મમુકત કરે છે. તું તારા ધર્મને અનુસરી કર્તવ્ય કર. આશ્રિત જનોનું રક્ષણ કરવું તે મારી પ્રતિજ્ઞા છે. આથી મારા ભક્ત શંકર ભટ્ટને તારાથી થયેલા કષ્ટમાં મદદ કરી તેમાંથી કેમ છૂટકારો કરાવીશ તે તું જો. શ્રીપાદ પ્રભુ અને શનિ ભગવાનનું ઉપર પ્રમાણેનું સંભાષણ થયા પછી બંને મારા ધ્યાનમાંથી અદ્રશ્ય થયા. તે પછી ભગવન્મૂર્તિનું ધ્યાન કરવું અઘરું હતું. મારી શનિપીડાનો સમય શરુ થયો. શ્રીપાદ પ્રભુની સહાય દ્વારા મને કષ્ટોમાંથી મુક્તિ મળશે તેવો દ્રઢ વિશ્વાસ હતો. હું તિરુમલ થી તિરુપતિમાં આવ્યો.

તિરુપતિના રસ્તાપર હું મારી ઇચ્છા મુજબ જઇ રહ્યો હતો. મારું મન સાડાસાતીને લીધે ચંચલ હતું. તેટલામાં એક વાળંદ મળ્યો. તેણે મને બળજબરીથી થોભાવ્યો. તે કહેવા લાગ્યો : તું વીસ વર્ષ પહેલાં ઘેરથી નાસી ગયેલો સુબૈયા જ છે ને ? તારાં મા-બાપ ખૂબ ચિંતા કરે છે. તારી પત્ની હવે ઉમર લાયક થઇ ઋતુમતી થઇ છે. તું તેની સાથે સુખ પૂર્વક સંસાર કર અને બાળ બચ્ચા સાથે આનંદથી રહે.''

મેં તે વાળંદને કહ્યું , ''અરે, હું શંકરભટ્ટ નામનો કર્નાટક પ્રાંતમાં રહેનારો બ્રાહ્મણ હાલમાં યાત્રાળુ છું. પુણ્ય ક્ષેત્રે હું યાત્રા કરી રહ્યોછું. હું દત્ત ભક્ત છું. દત્તભગવાન શ્રીપાદ શ્રીવલ્લભના નામરૂપથી અવતર્યા છે. આ સાંભળીને હું કુરુગ્ગડ્ડી જવા નીકળ્યો છું. પરમ પવિત્ર ગાયત્રીના સોગંદ ખાઇને કહું છું કે હું બ્રહ્મચારી છું અને તમે કહો છો તે સુબય્યા વાળંદ નથી.''

ત્યાં પુષ્કળ લોકો એકઠા થયા. ત્યાં મારું સાંભળનાર કોઇ ન હતું. પ્રત્યેક મનુષ્ય કોઇને કોઇ રીતે મારી નિંદા કરતા હતા. મને સુબય્યા નામના વાળંદને ઘેર લઇ જવામાં આવ્યો. સુબચ્ચાનાં માતા પિતા મને જ પોતાનો પુત્ર સમજી મને અનેક પ્રકારે સમજાવતા હતા. તે માતા-પિતા કહેતાં હતાં. હવે તું અમને કદીપણ છોડીને જઇશ નહીં.ઉમર લાયક અને ઋતુમતી સ્ત્રીનો ત્યાગ કરવો એ મહાન અપરાધ છે. એકઠા મળેલા માણસોમાંથી એક બોલ્યો : સુબૈયા દાઢી મૂછને લીધે અલગ દેખાય છે. દાઢી મૂછ અને વાળ કપાવ્યા પછી પહેલાંની જેવો જ દેખાશે ! આ સલાહ બધાંને ગળે ઊતરી. મેં અનેક વખત કહ્યું કે હું સુબય્યા નથી પરંતુ મારી વાત કોઇએ ગણકારી નહીં.

બળજબરીથી મારી હજામત કરીને દાઢી મૂછ કાઢી નાંખ્યાં. મારા ગળાની જનોઇનેપણ તે લોકોએ કાઢીનાખી. મારી સાન ઠેકાણે લાવવા તેમના ઓળખીતા એક તાંત્રિક (ભૂતપૈદ) ને બોલાવવામાં આવ્યો. ભૂત કાઢનારા પૈદે ચિત્રવિચિત્ર વેશભૂષા ધારણ કરી હતી. તેની ક્રૂર ખૂંખાર નજર જોઇનેજ મારા અંતઃકરણમાં ધ્રૂજારીથી એક શીત લહર ઉત્પન્ન કરી ગઇ. બીકથી હું થરથર કાંપતો હતો. મને બાંધવામાં આવ્યો. ચપ્પુથી મારા માથામાં ઘા કરવામાં આવ્યો.ચપ્પુથી કરેલા ઘા પર લિંબુનો રસ રેડવામાં આવ્યો તે પછી બીજા પણ જડીબુટીના રસ રેડવામાં આવ્યા. મારાથી આ બધું જ અસહ્ય હતું પરતું મને તેમાંથી છોડાવનારું કોઇ ન હતું.

આટલી ત્રાસદાયક યંત્રણાથી હું તેમને વશ ન થયો એટલે તેઓ બોલવા લાગ્યા. સુબય્યાને બ્રાહ્મણ ભૂતે ગ્રસી લીધો છે. આથી આ જનોઇનો આગ્રહ રાખી મંત્રો બક્યા કરે છે. તિરુપતિના બ્રાહ્મણો પણ આ સાંભળી સ્તબ્ધ થયા. આ

યાત્રાળુ સુબય્યા વાળંદ જ છે. તેને બ્રહ્મરાક્ષસે પછાડ્યો છે એમ જ તેઓ માનવા લાગ્યા. મને તિરુપતિના મોટા મોટા વિદ્વાન બ્રાહ્મણો પાસે લઇ જવામાં આવ્યો. હું કન્નડભાષી સ્માર્ત બ્રાહ્મણ છું. ભારદ્વાજ ગોત્રોત્પન્ન બ્રાહ્મણ છું. મને ચમક ચમક આવડે છે. હું સંધ્યાવંદન કરી શકું છું આ બધી વાતો પર ત્યાંના બ્રાહ્મણોને વિશ્વાસ ન હતો. વાળંદ જ્ઞાતિના માણસોનું કહેવું હતું કે સુબય્યાને એક કન્નડ બ્રાહ્મણ ભૂતે ઝાપટમાં લીધો છે. તેની યોગ્ય ચિકિત્સા કરી પૂર્વવત્ કરી દો. આ પ્રમાણેની વિનંતી તે જનસમુદાય ત્યાંના બ્રહ્મવૃંદ પાસે કરવા લાગ્યો.

ચપ્પુ થી થએલા ઘા થી મને ચક્કર આવવા લાગ્યા. મારું રુદન કેવળ અરણ્ય રુદન જેવુંજ રહ્યું. હું ભાનમાં આવ્યો ત્યારે મારી સામે મારા જેવોજ પરંતુ શ્યામ તેજ વાળો એક વિકૃત આકારનો મનષ્ય બેઠો હોય તેમ મને જણાયું.તે મારી સાથે સંભાષણ કર્યા વગર મારામાં સમાઇ ગયો. મારી સાથે તદાકાર થયો. સાડાસાતીને લીધે સાડા સાત વર્ષ મારે કષ્ટ ભોગવવું પડશે તેની કલ્પના મને થઇ. પ્રારંભ અહીંથીજ શરૂ થયો હતો. શ્રીપાદ શ્રીવલ્લભ જ આ સમયમાં મારુ રક્ષણ કરશે તેવો મારે દ્રઢ વિશ્વાસ હતો.

તેવી વિપરિત પરિસ્થિતિમાં પણ હું મનમાં શ્રીપાદ શ્રી વલ્લભ નું સ્મરણ કરતો હતો, શ્રી ચરણો નું નામસ્મરણ કરવાથી મારો ત્રાસ ઓછો થવાની શરુઆત થઇ. ભૂત ઉતારનાર પૈદ (ભૂવો) માત્ર મરઘાં, બકરાનો બલિ આપીને ચિત્ર વિચિત્ર પૂજા કરતો હતો. મને પરેજીવાળો આહાર આપવામાં આવ્યો. સુબય્યાને બ્રાહ્મણ ભૂતે ગ્રસી લીધો હોવાથી તેને શાકાહારજ આપવો જોઇએ તેમ માંત્રિક નું માનવું હતું. શ્રીપાદ શ્રીવલ્લભ ની કૃપાને લીધે જ મને શાકાહાર આપવામાં આવ્યો તેનું મને સમાધાન થયું.

ત્રણ દિવસ મેં તીવ્ર નરકયાતના ભોગવી. આવા સંકટમાં પણ હું શ્રી ચરણોનું સ્મરણ જારી રાખવાનું ભૂલ્યો નહિ. આથી ચોથા દિવસે સંકટો આપવાનું બંધ થયું. તે લોકો એ મારા શરીર પર ચિત્રવિચિત્ર પ્રયોગ કરતા હતા. માંત્રિક વચ્ચે વચ્ચે મને ચાબુક ફટકારતો હતો જે મારાથી સહન ન થતાં ''શ્રી વલ્લભઃ શરણં શરણં એવી'' દીનતા ભરી આંસુ ભરેલી આંખો સાથે યાચના શ્રી વલ્લભપ્રભુ પાસે કરતો. શ્રી દત્ત ભગવાનની અનન્ય ભાવે સેવા કરનારને આવી નરકયાતના ભોગવવી પડે તેનું મને આશ્ચર્ય થતું હતું.

તેટલામાં એક વિચિત્ર અનુભવ થયો. મારી પર ચાબુકનો જોરથી વાર થયો પરંતુ મને બિલકુલ ત્રાસ ન થયો. ત્યારે ચાબુક મારનાર માંત્રિક રડવા લાગ્યો. માંત્રિક મને મારતો હતો પરંતુ તેનો માર તે પોતે જ ખાતો હતો એને તેની વેદનાપોતાને થતી જણાઇ. આમ કેમ બન્યું તેનું તેનેજ આશ્ચર્ય થતું હતું. તે મારી તરફ ગાંડાની જેમ વિચિત્ર નજરે જોતો હતો. તે મારી જેકે આ શ્રીની લીલા છે તેમ જાણીને આનંદ થયો અને મારા મુખથી આછું સ્મિત ફરક્યું. હું પરેજીવાળું સાદું ભોજન કરતો હતો પરંતુ તે મને સ્વાદે મધુર લાગતું.

મેં પેટભર જમવાની શરુઆત કરી. ભોજન એટલે શ્રીપાદ પ્રભુનો પ્રસાદ સમજીને ભક્ષણ કરતો હતો. માંત્રિક માત્ર તેને ગમતી બકરાની તથા મરઘાની વાનગી ખાતો હોવા છતાં તેને તે વિષ જેવી લાગતી હતી. તેની તબિયત નરમ થતી હતી. હવે તે મને ત્રાસ આપવાનું છોડીને ફક્ત મંત્ર, પૂજા ઇત્યાદિ વિધિ કરી સમય પસાર કરતો હતો. મારો ઇલાજ શરુ થઇને પાંચમે દિવસે તેનું ઘર બળી ગયું. તે ઘરમાં બિલકુલ અગ્નિ ન હતો. તેમ છતાં બધાના દેખતાં અગ્નિ પ્રગટ થયો અને જોતજોતામાં બધું રાખમાં પલટાયું. છઠ્ઠા દિવસે તે નિરાશ થઇ સુબય્યાને ઘેર ગયો અને ખિન્નતાથી કહ્યું : સુબય્યાને વળગેલું બ્રાહ્મણ ભૂત વ્યવસાયથી માંત્રિક હતું. તેણે મારા ઘરને માંત્રિક પ્રયોગ થી દગ્ધ કર્યું.

હવે માંત્રિકે વેતાળ અને તેવી અનેક ક્ષુદ્ર શક્તિને પ્રસન્ન કરવા વિવિધ પ્રકારની પૂજા કરવી પડશે અને તે માટે વધુ ને વધુ ધન જોઇશે તેમ કહેવા લાગ્યો. મંત્ર તંત્ર કશુંજ કામમાં લાગે તેવું ન હતું. પરંતુ વધુ ને વધુ ધન ખંખરવાનો માંત્રિકનો આશય હોય તેમ મને લાગ્યું. વિધિના વિધાનને માન આપી સુબય્યાની પત્નીને મારી પત્ની તરીકે સ્વીકારવાનો સમય આવે તો તેના જેવી શરમજનક બીજી કોઇ વાત નથી તે સ્પષ્ટ હતું અને તેવી પરિસ્થિતિમાં ન્યાય સાથેનો મોટો વિશ્વાસઘાત કયો હોઇ શકે તે વિષે મારું મન ચકરાવે ચઢ્યું . મને કાંઇ સમજાતું ન હતું.

મારું કાળજુ ચિરાતું હોય તેમ હું અનુભવ કરતો હતો. મેં સુબય્યાનાં માતા પિતાને હાથ જોડી વિનંતી કરી હે મારાં મા-બાપ! તમારી સર્વ સ્થાવર સંપત્તિ વેચીને આ માંત્રિકની મોહજાળમાં ફસાશો નહિ. મારી તબિયત સારી છે. હું તમને મારાં માતા-પિતાની જેમ જ આદરણીય માનું છું.આટલું આત્મીય વચન સાંભળતાંજ મને માંત્રિક તરફથી મુક્તિ મળી. સુબય્યાના માતા-પિતાને ખૂબ આનંદ થયો. તેમની આંખો ભીની થયેલી જોઇ મારી આંખો પણ ભીની થઇ. પરસ્ત્રી માતા સમાન હોય છે તે શાસ્ત્રવચન હોવાથી આવનારા સંકટમાંથી મારી રક્ષા કરો, ધર્મભ્રષ્ટ ન થવા દેશો. આ પ્રમાણે અત્યંત દીનતાથી મનોમન હું શ્રીપાદની પ્રાર્થના કરતો હતો.

મારો ઇલાજ શરૂ થયા પછી મારી સુશ્રૂષા કરનારી સુબય્યાની પત્ની તરફ જોઇ મેં કહ્યું. મારી બાબતમાં તારું શું મંતવ્ય છે? હું જ સાચે સાચ સુબય્યા છું આ વાત પર તને વિશ્વાસ છે? મારા પ્રશ્નના જવાબમાં તે બોલી : હું બે વર્ષની હતી ત્યારે મારું લગ્ન થયેલું. અત્યારે મારી ઉંમર ૨૨ વર્ષની છે. તમેજ મારા પતિ છો કે, નહીં તે એકમાત્ર પરમેશ્વરજ જાણે છે. બીજા કોઇને તેની ખબર નથી. નૂતન યૌવન માં પ્રવેશ કરેલી પત્નીને જોઇ કોઇપણ પતિ સ્થિર રહી શકે નહીં. તમે ઘણોજ ત્રાસ સહન કરવા છતાંય મને પત્ની તરીકે સ્વીકારી નહિ અથવા સ્પર્શ પણ કર્યો નથી. આ બધા ગુણો ઉચ્ચ સંસ્કાર મેળવેલા મનુષ્યમાંજ

હોઇ શકે છે.

તમારા વિશે મને કોઇ ભાવના નથી. મેં કુળાચાર પ્રમાણે ધર્મઅનુસાર જીવન જીવવાનો સંકલ્પ કર્યો છે. જો તમે મારા પતિ હો તો આ ચરણદાસીને છોડી જશોં નહીં. મારા પતિએ ગૃહત્યાગ કર્યે ૨૦ વર્ષ થયાં. મારો વિવાહ બાળપણમાંજ થયો અને તે પણ મારી સમજ-જાણ બહાર. આ કારણોને લીધે તમે મારો પત્ની તરીકે સ્વીકાર કરી શકો છો. હું તમારા માર્ગદર્શન પ્રમાણે જીવન વ્યતીત કરીશ. તમે જેમનું સતત સ્મરણ કરો છો તે શ્રીપાદ શ્રી વલ્લભ નું સ્મરણ કરીશ. તે સદ્‌ગુરુ મહારાજનાં ચરણે આ જટિલ સમસ્યાનું ધર્મસમ્મતિપૂર્વક નિરાકરણ કરે તેવી હું પ્રાર્થના કરીશ.

સુબય્યાની પત્નીનું વકતવ્ય મને યુક્તિસંગત લાગ્યુ. મેં તેને કહ્યું : શ્રીપાદ શ્રી વલ્લભ સાક્ષાત્ દત્તપ્રભુ જ છે. આ કલિયુગમાં તેમણે અવતાર લીધો છે. હાલમાં તેઓ કુરવપુરમાં જ નિવાસ કરે છે. ભક્તોની ભાવના અનુસાર તેમની પ્રતિક્રિયા હોય છે. શ્રીપાદ શ્રીવલ્લભને સદ્‌ગુરુના સ્વરૂપમાં સ્મરણ કરવાથી સદ્‌ગુરુ જેવા જ અનુભવો પ્રાપ્ત થાય છે. પરમાત્મા સ્વરૂપે સ્મરણ કરતાં તેઓજ પરમાત્મા છે તે સિદ્ધ કરે છે. તું પણ શ્રીપાદ શ્રીવલ્લભનું નામસ્મરણ કર. અચૂક કર્તવ્યનો બોધ થશે. બધાજ લોકો આનંદમય પરિણામ ને પ્રાપ્ત કરશે.

તે દિવસે વાડામાં ભવિષ્ય કથન કરનાર એક ભવિષ્ય વેત્તા આવ્યો. તે ભવિષ્યવેત્તા પાસે તાડપત્રી ગ્રંથ હતો. અમારા વાડામાં તેની ભવિષ્ય વાણીથી તે બધાનો આદર પાત્ર બન્યો. તેને મળતા બધા લોકોનું ભૂત અને ભવિષ્ય વર્તમાન તે અદ્‌ભુત પ્રકારે કહેતો. તેની પાસે તાડપત્ર ગ્રંથ એટલે કે તાડી ગ્રંથ હતા. આ પ્રકારના તાડપત્ર ગ્રંથમાં જોઇ ભવિષ્ય કહેવાની પધ્ધતિને રમલશાસ્ત્ર નામથી ઓળખાય છે. તેમાં ગ્રથિત વિષય અચૂક હોઇ તેણે કહેલી ભવિષ્યવાણી અક્ષરશઃ સાચી પડે છે તેમ તેનું કહેવું હતું.

સુબય્યાના પિતાને સાંત્વન મળે તે માટે તે અમારા ઘેર પણ આવ્યો. તેણે મને થોડી કોડીઓ હાથમા ઝાલવા આપી અને તે નીચે નાંખવા કહ્યું. તે પછી તેણે કેટલીક ગણત્રી કરી તાડપત્રી ગ્રંથોમાંથી એક તાડપત્ર કાઢી તેને વાંચવાની શરુઆત કરી.

પ્રશ્ન કરેલો માણસ શંકરભટ્ટ નામનો કાનડી (કન્નડ) બ્રાહ્મણ છે. દત્તાવતારી શ્રીપાદ શ્રીવલ્લભના ચરિત્રનું લખાણ આ જ બ્રાહ્મણ કરશે. પૂર્વજન્મમાં આ બ્રાહ્મણ અને તેનો મિત્ર કુંદુકૂટ આ શહેરની નજીક આવેલા મોગલી ચર્લા ગામમાં જન્મ્યા. જુગાર રમવો તે તેમનો વિશેષ શોખ હતો. તે ગામમાં એક સ્વયંભુ દત્તનું મંદિર હતું. આ બ્રાહ્મણ દત્તમંદિર ના પૂજારીના નાના ભાઇ તરીકે જન્મયો. મોટા ભાઇની ગેરહાજરીમાં નાનો ભાઇ દત્તભગવાનની પૂજા અર્ચા કરતો.

દત્ત મંદિરના પ્રાંગણમાં જ નાનો ભાઇ તથા તેનો મિત્ર જુગાર રમવામાં મગ્ન રહેતા. જુગાર રમવો અને તે પણ દેવમંદિરના પ્રાંગણમાં તે કેટલો અધર્મ છે અથવા અનાચાર છે તેની તે બંનેને જાણ કે પરવા ન હતી. એક દિવસ જુગાર રમતાં તેણે વિચિત્ર શરત મૂકી. તેનો મિત્ર જો જુગારમાં જીતે તો દાવમાં લગાડેલી રકમ તે મિત્રને મળે અને જો નાનો ભાઇ જીતે તો તેના મિત્રે પોતાની પત્ની તેને આપવી. આ કરારના સાક્ષી તરીકે તેમણે દત્તપ્રભુને રાખ્યા અને જુગારનો દાવ રમવા શરૂઆત કરી.

પોતાની હાજરીમાં ધર્મવિરુદ્ધ રમત ચાલી રહી છે તે દત્તભગવાન જોતા હતા. તે દાવમાં શંકરભટ્ટ વિજયી થયા. શંકરના મિત્રે પોતાની પત્ની આપવા સ્પષ્ટ ના પાડી. ઝગડાએ મોટું સ્વરૂપ લીધું. કુટુંબના વડીલ માણસો ભેગા થયા અને દત્તભગવાન ની હાજરીમાં આવું દુરાચાર યુકત કૃત્ય થયું તે માટે તેમને ખેદ થયો. (મંદિરનો પૂજારી કે તેનો ભાઇ જુગાર જેવી બદીમાં ફસાય એ કેટલું દુર્ભાગ્ય પૂર્ણ કેહવાય ?)

પરસ્ત્રીનો મોહ કરી તેને અધર્મના માર્ગે પ્રાપ્ત કરવાની ઇચ્છા દર્શાવ્યા બદલ શંકરના માથા પર ઊકળતું ગરમ તેલ રેડીને શિક્ષા કરવાનું મોટેરાઓએ નક્કી કર્યું. જુગારમાં પોતાની પત્નીને દાવમાં લગાડનારને શિક્ષા તરીકે તેનું અંગછેદન કરી નપુંસક બનાવવો તેમ નક્કી થયું. આ પ્રમાણે શિક્ષા કરીને તે બંનેને ગામ બહાર કાઢી મૂકવા, તેવો ચુકાદો પંચાયતે આપ્યો. ચુકાદાનો અમલ કડક રીતે કરવામાં આવ્યો. શંકરભટ્ટે પૂર્વ જન્મમાં થોડો સમય દત્તભગવાનની સેવા કરવાનું પુણ્ય અર્જિત કર્યું હતું. આથી આ જન્મે દેવભક્તિ તેનામાં છે. તેના મિત્ર સુબય્યાએ પોતાના કર્મફળ અનુસાર એક વાળંદ કુટુંબમાં પરંતુ અતિ પવિત્ર ક્ષેત્ર તિરુપતિ માં જન્મ લીધો.

સુબય્યાનું મન ચંચળ હોવાથી ગાંડપણમાં તે લગ્ન પછી નાસી ગયો. ભોળા સ્વભાવની સુબય્યાની પત્ની એકદમ નિર્દોષ છે. તેના પતિવ્રતના પ્રભાવથી સુબય્યાનામની ચંચળતા ઓછી થઇ રમલ શાસ્ત્ર સાંભળ્યાના બીજા દિવસે સુબય્યા ઘેર પાછો આવશે. તે દિવસે શંકરભટ્ટ છૂટશે. શંકર ભટ્ટને લાગુપડેલી શનિની સાડાસાતી શ્રીપાદ શ્રી વલ્લભ ના અનુગ્રહથી સાડાસાત દિવસમાંજ સમાપ્ત થશે.

ભગવાનને સાક્ષી રાખી અનુચિત સંકલ્પ કરવાને લીધે અથવા અધર્મ આચરવાથી દત્તપ્રભુ દ્વારા આકરામાં આકરી (કઠોર) શિક્ષા કરવામાં આવે છે. સુબય્યાના મનની ચંચળતા દૂર થવા માટે શંકર ભટ્ટના પુણ્યમાંથી થોડું ખર્ચ થયાનું ચિત્રગુપ્તના ચોપડે નોંધાયું છે. કર્મનો સિધ્ધાંત અત્યંત સૂક્ષ્મતાથી કામ કરતો હોય છે. આ સનાતન સત્યને ખ્યાલમાં રાખી પ્રત્યેક જીવે હંમેશા સત્કર્મજ આચરવું. દુષ્કર્મ કદી પણ ન આચરવું.

શ્રીપાદશ્રીવલ્લભની જન્મપત્રિકા પ્રમાણે તેમની અવતારસમાપ્તિ પછી થોડાં શતકો બાદ ત્રિપુર દેશના અક્ષય કુમાર નામના જૈન ધર્મિય ગૃહસ્થ દ્વારા શ્રી પીઠિકાપુરમાં શ્રી પ્રભુની માહિતી પહોંચશે. તે પહેલાં સદ્‌ગુરુ કીર્તિ વિલાસની માહિતી આપનાર ''શ્રીપાદશ્રીવલ્લભ ચરિત્રામૃત'' આ નામનો

ગ્રંથ પ્રકાશિત થશે.

શ્રી વલ્લભની કરુણાનું વર્ણન ક્યા શબ્દોમાં થઇ શકે? બીજા જ દિવસે સુબય્યા પોતાને ઘેર પાછો ફર્યો. તેના મનની ચંચળતા દૂર થઇ તે સ્વસ્થચિત્ત થયો હતો.સુબ્બય્યાની પત્નીને મેં બહેન માની. સુબય્યાના માતા પિતાની પરવાનગી લઇ હું ચિતુર જલ્લાના કાણિપાકં ગામે પહોંચ્યો.

કાણિપાકં ગ્રામ ચિત્તુર થી થોડા જ અંતરે છે. તે ગ્રામમાં વરદરાજ સ્વામીનું મંદિર, મણિકંઠેશ્વર સ્વામીનું મંદિર, વરસિદ્ધિ વિનાયકનું મંદિર ઇત્યાદિ આવેલાં છે. હું દેવદર્શન કરી બહાર આવ્યો. ત્યાં એક મોટો વિશાળ કૂતરો ઊભો હતો. મને તે શ્વાનની બીક લાગી. આથી હું ફરી વરસિદ્ધિ વિનાયક ના મંદિરમાં પાછો ગયો. થોડો સમય ભગવાનનું ધ્યાન કરી ફરી હું મંદિર બહાર આવ્યો. હવે ત્યાં એકને બદલે બે ઊંચા કદાવટ શ્વાનો ઊભા હતા.

આજે હવે કાળભૈરવના વાહન દ્વારા બચકું ભરાવાનું નક્કી છે એમ મને બીક લાગી. પુનઃ હું મંદિરમાં પાછો ફર્યો. મંદિરના પૂજારીને મારું વર્તન વિચિત્ર લાગ્યું. તેણે પૂછ્યું : તું ક્ષણે ક્ષણે બહાર જઇ પાછો કેમ આવે છે? તેનું કારણ શું? મેં મારી બીકનું કારણ દર્શાવ્યું. પૂજારીએ કહ્યું , તે કૂતરા એક ધોબીના પાલતુ કૂતરા છે. તે ધોબી દત્તભકત છે. શ્રી પાદ શ્રી વલ્લભ નામે શ્રી દત્ત ભગવાને જન્મ લીધો છે તેમ તે કહેતો ફરે છે. ધોબીઓને મંદિરમાં આવવા પર પ્રતિબંધ નથી તેમ છતાં તે પોતે મંદિરમાં આવતો નથી. તેના કૂતરાઓને મોકલે છે. હું સ્વામીના પ્રસાદનું પોટલું બાંધી આપું છુ. તે પ્રસાદ તે કૂતરા સ્વીકારી તે ધોબીને આપે છે.

તેં બે જ કૂતરા જોયા તેમ કહ્યું. એકંદર ચાર કૂતરાઓ આવે એટલે હું પ્રસાદ આપુ છું. બીજા બે કૂતરાઓ આવ્યા કે કેમ તે આપણે જોઇશું. અમે બંને બહાર આવ્યા ત્યારે ચારેય શ્વાનો આવી ગયા હતા. પૂજારીએ પ્રસાદનું પોટલું આપ્યું. તે ચારે કૂતરાઓએ મને ચારે બાજુથી ઘેરી લીધો. પૂજારીએ કહ્યું : કૂતરાની મરજી પ્રમાણે તું તે દત્તભકત ધોબી પાસે જા. ત્યાં જવું તારે માટે શુભકારક જ બનશે !

મારા જીવનની પ્રત્યેક ઘટના શ્રીપાદ શ્રીવલ્લભ ના નિર્દેશ થીજ ઘટે છે. તેમ મારો દ્રઢ વિશ્વાસ હતો. સુબય્યાના ઘરમાં બનેલી ઘટના પરથી જાતિ, કુળ ઇત્યાદિના જડ ભેદ ન હોવા જોઇએ તેમ હું માનતો થયો. એક ચંડાળ બ્રાહ્મણ કુળમાં જન્મ લઇ શકે છે અને આ જન્મમાં બ્રાહ્મણકુળમાં જન્મેલ વ્યક્તિ બીજા જન્મમાં ચંડાળ તરીકે જન્મ લઇ શકે છે. મનષ્યે જાતે કરેલાં પાપપુણ્યનાં પોટલાં ઊંચકી જન્મજન્માંતરના કર્મપ્રવાહમાં તણાતો જાય છે.

શંકરભટ્ટ અને તિરુમલદાસનો સંવાદ

હું ધોબીઓ જે ગલીમાં રહેતા હતા તે ગલીમાં રહી આવ્યો. તિરુમલદાસ નામનો તે ધોબી ૭૦ વર્ષનો વૃધ્ધ હતો. તે તેની ઝૂંપડીમાંથી બહાર આવ્યો. મેં ઘરમાં પ્રવેશ કર્યો. તેણે મને પલંગ પર બેસાડ્યો. બ્રાહ્મણત્વનો અહંકાર મારો પૂર્ણપણે નષ્ટ થયો હતો. શ્રીપાદ શ્રીવલ્લભ નો ભક્ત કોઇ પણ હોય તો તે મને આત્મીય જેવો જ લાગતો. વરસિદ્ધિવિનાયકના મંદિરમાંથી આવેલો પ્રસાદ તેણે મને ખાવા આપ્યો. તે પ્રસાદ મેં આદરપૂર્વક ગ્રહણ કર્યો. તે પછી તિરુમલદાસે તેનું વકતવ્ય શરૂ કર્યું.

આઇનવલ્લીના ગણપતિ જ શ્રીપાદ શ્રીવલ્લભ તરીકે પ્રગટ્યા

તિરુમલદાસે કહેવાનો પ્રારંભ કર્યો. હે ભક્ત! આજનો દિવસ મારે પરમભાગ્યનો દિવસ છે. આજે મને તમારા દર્શન નો લાભ થયો. તમે મારી ઘેર ક્યારે આવશો, માલ્યાદિપુર તેમ જ શ્રી પીઠિકાપુરના વિશેષ સમાચાર મને ક્યારે આપશો તેની ઉત્સુકતાથી રાહ જોઇ રહ્યો છું. હે ભકત શંકરભટ્ટ તે વરસિદ્ધિ વિનાયકનો પ્રસાદ સ્વીકાર્યો. તું આજે જ શ્રીપાદ શ્રીવલ્લભના ચરિત્રામૃતના શ્રી ગણેશ કર. તને શ્રીવલ્લભનો આશીર્વાદ કુરવપુરમાં પ્રાપ્ત થશે. તિરુમલદાસે પોતાનો પૂર્વવૃત્તાંત કહેવા ની શરુઆત કરી.

હું પૂર્વજન્મમાં એક વેદ પંડિત હતો પરંતુ પરમલોભ વૃત્તિ મારામાં હતી. મારા મૃત્યુના સમયે તાજુ જન્મેલું વાછરડું જૂના કપડાના ચિંથરાને મોંમાં મમળાવતાં જોઇ મેં દીકરાઓને જણાવ્યું, તે જૂના ચિંથરાને સાચવીને રાખજો. મૃત્યુ સમયે મલીન વસ્ત્રોપર નજર રાખી પ્રાણત્યાગ કર્યો તેથી મલીન વસ્ત્રોને ધોનાર ધોબી જાતિમાં જન્મ થયો. મૃત્યુસમયે જે સંકલ્પ સાથે પ્રાણત્યાગ કરીએ તે અનુસાર બીજો જન્મ પ્રાપ્ત થાય છે. મારી પૂર્વપુણ્યાઇને લીધે જ હું ગર્તપુરી (ગુંટર) મંડળના (જિલ્લાના) પલ્યનાડુ પ્રાંતના માલ્યાદિપુર ગામમાં જન્મ્યો. તેજ મલ્યાદ્રિપુર સમય વીતતાં મલ્લાદિ નામથી ઓળખાવા લાગ્યું.

મલ્લાદિ ગામમાં મલ્લાદિ નામથી બે વંશો હતા. મલ્લાદિ બાપન્નાવધાનિ નામના મહાપંડિત હરિતસ્ ગોત્રના હતા. મલ્લાદિ શ્રીધર અવધાની નામના બીજા મહાપંડિત કૌશિક ગોત્રના હતા. શ્રીધર અવધાની ની બહેન રાજમાંબા નો વિવાહ બાપન્નાવધાનીની સાથે થયો. ગોદાવરી મંડળ (જિલ્લો) અંતર્ગત આઇનવિલ્લિ ગામમાં ગણપતિ મહાયાગ માં બંને પંડિતો હાજર હતા. શાસ્ત્ર અનુસાર છેલ્લી આહુતિ નો સ્વીકાર ગણપતિ સ્વયં પોતાની સૂંઢ દ્વારા કરશે અને પોતાનું સ્વર્ણ કાંતિયુકત સ્વરૂપનું દર્શન આપશે તેવું પંડિતોનું મંતવ્ય હતું.

યજ્ઞસમાપ્તિસમયે ગણપતિએ સ્વર્ણકાંતિમાં દર્શન આપ્યાં અને છેલ્લી આહુતિ તેમની સૂંઢમાં સ્વીકારી. ગણપતિ ભગવાને આશીર્વાદ આપતાં કહ્યું. હું પોતે જ પૂર્ણ કલાથી ગણેશચતુર્થીના દિવસે શ્રીપાદશ્રીવલ્લભ સ્વરૂપે અવતાર લઇશ. યજ્ઞમાં આવેલા બધા જ લોકો આશ્ચર્યચકિત થયા. તે સભામાં ત્રણ માણસો નાસ્તિક હતા. તેઓએ શંકા કરી કે દેખાય છે તે બધું ઇંદ્રજાલ કે મહેન્દ્રજાલ છે, ગણપતિ તો નથી જ. જો

ગણપતિ સ્વયં હોય તો ફરી દર્શન કરાવો.

કાણિપુર વિનાયકનો મહિમા

હોમકુંડની વિભૂતિએ માનવ આકાર ધારણ ર્ક્યો. પછી તે મહાગણપતિ સ્વરૂપમાં રૂપાંતરિત થયો. મહાગણપતિના મુખથી શબ્દો નીસર્યા : હે મૂર્ખ લોકો, ત્રિપુરાસુર ના વધ માટે ભગવાન શિવે, બલિચક્રવર્તીનો નિગ્રહ ર્ક્યા પૂર્વે વિષ્ણએે,શિવનું આત્મલિંગ લઈ જનાર રાવણનો વિરોધ કરવા ભગવાન વિષ્ણએે, મહિષાસુરનો વધ કરતાં સમયે પાર્વતીએે, ભૂભાર ઊંચકતા પહેલાં આદિશેષે, સર્વસિદ્ધિઓ સિદ્ધ થતાં પૂર્વે સિદ્ધમુનિઓએે, પ્રપંચપર વિજય મેળવવા આ જ પ્રમાણે સકલ દેવતાઓએે મારી આરાધના કરી મન્મથે પ્રાપ્ત ર્ક્યું.

અહીં સર્વ શક્તિનો હું જ ભંડાર છું. હું સર્વશક્તિમાન છું. રાક્ષસ શક્તિ પણ મારામાં જ સ્થિત છે. સર્વ વિઘ્ન કર્તા પણ હું જ છું. સર્વ પ્રકારનાં વિઘ્નોનો હર્તા પણ હું જ છું. દત્તાત્રેય એટલે કોણ? હરિહરપુત્ર ધર્મશાસક તે જ દત્તાત્રેય. વિષ્ણુરૂપમાં બ્રહ્મારૂપ વિલીન થયું તેજ દત્તરૂપ,ધર્મશાસકરૂપમાં ગણપતિ,ષણમુખરૂપ વિલીન થયું તે રૂપ પણ દત્તરૂપ જ છે. દત્તાત્રેય એ સર્વકાળ ત્રિમૂર્તિ સ્વરૂપજ હોય છે. દત્તાત્રેય એ સર્વકાળ ત્રિમૂર્તિ સ્વરૂપજ હોય છે. શ્રીપાદ શ્રીવલ્લભરૂપમાં મહાગણપતિ હોવાથી ગણેશ ચતુર્થી ના દિવસે તેમનો અવતાર અવતીર્ણ થશે. તેમનામાં સુબ્રહ્મણ્યનું તત્ત્વ હોવાથી તે કેવળ જ્ઞાન અવતાર તરીકે ઓળખાશે. ધર્મશાસક તત્ત્વને લીધે તે રૂપ સમસ્ત ધર્મ,કર્મ નું આદિ મૂળ સમજવામાં આવશે. આ અવતાર માત-પિતાના સંયોગનું ફળ સ્વરૂપ નહિ હોય. જયોતિ સ્વરૂપ જ માનવાકૃતિનું રૂપ લેશે.

શ્રી ગણપતિ તેમની નિંદા કરનારને શાપ કોઈની પાસે શંકા સમાધાન કરવા જઈશ નહીં; અથવા કોઈની શંકાનું સમાધાન આપતાં કહે છે. : સત્ય સ્વરૂપ નરી આંખે જોવા છતાંય તેને તમે અસત્ય કહ્યું આથી તમારા પૈકી એક આંધળો જન્મશે. સત્ય સ્વરૂપની પ્રશંસા ન કરતાં તેની મશ્કરી કરી આથી તે નિંદક મૂંગો જન્મશે. આટલો વિશાળ ભકતજન સમુદાય તે સત્ય બાબત (ગણપતિ મહિમા) દુર્લક્ષ કરી તે બાબત ન સાંભળવાને લીધે તે બહેરા તરીકે જન્મ લેશે. તમે ત્રણે જણ બંધુરૂપે જન્મશો. મારી સ્વયંભૂ મૂર્તિનું દર્શન લીધા પછી જ તમે દોષરહિત થશો.

હે ભકત, તે ત્રણેય આ કાણિપુરમાં બંધુ સ્વરૂપે જન્મ્યા. ત્રિમૂર્તિને દોષ આપવાથી ઘોર અનર્થ થાય છે. આ ત્રણેય ભાઈઓ એક એક એકર જમીનની ખેતી કરી ગુજરાન ચલાવતા હતા. ખેતરના પગથિયે એક કૂવો હતો. કોશથી પાકને પિયત આપવાની સગવડ કરી હતી. એક વર્ષ દુષ્કાળ પડ્યો. જમીનનું પાણી સૂકાઇ ગયું. એક દિવસ કૂવાનું પાણી પણ વપરાઇ ગયું. આથી ત્રણેય ભાઇઓ પાવડો-કોદાળી લઈ માટી કાઢવા લાગ્યા. માટી નીચે આવેલા પથ્થર પર પાવડો લાગવાથી લોહીનો ફૂવારો છૂટ્યો. લોહીનો હાથને સ્પર્શ થતાંજ મૂંગાને વાચા આવી. કૂવો જળથી ભરાવા લાગ્યો. પાણીનો સ્પર્શ થવાથી બહેરો સાંભળતો થયો. ત્રીજા આંધળાએ પાણીમાંના પથ્થરને સ્પર્શ કરતાં તેનું અંધત્વ ગયું. તે સ્વયંભૂ વિનાયકની પાષાણમૂર્તિના માથાપર પાવડો લાગવાથી ચૈતન્યમય મૂર્તિના શરીરમાંથી રકતસ્રાવ શરુ થયો. તે સ્વયંભૂ મૂર્તિ ને કાઢવામાં આવી.

કાણિપુરમાં વરસિદ્ધિ વિનાયકની પ્રતિષ્ઠા કરવા સત્યઋષીશ્વરનું નામ પામેલા બાપન્નાવધાની અને તેમના સાળા શ્રીધરાવધાની ગ્રામમાં આવ્યા. વરસિદ્ધિવિનાયક પંડિત દેવને કહે છે : મહાભૂમિમાંથી આ (મૃત્યુ) લોકમાં આવ્યો. પૃથ્વીતત્ત્વ પર અવતાર લીધો. આ તત્ત્વ સમયાંતરે અનેક રૂપમાં રૂપાંતરિત થશે. જળતત્ત્વમાં, અગ્નિતત્ત્વમાં, વાયુ તત્ત્વમાં ,આકાશ તત્ત્વમાં મારું અવતરણ થયું જ છે. આઇન વિલ્લી ગ્રામમાં તમે આયરેલા યજ્ઞની ભસ્મમાંથી જ આ રૂપ ધારણ ર્ક્યું છે. પાછળના કર્તવ્ય નો આદેશ આપું છું. શ્રી શૈલમાં કલા (૧૬ નહિ) ઓછી છે. સૂર્યમંડળના તેજનો ત્યાં શક્તિપાત કરવો જોઇએ.

તમે શ્રીશૈલમાં શક્તિપાત કરશો તે જ દિવસે ગોકર્ણમાં ,કાશીમાં, બદરીમાં,કેદારમાં એકજ સમયે મારા વિશેષ અનુગ્રહથી શક્તિપાત થશે. શ્રીપાદશ્રીવલ્લભના અવતરણનો સમય નજીક આવી રહ્યો છે. હે શ્રીધર! તારા કુટુંબનું નામ શ્રીપાદ તરીકે બદલું છુ. કૌશિક ગોત્રીય વંશજો, આજ થી તમે શ્રીપાદ આ અટક થી ઓળખાશો.

હે શંકર મલ્યાદિપુરથી સત્યઋષીશ્વર અને શ્રીધર પંડિત પીઠિકાપુરમાં નિવાસાર્થે ગયા. મેં શ્રીપાદ શ્રીવલ્લભની અનેક બાળલીલાઓ નજરો સામે જોઈ. આવતી કાલે હું તને સવિસ્તર કહીશ. મારી પ્રથમ પત્ની થકી મને એક પુત્ર થયો.તેનું નામ રવિદાસ છે. તે કુરવપુરમાંજ રહે છે. શ્રીપાદ ભગવાનની યથાશકિત સેવા કરે છે. હું શ્રીપાદ પ્રભુની આજ્ઞાનુસાર કાણિપુરમાંજ દ્વિતીય પત્ની અને પુત્ર સાથે કુળવૃત્તિ અનુસાર રહું છું.

તું પીઠિકાપુરમાં અનેક મહાનુભાવને મળીશ. વેંકટપય્યા શ્રેષ્ઠી નામના વણિકને મળીશ ત્યારે અનેક મહત્ત્વની માહિતી તને મળશે. તે શ્રેષ્ઠીને (વણિકને) શ્રીપાદ પ્રભુ વેંકટપૈય્યા શ્રેષ્ઠીના ઉપનામથી બોલાવે છે. શ્રી શ્રેષ્ઠીના વંશજો પર શ્રીપાદ રાજનો અભય હસ્ત છે. વત્સવાઇ ઉપનામ ધરાવનાર નરસિંહ વર્માને પણ જઇને મળ . તેમનો શ્રીપાદ પ્રભુ સાથે ઘનિષ્ટ સંબંધ છે. તારા દ્વારા રચાનાર શ્રીપાદચરિત્રને શ્રીચરણોનો આશીર્વાદ પ્રાપ્ત થશે. તેં લખેલા ગ્રંથથી અન્ય બીજો કોઇપણ ગ્રંથ શ્રીપાદરાજનું ચરિત્ર સંપૂર્ણ પ્રકારની માહિતી આપનાર નહિ હોય. આ શ્રી ચરણોની આજ્ઞા છે.

॥ શ્રીપાદ શ્રીવલ્લભનો જયજયકાર હો ॥

॥ અધ્યાય ૫ સમાપ્ત ॥

॥ શ્રીપાદ રાજં શરણં પ્રપધ્યે॥

અધ્યાય ૬

નરસાવધાની નું વૃત્તાંત

બીજા દિવસનાં જપ-ધ્યાન- આદિ સમાપ્ત થયાં તે પછી તિસમલદાસે પોતાની વાક્‌ધારા વહાવતાં કહ્યું:

હે ભકત, શ્રીપાદ શ્રીવલ્લભ ચરાચરસૃષ્ટી નું મૂળ રૂપ છે. તેઓ વટવૃક્ષ સમાન છે. તેમના બધા જ અંશાવતાર વિવિધતા ધરાવનાર વડવાઇઓ સમાન છે. તે જ વડવાઇઓ ફરી જમીનમાં જઇ સ્વતંત્ર તત્ત્વ પ્રમાણે દેખાય છે. પરંતુ તેમનો આધાર વટવૃક્ષ જ છે. દેવદાનવથી શરુ કરી સમસ્ત પ્રાણીમાત્રને તેમનો જ આધાર છે. તેમના દ્વારા જ સમસ્ત શક્તિઓને શક્તિ પ્રાપ્ત થાય છે. પુન : તેજ શક્તિઓ તેમનામાંજ વિલીન થાય છે. પર્વત શિર પર પહોંચેલી વ્યક્તિને પર્વત પર આવતા દરેક રસ્તા એક સરખા ભાસે છે. તે જ પ્રમાણે બધા જ પ્રકાર ના સંપ્રદાયના લોક દત્તતત્ત્વમાં સમન્વય પામે છે.

પ્રત્યેક પ્રાણીમાત્રને કાંતિનું એક તેજવલય હોય છે. હું પીઠિકાપુરમાં રહેવા આવ્યો ત્યારે ત્યાં એક યોગી આવ્યો. તે યોગી વિગ્રહના કાંતિવલય વિશે માહિતી આપતો. તે દરેક વ્યક્તિની કાંતિ (AURA) ક્યા રંગની છે તેમજ તે કેટલે દૂર સુધી વ્યાપ્ત રહી છે ફેલાયેલી છે તે અચૂક કહેતો. તેણે કુક્કુટેશ્વર મંદિરમાં જઇ સ્વયંભૂ દત્તભગવાન ની સૂક્ષ્મ કાંતિ ક્યા રંગની છે તેમજ તે કેટલે દૂર સુધી વ્યાપી રહી છે ફેલાયેલી છે તે અચૂક કહેતો. તેણે કુકુકટેશ્વર મંદિરમાં જઇ સ્વયંભૂ દત્તભગવાન ની સૂક્ષ્મ કાંતિ ક્યા રંગની છે તેમજ તે કેટલે દૂર સુધી વ્યાપી રહી છે તેનું નિરીક્ષણ કરવાનું નક્કી ર્ક્યું.

તે યોગીને સ્વયંભૂ દત્ત ભગવાનને બદલે શ્રીપાદ શ્રીવલ્લભનાં દર્શન થયાં. તેમના મસ્તકની પાછળ વિદ્યુલ્લતા જેવી ધવલ કાંતિ અપ્રતિમપણે વ્યાપી રહેલી તેણે જોઇ. તે ધવલ કાંતિની પાછળ નીચેના ભાગે વ્યાપેલી નીલ (આકાશી) રંગની કાંતિનાં તેને દર્શન થયાં. તે મૂર્તિ તે યોગીને કહેવા લાગી : હે યોગી , બીજાનું સૂક્ષ્મ શરીર કેવા રંગનું તથા કેટલે દૂર સુધી વ્યાપ્ત છે તે બધું જાણવાના પ્રયત્નોમાં તું અમૂલ્ય જીવન કાળ વ્યર્થ ખર્ચી ન નાખતો. તારા હિતનો પ્રથમ વિચાર કર. થોડા જ દિવસોમાં તારું મૃત્યુ નિશ્ચિત છે. સદ્‌ગતિ પ્રાપ્ત કરવાનો વિચાર કર. સર્વ સત્યનો, સર્વ તત્ત્વમૂળનું મૂળ દત્ત એ હું જ છું. આ કલિયુગમાં પાદગયા ક્ષેત્રમાં મહાસિદ્ધ પુરુષોના, મહાન યોગીઓના,મોટા ભકતોના પ્રેમભરેલા આમંત્રણને માન આપી. મેં અહીં અવતાર લીધો છે.

ભગવાનના આ ઉપદેશથી તેની પૂર્વવાસનાનો નાશ થયો. સૂક્ષ્મ શરીરની કાંતિ વિશે માહિતી એકત્ર કરવાની શકિત શ્રીપાદ શ્રીવલ્લભમાંજ વિલીન થઇ. તેણે શ્રીપાદ શ્રીવલ્લભને ઘેર જઇ તેમનાં દર્શન ર્ક્યાં અને ધન્ય થયો. સ્વચ્છ ધવલકાંતિથી વ્યાપેલા શ્રીવલ્લભ નિર્મળ અને સંપૂર્ણ યોગાવતાર છે તેમજ નીલ (ભૂરા આકાશી) રંગની કાંતિ જેઓ પોતાની આસપાસ ધરાવે છે તેવા શ્રીપાદ અનંત પ્રેમ, કરુણાના સાગર છે એવી તેને જાણ થઇ. ધવલ કાંતિ નિર્મળતા તથા યોગતપસ્યાને દર્શાવે છે જ્યારે ભૂરારંગની કાંતિ પ્રેમ, કરુણાને દર્શાવે છે.

તે યોગીએ વિશ્રાંતિ લીધા પછી શ્રદ્ધાપૂર્ણ વિદ્વત્ ચર્ચા શરુ થઇ. ચારેય વર્ણ માં વિભાજિત જીવોના સૂક્ષ્મ શરીરની કાંતિનો વર્ણભેદની દૃષ્ટિએ નિર્ણય લેવો કે કેમ? અથવા જન્મસિદ્ધ કુળગોત્રની દૃષ્ટિએ વિચાર કરવો જોઇએ? ક્યા વર્ણને માટે વેદોકત પદ્ધતિથી ઉપનયન કરવું? ક્યા વર્ણના લોકો માટે શાસ્ત્રોકત એટલે કે પુરાણોકત ઉપનયન કરવું? ઉપનયનમાં ભ્રૂમધ્યમાં સ્થિત ત્રીજા (જ્ઞાન) નેત્રનો સંબંધ હોય છે? જો ન હોય તો તેમાં કશું વિશેષ છે? મેધાવી લોકો એટલે શું? આ પ્રમાણે (ઉગ્ર) ચર્ચા ચાલતી હતી પરંતુ પંડિતોમાં મતૈક્ય ન હતુ.

'સત્યઋષીશ્વર' ઉપનામ(પદવી) ધરાવતા મલ્લાદિ બાપન્નાવધાની ''પીઠિકાપુર બ્રાહ્મણ પરિષદ ''ના અધ્યક્ષ પીઠિકાપુરમા હતા. તેમને લોકો શ્રદ્ધાથી બાપન્ના આર્ય એમ પણ કહેતા હતા. તેઓ મુખ્યતઃ સૂર્યની , અગ્નિની ઉપાસના કરતા. પીઠિકાપુરમાં આયોજાએલા એક યજ્ઞનું આધિપત્ય લેવાની વિનંતી તેમને કરવામાં આવેલી. યજ્ઞની સમાપ્તિમાં કુંભવૃષ્ટિ એટલે કે વર્ષા થઇ. (ગીતામાં કહ્યુ છે : યજ્ઞાદ ભવતિ પર્જન્ય : ।) એકઠા થયેલા લોકોને અતિ હર્ષ થયો.

શ્રી રછવાઇ નરસિંહ વર્મા નામના ક્ષત્રિય ગૃહસ્થે શ્રી સત્યઋષીશ્વરને યજમાનના ગામમાં જઇ નિવાસ કરવો તેવી વિનંતી કરવામાં આવી. શ્રી બાપન્ના આર્યનો નિયમ હતો કે યજ્ઞમાં દક્ષિણા તરીકે મળેલું ધન તથા સીધુ (અનાજ વિગેરે) ફકત તેઓ સ્વીકારતા. તે દ્રવ્ય માં પણ શુદ્ધિ ન જણાય તો તેઓ તેને સ્વીકારતા નહિ. શ્રીવર્માની વિનંતીનો તેમણે સ્વીકાર ર્ક્યો. શ્રીવર્મા પાસે તેમને અત્યંત પ્રિય એવી એક કપિલા ગાય હતી. તેનું નામ ગાયત્રી હતું. તે ભરપૂર દૂધ દેતી. તે ગાય શાંત સ્વભાવની હતી.

એક દિવસ તે ગાયત્રી નામની ગાય કયાંક ખોવાઇ ગઇ કે રસ્તો ભૂલી ગઇ. શ્રી બાપન્નાઆર્ય જયોતિષ શાસ્ત્રના ધુરંધર પંડિત હતા. આથી ગાયત્રી ગાય વિશે શ્રી વર્માએે શ્રી બાપન્ના આર્યને પૂછ્યું. શ્રી બાપન્ના આર્યે જયોતિષ શાસ્ત્રના આધારે તેમને જણાવ્યું કે તે ગાય હાલમાં શ્યામલાંબાપુરમ્ (સામલકોટા) ગામમાં ખાન સાહેબ નામનો કસાઇ રહે છે તેની પાસે છે. ત્વરિત ન પહોંચીએ તો

ગાયનો વધ થવાની સંભાવના છે.

શ્રી વર્માએ બાપન્ના આર્ય સામે એક શરત મૂકી. બાપન્ના આર્યના કહેવા પ્રમાણે શ્રી વર્મા પ્રયત્ન કરશે અને જો ગાયત્રી પાછી મળે તો બાપન્ના આર્યના પાંડિત્યનું બહુમાન કરવા શ્રી વર્મા તેમને ત્રણ એકર ઉપજાઉ જમીન અને રહેવા માટે યોગ્ય ઘર આપશે. જો બાપન્ના આર્ય તે ન સ્વીકારે તો ગાયને બચાવવાના પ્રયત્નો ન કરતાં ગોહત્યા થાય તેનું પાપ બાપન્ના આર્યને લાગે. બાપન્ના આર્ય ધર્મસંકટમાં ફસાયા. ગોહત્યા થવા દેવી તેના કરતાં પંડિત તરીકે બહુમાન સ્વીકારવું તેમ નક્કી કર્યું. ગાયત્રી ગાયની રક્ષા થઇ.

પીઠિકાપુરવાસીઓનું નસીબ ઉઘડ્યું. શ્રી બાપન્નાવધાની ત્રણ કળશી ધાન્ય ઉપજાવનાર ત્રણ એકર ભૂમિના માલિક થયા. તેમના નિવાસ માટે ઘરની વ્યવસ્થા થઇ. શ્રી બાપન્ના આર્યને વેંકટાવધાની નામનો પુત્ર અને સુમતિ નામની કન્યા હતી. તેની જન્મપત્રિકામાં સર્વ શુભ યોગો હોઇ તે ચાલતી ત્યારે મહારાણીને લજવે તેવી ચાલ અને લચક હોવાથી સુમતિ મહારાણી તેનું નામ પડ્યું.

શ્રી બાપન્ના આર્યની કીર્તિ અલ્પ સમયમાં દશે દિશામાં પ્રસરી. ઘંટીકોટા અટક ધરાવનાર અપ્પલ લક્ષ્મી નરસિંહરાજ શર્મા નામનો ભારદ્વાજ ગોત્રીય આપસ્તંબ શાખાનો એક વિપ્ર બાળક પીઠિકાપુરમાં આવ્યો. તેને ત્યાં કાલાગ્નિશમન નામના (દત્ત ભગવાનના ષોડશાવતાર પૈકી એક આવિર્ભાવનું નામ) દત્ત ભગવાનની મૂર્તિ હતી. તે દત્તમૂર્તિ પૂજના સમયે સ્પષ્ટ બોલતી. આદેશ પણ આપતી. નાનપણમાં જ અપ્પલ રાજ શર્માએ તેનાં માતા-પિતાનું છત્ર ગુમાવ્યું હતું. આથી વ્યાવહારિક દૃષ્ટિએ તે અનાથ હતો.

એક દિવસ પૂજાના સમયે કાલાગ્નિશમન દત્તમૂર્તિએ આદેશ આપ્યો.'' તુ પીઠિકાપુરમાં જઇને હરિતસ્ ગોત્રના આપસ્તંભ સૂત્ર વૈદિક શાખાના મલ્લાદિ બાપન્નાવધાનીના ઘેર વિદ્યાભ્યાસ કરવા જા.'' શ્રી બાપન્ના આર્યે દત્ત ભગવાનના આદેશ અનુસાર અપ્પલ રાજ શર્માનો વિદ્યાર્થી તરીકે સ્વીકાર કર્યો. શ્રી બાપન્નાવધાની એ રાજશર્માને માધુકરી ન માંગવા દઇ તેના ભોજનની વ્યવસ્થા પોતાને ઘેર કરી.

શ્રી બાપન્નાઆર્ય શનિપ્રદોષનું વ્રત આચરતા અને તે દિવસે શિવારાધના કરતા. ઘરની સ્ત્રીઓ પણ તે દિવસે શિવવ્રત રાખતી. પ્રાચીન સમયે નંદયશોદાએ શનિપ્રદોષના દિવસે શિવારાધનાને લીધે શ્રીકૃષ્ણનું પાલન પોષણ કરવાનો સુયોગ સાંપડ્યો. બાપન્ના આર્ય સાથે શ્રી નરસિંહ વર્મા, શ્રી વેંકટપૈયા શ્રેષ્ઠી અને બીજા વૈશ્યલોકો પણ તેમાં સહભાગી થયા.

શ્રી કુક્કુટેશ્વર ભગવાનના મુખથી આદેશ પ્રમાણે સુમતિ અને અપ્પલ રાજુનો વિવાહ.

એક દિવસ શનિપ્રદોષના દિવસે શિવપૂજાના સમયે કુક્કુટેશ્વર શિવલિંગમાંથી વિદ્યુત્કાંતિ પ્રકાશવા લાગી. તે જ સમયે શિવલિંગ માંથી અવાજ આવ્યો: હે ભક્ત બાપન્ના આર્ય, તું તારી કન્યા સુમતિ મહારાણી અપ્પલરાજુ શર્માને આપી તેની સાથે તેનો વિવાહ કર. તેને લીધે લોકકલ્યાણ જ થશે. આ દત્તભગવાનનો નિર્ણય છે. આ મહાનિર્ણયનું ઉલ્લંઘન કરવા સૃષ્ટિમાં કોઇપણ વ્યક્તિને અધિકાર નથી. આ દેવગણી ત્યાં હાજર વેંકટપૈયા શ્રેષ્ઠીને, નરસિંહ વર્માને અને ત્યાં હાજર સર્વ ભક્તોએ સાંભળી. બધા જ આશ્ચર્યચકિત થયા.

ગોદાવરી મંડલ (જિલ્લો) માં આવેલા આઇનવિલ્લી ગામના રાજશર્માના બંધુ મિત્ર પરિવારને ખબર કહેવડાવ્યા. વિવાહનો નિર્ણય થયો. રાજ શર્માને ઘરબાર ન હતું. તે માટે થોડો વિચાર ચાલતો હતો. વેંકટપ્પા શ્રેષ્ઠીએ કહ્યું : મારી પાસે ઘણાં ઘરો છે. તે પૈકી કોઇ એક ઘર રાજશર્માને આપીશ. રાજશર્મા દાન લેવા તૈયાર ન હતા. શ્રી શ્રેષ્ઠીએ રાજશર્માના સગાંવહાલાં સાથે વિચારવિમર્શ કરી રાજશર્માને મળનાર વડીલોપાર્જિત મિલકત ની કિમત આંકી તેની કિમત એક વરાહ (જૂના સમયનું નાણું) નક્કી થઇ. શ્રી શ્રેષ્ઠીના ઘરની કિંમત બાર વરાહ નક્કી થઇ. બાકીના અગિયાર વરાહ પૈસા મારી પાસે નથી એમ રાજશર્માએ કહ્યું.

છેવટે વેંકટપૈયા શ્રેષ્ઠીએ કહ્યું કે હું મારા ઘરની કિંમત માત્ર એક જ વરાહ નક્કી કરું છું. દાનમાં ઘર લેવા જો તમને સંકોચ થતો હોય તો એક વરાહ રૂપિયા મને આપી આ ઘર વેચાતું લો. શ્રી શ્રેષ્ઠીએ કહેલી વાત ધર્મસંમત છે એમ બધા લોકોએ પણ કહ્યું.

શ્રી સુમતિ મહારાણી અને શ્રી અપ્પલ લક્ષ્મી નરસિંહ શર્માનો વિવાહ મહાપંડિતોના વેદઘોષથી મંગળ વાદ્યોના સૂરમાં ખૂબ જ ઠાઠમાઠથી પાર પડ્યો. શ્રીપાદ શ્રીવલ્લભનો અવતાર અંધકારને દૂર કરવા માટે થયો છે. આથી શ્રી પ્રભુએ કાળદેવતાને, કર્મદેવતાને શાપ આપ્યો. તે શાપને અનુરૂપ અજ્ઞાનાંધકારના પ્રતીક સ્વરૂપ જન્માંધ શિશુ અને અપ્રાકૃતિક પ્રગતિનું સ્વરૂપ દર્શાવનાર પંગુ બાળક એમ બે પુત્રો રાજ શર્માને પ્રાપ્ત થયા.

પોતાના બંને બાળકો આ રીતે અપંગ હોવાથી સુમતિ અને રાજશર્મા અત્યંત દુઃખી હતાં. આઇનવિલ્લી ગામમાં એક વિઘ્નેશ્વરનું મંદિર છે. શ્રીરાજશર્માના દુઃખ નું પરિમાર્જન કરવા તેનાં સગાંવહાલાંઓએ ત્યાં મહાપૂજા કરી અને તેનો પ્રસાદ પીઠિકાપૂરમ્ લઇ આવ્યા. સુમતિ અને અપ્પલ રાજાએ તે પ્રસાદ અત્યંત આદરથી ગ્રહણ કર્યો. તે જ દિવસે રાત્રે સુમતિ મહારાણીને સ્વપ્નમાં ઐરાવતનાં દર્શન થયાં. તે પછી કેટલાક દિવસે તેને શંખ, ચક્ર, ગદા, પદ્મ, ત્રિશૂળનાં , વિવિધ દેવતાઓનાં, ઋષિઓનાં સિદ્ધ પુરુષોનાં, યોગીઓનાં સ્વપ્નમાં દર્શન થયાં. કેટલાક દિવસો પછી તેને તેવાં દિવ્ય દર્શનો જાગ્રત અવસ્થામાં પણ થવા લાગ્યાં. આંખો મીંચી કે ચિત્રપટ પ્રમાણે દિવ્યકાંતિમય તપસમાધિમાં મગ્ન યોગીઓ,ઋષિ મુનિઓનાં તેને દર્શન થવાં લાગ્યાં.

દેવતાઓના જન્મ નક્ષત્ર અને સુમતિના પ્રસવકાળ દરમ્યાનના નક્ષત્ર વચ્ચેનો સંબંધ

સુમતિ મહારાણીએ પોતાના પિતાને દિવ્ય અનુભવ વિશે સવિસ્તર કહ્યું. પિતાએ કહ્યું: આ સર્વ લક્ષણો મહાપુરુષના જન્મ માટે શુભ સૂચક છે. સુમતિ મહારાણીના મામા શ્રીધર પંડિતે કહ્યું: બાઇ !સુમતિ રવિ (સૂર્ય) નું જન્મ નક્ષત્ર વિશાખા અને શ્રીરામાવતાર નો સંબંધ છે. કૃત્તિકા એ ચંદ્રનું જન્મ નક્ષત્ર છે. આને અને શ્રીકૃષ્ણાવતારને સંબંધ છે. પૂર્વાષાઢા નક્ષત્ર પર જન્મેલા અંગારક (મંગળ) નો શ્રી લક્ષ્મીનરસિંહ અવતાર સાથે સંબંધ છે. શ્રવણ નક્ષત્ર પર જન્મેલા બુધને બુદ્ધાવતાર સાથે સંબંધ છે. પૂર્વા ફાલ્ગુની નક્ષત્ર સાથે જન્મેલા બૃહસ્પતિને વિષ્ણુઅંશ સાથે સંબંધ છે. પુષ્ય નક્ષત્ર પર જન્મેલા શુક્રનો ભાર્ગવરામ સાથે સંબંધ છે. રેવતી નક્ષત્ર પર જન્મેલા શનિનો કૂર્માવતાર સાથે સંબંધ છે. ભરણી નક્ષત્ર પર જન્મેલા રાહુનો વરાહ અવતાર સાથે સંબંધ છે. આશ્લેષા નક્ષત્ર પર જન્મેલા કેતુનો મત્સ્યાવતાર સાથે સંબંધ છે. તેં મને પ્રશ્ન પુછ્યો તે સમય દૈવી રહસ્ય સાથે સંબધ ધરાવે છે. કોટી ગ્રહો , નક્ષત્રોને, બ્રહ્માંડની સ્થિતિ ગતિને નિર્દેશ આપનાર દત્તપ્રભુ જ જન્મ લેશે તેમ મને નિશ્ચિત લાગે છે.

દત્તપ્રભુ -નિત્ય વૈભવ વિભૂતિ

પોતાના દિવ્ય અનુભવો અને શ્રીધર પંડિતનું મંતવ્ય સુમતિ મહારાણીએ રાજશર્માને કહ્યા: રાજશર્માએ જવાબ આપતાં કહ્યું : ''હું પૂજા સમયે કાલાગ્નિ શમન દત્તભગવાનને પૂછીશ. કાલાગ્નિશમન દત્તાત્રેયની પૂજા કરતી વખતે બીજા કોઇએ પણ તે જોવી નહીં તેવો નિયમ છે. પૂજાની સમાપ્તિ પછી દત્તભગવાન માનવ રૂપમાં બોલે છે. વાર્તાલાપ થયા પછી તેઓ મૂર્તિમાં વિલીન થઇ જાય છે. આવો અમારો રોજનો નિયમ છે. સામાન્ય પ્રશ્ન કે વૈયક્તિક સ્વાર્થની વાત દત્તભગવાનને અમે કદી પૂછતા નથી.''

તે દિવસે પૂજાના સમયે દત્તભગવાન પ્રસન્ન મુદ્રામાં હતા. પૂજાની સમાપ્તિ પછી તેઓ માનવાકારમાં સામે બેઠા. અને ''શ્રીધર , આવો ''એમ સંબોધન કર્યું. દત્તમૂર્તિમાંથી એક રૂપ બહાર આવ્યું અને તેમની સામે ધ્યાનસ્થ અવસ્થામાં બેઠું. ફરી પોતાની આંગળીથી સંકેત કરી ''શ્રીધર, આવો ''એમ સંકેત કરતાં ત્વરિત જ તે રૂપ દત્તભગવાનમાં સમાઇ ગયું. રાજશર્માને માટે બધું જ આશ્ચર્યજનક હતું. દત્તભગવાન કહેવા લાગ્યા :

''તેં જે સ્વરૂપ અત્યારે જોયું તે આવતી શતાબ્દીમાં થનાર એકમાત્ર અંશાવતાર જ છે. મારામાં લીન થયેલા જીવન્મુક્તોને પણ મેં બોલાવતાંજ આવવું પડે છે અને 'જા 'કહેતાં નાટકનું પાત્ર પડદા પાછળ જાય તે રીતે જવું પડે છે. મારી આજ્ઞાની ઉપરવટ તેઓ જઇ જ શકતા નથી.

મારી લીલા વિભૂતિ કેવળ ભૂમિ પર જ પરિમિત નથી. આ સમગ્ર બ્રહ્માંડ મારા હાથમાં રમવાના દડા જેવું છે. હું એક જ લત્તાપ્રહાર કરી કોટી યોજન પાર કરું છું. હું જન્મ મૃત્યુથી અતીત છું. આમ કહીને દત્તભગવાને રાજ શર્માના ભ્રૂમધ્યમાં સ્પર્શ કર્યા. તરત જ રાજશર્માને પૂર્વજન્મની સ્મૃતિ થઇ.

તેણે એક જન્મમાં વિષ્ણદત્ત નામે જન્મ લીધો હતો અને તેની પત્ની સુમતિએ સોમ દેવમ્મા નામે જન્મ લીધો હતો. શ્રી દત્ત મહારાજ આગળ કહે છે : મેં દત્તસ્વરૂપે દર્શન આપ્યું હતાં અને તમારા મનમાં શી ઇચ્છા છે એમ પૃચ્છા કરી હતી. તે દિવસે તમે મને પિતૃશ્રાદ્ધના દિવસે જમવા આવો તેમ આમંત્રણ આપ્યું હતું. સૂર્યઅને અગ્નિ સાથે શ્રાદ્ધનું અન્ન મેં ગ્રહણ કર્યું. તે દ્વારા તમારા પિતૃદેવતાઓને શાશ્વત બ્રહ્મલોકની પ્રાપ્તિ કરાવી.

મેં શ્રીપાદ શ્રીવલ્લભ નામથી અવતાર લઇ ગત ૧૦૦ વર્ષથી આ ભૂમિપર યોગીઓને, મહાપુરુષોને દર્શન આપું જ છુ. પીઠિકાપૂર માં ભારદ્વાજ ઋષિએ સવિતૃ કાઠક યજન (હોમ) ત્રેતાયુગમાં કર્યો હતો. તે સમયની હોમની ભસ્મ પર્વતની જેમ જામી ગઇ. સમયાંતરે તે ભસ્મ દ્રોણગિરિ પર્વત પર છાંટવામાં આવી. હનુમાનજી દ્રોણગિરિ પર્વત ઊંચકીને જતા હતા ત્યારે તેનો થોડો ભાગ ગંધર્વપુરમાં (ગાણગાપુરમાં) પડ્યો. ગંધર્વનગર ભીમા અને અરમજા નદીના પવિત્ર સંગમ પર વસેલું ગામ છે.

શ્રીપાદ શ્રીવલ્લભની અવતાર સમાપ્તિ પછી હું મીન અંશ, મીન લગ્નમાં કરંજ નગરીમાં શુકલ યજુર્વેદીય વાજસનેય માધ્યંદિન શાખામાં, નૃસિંહ સરસ્વતી નામે જન્મ લઇ, ગંધર્વનગરમાં અનેક લીલા કરીશ. શ્રી શૈલના કદલીવનમાં ૩૦૦ વર્ષ તપોસમાધિ પછી'સ્વામી સમર્થ'નામથી 'પ્રજ્ઞાપુરી '(અક્કલ કોટ) માંનિવાસ કરીશ, જ્યારે શનિ મીન રાશીમાં પ્રવેશ કરશે ત્યારે તે શરીરનો ત્યાગ કરીશ.

દત્તભગવાનનું ઉપર મુજબનું વકતવ્ય રાજશર્માએ પોતાની ધર્મપત્નીને કહ્યું. ત્યારે સત્યઋષીશ્વર બાપન્નાર્ય બોલ્યા : હે રાજશર્મા પૂર્વયુગના(ત્રેતાયુગના) જન્મમાં (વિષ્ણુદત્ત તરીકે) દત્તભગવાનને સૂર્ય અને અગ્નિને શ્રાદ્ધ ભોજન આપી તૃપ્ત કરનાર પુણ્યાત્મા તું છે. આ જન્મમાં કોઇપણ સ્વરૂપે દત્ત ભગવાન ભોજન આપો એમ કહેશે. તે દિવસ પિતૃશ્રાદ્ધનો ભલે હોય બ્રાહ્મણ જમ્યા પહેલાં પણ દત્તભગવાને ભોજનની માંગણી કરી તો કોઇ પણ વિચાર ન કરતાં તેમને ભોજન અવશ્ય પીરસવું. બાઇ સુમતિ તારે આ વાત ખાસ યાદ રાખવાની .

હે ભકત શંકરભટ્ટ! દત્તભગવાનની લીલાઓ અલૌકિક અને અત્યાર સુધી કદી પણ ન સાંભળેલી એવી અપૂર્વ છે. મહાલય અમાવાસ્યાનો દિવસ હતો. રાજશર્મા પિતૃશ્રાદ્ધની વ્યવસ્થામાં હતા. તે જ સમયે દ્વાર આગળ એક અવધૂત આવીને ઊભો. ''ભવતિ ભિક્ષાં દેહિ'' એવો અવાજ સુમતિ મહારાણીએ સાંભળ્યો. બાપન્નાર્ય ની સલાહ સુમતિને યાદ હતી. તેણે કોઇ

પણ બહાનું આગળ કર્યા સિવાય અવધૂતને ભિક્ષા પીરસી.

અવધૂતે સુમતિ મહારાણીને કહ્યું,'' તારે જે માગવું હોય તે માગી લે. ''સુમતિ બોલી,'' મહારાજ આપ અવધૂત છો. તમારું વાક્ય એટલે સિદ્ધ વાક્ય જ છે. શ્રીપાદ શ્રીવલ્લભનો અવતાર ભૂમિપર જલદી થવાનો છે એમ વિદ્વાન લોકો કહે છે. દત્ત ભગવાન અત્યારે કયા રૂપમાં સંચાર કરે છે? સો વરસ થી આ ભૂમિપર દત્તાત્રેય ભગવાન શ્રીપાદ શ્રીવલ્લભ સ્વરૂપે સંચાર કરે છે એમ મેં જાણ્યું છે. આપે મને'' કોઇ વરદાન માંગી લે ''એમ કહ્યું. મને શ્રીપાદ શ્રીવલ્લભનું સ્વરૂપ જોવાની ખૂબ જ તીવ્ર ઇચ્છા થઇ છે. ''

શ્રીપાદ શ્રીવલ્લભનો આવિર્ભાવ (પ્રાગટ્ય)

સુમતિની ઇચ્છા સાંભળી તે અવધૂતે ત્રણેય ભુવનો ડોલી ઊઠે, ધરતીને ભૂકંપના ઝટકા લાગે તેવું વિકટ હાસ્ય કર્યું. સુમતિ મહારાણીને નજર સમક્ષનું સમગ્ર વિશ્વ ક્ષણાર્ધમાંજ અદ્રશ્ય થતું જણાયું. તેની નજર સમક્ષ ૧૬ વર્ષનો સુંદર યુવાન યતિ ઊભો હતો. તેની વાણી દ્વારા શબ્દો નીકળ્યા : ''માતા, હું જ શ્રીપાદ શ્રીવલ્લભ છું. હું જ સ્વયં દત્ત છું. ''મારા અવધૂતના રૂપમાં તેં શ્રીપાદ શ્રીવલ્લભનું રૂપ જોવાની ઇચ્છા વ્યક્ત કરી. તારી ઇચ્છા પૂર્ણ કરવા મેં તને શ્રીપાદ શ્રીવલ્લભરૂપે દર્શન આપ્યાં. મારા શ્રીપાદ શ્રીવલ્લભ રૂપમાં તું કોઇ પણ વસ્તુ માગી શકે છે. તેં મને જમાડીને તૃપ્ત કર્યો. આથી હું તારા પર પ્રસન્ન છું. તું જે માગીશ તે વરદાન હું આપીશ. ''

આ જગતમાં લોકોએ સંકલ્પ રૂપમાં પાપ કર્મ આચરતાં પાપનું ફળ પ્રાપ્ત થાય છે. સંકલ્પમાં પુણ્યકર્મ આચરતાં પુણ્યકર્મનું ફળ મળે છે. નિષ્કામ કર્મનું આચરણ કરતાં તે અકર્મ કહેવાય છે. એ સુકર્મ પણ નથી અને દુષ્કર્મ પણ નથી હોતું. અકર્મને પુણ્ય કે પાપ એવું કોઇ પણ જાતનું ફળ નથી. માટે તેને બીજા પ્રકારનું અલૌકિક ફળ આપવું પડે છે. તે ભગવંત ને આધિન હોય છે.

અર્જુને અકર્મ કરવાથી શ્રી કૃષ્ણે તેને કૌરવોને મારવા કહ્યું. તે પ્રકારે કૌરવોને મારતાં અર્જુનને પાપ લાગશે નહીં તેમ શ્રીકૃષ્ણે અર્જુનને કહ્યું હતું. કૌરવોનો સંહાર ભગવાનનો નિર્ણય હતો. તમે દંપતીએ પણ વિશેષ અકર્મ કર્યું છે. માટે લોકહિતાર્થે પણ કોઇ પ્રકારનું પ્રતિફળ આપવું જોઇએ. નિઃસંદેહ તારી ઇચ્છા પ્રગટ કર, તે ઇચ્છા હું પૂરી કરીશ. ''

શ્રી દત્ત દર્શન પછી સુમતિ મહારાણીને સ્ફૂરેલો સંકલ્પ

તે દિવ્ય મંગલ મૂર્તિને જોઇને સુમતિ મહારાણીએ શ્રી ચરણોને વંદન કર્યાં. શ્રી વલ્લભે સુમતિ મહારાણીને ઊભાં કર્યાં. તેઓ બોલ્યા : હે માતા, પુત્રને વંદન કરવાં તે અયોગ્ય છે. તેનાથી પુત્રનું આયુષ્ય ક્ષીણ થાય છે. ત્યારે સુમતિ કહેવા લાગી : શ્રીવલ્લભપ્રભુ મને માતા તરીકે સંબોધન કર્યું તે તમારું સિદ્ધવાક્ય સાચું ઠરો તેવી મારી માંગણી છે.''તું પુત્ર તરીકે જન્મ લે એવું વરદાન મને આપ. ''

દત્તભગવાને ''તથાસ્તુ'' કહી આશીર્વાદ આપ્યા અને કહ્યું : હું શ્રીપાદ શ્રીવલ્લભ રૂપે તારા ગર્ભમાં આવીશ. માતાએ પુત્રને વંદન કરવાં એટલે પુત્રનું આયુષ્ય ક્ષીણ કરવા બરોબર છે. આથી પુત્રરૂપે હું ૧૬ વર્ષ સુધી જીવન વ્યતીત કરીશ. સુમતિ વિચાર કરવા લાગી કે ફકત ૧૬ વર્ષનું જ આયુષ્ય? તે આક્રંદન કરતી વિલાપ કરવા લાગી. સુમતિનો વિલાપ દૂર કરવા શ્રીચરણ બોલ્યા માતા ૧૬ વર્ષ સુધી પુત્રવત્ તમે જેમ કહેશો તેમ વર્તન કરીશ. શાસ્ત્રમાં કહ્યું છે કે સોળમા વર્ષે પુત્ર સાથે પણ મિત્રવત્ વર્તન કરવું જોઇએ. એટલે પુત્રવત્ વ્યવહાર તો ૧૬ વર્ષ સુધી જ શક્ય છે. પ્રાપ્તે તુ ષોડશે વર્ષે પુત્રં મિત્રવદાચરેત્ । પોતાની ઇચ્છા પુત્રપર લાદવી ન જોઇએ. મારા પર લગ્નનું બંધન લાદશો નહીં. મને સંન્યાસી થઇ સ્વેચ્છા થી વિહાર કરવાની પરવાનગી આપવી.'' આટલું કહીને દત્ત ભગવાન ત્વરિત અદ્રશ્ય થયા.

સુમતિ આશ્ચર્યચકિત થઇ. તેને કાંઇ સૂઝ પડતી ન હતી. શાંત ચિત્તે તેણે સર્વ વૃત્તાંત પોતાના પતિને સવિસ્તર કહ્યો. તેટલામાં અપ્પલરાજે કહ્યું : સુમતિ હવે તું બીજો કોઇ વિચાર કરીશ નહિ. શ્રીદત્ત ભગવાન આ પ્રકારે આપણા ઘેર પધારશે તેમ તારા પિતાએ તને પ્રથમથીજ કહ્યું હતું. ભગવાન દત્તાત્રેય એ કરુણાના મહાસાગર છે. શ્રીપાદ શ્રીવલ્લભનો જન્મ થવા દે. બાકીનું પાછળથી જોઇશું.

અપ્પલરાજના ઘેર ભિક્ષા માંગવા અવધૂત આવ્યા તે વાત સમગ્ર ગામમાં ફેલાઇ. પિતૃદેવને પ્રિય એવી મહાલય અમાવસ્યાના દિવસે બ્રાહ્મણ જમતાં પહેલાં અવધૂતને ભિક્ષા પીરસી તે વિષય ચર્ચામાં ખાસ ચગ્યો. શ્રી બાપન્નાવધાની બોલ્યા : શ્રીપાદ શ્રીવલ્લભનો જન્મ થશે તેમ બધા જ કહે છે. અવધૂતને સાષ્ટાંગ નમસ્કાર કરવા તે યોગ્ય જ છે તેમાં સુમતિનો કોઇ દોષ નથી. પુત્રરૂપ જન્મ લીધા પછી માતા જો પુત્રને દંડવત્ પ્રણામ કરે તો બાળકનું આયુષ્ય જરૂર ક્ષીણ થાય. પરંતુ અવધૂત સ્વરૂપને દંડવત્ પ્રણામ કરતા તેમાં કોઇ ભૂલ નથી.

આ પ્રસંગથી પીઠિકાપુરના બધા જ બ્રાહ્મણોની ઇર્ષા વધી. ખાસ કરીને નરસાવધાની નામના પંડિતની ઇર્ષા ખૂબ જ વધી. અમાવસ્યાના દિવસે બધા જ પિતૃકાર્યમાં રત હતા. ભોક્તાઓનો (જમનાર) દુષ્કાળજ હતો. શ્રાદ્ધ માટે ભિક્ષુક કેટલીક વાર નથી મળતો. શ્રી બાપન્નાર્યે શ્રી અપ્પલ રાજુના ઘેર શ્રાદ્ધ નિર્વિઘ્ને પાર પાડ્યું. શ્રી રાજ શર્મા કાલાગ્નિશમન (દત્તભગવાન) નું ધ્યાન કરતા હતા. તેટલામાં ત્રણ ભોક્તા તરીકે ત્રણ અતિથિ આવ્યા. આ રીતે પિતૃકાર્ય નિર્વિઘ્ને પાર પડ્યું.

હે શંકરભટ્ટ! તે દિવસે વૈશ્યોને વેદોકત ઉપનયનનો અધિકાર છે કે નહીં એ ચર્ચાનો મુખ્ય વિષય હતો. બ્રાહ્મણોની પરિષદ ભરાઇ. બંગાળ દેશમાંથી નવદ્વીપ ગામમાંથી આશુતોષ નામે પંડિત પાદગયા (પીઠિકાપુરમાં) ક્ષેત્રમાં આવ્યા હતા. તેમની પાસે અત્યંત પ્રાચીન નાડીગ્રંથો હતા. તેમને પણ પંડિત પરિષદનું આમંત્રણ હતું. બાપન્નાચાર્યે જણાવ્યું કે નિયમ નિષ્ઠામાં બ્રાહ્મણ, ક્ષત્રિય, વૈશ્ય સમાન છે.

શ્રીપાદના જન્મસમયે જોવામાં આવેલું અદ્‌ભુત દ્રશ્ય

એટલામાં મેં કહ્યું : ''મહારાજ, શ્રીપાદ પ્રભુની લીલાઓનું વિસ્તારપૂર્વક વર્ણન કરી મને ધન્ય કરો.'' તિરુમલદાસ કહેવા લાગ્યા : હે શંકર ભટ્ટ, નરસાવધાની બાપન્નાર્ય પર ગુસ્સે થયા અને યેનકેન પ્રકારે તેમનું અપમાન કરવાનું ઠરાવ્યું. નરસાવધાનીની બગલામુખી સાધના વિફલ થવાનું એકમાત્ર કારણ બાપન્નાર્ય જ છે એમ તેમને દ્રઢપણે લાગ્યું. તાંત્રિક પ્રયોગથી બાપન્નાર્યે નરસાવધાનીની મંત્રસિદ્ધિ નિષ્ફળ કરી એવો અપપ્રચાર કરવાની નરસાવધાનીએ શરૂઆત કરી. નાડી ગ્રંથમાં શ્રીપાદ પ્રભુના અવતાર વિશે જે વિવરણ હતું તે તેમના મનને વિચલિત કરતું હતું. નાડીગ્રંથ આ મૂળતઃ અવિશ્વસનીય છે. બાપન્નાર્યે મત્સ્યાહારી બ્રાહ્મણને ભોજન આપ્યું. આ અનાચાર થયો તેમ નરસાવધાનીએ પક્ષ માંડ્યો. મનુષ્ય પૂર્ણ બ્રહ્મનો અવતાર કદાપિ હોઇ શકતો નથી તો પછી શૈશવ સ્વરૂપમાં બાળ શ્રીપાદશ્રીવલ્લભ સર્વાંતર્યામી, સર્વજ્ઞ, સર્વશક્તિમાન એવા દત્ત પ્રભુનો અવતાર કેવી રીતે હોઇ શકે?

શ્રીપાદ પ્રભુએ શિશુ વયમાં કરેલો પ્રણવોચ્ચાર, પારણામાં હતા ત્યારના અદ્‌ભુત પ્રસંગ અને બાળવયમાં જવલ્લેજ જોવા મળતી પ્રજ્ઞાનું પ્રદર્શન નરસાવધાનીને બિલકુલ ગમ્યું નહીં. એકાદ મૃત થયેલો વિદ્વાન બ્રાહ્મણ શ્રીપાદના શરીરમાં પ્રવેશ કરી બોલે છે એમ તેમણે પ્રચાર કર્યો. શ્રી કુક્કુટેશ્વરના મંદિરમાં આવેલા દત્તાત્રેય ભગવાન તેઓ જ સાચા દત્તાત્રેય છે. તેઓ જ વરપ્રદાન કરનારા છે. શ્રીપાદ બાળકને દત્તભગવાન માનવા તે એક મોટી ભૂલ છે. નરસાવધાનીએ આ પ્રમાણે પ્રચાર શરુ કરી દીધો.

શ્રીપાદના જન્મ પછી સતત નવ દિવસ સુધી તેમને સુવડાવવામાં આવતા તે જગ્યા પર એક ત્રણ ફેણયુક્ત નાગ બાળક પર છાયા કરીને રહેતો. શ્રીપાદ માતાના ગર્ભમાંથી સાધારણ બાળક પ્રમાણે ન જન્મતાં જ્યોતિસ્વરૂપે અવતર્યા હતા. જન્મ થતાં જ સુમતિ મહારાણી મૂર્છિત થયાં. પ્રસૂતિગૃહમાં મંગલ વાદ્યોનો ધ્વનિ આવવા લાગ્યો. થોડી જ ક્ષણોમાં આકાશવાણી થઇ અને બધાને બહાર જવા માટે આદેશ થયો. શ્રીપાદ સમક્ષ ચાર વેદ, અઢાર પુરાણ અને મહાપુરુષ જ્યોતિ સ્વરૂપે પ્રગટ થયા. પવિત્ર વેદમંત્રોનો ઘોષ બહાર સર્વને સંભળાયો. થોડી જ ક્ષણોમાં સર્વત્ર શાં પ્રસરી. આવી અદ્‌ભુત ઘટના બાપન્નાર્યને પણ અગમ્ય અને આશ્ચર્યકારક લાગી.

શ્રીપાદ્યપ્રભુની બાળલીલાઓ

બાળ શ્રીપાદ હવે એક વર્ષના થયા હતા.તેઓ દસ મહિનાના હતા ત્યારથી જ તેઓ તેમના દાદા બાપન્નાર્ય સાથે પંડિત પરિષદમાં જતા. દાદા પોતાના પૌત્રને પરિષદમાં લઇ જતા. નરસાવધાની પોતાને ઘરે રાજગરાનો પાક લણતા. રાજગરાની ભાજી ખૂબ જ સ્વાદિષ્ટ હોય છે. ગામના લોકો નરસાવધાની પાસે ભાજી માંગતા પણ તેઓ કોઇને આપતા નહીં. કોઇ મનુષ્ય પાસે વિશેષ કામ કઢાવવાનું હોય તો તેઓ ભાજી આપીને કામ કઢાવતા.

બાળ શ્રીપાદે એક દિવસ પોતાની માતાને કહ્યું કે તેમને રાજગરાની ભાજી ખાવી છે. તે ભાજી પણ નરસાવધાનીના ઘરનીજ હોવી જોઇએ. આ કામ દુષ્કર હતું. શ્રીપાદ નાના હતા ત્યારે સ્વેચ્છાથી ચાલીને નરસાવધાનીના ઘેર જતા. તેમના ઘેર શાસ્ત્રચર્ચા કરતા તેમ જ ચિત્ર-વિચિત્ર લીલા કરતા. પીઠિકાપુરના એક મહાપંડિત મૃત્યુ પામ્યા હતા અને તે પંડિતનો પ્રતાત્મા શ્રીપાદ પાસે ચિત્ર વિચિત્ર કાર્ય કરાવી લે છે. આ બાળકની યોગ્ય તે સારવાર ન કરતાં બાપન્નાચાર્ય અને રાજશર્મા બંનેય આ બાળકને દત્તનો અવતાર સમજે છે. આ પ્રમાણે નરસાવધાની પ્રચાર કરતા. પીઠાપુર એ પાદગયા ક્ષેત્ર હોઇને પિતૃદેવતાનું પ્રધાન સ્થળ છે. મૃત્યુ પામેલી વ્યક્તિના આત્મા સાથે સંપર્ક કરી તેમની સાથે વાર્તલાપ કરનાર પીઠાપુરમાં અનેક હતા. શ્રીપાદના શરીરમાં તેવા કોઇ દિવગંત મહાપંડિતનો આત્મા નિવાસ કરી રહ્યો છે અને તેના દ્વારા આવી આગમ્ય લીલા થઇ રહી છે. આ પ્રકારની ધારણા પીઠિકાપુરના લોકોમાં ધીમે ધીમે દ્રઢ થતી ગઇ.

તિસમલદાસ પર શ્રીપાદનો દિવ્ય અનુગ્રહ

તિસમલદાસ કહેવા લાગ્યા : હું મલ્યાદિપુરમથી પીઠિકાપુરમ આવ્યો ત્યારે શ્રી બાપન્નાર્ય અને રાજશર્માના ઘેર રજક (ધોબી) હતો. નરસાવધાનીના ઘરનો જે ધોબી હતો તે વૃદ્ધાવસ્થાને લીધે મૃત્યુ પામ્યો હતો. તે ધોબીનો છોકરો વાયસપુર અગ્રહાર (હાલનું કાકીનાડા)નામના સ્થળે જતો રહ્યો. આથી તેમના ઘરનાં કપડાં ધોવાનું કામ મને મળ્યું. હું નાનપણથી બાપન્નાર્યુલુના સહવાસમાં હોવાથી મારી સત્પ્રવૃત્તિ જાગ્રત થયેલી હતી અને અધ્યાત્મની જ્યોત પ્રજ્વલિત હતી. જે દિવસે હું નરસાવધાનીને નજરે જોતો તે દિવસે મને પેટની તકલીફ થઇને કોઇપણ ખોરાક ન ખાવો તેવી મારી દીન અવસ્થા થતી. નરસાવધાનીનાં કપડાં હું ધોતો નહિ. મારો દીકરો રવિદાસ તે કપડાં ધોતો. સાત્વિક પ્રકૃતિના મનષ્યોનાં કપડાં જ હું ધોતો.

નરસાવધાનીનાં કપડાં હું ધોતો નથી અને મારો પુત્ર રવિદાસ ધુએ છે તે વાત તેમના કાનપર આવી. આ વાત તેમને ઠીક ન લાગી. આથી તેમનાં કપડાં મારે જ ધોવાં તેમ આજ્ઞા કરી. તેમની આજ્ઞા અનુસાર નરસાવધાનીનાં કપડાં હું ધોવા લાગ્યો. કપડાં ધોતી વખતે હું શ્રીપાદ પ્રભુનું નામસ્મરણ કરતો. મેં ધોયેલાં કપડાં લઇ મારો પુત્ર રવિદાસ નરસાવધાની પાસે ગયો. મેં ધોયેલાં કપડાં બાકીના કુટુંબજનોએ પહેર્યાં તો તેમને કોઇ તકલીફ ન થઇ. પરંતુ નરસાવધાનીએ જ્યારે તે કપડાં પહેર્યાં ત્યારે તેમના શરીર પર વીંછી, કાનખજૂરા સરકતા હોય તેમ લાગ્યું. તે કપડામાં શરીર ગરમીથી દાઝવા લાગ્યું.

નરસાવધાનીએ મને બોલાવ્યો અને ગુસ્સાથી કહેવા લાગ્યા : કોઇએ ક્ષુદ્રવિદ્યાનો ક્ષુદ્રમંત્રનો પ્રયોગ કપડાં પર કર્યો છે. આ અપરાધ માટે તેમણે ન્યાયાધીશ પાસે ફરિયાદ કરી. પરંતુ ચતુર ન્યાયાધીશે મને નિર્દોષ જાહેર કરી છોડી મૂક્યો. હું

શ્રીપાદ આજ્ઞા અનુસાર ગ્રામદેવતા સમુદ્રસ્નાન કરવા ગઇ છે. હવે દૂધને ઉભરાવા દઈને દેવતાને નિવેદ ધરાવી આ રોગચાળામાંથી તમારી મુક્તિ થશે. કાલિકા જેવી ઉગ્રરૂપ ધારણ કરેલી ગ્રામદેવતા શાંત થશે. આ વાત સમગ્ર ગામમાં ઢોલ પીટીને જણાવવા માટે એક ચમારને બોલાવીને કહેવામાં આવ્યું. ઢોલ કોણે વગાડવાનું એમ શ્રીપાદ પ્રભુને પૂછતાં પ્રભુએ કહ્યું : વિષુચિ (કૉલેરા) ગ્રસ્ત વેંકટય્યાએ ઢોલ વગાડી જાહેરાત કરવી. શ્રીપાદ પ્રભુનો સંદેશો કહેવા સર્વ ગ્રામજનો વેંકટૈય્યા પાસે ગયા.

વેંકટય્યા મરણાસન્ન હતો. તેને સમાચાર કહેતાં જ તે બેભાન થયો. એક ઘટિકા પછી તે જ્યારે ભાનમાં આવ્યો ત્યારે તે પૂર્ણત : સાજો થયો હતો આ સમાચાર સમગ્ર પીઠાપુરમાં ચર્ચાનો વિષય બન્યો. વેંકટય્યાએ ગામમાં ચારે કોર ઢોલ વગાડીને સૂચના આપી. બાપન્નાર્યે પોતાના એક સેવકને પાણીથી ભરેલું એક મોટું વાસણ તેમની સામે મૂકવા કહ્યું. વાયુમંડળના ઝેરી જંતુઓના નાશ માટે યોગ્ય તે મંત્રનું સંધાન કર્યું. અને ત્વરિત હવામાંથી ઝેરી જીવાણુઓ ટપોટપ પાણીમાં આવીને નાશ પામ્યાં. આ પ્રકારે વાયુમંડળ શુધ્ધ થયું અને મહામારી રોગચાળો નિર્મૂળ થયો.

શ્રીપાદના જન્મદિવસે રાજશર્મા પત્નીસહ શ્રીપાદને લઇ દાદા બાપન્નાર્યના ઘેર ગયા. જયારે જયારે બાપન્નાર્ય શ્રીપાદના ચરણો પરનાં શુભ ચિન્હો જોવાનો પ્રયત્ન કર્યો ત્યારે ત્યારે તેમને કોટિ, કોટિ સૂર્યની તેજસ્વિતાનો અનુભવ થતો અને તે પ્રખર પ્રકાશમાં કોઇપણ શુભ ચિન્હ દેખાતું નહિ. તેમને તેનું હંમશાં આશ્ચર્ય થતું.

એક દિવસે ડાંગરના છોતરાપર દિવ્ય પાદચિન્હો બાપન્નાર્યે જોયાં. તેમણે પોતાની કન્યા સુમતિને પૂછ્યું આ છોતરાંપર પગ મૂકી કોણ ગયું? સુમતિએ કહ્યું તમારો લાડકો પૌત્ર જ, બીજું કોણ વળી? તે પદચિહ્ન ષોડશવર્ષીય કુમારના પદચિહ્નો જેવાં હતાં. દાદાએ પૌત્રને ખોળામાં લીધો અને તેના ચરણ કમળનું નિરીક્ષણ કરવા લાગ્યા. તે સમયે આંખોને અંજાવે તેવો પ્રકાશ ન દેખાતા " હું જ સાક્ષાત્ દત્તાત્રેયનો અવતાર છું તેવાં સુસ્પષ્ટ ચિહ્નોનાં તેમને દર્શન થયાં.

તે દિવ્ય ચરણોને બાપન્નાર્ય વહાલથી ચૂમ્યા. આ બાળક શ્રી દત્તાત્રેયનો અવતાર છે તેમ તેમનો નિર્ધાર દ્રઢ થયો. તે જ સમયે તેમના મુખથી દત્તભગવાન પરત્વે સ્તુતિ કરતું પદ સહજ નીકળ્યું. તે દિવ્ય ચરણોનાં દર્શન થકી બાપન્નાર્યના અષ્ટ સાત્ત્વિક ભાવો જાગ્રત થયા. તેમના નયનોમાંથી હર્ષાશ્રુ વહેવા લાગ્યાં. તે અશ્રુઓ શ્રીપાદ ના ગાલ પર ટપક્યાં જે મોતીઓના બિંદુજેમ ચમકતાં હતાં ! દાદાએ પોતાના ખેસથી તે અશ્રુબિંદુઓ હળવેથી લૂછ્યાં. તે સમયે શ્રીપાદ બોલ્યા : દાદા, તમે સૌર મંડળમાં શક્તિપાત કરી તે શક્તિ શ્રી શૈલ સ્થિત શ્રી મલ્લિકાર્જુન શિવલિંગમાં આકર્ષિત કરી હતી. તે જ સમયે સૂર્યમંડળની તે શક્તિ ગોકર્ણ મહાબળેશ્વરમાં અને પાદગયા ક્ષેત્રમાં સ્થિત સ્વયંભુ શ્રી દત્તાત્રેય માં પણ આકર્ષિત થઇ.

ગોકર્ણ મહાબળેશ્વર ક્ષેત્રમાં અધિક શક્તિસંપન્ન કરવાનો સંકલ્પ છે. પ્રાણીમાત્રમાંથી જે અનિષ્ટકારી સ્પંદનો નીકળે છે તે સ્પંદનો મારામાં લય પામી જે મારા સાધક, ભક્ત, આશ્રિત છે તેમના પ્રતિ શુભ સ્પંદનો પ્રસારિત થાય તેવો મારો સંકલ્પ છે. ગોકર્ણ મહાબળેશ્વર એ ભગવાનનું આત્મલિંગ છે. તેના માત્ર દર્શનથી મુક્તિ સાધ્ય થાય છે. તે જ પ્રમાણે શ્રીશૈલના દર્શનથી પણ મુક્તિનું ફળ પ્રાપ્ત થાય છે. અહીંના મલ્લિકાર્જુનને શક્તિસંપન્ન કરવાનો સંકલ્પ કર્યો છે.

તમે સત્યઋષિ છો. હું યતિ રૂપમાં હતો ત્યારે માતાએ મને પ્રણામ કર્યા. આથી હું અલ્પાયુષી થઇશ તેવું મારા મનમાં હતું. પરંતુ માતાએ મને શ્રીપાદરૂપમાં પ્રણામ કર્યા તેથી હું અલ્પાયુષી થઇશ નહીં તેમ તમે કહ્યું હતું. આમ આપણા બંનેનું વચન ખોટું ન પડે તે માટે મેં ફક્ત ૧૬ વર્ષ જ તમારા ઘેર રહેવાનું નક્કી કર્યું છે.

સંસારબંધનમાંથી મુક્તિની ઇચ્છા કરનાર મુમુક્ષુને અનુગ્રહ આપવાનું કામ રાહ જોઇ રહ્યું છે. હું ચિરંજીવ થાઉં તેવો તમારો સંકલ્પ છે તેને હું પૂરો કરીશ. શ્રીપાદ શ્રીવલ્લભ સ્વરૂપ ગુપ્ત કરીશ. નૃસિંહ સરસ્વતી રૂપે અવતાર લેવા છતાંય શ્રીપાદ શ્રી રૂપ એજ નિત્ય સત્ય રૂપ તરીકે રહેશે. નૃસિંહ સરસ્વતીનું અવતારકાર્ય પૂરું કર્યા પછી શ્રી શૈલમાં આવેલા કદલીવનમાં ત્રણસો વર્ષ તપશ્ચર્યા કરીશ. તે પછી પ્રજ્ઞાપુર (અક્કલકોટ) માં સ્વામી સમર્થ રૂપે પ્રગટ થઇશ. ત્યાંના વટવૃક્ષમાં મારી પ્રાણશક્તિનો પ્રવેશ કરાવી મલ્લિકાર્જુન શિવલિંગમાં વિલીન થઇશ.

બાપન્નાર્યનો આ બધું આશ્ચર્યકારક અને અદ્‌ભુત લાગ્યું. દાદાને ઘેર પ્રથમ જન્મદિવસ ખૂબ જ ઠાઠમાઠથી હર્ષ ઉલ્લાસમાં ઉજવાયો. પીઠિકાપુરમ્‌માં તે દિવસે એક વધારાની આશ્ચર્યકારક ઘટના ઘટી. નરસાવધાની, મંદિરના પૂજારી અને કેટલાક ભક્તો કુક્કુટેશ્વર ના મંદિરમાં દર્શન કરવા ગયા. તે સમયે તેમને ત્યાં સ્થિત સ્વયંભુ મૂર્તિ દેખાઇ નહિ. મંદિરની મૂર્તિ અદ્રશ્ય થઇ તે વાત આખા ગામમાં વાયુવેગે પ્રસરી. નરસાવધાનીનો વિરોધી એક તાંત્રિકે છાતી ઠોકીને એવી વાત ફેલાવી કે તેનું કારણ નરસાવધાની જ છે. નરસાવધાની ક્ષુદ્ર વિધાના ઉપાસક છે તેમણેજ મૂર્તિ અદ્રશ્ય કરાવી. તાંત્રિકે આખા ગામમાં આ વાત ફેલાવી.

પીઠિકાપુરમ્‌ના બ્રાહ્મણોએ નરસાવધાનીના ઘરની તપાસ (ઝડતી) લેવાનું નક્કી કર્યું. તે બ્રાહ્મણો બાપન્નાર્યે મળ્યા અને થયેલા વર્તમાન તેમને જણાવ્યા. બાપન્નાર્યે તે બ્રાહ્મણોને કહ્યું: સત્ય પ્રગટ થાય ત્યાં સુધી મૌન રહેવું. યોગ્ય સમયે આ પ્રશ્નનું સમાધાન થશે. નરસાવધાનીના ઘરની તપાસ કરતાં સંશયિત સ્થળે જમીન માં ખોદકામ કરતાં ત્યાંથી માનવ કપાલ અને ક્ષુદ્ર વિધા માટે જરૂરી મલીન વસ્તુઓ મળી. પરંતુ શ્રી દત્તાત્રેય ની મૂર્તિ માત્ર જડી નહિ. નરસાવધાની મૂર્તિના ચોરીના આરોપમાંથી મુકત થયા પરંતુ તેઓ ક્ષુદ્રવિધાના ઉપાસક છે તે સિધ્ધ થયું.

હર્ષ સાથે ઘેર આવ્યો . થોડા જ સમયમાં શ્રીપાદ પ્રભુ એક સોળ વર્ષના યુવકના રૂપમાં અમારા ઘેર આવ્યા. શ્રીપાદ પ્રભુ ગમે તે રૂપ લઇ ભકતોને દર્શન આપતા. મને સંકોચ થયો. મેં તેમને આશ્ચર્યથી કહ્યું : મહારાજ! આપે ઉત્તમ બ્રાહ્મણ કુળમાં જન્મ લીધો છે. અમારા જેવી ધોબીની વસ્તીમાં ઘરમાં આવવું તે યોગ્ય નથી.

શ્રીપાદ પ્રભુ બોલ્યા : નરસાવધાની જેવા પાપનાં પોટલાં માથા પર લઇને ફરનારા કરતાં તમારા જેવા રજક શ્રેષ્ઠ જ છે. શ્રીપાદ પ્રભુની આવી આત્મીયતાભરી અને કરુણાસભર વાણી સાંભળી હું તેમના ચરણો પર ઢળી પડ્યો અને ચોધાર આંસુએ રડ્યો. શ્રી પ્રભુએ મારી તરફ અમૃત દ્રષ્ટિ નાંખી અને પોતાના દિવ્ય હસ્તનો સ્પર્શ કરી મને ઉઠાડ્યો. તે પછી તેમણે પોતાનો જમણો હાથ મારા મસ્તક પર મૂક્યો અને તે જ ક્ષણે મને મારો પૂર્વભવ યાદ આવ્યો. મારા શરીરમાં યોગશક્તિ ક્રિયાશીલ થઇ.કુંડલિની શક્તિ પણ જાગ્રત થઇ છે તેવો મને અનુભવ થવા લાગ્યો. શ્રીપાદ પ્રભુ ધીમે પગલે અંતર્ધાન થયા.

શ્રીપાદ પ્રભુએ પોતાની માતા પાસે રાજગરાની ભાજી માટે હઠ પકડી હતી. ભાજી પણ નરસાવધાનીના ઘરની જોઇતી હતી. પરંતુ આ વાત મુશ્કેલ લાગતી હતી. તે સમયે બાપન્નાર્યે કહ્યું : શ્રીપાદ કાલે સવારે હું તને નરસાવધાનીના ઘેર લઇ જઇશ. તે સમયે તું જાતે તેમને રાજગરાની ભાજી માટે વિનંતી કરજે. જો તેઓ ભાજી આપવા ના પાડે તો ફરી કદી પણ ભાજી માટે હઠ ન લેતો.

બીજા દિવસે બાપન્નાર્ય બાળ શ્રીપાદને લઇ નરસાવધાની ના ઘેર ગયા. તેમના ઘેર જતાંજ બાપન્નાર્ય શ્રીપાદને કહે છે, શ્રીપાદ, વડીલોને પ્રણામ કરી તેમના આશીર્વાદ લેવા. નરસાવધાની ઘરની બહાર ઓસરીમાં બેઠા હતા. તેમની લાંબી શિખા મસ્તક પરથી પીઠપર લટકતી હતી. શિખા નરસાવધાનીને અત્યંત પ્રિય પણ હતી. શ્રીપાદે તેમની તરફ દ્રષ્ટિ કરી અને બે હાથથી પ્રણામ કર્યા. શ્રીપાદની તીક્ષ્ણ નજર નરસાવધાનીની પીઠ પર લટકતી શિખાપર ગઇ અને શું આશ્ચર્ય કે શિખા આપોઆપ મસ્તકને છોડીને નીચે ખરી પડી ! આ જોઇને નરસાવધાની અચંબામાં પડ્યા. શ્રીપાદે બાપન્નાર્યને કહ્યું: દાદા, નરસાવધાની દાદાની અત્યંત પ્રિય શિખા નીચે પડી ગઇ. હવે તેમના ઘરની રાજગરાની ભાજી માગવી યોગ્ય થશે કે? ચાલો આપણે ઘેર જઇશું. શ્રીપાદે તે પછી પુનઃ રાજગરાની ભાજી માટે કદીપણ હઠ કરી નથી.

શ્રીપાદંના પ્રણામથી શિખાનું થયેલું નુકસાન નરસાવધાનીના ધ્યાનમાં આવ્યું. નિત્ય પ્રમાણે તેઓ ધ્યાનમાં બેઠા. ત્યારે તેમના શરીરમાંથી તેમની જ આકૃતિ વાળું એક તેજોવલય બહાર પડ્યું. નરસાવધાનીએ તેને પૂછ્યું : તું કોણ છે? ક્યાં જાય છે? નરસાવધાનીના આકૃતિ વાળા તેજ શરીરે કહ્યું : હું તારામાં રહેલું પુણ્ય શરીર છું. તેં આજસુધી કેટલુંય વેદપઠન કર્યું છે. સ્વયંભુ દત્તાત્રેયની આરાધના કરી છે. પરંતુ સાક્ષાત્ દત્તાત્રેયનો અવતાર શ્રીપાદ શ્રીવલ્લભનું તેં અપમાન કર્યું છે. તને તારી શિખા પર પ્રેમ છે અને રાજગરાની ભાજી પર જેટલો પ્રેમ છે તેના એક લક્ષાંશ જેટલો પણ પ્રેમ કે આસક્તિ શ્રીપાદ વિશે હોત તો તારા જન્મનું સાર્થક ગણાત. પરંતુ તેં મોહપાશથી પોતાને બંધનમાં જકડીને મોક્ષની એક દિવ્ય તક ગુમાવી! તું જલદી ગરીબ થઇશ. તારા દારિદ્રયને દૂર કરવા જ શ્રીપાદ પ્રભુએ તારી પાસે શાકદાન માંગ્યું છે. જો તેં તેમને શાકદાન આપ્યું હોત તો આવનારું દારિદ્ર ન આવત અને ઉત્તમ ઐશ્વર્ય ને પ્રાપ્ત કર્યું હોત ! તેં પોતે થઇને આ તક વેડફી.

શ્રીપાદ પ્રભુ કરુણાના સાગર છે. આ અવતારની સમાપ્તિ પછી તેઓ નરસિંહ સરસ્વતી નામે ફરી અવતાર લેશે. તે સમયે પણ તું દરિદ્રી બ્રાહ્મણના રૂપમાં જન્મ લઇશ. અગામી જન્મમાં પણ તું રાજગરાની ભાજી પકવીશ. તે સમયે શ્રીપાદ પ્રભુ તારા ઘેર ભિક્ષા માટે આવશે. પ્રેમથી પીરસેલી ભિક્ષા સ્વીકારી તને ઐશ્વર્ય પ્રદાન કરશે. ત્યારે હું તારા શરીરમાં પુન : પ્રવેશ કરીશ. અત્યારે હું તારું શરીર છોડીને જાઉ છું.

શ્રીપાદ પ્રભુએ કરેલા પ્રણામ તને ન હતા પરંતુ તારામાં વિદ્યમાન મને હતા. તેમણે મને આજ્ઞા કરી છેકે હું તારું શરીર છોડી તેમના સ્વરૂપમાં લીન થઇ જાઉ. તે અનુસાર હું હવે તેમના સ્વરૂપમાં લીન થવા જાઉ છું. હવે તારા શરીરમાં કેવળ પાપપુરુષ જ બચ્યો છે આમ કહીને તે પુણ્યશરીર શ્રીપાદ પ્રભુમાં લીન થયું.

સમય જતાં નરસાવધાનીની પ્રકૃતિ ક્ષીણ થતી ગઇ. લોકો તેમનો અનાદર કરવા લાગ્યા. તેમના ચહેરાપર વિલસતું વિદ્વત્તાનું તેજ લોપ પામ્યું. તે જ સમય દરમ્યાન પીઠિકાપુરમાં વિષચિકા (કૉલેરા) નો રોગચાળો ફાટી નીકળ્યો. અનેક ગામલોકો કૉલેરાના શિકાર થયા. દુષિત પાણીને લીધે આ રોગ ફેલાય છે તેમ ગામના વૈદોએ નિષ્કર્ષ કાઢ્યો. ભયભીત થયેલા ગામવાસીઓએ બાપન્નાર્યને વિનંતી કરી કે મહામારીના નિર્મૂલન માટે કોઇ શાસ્ત્રીય પધ્ધતિ શોધી કાઢવી.

શ્રી બાપન્નાર્યે અંતર્દ્રષ્ટિથી જોયું કે મહામારી જળદોષને લીધે નથી. મહામારી કલુષિત વાયુમંડલને લીધે ફેલાઇ છે. પરંતુ બાપન્નાર્યનો મત ગામના વૈદરાજોએ સ્વીકાર્યો નહિ. ગામલોકોએ ગ્રામદેવતાને પશુબલિ આપી તાંત્રિક દ્વારા વિવિધ પ્રકારની પૂજા, મહામારીના નિર્મૂલન માટે કરી.

પશુના બલિ આપવાથી તેમની પ્રાણશક્તિ બળજબરી બહાર કાઢવામાં આવે છે. તેને મંત્રોચ્ચારથી વશ કરવામાં આવે છે. પ્રાણશક્તિને વધારવા માટે યોગપ્રક્રિયા અથવા સાત્ત્વિક આરાધનાનું અવલંબન કરવું વધુ ન્યાયોચિત છે. આ પ્રમાણે શ્રી બાપન્નાર્યનો મત હતો. તેમણે ગ્રામવાસીઓને આપ્રમાણે સૂચવ્યું. પરંતુ અંધશ્રધ્ધાને લીધે તેમણે પશુબલિ આપવાનું બંધ ન કર્યું. ગામલોકોએ પશુબલિની વાત શ્રીપાદ પ્રભુ સમક્ષ કરી. શ્રીપાદ પ્રભુએ કહ્યું : ગ્રામદેવતાને કહ્યું છે કે તેણે પશુબલિનો અસ્વીકાર કરવો.

સમય જતાં તેમની પ્રકૃતિ ક્ષીણ થતી હતી. તેમની પાસે એક વાંઝણી ગાય હતી. તેનો બળદની જેમ ખેતીમાં ઉપયોગ કરતા. પરંતુ તેને અનાજપાણી યોગ્ય સમયે આપતા નહિ. એક દિવસ નરસાવધાનીના વિરુદ્ધ તાંત્રિકે તે ગાયમાં શુદ્ધ શક્તિનું આવાહન કર્યું. આથી તે ગાય ખૂંટ થી છૂટીને ઘરમાં પ્રવેશી અને શિંગડા મારી બધાને ઘાયલ કરવા લાગી. નરસાવધાનીએ હેતથી ઉગાડેલી રાજગરાની ભાજી તેણે નષ્ટ કરી. તે ગાયને નજીક જઇ દોરીથી ખૂંટે બાંધવાનું કોઇને ફાવ્યું નહિ.

તે જ દિવસે નરસાવધાનીના ઘેર તેમની માતાનું શ્રાદ્ધ હતું. શ્રાદ્ધની બધીજ રસોઇ તૈયાર હતી. શ્રાદ્ધના બ્રાહ્મણોનું ભોજન થયું હતું. ઘરના સભ્યોનું ભોજન બાકી હતું. તે ગાયે બધી જ રસોઇ અને વડાં સાફ કરી નાખ્યાં. તે જ સમયે શ્રીપાદ પ્રભુ પોતાના પિતાને કહેતા હતા કે તેમને નરસાવધાનીના ઘેર લઇ જાવ. આ માટે શ્રીપાદે હઠ કરી. શ્રી રાજશર્મા શ્રીપાદને લઇ નરસાવધાનીના ઘર સામે જઇ ઊભા રહ્યા. તેટલામાં તે ગાય નરસાવધાનીના ઘરમાંથી બહાર આવી. તેણે આંગણાંમાં ઊભેલા શ્રીપાદની ત્રણ પ્રદક્ષિણા કરી અને ચરણે નતમસ્તક થઇ. તેજ અવસ્થામાં ગતપ્રાણ થઇ.

ઉપર વર્ણવેલા પ્રસંગ પછી ગામના લોકો અનેક મોઢે વાત કરવા લાગ્યા અને પોતપોતાનો મત વ્યક્ત કરવા લાગ્યા. ગાયે જે વડાં ખાધાં તેમાંઝેર હતું આથી ગાય મરણ પામી. હવે નરસાવધાનીને ગોહત્યાનું પાતક લાગ્યું. આમ અનેક રીતે લોકો વાતો કરવા લાગ્યા. આથી નરસાવધાની દુઃખી હતા. તે ગાયે શ્રીપાદની ત્રણ પ્રદક્ષિણા કરી અને પછી ચરણો પર મસ્તક મૂકીને પ્રાણત્યાગ કરવાને લીધે શ્રીપાદ એ દૈવી અવતાર છે તેમ લોકોની ખાત્રી થઇ. રાજશર્માને આયુર્વેદનું જ્ઞાન હતું. તેઓ નરસાવધાનીની વિનંતી અનુસાર ઔષધોપચાર કરતા હતા. પરંતુ તે અસાધ્ય રોગ પર દવાની કોઇ જ અસર દેખાતી ન હતી. નરસાવધાનીની તબિયત કથળતી જ હતી અને એક દિવસ તેમનો દેહાંત તે બિમારીમાં જ થયો.

નરસાવધાનીના મૃત્યુને લીધે ગામના લોકો શ્રી રાજશર્માએ ઉત્તમ ઔષધોપચાર ન કરવાથી મૃત્યુ આવ્યું તેમ વિવાદ ઊહ્યો. કેટલાક લોકોનું કહેવું હતું કે શ્રીપાદ શ્રીવલ્લભ રોજ નરસાવધાનીના ઘેર જતા. જો તેઓ દત્તાવતારી હોય તો નરસાવધાનીનું મૃત્યુ કેમ થયું?અનેક લોકોએ ગોહત્યાને તેમના મૃત્યુનું કારણ ગણાવ્યું. નરસાવધાનીના કુટુંબીજનોને સાંત્વન આપવા શ્રીરાજ શર્મા અને શ્રીપાદ ગયા. તેમનાં પત્નીએ શ્રીપાદનો હાથ ઝાલી કહ્યું , હે બાળ શ્રીપાદ સદા સુહાગણ રહેવા હું ક્યાં ક્યાં દૂર સુધી નથી ગઇ? તું જો દત્તાત્રેય જ હોય તો તારા દાદાને જીવતા કરવા એ તારે માટે શક્ય નથી?'' આ પ્રમાણે બોલીને તે સ્ત્રી રડવા લાગી.

નવનીતની જેમ મૃદુ હૃદયવાળા શ્રીપાદ પ્રભુએ તે માતાનાં આંસુ લૂછ્યાં. શબયાત્રા નો પ્રારંભ થયો. રાજશર્મા અને શ્રીપાદ અંતિમ યાત્રામાં સહભાગી થયા. નરસાવધાનીના જયેષ્ઠ પુત્રે ચિતાને અગ્નિ આપવા હાથમાં અગ્નિ લીધો. તે જ ક્ષણે શ્રીપાદની બે આંખોમાંથી બે અશ્રુઓ સર્યાં. તે જ સમયે મેઘગર્જના જેવા અવાજ સાથે શ્રીપાદ બોલ્યા : અરે, મૃતપિતાને અગ્નિ આપનાર પુત્રો અનેક જોયા પરંતુ જીવંત પિતાને અગ્નિ આપનારા પુત્રને કોઇ જાણતું નથી. આવાં વચન સાંભળીને બધા જ લોકો શ્રીપાદ પ્રભુ તરફ એકીટશે જોઇ રહ્યા.

શ્રીપાદ પ્રભુએ ચિતાનજીક જઇ નરસાવધાનીના ભ્રૂમધ્ય પર અંગૂઠાથી સ્પર્શ કર્યો. તે દિવ્ય સ્પર્શથી નરસાવધાનીના અંગમાં ચૈતન્યનું સ્ફૂરણ થવા લાગ્યું. ક્ષણાર્ધમાં તેઓ ચિતા પરથી નીચે ઊતર્યા. તેમણે શ્રીપાદ પ્રભુને દંડવત્ પ્રણામ કર્યા. બધા લોકો સાથે તેઓ ઘેર પાછા આવ્યા. સજીવ પતિને પાછા આવેલા જોઇ તેમની પત્નીને ખૂબ જ આનંદ થયો. શ્રીપાદ પ્રભુના અંગુષ્ઠ સ્પર્શ થી નરસાવધાનીને કર્મસૂત્રનું સૂક્ષ્મ જ્ઞાન થયું.

તેમના ઘરમાં મૃત થયેલી ગાય તે તેમની મૃત માતા હતી અને ઘરનો બળદ તે તેમના મૃત પિતા હતા. મરતાં મરતાં ગાયે શ્રીપાદ પ્રભુને વિનંતી કરીકે તેનું દૂધ તેઓ પીએ તો સારુ. શ્રીપાદ પ્રભુએ તેને અભય આપતાં કહ્યું કે આવતે જન્મે નૃસિંહસરસ્વતીનો અવતાર થશે ત્યારે તે ગાય વાંઝણી ભેંસ તરીકે જન્મશે અને તેનું દૂધ તેઓ સ્વીકારશે. શ્રીપાદ પ્રભુએ ગાયને આપેલું વચન નરસાવધાનીએ જાણ્યું.

નરસાવધાની પર તંત્રિક પ્રયોગ કરનાર જલદી મૃત્યુને શરણે થવાનો હતો. મૃત્યુ પછી તે બ્રહ્મરાક્ષસની યોનિમાં જન્મ લેનાર હતો. તેની પર યતિ સ્વરૂપ (નૃસિંહ સરસ્વતી) શ્રીપાદ પ્રભુ અનુગ્રહ કરશે. આ બધી વાતોનું સૂક્ષ્મ જ્ઞાન નરસાવધાનીને શ્રીપાદની કૃપાથી થયું. તેમને પોતાના આગામી જન્મની માહિતી પણ જ્ઞાત થઇ. તે જન્મમાં તેમના ઘરની રાજગરાની ભાજી ભિક્ષામાં સ્વીકારી તે પાકનો નાશ કરી તેના મૂળમાં રહેલો સુવર્ણ ઘટ તેને આપશે.આ ભવિષ્ય વાર્તા શ્રીપાદ પ્રભુની કૃપાને લીધે તેમના અંગુઠાના સ્પર્શને લીધે નરસાવધાનીને જાણ થઇ હતી.

શ્રીપાદનો ચહેરો અતિશય સાત્ત્વિક, સુંદર, દૈદિપ્યમાન હતો. તેમની તુલના કોઇની સાથે થાય તેમ ન હતી. શ્રીપાદ પ્રભુએ નરસાવધાની અને તેની પત્નીને કરેલો ઉપદેશ, તેમનો અનુગ્રહ, કરેલી જ્ઞાનની વાતો તને કાલે કહીશ. હવે આપણે તેમનું સ્મરણ કરીને તેમના ભજનમાં લીન થઇશું. જે સ્થળે તેમનં નામસ્મરણ, ભજન, કીર્તન થાય છે ત્યાં શ્રીપાદ પ્રભુ સૂક્ષ્મરૂપથી સંચાર કરે છે, આ વાત સત્ય છે.

તિરુમલદાસ જેવા ભક્તની સત્સંગતિથી હર્ષોલ્લાસથી અમે પુલકિત થયા.

॥ શ્રીપાદ શ્રીવલ્લભનો જય જય કાર હો ॥

॥ અધ્યાય ૬ સંપૂર્ણ॥

॥ શ્રીપાદરાજં શરણે પ્રપદ્યે ॥

અધ્યાય -૭

ખગોળ વર્ણન

શ્રીપાદ શ્રીવલ્લભ ચારિત્રામૃતનો મહિમા

વહેલી પ્રભાતે શ્રી તિરુમલદાસે પોતાનો નિત્યક્રમ પતાવી આગળની વાત કહેવાની શરુઆત કરી. તેઓ કહેવા લાગ્યા : અરે શંકર ભટ્ટ, શ્રીપાદ શ્રીવલ્લભનું ચરિત્ર અદ્‌ભુત અતર્ક્ય અને અપૂર્વ છે. તેમનો અપાર સ્નેહ હોવાને લીધે તેમનું દિવ્ય ચરિત્ર લખવાનું મહાભાગ્ય તને સાંપડ્યું છે. આવી સુવર્ણ તક શ્રીના સંકલ્પને લીધે જ તને સાંપડી છે.

શ્રીપાદનું એક જ સમયે અનેક સ્થળે પ્રગટ થવું.

નરસાવધાની મૃત્યુમુખમાંથી બચી ગયા તે પછી તેમની આકર્ષણશક્તિ ક્ષીણ થઇ. પૂર્વે સાધનારત હોવાથી જે મનુષ્યનું ધ્યાન તેઓ કરતા, તે વ્યક્તિ ગમે તેટલી દૂર હોય તો પણ આકર્ષિતથઇ તે તેમની પાસે આવી જતી. હવે તેમની તે શક્તિ ક્ષીણ થઇ ચૂકી હતી. પૂર્વે જે લોકો તેમનાથી બીતા હતા તે હવે બિલકુલ ભય પામતા ન હતા. તક મળે તો તેમનો ઉપહાસ કરી તેમને દુઃખ પહોંચાડતા. તેમની આર્થિક સ્થિતિ પણ નબળી થતી હતી. બે ટંક જમવા માટે પણ કેટલીક વાર મુશ્કેલી પડતી.

ઉપર દર્શાવ્યા મુજબની સ્થિતિમાં નરસાવધાની મનમાં આક્રોશ કરતા ઘર બહાર આવ્યા. તે જ સમયે મહાચાર્ય બાપન્નાચાર્યુલુ તેમના પૌત્રને કેડ પર બેસાડી પોતાના ઘર તરફ જતા હતા. રાજશર્માના ઘર પાસેથી એક વળાંક હતો. તે વળાંક સીધો બાપન્નાર્યુલુના ઘર તરફ જતો હતો.શ્રીપાદ બચપણમાં પોતાના ઘર કરતાં વધુ સમય દાદાના ઘેર જ રહેતા. શ્રી નરસિંહ વર્મા અને શ્રી વેંકટય્યા શ્રેષ્ઠીને ઘેર પણ સ્વેચ્છાથી જતા.

નરસાવધાનીને થયું કે શ્રીપાદ સાથે વાર્તાલાપ કરવો, તે નિર્દોષ અને મોહક દિવ્ય બાળકને કેડપર લઇ વહાલ કરવું એમ તેમને થયું. નરસાવધાનીની દ્રષ્ટિ શ્રીપાદ પર પડી. શ્રીપાદે નરસાવધાની તરફ દ્રષ્ટિ ફેંકી મંદ સ્મિત કર્યું. તે સ્મિત ખૂબ જ મોહક હતું. નરસાવધાની ભિક્ષા કાજે શ્રેષ્ઠીને ઘેર ગયા. ત્યાં શ્રીપાદ શ્રેષ્ઠીના ખોળામાં રમતા હતા. નરસાવધાની તરફ જોઇને શ્રીપાદે મંદ સ્મિત કર્યું.નરસાવધાની ભિક્ષા લઇ નરસિંહવર્માના ઘેર ગયા. ત્યાં શ્રીપાદ નરસિંહવર્માના ખભાપર રમતા નરસાવધાનીએ જોયા. નરસાવધાની તરફ જોઇને શ્રીપાદ ફરી મોહક રીતે હસ્યા. એક જ વખતે બાળક શ્રીપાદ શ્રેષ્ઠીના ઘેર, વર્માને ઘેર તેમજ દાદા બાપન્નાચાર્યુલુને ઘેર હતા. આમ એક જ વ્યક્તિ ત્રણ સ્થળે વિદ્યમાન હોઇ શકે કે કેમ તે એક કોયડો હતો. આ સ્વપ્ન છે કે વિષ્ણુની માયા છે તે સમજાતું નહતું.

ગામના લોકો નરસાવધાનીને હેરાન કરવા લાગ્યા. પાદગયા ક્ષેત્રની સ્વયંભૂ દત્તમૂર્તિ અદ્રશ્ય કરવા પાછળ નરસાવધાનીનો જ હાથ છે તેમ લોકો નિંદા કરવા લાગ્યા. લોકનિંદાથી ત્રાસીને નરસાવધાની ભ્રમિષ્ટની જેમ પાછા ફર્યા. પતિની આવી પરિસ્થિતિ જોઇને પત્નીને ખૂબ જ દુઃખ થયું. મન હળવું કરવા તે ઘરના પૂજાસ્થળે -મંદિરમાં ગઇ. ત્યારે તેણે જોયું તે નર્યું આશ્ચર્ય હતું. તેમના મંદિરમાં શ્રીપાદ પ્રભુ બેઠા હતા. શ્રીપાદને જોઇ પતિપત્નીને ખૂબ જ આનંદ થયો. પતિ-પત્ની બંનેએ શ્રીપાદને રાજગરાની ભાજી ભોજનમાં સ્વીકારવા આગ્રહપૂર્વક વિનંતી કરી. પરંતુ શ્રીપાદે ભોજન સ્વીકારવા સ્પષ્ટ ના પાડી.

કાળ ,કારણ અને કર્મ આ ત્રણેનો એક જ સમયે સંયોગ થાય તો અલભ્ય યોગ થાય છે. વિવેકશીલ મનુષ્ય આવા સુવર્ણયોગનો લાભ લે છે જ્યારે અવિવેકી મનુષ્ય ઉચ્ચવલ ફાયદાથી ચૂકી જાય છે. શ્રીપાદ પ્રભુએ રાજગરાની ભાજી માટે હા પાડી પરંતુ તે આગામી જન્મ માટે હતી. આગલા જન્મમાં મહારાષ્ટ્રની ભૂમિમાં શ્રીપાદ પ્રભુ નરસિંહ સરસ્વતીનો અવતાર લેશે અને નરસાવધાનીએ આગામી જન્મમાં દરિદ્રી બ્રાહ્મણ તરીકે જન્મ લીધેલો હશે. તેવા ગરીબ ઘરની ભિક્ષા લેવા શ્રીપાદ પ્રભુ વચન આપે છે. કદાચ સૂર્ય, પોતાની ગતિ બદલે, ચંદ્ર પોતાની ગતિ બદલે પરંતુ પ્રભુના વચન વિરુદ્ધ જવા પંચમહાભૂત સહિત કોઇ પણ જીવને માટે શક્ય નથી. આખું જગત ફરી જાય, યુગ ફરી જાય તો પણ શ્રીપાદની લીલાઓ નિત્ય, સત્ય અને નિત્ય નૂતન છે. ઘરના મંદિરમાં શ્રીપાદ પ્રભુએ નરસાવધાની અને તેમની ધર્મપત્નીને હિતોપદેશ કર્યો. આ ઉપદેશ દત્ત ભક્તોને માટે અત્યંત ઉપયોગી છે.

નરસાવધાની અને શ્રીપાદ શ્રીવલ્લભ વચ્ચે થયેલો સંવાદ અને શ્રીપાદ પ્રભુનો ઉપદેશ

પ્રશ્ન : તું કોણ છે? દેવતા? યક્ષ? માંત્રિક?

ઉત્તર : હું એટલે હું જ છુ ! પંચભૂતાત્મક સૃષ્ટિના અણુપરમાણુમાં વિદ્યમાન અદ્રશ્ય શક્તિ તે હું જ. પશુપક્ષીસહ સમસ્ત પ્રાણીમાત્રમાં માતૃ કે પિતૃ સ્વરૂપરૂપ સ્થિત છે. તે હું જ છું. સકળ સૃષ્ટિનાં ગુરુસ્વરૂપ પણ હું જ છું.

પ્રશ્ન : તું દત્તભગવાનનો અવતાર છે?

ઉત્તર : નિ : સંશય હું દત્ત જ છું. તમે શરીરધારી હોવાથી તમે ઓળખી શકો તે માટે મેં શરીર ધારણ કર્યું છે. વાસ્તવમાં હું નિરાકાર અને નિર્ગુણ છું.

પ્રશ્ન : એટલે તને આકાર અને ગુણ નથી એમ?

ઉત્તર : નિરાકાર હોવું તે પણ એક આકાર છે. તેજ રીતે નિર્ગુણ હોવું તે પણ એક ગુણ છે. આકાર અને નિરાકાર, સગુણ અને નિર્ગુણ તે બધાનો આધાર તે હું જ છું. અને તેનાથી પણ પર છું.

પ્રશ્ન : સર્વ તું જ છવાયેલો હોય તો પ્રાણીમાત્ર સુખ દુઃખ કેમ અનુભવે છે?

ઉત્તર : તારામાં રહેતો તું જીવ (ભાવ) છે. અને તારામાં સ્થિત હું ઇશ (ભાવ) પરમાત્મા છે. તારામાં રહેલી કર્તૃત્વ (અહં)ની ભાવના રહે ત્યાં સુધી તને એ હું (પરમાત્મા) ભાવ થઇ શકશે નહીં. જ્યા સુધી તારામાં કર્તૃત્વ ભાવ છે. ત્યાં સુધી સુખ દુઃખ , પાપ -પુણ્ય , તારું -મારું એવાં દ્વંદ્વ માંથી મુક્તિ મળી ન શકે. તારામાં સ્થિત તું (અહંભાવ) નષ્ટ થઇ તારામાં ''હું'' ઉચ્ચ દશામાં હોઇશ ત્યારે તું (જીવ) મારી નિકટ હોઇશ. આ પ્રમાણે તું જેમ જેમ મારી નિકટ આવીશ તેમ તેમ તું ક્રમશ : પાપ-પુણ્ય, સુખ-દુઃખ જેવાં દ્વંદ્વોનાં બંધનમાંથી મુક્ત થઇશ. તું મારો આશ્રય લઇશ ત્યારે સુખ સંપન્ન હોઇશ.

પ્રશ્ન : જીવાત્મા અને પરમાત્મા જુદા જુદા છે તેમ કેટલાકનું માનવું છે. કેટલાકના મંતવ્ય મુજબ જીવાત્મા અને પરમાત્માના ઘનિષ્ટ સંબંધો છે. જયારે કેટલાકનું કહેવું છે કે જીવ જ પરમાત્મા છે આ ત્રણેમાં સત્ય હકીકત કઇ?

ઉત્તર : તું ભિન્ન અને હું ભિન્ન આમ ભિન્નત્વની ભાવના હોય તો વાંધો નથી. તારી અંદર રહેલો અહંકાર નાશ પામ્યા પછી આપણે બંન્ને દ્વૈતમાં રમમાણ થવાથી આનંદની પ્રાપ્તિ થશે. મારા અનુગ્રહને લીધે સર્વ ચાલી રહ્યું છે. તું કેવળ નિમિત્તમાત્ર છે. આ તત્ત્વનું અનુકરણ કરવાથી પણ આનંદજનક સ્થિતિએ પહોંચીશ. મોહનો નાશ થયા પછી દ્વૈતસ્થિતિ પણ મોક્ષ જ છે. તારો અહંકાર પૂર્ણત : નાશ પામે એટલે તારી કર્તૃત્વની ભાવના નાશ પામશે. તારામાં તું ન રહેતાં કેવળ હું છું તેવી સ્થિતિમાં મનની કલ્પના શક્તિથી ન અનુભવી શકાય તેવા બ્રહ્માનંદનો અનુભવ થાય છે.

આથી અદ્વૈત સ્થિતિમાં હોય તો પણ મોક્ષ પ્રાપ્ત થાય છે. દ્વૈત સ્થિતિ હોય અથવા વિશિષ્ટ અદ્વૈત સ્થિતિમાં હોય તો પણ મોક્ષ સિદ્ધિ બ્રહ્માનંદ સ્થિતિ માત્ર એક જ છે. તે સ્થિતિ મન, કાયા, વાયા ને અગોચર છે. કેવળ અનુભવથી જ જાણી શકાય છે.

પ્રશ્ન : અવધૂત સ્થિતિમાં સ્થિત કેટલાક મહાત્માઓ તેઓ પોતે જ બ્રહ્મ હોવાનું કહે છે. તો પછી તું અવધૂત છે?

ઉત્તર : ના. હું અવધૂત નથી. હું બ્રહ્મ છું અને બ્રહ્મ સર્વસ્વ હોવાથી અવધૂતોના તેવા અનુભવો છે. હું બ્રહ્મ હોવાથી હું સર્વાંતર્યામી હોવાની મારી સ્થિતિ છે.

પ્રશ્ન : તો પણ આ નજીવા ભેદને હું સમજી શકતો નથી .

ઉત્તર : સમસ્ત સંસારના બંધનમાંથી મુકત થયેલા અવધૂત મારામાં લીન થઇ બ્રહ્માનંદ સુખનો ઉપભોગ કરે છે. તેમનામાં વ્યક્તિત્વ નથી. તેમનું વ્યક્તિત્વ ન હોવાથી તે સંકલ્પરહિત હોય છે. આ સૃષ્ટિના મહાસંકલ્પમાં, મહાશક્તિમાં હું છું. જીવ કહેવડાવનાર મયાશક્તિમાં પણ હું જ છું. મારામાં લીન થયેલા અવધૂત પણ''તું ફરી જન્મ લે'' એવી મારી આજ્ઞા થતાં તેમને જન્મ લેવોજ પડે છે. સંકલ્પ યુકત સત્ય- જ્ઞાનાનંદ સ્વરૂપ તેમનું છે.

પ્રશ્ન : બીજને શેકવામાં આવતાં તે અંકુરિત થતું નથી તેવી જ રીતે બ્રહ્મજ્ઞાન પ્રાપ્ત કરીને બ્રહ્મમય થયેલાને પુન : જન્મ લેવા કહેવું શક્ય બનતું હશે?

ઉત્તર : શેકેલાં બીજ પુનરંકુચિત ન થવા તે સૃષ્ટિનો ધર્મ છે. શેકેલા બીજને પુનરંકુરિત કરવા તે સૃષ્ટિકર્તાનું શક્તિસામર્થ્ય છે. વાસ્તવિક રીતે જોતાં મારો અવતાર આ સિધ્ધાંત દ્વારા સત્ય ધર્મ નિરૂપણ ર્ક્યા પૂર્વે થયેલો છે.

પ્રશ્ન : હે શ્રીપાદ ભગવાન, દત્તપ્રભુના અવતાર, સિધ્ધાંતનું વિસ્તારથી વિવરણ ક્રો.

ઉત્તર : ભૂત, ભવિષ્ય, વર્તમાન આ અવસ્થા ત્રય તેમજ સૃષ્ટિ, સ્થિતિ,લય ઇત્યાદિ ત્રણનું અતિક્રમણ કરી વૃધ્ધ અત્રિ મહર્ષિ પ્રસિધ્ધ થયા. સૃષ્ટિના કોઇપણ જીવ વિશે અથવા કોઇપણ વસ્તુ વિશે અસૂયા, દ્વેષ, લેશમાત્ર પણ ન હોવાને લીધે માતા અનસૂયા વિખ્યાત થયાં. બ્રહ્મા, વિષ્ણ, રુદ્ર ના આધાર અને તેનાથી અતીત હોનાર તે પરમ જયોતિ સ્વરૂપનું દર્શન પ્રાપ્ત કરવા માટે અત્રિ મહર્ષિએ ઘોર તપશ્ચર્યા કરી. તે પરમજયોતિ સ્વરૂપ પરમાત્માએ પોતાની અમૃત દ્રષ્ટિ વડે સૃષ્ટિનાં પ્રત્યેક પ્રાણી અને વસ્તુનું અવલોકન કરી અનુગ્રહ કરવાના હેતુથી અનસૂયા માતાએ તપશ્ચરણ ર્ક્યું હતું.

કર્મસૂત્ર અનુસાર પાપ-પુણ્યને અનુસરીને સુખ -દુખ પ્રાપ્ત થાય છે. મહાપાપનું ફળ અલ્પ મળે તેમજ અલ્પ પુણ્યનું ફળ અધિક મળે તે સંકલ્પથી અનસૂયા પ્રાર્થના કરતી. અત્યંત કઠણ એવી લોહસાંકળને પોતાના તપોબળથી માતા અનસૂયાએ ખાવા યોગ્ય ચણામાં રૂપાંતરિત કરી ખનિજમાં રહેલું ચૈતન્ય નિદ્રા અવસ્થામાં હોય છે. વનસ્પતિ - લતા આદિમાં ચૈતન્ય અર્ધ નિદ્રાવસ્થામાં હોય છે. પશુમાં પૂર્ણ ચૈતન્યની સ્થિતિ હોય છે.

ખનિજ તરીકે જન્મ લઇ મૃત્યુ પામવું. તે પછી વૃક્ષેતર જન્મ લેવો. તદનંતર પશુજન્મ પામીને છેવટે મનુષ્ય જન્મ લેવો. માનવ જન્મ લીધેલા મનષ્યે વિવેક,જ્ઞાન,વૈરાગ્યવંત થઇ પોતાનામાં સુષુપ્ત રહેલી પરમાત્મશક્તિને જાગ્રત કરી મોક્ષ પ્રાપ્ત કરી લેવો જોઇએ. પ્રકૃતિનો પરિણામક્રમનો ધર્મ પરમાત્માના અનુગ્રહથી બદલી શકાય છે તેમ માતાએ પુરવાર ર્ક્યું છે. ત્રિમૂર્તિના રૂપમાં સ્થિત ચૈતન્ય જાગ્રત અવસ્થામાં હોવાથી તેને નિદ્રાવસ્થામાં બદલી તેમને બાળકોનું સ્વરૂપ આપ્યું. ત્રિમૂર્તિની શક્તિ એકઠી કરી અનઘા દેવીનું રૂપધારણ ર્ક્યું. ત્રિદેવે દત્તાત્રેયનો અવતાર લઇ અનઘા દેવીનો અર્ધાંગિની તરીકે સ્વીકાર ર્ક્યો. શ્રીપાદ વલ્લભ અવતારી, વામભાગે અનઘા

દેવી અને દક્ષિણ ભાગે દત્તાત્રેય હોઇ અર્ધનારીશ્વર રૂપમાં પ્રભુનો જન્મ થયો. આવી મહોત્તર સૃષ્ટિને પોતાના સંકલ્પમાત્રથી સર્જન કરવાનું શક્તિસામર્થ્ય ધરાવનાર પ્રભુને આવશ્યકતાનુસાર સૃષ્ટિના ધર્મમાં (નિયમોમાં) ફેરફાર કરવાનું સહજ શક્ય છે તે તું જાણ.

પ્રશ્ન : હે શ્રીપાદ સૃષ્ટિ ધર્મમાં ફેરફાર કરવાનું સામર્થ્ય ધરાવનાર તું મારા દારિદ્રનું હરણ કરી શકતો નથી?

ઉત્તર : તારું દારિદ્ર હું અવશ્ય દૂર કરીશ. પરંતુ તારા આવતા જન્મે, થોડું ઘણું દારિદ્ય ભોગવ્યા બાદ ! રાજગરાની કિંમત નજીવી હતી. તો પણ તને રાજગરા પર ખૂબ મોહ હતો. (મારાં) માત, પિતા, દાદા દ્વારા ભાજીની યાચના કરવામાં આવી ન હતી! મારા જેવા બાળકનો કેટલો આહાર હોઇ શકે ? રાજગરાની ભાજી માટે ઇચ્છા થતાં જ તે આપી હોત તો આજની (ગરીબ) સ્થિતિ પેદા થઇ ન હોત ! પરંતુ તે તક જતી રહી.

તારા મનની મલીનતા દૂર કરવા માટે તારું આ જીવન પુરતું નથી. પ્રત્યેક મનુષ્ય પોતાનું પુણ્યફળ આયુષ્ય, ઐશ્વર્ય, કીર્તિ, ધન, સૌંદર્ય ઇત્યાદિ રૂપે મેળવે છે. પાપનું ફળ ગરીબાઇ, અલ્પાયુષ્ય, કુરૂપતા, કુખ્યાતિ ના રૂપમાં મેળવે છે. તારા પુણ્યનો મોટો ભાગ લઇ તને આયુષ્ય આપ્યું. આથી તારું પુણ્ય વપરાઇ ગયું. હવે તારું પાપ વધુ હોવાથી તારે દારિદ્ય ભોગવવું જોઇએ. તો પણ સ્વયંભુ દત્તની તેં આરાધના કરી હોવાથી ગરીબ હોવા છતાં તને બે ટંક અન્નની ખેંચ નહીં પડે! મારા તને આશીર્વાદ છે.

પ્રશ્ન : હે શ્રીપાદ, વર્ણાશ્રમ ધર્મપ્રમાણે વર્તન કરવું તેમ શાસ્ત્રનિર્ધાર છે. તમારા દાદાએ વૈશ્યને વેદોકત પધ્ધતિ થી ઉપનયન કરીશકાય તેવો નિર્ણય આપ્યો તે નિર્ણય ભૂલભરેલો નથી?

ઉત્તર : સત્ય ઋષીશ્વરના નિર્ણયમાં ભૂલ શોધનાર તારી જીભ કાપી નાંખવી જોઇએ. દાદા એટલે કોણ? તેઓ સાક્ષાત્ ભાસ્કરાચાર્ય હતા. વિષ્ણુદત્ત અને સુશીલા, નિઃસ્વાર્થ અને પરમ પવિત્ર એવું દંપતી ! તેમને મારા માતા-પિતા તરીકે જન્મલેવા મેં કાળ અને કર્મદેવતાને આદેશ આપ્યો. નરસિંહવર્માના પૂર્વજ શ્રી લક્ષ્મી નૃસિંહસ્વામીના અનન્ય ભકત! સિંહાચળમાં હંમેશા આયોજાતા યજ્ઞયાગમાં વિશિષ્ટ અન્નદાન કરનાર કુંટુંબ ! મેં પીઠિકાપુરમાં જન્મ લેતાં પૂર્વે એક વિશિષ્ટ ક્રમપદ્ધતિથી આ ઘટના ઘટાવી. તે ત્રણ વંશના ઋણાનુબંધ એક જ જન્મમાં સમાપ્ત કરી શકાતા નથી અથવા એક જ અવતારસમયમાં તે સમાપ્ત કરવા જેવા (સામાન્ય) નથી! મારો વરદહસ્ત તેમના પર વંશોવંશમાં હશે. મારી છત્રછાયામાં તેઓ હંમેશાં નિશ્ચિંત રહેશે.

ભકતોને શ્રીપાદ શ્રીવલ્લભનું અભયવચન

હવે મારા વિશે કહેવું હોય તો નજીવી કિંમતની રાજગરાની ભાજી તું મને આપી શક્યો નહીં. મેં ભોજન ર્ક્યું હોત તો લાખ બ્રાહ્મણ ભોજનનું પુણ્ય તને પ્રાપ્ત થયું હોત ! તું સાચે જ અભાગી છે. ધર્મ એટલે શું અને અધર્મ એટલે શું ? એમ વાદ હોય તો શાસ્ત્રનો આશ્રય લેવો જોઇએ. શાસ્ત્ર પ્રમાણે આચરણ કરવું કે ના કરવું તે વિશે ચર્ચા ચાલતી હોય તો નિર્મલ અંત : કરણ ધરાવનાર સત્પુરુષનું વચન શાસ્ત્ર ગણાય. તેમનું વચન વેદવાક્ય સમાન અને ધર્મસંમત હોય છે. તેમણે અધર્મ પ્રમાણે નિર્ણય આપવા જો પ્રયત્ન કર્યો હોય તો પણ ધર્મદેવતા તેમને અધર્મમાર્ગથી પરાવૃત્ત કરી ધર્મસંમત નિર્ણય આપવા માટે બાધ્ય કરશે.

હિંસા કરવી તે પાપ છે એમ શાસ્ત્ર કહે છે પરંતુ શ્રી કૃષ્ણ પરમાત્મા સમક્ષ થયેલું યુધ્ધ ધર્મયુધ્ધ કહેવાયું. કૌરવ- પાંડવ વચ્ચેનું યુધ્ધ ધર્મયુધ્ધ અને યુધ્ધ જે સ્થળે થયું તે ધર્મક્ષેત્ર તરીકે પ્રખ્યાત થયું. યજ્ઞ કરવો તે એક પુણ્ય કર્મ છે. પરંતુ પરમાત્મા સ્વરૂપ શંકર ભગવાનને ન બોલાવતાં આદરેલા દક્ષયજ્ઞનું અંતમાં યુધ્ધમાં રૂપાંતર થયું. દક્ષનું મસ્તક ધડથી છૂટું પાડવામાં આવ્યું અને તેને અજાનું મસ્તક લગાવડવામાં આવ્યું.

રોગીને પિત્તપ્રકોપ થયો હોય તો વૈદ લીંબુ, આમળાં ઇત્યાદિથી ઉપચાર કરે છે. શરીરનો કોઇ એક ભાગ કોહવાઇ ગયો હોય તો તે ભાગ શસ્ત્ર વડે કાપીને દૂર કરી જેમ શલ્ય ચિકિત્સક નિદાન- શુશ્રૂષા કરે છે તેવી જ રીતે હું પણ ભવરોગનો વૈદ્ય છું. મારામાં દેવાતાઓના અંશ છે. તે જ રીતે રાક્ષસના પણ અંશ છે. હું ઉન્મત્તની જેમ, પિશાચની જેમ અથવા કોકવાર રાક્ષસની જેમ પણ વ્યવહાર કરું છું. મારા અંતર્ગત જીવો વિશે અત્યંત કરુણા હોવાથી તમારો સ્વભાવ, તમારું શુભાશુભકર્મ હોય તેને અનુસરીને હું વર્તન કરું છું. મારા અનન્ય શરણાગત ભકતનો હાથ હું કદી છોડતો નથી.

દૂર રહેલા મારા ભકતોને હું મારા ક્ષેત્ર નજીક આણું છું. ઋષિનું કુળ અને નદીનું મૂળ પૂછવું નહીં. આદિ પરાશકિત કન્યકા પરમેશ્વરીનું અવતરણ વૈશ્યકુળમાં નથી થયું? સિધ્ધ ગણાયેલા મુનિમાં વૈશ્ય મુનિ નથી? બ્રાહ્મણ, ક્ષત્રિય, વૈશ્ય જ નહીં પરંતુ શૂદ્ર જો નિષ્ઠાપૂર્વક નિયમ પાલન કરનાર હોય તો વેદોકત ઉપનયનનો અધિકારી છે. ઉપનયન સંસ્કારથી ત્રીજું (જ્ઞાન) નેત્ર ખૂલવું જોઇએ. અંત : કરણ શુધ્ધ થઇ બ્રહ્મજ્ઞાનમાં મન મગ્ન થવું જોઇએ. તારું મન શાક જ્ઞાન માં (રાજગરા) પૂર્ણતઃ મગ્ન થયેલું છે. બ્રહ્મ શું બજારમાં વેચાતી મળતી ચીજ છે?

આ જન્મે બ્રાહ્મણ તરીકે જન્મનાર આગામી જન્મમાં ચંડાળ તરીકે પણ જન્મ લઇ શકે છે. તે જ પ્રમાણે આ જન્મે ચંડાળ તરીકે જન્મનાર આવતા જન્મે બ્રાહ્મણ તરીકે પણ જન્મ ધારણ કરી શકે છે. બ્રહ્મ એ કુળ, મત, દેશ, કાળથી પણ અતીત એવું રહસ્ય છે એમ તું જાણ. દેવ એ ભાવનાપ્રિય છે અને બ્રાહ્મપ્રિય (વસ્તુપ્રિય) નથી. તારી ભાવના અનુસાર દૈવ કાર્ય કરે છે.

બ્રહ્મજ્ઞાનનો ઉપદેશ કરતી વખતે હું બ્રાહ્મણ હોઉં છું. ભક્તોનો યોગક્ષેમ ચલાવવા તથા અનુગ્રહ કરવા માટે જ્યારે રાજદરબારમાં હોઉં છું ત્યારે હું ક્ષત્રિય હોઉં છું. દરેક જીવ પોતપોતાના પાપ પુણ્ય કર્મ પ્રમાણે ફળ મેળવે છે. પ્રત્યેક જીવનો પાપ-પુણ્ય કર્મનો હિસાબ મારી પાસે છે. બરાબર તોલીને માપીને પાપપુણ્યના ફળની વહેંચણી કરતી વખતે હું વૈશ્ય છું. ભક્તોનાં કષ્ટો પોતાના શરીર પર લઇ તેમને સુખ શાંતિ પ્રદાન કરવાનો સેવા ધર્મ ધારણ કરું છું ત્યારે હું શૂદ્ર છું. જીવ મૃત્યુ પામ્યા પછી ચિતાગ્નિ આપીને તેના શરીરને ભસ્મીભૂત કરી ઉત્તમ ગતિ પ્રાપ્ત કરાવી આપનાર હું ઘોર ખોદનાર ચંડાળ છું. હવે તું મને કહે, હું ક્યા કુળનો છું?

પ્રશ્ન : શ્રીપાદ મને ક્ષમા કર. હું અજ્ઞાની છું. તમે સાક્ષાત્ દત્તપ્રભુ છો. સમસ્ત જીવોનો આશ્રય તમે જ છો, આ સૃષ્ટિ કેવી રીતે ઉત્પન્ન થઇ તેનું વિવરણ કરી મને કૃતાર્થ કરો.

લોકાલોક વર્ણન

ઉત્તર : દાદાજી, સ્વર્ગમાં ૮૮ હજાર ગૃહસ્થ મુનિનો નિવાસ હોય છે. પુનરાવૃત્તિ એ તેમનો ધર્મ (સ્વભાવ) હોઇ ધર્મપ્રચાર માટે તેઓ બીજરૂપે વિદ્યમાન રહે છે. પરમાત્માની અનિર્વચનીય શક્તિના એક અલ્પશા અંશથી જગતની સૃષ્ટિ રચવા માટે બ્રહ્મદેવની ઉત્પત્તિ થઇ. પરમાત્મા થકી ક્રમથી સર્વવ્યાપી એવા જીવનું નિર્માણ થયું. પરમાત્માના તેજથી તે જળમાં કોટી કોટી સંખ્યામાં સુવર્ણ કાંતિ યુક્ત અંડ ઉત્પન્ન થયું. તે અંડમાં એક અંડ એવું જે બ્રહ્માંડ તેમાં આપણે નિવાસ કરીએ છીએ.

આ અંડનો અંદરનો ભાગ અંધકારમય છે. ત્યાં પરમાત્માનું તેજ મૂર્તિમાન થવાથી તે અનિરુદ્ધ નામથી વિખ્યાત થયા. તે અંડમાનો અંધકાર પરમાત્માએ પોતાના તેજ થી દૂર કર્યો છે. હિરણ્ય ગર્ભ, સૂર્ય, સવિતા, પરંજયોતિ ઇત્યાદિ અનેક નામથી વેદમાં તેનો ઉલ્લેખ છે. ત્રેતાયુગમાં પીઠિકાપુરમાં એક કરોડ બ્રહ્માંડમાં વ્યાપેલા દત્તાત્રેયના તેજને ઉદ્દેશી ભારદ્વાજ મહર્ષિએ સાવિતૃ કાઠક યજ્ઞનું આયોજન કર્યું.

સત્યલોકમાં નિરામય સ્થાન નામનું એક સ્થાન છે. ત્રિખંડ સોપાનમાં વસુ, રુદ્ર અને આદિત્ય નામના પિતૃગણોનો ત્યાં વાસ છે. નિરામય સ્થાનના સંરક્ષક તરીકે તેઓ ફરજ બજાવે છે. બ્રહ્મલોક તરીકે ઓળખાતા લોકમાં ચતુર્મુખ બ્રહ્મા નિવાસ કરે છે. તે વિધાસ્થાન અથવા મૂળ પ્રકૃતિસ્થાન તરીકે પણ ઓળખાય છે. તેના પર શ્રીનગર નામે પ્રખ્યાત સ્થળ આવેલું છે. તેની પર મહાકૈલાસ, તેના પર કારણ વૈકુંઠ આવેલું છે.

સત્યલોકમાં પુરાણપુર નામનું વિધાધર સ્થાન છે. તપોલોકમાં અંજનાપતિપુરમાં સાધ્યો નિવાસ કરે છે. જનલોકમાં અંબાવતિપુર સ્થળે સનક, સનંદન આદિ ઋષિઓનો નિવાસ છે. મહર્લોકમાં જયોતિષ્મતિ પુરમાં સિદ્ધ આદિ ગણોનો વાસ છે. સ્વર્ગલોકમાં અમરાવતીપુરમાં દેવેન્દ્રાદિ દેવતાગણોનો વાસ છે. ખગોળીય સંબંધિત ગ્રહ- નક્ષત્રાદિથી વ્યાપ્ત ભુવર્લોકમાં રથાંતરપુરમાં વિશ્વકર્મા નામના દેવ શિલ્પ નો નિવાસ છે.

દાદા, ભૂલોકના બે ભાગ છે. માનવનો નિવાસ જેમાં છે તેવા એક ભાગને ભૂગોલ કહે છે. તદ્ઉપરાંત મહાભૂમિ નામનો બીજો વિભાગ પણ છે. આ મહાભૂમિ ભૂગોલકની દક્ષિણે પાંચ કરોડ બ્રહ્માંડ યોજન દૂર સ્થિત છે. મર્ત્યલોક એટલે ભૂલોકઅને ભુવર્લોક અને તેમાં મહાભૂમિનો પણ સમાવેશ છે. પાતાળમાં અતલ, વિતલ, સુતલ, રસાતલ, તલાતલ, મહાતલ અને પાતાલ આ પ્રમાણે સાત લોક છે. ટૂંકમાં આને સ્વર્ગ, મૃત્યુ અને પાતાળ (લોક) એમ કહે છે.

આપણે રહીએ છીએ તે ભૂગોળની નીચે મહાભૂમિ આવેલી છે. તેનો મધ્યભાગ ઊંચો અને ચક્રાકાર છે. તેને લીધે તેના ઉપલા સ્તર પર સૂર્ય, ચંદ્ર સદા ચળકે છે. સતત પ્રકાશમાન હોવાને લીધે ત્યાં કાળમાનનો નિર્ણય નથી. આ મહાભૂમિ પર સાત સમુદ્ર, સપ્ત દ્વીપ છે. જંબુદ્વીપ આ મહાભૂમિ પર આવેલો છે. ભૂલોક અને ભૂવર્લોક આ બંનેની સંયુકત સંજ્ઞા મર્ત્યલોક તરીકે છે. ભૂલોકમાં મહાભૂમિ અને ભૂગોળ એમ બે પ્રકાર છે.

સૃષ્ટિના પ્રારંભે સર્વલોક જળમય હતા. પ્રજાપતિએ સૃષ્ટિરચના કરવાના હેતુથી તપશ્ચર્યા કરી. ત્યારે જળની સપાટીપર તરતા એવા ઘણાં પર્ણો (પાંદડાં) નાં દર્શન થયાં. પ્રજાપતિએ વરાહરૂપ ધારણ કરી પુષ્કર પર્ણ નજીક ભૂસકો માર્યો. તેની નીચે મહાભૂમિ જડી. મહાભૂમિની થોડી ભીની માટી તેણે પોતાના ધારદાર દાંત વડે બે ભાગમાં વહેંચી. એક ભાગ પાણી પર લાવ્યા અને પુષ્કર પર્ણ પર મૂક્યો. તે ભાગ પૃથ્વી થઇ. દાદા, આ ભૂગોલ કહેવાય છે.

મહાભૂમિથી ભૂગોળનું અંતર પાંચ કરોડ બ્રહ્માંડ યોજન છે. મહાભૂમિનો વિસ્તાર ૫૦ કરોડ યોજન છે.જંબુદ્વીપ નામનો દ્વીપ આ મહાભૂમિ પર આવેલો છે. તેના ૯ ખંડો છે. દેવખંડમાં દેવતા અને ગભસ્ત્યખંડમાં ભૂતોનો નિવાસ છે. પુરુષ ખંડમાં કિન્નર, ભરત ખંડમાં માનવ, શરભખંડમાં સિદ્ધ, ગંધર્વ ખંડમાં ગંધર્વ, તામ્રખંડમાં રાક્ષસ , શેરુખંડમાં યક્ષ, ઇંદુખંડમાં પન્નગોનો નિવાસ છે. મહાભૂમિ પર આવેલા જંબુદ્વીપના દક્ષિણે આવેલા ભરતખંડમાં ભરતપુરી, વૈવસ્વત મનુભૂઋષિ, માનવો સાથે રાજ કરી રહ્યા છે.

મહાભૂમિ પર જંબુદ્વિપની જેમ ભૂગોળ પર પણ જંબુદ્વીપ આવેલો છે. મારો શ્રીપાદ શ્રીવલ્લભાવતાર પીઠિકાપુરમાં થતાં ૧૦૦ વર્ષ પૂર્વે મહાભૂમિમાં મારું આગમન થયું. મહાભૂમિ પર રહેલા જંબુદ્વીપનો વિસ્તાર એક લાખ યોજન જેટલો છે. જંબુદ્વીપ પર કેવળ ભરતખંડી વૈવસ્વત મનુ છે. ઇતર ખંડોમાં

દેવયોનિનો નિવાસ છે. કુમળા ઉનાળા જેવો પ્રકાશ હોઇ ત્યાં દિવસ કે રાત્રી નો ભેદ નથી.

સમુદ્રના	લાખ યોજન
લવણપ્લક્ષ દ્વીપના	બે લાખ યોજન
ઇક્ષુરસ સમુદ્રના	બે લાખ યોજન
કુશદ્વીપના	ચાર લાખ યોજન
સુરાસમદ્રના	ચાર લાખ યોજન
ક્રૌંચ દ્વીપના	આઠ લાખ યોજન
સર્પી સમુદ્રના	આઠ લાખ યોજન
શાકદ્વીપના	૧૬ લાખ યોજન
દધી સમુદ્રના	૧૬ લાખ યોજન
શાલ્મલી દ્વીપના	૩૨ લાખ યોજન
ક્ષીર સમુદ્રના	૩૨ લાખ યોજન
પુષ્કર દ્વીપના	૬૪ લાખ યોજન
શુદ્ધજળ સમુદ્રના	૬૪ લાખ યોજન
ચલાચલ પર્વતના	૧૨૮ લાખ યોજન
ચક્રાવલી પર્વતના	૨૫૬ લાખ યોજન
લોકાલોક પર્વતના	૫૧૨ લાખ યોજન
તપોભૂમિના	૧૨૫૦ લાખ યોજન

આપ્રમાણેનો વિસ્તાર છે. લોકાલોક પર્વતની પેલીપાર સૂર્યરશ્મિ જઇ શકતી નથી. આથી લોકાલોક પર્વત અને અંડાંત આ બંનેમાં અંધકાર છવાયેલો હોય છે. અંડાંત નો વિસ્તાર કોટી યોજન છે. વરાહાવતાર અથવા નૃસિંહાવતાર ભૂમિને વ્યાપ્ત કરનાર એવા અવતાર નથી. વરાહ એટલે સૂકર નહીં પરંતુ તીક્ષ્ણ દાંતવાળો એક ખડ્ગમૃગ છે.

દ્વીપ, દ્વીપાધિપતિ અને દ્વીપાધિ દેવતાનું વર્ણન.

મહાભૂમિમાં સ્થિત જંબુદ્વીપનું સ્વયંભૂ મનુએ ચક્રવર્તી તરીકે પાલન કર્યું. તેના સાતપુત્ર સાત દ્વીપના અધિપતિ થયા. યક્ષદ્વીપના મેધાતિથિ, શાલ્મલ દ્વીપના વપુષ્મંત, કુશ દ્વીપના જયોતિષ્મંત, ક્રૌંચ દ્વીપના ધુતિમંત, શાકદ્વીપના હવ્ય, પુષ્કર દ્વીપના સવન સૌ પ્રથમ ચક્રવર્તી થયા.

પ્લક્ષ દ્વીપના ચતુર્વર્ણ-આર્યક, કુરર, વિંદક અને ભાવિન એ નામે પ્રસિદ્ધ છે. ચંદ્રાકૃતિમાં સ્થિત વિષ્ણુ એ તેમના આરાધ્ય દૈવત છે. શાલ્મલ દ્વીપમાં કપિલ, ચારણક, પીત અને કૃષ્ણ એ ચારવર્ણ છે. તેમના આરાધ્યદેવ વિષ્ણુ છે. કુશદ્વીપમાં દમી, શુષ્મીણ, સ્નેહ અને મંદેહ એ ચાર વર્ણ છે. તેમના આરાધ્ય દેવ બ્રહ્મા છે.ક્રૌંચ દ્વીપમાં પુષ્કર, પુષ્કલ, ધન્ય અને પિષ્ય એ ચાર વર્ણ છે.તેમનું આરાધ્ય દૈવત રુદ્ર છે. શાકદ્વીપમાં મંત્ર, માગધ, માનસ અને મંદ એમ ચાર વર્ણ છે. તેઓ સૂર્ય ભગવાનની ઉપાસના કરે છે.

પુષ્કર દ્વીપમાં માત્ર ચતુવર્ણ નથી. દેવતાની જેમ બધા જ રોગ અને શોકમુક્ત હોઇ આનંદથી કાળ ક્રમણ કરે છે. તેમનું આરાધ્ય દૈવત બ્રહ્મા છે. આપણા ભૂગોલમાં જંબુદ્વીપમાં ભરત વર્ષ, કિંપુરુષ વર્ષ, હરિવર્ષ, કેતુમાલ્યવર્ષ ઇલાવૃત્તવર્ષ, ભદ્રાશ્વ વર્ષ, રમ્યક વર્ષ, હિરણ્યક વર્ષ, અને કુરુવર્ષ એ નામના ભાગ છે. મહાભૂમિ ગોળાકાર હોઇ મધ્યભાગે કાચબાની પીઠ પ્રમાણે ઊંચો છે. આ ઊંચા ભાગને ભૂમંડળ કહે છે.

ભૂગોળ માત્ર લિંબુ જેવું ગોળ હોય છે. મહાભૂમિ મેરુરેખાથી વળાંક લઇ બ્રહ્માંડના છેડા સુધી વ્યાપ્ત છે. ભૂગોળ માત્ર જયોતિશ્ચક્રના સમાનાંતરે મધ્યભાગે સ્થિત છે. મહાભૂમિના મધ્યભાગે આવેલ મેરુરેખાની આસપાસ જંબુદ્વીપ આવેલો છે. તેમાં સપ્ત સમુદ્ર,સપ્તદ્વીપ આદિ છે.

ભૂગોલના ઉત્તરાર્ધને દેવભાગ અને દક્ષિણાર્ધને અસુરભાગ કહે છે. મહાભૂમિના મધ્ય ભાગે દેદીપ્યમાન મેરુ સ્થિત છે જે જીવોનું પાલન કરનાર મનુનું નિવાસસ્થાન છે. ભૂગોલ જીવોનું નિવાસસ્થાન છે. મહાભૂમિમાં સ્થિત ચક્રવાળ પર્વત શિખર પર જયોતિશ્ચક્ર સ્થિત છે. ભૂગોળ માત્ર આનાથી ભિન્ન છે.

સાત કક્ષાથી આવૃત્ત જયોતિશ્ચક્ર ભૂગોલની રોજ એક પ્રદક્ષિણા કરે છે. મહાભૂમિમાં શીત તેમજ ઉષ્ણ અને વાત અલ્પપ્રમાણમાં હોઇ સદૈવ પ્રકાશમાન હોવાથી નિત્ય દિવસ હોય છે અને કાળને વ્યત્યાસ નથી. ભૂગોલમાં આનાથી વિપરિત છે. મહાભૂમિ કેવળ પુણ્યફળ અનુભવવા માટે મેળવવા યોગ્ય છે. સ્થૂળ શરીરથી અપ્રાપ્ય છે. ભૂગોલ પુણ્ય મેળવવા માટેની કર્મભૂમિ હોઇ સ્થૂળ શરીરધારીને રહેવા માટેની ભૂમિ છે.મહાભૂમિ પર મનુપ્રલય સિવાય બીજા પ્રલય ઉદ્ભવતા નથી. ભૂગોળમાં યુગ પ્રલય, મહાયુગ પ્રલય, મનુપ્રલય ઇત્યાદિ ઘટે છે.

મહાભૂમિને ધાત્રી અને વિધાત્રી એવાં નામ છે. ભૂગોલને મહી, ઊર્વી, ક્ષિતિ, પૃથ્વી, ભૂમિ એવાં વિવિધ નામો છે. દાદા, હવે તમને પાતાળલોક વિશે કહું છું તે તમે સાંભળો. અતલ માં પિશાચગણો, વિતલ લોકમાં ગુહ્યક, સુતલ લોકમાં રાક્ષસ, રસાતલ લોકમાં ભૂત, તલાતલ લોકમાં યક્ષ, મહાતલમાં પિતૃઓ અને પાતાળમાં પન્નગોનો વાસ છે.

પાતાળ લોકના નિવાસી, લોકાધિપતિ. અને ખંડનું વિવરણ.

વિતલ લોકનો અને નવનિધિનો અધિપતિ કુબેર છે. તે બ્રહ્માંડનો કોષાધિપતિ હોઇ, ઉત્તર દિશામાં અલકાપુરીમાં તેનો નિવાસ છે.

વિતલ લોકના મેરુ ભાગના પશ્ચિમે યોગિનીપુરમાં મય રહે છે. તે રાક્ષસોનો શિલ્પી હોઇ તેણે ત્રિપુરાસુરને આકાશમાં ઊંચે વિહાર કરવા યોગ્ય એવું ત્રિપુર નિર્માણ કરી આપ્યું.

સુતલના વૈવસ્વતપુરમાં યમનું આધિપત્ય છે. તે દક્ષિણ દિશાનો અધિપતિ છે. આ નગરમાં પ્રવેશ કરતાં પૂર્વે અગ્નિહોત્રા નદી આવેલી છે, તે વૈતરણી નામે પણ ઓળખાય છે. પુણ્યાત્માઓને આ નદી પાર કરવી સુલભ છે. જ્યારે પાપી લોકોને આ નદી પાર કરતાં ખૂબ જ કષ્ટ પડે છે.

રસાતલમાં પુણ્યનગર સ્થળે નિર્ઋતિ નામનો દૈત્ય રાજ્ય કરે છે, તે નૈઋત્ય દિશાનો અધિપતિ છે. તલાતલ લોકમાં ધનિષ્ઠ પુરમાં પિશાચ ગણો સાથે વેતાળનું રાજ્ય છે. મહાતલમાં કૈલાસપુરીમાં સર્વભૂતગણોસહિત કાત્યાયનીપતિ ઇશાન નિવાસ કરે છે. તે ઇશાન દિશાનો અધિપતિ છે. પાતાળમાં વૈકુંઠ નગર આવેલું છે. ત્યાં શ્રીમન્નારાયણ, પાતાળમાં નિવાસ કરતા અસુરો સાથે વાસુકી અને બીજા સર્વશ્રેષ્ઠો સાથે શેષશાયી થઇ વિરાજમાન છે. આને શ્વેતદ્વીપમાં સ્થિત કાર્ય વૈકુંઠ એમ કહે છે.

પાતાળ લોકમાં ત્રિખંડસોપાન છે. પ્રથમ ખંડમાં અનંગ જીવોનો વાસ છે. દ્વિતીય ખંડમાં પ્રેતગણોનો વાસ છે. તૃતીય ખંડમાં યાતનામય શરીર પ્રાપ્ત થયેલા જીવો દુઃખ થી આક્રોશ કરે છે.

મહાભૂમિમાં સપ્ત સમુદ્ર અને સપ્તદ્વીપ છે તેની વચ્ચે જંબુદ્વીપ છે. જંબુદ્વીપનું નવ ખંડોમાં વિભાજન થયેલું છે. દક્ષિણ દિશામાં આવેલા ખંડને ભરતખંડ કહે છે. ભરતખંડમાં ભરતપુરમાં સ્વયંભૂ મનુ રહે છે. અનેક પુણ્યજીવ, ઋષિ, સ્વયંભુ મનુના રાજ્યમાં નિવાસ કરે છે. તેઓ તે લોકના ધર્મનું પાલન કરે છે. મહાભૂમિ પર સપ્તદ્વીપની આસપાસ ચરાચર, ચક્રવાળ, લોકાલોક જેવા પર્વત સ્વર્ગલોક સુધી વ્યાપ્ત છે. આ પર્વતો કાંતિ કિરણોને પોતાના મધ્યેથી ક્યારેય પ્રસારિત થવા દેતા નથી.

મહાભૂમિની નીચે સાત અધોલોક છે. તે સપ્તપાતાળ નામે ઓળખાય છે. અતલ લોકમાં પિશાચનો વાસ છે. વિતલ લોકમાં અલકાપુરીમાં કુબેર નિવાસ કરે છે. યોગિનીપુરમાં રાક્ષસો સાથે મય રહે છે. સુતલ લોકમાં રાજા બલિ પોતાના પરિવાર સાથે રહે છે. વૈવસ્વતપુર યમનું નિવાસસ્થાન છે. અહીંના નરકમાં પાપી જીવો નરકયાતના ભોગવે છે. રસાતલ લોકમાં પુણ્યપુરમાં નિર્ઋતિ ભૂતગણો સાથે નિવાસ કરે છે. તલાતલ લોકમાં ધનિષ્ઠાપુરમાં વેતાળ રહે છે. કૈલાસ પુરીમાં રુદ્ર રહે છે. મહાતલમાં પિતૃદેવોનો વાસ છે. પાતાળમાં શ્વેતદ્વીપ વૈકુંઠ છે. તેમાં નારાયણનો વાસ છે. મેરુને અડીને નીચેના ભાગે અનંગજીવો, પ્રેતગણ અને યાતના દેહ હોય છે. નિરાલંબ (સૂચ્યગ્રસ્થાનમાં) (SUCHYAGRASTHAN)મહાપાતકી હોય છે. ભોજન ને અંતે :

રૌરવે અપુણ્ય નિલયે પહનાર્બુદ નિવાસિનામ્ ।

અર્થિનામ્ ઉદકમ્ દત્તમ્ અક્ષય્યમુપતિષ્ઠતિ ॥

આમ બોલીને ઉત્તરાપોષણમાં આ જીવોને ઉદક પ્રદાન કરવું.

લોકનું નામ તેનું વિસ્તૃત વર્ણન

ભૂલોકમાં રહેલું ભૂગોલ અને મહાભૂમિ ભિન્ન છે. તેને સ્પષ્ટ રીતે સમજવાની જરૂર છે. ભૂગોલ બિંદુ પર ઊર્ધ્વ ધ્રુવસ્થાન પર્યંતના પ્રદેશમાં મેરુરેખાને પ્રકાશમાન કરનાર સૂર્યલોક છે. આ સૂર્યદેવતાનો લોક છે પરંતુ સૂર્યગ્રહ મંડળ નથી. આજ પ્રમાણે ચંદ્રલોક,અંગારક લોક, બુધલોક, ગુરુલોક, શુક્રલોક,શનૈશ્ચર લોગ, રાશ્યાદિ દેવતાલોક, નક્ષત્ર દેવતા લોક, સાતઋષિ લોક, ઊર્ધ્વધ્રુવ લોક, ઇત્યાદિ વિદ્યમાન છે. આ ઉપરાંત પણ બીજા અવાંતર લોક છે.

ભૂમધ્યબિંદુથી સૂર્યલોક એક લાખ બ્રહ્માંડ યોજન દૂર છે. આ સૂર્યગ્રહના અધિપતિ રહેતા સૂર્યદેવતાનું સ્થાન છે. ભૂમધ્ય બિંદુથી ચંદ્રલોક બે લાખ બ્રહ્માંડ યોજન દૂર છે, અંગારક (મંગળ) લોક ૩ લાખ બ્રહ્માંડ યોજન દૂર, બુધલોક ૫ લાખ બ્રહ્માંડ યોજન દૂર, ગુરુ લોક ૭ લાખ બ્રહ્માંડ યોજન દૂર, શુક્રલોક ૯ લાખ બ્રહ્માંડ યોજન દૂર, શનૈશ્ચર લોક ૧૧ લાખ બ્રહ્માંડ યોજન દૂર, રાશ્યાદિ દેવતા લોક ૧૨ લાખ બ્રહ્માંડ યોજન દૂર, નક્ષત્રાદિ દેવતા લોક ૧૩ લાખ બ્રહ્માંડ યોજનો દૂર, સાતઋષિ લોક ૧૪ લાખ બ્રહ્માંડ યોજનો દૂર, ધ્રુવલોક ૧૫ લાખ યોજનો દૂર આવેલો છે.

ઉપર બતાવ્યા પ્રમાણે ભૂમધ્ય બિંદુથી વિવિધ અંતર પર સ્વર્ગલોક, મહર્લોક , જનલોક, તપોલોક, સત્યલોક, આવેલા છે. ભૂમધ્ય બિંદુથી બ્રહ્માંડની હદ સુધી અંડના અંત સુધી ૨૪ કરોડ, ૫૦ લાખ બ્રહ્માંડ યોજન જેટલું અંતર છે. ભૂમધ્ય બિંદુથી અંડાંડ ની બહારની સપાટી સુધી ૨૫ કરોડ ૫૦ લાખ બ્રહ્માંડ યોજનો જેટલું અંતર છે.

ભૂલોક, ભૂવર્લોક અને સ્વર્લોક, પ્રલય કાળે નાશ પામે છે. સ્વર્લોક ઉપરના મહર્લોકનો થોડો ઘણો નાશ થઇ તે સ્થિર રહે છે. તેનાથી પણ ઉપર આવેલા જન,તપ અને સત્ય લોક બ્રહ્માજીના આયુષ્યના અંતે નાશ પામે છે. સ્વર્ગ એટલે સ્વર્લોક. મહર્લોક, જનલોક, તપોલોક, સત્યલોક અને અંડાંત (અંડનો અંતભાગ) સુધીનો પ્રદેશ.

દાદા, દત્તતત્વનો અનુભવ લેવો હોય તો લાખ વખત જન્મ લેવો પડે. કોટિને કોટિ બ્રહ્માંડને આરપાર વ્યાપ્ત કરનાર એકમેવ તેજની રાશી એટલે દત્ત. તે દત્તભગવાન જ તારી સામે સ્થિત શ્રીપાદ શ્રીવલ્લભ છે તેને તું જાણ.

શ્રીચરણોએ સંભળાવેલો હિતોપદેશ સાંભળી નરસાવધાની અને તેમની પત્ની આશ્ચર્યચકિત થયાં. એક વર્ષના બાળકે અધિકારપૂર્વક અને મહત્ત્વપૂર્ણ ગહન વિષય કહ્યો. તેણે પોતે સ્વંય દત્ત છે તેમ પણ કહ્યું. આ બધું સાંભળી

નરસાવધાની અને તેની પત્નીથી રહેવાયું નહિ. તે ચોધાર આંસુથી રડવા લાગ્યાં. તે દિવ્ય શિશુના શ્રીચરણના સ્પર્શ કરવાની ઈચ્છા તેમણે વ્યક્ત કરી. શ્રીપાદે તે માટે સ્પષ્ટ ના પાડી. નરસાવધાની અને તેમનાં પત્ની પૂર્વસ્થળે જાણે કે ચોંટી રહ્યાં.

શ્રીપાદ પ્રભુ કહે છે : કોટિ કોટિ બ્રહ્માંડમાં વ્યાપ્ત એકમેવ તત્ત્વ હું છું. હું જ દત્ત છું. દિશા એજ મારું વસ્ત્ર છે. આથી હું દિગંબર નામે ઓળખાઉં છું. જે કોઇ ત્રિકરણ શુદ્ધિથી "દત્ત દિગંબરા, શ્રીપાદ વલ્લભ દિગંબરા, નરસિંહ સરસ્વતી દિગંબરા" આ નામથી ભજન કીર્તન કરે છે ત્યાં હું સૂક્ષ્મ રૂપથી હંમેશાં હાજર રહું છું.

મારાં માતામહ શ્રી બાપન્નાચાર્ય પરપ્રાંતમાંથી પાદગયા (પીઠાપુર) ક્ષેત્રે શ્રાદ્ધકર્મ કરવા આવેલા લોકોને સેવાભાવથી ભોજન અને નિવાસની વ્યવસ્થા કરતા હતા. કેટલાક લોકોએ શંકા કરી કે તમારા સ્વયંભૂ દત્ત ક્યાં ગયા? અદ્રશ્ય થઇ ગયા? તે અંગે શ્રીપાદ કહે છે : તે દત્ત હું જ છું. મેં જયાં જન્મ લીધો તે પવિત્ર ઘરમાં રહેવા આવનાર સાચે જ પવિત્ર થશે. પિતૃદેવતાઓને ખાત્રીથી પુણ્યલોકની પ્રાપ્તિ થશે.

પ્રભુની બાળપણથી કરતા આવેલી લીલાઓનો અંત જ ક્યાં છે?

જીવતા છે તેવા જીવોનો તેમજ મૃત્યુ પામેલા જીવોનું યોગક્ષેમ વહન કરનાર પ્રભુ હું જ છું. મને જન્મ અને મરણ બંને સમાન છે. છતાં તને લાગે છે કે સ્વયંભૂ દત્તની સેવા કરવાનું ફળ આજ? આવી મૂંઝવણ તારા મનમાં છે. તારાપર આવેલો ખોટો આરોપ (દત્ત મૂર્તિને તાંત્રિક વિધિથી અદ્રશ્ય કરવાનો આરોપ) દૂર કરવા તને સ્વયંભૂ દત્તનાં શીઘ્ર દર્શન થશે અને મૂર્તિની પુનઃ પ્રતિસ્થાપના થશે. તને મેં આયુષ્ય આપ્યું. દત્તનું સદા ધ્યાન કરજે. આગામી જન્મે તને અનુગ્રહ મળશે તેવું આશ્વાસન આપું છું. આ જન્મે મારી પાદુકાઓને સ્પર્શ કરવાનું મહાપુણ્ય તારા નસીબે નથી લખાયું. કોટિ કોટિ બ્રહ્માંડનું સર્જન,રક્ષણ અને લય કરનાર એકમાત્ર પ્રભુ એવો હું મારા વરદહસ્તથી તને આશીર્વાદ આપું છું. મહાભયંકર એવો ધ્વનિ થયો. શ્રીચરણોના શરીરનાં અણુ, પરમાણુ વિઘટન પામી શ્રીપાદ પ્રભુ અદ્રશ્ય થયા.

હે ભકત શંકર ભટ્ટ, શ્રીપાદે પોતાના નામ પાછળ દિગંબરા આ નામ જોડી જપ કરવાનું રહસ્ય આ પ્રકારે સમજાવ્યું. તેમનું સર્વવ્યાપકતત્ત્વ, નિરાકાર તત્ત્વ, સાકાર રૂપમાં અવતીર્ણ થયું તે વાત આપણી કલ્પના બહારની વાત છે. નાનું શિશુ સ્વરૂપ, નિર્દોષ હસતો ચહોરો ધારણ કરેલા તે જગત

॥ શ્રીપાદ શ્રીવલ્લભનો જયજયકાર હો॥

॥ અધ્યાય ૭ સમાપ્ત ॥

શ્રીપાદરાજં શરણં પ્રપદ્યે

અધ્યાય ૮

દત્ત અવતારનું વર્ણન

આત્મસાક્ષાત્કાર ક્યારે થાય ? બ્રહ્મજ્ઞાન મારે તપ કરનાર તેજ સાચો બ્રાહ્મણ

બીજા દિવસે તિરુમલદાસનું નિત્ય નૈમિત્યિક અનુષ્ઠાન સમાપ્ત થયા પછી તેમણે વાતનો દોર લંબાવતાં કહ્યું : હે શંકરભટ્ટ આત્મસાક્ષાત્કાર જ્યારે થાય છે ત્યારે પંદર કલા પોતપોતાના ભૂતમાં વિલીન થાય છે. તે તે દેવતા ચૈતન્યની મૂળભૂત શક્તિમાં લીન થાય છે. આત્મજ્ઞાન કર્મ ઇત્યાદિ બ્રહ્મસ્વરૂપમાં લય પામે છે. આવા બ્રહ્મજ્ઞાન માટે જે પરિશ્રમ કરે છે તે જ સાચા અર્થમાં બ્રાહ્મણ છે.પ્રાણ, વિશ્વાસ, આકાશ, વાયુ , અગ્નિ, જળ, ભૂમિ, ઇંદ્રિયો,મન, અન્ન, બળ, વિચાર, મંત્ર , કર્મ, લોક, લોકનાં વિવિધ નામોને સોળ કળા કહે છે. શ્રીપાદ પ્રભુ ષોડશ કલાથી પરિપૂર્ણ એવા પરબ્રહ્મના અવતાર છે.

અન્ન એજ મન- સાત્ત્વિક અન્નસેવનથી મન નિર્મળ થાય છે.

વિધાતાએ સહુ પ્રથમ પ્રાણનું સર્જન કર્યું. પ્રાણ એટલે સંપૂર્ણ વિશ્વમાં વિદ્યમાન રહેલી પ્રાણશક્તિ. આ પ્રાણશક્તિ સૂક્ષ્માત્મા કે હિરણ્યગર્ભ એ નામથી પણ ઓળખાય છે. પ્રાણમય કોષમાં સ્થિત જીવ-ધાતુ- શક્તિને શક્તિશરીર કહે છે. પ્રાણમય ચૈતન્યને સંતુલિત રીતે પ્રવાહિત કરવાથી મનુષ્યના ભૌતિક દુઃખ નું નિવારણ થાય છે.

મનુષ્યના સ્થૂળ દેહને રોગ લાગુ પડ્યા પહેલાં તેનું પ્રાણમય શરીર રોગગ્રસ્ત થાય છે પ્રાણમય શરીર રોગગ્રસ્ત થયા પછી સ્થૂળ શરીર રોગગ્રસ્ત થાય છે.સૃષ્ટિના પ્રારંભનો નિશ્ચય થયા પછી પંચમહાભૂતોનો આવિર્ભાવ (ઉદ્‌ભવ) થયો. આ પંચભૂતોનું આકલન કરવા માટે પંચેંદ્રિયની રચના થઇ. તેનું સંધાન કરી વ્યવસ્થિત કામ પાર પડે તે માટે જ પંચેન્દ્રિયની યોજના થઇ. આ દશ ઇંદ્રિયો (પાંચ કર્મેંદ્રિય પાંચ જ્ઞાનેન્દ્રિય) પર મનનું નિયંત્રણ હોય છે. મન એ આહારમાંથી બને છે માટે

મનુષ્યે પોતાના ખોરાક વિશે અત્યંત સાવધ રહેવું જોઇએ.તેનું કારણ એ છે કે આહારના સૂક્ષ્મ ભાગ વડે (સૂક્ષ્માંશથી) મનની ભાવના પ્રગટ થાય છે.

આહાર ના જે ગુણ હોય તે પ્રમાણે આપણા વિચાર હોય છે. મનની વિચારધારાને જ ક્રમબધ્ધ કરીને નિયંત્રિત કરવાનેજ ''મંત્ર ''કહે છે. યજ્ઞ- યાગાદિ નું વિધિપૂર્વક આચરણ કરી, તે તે કર્મકાંડમાં કહેલો મંત્રોચ્ચાર વિધિપૂર્વક કરવો તેને ''કર્મ''એમ કહે છે. વિશ્વ નિર્માણનો આધાર કર્મ છે. નામરૂપ-વિવર્જિત (વિનાનું) જગત સંભવી શકતું નથી.

આપણી પ્રત્યેક ઇંદ્રિયને એક એક દેવતા હોય છે. તે દેવતાના પ્રભાવથી તે ઇંદ્રિય કામ કરે છે. સમાધિમાં સ્થિત રહેલા યોગીને જયારે આત્મસાક્ષાત્કાર થાય છે ત્યારે સોળ કળા મૂળતત્ત્વમાં લય પામે છે. યોગીની ભૌતિક ઇંદ્રિયોની ચૈતન્યશક્તિ વિશ્વની ચૈતન્ય શક્તિમાં લય પામે છે. કર્મેન્દ્રિય અને જ્ઞાનેંદ્રિય વડે યુક્ત મનુષ્ય કર્મ ર્ક્યા વગર રહી શકતો નથી.

અહંકાર નષ્ટ થયા વગર મોક્ષ પ્રાપ્ત થતો નથી.

મનુષ્યના અહંકારને લીધે જ મનુષ્ય કર્મ કરે છે. અહં એટલે મન અને બુદ્ધિ એ અજ્ઞાન ના આવરણથી આચ્છાદિત અશુદ્ધ ચૈતન્ય જ ! આત્મસાક્ષાત્કાર થયેલા યોગીને જન્માંતરોનું કર્મફળ બાકી રહેતું નથી. અહંકાર પૂર્ણત : નિઃશેષ થયા વગર આત્મસાક્ષાત્કાર થતો નથી. યોગીને જયારે આત્મસાક્ષાત્કાર થાય છે ત્યારે શ્રૌત કર્મ અને તેના પ્રતિફળનું કેન્દ્ર મહદ્ અહંકાર હોઇ, માયાજાલ સહિત શાશ્વત પરમાત્મામાં લીન થઇ વ્યક્તિત્વરહિત થાય છે.

પરમાત્મા વ્યક્તિત્વ સહિત શક્તિસ્વરૂપ થઈને રહેલો છે. કર્મ અને તેના ફળનો નાશ થતાં યોગી સિદ્ધાવસ્થાને પ્રાપ્ત કરે છે. યોગી જો કર્મફળનો ભોગ સ્થૂળ દેહથી ભોગવતો હોય તો પણ દેહાભિમાન ન હોવાને કારણે તે સતત મુક્ત અવસ્થામાં સ્થિત હોય છે. પરમાત્મા યોગીઓ દ્વારા પોતાની દિવ્ય લીલાઓનું પ્રગટીકરણ કરે છે. જો યોગીને યૌગિક શક્તિનો અંહકાર થાય તો સર્વશક્તિનું હરણ કરી તેનો અહંકાર નષ્ટ કરવાનું સામર્થ્ય પરમાત્મામાં છે.

શ્રી બાપન્નાર્યે શ્રી શૈલ ક્ષેત્રે બિરાજમાન શ્રી મલ્લિકાર્જુન અને ગોકર્ણ ક્ષેત્રે સ્થિત મહાબળેશ્વર અને બીજા કેટલાક સ્થળે સૌર મંડળમાંથી શક્તિપાત ર્ક્યો હતો. સ્વયંભૂ દત્તની ઉત્સવમૂર્તિ તેમજ અર્ચનમૂર્તિમાં પણ શક્તિપાત ર્ક્યો હતો. અગ્નિસંબંધિત આ શક્તિનું શાંતિ વિધાન કરવું પડે છે. જો તેમ ન કરીએ તો અર્ચન (પૂજન) કરનાર તેમજ અર્ચન કરાવનાર પણ અર્ચનમૂર્તિના પ્રખર તેજને લીધે શિક્ષાને પાત્ર થઇ તેમને અનિષ્ટ ફળ મળે છે. સ્વયંભૂ દત્તમૂર્તિમાં થયેલા શક્તિપાતનું રહસ્ય કેવળ અંતર્જ્ઞાની એવા યોગીલોકો જ જાણી શકે છે.

શ્રી શૈલ મલ્લિકાર્જુનસ્થળે શક્તિપાત હજારો લોકોની ઉપસ્થિતિમાં શ્રી બાપન્નાર્યના અધ્વર્યુપણાને લીધે થયો હતો. સૂર્યમંડળનું તેજ બહાર નીકળી બધાંની સમક્ષ મલ્લિકાર્જુનના શિવલિંગમાં લીન થયું. શ્રીપાદશ્રીવલ્લભનો અવતાર અને આ શક્તિપાત એ બંને અત્યંત ગોપનીય (ગુપ્ત) દૈવી રહસ્ય છે. તે કેવળ મહાયોગીઓને કહેવા જેવું તેમ જ તેમણે જ જાણવા યોગ્ય છે.

શ્રી શૈલમાં થયેલા શક્તિપાતનું શાંતિવિધાન કરવામાં આવ્યું. તેમાં હજારોની સંખ્યામાં અન્નદાન થયું. તેના થકી જઠરાગ્નિ શાંત થયો. ઉગ્રત્વની શક્તિ શિથિલ થઇ. શાંત તત્ત્વમાં લીન થઇ. તેને લીધે સર્વકાર્ય શાંત અને શુભપ્રદ થયું. પીઠાપુરની સ્વયંભૂમૂર્તિમાં થયેલા શક્તિપાત માટે પ્રત્યક્ષ સાક્ષી અને પુરાવો ન હોવાને કારણે ત્યાં શાંતિવિધાન કે અન્નદાન થયું નહીં. શ્રીબાપન્નાર્યે અન્નદાન કરવાનું સૂચન ર્ક્યું હોવા છતાં પીઠાપુરના બ્રાહ્મણોએ તર્ક, વિતર્ક કરી શ્રી બાપન્નાર્યની સૂચનાનો અનાદર ર્ક્યો.

શ્રીપાદ ષોડશ કલાથી પરિપૂર્ણ

કાળ પોતાની ગતિથી માર્ગક્રમણ કરતો હતો. શ્રીપાદ ની ઉંમર હવે બે વર્ષની થઇ હતી. આ બે વર્ષ દરમ્યાન શ્રીપાદ પ્રભુએ પોતે સોળકલા વડે પરિપૂર્ણ છે તેમ પોતાની અનેક બાળલીલા દ્વારા બતાવી આ યુગના મહાઅવતાર હોવાનું નિદર્શન ર્ક્યું હતું. ઉંમરના સોળમે વર્ષે તેમણે પીઠાપુર છોડ્યું. તે પછી તેઓ ૧૪ વર્ષ કુરવપુરમાં અને બીજા કેટલાક ક્ષેત્રે રહ્યા. છેવટ સુધી તેમનું શરીર ૧૬ વર્ષના કિશોર જેવું જ હતું.

શ્રીદત્તાત્રેય ષોડશ અવતાર.

શ્રી દત્તાત્રેય ભગવાને પૂર્વયુગમાં ૧૬ અવતારો ધારણ ર્ક્યા હતા. સોળની સંખ્યાનું વિશિષ્ટ મહત્ત્વ છે. તે સોળ અવતાર આ પ્રમાણે છે. (૧) યોગીરાજ (૨) અત્રિવરદ (૩) દિગંબરાવધૂત (૪) કાલાગ્નિશમન (૫) યોગીજનવલ્લભ (૬) લીલાવિશ્વંભર (૭)સિદ્ધરાજ (૮) જ્ઞાનસાગર (૯) વિશ્વંભરાવધૂત (૧૦) માયામુક્તાવધૂત (૧૧)આદિગુરુ (૧૨) સંસ્કારહીન શિવસ્વરૂપ (૧૩) દેવદેવ. (૧૪) દિગંબર (૧૫) દત્તાવધૂત (૧૬) શ્યામ કમલ લોચન.

શ્રીદત્તપ્રભુ ભોગ અને મોક્ષના પ્રદાતા છે. તેમની આરાધના કરવા માટે ફક્ત તેમની પાદુકાની આરાધના કરી એટલે બસ. ચારેય વેદ શ્વાનરૂપે તેમની પાદુકા નજીક અપવિત્રતાને પવિત્રતામાં પલટાવી તેમનાં ચરણ કમળ પાસે પડ્યા રહે છે. શ્રી દત્તાત્રેયના પાવિત્ર્યની કલ્પના કરવા માનવ તો શું દેવ અને સપ્તર્ષિ પણ અસમર્થ છે. યુગાંતરમાં જયારે વામન અવતાર થયો ત્યારે તેમના સમકાલીન શ્રી વામદેવનો પણ જન્મ થયો. તેમના જન્મ સમયે માતાના ગર્ભમાંથી ફક્ત માથું બહાર આવ્યું અને તેમણે ચારે દિશાનું અવલોકન કરીને પુનઃ ગર્ભમાં પાછા ર્ફ્યા. ત્યારે તેમના જન્મની યથાર્થતા માટે દેવતા અને ઋષિગણોએ તેમની પ્રાર્થના કરી. ત્યારે શ્રી વામદેવે ફરી જન્મ લીધો. તેઓ જન્મથી જ શુધ્ધ જ્ઞાની હતા.

ઉપર પ્રમાણે જ શ્રીપાદના જન્મસમયે પણ બન્યું. તેઓ કેવળ જયોતિ સ્વરૂપ હતા. આ પ્રમાણે બે વખત જન્મ લેવાને

લીધે તેઓ જન્મથીજ દ્વિજ હતા. (બે વખત જન્મલેનાર જેમ પક્ષી ઇંડાથી જન્મ લે અને બીજી વખત ઇંડું ફોડીને જન્મ લે તેવું) તેઓ સંપૂર્ણ, અખંડ, અનંત, અદ્વૈત, સચ્ચિદાનંદઘન હોવાને લીધે આ અવતારમાં તેમને ગુરુ તરીકે કોઇ વ્યક્તિ નહતી. વાસ્તવમાં તેઓ ત્રિમૂર્તિનું સંયુક્ત રૂપ ન હતા પરંતુ ત્રિમૂર્તિથી અતીત એવું વિશિષ્ટ તત્ત્વ હતું. માટે જ ત્રિમૂર્તિથી પર હોવાનું દર્શાવવા ચતુર્થત્વ બતાવવા માટે તેમણે ચોથના દિવસે જન્મ લીધો.

માતાના ગર્ભમાંથી બહાર આવી ફરી ગર્ભસ્થ થયા. મહાયોગી, સિધ્ધપુરુષ અને દેવતાઓની પ્રાર્થનાથી પ્રસન્ન થઇ ફરી જન્મ્યા. આમ તેઓ આજન્મ બ્રહ્મજ્ઞાન સંપન્ન હતા. ચિત્રા નક્ષત્રનો અધિપતિ અંગારક (મંગળ) છે. તે ગૃહ પાપ (નીચ) સ્થાને હોય તો સકલ રાશિઓના જીવને અમંગલપ્રદ (કષ્ટપ્રદ) ઠરે છે. સકલ અમંગલત્વનું હરણ કરી સર્વને મંગલત્વ પ્રદાન કરવા માટે શ્રીપાદ પ્રભુએ ચિત્રા નક્ષત્ર માં જન્મ લીધો. ચિત્રા નક્ષત્રના સમયે શ્રીપાદપ્રભુનું પૂજન કરવામાં આવે તો તે વિશેષ ફલપ્રદ રહે છે.

શ્રીપાદ પ્રભુ સાક્ષાત ધર્મશાસ્તા છે. તેઓ હરિહરાત્મજ શ્રી અયપ્પા સ્વામી છે તેમ સૂચવવા માટે તેમણે તુલા રાશિમાં જન્મ લીધો. એવું એકેય ધર્મશાસ્ત્ર નથી જેને તેઓ જાણતા નથી. ધર્મસંકટમાં સપડાયેલા મનુષ્યે તેમની પ્રાર્થના કરતાં તેને ધર્મપથપ્રદર્શનનો લાભ થાય છે. સિંહ લગ્નમાં જન્મ લેવાને લીધે તેઓ સકલ વિશ્વના નાથ અને દરબાર ભરવા માટે જન્મ લીધેલા જાણે કે ચક્રવર્તી જ છે તેમ સૂચિત થાયછે.

શ્રી દત્તભગવાનથી ત્રિમૂર્તિ, ત્રિમૂર્તિમાંથી ત્રણ કોટિ દેવ અને ત્રણ કોટિ દેવમાંથી તેત્રીસ કોટિ દેવતા ઉત્પન્ન થયા. આથી કેવળ શ્રીદત્ત સ્મરણ કરવાથી સકલ દેવતાના સ્મરણનું ફળ પ્રાપ્ત થાય છે.

શ્રી દત્તપ્રભુના બ્રહ્મમુખનું ઋષિપૂજન કરવું. વિષ્ણુ મુખનું (મધ્ય) શ્રી સત્યનારાયણ વ્રત કે વિષ્ણુસહસ્ર નામ વડે પૂજન કરવું. તેમના રુદ્ર મુખ પર રુદ્રાભિષેકથી અભિષેક કરવો. શ્રી દત્તપ્રભુના બ્રહ્મમુખની જીભ પર સરસ્વતીનો નિવાસ છે. વિષ્ણુમુખના વક્ષઃ સ્થળે લક્ષ્મીનો વાસ છે. રુદ્રમુખના વામ ભાગે ગૌરીનો વાસ છે. સૃષ્ટિની સકલ સ્ત્રીશક્તિ દેવતા શ્રીપાદના ડાબા ભાગે અને પુરુષ શક્તિ દેવતા દક્ષિણ ભાગે (જમણા) બિરાજમાન છે.

તિરુપતિ ના સપ્તગિરિ પર અવતરેલા શ્રી વેંકટેશ્વર સ્વામી એ સાક્ષાત દત્ત ભગવાન જ છે. ''વેં'' કાર એ અમૃત બીજ અને ''કટ ''એ ઐશ્વર્ય બીજ છે. માટે જ શ્રી વેંકટેશ્વર એ અમૃત અને ઐશ્વર્ય ના પ્રદાતા છે. ''વેં'' એટલે પાપ અને ''કટ'' એટલે ખંડન કરનાર અથવા હરણ કરનાર એવો અર્થ છે. શ્રી વેંકટેશ્વર અને શ્રીપાદ શ્રીવલ્લભ યથાર્થ રીતે જોતાં એક જ અને અભિન્ન છે.

શંકર ભટ્ટ કહે છે : ''હે તિરુમલદાસ, પૂર્વે વર્ણાશ્રમધર્મનું ચુસ્તપણે પાલન કરવું તેમ વિદ્વાનોનું કહેવું હતું. શ્રીપાદ પ્રભુનું મંતવ્ય આ મતથી ભિન્ન હતું તેમ મને લાગે છે. તો મારી આ શંકાનું સમાધાન કરો.''

બ્રાહ્મણોનાં લક્ષણો.

તિરુમલદાસ શંકરભટ્ટને કહે છે : જો બ્રાહ્મણો એ બ્રહ્મજ્ઞાનના અન્વેષણ માટે (પ્રાપ્તિ માટે) જીવન વ્યતિત ર્ક્યું હોય તો જ તે સદ્બ્રાહ્મણ કહેવડાવવા યોગ્ય છે. વિહિત ધર્મ કર્મ (શાસ્ત્ર અનુસાર ધર્મ કર્મ) નો ત્યાગ કરી જો તે દુરાચાર આચરે તો તે દુષ્ટ બ્રાહ્મણ તરીકે ઓળખાય.

તે હજુ વધારે દુરાચાર આચરે અને તે ગોહત્યા અને ગોમાંસ ભક્ષણ કરવા પ્રવૃત્ત થાય તો તેનું બ્રાહ્મણત્વ નષ્ટ થઇ તેનું બ્રહ્મતેજ સંપૂર્ણપણે ક્ષીણ થાય છે. તેના શરીરના જીવનકણો પરિવર્તન પામી તે ચાંડાળત્વને પ્રાપ્ત થાય છે, પછી તે બ્રાહ્મણ થઇ શકતો નથી.

ક્ષત્રિય જો બ્રહ્મજ્ઞાનની આકાંક્ષાથી નિરંતર તપાચરણ કરે તો તે બ્રાહ્મણત્વ પ્રાપ્ત કરી શકે છે. ક્ષત્રિયના શરીરમાં જન્મજાત રહેલા જીવનકણો તપશ્ચર્યાને લીધે પરિવર્તન પામી તે બ્રાહ્મણત્વને પ્રાપ્ત કરે છે. આ પ્રમાણે વિશ્વામિત્રને બ્રાહ્મણત્વ પ્રાપ્ત થયું હતું. શનિ ગ્રહનું ત્રણ રાશિમાં એટલે કે સાડા સાત વર્ષો સુધી ચલન થાય ત્યારે પ્રત્યેક શરીરના જીવનકણમાં ફેરફાર થાય છે. જૂના જીવનકણોનો નાશ થઇ નૂતન જીવનકણોનું સર્જન થતું હોય છે. તેની મનુષ્યને કલ્પના પણ થતી નથી.

ક્ષત્રિયનું લક્ષણ

ક્ષત્રિયે ક્ષાત્રધર્મનો ત્યાગ કરી શાંતિરસ પ્રધાન એવા ખેતી, વાણિજ્યધર્મનું પાલન કરી સ્વધર્મ છોડે તો તેનું ક્ષાત્રતેજ ટકી રહેતું નથી. તેનાં મન,બુદ્ધિ, શરીરમાં અનેક ફેરફાર થઇ તે વૈશ્યત્વને પામે છે. બ્રાહ્મણ ક્ષાત્રધર્મનું અવલંબન કરે તો તે પરશુરામ જેવો થાય છે. પૂર્વે દ્રોણાચાર્ય અને કૃપાચાર્યે જન્મથી બ્રાહ્મણ હોવા છતાં ક્ષાત્ર ધર્મનું પાલન ર્ક્યું ન હતું? કુસુમ શ્રેષ્ઠી વૈશ્ય હોવા છતાં તેણે ક્ષત્રિયવૃત્તિ સ્વીકીર ન હતી?જન્મત : શૂદ્ર હોવા છતાં મને (તિરુમલદાસ) શ્રીપાદ પ્રભુની કૃપાથી બ્રહ્મજ્ઞાન પ્રાપ્ત થયું નથી?

નિરંતર પ્રયત્નથી (તપાચરણને લીધે) શૂદ્ર પણ વૈશ્ય, ક્ષત્રિય અથવા બ્રાહ્મણ થઇ શકે છે. કેવળ એક વિશિષ્ટ વર્ણમાં જન્મ થયો એટલે નિયમ, ધર્મ, શિક્ષા, આચરે છે કે નહીં તેમ નથી પરંતુ પોતપોતાના શુભ કર્મના ફળ ઉપર આપણો વર્ણ આધાર રાખે છે. જન્મથી શૂદ્ર એવા મને આવતો જન્મ બ્રાહ્મણનો મળી શકે અથવા જન્મથી બ્રાહ્મણ હોવા છતાં કોકને આગલો જન્મ શૂદ્રનો પણ મળી શકે છે. સામાજિક કારણોને લીધે વર્ણવ્યવસ્થા કરવામાં આવી.પરમાત્માનું મુખ બ્રાહ્મણત્વ, બાહુ ક્ષત્રિયત્વ, જાંઘ વૈશ્યત્વ અને પગ શૂદ્રત્વના સૂચક છે. આ પ્રમાણે શ્રીપાદ પ્રભુએ એક પર્યાય કહ્યો.

તેં મારા આતિથ્યનો સ્વીકાર ર્ક્યો. મારા ઘરનું ભોજન એ

બ્રાહ્મણના ઘરનું જ ભોજન છે.

કર્મરહસ્ય

નિરંતર શ્રીપાદનું નામસ્મરણ અને ધ્યાન કરવાને લીધે અહીંનું વાતાવરણ શુભપ્રદ અને પવિત્ર એવાં સ્પંદનોથી ભરેલું છે. જન્મથી નરસાવધાની બ્રાહ્મણ હોવા છતાં તેમના ઘરમાં ભૌતિક, માનસિક તેમજ આધ્યાત્મિક સ્પંદનો વિષપૂરિત હોવાથી ત્યાનું વાયુમંડલ કલુષિત થયું હતું. આ કારણને લીધે જ શ્રીપાદ પ્રભુ એ તેમના આતિથ્યનો સ્વીકાર ન ર્ક્યો. તેનું રહસ્ય મેં કહ્યું તે છે.

જીવ પરિણામ ક્રમથી અથવા વિપરિણામ ક્રમથી કર્મસૂત્ર અનુસાર જન્મ લેવા માટે વર્ણ આવશ્યક છે નહિ? આ માટે જ વર્ણાશ્રમની યોજના થઇ. જૉન એ જર્મનીનો રહેવાસી હોવા છતાં તેને બ્રહ્મજ્ઞાનની તીવ્ર જિજ્ઞાસા હતી. પરિણામક્રમની છેવટની અવસ્થામાં તેને કુરવપુરમાં શ્રીપાદ પ્રભુનાં દર્શન થયાં અને અમોઘ અનુગ્રહની પણ પ્રાપ્તિ થઇ. નરસાવધાની પીઠિકાપુરમાં રહેતા હોવા છતાંય શ્રીપાદ એ શ્રી દત્તાત્રેયનો અવતાર છે એમ સમજતાં તેમને ઘણાં વર્ષો લાગ્યાં. આ જાણ્યા પછી પણ સાધનાક્રમ સિવાય શ્રીદત્ત ભગવાનનો અનુગ્રહ પ્રાપ્ત થવો અશક્ય છે.

ઉપરનું વિવરણ સાંભળ્યા પછી મેં (શંકર ભટ્ટે) તિરુમલદાસને પૂછ્યું : ''સ્વામી, આપનું કહેવું એમ છે કે પ્રત્યેક જીવકણમાં ફેરફાર થતો હોય છે? તે જ પ્રમાણે પ્રત્યેક જાતિને એક આત્મા હોય છે કે શું? પાર્વતી દેવી એ હિમાલયની કન્યા છે તેમ કહેવાનું તાત્પર્ય શું? ''

તિરુમલદાસે કહ્યું : પ્રત્યેક જાતિને એક આત્મા હોય છે તે શક્તિ સ્વરૂપે હોય છે. તે શક્તિ દિવ્યાત્મા સ્વરૂપ શ્રી દત્ત ભગવાનમાંથી આવેલી છે. આ શક્તિનો સંબંધ હંમેશાં પરમાત્મા સાથે હોવાથી તે મહાશક્તિ છે. જાતિ શબ્દનો અર્થ તું સમજે છે તેવો નથી. જીવંત વ્યક્તિમાં જેવી રીતે ચૈતન્યમય જીવકણ હોયછે તે પ્રમાણે તેનો અર્થ સમજ. તે જ પ્રમાણે સામૂહિક -સાંઘિક વ્યક્તિત્વમાં સ્થિત પ્રત્યેક વ્યક્તિની શક્તિ-સામર્થ્ય ગુણગણ અંતર્લીન હોય છે.

આ જ પ્રમાણે પ્રત્યેક ગામ , પ્રત્યેક શહેર અને પ્રત્યેક રાષ્ટ્રને એક આત્મા હોય છે. આપણે રહીએ છીએ તે ભૂમિને પણ આત્મા છે. ભૂમિની અધિષ્ઠાન દેવતાને આપણે ભૂમાતા કહીએ છીએ. તેમાં સ્થિત આત્મામાં પરમાત્માનો અંશ હોવાથી તે માનસિક મહાશક્તિ છે. તે જ પ્રકારે હિમપર્વતમાં અધિષ્ઠિત દેવતા શક્તિને આપણે હિમવંત નામથી સંબોધીએ છીએ. તે હિમવંતની પુત્રી હેમવતી છે. સર્વસાક્ષી સૂર્ય ભગવાનના પુત્ર યમધર્મ એમ માનીએ તો જીવરાશીના શુભાશુભ કર્મ અનુસાર ન્યાય કરી પાપીઓને શિક્ષા કરનાર દેવતા શક્તિ છે તેવો અર્થ થાય છે.

જગતનાં બધાં જ પ્રાણીમાત્ર પોતપોતાનાં કાર્ય માટે સૂર્યપાસેથી ઉર્જા પ્રાપ્ત કરે છે. આકાશમાં વિરાજમાન સૂર્યબિંબ અને તેમાં અધિષ્ઠિત દેવતા સ્વરૂપ આ બંને ભિન્ન છે. શ્રીપાદ શ્રીવલ્લભ ત્રીસમાં વર્ષે ગુપ્ત થશે તેમ મેં તને (શંકર ભટ્ટ) કહ્યું હતું. તેઓ અનંત કોટિ બ્રહ્માંડમાં સ્થિત અણુ-પરમાણુમાં વિલીન થશે. તેઓ સર્વાંતર્યામી છે ને?''ફરી વિલીન થવું એટલે શું?''એમ તું પ્રશ્ન પૂછી શકે છે. તેઓ સર્વાંતર્યામી હોવા છતાંય તેમની શક્તિના પ્રભાવથી થોડા અંતરે કોટિ, કોટિ બ્રહ્માંડો છે.

તે બ્રહ્માંડોના પરિભ્રમણને વ્યવસ્થિત કરવાના ઉદ્દેશથી તેમના શક્તિ પ્રભાવથી તે તે બ્રહ્માંડને પોતાના તરફ આકર્ષિત કરે છે. સંપૂર્ણ સૃષ્ટિની પરિસ્થિતિમાં એકાદ આપત્તિકારક સ્થિતિ ઉત્પન્ન થાય ત્યારે શ્રી દત્તાત્રેયનો અવતાર થાય છે. લોહચુંબક લોખંડનું આકર્ષણ કરે છે પરંતુ લોખંડ પર કચરો - મલિનતા હોવાથી ચુંબકની આકર્ષણ શક્તિ અત્યંત બલહીન થાય છે. મલિનતાને નષ્ટ કરી, સૃષ્ટિના પ્રત્યેક અણુનું આકર્ષણ કરી, વિશ્વપરિણામ ને નૂતન દિશા આપવાનો સંકલ્પ જ્યારે થાય છે ત્યારે આવા અવતાર અવતરણ પામે છે.

પંચકન્યાનું વિવરણ

ભક્તરાજ તિરુમલદાસની વાફ્‌ધારા સાંભળી મેં તેમને પૂછ્યુ : સ્વામી (ભક્તના અર્થમાં) અહલ્યા, દ્રૌપદી, સીતા, તારા, મંદોદરી તથા ''પંચકન્યામ્ પઠેન્નિત્યમ્ મહાપાતકનાશનમ્'' એમ કહેવાય છે. આ વિશે મને સુલભ રીતે સમજ પડતી નથી. માટે આનું વિવરણ કરો તેવી પ્રાર્થના છે.

તિરુમલદાસ વિવરણ કરતાં કહે છે : અહલ્યા પર ઇંદ્ર મોહિત થયો અને તેને પ્રાપ્ત કરવા માટે તેણે માયાનો ઉપયોગ ર્ક્યો. કુક્કુટરૂપ ધારણ કરી તેણે બાંગ પોકારી. પ્રભાત થયું તેમ સમજી ગૌતમઋષિ અનુષ્ઠાન માટે બહાર ગયા. પતિવ્રતા હોવાને લીધે ઇંદ્ર અહલ્યાને સ્પર્શ કરી શકવા શક્તિમાન ન હતો. ઇંદ્ર દેવતા દેવશક્તિ સંપન્ન હોવાથી તેણે માયાવી અહલ્યા ઉત્પન્ન કરી તે માયાવી અહલ્યાથી સમાગમ ર્ક્યો. માયા, અહલ્યા -શરીરના જીવાણુ ઇંદ્ર ની તીવ્ર ઇચ્છાને લીધે ઉત્પન્ન થઇ હતી. માયા અહલ્યા અને ઇંદ્ર સમાગમરત રહેતાં ગૌતમે તેમને જોયાં. ક્રોધથી તેમણે બંનેને શાપ આપ્યો. અહલ્યાએ કહ્યું , ''હે મુનિવર , આપે આ શું ર્ક્યું !'' અધ્યાત્મમાં અહલ્યા ગૌતમ કરતાં શ્રેષ્ઠ હતી. અહલ્યાના શાપથી ગૌતમ ઋષિ ૧૨ વર્ષ સુધી ભ્રમિષ્ઠ થયા. તે પછી શિવાર્ચનથી તેઓ સ્વસ્થ થયા. અહલ્યાની મન : શક્તિ જડ થવાને લીધે તેનું ભૌતિક શરીર પણ જડત્વ પામી તેની શિલા થઇ. શ્રીરામના ચરણરજથી અહલ્યાના શાપનું વિમોચન થયું. માટે અહલ્યા એ પરમ પવિત્ર છે તે જાણ.

શાપગ્રસ્ત ઇંદ્ર પંચ પાંડવ તરીકે જન્મ્યો. પાંચ રૂપ, પાંચ મન હોવા છતાંય તેને આધારભૂત આત્મા એક જ. આ એક વિચિત્ર વિષય છે. શચીદેવીનો આવિર્ભાવ યજ્ઞકુંડમાં દ્રૌપદીના રૂપે થયો. તે અયોનિજા છે.

સાચી સીતાને અગ્નિદેવે પોતાનાં ગર્ભમાં છૂપાવી અને

સીતાના માયાસ્વરૂપને રાવણ લંકા લઇ ગયો. રાવણ પરના વિજય પછી જ્યારે અયોધ્યામાં અગ્નિપ્રવેશ કરાવવામાં આવ્યો ત્યારે માયાવી સીતા ગુપ્ત થઇ અને સાચી સીતા પ્રગટ થઈને બહાર આવી. માટે સીતા એ મહાપતિવ્રતા છે તે જાણ.

ભૂચક્રમાં ૧૨ રાશિ માં ૨૭ નક્ષત્રો છે. આ ૨૭ નક્ષત્રની અધિષ્ઠાત્ર દેવતા છે તેનો તારાદેવી તરીકે જન્મ થયો. તારા ભરયૌવનમાં આવી તે સમયે ગુરુ ગ્રહના અધિષ્ઠાતા દેવતા બૃહસ્પતિ તેના પર મોહિત થયા અને તેને સાથે વિવાહ બદ્ધ થયા. વૃદ્ધ પતિ નવયૌવનાને તૃપ્ત કરી શકતા નથી. આ વિષય એ ધર્મવિરુદ્ધ છે. માટે તેવી પરિસ્થિતિમાં વિવાહ સમયે લીધેલા શપથનો ભંગ થાય તો ક્ષતિ ન ગણાય. તારાદેવીના મનમાં કદીપણ બૃહસ્પતિ વિશે પતિ તરીકે ભાવ ઉત્પન્ન ન થયો. તારાદેવીના મનમાં પતિ તરીકે ભાવ ઉત્પન્ન કરવાની જવાબદારી બૃહસ્પતિની હતી. સકલ ધર્મના જ્ઞાતા હોવા છતાં બૃહસ્પતિએ તે બાબતે ધર્મ વિરુદ્ધ આચરણ ર્ક્યું.

તારાદેવીના શરીરના જીવાણુનું તેની મનોવૃત્તિ અનુસાર પરિવર્તન થયું. તેના મનમાં ચંદ્રનું રૂપ સ્થિર થયું હતું. તેનું હૃદય ચંદ્રાધીન થયું હતું. આ પ્રમાણે પરિવર્તન પામેલી તારા અને પૂર્વેની વિવાહબદ્ધ તારા ભિન્ન હતી. માટે તારા અને ચંદ્ર નું મિલન ધર્મવિરુદ્ધ નથી. સૃષ્ટિ નિયમો પ્રમાણે ૨૭ નક્ષત્રોમાં ભ્રમણ કરવું તે ચંદ્રનો ધર્મ છે. ગુરુગ્રહનો તે ધર્મ નથી. જો ગુરુગ્રહ તેમ કરે તો તે ધર્મવિરુદ્ધ ગણાય. કોઇપણ ધર્મવિરુદ્ધ કાર્ય કરવાથી અધોગતિ થાય છે. માટે જ ૨૭ નક્ષત્રોની અધિષ્ઠાત્રી દેવતા તારાદેવી, ચંદ્રમંડળના અધિષ્ઠાન દેવતા એવા ચંદ્રને પ્રાપ્ત કરે તે જ ધર્મ છે. હે ભક્ત, સૂક્ષ્મધર્મ અનુસાર તારાદેવી મહાપતિવ્રતા છે.

ભીષ્માચાર્ય બાણશૈય્યા પર હતા ત્યારે યુધિષ્ઠિરને હિતોપદેશ ર્ક્યો. ભીષ્મ કહે છે , ''કુકર્મ થતું હોય ત્યારે શક્ય હોય તો તેનો વિરોધ કરવો જોઇએ અથવા અધર્મ થતો હોય તો તે સ્થળનો ત્યાગ કરવો જોઇએ. ''આ સાંભળીને દ્રૌપદી જોસથી હસી. તે જોઇને ભીષ્માચાર્ય બોલ્યા : ''જ્યારે દ્રૌપદીનો માનભંગ થયો ત્યારે મારું વર્તન અનુચિત હતું. તે સમયે હું દુર્યોધનના આશ્રયમાં હતો. તેના અન્નસેવનથી મારું લોહી કલુષિત થયું હતું અને બુદ્ધિ ભ્રષ્ટ થઇ હતી. હવે તે કલુષિત રક્ત મારા શરીરમાં નથી (શરીરમાંથી બહાર વહી ગયું) તેને લીધે બુદ્ધિ કલ્મષ રહિત થઇ જ્ઞાનોદ્ય થયો છે. ''

જીવ પરિણામ દશામાં અનેક જન્મ લેતો હોય છે. થોડા જન્મમાં સ્ત્રી તો થોડા જન્મમાં પુરુષ તરીકે જન્મ લે છે. માનવ જન્મ વ્યતિરિક્ત પશુ-પક્ષી તરીકે પણ જન્મ લે છે. પૂર્વજન્મમાં મંદોદરીનો પુરુષ જન્મ હતો. તે જન્મમાં તેને ત્રણ પત્નીઓ હતી. એક ચંચળ સ્વભાવની , એક દુષ્ટ સ્વભાવની અને ત્રીજી મૃદુ સ્વભાવની હતી. ચંચળ સ્વભાવની પત્ની વાનર રૂપે જન્મીને વાલી થઇ. દુષ્ટ સ્વભાવની પત્ની રાક્ષસ થઇને રાવણ તરીકે જન્મી મૃદુસ્વાભાવની પત્ની વિભીષણ તરીકે જન્મી. કલ્પાંતરે (બીજા કલ્પમાં) આ ત્રણેય મંદાદરીનો પુરુષ જન્મ થતા તેની પત્ની થાય છે. ચંચળ વૃત્તિવાળા વાલીની પત્ની થઇ અને તેના થકી અંગદનો જન્મ થયો તે પછી દુષ્ટપ્રવૃત્તિવાળા રાવણની ભાર્યા થઇ. રાવણસંહાર પછી મૃદુસ્વભાવ વાળા વિભીષણ ની પટરાણી થઇ. વાલીની પત્ની હતી ત્યારે, રાવણની પત્ની હતી ત્યારે અને વિભીષણની પત્ની હતી ત્યારે તેનામાં રહેલા જીવાણુ ભિન્ન હતા. માટે મંદોદરી પણ મહા પતિવ્રતા હતી.

મેં (શંકર ભટ્ટે) શંકા પ્રગટ કરતાં જણાવ્યું : સ્વામિ, સ્ત્રીને એક જ પતિ હોવો જોઇએ અથવા પુરુષે એક પત્નીવ્રતધારી હોવું જોઇએ એમ કહેવાય છે તો બહુપત્નીત્વ અથવા બહુભર્તૃત્વ (સ્ત્રીને એક કરતા વધુ પતિ હોવા તે) નિંદનીય છે ને?

કર્મચક્ર પરિણામ

તિરુમલદાસ કહે છે : તારું કહેવું યોગ્ય છે. એકાદ પુરુષે વિના કારણ પત્નીને ત્રાસ આપ્યો તો તે સાત જન્મ સુધી બાલ વિધુર થાય છે એમ શાસ્ત્રમાં કહેવાયું છે. એકાદ પુરુષે ચાર-પાંચ સ્ત્રીઓ સાથે વિવાહ ર્ક્યો હોય તો આગલા જન્મે તે પુરુષ સ્ત્રીરૂપે જન્મે છે અને તે ચાર-પાંચ સ્ત્રીઓ તેમની કામવાસના અને સંસ્કાર ક્ષીણ ન થવાને લીધે પુરુષ જન્મ લઇ તે સ્ત્રીનો ઉપભોગ કરે છે. એક જ જન્મે જો તેમ થાય તો વ્યભિચાર દોષ થાય છે. જો વિવિધ જન્મ લઇ પ્રત્યેક જન્મે એક સ્ત્રી સાથે વિવાહ કરવાથી દોષ લાગતો નથી. આ કાળચક્રનો પ્રભાવ છે. આવી કેટલીક આશ્ચર્યકારક ઘટના આ મહાચક્રમાં ઘટે છે. સ્ત્રીજન્મ લીધો હોય તો તે જન્મમાં સ્ત્રીસંબંધિત ધર્મનું આચરણ કરવું જોઇએ. પુરુષજન્મ લીધો હોય તો તે જન્મમાં પુરુષસંબંધિત ધર્મનું આચરણ કરવું જોઇએ.

પતિ-પત્ની વચ્ચે કલહ કરાવનાર વ્યક્તિનો આગામી જન્મ સ્ત્રી કે પુરુષ તરીકે ન થતાં નપુંસક તરીકે થાય છે અને તેઓ સંસારસુખથી વંચિત રહી દુઃખી થાય છે. માંસાહાર નિષિદ્ધ છે. ધારો કે એકાદ વ્યક્તિ એક બકરાનો વધ કરી ચાર -પાંચ જણ સાથે માંસાહાર કરે છે. પ્રાણોત્ક્રમણસમયે બકરાને અત્યંત પીડા થાય છે અને તેનાં પીડાદાયક સ્પંદનો વાયુમંડળમાં રહે છે. હે શંકરભટ્ટ, વાયુમંડળમાં પીડાદાયક અને આનંદદાયક આમ બંને પ્રકારનાં સ્પંદનો હોય છે. સત્કર્મોને લીધે આનંદમય સ્પંદનો તેમજ દુષ્કર્મોને લીધે પીડાદાયક સ્પંદનો ઉત્પન્ન થાય છે. મૃત બકરાએ તેને મારી અને તેનું માસ ખાનાર નું વેર વાળવાની ઇચ્છા સાથે પ્રાણત્યાગ ર્ક્યો હોવાથી તે માનવજન્મ લે છે અને માંસ ભક્ષણ કરેલા માનવીનો ઘેટા-બકરા તરીકે જન્મ થાય છે. માટે જ મનુષ્યે

ક્ષમાગુણનું અવલંબન કરવું જોઇએ. સાત્ત્વિક વ્યક્તિ ઘેટાબકરાને જોવા છતાંય તેનું માંસ ભક્ષણ કરવા ઇચ્છતો નથી. જો તે બકરો પૂર્વ જન્મમાં હત્યા કરનાર મનુષ્યને ક્ષમા કરે તો તે બકરાને પ્રાણદાન કરવાનું પુણ્ય મળીને ત્યાંથી કર્મચક્ર થોભે છે.

પીઠિકાપુરના રહેવાસીઓનું સામુહિક પુણ્ય અને સામુહિક પાપ એક જ વખત ફલિત થવાને લીધે શ્રીપાદશ્રીવલ્લભના જન્મને માટે કારણરૂપ બન્યું. પુણ્યવાન લોકોએ શ્રીપાદ દત્તભગવાન છે તેમ જાણ્યું અને તેઓ અધિક પુણ્યફળ પ્રાપ્ત કરતા થયા. પાપી જન શ્રીપાદ એ દત્તભગવાન નથી એમ માની અધિક પાપના ભાગીદાર થયા. શ્રીદત્તની આરાધના કરવી અને શ્રીપાદની નિંદા કરવી- આવા લોકોને રૌરવ આદિનરકની પ્રાપ્તિ થાય છે. કોઇ વિષયમાં સમજ ન પડતી હોય તો મૌન ધારણ કરવું યોગ્ય છે. પરંતુ તે દિવ્ય ભવ્ય એવા મંગલ સ્વરૂપ પર નિંદાપવાદ લાદવો યોગ્ય નથી.

તેમના શ્રીમુખની મંગળ આરતી કરી પગ પર ખીલા ઠોકનાર લોકો વ્યાધિથી ગ્રસ્ત થશે. શ્રીદત્તાત્રેયે પોતાના અનુગ્રહથી એક વિચિત્ર એવી યોગશક્તિનો આવિષ્કાર કર્યો. પુણ્યવાન લોકોને કેવળ નામસ્મરણથી બીજા કોઇ વિશેષ પ્રયત્ન વગર સર્વમનોરથો પૂર્ણ થાય છે. તેવી જ રીતે પાપી જનોએ શ્રીપાદની નિંદા કરવાથી તેમના પર નાના પ્રકારનાં વિઘ્નો- અનિષ્ટો આવી પડે છે.

શ્રીપાદનું અગ્નિસ્વરૂપ છે. તેમણે ધારણ કરેલું અગ્નિ વસ્ત્ર ! તે પવિત્ર યોગાગ્નિ સ્વરૂપ હોઇ તેમની પાદુકાના મહિમાનું વર્ણન કરવા યુગો પણ ઓછા પડશે. વેદ-ઉપનિષદ પણ તેમની પાદુકાનું વર્ણન કરવા અસમર્થ છે. કેટલા યુગ આવ્યા અને ગયા? કેટલા કલ્પો થઇ ગયા? કેટલી વખત સૃષ્ટિ , સ્થિતિ, લય એ ક્રમ પૂર્ણ થયો?પણ શ્રીદત્ત એ શ્રીદત્ત જ ! તેઓ અદ્વિતીય હોઇ સાક્ષાત્ શ્રીપાદ શ્રીવલ્લભ છે! સૃષ્ટિનો પ્રત્યેક અણુ આ પરમ સત્યનો સાક્ષી છે.

સ્વયંભૂ દત્તની પુનઃ પ્રતિષ્ઠા

શ્રી પીઠિકાપુર (પીઠાપુર) માં એક અવધૂતનું આગમન થયું. તેઓ ઉન્મત્ત અવસ્થામાં રહેતા સિદ્ધપુરુષ હતા. તેમનું વર્તન અતિ વિચિત્ર હતું. કોઇને આશીર્વાદ આપવા હોય તો તેના પર આપશબ્દોનો વર્ષાવ કરતા. આ પ્રમાણે તેમનો વિચિત્ર સ્વભાવ હતો. અવધૂત કોઇની સ્તુતિ કરે તો તેનું પુણ્ય ક્ષીણ થતું.

પીઠિકાપુરવાસીઓએ તે સિદ્ધપુરુષને સ્વયંભૂ દત્ત (ની મૂર્તિ) ક્યાં છે તે વિશે પૂછ્યું. તે સિદ્ધ પુરુષે કહ્યું : શ્રી દત્ત સકલ પુણ્યક્ષેત્રમાં સ્નાન કરી હાલમાં એક નદીમાં બિરાજમાન છે. ભક્તોએ પુષ્કળ શોધા શોધ શરુ કરી. અંતે તેમને એક નદીમાં સ્વયંભૂ દત્તની મૂર્તિ જડી. એક શુભ મુહૂર્ત પર તે મૂર્તિની પુનઃ પ્રતિષ્ઠા સર્વમંગલપ્રદ એવી સુમતિ મહારાણી અને બ્રહ્મતેજસ્વી આપ્પલરાજ શર્માએ કરી. તે મહોત્સવના અધ્યર્યુ શ્રી બાપન્નાર્ય હતા.

વિધારણ્યનું પ્રાગટ્ય

મંદિરમાં મૂર્તિની પુનઃ પ્રતિષ્ઠા થઇ તે દિવસે શ્રી બાપન્નાર્યે તે સિદ્ધ પુરુષને પોતાને ઘેર ભિક્ષા માટે આવવા વિનંતી કરી. દાદાને ઘેર તે સિદ્ધપુરુષને શ્રીપાદનાં દર્શન થયાં. ફક્ત બે વર્ષના બાળકને જોઇ તે સિદ્ધપુરુષના મનમાં પુત્રવાત્સલ્ય ભાવ ઉત્પન્ન થયો. બાળ શ્રીપાદ તેમના માતુલ શ્રી વેંકટપ્પા ના ખભા પર બેસીને તેમની શિખા સાથે મસ્તી કરતા. તેમ કરતાં શ્રીપાદે તે સિદ્ધપુરુષ તરફ નજર કરી હાસ્ય કર્યું. તે હાસ્ય જોઇ સિદ્ધપુરુષને સમાધિ લાગી.

સમાધિમાંથી વ્યુત્થાન પામ્યા પછી શ્રીપાદ તે સિદ્ધપુરુષને કહે છે : '' હે માધવ , તારી ઇચ્છા પ્રમાણે હિંદુ સામ્રાજ્યની સ્થાપના મારા સોળમે વર્ષે બુક્કરાય કરશે. તું હરિહર બુક્કરાયની સહાયમાં હંમેશાં રહેજે. વિધારણ્ય મહર્ષિ નામે તારી ખ્યાતિ થશે. તારો સહોદર (ભાઇ) સાયણાચાર્યના વંશમાં આવતી શતાબ્દીમાં ગોવિંદ દીક્ષિતનો જન્મ થવાનો છે.તે ગોવિંદ દીક્ષિત તે બીજો કોઇ નહીં પરંતુ તું જ હોઇશ ! તું રાજર્ષિ થઇને તંજાવર સંસ્થાનમાં મહામંત્રી (દીવાન) નું પદ શોભાવી કૃતકૃત્ય થઇશ. ''

ઉપર મુજબનું સાંભળ્યા પછી સિદ્ધપુરુષની આંખો માંથી ઓઘાર આંસુઓ વહેવા લાગ્યાં. તેણે શ્રીપાદને પોતાની પાસે લીધો. એટલામાં શ્રીપાદે તે સિદ્ધના ચરણોને વંદન કર્યું. સિદ્ધપુરુષે આશ્ચર્ય વ્યક્ત કર્યું ત્યારે શ્રીપાદે ખુલાસો કરતાં કહ્યું : તું વિધારણ્યના નામથી શૃંગેરી પીઠાધિપતિ થઇશ. તારી શિષ્યપરંપરામાં ત્રીજો શિષ્ય કૃષ્ણસરસ્વતી તરીકે તુંજ હોઇશ. તારા મનમાં મારા વિશે પુત્રભાવ ઉત્પન્ન થયો છે માટે મારો આગામી અવતાર નૃસિંહસરસ્વતી નામથી થશે. ત્યારે તું કૃષ્ણસરસ્વતી થઇને મને સંન્યાસ દીક્ષા આપીશ. તું સંન્યાસ ધર્મ નો ઉદ્ધાર કરીશ.તેના કાશી વિશ્વેશ્વર અને માતા અન્નપૂર્ણા સાક્ષી હશે.

વશિષ્ઠ શક્તિ પરાશર ત્ર્યાર્ષેય (પ્રવરાન્વિત) પારાશર ગોત્રોદ્ભવ ઋવેદાન્તર્ગત વાજપેયયાજી માધવાચાર્ય એ વિધારણ્ય મહર્ષિ નામે પ્રખ્યાત થશે. હે શંકર ભટ્ટ, તને કાલે વધુ ચરિત્રલીલાનું વર્ણન કરીશ. આમ કહીને તિરુમલદાસે તે દિવસના વિવરણને ત્યાં જ વિરામ આપ્યો.

॥ શ્રીપાદ શ્રીવલ્લભ નો જય જય કાર હજો ॥

॥ આઠમો અધ્યાય સમાપ્ત ॥

॥ અધ્યાય ૯ ॥

કર્મફળમિમાંસા

આજે ગુરુવાર છે. સવારે સૂર્યોદયસમયે ગુરુની હોરા ચાલુ છે. હું (શંકરભટ્ટ) અને તિરુમલદાસ બંને એક ઓરડીમાં ધ્યાનસ્થ હતા. સૂર્યનાં કુમળાં કિરણો ઓરડીમાં ડોકિયાં કરતાં હતાં. શું આશ્ચર્ય ? તે કુમળાં સૂર્યકિરણોમાં અમને બંનેને શ્રીપાદશ્રીવલ્લભનાં દર્શન થયાં. ઓરડામા સૂર્યકિરણોનાં પ્રવેશથી અમે બંને ભાન પર આવ્યા. પરમ પૂજનીય અત્યંત મંગલપ્રદ ૧૬ વર્ષના શ્રીપાદશ્રીવલ્લભનાં વિભોનીય સ્વરૂપ અત્યંત નાં દર્શન થવાં એ પરમ પ્રભુ ની પરમ કરુણાનું ફળ છે. ક્ષણભર માટે દર્શન આપી તે સ્વરૂપ અંતર્ધાન પામ્યું.

શ્રીપાદપ્રભુને નિવેદ ધરાવવા ચણા મૂકવા હતા. સૂર્યકિરણોના સ્પર્શથી તે ચણા લોખંડના થઇ ગયા ! આ પરિવર્તન કંઇક સૂચક હોય તેમ મને લાગ્યું.

તિરુમલદાસે પુનઃ કહેવાની શરુઆત કરી : ''હે શંકર ભટ્ટ ! તું આજે બપોરના મારે ઘેર આતિથ્ય સ્વીકારી કુરવપુર તરફ પ્રયાણ કર. આ સમય અતિશય શુભપ્રદ છે.'' મેં (શંકર ભટ્ટે) કહ્યું : ''સ્વામી, રોજ શ્રીદત્તપ્રભુનું સ્મરણ, દત્તકથા પ્રસંગના શ્રવણમાં કાળ નિર્ગમન કરતો હતો. આજે ચણા લોઢામાં પરિવર્તન પામ્યા તેનો મને ખેદ છે. મારી શંકાનું નિવારણ કરી મને કૃતાર્થ કરો તેવી વિનંતી છે. ''

તિરુમલદાસે કહ્યું : હે શંકર ભટ્ટ, કેટલીક શતાબ્દી પછી કલિ પ્રબળ થવાથી નાસ્તિકતા વધશે. નાસ્તિકતાને નિર્મૂળ કરી આસ્તિકતાની સ્થાપના માટે શ્રીપાદ પ્રભુ ચિત્રવિચિત્ર લીલાઓ કરી ભક્તો પર અનુગ્રહ કરશે. ભવિષ્યમાં ધર્મસંસ્થાપના માટેના સમગ્ર કાર્યક્રમમાં બીજરૂપે શ્રીપાદ શ્રીવલ્લભ અવતારમાં અનુગ્રહ કરશે.

ખનિજમાં ચૈતન્ય નિદ્રાવસ્થામાં હોય છે. ખનિજ સ્થિતિમાં પ્રાણ અંતર્લીન થઇને રહે છે. ખનિજમાં અનેક રાસાયણિક પ્રક્રિયા થઇ પ્રાણની ઉત્પત્તિ થાય છે. પ્રાણમાં મન અંતર્લીન હોય છે. પ્રાણરૂપમાં ચૈતન્ય અર્ધનિદ્રિતાવસ્થામાં હોય છે. આ તને વૃક્ષમાં સ્પષ્ટ દેખાશે. માદક દ્રવ્યના સેવનથી મનુષ્ય પોતાના દેહમાં આ સ્થિતિનો અનુભવ કરે છે.

પ્રાણશક્તિરૂપે વ્યક્ત થયેલું ચૈતન્ય તત્ત્વ પરિણામ ક્રમથી વિકાસ પામી મનના માધ્યમ દ્વારા કર્મ આચરવા અભ્યસ્ત થાય છે. આ સ્થિતિ તને પશુ માં જોવા મળશે. પશુનું પૂર્ણવિકસિત રૂપ એટલેજ મનુષ્ય એમ કહેવાય છે. મનુષ્યમાં મનશક્તિ પૂર્ણતઃ કાર્યરત હોય છે. મનથી પણ અતીત એવું અતિમાનસ તત્ત્વ છે. તે અંતર્લીન સ્થિતિમાં હોય છે. મનુષ્ય યોગસાધનાથી પરિપૂર્ણ થાય છે. તે (મનુષ્ય) મૂલાધારમાં સુપ્ત સ્થિતિમાં સ્થિત ચૈતન્યને સહસ્રારમાં લઇ જઇ, સવિકલ્પ, તેમજ નિર્વિકલ્પ સમાધિ સ્થિતિને પ્રાપ્ત કરે છે. પરમ જ્યોતિસ્વરૂપ શ્રીગુરુ સાથે તાદાત્મ્ય સાધે છે.

તે સ્થિતિમાં મનુષ્ય અનિર્વચનીય આનંદનો અનુભવ લે છે અને તેનું વર્તન માત્ર મહાસંકલ્પને અનુસરીને હોય છે. માટે તે કર્મબંધનથી પર હોય છે. તે મહાસંકલ્પનું સ્વરૂપ અચિંત્ય, અગમ્ય અને કલ્પનાતીત તેમજ મહાપ્રચંડ વેગવાન હોય છે. અતિમાનસ એ કેવળ શ્રી પ્રભુનું જ હોય છે. પ્રત્યેક ક્ષણે કોટિ પ્રાર્થનાઓ પ્રભુ સ્વીકારે છે. ધર્મસંમત પ્રાર્થનાને પ્રાથમિકતા આપી તેઓ દુઃખ નિવારણ કરે છે. ધર્મબદ્ધ એવા બધા લોકોની તેઓ ઇચ્છા પૂર્ણ કરે છે.

માનવના મનનો વેગ કાચબાની ગતિ જેવો હોય છે. શ્રી પ્રભુનો અતિમાનસનો વેગ મહાપ્રચંડ અને કલ્પનાતીત છે. મહાપ્રચંડ વેગવાળા પ્રકાશનો વેગ પણ તેમના અતિ માનસવેગ આગળ ધીમો પડે ! માનવ અથવા કોઇપણ પ્રાણીએ કરેલી કેટલી પણ અલ્પ પ્રાર્થના પ્રભુના દિવ્ય તેજ : પુંજ દ્વારા પ્રભુને પહોંચે છે. સમસ્ત દ્રશ્ય અદ્રશ્ય શક્તિનો આધાર પણ શ્રીપાદ પ્રભુ જ છે. સર્વલોક પ્રકાશમાન થવાનું કારણ તેમના શરીરમાંથી બહાર પડનાર તેજઃ પુંજ સિવાય બીજું કાંઇ નથી. અનેક કોટિ બ્રહ્માંડમાં પ્રકાશમાન સૂર્ય, નક્ષત્રાદિ નો સંયુક્ત પ્રકાશ પણ સૂર્યને કોડિયું બતાવવા સમાન છે. હે શંકર ભટ્ટ, આજ શ્રીપાદ શ્રીવલ્લભનું સાચું તત્ત્વ છે. અનંત શક્તિ, અનંતજ્ઞાન અનંત વ્યાપકત્વવાળા તે નિર્ગુણ, નિરાકાર સ્વરૂપને સૃષ્ટિ પ્રતિ રહેલી કરુણાને લીધે. સગુણ, સાકાર મનુષ્ય દેહ ધારણ કરી શ્રીપાદ શ્રીવલ્લભરૂપે દર્શન આપી રહ્યા છે. તે જાણવા માટે માનવ માં પરિપૂર્ણતા આવવી જોઇએ.

શ્રીપાદશ્રીવલ્લભનું દિવ્ય સ્વરૂપ

મનષ્યનું ઇશ્વરપ્રતિ ખેંચાણ અનિવાર્ય છે તેમજ ઇશ્વર પણ અનંત સીમાઓને પાર કરી નિમ્નસ્તરમાં જન્મ લે છે. આને જ અવતરણ કહે છે. (અવ=નીચે, તરણ-આવવું) આ નિરંતર ચાલુ રહેતી યોગક્રિયા છે. સૃષ્ટિમાં સત્યની સ્થાપના થઇ કે તે સ્વયં સિદ્ધ, પ્રયત્નરહિત કાર્યરત હોય છે. સત્ય,જ્ઞાન, અનંત સ્વરૂપ શ્રીપાદશ્રીવલ્લભ અનેક સત્યોને સૃષ્ટિમાં સ્થાપન કરવાના સંકલ્પથી દિવ્ય, ભવ્ય અવતાર લે છે. તેઓ સાક્ષાત્ દત્ત ભગવાન જ છે.

મેં (શંકર ભટ્ટે) પૂછ્યું :''સ્વામિ, તમારી સાથે ચર્ચા કરતાં મને કેટલાય નવા વિષયોમાં સૂઝ પડી છે. તેમ છતાં શ્રીગુરુસ્વરૂપને પૂર્ણત : સમજી શકાતું નથી. તેમનું દિવ્ય અને ભવ્ય ચરિત્ર કેવી રીતે લખવું તેમજ તેમની કઈ રીતે વ્યાખ્યા કરવી તે મારી સમજણ બહારની વસ્તુ છે. મેં મૂર્તિપ્રતિષ્ઠા વિશે સાંભળ્યું છે. તમે સત્યની પ્રતિષ્ઠા વિશે મંગળાચરણ કર્યું. મારી આપને વિનંતી છે કે સત્ય વિશે મને વિસ્તારથી સમજાવો ''

શ્રી તિરુમલદાસે જવાબ આપતાં કહ્યું : હે શંકર ભટ્ટ, તારા દ્વારા શ્રીનું ચરિત્રલેખન થવાનું છે તેવો સંકલ્પ પૂર્વેજ થઇ ચૂક્યો છે. તારા સંપર્કમાં શ્રીપાદ પ્રભુના અનેક ભક્ત શ્રેષ્ઠ પોતાના અનુભવો તને કથન કરશે. તે ચરિત્રલીલાને તારે લેખિનીબદ્ધ કરવાની છે. તારી વ્યાખ્યાની અહીં કોઇ પણ જરૂર નથી. શ્રીપાદપ્રભુ જાતેજ પોતાનું ચરિત્ર તારી લેખિનીના માધ્યમથી લખી લેશે. તે સિવાય બીજો વિચાર કરવો વ્યર્થ છે.

મનુષ્ય અનેક પ્રકારના અન્નનું સેવન કરે છે. સેવન કરેલું અન્ન આપમેળે પચીને શરીરને શક્તિપ્રદાન કરે છે. આ પાચનક્રિયામાં મનુષ્યનો પ્રયત્ન નથી. એ શરીરનું કાર્ય છે. મનુષ્યનું કર્તવ્ય ફકત અન્નસંગ્રહ કરીને સેવન કરવું તેટલું જ છે. ભોજન આરોગ્યા પછી અન્નને પચાવવાનું કામ એ શરીરનું કર્તવ્ય છે. એટલે કે તારું કર્તવ્ય અન્ન મેળવવાનું છે એટલું જ . ભોજન કરેલું (આરોગાયેલું) અન્ન પાચન કરવાનું કામ (કર્તવ્ય) શરીરનું છે.

મનુષ્યમાં મન હોવાથી તે સ્વેચ્છાનો અનુભવ લે છે. આથી સાચું-ખોટું, સારું-ખરાબ બંને શક્યતાઓ છે. શરીરને તે સ્વેચ્છા નથી. આરોગાયેલા અન્નને પચાવી શરીરને શક્તિ સંપન્ન કરવું તે જ શરીરનું કર્તવ્ય છે. આ વિધિનો નિર્ણય છે. મનષ્યની ઇચ્છા હોય કે ન હોય, તેના પ્રયત્ન સિવાય શરીર તેનું પોતાનું કર્તવ્ય બરાબર રીતે પાર પાડે છે. શરીર સંબંધી સત્યની સ્થાપના થયેલી હોવાને કારણે, પ્રયત્ન વગર, સંકલ્પનો પ્રમેય ન હોવા છતાં તે સતત ચાલુ રહે છે.

પ્રકૃતિ એટલે કે સૃષ્ટિમાં બધી જ ક્રિયા પ્રતિક્રિયા, તે સત્યના આધારે ઘટે છે. સૂર્યોદય-સૂર્યાસ્ત, ઋતુચક્ર, ગ્રહ ન ક્ષત્રાદિનું ચાલન તે સત્ય(પ્રસ્થાપિત) સત્યના આધારે ચાલવાં જ જોઇએ. આ બધું ઉલ્લંઘી ન શકાય તેવું શાસન છે. બીજા શબ્દોમાં કહીએ તો તેનાથી વિપરીત તેમને કોઇ સ્વતંત્રતા નથી.

સર્વવ્યાપક ભગવાન સૃષ્ટિના પ્રાણીમાત્ર પ્રત્યેની કરુણાને લીધે સૃષ્ટિવિધાન સરળ બનાવે છે. કૃતયુગમાં સંકલ્પમાત્રથી સિદ્ધિઓ પ્રાપ્ત થતી, ત્રેતાયુગમાં યજ્ઞ-યાગ થી, દ્વાપરયુગમાં મંત્ર, શસ્ત્રાસ્ત્રથી સકળ સિદ્ધિ પ્રાપ્ત થતી. કળિયુગમાં પ્રમુખપણે તંત્રપ્રયોગથી કળિયુગીન યંત્રવડે સર્વસિદ્ધિ પ્રાપ્ત થાય છે. યુગધર્મને અનુસરીને તેમ જ માનવની શક્તિ-યુક્તિનું સ્તર આ આધારે સૃષ્ટિવિધાનના સરળીકરણનો નિર્ણય થાય છે.

ત્રણ અહોરાત્ર (થ્રિસઅનેરત)નિરંતર શ્રીપાદશ્રીવલ્લભનું સ્મરણ કરવાથી, તેમનું ધ્યાન કરનારને શ્રીપાદપ્રભુ શરીર દર્શન આપી ધન્ય કરે છે. મનુષ્યના પતન માટે લાખ કારણો હોય તો ઈશ્વર તેના ઉદ્ધાર માટે દસ લાખ પ્રકારે અનુગ્રહ કરે છે. શ્રી દત્તભગવાન તેમના અંશાવતાર, સિદ્ધયોગી, મહાસિદ્ધો દ્વારા આ સૃષ્ટિનું પાલન કરે છે.

પૂર્વયુગના શ્રી દત્તભગવાન તે જ આ શ્રીપાદ છે કે ? આ પ્રકારની શંકા તારા મનમાં બીજરૂપે હતી. શ્રીપાદ પ્રભુએ તારી શંકાનું નિવારણ કરવા નૈવૈદ્યમાં ધરાવવામાં આવેલા ચણાને લોઢામાં રૂપાંતરિત કર્યા. માતા અનસૂયાએ લોઢાના ચણાને ખાવાયોગ્ય ચણા કર્યા હતા. ''હું પ્રત્યક્ષ દત્ત છું'' એ દર્શાવવા માટે આ રૂપાંતર કર્યું. તારા જન્માક્ષરમાં ગુરુ વ્યાદિસ્થાનમાં છે. ગુરુ ગ્રહને ચણા સાથે સંબંધ છે. ગુરુ ગ્રહને લીધે તારા પર આવનાર આપત્તિ, બીજરૂપે હોઇ તે અંકુરિત ન થવા માટે ચણાનું લોખંડમાં પરિવર્તન કરી તને દેખાડ્યું.

શ્રીપાદ પ્રભુના દિવ્ય માનસચક્ષુએ અવલોકન કરેલી ન હોય એવી એક પણ વસ્તુ સૃષ્ટિમાં ઉત્પન્ન થતી નથી. તેમજ તેમની દિવ્ય દૃષ્ટિએ દેખાયા વગર કોઇપણ પ્રાણી આ સૃષ્ટિમાં જન્મ લેતો નથી. આ પરમસત્ય છે. સત્ય વસ્તુસંબંધિત જ્ઞાન સુપ્રતિષ્ઠિત હોવાને લીધે તે જ્ઞાનની પ્રાપ્તિ પામેલા સુજ્ઞો આ લોકમાંથી અંતર્ધાન પામે તો પણ તે (જ્ઞાન) નાશ પામતું નથી. તે જ્ઞાનને પ્રાપ્ત કરવા યોગ્ય માનવ આ સૃષ્ટિમાં જન્મ લે તે પછી તે જ્ઞાન આપમેળે તેની સામે પ્રગટ થાય છે. (આપમેળે મને તે જ્ઞાન થાય છે.)

દેવશક્તિ, ચિરંજીવમુનિ, અવતારી પુરુષ આ બધા અવિનાશી તત્ત્વના જ અંશ છે. મનુષ્ય એ વિનાશી તત્ત્વનો અંશ છે. અવિનાશી તત્ત્વનું જ્ઞાન, સ્થિતિ, ગતિ, શક્તિ એક વિશિષ્ટ પ્રકારે હોવી જોઇએ તેમ કોઇ નિયમ નથી. તે સ્વેચ્છા તત્ત્વ છે, પરિપૂર્ણ છે. તે અત્યંત પ્રાચીન અને નિત્ય નૂતન છે. કારણ ન હોય તેવું કોઇ કાર્ય અસંભવ છે. સર્વ કારણોને અને સર્વ કાર્યોને એકમેવ એવું તત્ત્વ જ આધારરૂપ છે. તે અતીત અને અગમ્ય છે. તેને જ દત્ત કહે છે. તે દત્તભગવાને આ કળિયુગમાં પોતાની સંપૂર્ણ (સોળ) કલાથી પૂર્ણ પ્રથમ શ્રીપાદશ્રીવલ્લભનો અવતાર પીઠિકાપુરમાં લીધો. આવા સર્વપરિપૂર્ણ શ્રીપાદશ્રીવલ્લભનું વર્ણન કરવા સહસ્રફેણયુક્ત આદિશેષ પણ અસમર્થ છે.

હે ભકતશ્રેષ્ઠ શંકરભટ્ટ ! શ્રીપાદપ્રભુએ શ્રી નૃસિંહસરસ્વતી નામે બીજો અવતાર લેવાનું ઘણીવાર સૂચન કર્યું હતું. હિરણ્યકશ્યપે વિચિત્ર વર પ્રાપ્ત કર્યા પછી તેનું મૃત્યુ અસંભવ છે તેમ લાગતું હતું. આપેલાં વરદાનની વિરુદ્ધ ન જતાં કલ્પનાતીત એવા વિધાનથી શ્રીનૃસિંહ ભગવાને હિરણ્યકશ્યપનો વધ કરી પરમ ભકત એવા પ્રહ્લાદનું રક્ષણ

કર્યું. પ્રભુ સ્તંભમાં વિરાજમાન છે તેવો પ્રહ્લાદે નિર્ધાર કર્યો. પ્રભુ સ્તંભમાંથી પ્રગટ થયા. ભગવાન છે કે નહીં? આવો સંશય આ કલિયુગમાં ઘણાના મનમાં આવે છે.

કળિયુગના હિરણ્યકશ્યપના મદનો નાશ કરી પ્રહ્લાદ જેવા ભક્તનું રક્ષણ કરવા માટે શ્રીદત્ત ભગવાનનો ત્રીજો નૃસિંહસરસ્વતીનો અવતાર થવાનો છે. ભગવાન છે તે સિદ્ધ કરવા નરસિંહઅવાતરનું વૈશિષ્ઠય શ્રીપાદશ્રીવલ્લભ અને શ્રી નૃસિંહસરસ્વતીના અવતાર દેવને દૂષણ આપનારનો મદનાશ કરવા તેમજ ઇશભક્તિ કરનારનું આંખોની પાંપણની જેમ રક્ષણ કરે છે. આ બે પ્રધાન ઉદ્દેશ્યથી શ્રીપાદપ્રભુ અને શ્રી નૃસિંહસરસ્વતીના અવતાર થયા. શ્રીપાદશ્રીવલ્લભને માટે સાધ્ય -અસાધ્ય જેવું કાંઇ નથી (બધું જ સાધ્ય છે)

તિરુમલદાસની વાકધારા અસ્ખલિત વહેતી હતી. હું સાંભળતો હતો. મારા મનમાં એક સંશયે ઘર કર્યું. હું (શંકરભટ્ટ) ભોજપત્ર પર શ્રીપાદશ્રીવલ્લભનું ચરિત્ર લખતો હતો. ભવિષ્યકાળમાં લોકો કેવા પત્ર પર શ્રીપાદસ્વામીનું ચરિત્ર લખશે? શાલિવાહન શક અંતર્ગત હાલનો વ્યવહાર ચાલે છે. હૂણયુગ (ઇસવીસન) પ્રચારમાં આવશે તેમ શ્રીપાદસ્વામી કહે છે. વાસ્તવિક રીતે દ્વાપરયુગના અંતે શ્રીકૃષ્ણનું નિર્વાણ થયું. તે કેટલાં વર્ષ પહેલાં? કલિયુગ ક્યા દિવસે, કઇ ઘટિકા - વિઘટિકા પળ એ પ્રારંભ થયો? ભવિષ્યકાળના લોકોની કાળના ગણના પ્રમાણે ભવિષ્યમાં ઉપયોગમાં આવનાર પત્ર પર જો શ્રીપાદપ્રભુ લખીને બતાવે તો જ શ્રીપાદપ્રભુ દત્તભગવાનના અવતાર છે તેમ મને વિશ્વાસ બેસશે.

મારા મનનો સંશય મેં તિરુમલદાસ સમક્ષ વ્યકત કર્યો. તેઓ જે કહેતા હતા તે સાંભળવાનો હું ઢોંગ કરતો હતો અને લોખંડમાં પરિવર્તિત ચણા તરફ હું જોઇ રહ્યો હતો. તેટલામાં તિરુમલદાસનો કંઠસ્વર ક્ષીણ થઇ તેમની વાકશક્તિ નષ્ટ થઇ. કાનના પડદા ફાટી જાય તેવો મોટો ધ્વનિ થયો. તે અવાજ સાંભળી હું બહેરો થઇ ગયો.

એક જ ક્ષણમાં મને બધિરત્વ અને તિરુમલદાસને મૂકત્વ પ્રાપ્ત થયું. તિરુમલદાસ બોલવાનો પ્રયત્ન કરતા હતા પરંતુ તેમના મુખવાટે કોઇ શબ્દ બહાર નીકળતો ન હતો. મેં સાંભળવાનો પ્રયત્ન કરી જોયો પરંતુ મને કાંઇપણ સંભળાતું ન હતું. મારા મનમાં એક જ વિચાર આવતો હતો. મનમાં આવવા જેવા સંશયો આવ્યા અને મને બધિરત્વ પ્રાપ્ત થયું. હવે આખી જિંદગી બહેરા તરીકે જીવવું પડશે. શું આ જ મારું નસીબ ! હવે હું શું કરું?

તે જ અરસામાં નૈવૈદ્ય માટે જે ચણા (લોખંડના) હતા તે તેલગુ ભાષામાં ''શ્રીપાદ રાજં શરણં પ્રપદ્યે ''ના અક્ષરોમાં રૂપાંતરિત થયા. તેના પર સફેદ પત્ર (કાગળ) દેખાઇ આવ્યો. અમારી દૃષ્ટિ સામે જ તે પત્ર (કાગળ) નો આકાર ચાર હાથ જેટલો દીર્ઘ થયો. ભોજપત્ર કરતાં એકદમ પાતળો, સ્પર્શમાં મૃદુ હતો. તે કાગળ (પત્ર) પર કાળા રંગના શબ્દો ઉપસી આવ્યા. તેલગુ લિપિમાં લખેલું હતું. શ્રીકૃષ્ણનું નિર્વાણ ખ્રિસ્ત પૂર્વે ૩૧૦૨ વર્ષે ફેબ્રુઆરી ૧૮ તારીખ રાત્રે બે વાગીને ૨૭ મિનિટ અને ૩૦ સેકંડે થયું. પ્રમાદી નામ સંવત્સર, ચૈત્ર સુદ એકમ, શુક્રવાર, અશ્વિની નક્ષત્ર. શ્રી કૃષ્ણના નિર્વાણ પછી કળિયુગ નો પ્રારંભ થયો.

ઉપર પ્રમાણેનો સ્પષ્ટ જવાબ લખાયેલો જોઇ મારા આખા શરીરે પરસેવો છૂટ્યો. અતિ પ્રસ્વેદને લીધે શરીર શક્તિહીન થયું,કંપાયમાન થયું. શ્રીપાદશ્રીવલ્લભ આ સ્થળે જ અદૃશ્યરૂપે વિરાજમાન છે તેમ મારા મનનો નિશ્ચય થયો. મેં મનમાં વિચાર કર્યો, શું મારું દુર્ભાગ્ય ? કુરવપુર જવું એ મારા માટે સ્વપ્ન સમાન છે (કારણ કે મેં પ્રભુ વિશે મનમાં શંકા આણી હતી તે એક શિક્ષાપ્રદ વાત છે) શ્રીપાદપ્રભુ હવે નૃસિંહાવતાર ધારણ કરી મારો વધ કરે તો પણ આશ્ચર્ય પામવા જેવું નથી. વસ્ત્ર ધોઇને નીચોવીને સુકવાય છે.'' શંકર ભટ્ટને (ધોકાવડે) ધોઇ નીચોવી નાંખ'' એમ તિરુમલદાસને જો આજ્ઞા થાય તો હું શું કરીશ ?

તિરુમલદાસ મને પથ્થર પર પછાડીને નીચોવી સુકવશે. બ્રહ્મજ્ઞાન સંબંધી વિષયોનો, આપણે આત્મજ્ઞાની છીએ તેવો ડોળ કરીએ તો કદાચ ગુરુ આપણા શિષ્યને બોધ આપવા તૈયાર થાય. પૈસા પડાવવા માટે કોઇ શિષ્યની પ્રશંસા પણ કરશે. શિષ્ય ગુરુએ કરેલી પ્રશંસાથી ગર્વથી ફૂલાઇને ફરે છે. આવા કિસ્સામાં ગુરુ-શિષ્ય-બંને દોષના ભાગીદાર છે. રજકકુળમાં જન્મીને તિરુમલદાસ દ્વારા બ્રાહ્મણકુળમાં જન્મેલા મને બ્રહ્મજ્ઞાનનો બોધ થવો તે શ્રીપાદગુરુનો ચમત્કાર છે. વિસ્તારના બીજા ધોબીઓ પોતપોતાની ધંધાકીય પ્રવૃત્તિમાં ડૂબેલા હતા. તેઓને આ ગહન ચરિત્ર વિશે ચર્ચા કરવાની કે જાણવાની બિલકુલ ઇચ્છા જણાતી નહિ. હવે મારે શ્રીપાદ પ્રભુને શરણે જવું પડશે.

મેં તિરુમલદાસ તરફ જોયું. તેમનું મુખ બ્રહ્મતેજથી પ્રકાશતું હતું. મારા મનમાં થયું કે તિરુમલદાસ બ્રાહ્મણ છે જ્યારે હું રજક છું. તેમનો ચહેરો પ્રસન્ન ભાસતો હતો. નૈવેદ્યમાં મૂકેલા ચણાનું લોખંડ સ્વરૂપ નષ્ટ થઇ પૂર્વવત્ સ્થિતિ થઇ હતી. શ્રીપાદ પ્રભુએ મને ક્ષમા કરી હોય તેમ મને લાગ્યું. થોડી જ ક્ષણોમાં તે શુભ્ર પત્ર (કાગળ) અદૃશ્ય થયો. તિરુમલદાસે કહ્યું : ''શંકર ભટ્ટ, કળિયુગ એ લોહયુગ છે. કલ્મષપૂરિત એવો યુગ છે. મારા દેહાવસાન પછી કેટલોક સમય હું હિરણ્ય-લોકમાં વાસ કરીને શ્રીપાદપ્રભુની આજ્ઞા અનુસાર ફરી મહારાષ્ટ્રદેશમાં જન્મ લેવાનો છું.

મેં કહ્યું : - ''સ્વામિ (તિરુમલદાસ) શ્રીપાદપ્રભુએ તમને મૃત્યુ પછી ફરી જન્મ લેવા આજ્ઞા કરી? કૃપા કરીને આ

વૃત્તાંત વિસ્તારથી કહી સંભળાવો.''તિરુમલદાસ કહે છે : એક દિવસ હું શ્રીપાદ ના માતામહ ને ત્યાં ધોએલાં વસ્ત્રો લઈ ગયો. સુમતિ મહારાણીના મામા શ્રીધરાવધાની બાળશ્રીપાદને કેડપર લઈ રમાડતા હતા.'' દત્ત દિગંબર ! દત્ત દિગંબર ! દત્ત દિગંબર ! અવધૂતા !'' આ પ્રમાણે તેઓ મોટેથી બોલતા હતા.

શ્રીપાદની ઉંમર બે વર્ષની હતી. તેઓ પણ લયબદ્ધ રીતે ગાઈને રમતા હતા. તે દ્રશ્ય મનોહર હતું. અનાયાસે મારા મોઢે ''શ્રીપાદ વલ્લભ ! દત્ત દિંગંબર !'' એમ શબ્દો નીકળ્યા. ''શ્રીધરાવધાનીએ મારી તરફ જોયું અને શ્રીપાદ બોલ્યા ! નૃસિંહ સરસ્વતી ! દત્ત દિસંબર! તેઓ સાક્ષાત્ પૂર્વેના દત્તભગવાન હોઈ, હાલમાં શ્રીપાદશ્રીવલ્લભ અને ભવિષ્યના નૃસિંહસરસ્વતી આ સ્વરૂપે પ્રગટ થનાર છે તેની પૂર્વ સૂચના પોતાની વિશિષ્ટ શૈલીમાં આપતા હતા.

સમર્થ સદ્‌ગુરુ શિરડીના સાઈબાબારૂપે અવતરણ કરશે

શ્રીપાદે પોતાની કાલી ભાષામાં કહ્યું''દાદાજી, નૃસિંહસરસ્વતી સ્વરૂપે મહારાષ્ટ્ર દેશમાં મારે અવતાર લેવાનો મેં સંકલ્પ કર્યો છે. તિરુમલદાસને પણ હું મહારાષ્ટ્ર દેશમાં આવવા આજ્ઞા કરું છુ.'' શ્રીધરાવધાની સાંભળીને અવાક થયા. મેં (શંકર ભટ્ટે) કહ્યું : કોઈ પણ જન્મે, કોઈ પણ સ્વરૂપે આપ હો, સદા મારું રક્ષણ કરવાનો ભાર તમારા પર છે. મને તમારા બાળકૃષ્ણ સ્વરૂપ પર અત્યંત પ્રીતિ છે. ''

શ્રીપાદે આજ્ઞાસ્વરૂપમાં કહ્યું : તિરુમલદાસ તું મહારાષ્ટ્ર દેશમાં ગાડગે મહારાજ ના નામે રજક્કુલમાં જન્મ લઈશ. દીન, દલિત અને દુઃખી લોકોની સેવા કરી પુનિત થઈશ. ઘીશીલા (શિરડી) નગરીમાં ''સાઈબાબા ''નામે યવનવેષમાં મારો સમર્થ સદ્‌ગુરુરૂપે અવતાર થશે. તને યવનવેષમાં સમર્થ સદ્‌ગુરુ સ્વરૂપે મારા દ્વારા અનુગ્રહની પ્રાપ્તિ થશે. તને બાળકૃષ્ણ સ્વરૂપ પર પ્રીતિ હોવાને કારણે તું ''ગોપાલા, ગોપાલા, દેવકીનંદન ગોપાલા'' આ નામંત્રનો જપ કરીશ. તારા આ શરીરના પતન પછી થોડો સમય હિરણ્ય લોકમાં રહીને પછી ગાડગે મહારાજ તરીકે લોકહિતનું કામ કરીશ. આ મારું તને વરદાન અને અભયદાન છે.

શ્રી ધરાવધાની આ બધા સંદર્ભમાં માયાના આવરણમાં હતા. તેમને કશી સમજ ન પડી. સુમતિ મહારાણીની બૂમ સાંભળી તેમના પર રહેલું માયાનું આવરણ દૂર થયું. શ્રીપાદ સામાન્ય બાળક છે એવી તેમની ધારણા થઈ. મેં કહ્યું! સ્વામી, શ્રીકૃષ્ણે ભગવદ્ ગીતામાં કહ્યું હતું કે કર્મનું ફળ અનિવાર્ય છે તો શ્રીપાદ આ નિયમનું ઉલ્લંઘન ન કરતાં કર્મનાશ કેવી રીતે કરશે?

સદ્‌ગુરુ , સત્પુરુષ, યોગી લોકોને આપેલા દાનનું ફળ

તિરુમલદાસે કહ્યું: શ્રીકૃષ્ણે કર્મનું ફળ ભોગવ્યા વિના ચાલતું નથી એમ કહ્યું છે પરંતુ તે કર્મફળ જાગ્રત અવસ્થામાં ભોગવવું તેમ કહ્યું નથી. તે સ્વપ્ન અવસ્થામાં પણ ભોગવી શકાય. સ્થૂળ શરીરવડે ૧૦ વર્ષ ભોગવવાનું કર્મ, માનસિક ત્રાસને લીધે, સ્વપ્નમાં માનસિક વ્યથા કેટલીક ઘટિકા પર્યંત ભોગવી કર્મરાહિત્ય (કર્મના ફળમાંથી મુક્તિ) પ્રાપ્ત કરી શકાય. સત્પુરુષોને દાન-ધર્મ કરવાને લીધે, દૈવી કૃપાને લીધે પાપકર્મનો ક્ષય થાય છે. દેવતા મૂર્તિ પુણ્યસ્વરૂપ હોઈને, તેમનામાં અત્યંત કરુણા હોવાથી આપણું પાપ કર્મફળ તેમના શિરે લઈ તેમનું પુણ્ય આપણને આપે છે.

પુણ્ય પુરુષોને દાન આપવાથી અથવા તેમની સેવા કરવાથી પણ આવી અદલા બદલી થઈ શકે છે. સમર્થ સદ્‌ગુરુનું ધ્યાન કરવાથી, ધ્યાનના માધ્યમથી પણ આવો ફેરફાર થાય છે. સદ્‌ગુરુ તેમના શિષ્યની સેવા સ્વીકારી સેવાના માધ્યમથી શિષ્યનું પાપકર્મ પોતાના શિરે લે છે અને પોતાનું તપઃફળ શિષ્યમાં સંક્રમિત કરે છે. પરંતુ પાપકર્મનું ફળ ભોગવ્યા વગર છૂટકો નથી. દેવ,સત્પુરુષ, સદ્‌ગુરુ, અવતારપુરુષ, મહાતેજોમય હોઈ અગ્નિસ્વરૂપ હોય છે. તેમણે સ્વીકાર કરેલા પાપકર્મને બાળી નાંખવાની શક્તિ તેમનામાં હોય છે. તેમને આપણા દ્વારા અર્પણ કરેલાં પત્ર, પુષ્પ, ફળ ઇત્યાદિના માધ્યમથી પણ પાપ-પુણ્યની અદલા બદલી થાય છે. આપણી આર્તતા, ભક્તિ, શરણાગતિ જેટલી તીવ્ર હોય છે તેટલી તીવ્ર ગતિથી આ ફેરફાર (અદલાબદલી) થાય છે. કેટલીક વાર શ્રીપાદ તેમના આશ્રિતોનું પાપ કર્મફળ નિર્જીવ વસ્તુઓ જેવી કે પથ્થર-શિલા ઉપર હસ્તાંતરિત કરતા. તે શિલા, પથ્થર ના ટુકડા કરી અથવા અનેક વિચિત્ર પ્રકારથી તે પાપકર્મને નિર્મૂળ કરતા. આના અનુસંધાનમાં એક દ્રષ્ટાંત કહું છું તે ધ્યાનપૂર્વક સાંભળ !

શ્રીપાદના જન્મથી તેમને પૂરતું દૂધ મળતું નહીં. સુમતિ મહારાણી પોતાના લાડકવાયા પુત્રને પૂરતું સ્તનપાન કરાવી શકતાં નહીં. તેમના ઘેર એક ગાય હતી. તે ગાય તેમના ઘેર કાલાગ્નિશમન દત્ત ભગવાનને નૈવેદ્યમાં પૂરતું થઈ રહે તેટલું જ દૂધ આપતી. બાકીનું દૂધ ગાય પોતાના વાછરડાને પીવડાવતી. તે ગાયની આ એક વિચિત્ર પ્રવૃત્તિ હતી.

કાલાગ્નિશમન દત્તને નૈવેદ્ય માટે મૂકેલું દૂધ કેટલી વાર શ્રીપાદ, ધરાવ્યા પહેલાંજ પ્રાશન કરતા. આવી પરિસ્થિતિમાં શ્રી અપ્પયરાજા ગોળનો ટુકડો પ્રસાદમાં ધરાવી ઉપવાસ કરતા. પતિને ઉપવાસ હોય તો સુમતિ મહારાણી પણ ઉપવાસ કરતી. કોક દિવસે નૈવેદ્ય ધરાવ્યા સુધી શ્રીપાદ થોભે તો તેઓ પ્રસાદનું દૂધ પ્રાશન કરતા. અપ્પયરાજા અને સુમતિ મહારાણીને કેટલીક વાર થતું કે પોતાના કુળમાં જન્મેલા અપૂર્વ એવા દિવ્ય બાળકને પૂરતું દૂધ આપી શકતા નથી. આ કારણને લીધે માતાપિતા હંમેશ ચિંતિત રહેતાં.

વેંકટપ્પા શ્રેષ્ઠી અને નૃસિંહરાય વર્માએ ભરપૂર દૂધ આપનારી ગાય દાનમાં આપવા પ્રયત્ન કરી જોયો. પરંતુ તે બધા

જ પ્રયત્નો નિષ્ફળ ગયા. કારણ?દાન ન સ્વીકારવું તે અપયરાજનો નિયમ હતો. દાન લેવાથી પાપસંગ્રહ થાય છે તેવો તેમનો મત હતો. તેઓ વેદશાસ્ત્ર સંપન્ન બ્રાહ્મણ હતા. કેવળ વેદસભા હોય અને ત્યાંથી મળેલી દક્ષિણાનો તેઓ સ્વીકાર કરતા. પૌરોહિત્યથી આવક ઓછી હતી. શ્રી વેંકટપ્પાચ્યા શ્રેષ્ઠી અને નરસિંહરાય વર્માને ત્યાં યજમાનવૃત્તિ માટે (પૌરોહિત્ય માટે) જતા. તે બંને જો વધારે દક્ષિણા આપે તો તેમના પર ગુસ્સે થતા. શ્રીઅપ્પલરાજ પોતાના શ્વશૂર શ્રી સત્યઋષીશ્વર (બાપન્નાર્ય) પાસેથી પણ કશું સ્વીકારતા નહીં. કારતક મહિનાની પૂર્ણિમાના દિવસે સુમતિ મહારાણીનો જન્મદિવસ હોવાથી તે દિવસે શ્વશૂરગૃહે ભોજન કરતા. વૈશાખ સુદ ત્રીજને દિવસે અપ્પરાજનો પોતાનો જન્મદિવસ હતો. તે દિવસે પણ તેઓ શ્રી બાપન્નાર્યના ઘેર ભોજન કરતા. સમયાંતરે શ્રીપાદજયંતિ એટલે કે ગણેશચતુર્થીના દિવસે પણ તેઓ શ્રીબાપન્નાર્યને ત્યાં ભોજન કરતા.

કુટુંબની આ દુઃસ્થિતિનો વિચાર કરી એક દિવસ સુમતિ મહારાણીએ પોતાના પતિને કહ્યું :હે નાથ, મારું પિયર વૈભવસંપન્ન તેમજ નૈષ્ઠિક શ્રોત્રિય સંસ્કારપયુક્ત છે. મલ્લાદિ વંશ પૈસાદાર છે અને તે મારું પિયર છે. પિયરથી એકાદ ગાયનો સ્વીકાર કરવામાં મને કોઈ દોષ જણાતો નથી. શ્રીપાદને ભરપેટ દૂધ આપવાની આપણી સ્થિતિ નથી. આ વિશે આપ શાંત ચિત્તે વિચાર કરો તેવી મારી વિનંતી છે.''

શ્રી અપ્પલરાજે કહ્યું : સૌભાગ્યવતી , તારું કથન એક દ્રષ્ટિએ સત્ય છે કે સત્યઋષીશ્વર પાપરહિત હોઈને તેમની પાસેથી ગાય સ્વીકારવાથી કોઈ દોષ લાગતો નથી. પરંતુ તારા આ વચનને શાસ્ત્રની સંમતિ હોવી જરૂરી છે. શ્રીપાદના જન્મપૂર્વથી અત્યારસુધી અનેક આશ્ચર્યકારક ઘટનાઓ ઘટતી આવી છે. શ્રીપાદ દત્તભગવાનના નૂતન અવતાર હોવાથી આપણા ઘરની ગાયે ભરપૂર દૂધ આપ્યું હોત નહીં? અથવા તારા સ્તનમાં પૂરતું દૂધ ઉત્પન્ન ન થાત? આપણો જયેષ્ઠ પુત્ર શ્રીધરરાજ શર્મા આંધળો છે અને નાનો પુત્ર રામરાજ શર્મા પાંગળો છે. શ્રીપાદ તેમની અવયવ વિકૃતિને દૂર કરી ઠીકઠાક કરી ન શકે? તું આ વિશે તારા પિતાશ્રી સાથે ચર્ચા કરજે. મારા નિયમોના ઉલ્લંઘન માટે વારંવાર મારા પર અનુચિત દબાણ લાવવું યોગ્ય નથી.

સુમતિ મહારાણીએ તે વિશે પોતાના પિતા સાથે ચર્ચા કરી. બાપન્નાર્યે મંદહાસ્ય કરી કહ્યું : હે મારી વહાલી દીકરી, આ બધો જ શ્રીપાદનો લીલાવિલાસ છે. શ્રીપાદ સમસ્યાઓને ઉકેલવામાં નહીં પણ પેદા કરવામાં પણ તજ્જ્ઞ છે! શ્રીપાદ પોતે જ દત્ત હોવાનુ મેં યોગ દ્રષ્ટિથી જાણ્યું છે. આપણા ઘેર ગાયોની સમૃદ્ધિ છે. ગાય આપવા માટે ફક્ત મારી સંમતિ જ નથી પરંતુ મને તેનો વિશેષ આનંદ થશે.

દત્ત ભગવાનને ગાયનું દૂધ અત્યંત પ્રિય પણ છે. તેમ છતાં તારા પતિના કહેવા પ્રમાણે દરેક વાત માટે શાસ્ત્રસંમતિ આવશ્યક છે. શું વિધિની વક્રતા છે? સસરા પાસેથી નાના રીતે સંપત્તિ લૂંટનાર જમાઈઓની કોઈ કમી આ દુનિયામાં નથી. પરતું મારો જમાઈ અગ્નિહોત્ર સમાન છે. તેમના નિયમોનો ભંગ કરનાર આપણે ગાંડા ઠરીએ! સૃષ્ટિના પંચમહાભૂતે સ્પષ્ટ રીતે અનુમોદન કર્યા સિવાય તારો પતિ ગો-દાન સ્વીકારશે નહીં.

શ્રીપાદે જો તેમના જયેષ્ઠ બંધુના અંગવૈકલ્યને મટાડે તો તમારા કુટુંબસાથે રહેલો ઋણાનુબંધ સમાપ્ત થશે. ઋણવિમુક્ત થયેલા દત્તભગવાન તમારે ઘેર પુત્ર પ્રમાણે રહી શકે નહીં. જગદ્‌ગુરુ થઈ લોકોદ્ધાર માટે ઘર છોડીને જશે. બધું જ કાળાધીન છે. કાળ શ્રીપાદને આધિન છે. શ્રીપાદે જો સંકલ્પ કર્યો તો તને વધુ દૂધ આપશે પરંતુ તારો શ્રીપાદ સાથેનો ઋણાનુ બંધ પૂરો થઈ જશે. ઋણાનુબંધ માંથી મુક્ત થયેલા શ્રીપાદ પોતાના કુટુંબ પૂરતા સિમિત ન રહેતાં વિશ્વગુરુનું કર્તવ્યપાલન કરવા ઘર છોડીને જતા રહેશે. શ્રીપાદનો સંકલ્પ થાય તો ઘરની ગાય તેનો વિચિત્ર સ્વભાવ છોડીને પુષ્કળ દૂધ આપશે. પછી કોઈ સમસ્યા નહીં રહે. તું થોડો સમય ધીરજ ધર. દત્તભગવાને ઉત્પન્ન કરેલી સમસ્યાનું નિરાકરણ પણ દત્તભગવાન જ કરશે.

મેં પૂછ્યું: સ્વામિ, શ્રીપાદના બંધુઓને અંગ વૈકલ્ય (અંધત્વ-પંગૂત્વ) શાને કારણે થયું? વંશપરંપરાથી આવેલા દોષ છે? તિરુમલદાસે કહેવાની શરુઆત કરી : શ્રી દત્ત ભગવાનનો પ્રાદુર્ભાવ સાયંસંધ્યા સમયે થયો. શ્રીપાદનો જન્મ પ્રાત : કાળે થયો.આગામી શ્રી નૃસિંહસરસ્વતીનો અવતાર ભર બપોરે અભિજિત લગ્ન પર થવાનો છે. દત્તભગવાનની લીલા અગાધ છે. સાયસંધ્યા પછી તિમિરનું આવરણ આવે છે. જીવન નિદ્રાવસ્થામાં હોય છે. માટે દત્તઅવતારમાં યોગસાધનાના પરિણામક્રમ અનુસાર સમસ્ત જીવોનો ભાર વહન કરી જીવોને સુખપૂર્વકની નિદ્રા આપી.

ક્યાં જવું? શું કરવું? પરિણામ સ્વરૂપ કઈ દિશામાં જવું તેવી ઉદ્‌વિગ્ન મનઃ સ્થિતિમાં જીવ હોય છે. આ જ ગાઢ અંધકાર છે. જીવને ન જાણતા પરિણામસિદ્ધિ પ્રાપ્ત કરાવી આપવાનું વૈશિષ્ઠ્ય દત્તાવતારનું જ ! જીવ કોઈ પણ પ્રયત્ન ન કરતાં અથવા અલ્પશા પ્રયત્નથી અજાણતાં જ અંતઃચૈતન્યના પ્રદેશમાં અગાધ પરિણામ પ્રાપ્ત કરે છે. કેવળ ભૂમંડળ પૂરતું સીમિત નથી.

શ્રીપાદનું આગમન ઉષઃ કાળે થયું. ઉષઃ સમયે સૂર્યભગવાન સમગ્રશક્તિ એકત્ર કરી એક જ સમયે જીવોને પુનિત કરે છે. સૂર્ય એ શ્રીપાદનું પ્રતીક છે. જીવોની વિવિધ શક્તિ જાગ્રત થઈ નાટ્ય કરી વૈવિધ રીતે પરિણામસ્થિતિ પ્રાપ્ત કરવાનું આ પ્રતીક છે. માધ્યંદિન માર્તંડનું ચંડપ્રચંડ સ્વરૂપ છે.

આત્મા સૂર્ય પોતાની સંપૂર્ણ શક્તિની સમૃદ્ધિથી દશે દિશાઓમાં તેનો પ્રસાર કરે છે. તે જ રીતે જીવોને જાગ્રત કરવા નૃસિંહસરસ્વતી અવતારનું પ્રયોજન છે. આ વિષય તેમના વિશ્વવ્યાપ્ત ચૈતન્યનો વિષય છે.

દત્તાવતાર અને શ્રીપાદાવતારમાં કાળરાત્રી હતી. તેનું કેવળ મહાઅંધકારનું સ્વરૂપ હતું. તેના પ્રતીક તરીકે જયેષ્ઠ બંધુ શ્રીઘરરાજ શર્માનો જન્મ થયો. તે રાત પલટાયા પછીની સ્થિતિ હતી એટલે કે સંશય, નાસ્તિકવાદ, કુતર્ક, વક્રભાષ્ય વિગેરે ના પ્રતીક તરીકે લઘુબંધુ શ્રીરામરાજ શર્મા નો જન્મ થયો, કોઇપણ જીવ અંધકારસદશ તામસવૃત્તિનું નિરસન કરી, સંશય, કુતર્ક, વક્રભાષ્ય ઇત્યાદિનો ત્યાગ કર્યા પછી શ્રીપાદવલ્લભનો અનુગ્રહ પ્રાપ્ત કરે છે. આ જ તેનું રહસ્ય .આ જગતના પ્રાણિઓના પરિણામદશા સંબંધિત વિષય છે.

વંશપંરપરાથી આવેલા કર્મદોષ પણ છે. શ્રી આપ્પલરાજ શર્મા વેલનાડ્ડુ મંડળ (જિલ્લા) ના વૈદિક બ્રાહ્મણ હતા. તેમનું કુટુંબ ગ્રામઆધિપત્ય ભોગવતું હતું. શ્રીપાદના પિતામહ આઇનવિલ્લી નામના ગ્રામના અધિકારી હતા. તેમના કુંટુંબમાં જયેષ્ઠ પુત્રને અધિકાર સોંપવાની પરંપરા હતી. શ્રીપાદના પિતામહનું નામ શ્રીઘર રામરાજ શર્મા હતું. ગ્રામાધિકાર ધરાવનાર બ્રાહ્મણોમાં પોતાના નામ પાછળ " રાજ "એ શબ્દ જોડવાની પ્રથા હતી. બ્રાહ્મણ વર્ણસૂચક શબ્દ શર્મા આ નામ સાથે જોડવામાં આવતો.

ગામમાં પાક તૈયાર થાય કે ન થાય મહેસુલ જમીનદારને અવશ્ય આપવું પડતું. ગ્રામાધિકારી પર કર વસૂલ કરવાની જવાબદારી રહેતી. શ્રીઘર રામરાજ શર્માને તેમનો ગમોઅણગમો ભૂલી જઇ જમીનદારની આજ્ઞા અનુસાર કોક પ્રસંગે બળજબરી થી (હિંસાનો પ્રયોગ કરી) કર વસૂલ કરવો પડતો. ગ્રામાધિકારી તરીકેની તેમની આ ફરજ હતી.

પરંતુ ઇશ્વરી ન્યાય પ્રમાણે તે પાપકર્મ હતું. આપ્પળરાજાના જયેષ્ઠ ભાઇને ગ્રામાધિપત્ય પ્રાપ્ત થયું. પિતામહના પાપકર્મને લીધે જયેષ્ઠ શ્રીઘરરાજ શર્મા અને કનિષ્ઠ શ્રી રામરાજ શર્મા આ બંનેને અંગ વૈકલ્ય (વિકૃત અંગ) પ્રાપ્ત થયું. શ્રીપાદ શ્રીવલ્લભ સાક્ષાત્ શ્રી દત્તાવતાર હોવા છતાંય પિતામહના સ્વલ્પ પાપકર્મનો પ્રભાવ તેમને પણ ભોગવવો પડ્યો. આથી તેમને અપૂરતા દૂધની સમસ્યા ઉદ્ભવી. વિશ્વપ્રભુએ રચેલા નિયમો સર્વને લાગુ પડે છે. પોતે અવતાર લઇ સ્વેચ્છાએ કર્મફળ ભોગવીને બીજાને ઉદાહરણ રૂપ બન્યા.

શ્રી વેંકટપૈય્યા શ્રેષ્ઠી અને શ્રી વત્સવાઇ નરસિંહ વર્મા, શ્રીપાદને પોતાના પૌત્ર તરીકે માનતા. આથી તેમણે શ્રીપાદ ની દૂધની સમસ્યાનું નિરાકરણ કરવા સારુ એવું મનોમંથન કર્યું. શ્રી વર્માએ વેંકટપૈય્યાને કહ્યું કે સમસ્યાનું નિરાકરણ તમે કરો. શ્રી નરસિંહ વર્માને ત્યાં ગાયત્રી નામે પ્રસિદ્ધ ગાયની સંતતિ હતી. તેમાંથી સર્વશુભ લક્ષણ ધરાવતી એક ગાયને શ્રેષ્ઠીએ શ્રીવર્માએ પાસેથી ખરીદ કરી. ગાય વેચીને જે પૈસા આવ્યા તેને પોતાની પાસે સંભાળીને અલગ મૂક્યા.

શ્રીવર્મા પાસેથી ખરીદ કરી ગાય વેચીને જે પૈસા આવ્યા તેને પૌરોહિત્ય નિમિત્તે આપળરાજા શ્રીવર્માને ઘેર આવ્યા. ગાયને વેચીને જે પૈસા આવ્યા હતા તે પૈસા તેમણે આપ્પલરાજાને દક્ષિણા તરીકે આપ્યા, સાધારણ પૌરોહિત્ય નિમિત્તે જે દક્ષિણા મળતી તે કરતાં તે વધુ હતી. આપ્પળરાજાએ હંમેશ મુજબની અલ્પ દક્ષિણા લીધી અને વધારાની દક્ષિણાનો અસ્વીકાર કર્યો. શ્રી વર્માએ પણ હઠ પકડી કે આપેલી દક્ષિણા તેઓ પાછી નહીં લે. શ્રી નરસિંહ વર્માની દલીલ હતી કે તેઓ સુક્ષત્રિય વંશમાં જન્મેલા હોવાથી આપેલા દાનને તેઓ પાછું કદાપિ નહીં લે. આ વિવાદ શ્રી બાપન્નાર્ય સુધી પહોંચ્યો. બ્રાહ્મણ પરિષદ બોલાવવામાં આવી. પરિષદમાં શ્રી બાપન્નાર્યે જાહેર કર્યું કે આપળરાજા શર્માએ અસ્વીકાર કરેલું ધન જે બ્રાહ્મણને જોઇએ તેણે લેવું. અનેક બ્રાહ્મણોમાં ધન મેળવવા માટે રસાકસી થઇ. એક પ્રકારે વિચિત્ર કહી શકાય તેવું આ બધું થયું.

સભામાં હાજર એક યુવાન બ્રાહ્મણ જેનું નામ પાપય્યા શાસ્ત્રી હતું તેણે મોઢાવાટે બકવાસ શરુ કર્યો : શ્રીપાદ એ દેવાંશ સંભૂત અવતારી પુરુષ નથી. જો દેવાંશી હોય તો આવી વિચિત્ર પરિસ્થિતિ કેમ થઇ? તેઓ જો સ્વયં દત્તભગવાન હોય તો તેમના બંને ભાઇઓ પાંગળા અને અંધ કેમ? તેઓ તેમને કેમ બચાવી ન શક્યા? જે કેટલીક ઘટના ઘટી તે માત્ર કલ્પના છે. તરણાનો ડુંગર કરવો તે મહાપાપ છે. હું દત્તભક્ત છું. મેં ગુરુ પાસેથી શ્વેતાર્કરક્ષા પ્રાપ્ત કરેલી છે. રોજ હું કેટલોય જપ કરુ છું. કોઇપણ પ્રકારનું દાન લેવાથી મને મલીનતા આવતી નથી. હું આ દાન લેવા માટે યોગ્ય છું માટે આ ધન મને જ આપવામાં આવે."

બ્રાહ્મણ પરિષદે પાપય્યા શાસ્ત્રીને તે ધન આપવાનો નિર્ણય કર્યો. તે ધન એક સારી ઓલાદની ગાય વેચાતી લેવા પૂરતું હતું. સભા સમાપ્ત થઇ. પોતાનો વિજય થયો છે તે ગર્વથી ફૂલાઇને પાપૈય્યા શાસ્ત્રી પોતાને ઘેર ગયો. પાપૈય્યા શાસ્ત્રીના ઘેર તેના મામા આવ્યા હતા. એકબીજાએ કુશળ વૃત્તાંત પૂછ્યા. પાપૈય્યા શાસ્ત્રીએ તેમને ભોજન કરી જવા વિનંતી કરી. મામાએ કહ્યું : "વર્ષમાં એકવાર હું જમું છું. અત્યારે જમવા સમય નથી" એમ કહીને મામા ત્વરાથી જતા રહ્યા.

મામા ગયા તે પછી પાપય્યાશાસ્ત્રી વિચાર કરવા લાગ્યા. તેમની પત્ની નજીક આવીને બોલી : સ્વામી, અત્યારે ઘેર આવેલા મામા, ગયા વર્ષે મૃત્યુ પામેલા મામાની જેમ જ દેખાય છે નહીં? પાપય્યા શાસ્ત્રીના શરીર પર કાંટા ઊભા થયા ! તેમને એક જ મામા હતા. તે પણ ગયાવર્ષે મૃત્યુ પામ્યા હતા.

અત્યારે આવેલા મામા તે કોણ? પાપૈય્યા શાસ્ત્રીના મનમાં થયું , "હું કેવા ભ્રમમાં પડ્યો? મામા જેવા બીજા સગા હોવા છતાં મા ને રૂબરૂ મળતા કોઇ સગા ન હતા. મૃત્યુ પામેલા મામાને તો મેં નથી જોયાને? તેમના હૃદયના ધબકારા વધી ગયા. ભૂતપ્રેત પિશાચ ના મંત્ર- તંત્ર વિશે તેમને કશું જ્ઞાન ન હતું. તેમના ઉપાસ્ય દૈવત જે દત્તભગવાન હતા તેમનો અનુગ્રહ (કરુણા) ક્ષીણ તો થતો નથીને? હવે આવનારા દિવસો કષ્ટદાયક તો નથી ને?

મામાએ જતાં જતાં કહ્યું !"આપણે હવે શીઘ્ર મળીશું." આ વાક્યનો શો અર્થ થાય છે? હવે હું પણ મૃત્યુ પામીને પરલોકમાં મામાને મળીશ? આ વિચાર માત્રથી પાપૈય્યા શાસ્ત્રીનું મન જડ થઇ ગયુ. "ૐ ક્રાં દત્તાત્રેયાય નમઃ" મંત્રનો તેમણે જપ શરુ કર્યો. તે દિવસે જપ પણ એકાગ્રતાથી થતો ન હતો. શ્રી કુકકુટેશ્વર મંદિરમાં સ્વયંભૂ દત્ત ભગવાનનાં દર્શન કરવા ગયા. દર્શન કર્યા પછી દત્તમૂર્તિનું ધ્યાન કરવા બેઠા. પાપૈય્યા શાસ્ત્રીને ધ્યાનમાં મસ્તક સિવાયની દત્તમૂર્તિનાં દર્શન થયાં. ત્યાં પણ જપ કરવા બેઠા તો મન સ્થિર ન હતું. પૂજારીએ તેને પ્રસાદ આપ્યો. શાસ્ત્રીને થયું કે ઝેરવાળા કલશમાંથી તેને પ્રસાદ આપવામાં આવ્યો છે. પૂજારી હસતાં હસતાં કશુ કહેતો હતો પરંતુ પાપૈય્યા શાસ્ત્રીને એવું સંભળાયું : આ પ્રસાદ ગ્રહણ કરી જલદી મૃત્યુ પામ.તેઓ ઘેર પાછા આવ્યા ત્યારે તેમની પત્નીના કપાળ પર સૌભાગ્ય નું નિશાન (ચાંદલો) ગાયબ હતું.

"હું જીવતો હોવા છતાંય તેં કપાળ પરનો (કંકુ) ચાંદલો કેમ ભૂસ્યો? " એમ કહીને પાપૈય્યા શાસ્ત્રી પત્ની સાથે કજિયો કરવા લાગ્યા. તેમનાં પત્નીને થયું, એક રૂપિયાના સિક્કા જેટલો મોટો ચાંદલો ક્રેલો હોવા છતાં પતિ ગુસ્સે થયા છે. તે તેને વિચિત્ર લાગ્યું. પાપૈય્યા શાસ્ત્રીને ગાંડપણ વળગ્યું તેમ પીઠાપુરમાં અફવા ઊડી. અફવાઓનું બજાર પીઠાપુરમાં હંમેશાં ગરમ રહેતું. પાપૈય્યા શાસ્ત્રી માટે મનોચિકિત્સા અને તાંત્રિક પ્રકારની ભૂત ચિકિત્સા શરુ થઇ. પાપૈય્યા શાસ્ત્રી ડગલે ને પગલે બૂમો પાડીને કહેતા હતા કે તેમને ગાંડપણ વળગ્યું નથી. પરંતુ લોકો તેને માનવા તૈયાર ન હતા. તેઓની માન્યતા દ્રઢ થઇ કે કેટલીક વાર ગાંડો માણસ પણ તર્કયુક્ત દલીલો કરે છે.

પાપૈય્યા શાસ્ત્રીની પત્નીને વિચાર આવ્યો. તેના પતિએ અજ્ઞાનવશ શ્રીપાદની નિંદા કરી છે. તેનું ફળ તેઓ ભોગવે છે. હવે પાષાણમય ભગવાનને શરણ જવું તેના કરતા સશરીર શ્રીપાદને શરણ જવું જ શ્રેયસ્કર છે. તે શ્રીપાદના ઘેર ગઇ. તેણે બાળશ્રીપાદને પોતાની કેડ પર રમાડવા લીધો. શ્રીપાદને લાડ લડાવીને બીજું કોઇ નથી તેમ જોઇ ઘીમેથી તેણે શ્રીપાદને પોતાની આપવીતી કહી સંભળાવી. શ્રીપાદે કહ્યું :" ફોઇ, આ બધાથી મુક્તિ મેળવવી હોય તો એક નાનો સરખો ઉપાય છે. તું મારી માતા જેવી હોવાથી આ રહસ્ય તને કહું છું. તું બિલકુલ સમય ન બગાડતાં નવું ઘર બનાવ. તું અને મામા વાસ્તુપૂજા કરીને પછી જ તેમાં નૂતન ગૃહપ્રવેશ કરો. બધું જ સારું થશે."

શ્રીપાદની આજ્ઞા થવાથી તેણે પોતાના ભાઇઓને ઠસાવી દીધું કે ભાડાના મકાનમાં રહેવાથી આ વિપત્તિ આવી છે. વાત સાંભળીને કોઇએ પાપૈય્યાને એક જીર્ણ ઘર દાનમાં આપ્યું. ઘરનું રાચ-રચીલું વેચીનું જૂના ઘરને જમીન દોસ્ત કરવામાં આવ્યું . ઘર બાંધવા માટે કરજ લેવું પડ્યું તે લીધું. મોટા મોટા પથ્થરો ત્યાં લાવવામાં આવ્યા અને ગૃહનિર્માણમાં તે વાપરવામાં આવ્યા. નૂતન ગૃહપ્રવેશ પછી પાપૈય્યા શાસ્ત્રી સ્વસ્થ થયા!

હે શંકર ભટ્ટ, પાપય્યાની મૃત્યુદશા ચાલુ હતી. તેને અપમૃત્યુમાંથી શ્રીપાદ સ્વામીએ બચાવ્યો. તેને માનસિક ત્રાસ, ધનવ્યય, અપમાન ઇત્યાદિ કષ્ટ આપીને તેના પાપકર્મનો ધ્વંસ કરવામાં આવ્યો. પાપૈય્યાના પાપકર્મને શિલામાં આકર્ષિત કરી તે શિલાના પાસા પાડી પાપકર્મનો નાશ કરવામાં આવ્યો. કર્મધ્વંસ કરવા માટે સિદ્ધ અવધૂત વિવિધ અને ચિત્ર વિચિત્ર માર્ગનું અવલંબન કરે છે.

સ્વસ્થ થયેલા પાપૈય્યા શાસ્ત્રીને શ્રીપાદે કહ્યું : તું કેટલો બુદ્ધિહીન છે? તું મનઃપૂર્વક જેની આરાધના કરે છે તે શ્રી દત્ત સશરીર તારી સામે ઊભો હોવા છતાં તેં ઓળખ્યો નહીં. તારું કેટલું દુર્ભાગ્ય? કુક્કુટેશ્વર મંદિરમાં સ્થિત પાષણ મૂર્તિ તારું રક્ષણ કરશે તેવો તને વિશ્વાસ હતો. આથી તારું સંચિત પાપ પર્વતશિલા પર ફેરવીને તેના ટુકડા કરી (પાસાં) તારું કર્મફળ મેં નષ્ટ કર્યું છે. તને નવું ઘર બનાવી આપ્યું. સશરીર આ દત્તભગવાનને તું શરણ આવ્યો હોત તો તારા સંચિત સંસ્કાર આ શરીર પર માથે લઇને તારા કર્મનો ક્ષય કર્યો હોત ! ભકતની ભાવનાને અનુસરીને ભગવાનનું અનુગ્રહફળ હોય છે. આ લીલા થયા પછી પાપૈય્યાએ મનઃ પૂર્વક માન્યું કે શ્રીપાદશ્રીવલ્લભજ શ્રી દત્તનો અવતાર છે.

શ્રીપાદને પૂરતુ દૂધ મળતું ન હતું. આ સમસ્યા વિશે શ્રી શ્રેષ્ઠી અને શ્રીવર્મા ચિંતિત હતા. તે વિષયમાં ચર્ચાવિચારણા માટે તેઓ શ્રી સત્યઋષીશ્વર (શ્રી બાપન્નાર્ય) પાસે ગયા અને કહ્યું :"હે રાજર્ષિ, આપ રાજા જનક પ્રમાણે સંસારથી અલિપ્ત હોઇને બ્રહ્મજ્ઞાની છો. તમે બ્રહ્મમાં લીન છો. અમારી એક નાની માગણી છે તે પૂરી કરો."શ્રી બાપન્નાર્ય પણ હોંશિયાર હતા. તેમણે કહ્યું"ઇચ્છા વ્યકત કર્યા વગર તે માટે કેવી રીતે વચન આપી શકું? તમારી ઇચ્છા વિના સંકોચે વ્યકત કરો.ધર્માનુરૂપ જો ઇચ્છા હશે તે તે ઇચ્છા જરૂર હું પૂરી કરીશ."

શ્રી શ્રેષ્ઠીએ કહ્યું : મેં શ્રી વર્માપાસેથી ગાયત્રી નામની ગાયની વાછરડીઓમાંથી શુભલક્ષણયુકત એક ઉત્તમ ગાય વેચાતી લીધી છે. અમારા કુલપુરોહિત શ્રી આપલરાજ શર્મા ને તે ગાય આપવાનો વિચાર છે.તે ગાયનું દૂધ શ્રીપાદની સેવામાં ઉપયોગી થાય તે સિવાય અમારી બીજી કોઇપણ ઇચ્છા-માંગણી નથી.

શ્રી શ્રેષ્ઠીનું કથન સાંભળી શ્રી બાપન્નાર્ય બોલ્યા. ''વારુ, વારુ, હવે તમે તે ગાય મારી ગમાણ-ગૌશાળા બાંધી જાવ. હું તે ગાય આપળરાજાને આપવામો પ્રયત્ન કરી જોઉં છું. શુભ લક્ષણવાળી ગાય આપળરાજાના ઘેર હોવી તે દાતા માટે તેમજ તેને સ્વીકારનારને માટે શુભપ્રદ અને શ્રેયસ્કર છે. તે ગાયને બાપન્નાર્યના ઘેર લાવવામાં આવી . કોઢમાં બાંધી. શ્રી અપ્પલરાજને વિનંતી કરવામાં આવી પરંતુ તેમણે ગાય લેવા ઇન્કાર ક્યોં.

હિમાલયમાં સતોપથ નામનો એક પ્રાંત આવેલો છે. તે પ્રાંતમાંથી યુધિષ્ઠરે સ્વર્ગારોહણ કર્યું હતું. ત્યાં સચ્ચિદાનંદાવધૂત નામના મહાત્મા રહેતા હતા. તેમની ઉમર કેટલાક સૈકાઓ કરતાં વધુ હતી. તેઓ કૈવલ્યશૃંગી સ્થાનના શ્રી વિશ્વેશ્વર પ્રભુના શિષ્ય હતા. શ્રી વિશ્વેશ્વર પ્રભુ પોતે પીઠાપુરના શ્રીપાદશ્રીવલ્લભ સ્વરૂપે હોઇ તેમના બાળ સ્વરૂપનું દર્શન લઇ કૃતાર્થ થવું તેવો આદેશ શ્રી સચ્ચિદાનંદને થયો.

શ્રી સચ્ચિદાનંદાવધૂત પીઠિકાપુર આવ્યા. શ્રી બાપન્નાર્યે તેમનું આદરથી સ્વાગત કર્યું. તેમની સમક્ષ શ્રીપાદના દૂધની સમસ્યા રજૂ કરી. અવધૂતે આગ્રહપૂર્વક કહ્યું કે આપ્પલરાજ શર્માએ ગોદાન સ્વીકારવું જોઇએ. શ્રીપાદ શ્રીવલ્લભ સાક્ષાત્ દત્તપ્રભુ હોવાથી વ્યર્થ નિયમોના બંધનમાં પડીને ગાયનું દૂધ આપવાના મહાભાગ્યની તક હાથમાંથી જવા ન દેવી. બ્રાહ્મણ પરિષદે શ્રીપાદશ્રીવલ્લભ એ દત્તભગવાન છે તેનો પુરાવો માગ્યો. અવધૂતે કહ્યું : પંચમહાભૂતોની સાક્ષી આપું છું.

પંચમહાભૂતોએ સાક્ષી પૂરાવી.

યજ્ઞારંભ થતાં જ ભૂમાતાએ સાક્ષી આપી. ધરતી માતાએ મોટા અવાજે કહ્યું ''શ્રીપાદશ્રીવલ્લભ સ્વયં દત્ત હોવાથી શ્રી અપ્પલરાજ શર્માએ ગોદાન સ્વીકારવું. સસરાએ જમાઇને આપેલું ''દાન'' કહેવાતું નથી. માટે સત્યઋષીશ્વરે (બાપનાર્યે) શ્રી શ્રેષ્ઠી પાસેથી દાન લેવું અને ભેટ તરીકે જમાઇને આપવી. ''આ પ્રમાણે ભૂમાતાનું વચન હતું.

યજ્ઞારંભ થયા પછી યજ્ઞસ્થળ છોડીને બીજે બધે જ વરસાદ પડતો હતો(यज्ञात् भवति पर्जन्य..... भगवद्गीता) આ બીજી સાક્ષી હતી. યજ્ઞમાં હવિર્ભાગ લેવા સ્વયં અગ્નિદેવ પધાર્યા અને તેમણે કહ્યું : ''ગો-દાન લેવામાં દોષ નથી.''આ ત્રીજી સાક્ષી. યજ્ઞમંડપ વ્યતિરિકત બધે સ્થળે વાયુદેવતાએ પોતાનો પ્રભાવ (ઉત્પાત) દાખવ્યો. આ ચોથી સાક્ષી. તે પછી આકાશમાંથી દેવવાણી સર્વને સંભળાઇ. ''શ્રીપાદ સાક્ષાત્ દત્તભગવાન છે '', આ પાંચમી સાક્ષી થઇ. આમ પંચમહાભૂતોએ સાક્ષી પૂરાવી એટલે શ્રી અપ્પલરાજે ગોદાનનો સ્વીકાર ક્યોં. ગો-દાનનું ફળ શ્રેષ્ઠીને પ્રાપ્ત થયું. તેના માટે ગાયની ખરીદ કિંમત નરસિંહ વર્માએ અપ્પલરાજ શર્માને આપવાનો નિર્ણય થયો. આ પ્રમાણે સચ્ચિદાનંદાવધૂતના સાન્નિધ્યમાં શ્રેષ્ઠી અને વર્માને અપૂર્વ એવા પુણ્યનો લાભ થયો.

ભવિષ્ય કાળમાં કોકનદ (કાકીનાડા) નામે વાયસપુર અગ્રહાર પ્રસિદ્ધ થશે. શ્યામલાંબાપુર (હાલનું સામલકોટ) શ્રી પીઠિકાપુર એકત્ર થઇ મહાનગરનું સ્વરૂપ ધારણ કરશે. જગતના બધા જ દેશોના બધા જ ધર્મો કે પંથના લોકો કોઇ એક જન્મે તો અવશ્ય પીઠિકાપુર આવશે અને શ્રીપાદનું દર્શન કરશે. શ્રીપાદ પ્રભુનું ચરિત્ર સંસ્કૃત ભાષામાં લખાશે. '' શ્રીપાદ શ્રીવલ્લભ ચરિત્રામૃત'' ગ્રંથ શ્રીપાદ ભગવાનના આશીર્વાદથી પ્રસિદ્ધ થશે.

ભૂર્જપત્રમાં લખેલો ગ્રંથ શ્રીપાદના સંકલ્પથી અદ્રશ્ય રૂપે શ્રીપાદના જન્મસ્થળે સાત મનુષ્ય જેટલો ઊંડો દટાએલો રહેશે. તેમના જન્મસ્થળે શ્રીપાદુકાની સ્થાપના અને મંદિરનું નિર્માણ થશે. શ્રીપાદપ્રભુને ગોદાન કરેલા મહાપુણ્યશાળી શ્રી વૈંકટપ્પા ખરેખર ધન્યવાદને પાત્ર છે. તેમના કુટુંબમાં ધનધાન્યની વૃદ્ધિ થશે. તેઓ હિરણ્યલોકમાં થોડો સમય રહીને ફરી મહારાષ્ટ્ર દેશમાં ઐશ્વર્યવંત વૈશ્ય કળમાં જન્મ લેશે. સમૃદ્ધ વૈશ્યકુળમાં જન્મ લઇને તેઓ શ્રીનૃસિંહસરસ્વતી અવતારનું પણ દર્શન કરશે. હે શંકરભટ્ટ, આ ગોદાન અત્યધિક વિશેષ શુભપ્રદ છે. તું કુરવપુર પ્રયાણ કરવાની તૈયારી કર. શ્રીપાદ શ્રીવલ્લભ તારું સદા રક્ષણ કરશે.

॥ શ્રીપાદ શ્રીવલ્લભનો જયજયકાર હો॥

॥અધ્યાય ૯ સમાપ્ત ॥

॥ શ્રી પાદરાજં શરણં પ્રપદ્યે ॥

અધ્યાય – ૧૦

નરસિંહ મૂર્તિ વર્ણન

મેં (શંકર ભટ્ટે) તિરુમલદાસની આજ્ઞા લઇ કુરવપુર તરફ જવા પ્રયાણ શરૂ કર્યું. શ્રીપાદપ્રભુની લીલા મનમાં યાદ આવે એટલે રોમાંચિત થઇ જતો. થોડે દૂર ગયા પછી મને રસ્તામાં એક અશ્વત્થ વૃક્ષ દેખાયું. હું ભૂખથી વ્યાકુળ થયો હતો. નજીકમાં બ્રાહ્મણનું ઘર હોય તો માધુકરી માંગી વિશ્રાંતિ લેવા માટે પવિત્ર વૃક્ષ છે એમ વિચાર કરતો કરતો ત્યાં ગયો. તે અશ્વત્થ નીચે કોઇ વિશ્રાંતિ લેતું હોય તેમ મને જણાયું. નજીક જઇને જોયું તો તે મનુષ્યે યજ્ઞોપવીત ધારણ કરેલું હતું.

હું અશ્વત્થ પાસે ગયો ત્યારે તે વ્યક્તિએ મને આદર સાથે બેસવા માટે કહ્યું. તેનાં નયનો કરુણારસથી ભરેલાં હતાં. તેની સામે એક ઝોળી હતી. તેમાં કોઇ પણ પ્રકારનો ખાદ્ય પદાર્થ ન હતો. તેમાં માત્ર એક તામ્રપાત્ર હતું. તે વ્યક્તિ નિરંતર શ્રીપાદ શ્રીવલ્લભના નામનું રટણ કરતી હતી. મેં તે વ્યક્તિને પૂછ્યું : મહાશય, તમે શ્રીપાદના દિવ્ય ચરણના આશ્રિત છો ? તમે તે મહાપુરુષનાં દર્શન કર્યાં છે ?

તે મનુષ્યે પોતાની કહાણી કહેવા પ્રારંભ કર્યો : ''મારો જન્મ સદ્વૈશ્ય કુળમાં થયો હોઇ મને સુબય્યાશ્રેષ્ઠી તરીકે લોકો ઓળખે છે. અમારા વંશનું નામ ગ્રંથી છે. અમારા વંશમાં સદ્ગ્રંથોના પારાયણની પરંપરા છે. તે કારણથી વંશનું 'ગ્રંથી' એવું ઉપનામ પડ્યું. નાનપણમાં જ મને માતાપિતાનો વિયોગ થયો. મારું ઘર ધનથી સમૃદ્ધ છે. હું દેશાવર જઇ અનેક પ્રકારનો વેપાર કરું છું.

વેપારનિમિત્તે મારે કાંચીપુર જવા અનેક વખત યોગ આવ્યો. ત્યાં ચિંતામણિ નામની એક વેશ્યાના પરિચયમાં આવ્યો. તેની પાછળ મેં ઘણું ધન વેડફ્યું. મલ્યાળ (કેરલ) દેશના પાલક્કાડ પ્રાંતમાંથી બિલ્વમંગલ નામનો બ્રાહ્મણ પણ વેપારનિમિત્તે કાંચીપુરમ્ આવતો. તે સુગંધી દ્રવ્યો આરબ વેપારીઓને વેચી તેમની પાસેથી રત્નો અને ઘોડાઓ ખરીદતો. કોક્કોકવાર અમે બંને સાથે મળીને વેપાર કરતા. દુર્દૈવથી અમે બંને વેશ્યાની સોબતમાં ભ્રષ્ટ થયા.

આરબ લોકો જોડે અમારો વેપાર થોડો સમય સારી રીતે ચાલ્યો. તે પછી આરબોએ વેપારમાં અમારી સાથે બેઇમાની કરી. ઉચ્ચ પ્રકારના અશ્વો માટે પુષ્કળ દ્રવ્ય લઇને અમને હલકી જાતના અશ્વો પધરાવ્યા. આથી અમને વેપારમાં પુષ્કળ નુકસાન ગયું. રાજા મહારાજાઓ અમારી પાસેથી ઉચ્ચ જાતના ઘોડાઓ જ ખરીદતા. વેપારમાં મોટું નુકસાન જવાથી અમારી સંપત્તિ નષ્ટ થઇ. મારી પત્ની મનોવ્યથાથી મૃત્યુ પામી. મને એક મંદબુદ્ધિનો પુત્ર હતો તે અકાળ મૃત્યુને શરણ થયો.

''ભાઇ, સર્વ તીર્થોમાં શ્રેષ્ઠ અને પ્રખ્યાત એવું પાદગયા તીર્થ ક્ષેત્રનું પીઠિકાપુર અમારું મૂળ ગામ. હું અજ્ઞાનવશ દેવ અને બ્રાહ્મણોનું અનિષ્ટ કરતો હતો. ઋણ વસુલ કરવા નિર્દય થતો હતો. શ્રીપાદના પિતા શ્રી આપળરાજાના ઘેર આઇનવિલ્લી ગામથી મળવા માટે તેમના બંધુઓ ઇત્યાદિ આવ્યા. તે સર્વના ભોજન માટે પૂરતું ધન તેમની પાસે ન હતું. તેઓ દાનનો સ્વીકાર કરતા નહીં. શ્રી વેંકટપૈપ્પા શ્રેષ્ઠીના ઘરથી લાવેલી ભિક્ષાથી ઉદરનિર્વાહ અને ઉચિત વ્યવહાર કરતા. શ્રી આપળરાજા શ્રેષ્ઠીના કુલપુરોહિત હોવાથી ભિક્ષાને બદલે ધનનો સ્વીકાર કરતા નહીં.

તેવા સંકટના સમયે શ્રી આપળરાજાએ એક વરાહ (નાણું) જેટલી રકમનું સીધું અમારી દુકાનમાંથી ઉધાર લઇ ગયા. ભાઇઓ ગામ ગયા પછી રકમ ભરપાઇ કરવા મેં આપળરાજાને બજાવ્યું હતું. આપળરાજાએ તે સમયે કહ્યું હતું કે મારી પાસે અત્યારે એક કોડી પણ નથી. મને જયારે ધન મળશે ત્યારે ઉધાર રકમ પાછી આપીશ.

હું ચક્રવૃદ્ધિ વ્યાજ લેવામાં પાવરધો હતો. સમય વીતતાં વ્યાજનું વ્યાજ ગણી રાજશર્માને મેં ૧૦ વરાહ આપવાના બાકી છે તેમ જણાવ્યું. બીજા લોકો પૂછતા ત્યારે મેં કહેલું કે ૧-૨ વરાહ આપવાથી હિસાબ બરાબર થશે. ૧૦ વરાહ આપવા માટે શ્રી રાજ શર્માને પોતાનું ઘર વેચવું પડ્યું. રાજશર્માને ઘર વગરનો કરી પૈશાચિક આનંદ મારે લૂંટવો હતો.

રાજશર્માને ગૃહવિહીન કરવાનો મારો સંકલ્પ જાણી વૈંકટપૈપ્પા શ્રેષ્ઠીએ મારી ખૂબજ નિર્ભર્ત્સના કરી. તેણે મને ગુસ્સેથી કહ્યું : ''હે દુરાત્મા, ધનથી ઉન્મત્ત થઇને તું ગમે તેમ વર્તન કરે છે. અમારા કુલ પુરોહિત નું અપમાન એટલે અમારું અપમાન થયું જાણ. તું જો તારું વર્તન સુધારીશ નહીં તો તારે ઘોર વિપત્તિ ભોગવવી પડશે. અગ્નિહોત્રી કરતાં પણ પવિત્ર એવા રાજ શર્માને તું આવાં કષ્ટ આપે છે તેથી તું રૌરવ આદિ નરકને પ્રાપ્ત થઇશ.''

એક વખત શ્રેષ્ઠીના ઘેર શ્રીપાદ હતા ત્યારે શ્રેષ્ઠીને ઉદ્દેશી મેં (સુબય્યા) વ્યંગથી કહ્યું : રાજશર્મા જો મારું કરજ આપવા અશક્ત હોય તો તેમના પુત્રો પૈકી કોઇને મારી દુકાનમાં નોકરી માટે મોકલવો અથવા તેમણે જાતે નોકરી કરવા દુકાનમાં આવવું. એક પુત્ર આંધળો, બીજો પાંગળો, ત્રીજો પુત્ર શ્રીપાદ ફક્ત ત્રણ વર્ષનો જ છે તે મારું ઋણ કેમ કરીને પાછું આપશે ?

આવાં કટુ વચનો સાંભળીને શ્રેષ્ઠીને ખૂબ લાગી આવ્યું. તેમના નેત્રોમાંથી આંસુઓની ધારા વહેવા લાગી. શ્રીપાદ પોતાના દિવ્ય હાથો વડે તે આંસુઓને લૂછતા બોલ્યા : દાદાજી, હું હોવા છતાં તમને ભય કયાંથી ? હિરણ્યાક્ષ અને હિરણ્યકશ્યપનો સંહાર મેં જ કર્યો. તો સુબય્યા જેવાનું ઋણ ચૂકવવા મને કષ્ટ કયાંથી ? એક કહીને શ્રીપાદ મારી તરફ વળ્યા

શ્રી શ્રેષ્ઠીનું કથન સાંભળી શ્રી બાપન્નાર્ય બોલ્યા. ''વારુ, વારુ, હવે તમે તે ગાય મારી ગમાણ-ગૌશાળા બાંધી જાવ. હું તે ગાય આપળરાજાને આપવામો પ્રયત્ન કરી જોઉં છું. શુભ લક્ષણવાળી ગાય આપળરાજાના ઘેર હોવી તે દાતા માટે તેમજ તેને સ્વીકારનારને માટે શુભપ્રદ અને શ્રેયસ્કર છે. તે ગાયને બાપન્નાર્યના ઘેર લાવવામાં આવી . કોઢમાં બાંધી. શ્રી અપ્પલરાજને વિનંતી કરવામાં આવી પરંતુ તેમણે ગાય લેવા ઇન્કાર ક્યોં.

હિમાલયમાં સતોપથ નામનો એક પ્રાંત આવેલો છે. તે પ્રાંતમાંથી યુધિષ્ઠરે સ્વર્ગારોહણ કર્યું હતું. ત્યાં સચ્ચિદાનંદાવધૂત નામના મહાત્મા રહેતા હતા. તેમની ઉંમર કેટલાક સૈકાઓ કરતાં વધુ હતી. તેઓ કૈવલ્યશ્રૃંગી સ્થાનના શ્રી વિશ્વેશ્વર પ્રભુના શિષ્ય હતા. શ્રી વિશ્વેશ્વર પ્રભુ પોતે પીઠાપુરના શ્રીપાદશ્રીવલ્લભ સ્વરૂપે હોઇ તેમના બાળ સ્વરૂપનું દર્શન લઇ કૃતાર્થ થવું તેવો આદેશ શ્રી સચ્ચિદાનંદને થયો.

શ્રી સચ્ચિદાનંદાવધૂત પીઠિકાપુર આવ્યા. શ્રી બાપન્નાર્યે તેમનું આદરથી સ્વાગત કર્યું. તેમની સમક્ષ શ્રીપાદના દૂધની સમસ્યા રજૂ કરી. અવધૂતે આગ્રહપૂર્વક કહ્યું કે આપ્પલરાજ શર્માએ ગોદાન સ્વીકારવું જોઇએ. શ્રીપાદ શ્રીવલ્લભ સાક્ષાત્ દત્તપ્રભુ હોવાથી વ્યર્થ નિયમોના બંધનમાં પડીને ગાયનું દૂધ આપવાના મહાભાગ્યની તક હાથમાંથી જવા ન દેવી. બ્રાહ્મણ પરિષદે શ્રીપાદશ્રીવલ્લભ એ દત્તભગવાન છે તેનો પુરાવો માગ્યો. અવધૂતે કહ્યું : પંચમહાભૂતોની સાક્ષી આપું છું.

પંચમહાભૂતોએ સાક્ષી પૂરાવી.

યજ્ઞારંભ થતાં જ ભૂમાતાએ સાક્ષી આપી. ધરતી માતાએ મોટા અવાજે કહ્યું ''શ્રીપાદશ્રીવલ્લભ સ્વયં દત્ત હોવાથી શ્રી અપ્પલરાજ શર્માએ ગોદાન સ્વીકારવું. સસરાએ જમાઇને આપેલું ''દાન'' કહેવાતું નથી. માટે સત્યઋષીશ્વરે (બાપનાર્યે) શ્રી શ્રેષ્ઠી પાસેથી દાન લેવું અને ભેટ તરીકે જમાઇને આપવી. ''આ પ્રમાણે ભૂમાતાનું વચન હતું.

યજ્ઞારંભ થયા પછી યજ્ઞસ્થળ છોડીને બીજે બધે જ વરસાદ પડતો હતો(यज्ञात् भवति पर्जन्य..... भगवद्गीता) આ બીજી સાક્ષી હતી. યજ્ઞમાં હવિર્ભાગ લેવા સ્વયં અગ્નિદેવ પધાર્યા અને તેમણે કહ્યું : ''ગો-દાન લેવામાં દોષ નથી.''આ ત્રીજી સાક્ષી. યજ્ઞમંડપ વ્યતિરિકત બધે સ્થળે વાયુદેવતાએ પોતાનો પ્રભાવ (ઉત્પાત) દાખવ્યો. આ ચોથી સાક્ષી. તે પછી આકાશમાંથી દેવવાણી સર્વને સંભળાઇ. ''શ્રીપાદ સાક્ષાત્ દત્તભગવાન છે '', આ પાંચમી સાક્ષી થઇ. આમ પંચમહાભૂતોએ સાક્ષી પૂરાવી એટલે શ્રી અપ્પલરાજે ગોદાનનો સ્વીકાર ક્યોં. ગો-દાનનું ફળ શ્રેષ્ઠીને પ્રાપ્ત થયું. તેના માટે ગાયની ખરીદ કિંમત નરસિંહ વર્માએ અપ્પલરાજ શર્માને આપવાનો નિર્ણય થયો. આ પ્રમાણે સચ્ચિદાનંદાવધૂતના સાન્નિધ્યમાં શ્રેષ્ઠી અને વર્માને અપૂર્વ એવા પુણ્યનો લાભ થયો.

ભવિષ્ય કાળમાં કોકનદ (કાકીનાડા) નામે વાયસપુર અગ્રહાર પ્રસિદ્ધ થશે. શ્યામલાંબાપુર (હાલનું સામલકોટ) શ્રી પીઠિકાપુર એકત્ર થઇ મહાનગરનું સ્વરૂપ ધારણ કરશે. જગતના બધા જ દેશોના બધા જ ધર્મો કે પંથના લોકો કોઇ એક જન્મે તો અવશ્ય પીઠિકાપુર આવશે અને શ્રીપાદનું દર્શન કરશે. શ્રીપાદ પ્રભુનું ચરિત્ર સંસ્કૃત ભાષામાં લખાશે. '' શ્રીપાદ શ્રીવલ્લભ ચરિત્રામૃત'' ગ્રંથ શ્રીપાદ ભગવાનના આશીર્વાદથી પ્રસિદ્ધ થશે.

ભૂર્જપત્રમાં લખેલો ગ્રંથ શ્રીપાદના સંકલ્પથી અદ્રશ્ય રૂપે શ્રીપાદના જન્મસ્થળે સાત મનુષ્ય જેટલો ઊંડો દટાએલો રહેશે. તેમના જન્મસ્થળે શ્રીપાદુકાની સ્થાપના અને મંદિરનું નિર્માણ થશે. શ્રીપાદપ્રભુને ગોદાન કરેલા મહાપુણ્યશાળી શ્રી વૈંકટપ્પા ખરેખર ધન્યવાદને પાત્ર છે. તેમના કુટુંબમાં ધનધાન્યની વૃદ્ધિ થશે. તેઓ હિરણ્યલોકમાં થોડો સમય રહીને ફરી મહારાષ્ટ્ર દેશમાં ઐશ્વર્યવંત વૈશ્ય કળમાં જન્મ લેશે. સમૃદ્ધ વૈશ્યકુળમાં જન્મ લઇને તેઓ શ્રીનૃસિંહસરસ્વતી અવતારનું પણ દર્શન કરશે. હે શંકરભટ્ટ, આ ગોદાન અત્યધિક વિશેષ શુભપ્રદ છે. તું કુરવપુર પ્રયાણ કરવાની તૈયારી કર. શ્રીપાદ શ્રીવલ્લભ તારું સદા રક્ષણ કરશે.

॥ શ્રીપાદ શ્રીવલ્લભનો જયજયકાર હો॥

॥અધ્યાય ૯ સમાપ્ત ॥

॥ શ્રી પાદરાજં શરણં પ્રપદ્યે ॥

અધ્યાય – ૧૦

નરસિંહ મૂર્તિ વર્ણન

મેં (શંકર ભટ્ટે) તિરુમલદાસની આજ્ઞા લઇ કુરવપુર તરફ જવા પ્રયાણ શરૂ કર્યું. શ્રીપાદપ્રભુની લીલા મનમાં યાદ આવે એટલે રોમાંચિત થઇ જતો. થોડે દૂર ગયા પછી મને રસ્તામાં એક અશ્વત્થ વૃક્ષ દેખાયું. હું ભૂખથી વ્યાકુળ થયો હતો. નજીકમાં બ્રાહ્મણનું ઘર હોય તો માધુકરી માંગી વિશ્રાંતિ લેવા માટે પવિત્ર વૃક્ષ છે એમ વિચાર કરતો કરતો ત્યાં ગયો. તે અશ્વત્થ નીચે કોઇ વિશ્રાંતિ લેતું હોય તેમ મને જણાયું. નજીક જઇને જોયું તો તે મનુષ્યે યજ્ઞોપવીત ધારણ કરેલું હતું.

હું અશ્વત્થ પાસે ગયો ત્યારે તે વ્યક્તિએ મને આદર સાથે બેસવા માટે કહ્યું. તેનાં નયનો કરુણારસથી ભરેલાં હતાં. તેની સામે એક ઝોળી હતી. તેમાં કોઇ પણ પ્રકારનો ખાદ્ય પદાર્થ ન હતો. તેમાં માત્ર એક તામ્રપાત્ર હતું. તે વ્યક્તિ નિરંતર શ્રીપાદ શ્રીવલ્લભના નામનું રટણ કરતી હતી. મેં તે વ્યક્તિને પૂછ્યું : મહાશય, તમે શ્રીપાદના દિવ્ય ચરણના આશ્રિત છો ? તમે તે મહાપુરુષનાં દર્શન કર્યાં છે ?

તે મનુષ્યે પોતાની કહાણી કહેવા પ્રારંભ કર્યો : ''મારો જન્મ સદ્વૈશ્ય કુળમાં થયો હોઇ મને સુબય્યાશ્રેષ્ઠી તરીકે લોકો ઓળખે છે. અમારા વંશનું નામ ગ્રંથી છે. અમારા વંશમાં સદ્ગ્રંથોના પારાયણની પરંપરા છે. તે કારણથી વંશનું 'ગ્રંથી' એવું ઉપનામ પડ્યું. નાનપણમાં જ મને માતાપિતાનો વિયોગ થયો. મારું ઘર ધનથી સમૃદ્ધ છે. હું દેશાવર જઇ અનેક પ્રકારનો વેપાર કરું છું.

વેપારનિમિત્તે મારે કાંચીપુર જવા અનેક વખત યોગ આવ્યો. ત્યાં ચિંતામણિ નામની એક વેશ્યાના પરિચયમાં આવ્યો. તેની પાછળ મેં ઘણું ધન વેડફ્યું. મલ્યાળ (કેરલ) દેશના પાલક્કાડ પ્રાંતમાંથી બિલ્વમંગલ નામનો બ્રાહ્મણ પણ વેપારનિમિત્તે કાંચીપુરમ્ આવતો. તે સુગંધી દ્રવ્યો આરબ વેપારીઓને વેચી તેમની પાસેથી રત્નો અને ઘોડાઓ ખરીદતો. કોક્કોકવાર અમે બંને સાથે મળીને વેપાર કરતા. દુર્દૈવથી અમે બંને વેશ્યાની સોબતમાં ભ્રષ્ટ થયા.

આરબ લોકો જોડે અમારો વેપાર થોડો સમય સારી રીતે ચાલ્યો. તે પછી આરબોએ વેપારમાં અમારી સાથે બેઇમાની કરી. ઉચ્ચ પ્રકારના અશ્વો માટે પુષ્કળ દ્રવ્ય લઇને અમને હલકી જાતના અશ્વો પધરાવ્યા. આથી અમને વેપારમાં પુષ્કળ નુકસાન ગયું. રાજા મહારાજાઓ અમારી પાસેથી ઉચ્ચ જાતના ઘોડાઓ જ ખરીદતા. વેપારમાં મોટું નુકસાન જવાથી અમારી સંપત્તિ નષ્ટ થઇ. મારી પત્ની મનોવ્યથાથી મૃત્યુ પામી. મને એક મંદબુદ્ધિનો પુત્ર હતો તે અકાળ મૃત્યુને શરણ થયો.

''ભાઇ, સર્વ તીર્થોમાં શ્રેષ્ઠ અને પ્રખ્યાત એવું પાદગયા તીર્થ ક્ષેત્રનું પીઠિકાપુર અમારું મૂળ ગામ. હું અજ્ઞાનવશ દેવ અને બ્રાહ્મણોનું અનિષ્ટ કરતો હતો. ઋણ વસુલ કરવા નિર્દય થતો હતો. શ્રીપાદના પિતા શ્રી આપળરાજાના ઘેર આઇનવિલ્લી ગામથી મળવા માટે તેમના બંધુઓ ઇત્યાદિ આવ્યા. તે સર્વના ભોજન માટે પૂરતું ધન તેમની પાસે ન હતું. તેઓ દાનનો સ્વીકાર કરતા નહીં. શ્રી વેંકટપૈપ્પા શ્રેષ્ઠીના ઘરથી લાવેલી ભિક્ષાથી ઉદરનિર્વાહ અને ઉચિત વ્યવહાર કરતા. શ્રી આપળરાજા શ્રેષ્ઠીના કુલપુરોહિત હોવાથી ભિક્ષાને બદલે ધનનો સ્વીકાર કરતા નહીં.

તેવા સંકટના સમયે શ્રી આપળરાજાએ એક વરાહ (નાણું) જેટલી રકમનું સીધું અમારી દુકાનમાંથી ઉધાર લઇ ગયા. ભાઇઓ ગામ ગયા પછી રકમ ભરપાઇ કરવા મેં આપળરાજાને બજાવ્યું હતું. આપળરાજાએ તે સમયે કહ્યું હતું કે મારી પાસે અત્યારે એક કોડી પણ નથી. મને જયારે ધન મળશે ત્યારે ઉધાર રકમ પાછી આપીશ.

હું ચક્રવૃદ્ધિ વ્યાજ લેવામાં પાવરધો હતો. સમય વીતતાં વ્યાજનું વ્યાજ ગણી રાજશર્માને મેં ૧૦ વરાહ આપવાના બાકી છે તેમ જણાવ્યું. બીજા લોકો પૂછતા ત્યારે મેં કહેલું કે ૧-૨ વરાહ આપવાથી હિસાબ બરાબર થશે. ૧૦ વરાહ આપવા માટે શ્રી રાજ શર્માને પોતાનું ઘર વેચવું પડ્યું. રાજશર્માને ઘર વગરનો કરી પૈશાચિક આનંદ મારે લૂંટવો હતો.

રાજશર્માને ગૃહવિહીન કરવાનો મારો સંકલ્પ જાણી વૈંકટપૈપ્પા શ્રેષ્ઠીએ મારી ખૂબજ નિર્ભર્ત્સના કરી. તેણે મને ગુસ્સેથી કહ્યું : ''હે દુરાત્મા, ધનથી ઉન્મત્ત થઇને તું ગમે તેમ વર્તન કરે છે. અમારા કુલ પુરોહિત નું અપમાન એટલે અમારું અપમાન થયું જાણ. તું જો તારું વર્તન સુધારીશ નહીં તો તારે ઘોર વિપત્તિ ભોગવવી પડશે. અગ્નિહોત્રી કરતાં પણ પવિત્ર એવા રાજ શર્માને તું આવાં કષ્ટ આપે છે તેથી તું રૌરવ આદિ નરકને પ્રાપ્ત થઇશ.''

એક વખત શ્રેષ્ઠીના ઘેર શ્રીપાદ હતા ત્યારે શ્રેષ્ઠીને ઉદ્દેશી મેં (સુબય્યા) વ્યંગથી કહ્યું : રાજશર્મા જો મારું કરજ આપવા અશક્ત હોય તો તેમના પુત્રો પૈકી કોઇને મારી દુકાનમાં નોકરી માટે મોકલવો અથવા તેમણે જાતે નોકરી કરવા દુકાનમાં આવવું. એક પુત્ર આંધળો, બીજો પાંગળો, ત્રીજો પુત્ર શ્રીપાદ ફક્ત ત્રણ વર્ષનો જ છે તે મારું ઋણ કેમ કરીને પાછું આપશે ?

આવાં કટુ વચનો સાંભળીને શ્રેષ્ઠીને ખૂબ લાગી આવ્યું. તેમના નેત્રોમાંથી આંસુઓની ધારા વહેવા લાગી. શ્રીપાદ પોતાના દિવ્ય હાથો વડે તે આંસુઓને લૂછતા બોલ્યા : દાદાજી, હું હોવા છતાં તમને ભય કયાંથી ? હિરણ્યાક્ષ અને હિરણ્યકશ્યપનો સંહાર મેં જ કર્યો. તો સુબય્યા જેવાનું ઋણ ચૂકવવા મને કષ્ટ કયાંથી ? એક કહીને શ્રીપાદ મારી તરફ વળ્યા

અને કહ્યું : અરે , તારું ઋણ હું ચૂકવીશ. ચાલ તારી દુકાનમાં. દુકાનમાં હું સેવા કરી ઋણ ચૂકવીશ. દેવું ચૂકવ્યા પછી માત્ર લક્ષ્મી તારા ઘેર રહેશે નહીં. તેનો પૂરતો વિચાર કરજે.

વેંકટપૈય્યા બાળ શ્રીપાદને લઇને સુબય્યાની દુકાનમાં આવ્યા. તેઓએ અશ્રુપૂર્ણ નયને કહ્યું : શ્રીપાદની જગ્યાએ હું તારી દુકાનમાં નોકરી કરીશ તો ચાલશેને ? સુબય્યા શ્રેષ્ઠીએ નકારાર્થ ડોક હલાવી. તે જ સમય દરમ્યાન એક જટાધારી સુબય્યાની દુકાનમાં આવ્યો અને કહેવા લાગ્યો : મારે એક તાંબાનાં વાસણની જરૂર છે. તાંબાના વાસણની કિંમત વધારે હશે તોય ચાલશે. મારે વેચાતું જોઇએ છે.

સુબય્યાની દુકાનમાં તાંબાનાં બત્રીસ વાસણો હતાં. પરંતુ તે ખોટું બોલ્યો અને જટાધારીને કહેવા લાગ્યો : મારી પાસે ફક્ત એક જ તાંબાનું પાત્ર છે. જો તમે દસ વરાહ (નાણું) આપી શકતા હો તો તે પાત્ર તમને આપી શકું. તે સંન્યાસી ત્વરિત કબૂલ થયો. તે સંન્યાસીની એક જ શરત હતી કે તે તામ્રપાત્ર વેંકટપૈય્યા શાસ્ત્રીની ગોદમાં બેઠેલા શ્રીપાદના હાથથી સંન્યાસીને આપવું. શરત પ્રમાણે શ્રીપાદે તે તામ્રપાત્ર પોતાના સ્વહસ્તે સંન્યાસીને આપ્યું.

શ્રીપાદ શાસ્ત્રી પાત્ર આપતી વખતે હસતા હસતા કહેવા લાગ્યા : અરે, હવે તો તારી ઇચ્છા પૂરી થઇને ? તારે ઘેર લક્ષ્મી સ્થિર રહેશે. તું તારી સંન્યાસ દીક્ષા છોડીને પોતાને ઘેર પાછો ફર. તારી પત્ની અને બાળકો તારી રાહ જૂએ છે. તે જટાધારી અત્યંત આનંદ સાથે જતો રહ્યો. વેંકટપૈય્યા શ્રેષ્ઠી અને અપ્પળરાજ શર્માનું અપમાન કરવું તે જ સુબય્યાનો હેતુ હતો. સુબય્યાનો હેતુ બર આવતાં તેના મનમાં અહંકાર આવ્યો. તે ઘમંડથી બોલ્યો : આજના વેચાણમાં મને વિશેષ ધનલાભ થયો છે. અપ્પલ રાજ શર્મા પાસેથી લેવાના દસ વરાહનું કરજ ચૂકતે થયું એમ મને લાગે છે. એજ ક્ષણે શ્રીપાદરાય કરજમાંથી મુક્ત થયા.

વેંકટપૈય્યાએ સુબય્યાને કહ્યું કે તે વાત ગાયત્રીની સાક્ષીએ કહે. સુબય્યા કબૂલ થયો અને ગાયત્રીની સાક્ષીથી કહ્યું કે શ્રીપાદરાય તેના ઋણમાંથી મુક્ત થયા છે. શ્રીપાદશાસ્ત્રી અને વેંકટપૈય્યા શ્રેષ્ઠી પોતાને ઘેર પાછા ગયા. તે પછી સુબય્યાએ દુકાનમાં જોયું તો એકત્રીસ તાંબાના વાસણો પૈકી ફક્ત એક જ વાસણ સિલકમાં હતું. બાકીનાં ત્રીસ અદ્રશ્ય થયાં હતાં. શ્રીપાદપ્રભુની લીલા અકળ અને અચિંત્ય છે. તેઓની સમક્ષ બોલીએ તે સાચું ઠરતું. (સુબય્યાએ કહ્યું હતું કે દુકાનમાં માત્ર એક જ તામ્રપાત્ર છે !)

સાક્ષાત્ દત્ત પ્રભુના હાથથી તાંબાનું પાત્ર લેનાર જયધારી ધન્ય હતો. શ્રી પાદપ્રભુના હાથથી અનુગ્રહના સ્વરૂપમાં તાંબુ કે તાંબાનો ટુકડો પણ જો મળે તો તે દાન લેનાર ધન્ય છે. આમ તામ્રપાત્ર મેળવનાર તે જટાધારી ધન્ય છે જયારે સુબય્યા કેટલો દુર્દૈવી કહેવાય ? તેણે શઠતાપૂર્વક લાદેલું દસ વરાહનું ઋણ શ્રીપાદે પોતાની લીલાથી પરત કર્યું. પરંતુ તે જ ક્ષણથી તેના ઘરની લક્ષ્મી ક્ષીણ થતી ગઇ. એકત્રીસ વાસણો પૈકી તેની દુકાનમાં માત્ર એક જ વાસણ બચ્યું. સુબય્યાએ આપળરાજા પાસે કપટથી દસ વરાહ ઋણ બાકી છે એમ ગણત્રી કરી હતી. તે પાપનું ફળ તેને આ રીતે મળ્યું.

શંકર ભટ્ટે કહ્યું : હે સુબય્યા, સૂર્યોદય પૂર્વે અને સૂર્યાસ્ત પૂર્વેનો કાળ અત્યંત પવિત્ર હોય છે. પ્રાતઃ સંધ્યા સમયે અને સાયં સંધ્યાસમયે અગ્નિહોત્ર કરવું વિશેષ ફળદાયી હોય છે. પ્રાતઃ કાળે સૂર્યભગવાન સર્વશક્તિથી સંપન્ન હોય છે. સંધ્યા સમયે આ સર્વશક્તિ પુનઃ સૂર્યમાં વિલીન થાય છે.

સુબય્યાએ પ્રતિ પ્રશ્ન કર્યો :- મહારાજ, દાન સ્વીકારવાથી પુણ્ય ક્ષીણ થાય છે એમ મેં સાંભળ્યું છે પરંતુ તે જો સ્વીકારવામાં ન આવે તો પાપ લાગે છે તેમ મેં આપની પાસેથી સાંભળ્યું હતું. આ દ્વિઅર્થી વાક્યનો યથાર્થ અર્થબોધ થતો નથી. તે જ પ્રમાણે શ્રીપાદ સ્વામી એ દત્તના અવતાર મનાય છે. તેઓ જ નરસિંહ સ્વામીનો અવતાર, શંકરનો અવતાર છે એમ કેટલાક કહે છે. શિવમાં અનસૂયાનું તત્ત્વ કેવી રીતે અંતર્ભૂત છે તેમાં સમજણ પડતી નથી.તેમાં કૃપા કરીને આ સર્વ બાબતે ખુલાસો કરવા વિનંતી.

ઉપર કરેલા પ્રશ્નનો ખુલાસો કરતાં પહેલાં બધાંને ભૂખ લાગી હોવાથી ભોજનનો પ્રબંધ થયો. આશ્ચર્યકારક વાત એ હતી કે તે નાનકડી જગ્યામાં એક તાંબાના વાસણ સિવાય કોઇ સરંજામ ન હતો. બે કેળનાં પાન સુબય્યા લઇ આવ્યો. શંકર ભટ્ટ નદી પર જઇ સ્નાન સંધ્યા કરી શુચિર્ભૂત થઇ આવ્યા. ભોજનમાં ભાત અને તુરિયાની દાળ હતી. કેળનાં પાન જમવા માટે થાળી તરીકે લીધાં. ખાખરાનાં પાંદડાના પડિયા બનાવવામાં આવ્યા. તે જટાધારી સંન્યાસીએ આંખો મીંચી ક્ષણભર ધ્યાન કર્યું અને પાસે રહેલા તાંબાના પાત્રમાંથી પડિયામાં પાણી રેડયું. તે પછી તે જ વાસણમાંથી તુરિયાની દાળ પીરસી. તે પછી તે જ વાસણમાંથી ભાત પીરસવામાં આવ્યો. તે અમૃતની જેમ પવિત્ર, પુષ્ટિકર, તુષ્ટિકર ભોજનનો આસ્વાદ લઇ અમે બંને તૃપ્ત થયા. તાંબાના ખાલી વાસણમાંથી પ્રથમ જળ પીરસવું પછી દાળ પીરસી અને પછી તે જ વાસણમાંથી ભાત પીરસવામાં આવ્યો. આ એક ચમત્કાર જ હતો. ભોજન પછી તે તામ્રપાત્ર ખાલી જ હતું !

શનિવારે પ્રદોષસમયે કરેલા શિવાર્ચનનું ફળ

શ્રીપાદસ્વામી સકલ દેવતાસ્વરૂપ છે. શનિદેવ કર્મકારક છે. ગ્રહોમાં રહેલા છાયાગ્રહ રાહુ-કેતુ માંથી રાહુ શનિને લીધે ફળ આપે છે. કેતુ મંગળને લીધે ફળ આપે છે. કર્મકારક શનિ, કર્મસાક્ષી એવા સૂર્યનો પુત્ર હોવાથી શનિવારની સાંજ શક્તિમાન હોય છે. ચતુર્થીએ અને ત્રયોદશીએ રાહુ બળવાન હોય છે. શનિ ત્રયોદશીના મહાપર્વકાળમાં સાયંકાળે શિવઆરાધના કરવાથી માનવે પૂર્વજન્મમાં કરેલ પાપનું ફળ નષ્ટ થાય છે.

શ્રીપાદશ્રીવલ્લભનો અવતાર મંગળગ્રહના ચિત્રાનક્ષત્રમાં થયો. આથી તે નક્ષત્ર પર શ્રીપાદપ્રભુની પૂજા કરવામાં આવે તો સર્વગ્રહદોષશમન થાય છે. યુદ્ધ, આપત્તિ, શસ્ત્રાસ્ત્રોથી આવતું અકાળ મૃત્યુ, દેવામાંથી (ઋણ) ઉદ્ભવનાર સંકટોનું કારણ મંગળ

ગ્રહ છે. ચિત્રા નક્ષત્ર પર અથવા મંગળવારે શ્રીપાદસ્વામી અરુણ વર્ણ પ્રમાણે પ્રકાશમાન થાય છે. કરજ એટલે પાપ. અમૃણ એટલે પાપ ન હોય તેવા (પાપરહિત). તે દિવસે શ્રીપાદપ્રભુ સાક્ષાત્ અરુણાચલેશ્વરના રૂપમાં હોય છે. વેંકટપૈય્યા શ્રેષ્ઠી, નરસિંહ વર્મા અને બાપન્નાર્યુલુ શનિપ્રદોષના દિવસે શિવારાધનામાં સહભાગી થતા.

તે દિવસે શ્રી અપ્પળરાજ શર્માએ પણ ખૂબજ શ્રદ્ધાભાવથી આરાધનામાં ભાગ લીધો હતો. અખંડ લક્ષ્મી સૌ.સુમતિ મહારાણી શિવસ્વરૂપ અંતર્ગત અનુસૂયા મહાતત્ત્વનું ધ્યાન કરતાં. તે મહાતપના ફળસ્વરૂપ જ શ્રીપાદસ્વામીનું અવતરણ થયું. આ કારણથી વેંકટપૈય્યા શ્રેષ્ઠી, નરસિંહ વર્મા અથવા બાપન્નાર્યુલુ પાસેથી ધન સ્વીકારવામાં આવે તો તે દાન થતું નથી. જો તે સ્વીકારવામાં ન આવે તો તે મહા પાપ છે તેમ શ્રી પાદ સ્વામી પોતાના પિતાને કહેવા ઇચ્છતા હતા. શ્રીપાદ પ્રભુ સકલ દેવતાઓનું સ્વરૂપ છે. સર્વ દેવતાઓથી અતીત એવું તત્ત્વ તેઓ હતા. તેમનું દર્શન, સ્પર્શ સંભાષણનો લાભ જે ભાગ્યવાનોને મળ્યો છે તેઓ ખરેખર ધન્ય છે.

શ્રીપાદપ્રભુની અસાધારણ લીલાથી તેમના પિતાને ઋણમુક્તિ અપાવી તે વાત પીઠિકાપુર ગામમાં દાવાનળ જેવી ચોમેર ફેલાઇ. ત્રણ વર્ષના પુત્રે આપળ રાજાને ઋણ મુકત કર્યા તેની યાદમાત્રથી આપળરાજાનાં નેત્રોમાંથી પુત્રસ્નેહની અશ્રુધારાઓ વહેવા લાગી. મહારાણી સુમતિ પોતાના પનોતા પુત્રને હૈયાસરસો ચાંપીને કેટલોય સમય શૂન્યમનસ્ક અવસ્થામાં રહી. તે સમયે તેમના ઘેર વેંકટપૈય્યા શ્રેષ્ઠી, નરસિંહ વર્મા, બાપન્નાર્ય અને સુબય્યા શ્રેષ્ઠી આવેલા હતા.

સુબય્યા શ્રેષ્ઠીએ બધા વડીલ માણસો સામે જાહેર કર્યું કે શ્રી રાજશર્માનું દેવું સમાપ્ત થયું છે. આ સાંભળી શ્રીપાદ પ્રભુ બોલ્યા : પિતાને ઋણમાંથી મુક્ત કરવો તે પુત્રનો ધર્મ છે. કોઇ જટાધારી આવીને દસ વરાહ(નાણું) આપીને તાંબાનું વાસણ કેવી રીતે લઇ ગયો અને તેના લીધે ઋણમુક્તિ કેવી રીતે મળી તે વિશે રાજશર્મા, પૂછપરછ કરવા લાગ્યા. આ પ્રમાણે અનેક રસપૂર્વક ક્રિયા, પ્રતિક્રિયાઓ થઇ. શ્રી બાપન્નાર્યુલુએ શ્રીપાદને પૂછયું : 'તે જટાધારી સંન્યાસી કોણ હતો તે વિશે જાણો છો ? જવાબમાં શ્રીપાદ પ્રભુએ જણાવ્યું કે ફક્ત તે સંન્યાસી જ નહીં, પરંતુ બધા જ સંન્યાસીઓને હું જાણું છું.

બાપન્નાર્યે શ્રીપાદને પૂછયું : તું ત્રણ વર્ષનો બાળક છે છતાંય વડીલ માણસની જેમ વકતવ્ય આપે છે. બધાની માહિતી છે તો શું તું સર્વજ્ઞ છે ? શ્રીપાદે જવાબ આપ્યો : હું ત્રણ વર્ષનો છું તેવું તમને લાગે છે પરંતુ મને તેવું લાગતું નથી. મારી ઉંમર અનેક લાખો વર્ષની છે. હું સૃષ્ટિ પૂર્વે પણ હતો, પ્રલય પછી પણ હોઇશ. સૃષ્ટિના નિર્માણસમયે પણ હું હતો. મારા સિવાય સૃષ્ટિની ઉત્પત્તિ, સ્થિતિ અને લય થઇ જ શકતાં નથી. હું સાક્ષીભૂત થઇને બધા જ વ્યવહારનું અવલોકન કરું છું. શ્રી બાપન્નાર્યે કહ્યું : શ્રીપાદ, નાના બાળકો કલ્પના કરે કે તેઓ ચંદ્રમંડળમાં છે તેવો માત્ર વિચાર કરવાથી ચંદ્રમંડળમાં બાળક હોય તે માની શકાય તેમ નથી. પ્રત્યક્ષ અનુભવ હોવો જોઇએ.

સર્વજ્ઞતા, સર્વવ્યાપકત્વ અને સર્વશક્તિમાન હોવું તે જગન્નિયંતાનું લક્ષણ છે.

શ્રીપાદે જવાબ આપતાં કહ્યું : હું સર્વત્ર સ્થિત રહેનાર આદિતત્ત્વ છું. જે તે પ્રસંગ અનુસાર હું જે તે સ્થળે આવશ્યકતાનુસાર પ્રગટ થાઉં છું. સાકારરૂપમાં ન હોઉં તો પણ હું નથી એમ બનતું નથી. પ્રત્યેક જીવમાં હું અન્નમય કોષ, પ્રાણમય કોષ, મનોમય કોષ, વિજ્ઞાનમય કોષ અને આનંદમય કોષમાં સ્થિત હોઉં છું. મારા અસ્તિત્વને લીધે આ પંચકોષનું સર્વ કાર્ય થતું રહે છે. હું કોઇ વિશિષ્ટ કોષમાં સ્થિત છું તેમ તમને અનુભૂતિ કરાવું તો જ તે કોષમાં મારા અસ્તિત્વનો તમને ખ્યાલ આવે. મેં તમને તેવો અનુભવ ન કરાવ્યો તેનો અર્થ તે થતો નથી કે હું તે કોષમાં નથી.

હું સર્વવ્યાપી છું. સર્વ પ્રકારનું જ્ઞાન, વિજ્ઞાન મારા ચરણે લીન છે. મારા કેવળ સંકલ્પને લીધે આ સર્વ સૃષ્ટિ નિર્માણ થઇ. હું સર્વશક્તિમાન છું. તેમાં આશ્ચર્ય માનવાની જરૂર નથી. શ્રીપાદનું વકતવ્ય સાંભળી શ્રી અપ્પલરાજ શર્માએ કહ્યું : બેટા, નાનપણથી જ તું અમારા માટે એક કોયડો છે. તું વારંવાર ''હું દત્ત ભગવાન'' ''હું દત્ત ભગવાન'' એમ કહે છે.''નૃસિંહ સરસ્વતી'' નામે ફરી અવતાર ધારણ કરીશ એમ પણ તું કહે છે. લોકો તો કાગડા જેવા છે. પીઠાપુરના બ્રાહ્મણો તો નરકના લોખંડી કાગડા કરતાં પણ ભયંકર છે. તેઓ તારું વકતવ્ય સાંભળી તેને મનચાંચલ્ય, બુદ્ધિભ્રષ્ટતા એમ કહે છે. આપણે બ્રાહ્મણ છીએ. આપણે વિધિયુકત ધર્માચરણ કરવું જોઇએ એટલું જ ખરું. તદ્ઉપરાંત તને દેવાંશી કે અવતારી પુરુષ ફકત અહંકારથી જ કહીએ છીએ એમ તેઓ માને છે.

શ્રીપાદપ્રભુએ શ્રીઅપ્પલરાજને કહ્યું : ''તાત, આવા કહો છે તેની મને ખબર છે. પરંતુ સત્ય હકીકત પ્રગટ કરવી જોઇએને ? પંચમહાભૂત દ્વારા સાક્ષ આપવામાં આવે અને ''હું દત્ત પ્રભુ નથી'' એમ કહું તો અસત્ય ભાષણનો દોષ નહીં લાગે ? નભો મંડળના સૂર્યને ''તું સૂર્ય નથી'' એક કહેવા માત્રથી તે સૂર્ય મટી જશે ? સત્ય એ દેશ કે કાળ અબાધિત હોય છે. આપણા પીઠાપુરના બ્રાહ્મણો પોતે દેહધારી મનુષ્ય સમજી જે પ્રમાણે મનુષ્યત્વનો અનુભવ લે છે તે જ પ્રકારે હું પણ સર્વજ્ઞ દત્ત, સર્વશક્તિમાન દત્ત અને સર્વાંતર્યામી દત્ત છું તે વારંવાર ડગલેને પગલે લોકોને તેની અનુભૂતિ કરાવું છું. યુગ પછી યુગ આવશે ને જશે, અનેક જગત સૃષ્ટિ, સ્થિતિ અને લય પામી શકે છે પરંતુ સાક્ષાત દત્ત રહેનાર હું ''હું દત્ત નથી'' એમ કેવી રીતે થશે ?

તે પછી શ્રી બાપન્નાર્ય બોલ્યા : બેટા શ્રીપાદ, જટાધારી દૂર ગયા પછી સુબય્યાની દુકાનના તાંબાનાં ૩૧ વાસણો પૈકી એક જ વાસણ બચ્યું. તેં કોઇ ચમત્કાર કરી તે વાસણોને અદ્દશ્ય કર્યાં ? શ્રીપાદ પ્રભુએ જવાબ આપતાં કહ્યું : સર્વ ઘટના કાળ અનુસાર, કર્મ અનુસાર કોઇ પણ કારણને લીધે ઘટે છે. કારણ સિવાય કાર્ય થતું નથી. આ કુદરતનો ઉલ્લંઘન ન કરી

શકાય તેવો નિયમ છે. સુબય્યાનો પૂર્વ ઇતિહાસ સાંભળો :

સુબય્યા પૂર્વજન્મમાં જંગલપ્રદેશમાં આવેલા દત્તમંદિરના પૂજારી હતા. જંગલમાં દત્તદર્શન તેઓ ભાગ્યે જ કરતા. તેનામાં સ્ત્રીવાસના અત્યંત પ્રબળ હતી. સ્ત્રીલોલુપ પૂજારી દત્તભગવાનની પ્રાચીન પરંપરાગત મૂર્તિ જે તાંબામાંથી બનાવી હતી તેને વેચવાની ભાંજગડમાં હતો. એક દિવસ તેણે તે દત્તમૂર્તિ વેચી દીધી અને મેળવેલું ધન ખરાબ રસ્તે વાપર્યું. લોકોમાં તેણે વાત ફેલાવી કે મૂર્તિ ચોરાઇ ગઇ છે.

જટાધારી સંન્યાસી પૂર્વજન્મમાં સંસારમાં ફસાએલો સોની હતો. તેણે ધનની આશાથી દત્ત મૂર્તિને ઓગાળી નાંખી. આથી તે આ જન્મમાં જન્મદરિદ્રી તરીકે જન્મ્યો. દત્તમૂર્તિની અનેક વર્ષ પૂજા કરવાના પુણ્યને લીધે તે પૂજારીને શ્રીમંત એવા વણિક્કુળમાં જન્મ મળ્યો. આ બંનેએ તે તાંબાને ઓગાળી તેનાં ૩૨ વાસણો બનાવી વેચ્યાં હતાં. તે સોનીને ઘેર નરસિંહ દેવતાની ઉપાસના ચાલુ હતી. તે નરસિંહ દેવતાની મૂર્તિ સામે તેણે દત્ત મૂર્તિને ઓગાળી હતી. દૈવના સંકલ્પ પ્રમાણે નૃસિંહના ૩૨ અવતારોના અંશોએ તે તામ્રવાસણોમાં પ્રવેશ કર્યો હતો.

આ જન્મમાં પૂર્વજન્મનું જ્ઞાન લઇને તે સોનીએ મારી અનન્યભક્તિથી સેવા કરી હતી. તેનું દારિદ્રા દૂર કરવા માટે તેણે મનઃ પૂર્વક મારી પ્રાર્થના કરી. મેં તેની સેવાથી પ્રસન્ન થઇને તેને દર્શન આપ્યાં અને કહ્યું કે પીઠિકાપુરમાં આવીને મારા હાથથી તામ્રપત્રનો સ્વીકાર કરે . તે જ પ્રમાણે દસ વરાહ (નાણું) શ્રેષ્ઠીને આપી મને બંધનમુક્ત કર તેમ કહ્યું હતું. મારી આજ્ઞાનું પાલન કરી તે ધન્ય થયો હતો. તેની આર્થિક મુશ્કેલી દૂર થશે તેમ મેં તેને આશીર્વાદ આપ્યા હતા.

તેણે લેણદારોના ત્રાસમાંથી બચવા માટે જટાધારી સંન્યાસીનો વેશ ધારણ કર્યો હતો. મને જટાધારી વિશે સર્વ માહિતી છે ને ? આ સુબય્યા શ્રેષ્ઠી અમારા કુટુંબ પાસેથી અસત્ય બોલીને દસ વરાહ (નાણું) વસૂલ કરનાર હતો. તેને દસ વરાહ મળે તેવી મેં વ્યવસ્થા કરી. પરંતુ તેમ કરતાં તેનું સર્વ પુણ્યફળ નષ્ટ થયું , હે સુબય્યા, ચિંતામણિ સાથે તેં કરેલા બધાંજ પ્રેમ - લફરાંની મને ખબર છે. તારી કથા મારા કથામૃતમાં હાસ્યાસ્પદ થશે. તું હવે નાના બાળકોને ગમતા ખાવાના પદાર્થો વેચીને ગુજરાન ચલાવીશ. તારી પાસેથી લીધેલા પૈસા વડે મારા માતાપિતાનાં સગાંવહાલાંઓના ભોજનનો પ્રબંધ થયો હતો. તારા કરતાં મને વાણિયાનો હિસાબ બરાબર આવડે છે. જમવામાં ભાત અને તુરિયાનું શાક બનાવવામાં જ તારા પૈસા વપરાઇ ગયા હતા. બાકીની વાનગી માટે મારા પિતાના કષ્ટથી ઉપાર્જન કરેલા પૈસા વપરાયા હતા.

તને ખાવાના ફાંફાં પડે ત્યારે તારી પાસે રહેલા તાંબાના વાસણમાંથી તને જળ, દાળ-ભાત અને તુરિયા જ (ખાવા માટે) મળશે. તેના વડે તું તારા ઉદરને તૃપ્ત કરી શકીશ અને બીજા કોઇને આપવા ઇચ્છીશ તો પણ તે તું આપી શકીશ.'' આ પ્રમાણે શ્રીપાદ પ્રભુ તીવ્ર અવાજથી બોલ્યા. પ્રભુનું મુખમંડળ દિવ્ય, પ્રખર તેજસ્વી દેખાતું હતું. તેમનાં નયનો અગ્નિના ગોળા જેવાં દેખાતાં હતાં. શ્રીપાદ પ્રભુએ વધુમાં કહ્યું: ''હે સુબય્યા શ્રેષ્ઠી, આજે રાત્રે તારા ઘરની દક્ષિણ દિશામાં આવેલા દરવાજે એક ભેંસ આવશે. તારો અંતકાળ નજીક આવ્યો છે તેના સંદેશારૂપ તે યમ ભગવાને મોકલેલો સંદેશો છે તેમ સમજ. હું તારા પર અનુગ્રહ કરું છું. તું પોતાના હાથે તુરિયાની દાળ અને ભાતની રસોઇ બનાવ અને તે ભેંસને ખવડાવ. તે ભેંસની એકમાત્ર ઇચ્છા તું આ રીતે પૂર્ણ કર. તે અન્ન ખાવાથી તારા બદલે ભેંસ મરી જશે. પરંતુ (આ કર્મના અદલા બદલીથી) તું ખૂબ જ ગરીબ થતો જઇશ. ઝોળી લઇને મેં તને કહ્યું તે (બાળકોના ખાધાન્ન વેચવાનો) કામ કર. તને ખાવાનાં ફાંફાં પડે ત્યારે મેં અનુગ્રહ કરેલ તાંબાનું વાસણ તને મદદરૂપ થશે. આ પ્રમાણે શ્રીપાદપ્રભુએ કડક શબ્દોમાં વકતવ્ય પૂર્ણ કર્યું. તેમનો ચહેરો લાલ જણાતો હતો.

આ પ્રસંગે વેંકટપૈય્યા શ્રેષ્ઠી ક્રોધયુકત શ્રીપાદપ્રભુને જોઇને ભયભીત થયો. આ પ્રમાણે ગુસ્સામાં શ્રીપાદપ્રભુને તેમણે કદી જોયા ન હતા. શ્રીપાદે તેમને કહ્યું : દાદાજી, તમે ભયભીત થયા ? હું પોતે જ નૃસિંહમૂર્તિ છું. હું તમારા પર કૃપા કરી વરદાન આપું છું. વણિક જ્ઞાતિને હું શાપ આપીશ એમ તમને લાગ્યું ? મારી બહેન વાસવીએ તેના કુળના લોકોને તેમનામાં સૌંદર્યમાં ત્રુટિ હોવાનો શાપ આપ્યો હતો. હું શ્રીપાદ પણ તેજ તત્ત્વ છું. બધાજ વણિક નિર્ધન થશે તેવા શાપની તમને બીક લાગે છે ? તમે બિલકુલ ગભરાતા નહીં. દેવતાઓને નાત-જાતનો કોઇ ભેદભાવ હોતો નથી. તે જ પ્રમાણે ભક્તોને પણ નાત-જાત એવા કોઇ ભેદ હોતા નથી. આર્ય વૈશ્યોને અને મારે ઘણો પુરાતન કાળથી અનુબંધ છે.

બાપન્નાર્ય પૂર્વના લાભાદ મહર્ષિ છે. વણિકોમાં લાભાદ મહર્ષિનું ગોત્ર નષ્ટ થયું છે. બાપન્નાર્યના સર્વ વંશજોને (કળિયુગના અંત સુધીના) મારા આશીર્વાદ છે. તે સર્વ પર મારો વરદ હસ્ત હંમેશા રહેશે. તમને આપેલી ઝોળી જુદા જ પ્રકારની છે. તેમાં દત્ત ભગવાને મીઠાઇ ભરી છે. કેટલી પણ વાપરો તો પણ ઓછી નહીં થાય. આ ઝોળી બીજા કોઇની નજરે દેખાય તેવી નથી. નૃસિંહ ભગવાનના બત્રીસ અવતારનાં બધાં જ લક્ષણો મારામાં વિદ્યમાન છે.

બાપન્નાર્યની તેત્રીસમી પેઢીએ મારા જન્મસ્થળે મહાસંસ્થાનનું નિર્માણ થશે. ત્યાં મારી પાદુકાની સ્થાપના થશે. તમારા વંશજો પૈકી કોઇ પણ વ્યક્તિએ શ્રીપાદશ્રીવલ્લભના દિવ્ય ભવ્ય રૂપની નવવિધા ભક્તિના કોઇ પણ પ્રકારે આરાધના કરવાથી શ્રી દત્તાત્રેયના શ્વાન અદૃશ્યરૂપે તેમનું રક્ષણ કરશે. વેદ, પુરાણ, ઉપનિષદો આ બધા શ્વાનરૂપમાં અદૃશ્ય હોઇ તે હંમેશાં રક્ષણ કરશે.

આવા શ્રીપાદપ્રભુનાં દિવ્ય અને અભય વચનો સાંભળી વેંકટપૈય્યા શ્રેષ્ઠીએ શ્રીપાદપ્રભુને નજીક લીધા. તેમની આંખોમાંથી આનંદાશ્રુ વહેવા લાગ્યાં. બાપન્નાર્યના મુખથી એક પણ શબ્દ નીકળતો ન હતો. સુમતિ માતા આ બધું સાંભળી સંદેહમાં પડયાં કે આ સ્વપ્ન છે કે વૈષ્ણવી માયા ? અપ્પલરાજ

શર્માનું મન સ્તંભિત થયું. શ્રીપાદના બંને ભાઇઓ તેમના તરફ બ્હીતા બ્હીતા વિલોકી રહ્યા હતા. બંને બંધુઓ વિચાર કરવા લાગ્યા કે આ સ્વયં દત્ત ભગવાન છે કે અમારો સહોદર ?

નરસિંહ વર્માએ શ્રીપાદને પોતાનાં ખોળમાં લીધો. શ્રીપાદ વર્માને કહેવા લાગ્યા. દાદાજી, આપણે બંને આવતીકાલે ઘોડાગાડીમાં બેસીને આપણી જમીન જોવા જઇશું. ત્યાંની ભૂમાતા મને કેટલાય દિવસોથી આર્તસ્વરે પ્રાર્થના કરી રહી છે : તમારા પદસ્પર્શથી મને પુનિત કયારે કરશો ? ''આર્તત્રાણ પરાયણ'' આ મારું અભય વચન છે '' ત્યારે શ્રી વર્માએ કહ્યું : અરે શ્રીપાદ, મારી એક નાની વિનંતી છે. તમારા પીઠિકાપુર પાસે અમારી જમીન આવેલી છે. ત્યાં એક નાનું ગામ વસાવી ત્યાંના લોકો દ્વારા ખેતી કરાવો. ગ્રામવાસીઓને ઓછા દરથી જમીન ખેડવા આપી જમીનદારીનો વ્યવહાર જોવા તારા પિતાને તલાટી બનાવવા તેવો મારો વિચાર છે. પરંતુ હાલમાં તલાટીપદ પર કોઇ બીજા છે.

ઉપરનું સૂચન સાંભળી શ્રીપાદ હસીને કહેવા લાગ્યા : દાદાજી, તમે તમારી જમીનદારીનો વિચાર કર્યો પરંતુ મારી જમીનદારીનો વિચાર કર્યો નથી. તે મને મંજૂર નથી. પ્રથમ પિતાજીને કહો કે તલાટી તરીકે રાજે. પછી તું તે પદ સંભાળજે એમ વર્માએ સૂચન કર્યું. શ્રીપાદ પ્રભુ બોલ્યા : ઘટીકોડા શ્રીપાદ શ્રીવલ્લભ રાજશર્મા અમુક ગામનો તલાટી હતો તેટલું જ ઇતિહાસમાં યાદ રહેશે. હું જે તલાટીપણું કરાવાનો છું તે વિશ્વાત્મક છે. મારો હિસાબ મારી પાસે છે. દરરોજ કોટિ કોટિ પુણ્યરાશીની જમાઉધાર વિશ્વમાં થાય છે. મારા અવતારનું પ્રયોજન વિશ્વ જન્માક્ષર 'કુંડલિની' ને પ્રભાવિત કરવાની છે. મનુષ્યની જેમજ દરેક ગામને, શહેરને, પુણ્યક્ષેત્રને પણ જન્માક્ષર (કુંડલિની) હોય છે.

સાંદ્ય સિંધુવેદનું જ્ઞાન જેને છે તેને જ આ બધી ખબર પડે છે. આ એક યોગરહસ્ય છે. પીઠિકાપુરમ્ની કુંડલિની બાપન્નાર્યુલુ વેંકટપૈય્યા શ્રેષ્ઠી અને વત્સવાપીની તેત્રીસમી પેઢીમાં જાગ્રત થઇ શકે છે. અત્યારે શું ઉતાવળ છે ? દૈવવશ તમને મળેલા આ મહાપુણ્યકાળની પ્રત્યેક ક્ષણનો સદુપયોગ કરી લેવો. શ્રીપાદ પ્રભુનાં આ વકતવ્ય પછી નરસિંહવર્માએ પ્રભુ કાયમના પીઠિકાપુર રહે તે માટે પ્રયત્ન કર્યો હતો.

શ્રીપાદ પ્રભુનો વૈભવ

મારામાં (શંકર ભટ્ટમાં) અજ્ઞાન ઠસોઠસ ભરેલું છે. શ્રીપાદ શ્રીવલ્લભ ''હું પોતેજ શ્રી કૃષ્ણ છું.'' એમ બોલતા તે સમયે સામાન્ય લોકોને તે હાસ્યાસ્પદ લાગતું. તે સમયે મેં અજ્ઞાનવશ પ્રશ્ન કર્યો : શ્રીપાદ, તું પોતાને શ્રીકૃષ્ણ કહેવડાવે છે તો અષ્ટ ભાર્યા અને સોળસહસ્ત્ર ગોપિકા પણ આ અવતારમાં છે ? આ સાંભળીને શ્રીપાદપ્રભુ મંદહાસ્ય કરી બોલ્યા : મારી અષ્ટવિધ (આઠ પ્રકારની) પ્રકૃતિ જ મારી અષ્ટભાર્યા છે. આ મારા શરીરમાંથી દસે દિશાઓમાં શક્તિ સ્વરૂપ થનાર સ્પંદનો દરેક ક્ષણે પ્રવર્તિત થાય છે. આ પ્રમાણે પ્રત્યેક ક્ષણે પ્રત્યેક કળામાંથી મન અને આત્મતત્ત્વમાંથી એક હજાર સ્પંદનો (10 x 10 x 10 = 1000) પ્રવર્તિત થાય છે આ પ્રકારે ૧૬ કળામાંથી કુલ ૧૬ હજાર સ્પંદનો પ્રવર્તિત થાય છે. આજ મારી ૧૬ હજાર ગોપિકાઓ છે.

પૂર્વાવતારમાં તે સર્વ કળા માનવરૂપમાં આવિર્ભૂત થઇ હતી. આ અવતારમાં આ બધીજ નિરાકાર રૂપમાં સ્પંદનશીલ છે. વિવિધ દેવતાઓ દ્વારા મારી પૂજા, આરાધના કરવામાં કોઇ પણ ભૂલ નથી. તે મારીજ આરાધના છે. મારામાં સ્થિત શિવસ્વરૂપ, વિષ્ણુરૂપ અને બ્રહ્મસ્વરૂપની આરાધના કરી શકાય. આ પ્રમાણે વિવિધ દેવતાઓના સ્વરૂપની આરાધના કરી શકાય. જુદી જુદી સાધના પદ્ધતિઓ સાધકની વિવિધ સાધના-અવસ્થા, કાળ , કર્મ, કારણ આ અનેક જીવોની અવસ્થાઓ પર પ્રભાવ પાડે છે.

નરસિંહ નાં ૩૩ સ્વરૂપો

નરસિંહ રાજવર્માને તે રાત્રે નૃસિંહે ૩૩ સ્વરૂપમાં દર્શન આપ્યાં. તે રૂપો આ પ્રમાણે હતાં.

(૧) કુંદપાદ (૨) કોપ (૩) દિવ્ય (૪) બ્રહ્માંડ (૫) સમુદ્ર (૬) વિશ્વરૂપ (૭) વીર (૮) રૌદ્ર (૯) ક્રૂર (૧૦) બીભત્સ (૧૧) ધૂમ્ર (૧૨) વહ્નિ (૧૩) વ્યાઘ્ર નરસિંહ મૂર્તિ (૧૪) બિડાલ નરસિંહ મૂર્તિ (૧૫) ભીમ (૧૬) પાતાળ (૧૭) આકાશ (૧૮) વક્ર (૧૯) ચક્ર (૨૦) શંખ (૨૧) સત્ત્વ (૨૨) અદ્‌ભુત (૨૩) વેગ (૨૪) વિદારણ (૨૫) યોગાનંદ (૨૬) લક્ષ્મી (૨૭) ભદ્ર (૨૮) રાજ (૨૯) વલ્લભ (૩૦) તે પછીનું ત્રીસમું સ્વરૂપ.તેણે શ્રીપાદ શ્રી વલ્લભને જોયા. (૩૧) એકત્રીસમા રૂપમાં નૃસિંહ સરસ્વતી અને ૩૨ મા

શ્રી નિવાસનો વૃત્તાંત

કન્યા માસમાં શ્રવિણ નક્ષત્ર પર બારસના દિવસે સોમવારે સિદ્ધયોગ પર શ્રી વ્યંકટેશ અર્ચનીય રૂપમાં પ્રગટ થયા. વૈશાખ સુદ આતમના દિવસે વિલંબી નામ સંવત્સરમાં તેમણે કુબેર પાસેથી ધન ઉધાર લીધું અને ઋણપત્ર લખી આપ્યું. શ્રી પદ્માવતી દેવીએ મૃગશીરા નક્ષત્ર પર જન્મ લીધો. શ્રીનિવાસ શ્રવણ નક્ષત્રમાં અવતર્યા. વૈશાખ સુદ દસમના દિવસે ઉત્તરા ફાલ્ગુની નક્ષત્ર પર શ્રી નિવાસનો પદ્માવતી સાથે વિવાહ સંપન્ન થયો. શ્રી નિવાસ પ્રભુ પણ ભારદ્વાજ ગોત્રમાં અવતર્યા, પાંડવોના વંશમાં સુધન્વાને નાગકન્યા દ્વારા થએલ પુત્ર આકાશ મહારાજ. તેનો ભાઇ તોંડમાન વસુધાનુ એ આકાશ મહારાજનો પુત્ર. શ્રીનિવાસ પ્રભુએ અગસ્તી મહર્ષિની સલાહ અનુસાર અડધું રાજય તોંડમાનને આપ્યું અને અડધું રાજય વસુધાનુને સંકીર્તન કર્યું. બીજા દિવસે શ્રીપાદની આશ્ચર્યકારક લીલાનું વર્ણન કરવાનું આશ્વાસન આપી સુબય્યા શ્રેષ્ઠી નજીક રહેલી કુટિરમાં શંકર ભટ્ટને લઇ ગયા. તે કુટિરમાં તાડપત્રની બે ચટાઇ (સાદડી) હતી.ચાર કૂતરાઓ તે કુટિરનું રક્ષણ કરતા હતા.

શ્રીપાદના સ્મરણથી પ્રાપ્ત થનાર ફળ

શ્રીપાદ પ્રભુની હૃદયં ગમ લીલાના કેવળ સ્મરણમાત્રથી અનેક જન્મથી ભેગો થએલો પાપ રાશી ભસ્મ થઇ જાય છે.

॥ શ્રીપાદ શ્રીવલ્લભનો જયજયકાર હજો ॥

॥ અધ્યાય ૧૦ મો સમાપ્ત ॥
॥શ્રીપાદરાજ શરણં પ્રપદ્યે॥

॥અધ્યાય ૧૧ ॥

સુબય્યા શ્રેષ્ઠી, ચિંતામણિ બિલ્વમંગળુ નું વૃત્તાંત
દત્તઆરાધના દ્વારા સર્વ દેવતાઓની આરાધનાનું ફળ– શ્રીપાદનો અત્યદ્‌ભુત જ્યોતિર્મય જન્મ

બીજા દિવસે સવારે સુબય્યા શ્રેષ્ઠીએ કહેવાનો પ્રારંભ કર્યો:'' શ્રી દત્ત પ્રભુ સર્વદેવતાઓનું સ્વરૂપ છે. દત્ત ભગવાનની આરાધના કરતાં સર્વ દેવતાઓની આરાધના કરવાનું ફળ પ્રાપ્ત થાય છે. સર્વ દેવતાઓમાં દત્તપ્રભુ જ સમાયેલા છે. શ્રી સુમતિ માતા અનસૂયા તત્ત્વ અંતર્ગત પરમશિવની શનિપ્રદોષસમયે આરાધના કરતી હતી. તેને લીધે શ્રી દત્તભગવાન અંતર્ગત શિવતત્ત્વ અનસૂયા તત્ત્વમાં પ્રતિબિંબિત થઇ અનસૂયા માતા સમાન સુમતિ માતાના ઉદરે શ્રીપાદશ્રીવલ્લભ સ્વરૂપે અવતર્યા.

આ એક અદ્‌ભુત યોગપ્રક્રિયા જ હતી. માતાપિતાના સંયોગ સિવાય યોગનિષ્ઠામાં રહેલા અપ્પળરાજ શર્મા અને સુમતિ માતાનાં નેત્રમાંથી યોગજ્યોતિ પ્રગટ થઇ. તે જ્યોતિનો સંયોગ થઇ સુમતિમાતાના ગર્ભમાં પ્રવેશ કરી નવ મહિના પછી કેવળ જ્યોતિરૂપે બહાર પ્રગટ થયા. વાસ્તવિક રીતે શ્રીપાદ જ્યોતિસ્વરૂપ જ હતા. તેમણે ત્રીજા વર્ષે આશ્ચર્યકારક લીલા કરવા શરુઆત કરી. કાળે કરીને શ્રીપાદ પ્રભુને એક બહેન થઇ. તેનું નામ વિદ્યાધરી રાખવામાં આવ્યું હતું.

શ્રી વિદ્યાધરીના જન્મ દિવસે તેમના ઘેર બાપનાર્યુલુના દૂરના ભાઇ મલ્લાદી રામકૃષ્ણાવધાનુલુ જેઓ એક મહાન પંડિત પણ હતા, આવ્યા. તેમને ચંદ્રશેખર નામે એક પુત્ર હતો. ઘંડીકોટાના ઘેર મહાલક્ષ્મી જ જન્મી. તે મલ્લાદિ કુંટુંબમાં વહુ તરીકે ગૃહ દીપાવશે એમ તેઓ સગાંવહાલાં આગળ મુકત કંઠે કહેવા લાગ્યા. શ્રીપાદ પ્રભુને પણ આ સંબંધ પસંદ હતો. તેમના સંકલ્પ અનુસાર યથાકાળે વિદ્યાધરી અને ચંદ્રશેખરનો વિવાહ ધામધૂમથી સંપન્ન થયો.

શ્રી વિદ્યાધરીના જન્મપછી રાધા નામની બહેન નો જન્મ થયો. તેનો વિવાહ વિજયવાટિકા ક્ષેત્રના વિશ્વનાથ કૃષ્ણાવધાનુલુ નામના એક સદ્‌બ્રાહ્મણ સાથે થયો. રાધાપછી શ્રીપાદપ્રભુને એક બહેન થઇ. તેનું નામ સુરેખા હતું. તેનો વિવાહ મંગલગિરિના તાડપલ્લી દત્તાત્રેય અવધાનુલુ નામના એક વિદ્વાન સંતશીલ યુવક સાથે થયો.

શ્રીપાદની લીલા અકલ્પનીય જ છે. તે લીલાનું સ્મરણ કરતાં પાપ નષ્ટ થાય છે. ગોદાવરી મંડળ (જિલ્લા) માં તાટંકપુર (તણુકુ) નામનું એક ગામ આવેલું છે. ત્યાં વાજપેય યજ્ઞ કરનારાઓ પૈકી પોંડરિક મહાયાગ કરનાર પરમપવિત્ર એવો એક વંશ છે. તે વાજપેય યજ્ઞના યાજી છે. પીઠિકાપુરમ્‌ના મલ્લાદિનો અને વાજપેયયાજી ''इदं ब्रह्मं इदं क्षात्रम्''તે સિદ્ધાંત ને માનનાર છે. તેઓ પરાશર ગોત્રોષ્પન્ન કે જેનાં ત્રણ પ્રવર વશિષ્ઠ, શક્તિ અને પરાશર હતાં. મલ્લાદિ યજુર્વેદી હતા.

કર્નાટક પ્રદેશમાં ઋગ્વેદ અધ્યયન કરવા વિદ્યાર્થીઓને માટે શિખવનાર ઉત્તમ આચાર્યની ખોટ હતી. આથી તાંટકપુરમાંથી વાજપેય યાજી માપણાચાર્યુલુને આમંત્રણ આપી હોયશામાં કાયમ નિવાસ કરવા લઇ ગયા. ત્યારથી હોયશા સ્થળે તેઓ બ્રાહ્મણ તરીકે સંબોધાવા લાગ્યા. તેમણે બ્રાહ્મણવૃત્તિ અને ક્ષાત્રવૃત્તિ સમાનતાથી સ્વીકારી.

સનાતન ધર્મના રક્ષણ માટે તેમણે અનેક પડકારોનો સામનો કર્યો. માયણચાર્યને બે પુત્રો હતા. એક માધવાચાર્ય અને બીજા સાયણાચાર્ય. આ બંને મહાન વિદ્વાન હતા. સાયણઆચાર્યે વેદાંત પર ભાષ્ય લખ્યું. માધવાચાર્યે મહાલક્ષ્મીના અનુગ્રહ માટે તીવ્ર તપ કર્યું. તેમણે વિશેષ કૃપાકટાક્ષની યાચના કરી ત્યારે લક્ષ્મીમાતાએ જણાવ્યું :''તે આ જન્મમાં સાધ્ય નહીં થાય.'' ત્યારે માધવાચાર્યે કહ્યું : માતા, હું સંન્યાસ લઉં છું અને સંન્યાસ એટલે બીજો જન્મ જ હોય છે. નામાંતર થતું હોવાથી સંન્યાસ એટલે એક પ્રકારનો બીજો જન્મ જ છે. આથી દેવીએ તેમને જોઇતું વરદાન આપ્યું. તે વરદાનને લીધે લોખંડને સ્પર્શ કરતાં જ તે સુવર્ણ થઇ જતું. તેમનું જ સંન્યસ્તનું નામ વિદ્યારણ્ય સ્વામી હતું. શ્રીપાદ્પ્રભુનો અનુગ્રહ તેમને પ્રાપ્ત થયો હતો. તેમની શિષ્યપરંપરામાં ત્રીજી પેઢીએ શ્રી કૃષ્ણ સરસ્વતી નામના સંન્યાસી જેઓ શ્રીપાદપ્રભુના બીજા અવતાર શ્રીનૃસિંહસરસ્વતીના અવતારમાં તેમને સંન્યાસદીક્ષા આપનાર ગુરુ થશે તેવી ભવિષ્યવાણી કરી હતી. તેમની ભોગેચ્છા પૂર્ણત : નષ્ટ ન થવાને લીધે તે પછીની સદીમાં સાયણાચાર્યના વંશમાં ગોવિંદ દીક્ષિત એ નામે જન્મ લેશે.

ગોવિંદ દીક્ષિત તંજાવર પ્રાંતના દીવાનપદને શોભાવશે. તેમની કર્તવ્યનિષ્ઠાની ચારેકોર પ્રશંસા થશે. આ ભવિષ્યવાણી

એટલે શ્રીપાદપ્રભુનો સત્યસંકલ્પ જ હતો. અનેક દેવતાઓની સાધના કરતાં કરતાં આ દેવતાઓમાં દત્તપ્રભુનું ચૈતન્ય પ્રતિબિંબિત થયેલું હોય છે. તે પ્રતિબિંબિત થયેલું ચૈતન્ય સાધકના અભીષ્ટની પૂર્તિ કરે છે. દત્તપ્રભુનો આશ્રિત, જે દેવતાનો અંશ છે તેની પાસેથી ક્યું કામ અને કેટલું કરાવવાનું છે તે દત્તભગવાન જ નક્કી કરે છે.

દ્યુવે કઠોર તપ કરી મહાવિષ્ણુને પ્રસન્ન કર્યા. મહાવિષ્ણુએ તેને પિતૃવાત્સલ્ય પ્રદાન કર્યું. શ્રીદત્તપ્રભુ સગુણ તત્ત્વના, નિર્ગુણતત્ત્વના અતીતના આધારનું પરમતત્ત્વ છે, ચરમતત્ત્વ છે. આદિતત્ત્વ પણ તેઓજ છે અને આદિ-અંતરહિત તત્ત્વ પણ તે જ છે. આ બધું અનુભવથી જાણી શકાય છે. વૈખરી વાણીના શબ્દો દ્વારા સમજાવવાનો વિષય નથી. એકાદ કામ થવું કે ન થવું,બીજી રીતે થવું આ બધું સામર્થ્ય શ્રીપાદવલ્લભના અવતારનું રહસ્ય છે.

શ્રીપાદતત્વ

શ્રીપાદશ્રીવલ્લભ તેમને ઘેર કાલાગ્નિશમન નામના આવિર્ભાવિની (દત્તભગવાનના ૧૬ આવિર્ભાવ પૈકી) આરાધના કરતા. એક વખત બાપનાર્યુલુએ શ્રીપાદને તે અંગે પૂછ્યું : હે શ્રીપાદ, તું દત્ત છે કે દત્ત ઉપાસક ?''શ્રીપાદ પ્રભુએ તત્કાળ જવાબ આપ્યો : '' હું દત્ત છું એમ જ્યારે કહું છું ત્યારે દત્ત જ હોઉં છું. હું દત્ત ઉપાસક છું એમ જ્યારે કહું છું ત્યારે દત્ત ઉપાસક જ હોઉં છું. હું શ્રીપાદશ્રીવલ્લભ છું એમ જ્યારે કહું છું ત્યારે શ્રીપાદશ્રીવલ્લભ જ હોઉં છું. હું જેનો સંકલ્પ કરું છું તે જ થઇ જાઉં છું-બની જાઉં છું. હું જેવી જેવી કલ્પના કરું છું તે જ બની જાઉં છું. આજ મારું તત્ત્વ.'' દાદા બાપન્નાર્યુલુને આ બધી વાતો આશ્ચર્યકારક લાગતી હતી.

શ્રીપાદે આગળ કહ્યું : તમે ને હું એક જ છીએ. આગલા જન્મમાં હું (દેખાવમાં) તમારા જેવો જ અવતાર લેવાનો છું. તમને સંન્યાસ લેવાની પ્રબળ ઇચ્છા છે. પરંતુ તમે આ જન્મે અથવા આવતે જન્મે સંન્યાસ લો તેવું મારા સંકલ્પમાં નથી. પરંતુ હુબહુ તમારા જેવા રૂપથી અવતાર લઇ તમારાં કર્મબંધનો, વાસનાનો નાશ કરવાનું મેં ઠરાવ્યું છે. શ્રીપાદે દાદાજીના ભ્રૂમધ્યમાં સ્પર્શ કર્યો. તે કૂટસ્થ ચૈતન્યનું સ્થાન છે. તેમને થોડી જ ક્ષણોમાં હિમાલયમાં નિશ્ચલ તપસમાધિમાં સ્થિત બાબાજીનાં દર્શન થયાં. થોડી જ ક્ષણોમાં તેઓ પ્રયાગ મહાક્ષેત્રના ત્રિવેણીસંગમમાં સ્નાન કરી રહ્યા છે તેમ દેખાયું. પછી શ્રીપાદ શ્રીવલ્લભનું રૂપ દેખાયું. તે સ્વરૂપ પીઠાપુરમાં આવેલા કુક્કુટેશ્વરના મંદિરમાં સ્વયંભૂ દત્તમાં લીન થયું.

તેમનામાંથી અવધૂતસ્વરૂપ નીકળ્યું. તેને બાપન્નાર્યની કન્યા સૌ. સુમતિ મહારાણીની ગોદમાં સૂતેલા ધાવણા બાળકના રૂપમાં બાપન્નાર્યને દેખાયા. માતાના ખોળામાં રમતું બાળ જોતજોતામાં ૧૬ વર્ષના કિશોરમાં પરિવર્તિત થયું. તે યુવકે તેમની સામે એકીટશે જોઇ આબેહૂબ બાપન્નાર્ય જેવું જ રૂપ લીધું અને તે સ્વરૂપ સંન્યાસીનું હતું.

બે નદીના સંગમમાં સ્નાન કરી પોતાના શિષ્યો સાથે ટટારડોકથી ચાલવા લાગ્યા. તે સંન્યાસી બાપન્નાર્ય તરફ વળીને કહેવા લાગ્યો. હું કોણ છું તેવા વિચાર માં તમે છો એમ મને લાગે છે. મને નૃસિંહસરસ્વતી નામે લોકો ઓળખે છે. આ ગંધર્વપુર (ગાણગાપુર) છે. આમ કહીને થોડી જ ક્ષણોમાં તેમણે પોતાની છાટી જળ ઉપર પાથરી અને તેના પર બિરાજમાન થઇને શ્રીશૈલ તરફ ગયા.

શ્રી શૈલ પાસેના કદલીવનમાં અનેક મહાયોગીઓએ, મહાપુરુષોએ તેમને સાષ્ટાંગ નમસ્કાર કર્યા. તે સર્વે તપસ્વીઓએ મહાપ્રભુ કદલીવનમાં આવે તે માટે અનેક સદીઓથી તપશ્ચર્યા કરી હતી. પ્રભુદર્શનથી તેઓ ધન્ય થઇ ગયા. અનેક વર્ષોની તપશ્ચર્યા પછી તે કૌપિનધારી વૃદ્ધસ્વરૂપે દેખાયા. પહેલાં જેવીજ તેજસ્વી નજર તેમણે બાપન્નાર્ય તરફ કરી અને કહ્યું : આ મારા રૂપને સ્વામી સમર્થ તરીકે લોકો ઓળખે છે. થોડી જ ક્ષણોમાં તેમણે પ્રાણત્યાગ કર્યો અને પ્રાણશક્તિ વટવૃક્ષમાં સમાઇ ગઇ. તેમનો દિવ્યાત્મા શ્રીશૈલસ્થિત મલ્લિકાર્જુન શિવલિંગમાં વિલીન થઇ ગયો.

મહાપવિત્ર અત્યંત શક્તિશાળી તે શિવલિંગમાંથી મેઘ જેવો ગંભીર અવાજ આવ્યો: બાપન્નાર્ય, તું ધન્ય છે. અનંત કેવળ જ્ઞાનસ્વરૂપ, અવિનાશી હું તારી ક્રિયાશક્તિયોગને લીધે સૂર્યમંડળમાં શક્તિપાત થઇને આ જ્યોતિર્લિંગમાં આકર્ષિત થયો. આ જ્યોતિર્લિંગમાં વિલીન સોળહજાર દિવ્યપુરુષ હરહંમેશ મારી સેવા કરે છે. આ જ્યોતિર્લિંગનાં દર્શને આવેલા ભક્તોને આ દિવ્યપુરુષો ભક્તની ભૌતિક તેમજ આધ્યાત્મિક પ્રગતિમાં સહાય કરે છે.

હું, શ્રીપાદ વલ્લભ, નૃરસિંહસરસ્વતી અને સ્વામી સમર્થ આ ત્રિમૂર્ત્યાત્મક સ્વરૂપે તારા પર અનુગ્રહ કરું છું. '' આ પ્રકારના શબ્દો બાપન્નાર્યે સાંભળ્યા. આવું અચરજભર્યું સાંભળીને બાપન્નાર્ય તો સ્તબ્ધ જ થયા. તેમને સામે નિષ્પાપ ચહેરો ધરાવનાર, ત્રણ વર્ષના હસતા શ્રીપાદનાં બાળક સ્વરૂપનાં દર્શન થયાં. તેમના સર્વ અનુભવ દિવ્ય અને મધુર હતા. તેમણે પ્રેમપૂર્વક શ્રીપાદને છાતીસરસો ચાંપ્યો. તે સમયે તેઓ દિવ્ય તન્મય અવસ્થામાં રહ્યા. કેટલો સમય ગયો તેની તેમને ખબર જ પડી નહિ. તેમણે આંખો ખોલી ત્યારે અગ્નિહોત્રનો સમય થઈ ગયો હતો. અગ્નિહોત્ર માટે તેઓ ઊઠ્યા.

બાપન્નાર્યનું અગ્નિહોત્ર પણ અભિનવ હતું. ખીજડા (શમી) અથવા પીપળાના લાકડાથી લોકો અગ્નિ નિર્માણ કરે છે પરંતુ બાપન્નાર્ય સમિધા અગ્નિકુંડમાં પધરાવી વેદમંત્રોચ્ચારથી અગ્નિ નિર્માણ કરતા. અપ્પલરાજ શર્મા પણ આ જ પ્રકારે અગ્નિહોત્ર કરતા. તેમના વંશમાં અગ્નિપૂજા હતી.

પ્રજ્વલિત થયેલા અગ્નિકુંડમાં ઊતરીને આહુતિ આપતા. આવું વિશેષ ઉત્સવના સમયે કરતા. આ પ્રમાણે અગ્નિપૂજા કરતી વખતે તેમના વસ્ત્રને અથવા તેમના શરીરને અગ્નિથી કોઇપણ હાનિ થતી નહીં. આ એક પ્રકારનું આશ્ચર્ય જ હતું.

શ્રીપાદપ્રભુનું અઘટિત સામર્થ્ય.

બાપન્નાર્યુલુએ અગ્નિહોત્ર માટે તે દિવસે ઘણીવાર વેદમંત્રનું ઉચ્ચારણ કર્યું પરતુ અગ્નિ પ્રગટતો ન હતો. તેઓ ઉચ્ચારના પરિશ્રમને લીધે પરસેવે રેબઝેબ થયા પરંતુ અગ્નિનું નિર્માણ ન થયું. શ્રીપાદે પોતાના દાદાની આ અવસ્થા દૂરથી જોઇ. તેઓ અગ્નિકુંડ તરફ જોઇને બોલ્યા : હે અગ્નિદેવ, હું તને આજ્ઞા કરું છું કે દાદાજીના દેવકાર્યમાં અડચણ આણીશ નહીં. તરત જ અગ્નિ પ્રગટ થયો. બાપન્નાર્યુલુએ કલશનું પાણી અગ્નિકુંડમાં છાંટ્યું પરતું અગ્નિ બુઝાઇ જવાને બદલે વધુ પ્રજ્વલિત થયો. દાદાજીને આ ચમત્કાર જોઇ આશ્ચર્ય થયું.

શ્રીપાદપ્રભુએ કહ્યું : દાદાજી, મારા અવતાર માટે તમે પોતે, વેંકટપૈય્યા શ્રેષ્ઠી, નરસિંહવર્મા કારણરૂપ છો. એટલે તમે, મારા પિતાશ્રીએ વેંકટપૈય્યા પાસેથી નરસિંહ વર્મા પાસેથી ધનસહાય કે ધનસિવાય કોઇ પણ મદદ સ્વીકારો તો તે દાન ગણાશે નહીં. તે જ પ્રમાણે તે મદદ ન લો તો તે દેવ-દ્રોહ પણ ગણાશે નહીં. તે મદદને પરમેશ્વરની કૃપા સમજવી. મને જન્મ આપનાર માતૃમૂર્તિ સુમતિ મહારાણી, મક્ષાદિની જ નહીં પણ વેંકટપૈય્યા શ્રેષ્ઠી વત્સવાદી કુટુંબની પણ પિયરવાસી છે તેમ જાણવું. આ મારો આદેશ જ સમજવો.

શ્રીપાદ જ્યારે ઉપરની હકીકત કહેતા હતા ત્યારે સુમતિ મહારાણી અને અપ્પલરાજ શર્મા ત્યાંજ હાજર હતા. શ્રી વેંકટપૈય્યા શ્રેષ્ઠી અને નરસિંહવર્મા પણ ત્યાં જ હતા. પ્રસંગાનુસાર શ્રીપાદ પ્રભુએ કહ્યું : મારા સંકલ્પ સિવાય બાપન્નાર્ય જેવા મહાતપસ્વી પણ અગ્નિ નિર્માણ કરી શકતા નથી. મારા પિતાશ્રી અગ્નિકુંડમાં આવ્યા પછી અગ્નિ પોતાનો પ્રભાવ બતાવે છે. મારો સંકલ્પ જો બદલાયો તો વેંકટપૈય્યા શ્રેષ્ઠી પણ નિષ્કાંચન થશે. અગણિત ભૂમિ ધરાવનાર નરસિંહવર્માને ઊભા રહેવા માટે પણ જગ્યા ન મળે. તેમ બધા મારા સંકલ્પ અનુસાર જ આ અવસ્થામાં છો.

હું ભિખારીને રાજા બનાવી શકું છું તેમજ રાજાને ભિખારી બનાવી શકું છું. મારી ભક્તિ કરનાર ભક્તને જે ઇચ્છા થાય તે હું તેને આપી શકું છું. પરંતુ આપતાં અગાઉ હું જોઉં છું કે તે ભક્ત તેને સંભાળી શકે છે કે નહિ. ભક્ત તે શક્તિનો ઉપયોગ લોકોના ઉપકાર માટે કરે છે કે નહીં તેની હું પરીક્ષા લઉં છું. મને જરૂર લાગે તો આકાશનું પૃથ્વીમાં અને પૃથ્વીનું આકાશમાં રૂપાંતર કરી શકું છું.

બાપન્નાર્યુલુ કૃતયુગમાં લાભાદ મહર્ષિ હતા ત્યારે તેમનો મંગલ મહર્ષિ નામનો એક શિષ્ય હતો. તે દર્ભ કાપતાં કાપતાં જખમી થયો. તેના હાથમાંથી લોહી વહેવા લાગ્યું. તે લોહીની ગાંઠ થઇ અને તેનું રૂપાંતર સુગંધિત વિભૂતિમાં થયું. મંગલ મહર્ષિને અહંકાર થયો કે મેં કેટલી મોટી સિદ્ધિ પ્રાપ્ત કરી? તેના અહંકારને દૂર કરવા પ્રત્યક્ષ શિવ ત્યાં અવતીર્ણ થયા. તેમણે પોતાનો હાથ હલાવ્યો તો હિમગિરિ પરથી બરફની વર્ષા થાય તે રીતે શિવના હાથમાંથી સુંગધી વિભૂતિ પડવા લાગી.

પરમશિવે કહ્યું : ત્રેતાયુગમાં ભારદ્વાજઋષિ પીઠિકાપુરમાં સવિતૃકાઠકાયન યજ્ઞ કરનાર છે. તે મહાયજ્ઞમાં જમા થયેલી વિભૂતિ પૈકી કેવળ અલ્પમાત્રામાં તને બતાવી છે. આટલાથી મંગલ મહર્ષિનો ગર્વ નષ્ટ થયો. શ્રોતાઓ અવાક બની શ્રીપાદપ્રભુની વાણી સાંભળતા હતા. શ્રીપાદ પ્રભુ બોલ્યા : આ પીઠિકાપુરમાં ડગલું મૂકવા માટે અનંત જન્મોનું પુણ્ય જોઇએ. મારા અવતારના સમયે તમે બધા મારી સાથે હો તે અતિવિશેષ છે. મારી શક્તિને અનુભવવા, તેનાં ફળ ચાખવા તમારે ઉત્તમ સાધક બનવું જોઇએ. ત્યારે જ તમને મારી શક્તિ, કરુણા, વાત્સલ્ય, રક્ષણ, પાપવિમોચન અનુભવવા મળશે.

મારી જન્મભૂમિની જગ્યામાં એટલે કે બાપન્નાર્યના ઘરમાં મારી પાદુકાની પ્રતિષ્ઠાપના થશે. હું પ્રાતઃ કાળે માતા સુમતિના ખોળામાં દૂધ પીશ. બપોરના સમયે માતાજી મને દૂધભાતના કોળિયા ખવડાવશે. રાતના સમયે સુમતિ માતા ખોળામાં લઇ ઘઉંના રવાનો શીરો ખવડાવશે. હું પીઠિકાપુરમાં હોઇશ છતાં ગંધર્વપુરમાં નૃસિંહસરસ્વતીના સ્વરૂપમાં હોઇશ. બપોરના સમયે ઓક્કસપણે ગંધર્વપુર (ગાણગાપુર) માં ભિક્ષા લઇશ. અંતર્દૃષ્ટિ ધરાવનાર ભક્તોને તે સ્પષ્ટપણે દેખાશે.

મારી જન્મભૂમિમાં મારી શ્રીપાદુકાની સ્થાપના થશે. મહાપુરુષ, મહાયોગી, સર્વપ્રદેશમાંથી લોકો કીડીઓની જેમ હજારોની સંખ્યામાં મારા દરબારમાં આવશે. તેઓ ''દત્ત દિગંબરા, દત્ત દિગંબરા શ્રીપાદવલ્લભ દિગંબરા, નૃસિંહસરસ્વતી દિંગબરા'' એમ તંન્મયતાથી ભાવપૂર્વક જયઘોષ કરતા કરતા નૃત્ય કરશે. કાલપુરુષને હું અનુમતિ આપું એટલે ન થનાર કાર્યો એક ક્ષણમાંજ સંપન્ન થશે. મારા નામે એક મહાસંસ્થાન નિર્માણ થશે. મારો પ્રભાવ જેમ જેમ ફેલાશે તેમ તેમ પીઠિકાપુરમ્નું માહાત્મ્ય વધી આખું ગામ લોકોથી ઉભરાઇ જશે વેચાણ માટે થોડીપણ જગ્યા ખૂલ્લી મળશે નહીં. જે લોકો અહીં આવે તેમ મને લાગશે તેમને હું બળજબરીથી આણીશ.

મનુષ્ય ગમે તેટલો ધનવાન હોય કે મહાયોગી હોય, મારા સંકલ્પ સિવાય પીઠિકાપુરમાં તે આવી શકશે નહિ. મારા નિજ તત્ત્વને સમજી આનંદમાં રહો. આ ક્ષણ ફરી ફરી આવવાની નથી. સર્વદેવતા શક્તિ મારામાંજ સ્થિત છે. કોઇ મને દક્ષિણા સમર્પણ કરે તો હું તેને તેજ ક્ષણે સો ગણી કરીને પાછી આપું છું. ધર્મ વિરુદ્ધ ન જતાં ધનાર્જન કરનારાઓની હું મનોકામના પૂર્ણ કરું છું. સત્કર્મના આચરણથી મોહનો નાશ થાય છે અને મોક્ષની પ્રાપ્તિ થાય છે. શ્રીપાદના ઉપર કહેલાં અમૃતવચનો સાંભળી સર્વલોકો ધન્ય થયા.

બીજા દિવસે નરસિંહ વર્મા તેમની ઘોડાગાડીમાં શ્રીપાદને પોતાનું ખેતર, જમીન બતાવતા લઇ ગયા. વર્માની ઘણી જ મોટી જમીન હતી. ખેતરમાં અનેક પ્રકારના પાક લહેરાતા હતા. તેમાં તુરિયાની વેલને ફૂલ આવતાં ન હતાં. કોકવાર ફૂલ બેસે તો પણ વેલપર સૂકાઇ જતાં, ગળી પડતાં અને ફળસ્વરૂપ તુરિયાં લાગતાં નહિ, યદા કદાચિત વેલ પર એકાદ ફૂલ બેસીને ફળ થાય તે તુરિયાં સ્વાદમાં એટલાં કડવાં રહેતાં કે મોંમા એકાદ ટૂકડો મૂક્તાં પણ મોં બગાડતું.

નરસિંહવર્માએ કડવાં તુરિયાંની વાત શ્રીપાદને કહી. શ્રીપાદે પ્રસન્નતાથી કહ્યું : અમારા ઘરમાં બધાને તુરિયાની દાળ ભાવે છે. મને પણ તુરિયા નાંખીને બનાવેલી દાળ ભાવે છે. ઘણાં વર્ષો પૂર્વે એક દત્તોપાસક આ ભૂમિ પર તપ કરતો હતો. આ પવિત્ર ભૂમિ સાક્ષાત્ દત્ત સ્વરૂપ એવા મારા ચરણસ્પર્શ માટે તડપતી હતી. તેની આકુળવ્યાકુળતા તમને ખબર પડે તે માટે તમારી ભાષામાં આ પ્રમાણે વ્યક્ત કરતી હતી. આ ભૂમિ માતાની ઇચ્છા હું પૂરી કરીશ. આ ભૂમિને મારો પાદસ્પર્શ થયા પછી આ ભૂમિતત્ત્વમાં પરિવર્તન થશે. સ્વાદિષ્ટ તુરિયાં આ ભૂમિમાતા તમને આપશે. દાદાજી, તમારે ત્યા પાકેલાં તુરિયાં અમારે ઘેર નિઃસંકોચ મોકલાવજો. ઘરના સભ્યો સાથે હું પણ તેને આરોગીશ.

તે દિવસથી તે ખેતરમાં તુરિયાનો ભરપૂર પાક થવા લાગ્યો. તે તુરિયાં ઉત્તમ પ્રકારનાં સ્વાદિષ્ટ હતાં. શ્રીપાદપ્રભુ ઘોડાગાડીમાંથી ઉતરીને થોડો સમય તે ભૂમિપર પગે ચાલીને ફર્યા. તેટલામાં ત્યાં કેટલાક ચંમુ (ત્યાંના આદિવાસી) યુવક્યુવતીઓ આવ્યાં. તે સર્વને શ્રીપાદપ્રભુએ ખૂબજ શ્રદ્ધાભાવથી પ્રણામ કર્યા. શ્રીપાદના મુખકમળની આસપાસ તેમને એક દિવ્ય કાંતિયુક્ત તેજોવલય દેખાયું.

શ્રીપાદ કહેવા લાગ્યા : દાદાજી, આ બધા જ ચંમુ લોકોને નરસિંહ અવતાર સાથે સંબંધ છે. તે લોકો મહાલક્ષ્મીને પોતાની બહેન માનીને તેની આરાધના કરે છે. તમે નરસિંહ ભગવાનના ભક્ત છો. તમે આમને શરણે જાવ તો તમને નરસિંહદર્શનનો લાભ મળશે. શ્રીપાદ રમૂજ ખાતર આમ કહેતા હશે તેમ નરસિંહ વર્માને લાગ્યું. તેમણે ચંમુ લોકોને કહ્યું : '' અરે ચંમુ યુવકો તમે નરસિંહ ભગવાનને જોયા છે? તેમના રહેઠાણ વિશે કાંઇ કહી શકો?''

નરસિંહવર્માના પ્રશ્નના જવાબમાં એક ચંમુ યુવક બોલ્યો, '' તેમાં વળી ક્યાં અઘરું કામ છે? સિંહનો ચહેરો અને મનુષ્યનું ધડ ધરાવનાાર એક યુવક આ જંગલમાં ફરતો રહે છે. તેનો અમારી બહેન ચંમુ લક્ષ્મી પર પ્રેમ છે. અમારી બહેનડીને પણ તે ગમે છે. તે બંનેનો વિવાહ અમે કરી આપ્યો છે. તમારે જોવા હોય તો ચંમુ લક્ષ્મી અન નરસિંહને તમારી સામે હાજર કરી દઇએ.'' આ પ્રમાણે કહીને તે ચંમુ યુવક અને યુવતીઓ ત્યાંથી જતાં રહ્યાં. નરસિંહ વર્મા, આ બધું આશ્ચર્યથી જોઇ રહ્યા.

તેજ અરસામાં રસ્તાના મધ્યભાગમાંથી એક યુવક અને યુવતી આવતાં દેખાયાં. શ્રીપાદે સુબચ્ચા શ્રેષ્ઠીને નજીક બોલાવ્યો અને પૂછ્યું : પેલા બે દૂરથી આ તરફ આવી રહ્યા છે તેઓ કોણ હશે? તેઓ બિલ્વમંગલ અને ચિંતામણિ છે. થોડાં કરાંઠાંનો ઢગલો કરો તેને સળગાવી આપણે ગમ્મત માણીશું.

નરસિંહ વર્માને તો શરીરે પરસેવો છૂટ્યો. ત્યાં આવનાર બંને બિલ્વમંગલ અને ચિંતામણિ જ હતાં. તે બંને ગુરુવાયુર ક્ષેત્રના શ્રીકૃષ્ણ ભગવાનનું દર્શન કરી આવતાં હતાં ત્યાં કુરરઅમ્મા નામની મહાયોગિનીનું દર્શન થયું. તે યોગિનીએ તેમને સહજ ''શ્રીપાદશ્રીવલ્લભદર્શનપ્રાપ્તિરસ્તુ'' એવો આશીર્વાદ આપ્યો. યોગિનીનાં દર્શનથી તે બંનેમાં ભક્તિ અને વૈરાગ્યનાં બીજ પડ્યાં. મંગલગિરિના નરસિંહનું દર્શન કરી તેઓ પીઠિકાપુરમમાં શ્રીપાદપ્રભુનાં દર્શન માટે આવતી વખતે મહાયોગિનીના આશીર્વાદના પ્રભાવે શ્રીપાદનાં દર્શન તેમને અહીં જ થયાં.

કરાંઠાં બળતાં હતાં તેથી બિલ્વમંગલ અને ચિંતામણિને દહન સંસ્કાર થઇ રહ્યો છે તેવો ત્રાસ થયો. થોડી જ ક્ષણોમાં તેમના શરીરમાંથી તેમના જ આકારની બે કાળી આકૃતિઓ બહાર નીકળી અને રુદન કરતી તે અગ્નિમાં પડી અને ભસ્મ થઇ. તે પછી તે બંને ભાનમાં આવ્યાં. તેટલામાં ચંમુલોક ચંમુ લક્ષ્મીને લઇ આવ્યા. નરસિંહ ભગવાનના બંને હાથ પાછળ બાંધ્યા હતા. ચંમુ લોકે તેમને શ્રીપાદ પ્રભુ સામે ઊભા કર્યા. આવી ચિત્રવિચિત્ર ઘટનાઓ આ પૂર્વે કોઇપણ યુગમાં ઘટી ન હતી. શ્રીપાદનાં અવતારકાર્યોની અનેક લીલા ચમત્કારપૂર્ણ અને અનાકલનીય છે.

શ્રીપાદે નરસિંહ દેવને પ્રશ્ન કર્યો, પૂર્વયુગનો નરસિંહ તું જ છે? આ ચંમુ લક્ષ્મી તારી જ પત્નીને ? હિરણ્યકશ્યપુનો વધ કરી પ્રહ્લાદનું રક્ષણ કરનાર તુંજ ને? જવાબમાં નૃસિંહદેવે ત્રણવાર ''હા '' કહી. તે જ ક્ષણે ચંમુ લક્ષ્મી અને નરસિંહ ભગવાને બંનેએ જ્યોતિસ્વરૂપે શ્રીપાદના શરીરમાં પ્રવેશ કર્યો. ચંમુમંડળી અંતર્ધાન પામી. બિલ્વમંગલ મહાન ભક્ત થઇ બિલ્વમંગલ મહર્ષિ થયો. ચિંતામણિ મહાયોગિની થઇ. ચિત્ર વિચિત્ર ઘટનાઓ જ્યાં ઘટી તેવા નરસિંહવર્માની જમીન જ્યાં આવી છે તે ગામનું નામ ચિત્રવાડા એમ પડ્યું.

॥શ્રીપાદશ્રીવલ્લભનો જયજયકાર હો॥

॥ અધ્યાય ૧૧ સમાપ્ત ॥

॥ શ્રીપાદરાજં શરણં પ્રપદ્યે ॥

અધ્યાય - ૧૨

કુલશેખર વૃત્તાંત

શ્રી સુબય્યા શાસ્ત્રી કેટલાય નવા શાસ્ત્રીય વિષયોને સરળતાથી સમજાવીને કહેતા. તેમની જ્ઞાનસભર વાતો સાંભળીને શ્રોતાઓનો આત્મવિકાસ થતો. તેઓ કહેતા કે શ્રીપાદશ્રીવલ્લભ એ સાક્ષાત્ વેંકટેશ્વર ભગવાન જ છે. કળિયુગમાં તેઓજ કલ્કિ અવતાર ધારણ કરનાર છે. સાધારણ કાળગણનાનુસાર કલિયુગનાં ચાર લાખ બત્રીસ હજાર વર્ષો છે. પરંતુ સાંદ્ર સિંધુ વેદ અનુસાર કળિયુગમાં પાંચ હજાર વર્ષ પસાર થયા પછી સામાન્ય પ્રલય થઈ સત્યયુગની સ્થાપના થશે. આ વિશે બ્રાહ્મણોએ કહેલી વાત શ્રેષ્ઠીએ કહેલી વાત કરતાં ભિન્ન હતી.

શ્વાસનો આયુષ્ય સાથે સંબંધ

કળિયુગમાં કલિની અંતર્દશા પાંચ હજાર વર્ષમાં સમાપ્ત થાય છે. તે પછી થોડો સમય સંધિકાળ હોય છે. તે પછી કલિયુગમાં સત્યયુગની અંતર્દશા પ્રારંભ થાય છે. કલિયુગમાં કુલ ચાર લાખ બત્રીસ હજાર વર્ષ હોવાનું શાસ્ત્રોમાં લખ્યું છે. તેમ છતાં તેમાં અંતર્દશા, સૂક્ષ્મદશા વિદશા ઇત્યાદિ હોય છે. યોગશાસ્ત્ર જાણનાર વિદ્વાનો આ વિષયને સારી રીતે સમજી શકે છે.

બ્રહ્મદેવે પ્રત્યેકને એકસોવીસ વર્ષ આયુષ્ય આપ્યું છે. (આના પરથી જ જયોતિષમાં વિંશોત્તરી હોય છે.) પરંતુ પ્રત્યેક વ્યક્તિ ૧૨૦ વર્ષ હયાત રહેશે જ તેમ કહી શકાય નહીં. દરેક મનુષ્યને એકસોવીસ વર્ષમાં કેરલા શ્વાસ પ્રશ્વાસ લઈ શકે છે તેટલા શ્વાસ પ્રશ્વાસ દરેકને ઈશ્વરે આપેલા છે. જેનું મન ચંચળ છે તેવા લોકો, ક્રોધી સ્વભાવ ધરાવનાર લોકો, ઝડપથી દોડનાર, હમેશાં દુઃખમાં અથવા ઉદાસ રહેનાર લોકો, દુષ્ટતાથી વર્તનાર લોકો પોતાના શ્વાસ ઓછા સમયમાં ખર્ચ કરી નાંખે છે. સૌથી ઓછા શ્વાસ લેનાર કાચબો ૩૨૦ વર્ષ આયુષ્ય ધરાવે છે. અત્યંત ચંચળ રહેનાર વાંદરો અલ્પકાળ જીવંત રહે છે. શ્વાસપ્રશ્વાસ લેતાં આપણી સર્વ ઇંદ્રિયો સારી અવસ્થામાં હોવી જોઇએ. યોગીજનો વાયુનું કુંભક કરી શ્વાસ શરીરના અંદરના ભાગમાં ફેરવતા રહીને કેટલાય શ્વાસને બચાવે છે. શ્વાસની સંખ્યા સામાન્ય કરતાં ઓછો ખર્ચ કરીને તેઓ દીર્ઘકાળ સુધી જીવતા રહી શકે છે. મનુષ્યના શરીરમાં જીવાણુ પરિણામ ક્રમ પ્રમાણે બદલે છે.

દસ વર્ષ પહેલાનું શરીર અત્યારના જેવું નથી હોતું. જૂના જીવાણુને બદલે નવા જીવાણુ જન્મ લે છે. નવો શરીરભાગ જન્મે

શ્રીપાદચરિત્રામૃતના પારાયણનું ફળ

છે. તે જ પ્રમાણે પ્રાણશક્તિ પણ અનેક પરિવર્તન પામે છે. જીવનદાયક નવી પ્રાણશક્તિ નિર્માણ થાય છે. રોગગ્રસ્ત, જૂની પ્રાણશક્તિ નષ્ટ થાય છે. આ જ પ્રમાણે માનસિક શક્તિ પણ અનેક પરિવર્તન પામે છે. જૂની ભાવનાઓ બદલાઇને નવી ભાવનાઓ નિર્માણ થાય છે.

નૂતન નિર્માણ થએલી માનસિકતામાં દૈવી શક્તિ, દૈવી કૃપા પ્રાપ્ત કરવાનું સામર્થ્ય હોય છે. તે દ્વારા મન, પ્રાણ અને શરીર પણ નવા શક્તિસંચારથી ભરપૂર થવા લાગે છે. શ્રીપાદશ્રીવલ્લભચરિત્રામૃત જેવા ગ્રંથ સાક્ષાત્ પરમેશ્વર સ્વરૂપ છે. આ ગ્રંથના પ્રત્યેક અક્ષરમાં સિદ્ધશક્તિ, યોગશક્તિ અંતર્નિહિત હોય છે. આવા ઉત્તમ ગ્રંથો માનસિક રીતે, વાચિક રીતે અથવા માનસિક અને વાચિક એ બંનેનો સમન્વય કરી પઠન કરવાથી શ્રીપાદપ્રભુનું દિવ્ય માનસ ચૈતન્ય આકર્ષિત થાય છે. ગ્રંથનું પારાયણ કરનાર ભક્તનું શારીરિક, માનસિક, પ્રાણઆનુષાંગિક, રુગ્ણ બાધા, કષ્ટ સંબંધિત સમસ્ત સ્પંદનો શ્રીપાદ પ્રભુના માનસિક ચૈતન્યમાં વિલીન થઇ જાય છે. ત્યાં તે સ્પંદનો શુધ્ધ થઇ, દિવ્ય, અનુગ્રહપૂરિત સ્પંદનના સ્વરૂપે સાધક-ભક્ત પ્રતિ પાછાં આવે છે. આવી પરિસ્થિતિમાં સાધકને ઇહ પર (ઇહ લોક - પરલોક) સુખની પ્રાપ્તિ થાય છે.

સત્પુરુષને અન્નદાન કરવાનું ફળ

ગ્રંથનું પારાયણ કર્યા પછી ઓછામાં ઓછા અગિયાર સત્પુરુષને જમાડવા અથવા તેની અવેજીમાં તેટલા પૈસા દત્તક્ષેત્રમાં દાન આપવા. સત્ પુરુષને ભોજન આપવાથી સાધકને આયુષ્યનો લાભ થાય છે. તેને હજુ થોડા સમય માટે પૂરતું અન્ન ધાન્ય અવ્યક્ત રૂપમાં ઉદ્ભવે છે. એટલું જ નહીં પણ સત્પુરુષ સંતુષ્ટ થયા પછી શાંતિ, પુષ્ટિ, તુષ્ટિ,ઐશ્વર્ય ઇત્યાદિનો ભોગ, યોગના સ્પંદનોનો અવ્યક્તેપણે ઉદ્ભવ થાય છે. કાળાંતરે અવ્યક્ત અવસ્થામાં રહેલાં બીજ વ્યક્ત સ્થિતિમાં અંકુરિત થઇ મહાવૃક્ષમાં પરિણમે છે. વનવાસમાં રહેલી દ્રૌપદી પાસેથી અન્નનો એક જ કણ સ્વીકારીને શ્રી કૃષ્ણ ભગવાને દુર્વાસા મહર્ષિ અને તેમના દસ હજાર શિષ્યોને પેટ ભરી જમાડ્યા. શ્રી ગુરુને શ્રધ્ધાભાવથી સમર્પિત થઇ સમસ્ત અવ્યક્તનું બીજરૂપમાં હોનારું, કાળાંતરે સાધકને વ્યક્ત સ્થિતિમાં જોઇતા

સમસ્ત ભોગ ભાગ્ય પ્રસાદરૂપમાં પ્રાપ્ત થાય છે.

સાંદિપની મહર્ષિના આશ્રમમાં વિદ્યા ગ્રહણ કરવા શ્રી કૃષ્ણ અને સુદામા રહ્યા હતા. એક દિવસ બંને દર્ભ તોડવા વનમાં ગયા. શ્રીકૃષ્ણને થાક લાગ્યો હોવાથી સુદામાના ખોળામાં માથું રાખી થોડો સમય નિદ્રાધીન થયા. સુદામાને ભૂખ લાગી હતી. ગુરુમાતાએ બંને માટે થોડા પૌંવા આપ્યા હતા. સુદામાએ તે વાત કૃષ્ણને ન કરતાં તે એકલો જ પૌંવા ખાવા લાગ્યો. નિદ્રાનું નાટક કરેલા કૃષ્ણ આળસ મરડી બેઠા થયા અને સુદામાને પૂછ્યું : મને ભૂખ લાગી છે. ગુરુમાતાએ આપણા માટે કંઇ ખાવા આપ્યું છે ?

સુદામાએ તે પૌંવા ખાઇને ખલાસ કર્યા હતા. આથી તેણે ના પાડતાં કહ્યું કે ગુરુમાતાએ કશું આપ્યું નથી. શ્રીકૃષ્ણે કહ્યું : "તું કશું ખાતો હોય તેમ મને લાગ્યું." સુદામાએ કહ્યું : હું વિષ્ણુસહસ્રનામ બોલતો હતો." શ્રીકૃષ્ણે કહે, "અરે, એમ વાત છે ? મને એક સ્વપ્ન પડયું. તેમાં મેં જોયું કે ગુરુમાતાએ આપણા બંને માટે પૌંવા આપ્યા છે અને તેને તું એકલો ખાઇ રહ્યો છે. સુદામાએ વાત આડે પાટે લઇ જતાં કહ્યું : મિત્ર કૃષ્ણ, તું થાકી ગયો છે. તેમાં પણ બપોરે પડેલું સ્વપ્ન સાચું નથી પડતું એમ શાસ્ત્ર કહે છે ?" શ્રી કૃષ્ણ હાસ્ય કરી ચૂપ રહ્યા.

કાળાંતરે સુદામા ગરીબ અને ભાગ્યહીન થયો. તેણે પોતાનું દારિદ્ર દૂર થવા કેટલીય વાર વિષ્ણુ સહસ્રનામના પાઠ કર્યા પરંતુ વિશેષ કોઇ ફાયદો ન થયો. છેવટે શ્રીકૃષ્ણનો અનુગ્રહ પ્રાપ્ત થયો. શ્રીકૃષ્ણે સુદામાએ લાવેલા પૌંવા ખાધા અને તેને વિશેષ પ્રકારના રાજયવૈભવનો પ્રસાદ આપ્યો. શ્રી કૃષ્ણે સુદામાના ખોળામાં માથું મૂકી થોડો સમય વિશ્રાંતિ લીધી હતી. તેના બદલા તરીકે શ્રીકૃષ્ણે સુદામાને પોતાના ખોળામાં સુવડાવ્યો. તેના પગમાંથી કાંટા કાઢી તેની પગચંપી કરી આપી. કર્મસૂત્ર કેટલું ગૂઢ છે - ગૂઢ રીતે કાર્ય કરે છે તે શ્રીકૃષ્ણે આ લીલા દ્વારા દર્શાવ્યું છે.

ઘમંડી મલ્લનું ગર્વહરણ

શ્રીપાદપ્રભુ ચાર વર્ષના હતા ત્યારે પીઠિકાપુરમાં મલ્યાળ દેશનો એક મલ્લ આવ્યો. તેનું નામ કુલશેખર હતું. તે સપ્તગિરિ બાલાજીનો ભક્ત હતો. પ્રત્યેક રાજયના મલ્લને મલ્લયુદ્ધમાં હરાવીને વિજયપતાકા લઇ પીઠિકાપુરમાં આવ્યો. પીઠિકાપુરના મલ્લોને લાગ્યું કે હવે ભારતવિખ્યાત મલ્લ કુલશેખર દ્વારા માર ખાઇને નિશ્ચિંત અપમાનિત થવાનો વારો આવશે. તે મલ્લો પૈકી કેટલાકનો શ્રીપાદપ્રભુ પર દૃઢ વિશ્વાસ હતો. તેઓ જ આપણને આ સંકટમાંથી છોડાવશે તેવી શ્રધ્ધા અને ભાવથી તેઓ શ્રીપાદપ્રભુ પાસે ગયા અને શરણાગતિ માંગી. શ્રીપાદ પ્રભુએ તે સર્વ મલ્લોને અભયવચન આપ્યું.

પીઠિકાપુરમાં એક ખૂંધો માણસ હતો જેનું શરીર આઠ સ્થળે વાંકું હતું. શરીરે પણ નબળા બાંધાનો હતો અને કોઇ કામ કરી શકતો ન હતો. તેમ છતાં શ્રેષ્ઠીએ તેને પગાર આપી રાખ્યો હતો. તે શ્રીપાદનો ભક્ત હતો અને હમેશાં પ્રાર્થના કરતો હતો કે તેના અંગની વિકૃતિ તેઓ દૂર કરે. તે ભીમની પ્રાર્થના સાંભળી શ્રીપાદ તેને આશ્વાસન આપતાં કહેતા કે યોગ્ય સમયે હું તારું કામ કરીશ. પીઠિકાપુરમ્ના મલ્લોને પ્રભુએ કહ્યું : આપણો ભીમ છે ને ? કુલશેખર સામે મલ્લયુધ્ધ માટે તે યોગ્ય છે. ભીમ જેવો મલ્લ આપણી જમાતમાં હોય પછી આપણે શું ડરવાનું ? ભીમની પણ શ્રીપાદપ્રભુ પર અટળ શ્રધ્ધા હતી.

નક્કી થયા મુજબ ભીમ અને કુલશેખરના દ્વંદ્વ યુધ્ધ નું આયોજન થયું. મલ્લયુધ્ધ શરુ થયું. અનેક લોકો આ યુધ્ધ જોવા એકઠા થયા. કુલશેખર ના દરેક માર સાથે ભીમનું શરીર બળવાન થતું હતું. કુલશેખર ભીમના જે અવયવને મારતો હતો તે માર તેના પોતાના અંગને વાગતો હતો. એક એક માર સાથે ભીમનું વાંકુ અંગ સીધું થઇ જતું હતું. કુલશેખર થાકી ગયો જયારે ભીમ દરેક માર સાથે વધુ બળવાન થતો ગયો. કુલશેખર થાકીને એકદમ લોથપોથ થઇ ગયો. છેવટે તે પણ શ્રીપાદપ્રભુને શરણે ગયો.

શ્રીપાદે તેને કહ્યું : હે કુલશેખર, માનવી શરીરનાં ૧૦૮ મર્મસ્થાનો હોય છે જયાં મારવાથી સામેના મનુષ્યને મર્માંતક પીડા થાય છે. તે મર્મસ્થાનોની તને બરાબર ખબર છે. ભીમને મારા પર પૂર્ણ વિશ્વાસ છે. હું જ તેનો રક્ષક છું. તેમાં ભીમને પૂર્ણ વિશ્વાસ છે. તું અહંકારથી ફૂલાઇ ગયો છે.

આજથી ભીમની દુર્બળતા તને આપું છું, તને અન્નવસ્ત્રની ખોટ નહીં પડે. તારા શરીરમાંથી પ્રાણશક્તિ લઇને ભીમ હવે અત્યંત બળવાન થયો છે. તિરુપતિમાં રહેનાર બાલાજી પણ હું જ છું. કુલશેખરને એક જ ક્ષણમાં શ્રીપાદ ભગવાને શ્રી વેંકટેશ્વરના રૂપમાં દર્શન આપી કૃતાર્થ કર્યો. શ્રીપાદ ભગવાનની લીલા અચિંત્ય છે. તેમની કરુણા પ્રાપ્ત કરવી તે જ આપણા માટે શ્રેયસ્કર છે.

॥ શ્રીપાદશ્રી વલ્લભનો જયજયકાર હો ॥

॥ અધ્યાય ૧૨ સમાપ્ત ॥

॥ શ્રી પાદ રાજં શરણં પ્રપદ્યે ॥

અધ્યાય – ૧૩

આનંદશર્માનું વૃત્તાંત

શંકરભટ્ટ કહે છે : મેં સુબધ્યા શ્રેષ્ઠી પાસેથી અનુમતિ લઈને કુરવપુર તરફ પ્રયાણ શરુ કર્યું. રાત્રે એક ગામમાં આવ્યો. માધુકરી માટે કયા ઘેર જવું તેવા વિચારમાં હતો. તે જ રસ્તા પર એક ગૃહસ્થ તેમના ઘરના ઓટલા પર સુખાસીન બેઠો હતો અને પાડોશી સાથે વાર્તાલાપ કરતો હતો. તેની આંખો તેજસ્વી હતી અને તેમાંથી કરુણા ટપકતી હતી. તે વ્યક્તિએ મને આદર સાથે ઘરમાં બોલાવ્યો અને ભોજન પીરસ્યું.

પેટ ભરીને જમણ પુરું થયું. તે પછી તે ગૃહસ્થે કહેવાની શરૂઆત કરી : મને લોકો આનંદ શર્મા નામથી ઓળખે છે. હું ગાયત્રી મંત્રનું અનુષ્ઠાન કરું છું. થોડા સમય પહેલાં મને ગાયત્રી માતા અંતશ્ચક્ષુ સામે દેખાયાં અને મને કહ્યું : એક દત્તભકત આવનાર છે, તેને પેટ ભરીને જમાડજે. દત્તપ્રભુનાં દર્શન કરવાનું ફળ તને મળશે. માતાએ કહ્યા પ્રમાણે તમારાં દર્શન થયાં અને હું કૃતાર્થ થયો. મેં (શંકરભટ્ટે) જવાબમાં કહ્યું : ''હું દત્તભકત જ છું, હાલમાં દત્ત ભગવાન પૃથ્વી પર શ્રીપાદશ્રીવલ્લભ નામે વિદ્યમાન છે. આ હકીકત સાંભળી તેમનાં દર્શન માટે હું કુરવપુર જઉં છું. મારું નામ શંકરભટ્ટછે. હું કર્નાટકી બ્રાહ્મણ છું.''

કણ્વમુનિ આશ્રમકથા

મારી (શંકરભટ્ટ) વાત સાંભળી આનંદશર્મા હસ્યા અને કહ્યું : મારા પિતાએ મને જનોઈ આપી ત્યારે એક અવધૂત આવ્યા હતા. અમારા ઘરના બધાજ સભ્યોએ તેમની ઉત્તમ પ્રકારે સેવા કરી. તે અવધૂતે ગાયત્રીઅનુષ્ઠાન વિશે ઘણી બધી માહિતી આપી હતી. ''પેંચલકોન'' વિસ્તારના શ્રી નૃસિંહનું દર્શન કરવા મને આદેશ આપ્યો હતો. મારા પિતા મને પેંચલકોન વિસ્તારમાં લઈ ગયા. ત્યાંના નૃસિંહનાં દર્શન કર્યા પછી તેઓ ધ્યાનસ્થ થયા. તેમનું ધ્યાન સવારથી શરુ કરીને રાત્રી સુધી ચાલુ હતું. મને બીકપણ લાગી હતી અને ભૂખ પણ લાગી હતી.

મને કોઈ અપરિચિત વ્યક્તિએ ભોજન લાવી આપ્યું. તે મહાત્મા મને તે દુર્ગમ જંગલોમાં એક ડુંગરીય ગુફામાં લઈ ગયા અને અંતર્ધાન થયો. તે ગુફામાં એક વૃધ્ધ તપસ્વી બેઠેલા હતા. તેમનાં બંને નેત્રો અગ્નિ પ્રમાણે ઘગઘગતાં હતાં. એકસોએક ઋષિ તેમની સેવા કરતા હતા. તે વૃધ્ધ તપસ્વી પોતે કણ્વમુનિ હતા. તે વિસ્તાર તેમની તપોભૂમિ હતી અને સેવા કરનારા તેમના શિષ્યો હતા. તે (શિષ્યો) બધા યુવકો દેખાતા હોવા છતાં તેમની ઉંમર હજારો વર્ષોની હતી. અવધૂતરૂપમાં શ્રી દત્તપ્રભુનું દર્શન થતું હોવાને લીધે તેઓ અહીં આવી શક્યા હતા. મને મોટો સંભ્રમ થઈ હું આશ્ચર્યચકિત થયો. મારા મુખથી એક પણ શબ્દ નીકળતો ન હતો. મારું શરીર ધ્રુજવા લાગ્યું.

તેટલામાં કણ્વ મહર્ષિ બોલ્યા : '' હાલમાં દત્ત ભગવાન પીઠિકાપુરમ્માં શ્રીપાદશ્રીવલ્લભના રૂપમાં વિદ્યમાન છે. અમારા પર તેમની કૃપા દૃષ્ટિ રાખવા તેમને વિનંતી કરજો. તને જલદી શ્રીપાદશ્રીવલ્લભની પાદુકાઓનું દર્શન થશે. '' આ પ્રમાણે તેમણે મારા માથા પર પોતાનો વરદહસ્ત મૂકયો. હું ક્ષણાર્ધમાં મારા પિતા પાસે આવ્યો. તેમની સમાધિ ઊતરી હતી. તે પછી અમે અમારા ગામ પાછા આવ્યા. મને કણ્વમુનિના આશ્રમમાં થએલો અનુભવ, પીઠિકાપુરમ્માં શ્રી દત્ત પ્રભુનો નવો અતવાર થયો છે તે મેં મારા પિતાને જણાવ્યું ન હતું.

રાજ મહેન્દ્રી પાસેનું પટ્ટ સાચલા પુણ્યક્ષેત્ર

સમય પસાર થતો હતો. કણ્વ મહર્ષિના આશીર્વાદથી મને ધ્યાનમાં પાદુકાનાં દર્શન થતાં હતાં. અમારે ઘરે અમારાં કેટલાંક સગાંવહાલાં આવ્યાં હતાં. તેમને તીર્થમાં સ્નાન કરી પુણ્યક્ષેત્રનાં દર્શન કરવાની ઈચ્છા હતી. તે સગાંઓએ મારા પિતાને યાત્રામાં સાથે આવવા આગ્રહ કર્યો. મને પણ સાથે લેવામાં આવ્યો.

રાજમહેન્દ્રી એ ગોદાવરી નદીના કિનારે આવેલું એક મહાપુણ્ય ક્ષેત્ર છે. રાજમહેન્દ્રીની ઉત્તર દિશામાં આવેલા ડુંગર પર કેટલાક ઋષિઓ તપસ્યા કરતા હતા. કેટલાક ઋષિઓ પૂર્વ દિશામાં આવેલા પર્વત પર તપશ્ચર્યા કરતા હતા. રાજમહેન્દ્રીથી થોડે દૂર આવેલું પટ્ટસાચલા પુણ્યક્ષેત્ર ગોદાવરીના મધ્યમાં આવેલું છે. મહાશિવરાત્રીના શુભ દિવસે કેટલાક ઋષિઓ પટ્ટ સાચલા ક્ષેત્રે આવતા તો કેટલાક ઋષિઓ રાજમહેન્દ્રી સ્થિત કોટિલિંગક્ષેત્રમાં વેદ-સ્વસ્તિવાચન કરતા. આ ઋષિઓ પરસ્પર મધ્ય ભાગમાંથી પૂર્વ તરફ આવતા. પશ્ચિમ, ઉત્તર અને દક્ષિણ દિશા તરફથી આવનાર ઋષિગણો ''યેદુરુલપલ્લી'' ગામે એકઠા થતા. આ યેદુરુલપલ્લી ગામથી ખૂબ જ નજીક આવેલા મુનિકુંડલી ગામમાં વિશ્રામ લઈ પરસ્પર ચર્ચા કરતા. મારું એ મહદ્‌ભાગ્ય કે હું મારા પિતા સાથે મુનિકુંડલી ગામનું દર્શન લઈ શકયો. આ દત્ત ભગવાનની જ લીલા.

(કળિયુગમાં શ્રી દત્તાત્રેયનું પ્રથમ અવતરણ શ્રીપાદશ્રીવલ્લભ)

ત્યાં એકઠા થયેલા ઋષિગણ અત્યંત ગહન એવા વેદાંત, યોગશાસ્ત્ર, જયોતિષશાસ્ત્ર ઈત્યાદિ વિષયો પર ચર્ચા કરતા હતા. આ ચર્ચામાં ભાગ લેનાર સર્વ મહર્ષિ મુકત કંઠે શ્રીપાદ શ્રીવલ્લભ પીઠિકાપુરમ્માં અવતરિત થયા છે અને કલિયુગના પ્રથમ દત્ત અવતાર છે તેમ જોરશોરથી ઘોષણા કરતા હતા. ભૌતિક રીતે જેઓ તેમનાં દર્શન કરી શકતા ન હતા તેવા ધ્યાનની પ્રક્રિયા દ્વારા તેમના હૃદયમાંજ દર્શન કરતા હતા. આ અવતાર અત્યંત શાંતમય હોઈ કરુણરસથી પરિપૂર્ણ છે તેમ તેઓનું કહેવું હતું.

મારા પિતાજી મને પીઠિકાપુરમ્ લઈ ગયા. અમારી સાથે

આવેલા પંડિતોએ પાછા ગયાતીર્થમાં સ્નાન કરી કુક્કુટેશ્વર મંદિરના વિવિધ દેવતાઓનાં દર્શન કરી પૂજા સંપન્ન કરી. તે પછી વેદ પઠન કર્યું અને પંડિતવૃંદ શ્રી બાપન્નાર્યના ઘેર ગયા. શ્રી બાપનાર્યુલુ શ્રી અપ્પળરાજ શર્મા તે પંડિતવૃંદ સાથે વેદ-સ્વસ્તિવાચન કરી અમને મળ્યા. તે દૃશ્ય અત્યંત મનોહર હતું. આવું દિવ્ય, ભવ્ય દૃશ્ય જોવા મળવું તે પણ પૂર્વજન્મનું પુણ્ય હોય તો જ લાભ મળે.

શ્રીપાદપ્રભુનું દિવ્ય મંગલ સ્વરૂપ

અમારા બધા માટે શ્રી બાપનાર્યુલુના ઘેર મિજબાની હતી. તે સમયે શ્રીપાદની ઉંમર પાંચ વર્ષ કરતાં પણ નાની હતી. નાની ઉંમરનું તે દિવ્ય શિશુ અત્યંત સુકોમળ, તેજસ્વી, વર્ચસ્વી, સુંદર, આજાનુબાહુ અને નેત્રો અનંત પ્રેમ કરુણા સભર હતાં. જેનું વર્ણન કરતાં વેદ થાક્યા હોય ત્યાં મારો જેવા પામરની શી વિસાત ? મેં તેમના શ્રીચરણને સ્પર્શ કરી નમસ્કાર કર્યા. ત્યારે તેમણે પોતાનો અભય વરદહસ્ત મારા મસ્તક પર મૂક્યો. તેમના પ્રફુલ્લ મુખથી વચનો સર્યા : જન્મ જન્માંતરેથી મારો તારા પર અનુગ્રહ છે. આવતે જન્મે વેંકટચ્યા નામથી અવધૂત થઈ નિરગ્નિહોત્રી થઈ દુષ્કાળ સમયે વરસાદ વર્ષાવવાનું સામર્થ્ય તને પ્રાપ્ત થશે. તેવી જ રીતે સાંસારિક લોકોને થનાર ત્રાસનું શમન કરવાનું સામર્થ્ય તારામાં હશે. આ પ્રમાણે શ્રીપાદ પ્રભુએ આશીર્વાદ આપ્યા. મેં કહ્યું : શ્રીપાદ પ્રભુની લીલા અદ્‌ભુત, અગમ્ય અને કળી ન શકાય તેવું છે. ગાયત્રી મંત્રની સાધનાનું રહસ્યોદ્‌ઘાટન કરવા કૃપા કરશો.''

શ્રીપાદ પ્રભુએ કહેલો ગાયત્રીમહિમા

આનંદ શર્માએ ગાયત્રીનો મહિમા કહેવાની શરૂઆત કરી : ગાયત્રીશક્તિ વિશ્વવ્યાપ્ત છે. તેની સાથે સંબંધ સ્થાપન કરવામાં આવે તો સૂક્ષ્મ પ્રકૃતિ સ્વાધીન થાય છે. તેના દ્વારા ભૌતિક, માનસિક તેમજ આત્મા સંબંધિત શ્રેત્રની સર્વ પ્રકારની સંપત્તિ પ્રાપ્ત થઈ શકે છે. આપણા શરીરમાં અસંખ્ય નાડીઓનાં જાળાં પથરાએલાં છે. વિવિધ નાડીઓ જયાં જોડાય તેને ગ્રંથી (ગાંઠ) કહે છે. જપયોગમાં શ્રદ્ધા/નિષ્ઠા હોય તેવા સાધકોના મંત્રોચ્ચારથી આ ગ્રંથીઓ જાગ્રત થઈ તેમાં રહેલી સુપ્ત શક્તિ પ્રગટ થાય છે.

''ૐ'' આ અક્ષરના ઉચ્ચારથી મસ્તકનો ભાગ પ્રભાવિત થાય છે.

''ભૂઃ'' આ અક્ષરના ઉચ્ચારથી જમણી આંખની ચાર આંગળ ઉપર કપાળનો ભાગ જાગ્રત થાય છે.

''ભૂવઃ'' ના ઉચ્ચારથી મનુષ્યની ભ્રુકૂટીની ઉપર ત્રણ આંગળનો ભાગ પ્રભાવિત થાય છે.

''સ્વઃ'' ના ઉચ્ચારણથી ડાબી આંખની ઉપર કપાળનો ચાર આંગળ ભાગ જાગ્રત થાય છે.

''તત્'' ના ઉચ્ચારથી આજ્ઞાચક્રમાં સ્થિત ''તાપિની'' ગ્રંથીમાં સુપ્ત રહેલી સાફલ્ય શક્તિ જાગ્રત થાય છે.

''સ'' ના ઉચ્ચાર થી ડાબી આંખમાં રહેલી સફળતા નામની ગ્રંથીમાં સુપ્ત રહેલી 'પરાક્રમ' શક્તિ પ્રભાવિત થાય છે.

''વિ'' ના ઉચ્ચારથી ડાબી આંખમાં રહેલી ''વિશ્વ'' ગ્રંથી માં સ્થિત ''પાલન'' શક્તિ જાગ્રત થાય છે.

''તુ'' ના ઉચ્ચારથી ડાબા કાનમાં રહેલી ''તુષ્ટિ'' નામની ગ્રંથી સ્થિત ''મંગળકર'' શક્તિ પ્રભાવિત થશય છે.

''વ'' ના ઉચ્ચારથી જમણા કાનમાં રહેલી વરદા ગ્રંથીમાં સ્થિત ''યોગ'' નામની શક્તિ સિદ્ધ થાય છે.

''રે'' ના ઉચ્ચારથી નાસિકાના મૂળે રહેલી ''રેવતી'' ગ્રંથી માં સ્થિત ''પ્રેમ'' શક્તિ જાગ્રત થાય છે.

''ણિ'' ના ઉચ્ચારથી ઉપલા હોઠ પર રહેલી ''સૂક્ષ્મ ગ્રંથી'' ની સુપ્ત શક્તિ ''ધન'' શક્તિ જાગ્રત થાય છે.

''યં'' ના ઉચ્ચારથી નીચેના હોઠ પર રહેલી ''જ્ઞાન'' ગ્રંથી સ્થિત ''તેજ'' શક્તિની સિદ્ધિ થાય છે.

''ભ'' ના ઉચ્ચારથી કંઠમાં રહેલી ''ભગ'' ગ્રંથીસ્થિત ''રક્ષણ'' શક્તિ જાગ્રત થાય છે.

''ર્ગો'' ના ઉચ્ચારથી કંઠકૂપમાં રહેલી ''ગોમતી'' નામની ગ્રંથી સ્થિત ''બુદ્ધિ'' શક્તિની સિદ્ધિ થાય છે.

''દે'' ના ઉચ્ચારણથી ડાબી છાતીના ઉપરના ભાગમાં રહેલી ''દેવિકા'' ગ્રંથી સ્થિત ''દમન'' શક્તિ પ્રભાવિત થાય છે.

''વ'' નો ઉચ્ચાર જમણી છાતીના ઉપરના ભાગમાં રહેલી ''વારાહી'' ગ્રંથી સ્થિત''નિષ્ઠા'' શક્તિની સિદ્ધિ આપે છે.

''સ્ય'' ના ઉચ્ચારથી પેટના ઉપરના ભાગે (જયા પાંસળીઓ જોડાય છે તે વિસ્તાર) સિંહિણી નામની ગ્રંથી આવેલી છે. તે ગ્રંથીસ્થિત ધારણા શક્તિ પ્રભાવિત થાય છે.

''ધી'' ના ઉચ્ચારથી યકૃતમાં રહેલ ધ્યાનગ્રંથીસ્થિત ''પ્રાણશક્તિ'' સિદ્ધ થાય છે.

''મ'' ના ઉચ્ચારથી શરીરની પ્લીહા સ્થિત ''મર્યાદા'' ગ્રંથીની ''સંયમ'' શક્તિ જાગ્રત થાય છે.

''હિ'' ના ઉચ્ચારથી નાભીમાં રહેલી સ્કૂટગ્રંથીસ્થિત ''તપો'' શક્તિ સિદ્ધ થાય છે.

''ધી'' ના ઉચ્ચારણથી પીઠની કરોડના નીચેના ભાગમાં રહેલી ''મેધા'' ગ્રંથી સ્થિત ''દૂરદર્શિતા'' શક્તિ સિદ્ધ થાય છે.

''યો'' ના ઉચ્ચારથી ડાબી ભુજામાં રહેલ ''યોગમાયા'' ગ્રંથીસ્થિત ''અંતનિહિત'' શક્તિ જાગ્રત થાય છે.

''યો'' ના ઉચ્ચારથી જમણા ભુજમાં રહેલી ''યોગિની'' ગ્રંથીસ્થીત ઉત્પાદનશક્તિ જાગ્રત થાય છે.

''નઃ'' ના ઉચ્ચારણથી જમણી કોણીમાં રહેલી

''ધારિણી'' ગ્રંથી સ્થિત ''સરસતા'' શક્તિની સિદ્ધિ થાય છે.

''પ્ર'' ના ઉચ્ચારથી ડાબી કોણીમાં રહેલી ''પ્રભવ'' ગ્રંથી સ્થિત આદર્શ નામની શક્તિ જાગ્રત થાય છે.

''ઓ'' ના ઉચ્ચારણથી જમણા કાંડામાં રહેલી ઉષ્માગ્રંથીસ્થિત સાહસ શક્તિની સિદ્ધિ મળે છે.

''દ'' ના ઉચ્ચારણથી જમણી હથેલી પર રહેલી ''દૃશ્ય'' ગ્રંથીસ્થિત ''વિવેક'' શક્તિની જાગૃતિ થાય છે.

''યાત્'' આ બે અક્ષરનાં ઉચ્ચારથી ડાબી હથેળી પર રહેલી ''નિરંજન'' ગ્રંથી સ્થિત ''સેવા'' શક્તિ સિદ્ધ થાય છે.

આ પ્રમાણે ગાયત્રી મંત્રના ચોવીસ અક્ષરોનો ચોવીસ ગ્રંથી અને તત્સંબંધી ૨૪ પ્રકારની શક્તિ સાથે નિકટનો સંબંધ છે. ૯ ની સંખ્યા પરિવર્તન ન પામનારી અને બ્રહ્મતત્ત્વની સૂચક છે. આઠની સંખ્યા માયા તત્ત્વને સૂચિત કરનારી છે.

''દો ચપાતી દેવ લક્ષ્મી'' વાક્યનું વિવરણ

શ્રીપાદપ્રભુ તેમના પ્રિય લાગતા ઘરમાંથી બે રોટલીઓ (ચપાતી) સ્વીકારતા. તેઓ ''દો ચપાતી દેવ લક્ષ્મી''એમ બોલવાને બદલે ''દો ચૌપાતી દેવ લક્ષ્મી'' એમ કહેતા . ''દો'' એટલે બે અને ''ચૌ'' એટલે ચારની સંખ્યા. પતિદેવ આ શબ્દમાં જગતપ્રભુ રહેલા પરમેશ્વરની ૯ સંખ્યા સૂચિત થાય છે. લક્ષ્મી શબ્દ માયાસ્વરૂપ આઠ સંખ્યાને સૂચિત કરે છે. માટે ૨૪૯૮ સંખ્યા અદ્‌ભુત સંખ્યા તરીકે માનવામાં આવે છે. તે જ ગાયત્રીસ્વરૂપ છે - પરમાત્માસ્વરૂપ છે. પરાશક્તિ પણ તેઓ જ છે. તે માટે આ સંખ્યા શ્રીપાદપ્રભુ આ રીતે જોડતા. આવું ગૂઢ તત્ત્વથી સભર જ્ઞાન સાંભળીને મેં (શંકર ભટ્ટે) કહ્યું : મહારાજ, મને ગાયત્રી મંત્રના ૨૪ અક્ષરો વિશે કહ્યું તે મને થોડું સમજાયું. ૯ સંખ્યા પરમાત્મસ્વરૂપ છે અને ૮ આ સંખ્યા માયાની દ્યોતક છે તે મને સમજાયું નથી.

(૯) નવ સંખ્યાનું વિવરણ

આનંદ શર્માએ કહ્યું : હે શંકર ભટ્ટ, પરમાત્મા વિશ્વાતીત છે. તેઓ કોઈ પણ પરિવર્તનથી બદલાતા નથી. ૯ આ સંખ્યા વિચિત્ર છે. ૯ ને એક વડે ગુણતાં ૯ સંખ્યા જ આવે છે. ૯ ને બે વડે ગુણવામાં આવતાં ૧૮ આ સંખ્યા મળે છે. આ ૧૮ ની સંખ્યામાં (૧ + ૮)સરવાળો કરતા ફરી ૯ સંખ્યા જ આવે છે. ૯ ને ત્રણ વડે ગુણતાં ૨૭ સંખ્યા (૨+૭) આવે છે. આ ૨૭ નાં બે અને સાતનો સરવાળો કરતાં ૯ સંખ્યા જ આવે છે. માટે ૯ સંખ્યા એ બ્રહ્મતત્ત્વની સૂચક છે.

ગાયત્રી મંત્રનું વિવરણ

ગાયત્રી મંત્ર એ કલ્પતરુ પ્રમાણે છે. આમાં ૐને ભૂમિમાંથી નીકળતો કંદ માનવામાં આવ્યો છે. ભગવાન છે તેવું જ્ઞાન અને પરમેશ્વર પરની નિષ્ઠા ૐ કારના ઉચ્ચારથી આવે છે. આ કંદ ભૂઃ, ભુવઃ અને સ્વઃ એમ ત્રણ શાખામાં ઉછેર (વર્ધન) પામે છે. ''ભૂઃ'' આત્મજ્ઞાન મેળવી આપવામાં સમર્થ છે.''ભુવઃ'' જીવ શરીર ધારણ કરે છે ત્યારે આચરવાને કર્મયોગ સૂચવે છે. ''સ્વઃ'' સમસ્ત દ્વંદ્વને સ્થિરતા આપી સમાધિ સ્થિતિ આપવા સમર્થ કરે (શક્તિ આપે) છે.

ભૂઃ આ શાખામાંથી ''તત્ સવિતુઃ વરેણ્યમ્'' આ શાખા ઉદ્‌ભવી. શરીરધારકને જીવનું જ્ઞાન કરાવી આપવા માટે ''તત્'' ઉપયોગી છે.શક્તિને મેળવવા માટે (સમુપાર્જન કરવા) '' સવિતુઃ '' સહાયક થાય છે. ''વરેણ્યમ્'' મનુષ્યને જંતુસ્થિતિ (સામાન્ય સ્થિતિ) માંથી દિવ્યસ્થિતિ તરફ લઇ જવા સહાયક છે.

''ભુવઃ'' આ શાખામાંથી ''ભર્ગો દેવસ્ય ધીમહિ'' આ ત્રણ ઉપશાખા ઉત્પન્ન થઇ. ''ભર્ગો'' નિર્મલત્વ વધારે છે. ''દેવસ્ય'' દેવતાઓને સાધ્ય એવી દિવ્ય દૃષ્ટિ જાપકને મેળવી આપે છે. ''ધીમહિ'' સદ્‌ગુણોની વૃદ્ધિ કરે છે. ''સ્વઃ'' માંથી ''ધિયો'' ને લીધે વિવેક ''યો નઃ'' ને લીધે સંયમ,''પ્રચોદયાત્'' ને લીધે સમસ્ત જીવસૃષ્ટિ પ્રતિ સેવાભાવ વૃદ્ધિંગત થાય છે.

ઉપર દર્શાવ્યા પ્રમાણે ગાયત્રી કલ્પવૃક્ષની ત્રણ શાખા છે. પ્રત્યેક શાખાને ત્રણ ઉપશાખા છે. સમજાયું ને ? માટે જ ૨૪૯૮ એ શ્રીપાદનું સૂચન કરનારી સંખ્યા છે. તેમાંથી ૯ સંખ્યાનું વિવરણ તને કહ્યું.

૮ (અષ્ટમ) સંખ્યાનું વિવરણ

આઠ(૮) આ સંખ્યા માયાસ્વરૂપ છે. તે અનઘા માતા તત્ત્વ છે. આઠને એક વડે ગુણતાં ૮ જ આવે છે. (૮ x૧=૮) આઠ(૮) ને બે વડે ગુણતાં ૧૬ આ સંખ્યા (૮ x૨ = ૧૬) આવે છે. ૧૬ નાં (૧+૬=૭) એમ બંને અંકોનો સરવાળો કરીએ તો ૭ સંખ્યા આવે છે જે આઠ કરતા ઓછી છે.

આઠને ત્રણ વડે ગુણતાં (૮x૩= ૨૪) ચોવીસ સંખ્યા આવે છે. (૨+૪) તેમાં બે અને ચારનો સરવાળો કરતાં છ સંખ્યા આવે છે જે ઉપરની ૭ સંખ્યા કરતાં ઓછી છે. આ પ્રમાણે સૃષ્ટિની સમસ્ત જીવરાશીની શક્તિ હરણ કરવાનું સામર્થ્ય જગન્માતા (માયા) માં છે. કોઇ કેટલો પણ મોટો હોય તો પણ તેને નાનો દેખાડવાની શક્તિ માયામાં છે. શ્રીપાદ -શ્રીવલ્લભ ગાયત્રીમાતાસ્વરૂપ છે. તેઓ અનઘાદેવી સહિત શ્રીદત્ત છે. તેમની મન,વાણી, શરીર, કર્મથી આરાધના કરતાં સર્વ ઇચ્છાઓ પૂરી થાય છે.

ગાયત્રી માતામાં પ્રાતઃ કાળે હંસારૂઢ બ્રાહ્મી શક્તિ હોય છે. મધ્યાન્હ કાળમાં ગરુડ પર આરૂઢ વૈષ્ણવી શક્તિ હોય છે. સાયંકાળે (ગાયત્રી માતામાં) વૃષભારૂઢ શાંભવી શક્તિ હોય છે. ગાયત્રી મંત્રની અધિષ્ઠાત્રી દેવતા સવિતા છે. ત્રેતાયુગમાં પીઠિકાપુરમાં ભારદ્વાજ મહર્ષિએ સાવિત્ર કાઠક ચયન યજ્ઞ કર્યો જેના ફળસ્વરૂપ શ્રીપાદશ્રીવલ્લભનો અવતાર થયો. સવિતા દેવતા પ્રાતઃ કાળે ત્રગ્વેદરૂપમાં હોય છે અને રાત્રે અથર્વવેદરૂપે હોય છે.

આપણને નરી આંખોએ દેખાય છે તે સૂર્ય કેવળ

પ્રતીકરૂપે છે યોગી જયારે મહાઉન્નત સ્થિતિએ પહોંચે છે ત્યારે ત્રિકોણાકાર મહાજાજવલ્યમાન પ્રકાશમાન બ્રહ્મયોનીનું દર્શન કરી શકે છે. તેમાંથી જ પ્રતિક્ષણે કોટિ-કોટિ બ્રહ્માંડો ઉત્પન્ન થાય છે, પ્રતિક્ષણે સંરક્ષણ થાય છે અને પ્રતિક્ષણે તેટલી જ સંખ્યામાં વિધ્વંસ પામે છે. અસંખ્ય સંખ્યામાં ખગોળીય સૃષ્ટિ સ્થિતિ અને લય કરનારી શક્તિનું નામ સાવિત્રી છે. આમ હોવા છતાં સાવિત્રી અને ગાયત્રી બંને અભેદ છે. જીવની આધ્યાત્મિક પ્રગતિ ગાયત્રી માતાના અનુગ્રહથી થાય છે.

ઇહલોકના સર્વ સુખોપભોગનો અનુભવ લેવા અને પરલોકની વિમુક્ત સ્થિતિનો દિવ્યાનંદ અનુભવવા માટે બંનેમાં સમન્વય હોવો જરૂરી છે. શ્રીપાદના ચરણઆશ્રિતોને ઇહલોક તેમજ પરલોક બંનેનો લાભ થાય છે. ઇતર દેવતા અને ભગવાન દત્તાત્રેયની આરાધનામાં આ જ તફાવત છે. મને (શંકર ભટ્ટ) આનંદ શર્માએ આપેલી સલાહ કેટલી અપૂર્વ હતી? જવાબમાં મેં (શંકર ભટ્ટે) તેમને કહ્યું : મહારાજ, તમે કેટલા ધન્યવાદને પાત્ર છો કે જયારે શ્રીપાદપ્રભુ નૃસિંહસરસ્વતી તરીકે અવતાર લેશે ત્યારે તે સમયે આપ તેમના ગુરુ થઇ સંન્યાસદીક્ષા પ્રદાન કરશો. તે જન્મમાં તમે શ્રીકૃષ્ણ સરસ્વતી નામ ધારણ કરી સંન્યાસધર્મનું આચરણ કરતા હશો.

આનંદ શર્માએ જવાબમાં કહ્યું : ભગવાનનો અવતાર જ ભક્ત માટે હોય છે. તેઓ માનવરૂપ ધારણ કરી પૃથ્વી પર અવતરણ કરી પોતાના આદર્શ આચારસંપન્ન જીવનથી સર્વ મનુષ્ય સૃષ્ટિને શિક્ષણ આપે છે. તેઓ પોતે સર્વજ્ઞ હોવા છતાં ગુરુનો સ્વીકાર કરી સમાજને ગુરુની આવશ્યકતા પોતાના ઉદાહરણથી સમજાવે છે. અવતારી પુરુષના ગુરુ થવાની ક્ષમતા કોકને જ પ્રાપ્ત થાય છે. અવતારી પુરુષનો જન્મ થવા માટે તેમની પૂર્વેની ૮૦ (એંસી) પેઢીએ પુણ્ય- સંચય કરેલો હોય છે. તે જ પ્રમાણે અવતારી પુરુષના ગુરુ થનાર વ્યક્તિનો વંશ પરમ પવિત્ર પુણ્યવાન હોવો જોઇએ.

બાપન્નાચાર્યુલુ અને સાયણાચાર્યના વંશોને અનેક પેઢીઓથી સંબંધ હતો. મલ્લાદિના ઘેર જો કન્યા આવે તો વાજપેય યાજુલુના ઘરની વહુ થાય અને વાજપેય યાજુલુના ઘેર કન્યા અવતરે તો તે મલ્લાદિના કુટુંબમાં વહુ થાય તેમ વિનોદમાં કહેવાતું. બાપન્નાર્યની કન્યા સકલ સૌભાગ્યવતી સુમતિ વાજપેય યાજુલુના કુટુંબમાં આપી નહીં. તેનો વિવાહ વિધિલિખિત અગોચર રહેલા દિવ્ય'' ઘંડીકોટા અપ્પલરાજુ શર્મા ''સાથે થયો.

સાક્ષાત્ દત્તાવતાર શ્રીપાદશ્રીવલ્લભે તેમની માતા સાથે લોહીનો સંબંધ ધરાવનાર વાજપેય યાજુલુનો પણ ઉધ્ધાર કર્યો. માધવાચાર્યને શ્રીપાદ ભગવાન પ્રતિ અતિ વાત્સલ્યભાવ હતો. તેઓ જ આગળ જતાં વિદ્યારણ્ય સ્વામી થયા. તેમનો શિષ્ય મલયાનંદ તેમનો શિષ્ય દેવતીર્થ, તેમનો શિષ્ય યાદવેન્દ્ર સરસ્વતી અને યાદવેન્દ્ર સરસ્વતીનો શિષ્ય શ્રીકૃષ્ણસરસ્વતી. વિદ્યારણ્ય મહર્ષિ અને કૃષ્ણસરસ્વતી વચ્ચે ગુરુશિષ્યની ત્રણ પેઢી હતી. શ્રી વિદ્યારણ્ય સ્વામી જ કૃષ્ણસરસ્વતીરૂપે અવતાર લેશે અને શ્રીપાદપ્રભુના ભાવિ અવતારનું ગુરુપદ શોભાવશે.

શ્રીપાદશ્રીવલ્લભ નિત્ય સત્યવચન બોલતા. તેમણે ઉચ્ચારેલું પ્રત્યેક વાક્ય સત્ય થતું. એક દિવસ સુમતિ મહારાણી શ્રીપાદને સ્નાન કરાવતી હતી. તે જ અરસામાં વેંકટપ્પા શ્રેષ્ઠી ત્યાં આવ્યા. તેમને જોઇને શ્રીપાદે પૂછ્યું : તમારું ગોત્ર માર્કંડેય કે? આ સાંભળીને જવાબ ન આપતાં વેંકટપ્પા શ્રેષ્ઠી શ્રીપાદનાં મધુર વચનો સાંભળવામાં મગ્ન થયા. આમ તો શ્રીપાદનું ગોત્ર ભારદ્વાજ હતું. શ્રીપાદને લાગ્યું કે વેંકટપ્પા પણ આપણા ગોત્રજ છે. સ્નાન કરાવ્યા પછી સુમતિ દેવીએ તાંબાકુંડી નું પાણી શ્રીપાદ પર ઓવારીને એકબાજુએ નાંખ્યું અને કહ્યું : '' તું પણ મારા લાલ, માર્કંડેય જેવો આયુષ્યમાન થા.'' આ પ્રમાણે આશીર્વાદ આપ્યા. માર્કંડેયને ૧૬ વર્ષનું આયુષ્ય હતું. આગળ જતાં ભગવાન શંકરના આશીર્વાદથી તે ચિરંજીવ થયો.

શ્રીપાદપ્રભુ સોળવર્ષ સુધી જ માતાપિતા પાસે પુત્ર તરીકે રહેવાના હતા. સોળવર્ષ પછી માર્કંડેયે ગૃહત્યાગ કર્યો હતો અને તપશ્ચર્યા કરી હતી. શ્રીપાદપ્રભુ પણ ૧૬ વર્ષ માતા પિતા પાસે પુત્ર તરીકે રહેવાના હતા. સોળ વર્ષ પછી માર્કંડેયે ગૃહત્યાગ કર્યો હતો અને તપશ્ચર્યા કરી હતી. શ્રીપાદ પ્રભુ પણ ૧૬ વર્ષ માતાપિતા પાસે રહ્યા. તે પછી તેઓ જગદ્‌ગુરુ થયા. પછી યથાસમયે ગુપ્ત થયા.તેમના શરીરને ચિરંજીવપણું પ્રાપ્ત થયું. આપણે જે સ્વરૂપમાં શ્રીપાદને જોઇએ છીએ, તે જ સ્વરૂપમાં અત્રિ-અનસૂયાના પુત્ર તરીકે તેઓ જન્મ્યા હતા. આ પ્રમાણે તેમણે પોતાના વકતવ્યમાં અનેક વેળા કહ્યું હતું.

શ્રીપાદનાં વિવિધ રૂપ

શ્રીપાદપ્રભુ તેમની યોગશક્તિને બહિર્મુખ કરીને સ્ત્રીરૂપમાં દર્શન આપતા. તેઓ તેમની યોગશક્તિનાં દર્શન તેમના ભક્તોને પણ કરાવતા. આ કેટલું અપૂર્વ કહેવાય? કુંડલિની શક્તિ આ પ્રકારે બહિર્મુખ કેવળ દત્તાત્રેય ભગવાન જ કરી શકે! સોળ વર્ષના હતા ત્યારે શ્રીપાદ પ્રભુએ તેમના માતા-પિતા, નરસિંહવર્મા-પતિ-પત્ની, બાપન્નાર્યુલુ-રાજમામ્બા, વેંકટપૈય્યા શ્રેષ્ઠી દંપતિ આ સર્વને પોતાની અદ્‌ભુત લીલા શક્તિનું સ્વરૂપ બતાડ્યું.

શ્રીપાદના સોળમા વર્ષે તેમનો વિવાહ કરવો તેમ તેમના માતપિતાની ખૂબ જ ઇચ્છા હતી. પરતું તેમને નિરાશા જ સાંપડી. શ્રીપાદે જયારે અવધૂતસ્વરૂપમાં સુમતિને દર્શન આપ્યાં હતાં ત્યારે કહ્યું હતું કે માતા, પુત્રરૂપે ૧૬ વર્ષ સુધી તે તારી સાથે રહેશે. તે પછી તેના વિવાહનો સંકલ્પ કર્યો તો તે માનશે નહિ અને ગૃહત્યાગ કરી જશે. આથી તમારે તેની ઇચ્છા પ્રમાણે વર્તવું પડશે. શ્રીઅનઘાદત્ત એ આદિ દંપતી છે. તેમને જન્મમરણ નથી. તેઓ હમેશાં લીલાવિહાર કરે છે. તેઓ શ્રીપાદશ્રીવલ્લભના રૂપમાં, નૃસિંહસરસ્વતીના રૂપમાં અને સ્વામી સમર્થના રૂપમાં અર્ધનારીશ્વરસ્વરૂપે રહેશે.

મંડલકાલ અર્ચના અને શ્રીપાદવલ્લભ ચરિતામૃતનું પારાયણ કરવાથી મળતું ફળ

શ્રીપાદનો ગણેશચતુર્થીના દિવસે અવતાર થયો તે વિશેષ છે. ''લાભ'' આ ગણેશનો પુત્ર એક યુગમાં મહર્ષિ લાભાદ નામે વિખ્યાત હતો. તે જ શ્રીકૃષ્ણ અવતારમાં નંદ રૂપે જન્મ્યો. શ્રીવાસવી માતા આ ભૂમિ પર ભાસ્કારાચાર્ય આ નામે અવતરી. લાભ એ શ્રીપાદશ્રીવલ્લભના અવતારસમયે તેમના દાદાસ્વરૂપે જન્મ્યા હતા. પોતાનામાં વિઘ્નવિનાશક તત્ત્વ સ્થિર કરી શ્રીપાદનું અવતરણ થયું. શ્રીપાદપ્રભુના અવતરણસમયે ચિત્રા નક્ષત્ર હતું. ચિત્રા નક્ષત્રથી શરુ કરીને ગણતાં સત્તાવીસમું નક્ષત્ર હસ્ત હતું ત્યારે તેઓ કુરવપુરમાંથી અદૃશ્ય થયા.

જન્મપત્રિકા પ્રમાણે ૨૭ નક્ષત્રમાં ભ્રમણ કરનાર નવગ્રહ તરફથી મળનાર અનિષ્ટ ફળ ન મળે તે માટે શ્રીપાદના ભક્તો '' મંડલ'' દીક્ષા લે છે. એક મંડલમાં શ્રદ્ધાભક્તિથી શ્રીપાદપ્રભુનું પૂજન કરવાથી અથવા તેમના દિવ્ય ચરિત્રનું પારાયણ કરવાથી સર્વ કામનાની સિદ્ધિ થાય છે. મન,બુદ્ધિ, ચિત્ત અને અહંકાર એ એક એક દિશામાં પોતાના સ્પંદનો અને કંપનો છોડતા હોય છે. તેમનું પ્રકંપન જુદી જુદી ચાળીસ દિશાઓમાં પ્રસાર પામે છે. આ ચાળીસ દિશાઓમાં થનારું પ્રકંપન થોભાવી શ્રીપાદપ્રભુ પ્રતિ મોકલીએ તો તે શ્રીપાદના ચૈતન્યમાં વિલીન થાય છે. ત્યાં તેમાં આવશ્યક ફેરફાર કરી તેનું સ્પંદનમાં રૂપાંતર થઇ સાધક (ભક્ત) તરફ પાછું આવે છે. આના પરિણામે જ સાધકની ધર્માનુકુલ સર્વ ઇચ્છાઓ પૂરી થાય છે.''

''હે શંકરભટ્ટ, તું શ્રીપાદ ભટ્ટ નું ચરિત્ર લેખન કરીશ એમ અંતદૃષ્ટિથી મેં જાણ્યું છે. લોકોમાં પ્રચલિત વ્યવહારમાં જે પારાયણ ગ્રંથો છે તેમાં લેખકની વંશાવળી, મનમાં ન વિચારેલા છતાં રચાયેલાં સ્તોત્રો વિગેરે હોય છે.તું જે ચરિત્ર લેખન કરી રહ્યો છે. તેમાં તારી વંશપરંપરાની આવશ્યકતા નથી. પ્રભુનું ધ્યાન કરી તારા અંતર્નેત્ર સામે શ્રીપાદપ્રભુને લાવી સર્વ સુલભતાથી સમજી શકે તેવી રચના કરીશ તેવા સમયે શ્રીપાદનું ચૈતન્ય તારી લેખની દ્વારા જે વિવરણ કરશે તે જ સત્ય હશે.

આ પ્રકારે સ્ફૂર્તિથી લખેલો ગ્રંથ અથવા ઉચ્ચારેલા મંત્ર છંદબદ્ધ હોવાની જરૂરિયાત નથી. કેટલાક મહાભક્તોને દૈવી સાક્ષાત્કાર થઇ તેમની પોતાની સ્થાનિક ભાષામાં સ્તોત્ર, પ્રાર્થનાની સ્ફૂરણા થશે. તેવી પ્રાર્થના કે સ્તોત્ર છંદબદ્ધ અથવા વ્યાકરણ રીતે શુદ્ધ હોવાની જરૂર નથી. ભક્તો જે ભજનો ગાશે તે ભજનોને પરમેશ્વરે સંતુષ્ટ થઇ વર આપેલો હોઇ (વરદ સ્તોત્રો) તેમાં પરમેશ્વરની અનુગ્રહશક્તિ હોય છે. તે રચનાઓમાં આવેલાં સ્તોત્રોના પાઠથી આપણું ચૈતન્ય તત્કાળ ભગવદ્ ચૈતન્ય સાથે નિકટતા પામે છે. પરમેશ્વર ભાવનો ભૂખ્યો છે, ભાષ્યનો નહીં. ભાવના એટલે શાશ્વત શક્તિ.

શ્રીપાદપ્રભુનું મલ્લાદિ સાથે, વેંકટપૈય્યા શ્રેષ્ઠી અને વત્સવાઇ આ ત્રણ કુંટુબો સાથે અત્યંત સખ્ય (આત્મીયતા) હતું. એક ઉત્સવ દરમ્યાન વેંકટપૈય્યા શ્રેષ્ઠીએ અપ્પલરાજૂ દંપતીને તેમના ઘેર આમંત્ર્યા હતા. તે દિવસે શ્રેષ્ઠી ખૂબ જ ગંભીર દેખાતા હતા. તેના માટે કારણ પણ તેવું જ હતું. પીઠિકાપુરના એક પ્રખ્યાત જ્યોતિષીએ શ્રેષ્ઠીના મૃત્યુનો દિવસ, સમય,વાર, તિથિ બધું જ કહ્યું હતું. અત્યાર સુધી આ જ્યોતિષીની ભવિષ્યવાણી કોઇપણ દિવસ અસત્ય ઠરી ન હતી. માટે જ શ્રેષ્ઠીની ચિંતા વાજબી હતી.

તે જ્યોતિષીએ એવી પ્રતિજ્ઞા કરી હતી કે જો તેની ભવિષવાણી ખોટી ઠરશે તો તેઓ મુંડન કરી ગધેડા પર બેસીને ગામમાં ફરશે. અપમૃત્યુ ટાળવા માટે અપ્પલરાજૂ શર્માએ કાલાગ્નિશમન દત્ત ભગવાનની પૂજા કરી તેનો પ્રસાદ શ્રેષ્ઠીને લાવી આપ્યો હતો. થોડા જ સમયમાં સુમતિ મહારાણી કિંમતી વસ્ત્રો પરિધાન કરી શ્રીપાદને લઇ શ્રેષ્ઠીના ઘેર આવી. તેટલામાં શ્રેષ્ઠીના હૃદયમાં અસહ્ય વેદના થવા લાગી. તેઓએ મોટેથી ''ઓ, મા.... રે.....''એમ કહી પોક મૂકી. સુમતિ તેમના તરફ દોડી ગયાં.

તે દિવ્ય, મંગલ સ્વરૂપમાં સતીએ પોતાના દિવ્ય શ્રીહસ્તે શ્રેષ્ઠીના હૃદય પર સ્પર્શ કર્યો. તે જ સમયે શ્રીપાદે મોટે થી ''જા એમ બૂમ પાડી. શ્રેષ્ઠીના ઘરમાં એક બળદ હતો. તેણે થોડી જ ક્ષણોમાં તરફડિયાં મારી પ્રાણ છોડ્યો ! આ બાજુ શ્રેષ્ઠી મોતના મુખમાંથી બચી ગયા. આ સમાચાર મળતાં જ આગાહી કરનાર જ્યોતિષી ત્યાં દોડી આવ્યો. પોતાની ભવિષ્યવાણી ખોટી પડી તેને લીધે જ્યોતિષીને મનમાં દુઃખ થયું.

શ્રીપાદે તે જ્યોતિષીને કહ્યું: તેં જ્યોતિષનો અભ્યાસ કર્યો છે પરંતુ જ્યોતિની જ્યોતિ હું છું. મારી હયાતિમાં શ્રેષ્ઠીને મૃત્યુભય કેવો? હવે તારે મુંડન કરી ગધેડા પર સવારી કરવાની જરૂર નથી. તને પશ્ચાત્તાપ થયો તે જ બસ છે. તારા પિતાએ શ્રેષ્ઠી પાસેથી કરજ લીધું હતું.તે કરજ પાછું ન ભરતાં તેમણે ગાયત્રીના સોગંદ ખાઇને કહ્યું કે તેમણે કરજ ભરપાઇ કરી દીધું છે. તે પાપને લીધે તેમને શ્રેષ્ઠીના ઘેર બળદ તરીકે જન્મ લેવો પડ્યો. નીચ યોનીમાં તારા પિતાને મેં ઊર્ધ્વગતિ આપી. શ્રેષ્ઠીના અપમૃત્યુનું કર્મફળ બળદ તરફ ફેરવ્યું. તું આ બળદનો દાહસંસ્કાર કરી અન્નદાન કર. તેનાથી તારા પિતાનું ખરાબ કર્મફળ નષ્ટ થઇ તેમને ઉત્તમગતિ પ્રાપ્ત થશે. શ્રીપાદના કહેવા પ્રમાણે જ્યોતિષીએ કર્યું.

શ્રીપાદ પ્રભુ અનેક રીતે પ્રાણરક્ષણ કરી શકે છે. શ્રીપાદ એ યોગસંપન્ન અવતાર છે. તેમને માટે કોઇ કાર્ય અસાધ્ય નથી. ઉછ્વાસ, શ્વાસની ગતિનું વિચ્છેદન કરીને મુક્તિ મેળવવી સહેલી છે. ક્રિયોયોગીની પ્રાણશક્તિ આજ્ઞા, વિશુદ્ધ, અનાહત, મણિપુર, સ્વાધિષ્ઠાન, મૂલાધાર ચક્રોમાં ઉપરથી નીચે અને નીચેથી ઉપર પરિભ્રમણ કરે છે. એક ક્રિયાને લાગનાર સમય એક વર્ષમાં સાધારણપણે થનાર આધ્યાત્મિક વિકાસ જેવડો હોય છે. દિવસ અને રાત્રીના એક તૃતીયાંશ સમયમાં એક હજાર ક્રિયા થઇ તો ફક્ત ત્રણ વર્ષમાં સહજતાથી પ્રકૃતિ દ્વારા દસ લાખ વર્ષમાં થનાર પરિણામ બરાબર હોય છે.

આનંદશર્માની જ્ઞાનસભર વાતો સાંભળી મને ખૂબ જ કિમતી માહિતી જાણવા મળી. સવારનું નિત્યકર્મ પતાવી અને આનંદ શર્માની પરાવાનગી લઇ શ્રીપાદશ્રીવલ્લભનાં દર્શન માટે મેં કુરવપુર તરફ પ્રયાણ આદર્યું.

॥ શ્રીપાદ શ્રીવલ્લભનો જયજયકાર હો॥

॥ અધ્યાય ૧૩ સમાપ્ત ॥

॥ શ્રીપાદરાજં શરણં પ્રપદ્યે ॥

અધ્યાય ૧૪

દત્તદાસને મળેલું અભયદાન

હું (શંકરભટ્ટ) થોડા દિવસે પ્રવાસ કરીને ''મુંતાકલ્લુ'' ગામે પહોચ્યો. વટેમાર્ગુઓને પૂછતાં ખબર પડી કે કુરવપુર જવા હજુ થોડા દિવસો લાગશે. શ્રીપાદપ્રભુ ના સગુણ સ્વરૂપ નાં દર્શનની મને તીવ્ર ઉત્કંઠા થઇ હતી. હું જે રસ્તે જઇ રહ્યો હતો તે જ માર્ગે એક માણસ હાથમાં તાડીનું પાત્ર લઇ સામેથી આવતો હતો. મને તે તાડીની વાસ અસહ્ય લાગતી હતી. તે વાસને ટાળવા હું ઝડપ થી આગળ વધતો હતો. તે મનુષ્યે પણ પોતાનો વેગ વધાર્યો અને ઝડપ થી મારી પાસે આવી પહોંચ્યો. તેણે ફરિયાદના સ્વરમાં કહ્યું : ''હું તારી પાસે આવી રહ્યો હતો તે સમયે તારું દૂર જવું યોગ્ય છે?''

મેં પૂછ્યુ : ''એય, તું કોણ છે? તારે મારું શું કામ પડ્યું?'' તે જોરથી હસ્યો. તેણે પ્રતિપ્રશ્ન કર્યો. હું કોણ છું તે જાણતાં પહેલાં તું કોણ છે? ક્યાંથી આવ્યો ? અને ક્યાં જઇ રહ્યો છે? તે જાણી લેવું યોગ્ય છે તાડી વેચનારા પણ આવા વેદાંતના વાક્યો બોલવા સમર્થ છે. એમ જણાય છે. તે માણસે રસ્તા પર જતા આવનારાઓને બૂમો પાડી એકઠા કર્યા. તે એકત્ર થયેલા માણસોને તે તાડીવાળા કહેવા લાગ્યો : ''હે મિત્રો, આ વિસ્તાર માં હું તાડી વેચનાર છું. હું ધર્મઅનુસાર જીવન વ્યતીત કરું છું. તાડીનું વૃક્ષ એ મારે મન કલ્પવૃક્ષ છે. હું ઝાડપર ચઢીને તાડી લાવું ત્યાં સુધી આ બ્રાહ્મણ મારી પ્રતીક્ષા કરતો હતો. તેણે મને કહ્યું : હું બ્રાહ્મણ હોવા છતાં મને તાડી પીવાની આદત છે.તાડી માટે ને આપવા મારી પાસે પૈસા નથી. તું થોડી તાડી મને આપી પુણ્ય પ્રાપ્ત કર .''મેં પ્રથમ''ના '' પાડી. પરંતુ જ્યારે હું તૈયાર થયો ત્યારે રસ્તા પર લોકોની અવરજવર જોઇ લોકો સામે તાડી પીવાથી તેના બ્રાહ્મણત્વને દોષ લાગશે તેમ જાણી તે હવે તાડી લેવાની ના પાડે છે.

હવે મારો વચનભંગ થશે અને હું મહાપાપી ઠરીશ. (બ્રાહ્મણને તાડી આપવાની હા કહીને પછી તેણે ન લેવાથી.) અમારા કુળમાં આ એક મોટી જ સુવર્ણતક આવી છે જેથી કરીને બ્રાહ્મણને નિઃશુલ્ક તાડી પીવડાવીને પુણ્ય કમાવવાની ! હવે તે મહાપુણ્ય પ્રાપ્ત કરવાની આશા પર આ બ્રાહ્મણની ''ના ''ને લીધે પાણી ફરી વળ્યું છે. હે પવિત્ર લોકો, તમે આ બ્રાહ્મણને ધર્મોપદેશ કરો અને ' વચન ભંગ 'ના પાપમાંથી મારું રક્ષણ કરો.

ત્યાં એકઠા થયેલા લોકો તેનીજ જાતિના હતા. તેમણે તાડી વેચનાર તે ગૃહસ્થનાં વર્ચનને ટેકો આપ્યો અને અંતે તે તાડીવાળાએ મને બળજબરીથી તાડી પીવડાવી. તે પછી બધા લોકો વિખરાઇ ગયા. હું અત્યંત દુઃખી હતો. બ્રાહ્મણકુળમાં જન્મીને નિંદ્ય એવી તાડીનું સેવન કર્યું. મારું બ્રાહ્મણત્વ નષ્ટ થયું.પરમપવિત્ર એવા શ્રીપાદપ્રભુના મુખકમળનું હવે કેમ કરી દર્શન કરું? બળ્યું મારું કરમ! જેવું મારું નસીબ! મારા કપાળે વિધિ લેખજ એવા લખાયા હોય તો તેનાથી ભિન્ન કેમ થાય? મારા પગ લથડિયાં ખાવા લાગ્યા. મારા મોં માંથી અસહ્ય તાડીની દુર્ગંધ આવતી હતી. મારા નસીબને દોષ આપતો, શ્રીપાદપ્રભુનું નામ મુખેથી લેતો લેતો હું આગળ પ્રયાણ કરવા લાગ્યો.

રસ્તામાં એક તપોભૂમિ દેખાઇ. ત્યાં કોઇ મહાત્માનો નિવાસ હતો. તે પવિત્રભૂમિમાં પગ મૂકવાની મને શરમ લાગતી હતી. હું રસ્તે આગળ પ્રયાણ કરતો હતો ને મારા કાને શબ્દો અથડાવ્યા ! ''એ, શંકરભટ્ટ, થોભી જા. તને આશ્રમમાં લઇ આવવા દત્તાનંદ સ્વામીની આજ્ઞા છે. મને ભાવિની લીલા જોઇ આશ્ચર્ય થયું.મને દત્તાનંદસ્વામી સમક્ષ ખડો કરવામાં આવ્યો. તેમણે કરુણાભર્યા નેત્રે મારી સામે નજર કરી મને સ્નાન કરીને બોલાવ્યો.

સ્નાન કર્યા પછી તેમણે મને મધુર ફળો ભક્ષવા આપ્યાં. દત્તાનંદ સ્વામીએ મને (શંકરભટ્ટને) નજીક બોલાવીને કહ્યું : હે ભક્ત શંકરભટ્ટ, દત્તાત્રેયના અવતાર શ્રીપાદ શ્રીવલ્લભની તારા પર કેટલી કરુણાદૃષ્ટિ છે! તેમણે પોતાના પવિત્ર હાથ થી તને અમૃત પીવડાવ્યું. તેને તું અજ્ઞાનવશ તાડી સમજ્યો? કેટલી ભ્રામકતા છે? મારી નજર સામે બધાજ દૃશ્યો એક પછી એક ખડાં થયાં. તે પછી અનંત ચૈતન્ય શક્તિ સભર મહાસાગર નાં અસંખ્ય મોજાઓ મને અથડાતાં હોય તેવો અનુભવ થયો. અનંત શક્તિસંપન્ન તે શક્તિ સામે અત્યલ્પ શક્તિ ધરાવનાર મારી લઘુતા માટે મને દીન ભાવનાની પ્રતીતિ થઇ; મારો અંહકાર નષ્ટ થયો. તે દિવ્યાનંદમાં ''હું ''એટલે શું તે સમજાતું ન હતું. એક દિવ્ય આનંદમાં હું ડૂબી ગયો. મારો સિમિત ''હું'' નષ્ટ થયો હતો. સમસ્ત સૃષ્ટિ સ્વપ્ન જેવી ભાસતી હતી.

થોડી જ ક્ષણોમાં દત્તાનંદ સ્વામીએ મારા પર મંગલ જળ પ્રોક્ષણ કર્યું. તેમના પવિત્ર હાથે મારા કપાળ પર પવિત્ર ભસ્મનું લેપન કર્યું. હવે હું પ્રકૃતિને આધીન થઇ રહ્યો હતો. તત્પૂર્વે હું દિવ્યાનંદનો અનુભવ લેતો હતો. પ્રકૃતિને આધીન હું હવે સ્થૂળ તત્વમાં જકડાઇ જતો હતો.

શ્રી દત્તાનંદ સ્વામીએ કહ્યું : પૂર્વેના એક જન્મમાં તું ગૌડ કુળમાં જન્મ્યો હતો. તું વધુ પ્રમાણમાં તાડી નું સેવન કરતો હતો. તારી તાડી પીવાની ઇચ્છા બાકી રહી ગઇ હતી. શ્રીપાદ પ્રભુનો અનુગ્રહ તારા પર ના થયો હોત તો તને તે કુટેવ લાગુ પડત અને તું પતિત થયો હોત. તારા જન્મક્ષરમાં અનેક ગંડાંત્તર (અશુભયોગો) છે. પરંતુ શ્રીપાદ પ્રભુની અમૃત દૃષ્ટિ થી ઘણી વખત તારી જાણ બહાર તેનો પરિહાર થાય છે. શ્રીગુરુ ના

મહિમાનું યથાર્થ વર્ણન કોણ કરી શકે ? વેદો પણ ''નેતિ'' ''નેતિ ''કહી મૌન થયા છે.

દત્તાનંદ સ્વામીને મેં કહ્યું : શ્રીપાદ પ્રભુ અવારનવાર કહે છે કે તેઓ નૃસિંહસરસ્વતી સ્વરૂપે ફરી અવતાર લેવાના છે. તેમની લીલાનો ગર્ભિત અર્થ મારે જાણવાની ઇચ્છા છે. સ્વામીએ કહ્યું : વેદઋષિઓનું, તત્વવેતાનું તે પ્રમુખ લક્ષણ છે. અધ્યાત્મ શાસ્ત્રમાં છૂપાયેલા સત્યવચનો લોકોની ભાષામાં તેમને સમજાય તેવી ભાષામાં સંતોએ કહ્યાં છે. તેજ આત્મસત્ય. વસ્તુતઃ કર્મકાંડને અનુસરીને વ્યાખ્યા કરતા આત્મસત્યનેજ સત્ય, યજ્ઞ, જળ, અન્ન એમ વિવિધ રીતે સંબોધેલું છે. આ જ પ્રમાણે સરસ્વતી શબ્દનો પણ વિશિષ્ટ અર્થ છે. સરસ્વતી નદી અંતર્વાહિની છે. તેનું વર્ણન કરતા તે સત્યવાક્યનો બોધ કરનારી, મહાર્ણવની માહિતી સમજાવી આપણા ચિત્તને પ્રકાશિત કરનાર કહેવામાં આવી છે.

શ્રીગુરુ એટલે પણ એકમેવ, પ્રબોધ શક્તિ, પ્રબોધિની પ્રવાહ. તેમની સત્યવાણી આપણા ચિત્તને પ્રકાશિત કરે છે અને પરમસત્ય અને અંતર્જ્ઞાન આપણા માં સ્થિર કરે છે. વેદોમાં ''યજ્ઞ'' એ અંતર્પ્રવૃત્તિનું બાહ્યપ્રતીક છે. યજ્ઞદ્વારા માનવ પાસે જે પોતાનું હોય છે તે ઈશ્વરને અર્પણ કરવાની વાત છે. તેના પ્રત્યુપકાર પ્રીત્યર્થ દેવતા ગોધન, અશ્વ આપે છે. ગોધન એટલે તેજ સંપત્તિ. અશ્વ એટલે શક્તિ સંપત્તિ. આ પ્રમાણે દેવ આપણને તપશક્તિ (પ્રસાદ) આપે છે. વેદમાં જ્ઞાનયોગ્ય વ્યક્તિને જ સમજાય તે માટે અત્યંત ગુપ્ત રાખવામાં આવ્યું છે.

ઔદુમ્બર વૃક્ષને મનેલું વરદાન નૃસિંહસરસ્વતીના અવતારની વિશિષ્ટતા

શ્રી મહાવિષ્ણુ હિરણ્યકશ્યપુ નો સંહાર કરવા ઔદુમ્બર વૃક્ષના કાષ્ઠમય થાંભલામાંથી નરસિંહ સ્વરૂપે પ્રગટ થયા. તેમણે પ્રહ્લાદનું રક્ષણ કર્યું અને હિરણ્યકશ્યપુના વધ પછી તેને રાજસિંહાસન પર બેસાડ્યો. કેટલાક સમય પછી ભંગ પામેલા કાષ્ઠ થાંભલાને પાંદડાં ફૂટ્યાં અને તેનું ઔદુમ્બર વૃક્ષમાં રૂપાંતર થયું. પ્રહ્લાદ વિસ્મિત થઇ તે ઔદુમ્બર વૃક્ષની પૂજા કરવા લાગ્યા. પ્રહ્લાદને એક વખત ઔદુંમ્બર વૃક્ષ નીચે ધ્યાનસ્થ અવસ્થામાં બેઠેલા દત્તભગવાને દર્શન આપ્યાં અને તેમણે પ્રહ્લાદને જ્ઞાન બોધ કર્યો. પ્રહ્લાદને દ્વૈતસિદ્ધાંત પ્રતિ આસક્તિ જાણીને શ્રીદત્તપ્રભુએ કલિયુગમાં યતિવેષ ધારણ કરી દીન જનોનો ઉદ્ધાર કરીશ તેવો આશીર્વાદ આપ્યો.

પરમ પવિત્ર ઔદુમ્બર વૃક્ષે પણ મનુષ્યાકૃતિ ધારણ કરી શ્રીદત્તચરણ કમળને પ્રણામ કરી ''મને પણ વરદાન આપો'' એમ કેહતાં દત્તાત્રેય ભગવાને આ પ્રમાણે વરદાન યુક્ત વાણી બોલ્યા : પ્રત્યેક ઔદુમ્બર વૃક્ષના મૂળમાં હું સૂક્ષ્મ રૂપે રહીશ. તારામાંથી નરસિંહ ભગવાન પ્રગટ થયા આથી કલિયુગમાં હું નરસિંહ સરસ્વતી નામ ધારણ કરી અવતાર લઇશ. આ મારું વચન છે. દત્તાનંદ સ્વામીનું વકતવ્ય સાંભળ્યા પછી મેં તેમને કહ્યું : સ્વામિ, શ્રી પીઠિકાપુરમ્ ના શ્રીપાદપ્રભુનાં દર્શન કરવા માટે અને તેમની બાળલીલા સાંભળવા માટે મારું મન હંમેશા લલચાયેલું રહે છે.

શ્રીપાદ પ્રભુની અદ્‌ભૂત લીલા

દત્તાનંદ સ્વામીએ કહેવાનો પ્રારંભ કર્યો : નાનપણમાં મને સ્પષ્ટ બોલતા આવડતું નહીં. હું તોતડું બોલતો આથી બધા જ મારી મશ્કરી કરતા. મને એક ભીષણ રોગ લાગુ પડ્યો. પાંચમાં વર્ષથી તે વધવા લાગ્યો. એક વર્ષમાં હું દસ વર્ષ જેટલો વૃદ્ધ થયો. હું દસ વર્ષનો હતો ત્યારે પચ્ચાસવર્ષ જેવાં લક્ષણો મારામાં દેખાતાં. તે સમયે બાપન્નાર્યુલુએ પીઠિકાપુરમ્ માં યજ્ઞ આરંભ્યો હતો. મારા પિતા મને યજ્ઞનાં દર્શન કરવાં પીઠિકાપુરમ્ લઇ ગયા. તે સમયે શ્રીપાદપ્રભુની ઉંમર ૬ વર્ષ કરતાં વધુ ન હતી.

યજ્ઞ માટે જરૂરી ઘી એકઠું કરવામાં આવ્યું હતું. તે સમગ્ર ઘી એક ઉંમરલાયક બ્રાહ્મણને સ્વાધીન કર્યું હતું. નિત્ય જોઈતા ઘી નો ૨/૩ ભાગ તે બ્રાહ્મણ યજ્ઞ માટે લઇ આવતો જ્યારે ૧/૩ જથ્થો ઘી નો તે પોતાને ઘેર છૂપાવી રાખતો. યજ્ઞ નો પ્રારંભ થયો પરંતુ થોડા જ સમયમાં ઘી વપરાઇ ગયું. અણીના સમયે ઘી ની વ્યવસ્થા પણ અશક્ય હતી. તે એક ચિંતા નો વિષય હતો.

બાપન્નાયાર્યુલુએ શ્રીપાદ પ્રતિ હેતુ પુરઃ સર જોયું. શ્રીપાદે જવાબમાં કહ્યું : કેટલાક ચોર મારું ઘન ચોરી કરવાની યોજના બનાવી રહ્યા છે પરંતુ હું તેને સફળ નહીં થવા દઉં. યોગ્ય સમયે તેમને શિક્ષા થશે. તેમના ઘેર પત્ની સાથે શનિભગવાને રહેવું તેમ આજ્ઞા કરું છું.''

ઉપર મુજબ બોલીને શ્રીપાદે તે વૃદ્ધ બ્રાહ્મણને બોલાવી તેને તાડપત્ર પર નીચે પ્રમાણે લખી આપ્યું : ''હે ગંગા માતા, યજ્ઞ માટે પૂરતું ઉધાર ઘી આપવું. મારા દાદા અને વેંકટપ્પા શ્રેષ્ઠી તમને પાછું આપશે. આ શ્રીપાદ વલ્લભની આજ્ઞા.'' આ પત્ર તેમણે શ્રેષ્ઠીને બતાવ્યો. તેમણે તે કબુલ રાખ્યું. તે વૃદ્ધ બ્રાહ્મણ સાથે બીજા ચાર બ્રાહ્મણ પાદત્રયા તીર્થ પર ગયા. તે પત્ર તીર્થરાજને સમર્પણ કર્યો અને સાથે લઇ ગયેલા વાસણોમાં તીર્થ જળ ભરી લીધું. વેદમંત્ર બોલતાં બોલતાં તે બ્રાહ્મણો યજ્ઞસ્થળે આવ્યા. તે જળ લાવતા લાવતાં જ બધાની સમક્ષ જળ ઘી માં પરિવર્તિત થયું. તે ઘી ની આહુતિ થી યજ્ઞ ની સાંગતા થઇ. બધાજ આનંદિત થયા. શરત અનુસાર શ્રેષ્ઠીએ તે વાસણોમાં ઘી ભરી તીર્થને સમર્પણ કર્યું. ઘી પાણીમાં નાંખતાંજ તેનું જળમાં પરિવર્તન થયું.

મારા (દત્તાનંદ) પિતાએ મારું દુઃખ (તોતડાપણું) શ્રીપાદને નિવેદન કર્યું. તેમણે અભય આપતાં કહ્યું : થોડો સમય

પ્રતીક્ષા કરો. રોગનું નિવારણ થશે. એક ઘર બળવાનું છે; તેનું મુહૂર્ત કાઢવાનું છે. શ્રીપાદ પ્રભુનાં વચનો ન સમજાય તેવાં હતાં. તે વૃદ્ધ બ્રાહ્મણ ત્યાં જોવા આવ્યો કે ઘી ની અછતને લીધે યજ્ઞ માં કાંઇ હાની તો નથી થઈ? શ્રીપાદનાં દર્શન તી લાભ જ થશે તેવી તેની દ્રઢ શ્રદ્ધા હતી.

શ્રીપાદપ્રભુએ તે વૃદ્ધ બ્રાહ્મણને કહ્યું : દાદાજી, તમને મુહૂર્ત કાઢતાં સારું આવડે છે. એક ઘરને અગ્નિદાહથી નષ્ટ કરવાનું છે. તેનું મુહૂર્ત કાઢી આપો! તે વૃદ્ધ બ્રાહ્મણે કહ્યું : ગૃહનિર્માણ માટે, ભૂમિ પૂજન માટે મુહૂર્ત હોય છે પરંતુ ઘર બાળવા માટે કોઈ મુહૂર્ત હોતું નથી. શ્રીપાદે પૂછ્યું, ચોરી કરવા, ગૃહદાહને માટે કેમ મુહૂર્ત નથી હોતાં? તે બ્રાહ્મણે કહ્યું : તેવા કોઇ મુહૂર્થ અંગે મને ખબર નથી.

શ્રીપાદે કહ્યું : દાદાજી, તમે કેટલી સરસ વાત કરી? આપણા પવિત્ર યજ્ઞ માટેનું ઘી એક ધૂર્તે ચોર્યું. અગ્નિદેવને પણ ક્કડીને ભૂખ લાગી. ધર્માનુસાર તેમને જોઇતું ઘી ન મળવાને લીધે તેમણે ઘર બાળીને પોતાની ભૂખ સંતોષી છે. અગ્નિદેવતા હર્ષોલ્લાસથી કીકીયારીઓ પાડી રહ્યા છે!

શ્રીપાદે પ્રભુનું વચન સાંભળ્યા પછી તે બ્રાહ્મણનો ચેહરો મ્લાન થયો. શ્રીપાદે કહ્યુ : તારું ઘર ભસ્મીભૂત થયું છે તેની થોડી ભસ્મ લઇ આવ. શ્રીપાદ પ્રભુ અનુગ્રહ કરીને વરદાન આપે છે તેવી જ રીતે સંતપ્ત થાય તો સંપત્તિ નષ્ટ પણ કરે છે તેની તે બ્રાહ્મણને સારી રીતે ખબર હતી. એકપણ શબ્દ બોલ્યાવિના તે બ્રાહ્મણ પોતાના અગ્નિદગ્ધ ઘરની ભસ્મ લઇ આવ્યો. તે ભસ્મ પાણીમાં ઓગાળીને. મને (દત્તાનંદ) શ્રીપાદની આજ્ઞાનુસાર આપવામાં આવી. ત્રણ દિવસ તે ભસ્મ મેં શ્રીપાદ આજ્ઞાથી લીધી. અમે ત્રણ દિવસ શ્રી બાપન્નાર્ય ને ઘેર રહ્યા. મારું તોતડાપણું પૂર્ણત : નષ્ટ થયું અને મને પૂર્વવત્ સ્વાસ્થ પ્રાપ્ત થયું.

શ્રીપાદ પ્રભુએ પોતાનો દિવ્ય હાથ મારા મસ્તક પર મૂકીને શક્તિપાત કર્યો. આમ પ્રભુએ મને જ્ઞાન આપીને ધન્ય કર્યો. તે પછી પ્રભુ આશીર્વાદાત્મક રીતે બોલ્યા : આજથી તું દત્તાનંદ નામથી પ્રસિદ્ધ થઇશ. ગૃહસ્થાશ્રમ સ્વીકારી લોકોને તારીશ. અને ધર્મબોધ કરીશ. તારી અને આ વૃદ્ધ બ્રાહ્મણની ગત જન્મની કથની સાંભળ :

તું અને આ વૃદ્ધબ્રાહ્મણ ગત જન્મે વેપાર કરતા હતા. વેપારમાં વૈમનસ્ય થવાથી બંને એક બીજાનો નાશ કરવા પ્રયત્ન કરતા હતા. એક દિવસ તે આ વૃદ્ધ બ્રાહ્મણને ઘેર નોંતરું આપી જમવા બોલાવ્યો અને પ્રેમથી ખીર ભોજનમાં આપી. તેં ખીરમાં ઝેર મેળવ્યું હતું. તેની આ વૃદ્ધ બ્રાહ્મણને ખબર ન હતી. તેણે ખીર પીધી અને ઝેરને લીધે તેનું મૃત્યુ થયું.

આ વૃદ્ધ બ્રાહ્મણે તને ખબર ન પડે તે રીતે બીજા માણસો દ્વારા તારા ઘરને દગ્ધ કર્યું. ઘર સંપૂર્ણ બળીને ભસ્મ થયું. તે આગમાં તારી પત્ની પણ બળીને ખાખ થઇ. ઘેર આવીને તેં જોયું તો તારો સર્વનાશ થયેલો જોઇ તારું હૃદય પણ બંધ પડ્યું અને તું મૃત્યુ પામ્યો. ગત જન્મે વિષપ્રયોગ તેં કર્યો હોવાથી આવી વિચિત્ર વ્યાધિ તને વળગી. તારુ ઘર ગત જન્મે આ બ્રાહ્મણે બાળ્યું અને આ જન્મે તેનું ઘર બળીને ભસ્મ થયું . આ લીલાથી તમને બંનેને મેં કર્મબંધન થી મુકત કર્યા.

શ્રીપાદ પ્રભુનો અનુગ્રહ પ્રાપ્ત કરી હું ઘેર પાછો ફર્યો. તેમની કૃપાથી હું વેદશાસ્ત્ર સંપન્ન થયો. તે વૃદ્ધ બ્રાહ્મણને નરસિંહ વર્માએ નવું ઘર બાંધી આપ્યું. શ્રીપાદકૃપા પ્રસાદથી બંનેના કર્મબંદનોનો વિચ્છેદ કરી બંનેનું કલ્યાણ થયું. શ્રીપાદ પ્રભુની લીલાઓ અત્યંત દિવ્ય અને અગાધ છે.

દત્તાનંદે પુનઃ કહ્યું : હે શંકર ભટ્ટ, સર્વ દેવતાઓ તેજ માંથી નિર્માણ થયા છે. અદિતી માતા જ સર્વ દેવતાઓની માતા છે. દેવતાઓજ માનવ પ્રવૃત્તિને, વિકાસના કારક છે. દેવતા મનુષ્યને તેજ પ્રદાન કરે છે. માનવ ના આત્માપર દિવ્ય ચૈતન્ય સંપદાનો વર્ષાવ કરે છે. તે સત્ય પોષક હોય છે. તેઓ જ સત્યલોકના નિર્માતા છે. દેવતાઓજ માનવના સંપૂર્ણ મોક્ષને માટે,અવ્યાજ આનંદને માટે કારણ ભૂત છે.

બ્રાહ્મણ- ભૂલોકની દેવતા

સર્વ દેવતા મંત્રસ્વરૂપ છે. સમગ્ર વિશ્વ દેવોને આધીન છે. દેવતાઓ મંત્રને આધીન છે. મંત્રો સદ્‌બ્રાહ્મણોને આધીન છે માટે બ્રાહ્મણો પૃથ્વીપરના દેવતાઓ (ભૂદેવો) ગણાય છે. શબ્દ સાધારણતઃ પંચેંદ્રિય દ્વારા ગ્રહણ કરી શકાય છે. શબ્દ, પ્રકાશ, ગમન, સ્પર્શ, શિતોષ્ણ, વિસ્મૃતિ, બલપ્રયોગ, વેગ, ગમન ઇત્યાદિ ખૂબ જ અલ્પ પ્રમાણમાં રહેલા પ્રાથમિક ભાવ નિવેદન કરવા મનુષ્યના ઉપયોગમાં આવે છે. ભાષાનો જેમ ક્રમિક વિકાસ થતો ગયો તેમ તેમ ભાષામાં ભાવોની વિવિધતા, નિશ્ચિતતા માં વધારો થયો. આ માટે અનિશ્ચિતતામાંથી નિશ્ચિતતા, નિશ્ચલત્વ ભૌતિક અંશ માંથી માનસિક અંશમાં, અવ્યક્ત માંથી વ્યક્તએવી ભાવના, ભાષાની પ્રગતિ સાથે પણ વૃદ્ધિંગત થઇ.

પવિત્ર ગ્રંથ પઠણ વિશેષ ફળદાયી

તમારો શ્રીપાદપ્રભુનો ચરિત્રાત્મક ગ્રંથ સંસ્કૃત ભાષામાં લખવાનો મનોરથ અત્યંત સ્તુત્ય છે. સંસ્કૃત ગ્રંથ સમય જતાં તેલગુ ભાષામાં અનુવાદ પામશે. ભાષાંતરિત કરેલા ગ્રંથ પઠણ નું ફળ, મૂળ ગ્રંથના પઠણના ફળ જેવું જ લાભપ્રદ રહેશે. શ્રીપાદપ્રભુનું ચરિત્ર કોઇપણ ક્યાંય પઠણ કરતું હોય તો શ્રીપાદપ્રભુ સૂક્ષ્મરૂપ થી ત્યાં હાજર થઇ શ્રવણ કરે છે. તે અંગે એક કથા તને સંભળાવું છું. તે સાવધાન થઇ સાંભળ.

શ્રીપાદપ્રભુ સાત વર્ષના થયા.તેમને વેદોક્ત વિધિથી ઉપનયન સંસ્કાર કરવામાં આવ્યા. તે સમયે સંપન્ન ગૃહસ્થ ના ઘેર આવા કાર્યક્રમો હોય એટલે ચારે બાજુ આનંદનું વાતારણ રહેતું. બાપન્નાર્યુલુ ના તો આનંદને કોઇ સીમાજ ન હતી. તેમણે પોતાના જ્ઞાતિ બાંધવોને દત્તચરિત્ર શ્રવણ કરવા આમંત્રિત કર્યા

હતા. બધા જ જ્ઞાતિજનો મોટી ઉત્સુકતા થી દત્ત ચરિત્ર શ્રવણ કરવા આવ્યા હતા.

દત્તદાસે ચરિત્ર કહેવાની શરુઆત કરી : પૂર્વયૂગમાં પરમપવિત્ર દંપતી અનસૂયા અને અત્રિ મહર્ષિને એક પુત્રરત્નની પ્રાપ્તિ થઇ. તેનું નામ દત્તાત્રેય (દત્ત+આત્રેય) રાખવામાં આવ્યું. તે જ પરંજ્યોતિ સ્વરૂપ દત્તાત્રેય હાલના કલિયુગમાં શ્રીપાદ શ્રીવલ્લભરૂપે પીઠિકાપુરમાં અવતર્યા છે. તે મહાપ્રભુનો આજે ઉપનયન સંસ્કાર સંપન્ન થયો. ઉપનયન સંસ્કાર પછી દિવ્ય તેજસ્વી એવા શ્રીપાદપ્રભુ વધુ તેજ : પૂંજ દેખાવા લાગ્યા. આવા દીનજન ઉદ્ધારક પતિત ઉદ્ધારક ભગવાનનું નિત્ય મંગલ થાવ!

આજ કથા તેઓ વારંવાર કહેતા હતા અને શ્રોતાઓ તન્મયતાથી શ્રવણ કરી રહ્યા હતા. આ પ્રમાણે ત્રેપન વખત કહેવાયું. દત્તદાસ પર પ્રભુની અમૃતદ્રષ્ટિ પડી. ઉપનયન વિધિ પૂરો થયા પછી શ્રીપાદપ્રભુ ત્યાં એકત્ર થયેલા બ્રાહ્મણોને કહેવા લાગ્યા : હું ત્વરિત દત્તદાસને ઘેર જવાનો છું. જવા માટે કારણ પૂછતાં શ્રીપાદે કહ્યું : વિશુદ્ધ અંતઃકરણવાળા દત્તદાસ મારું ચરિત્ર કથન કરી રહ્યા છે. તેણે કહેલો એક કથાભાગ એટલે એક અધ્યાય એમ ગણતા ત્રેપન અધ્યાય પૂર્ણ થાય છે. મારા ચરિત્રના ૫૩ અધ્યાય શ્રધ્ધા થી પૂર્ણ કરનારને આપવા માટે સદ્યઃફલિત તરત જ તેને આપવાનું છે.

શ્રીપાદપ્રભુના ભક્ત વાત્સલ્યનો લાભ ન્યાત-કુળના ભેદરહિત સર્વને પ્રાપ્ત

શ્રીપાદપ્રભુને દત્તદાસને ઘેર જવા બ્રાહ્મણોએ અનુમતિ ન આપી. શ્રીપાદ પ્રભુ ક્રોધયુક્ત વાણી વદ્યા : તમે કોઇને પણ (ધર્મપુર : સર આચાર હોવા છતાં) પાંચમા વર્ણ તરીકે નિમ્નજાતિના લોકોને પોતાના અહંકારથી તેમનો તિરસ્કાર કરો છો. પરંતુ તેવા સરળહૃદયના લોકો પર મારો કૃપા કટાક્ષ વધુ છે. આવતી સદીમાં તેઓ ઉન્નતિસ્થિતિમાં રહેશે અને તમારું બ્રાહ્મણત્વ, તમારો અધિકાર તેમની સેવક્વૃત્તિ ધારણ કરી ધર્મભ્રષ્ટ, કર્મભ્રષ્ટ થશે. મારું વચન પથ્થર પર કોતરાયેલા શબ્દો પ્રમાણે સ્પષ્ટ છે. તેમાં એક પણ અક્ષરનો ફરક નહીં હોય. તમારા બ્રાહ્મણો પૈકી જે લોકો ધર્મઅનુસાર જીવન વ્યતીત કરશે તેમનું હું આંખમાં અંજન નાંખી સદૈવ રક્ષણ કરતો રહીશ.

શ્રીપાદના ક્રોધને શાંત કરવા તેમના માત-પિતાએ પ્રયત્ન કર્યો. થોડી જ ક્ષણોમાં તેઓ શાંત થયા અને તેમણે મૌન ધારણ કર્યું.તે જ સમયે શ્રીપાદપ્રભુએ દત્તદાસના ઘેર પોતાના દિવ્ય મંગળ સ્વરૂપમાં દર્શન આપ્યાં. દત્તદાસે પ્રેમથી સમર્પણ કરેલાં મધુર ફળો તેમણે સ્વીકાર્યા. તેમણે આપેલું દૂધ પ્રેમથી સ્વીકાર્યું. પ્રભુએ પોતાના દિવ્ય હસ્તથી ત્યાં હાજર સર્વને મિઠાઇનો પ્રસાદ આપ્યો અને દત્તદાસના ઘેર હાજર સર્વને આશીર્વાદ આપ્યા.

"હે શંકર ભટ્ટ, શ્રીપાદપ્રભુ ના નિર્મળ પ્રેમ જોયો? તેઓ ભાવનાના ભૂખ્યા છે ભૌતિકવસ્તુના નહી." તેમનો કૃપાપ્રસાદ મેળવવામાં જાતિ, કૂળ,ભૌતિક સંપન્નતા ને જરાક અમથો સંબંધ નથી. દત્ત પ્રસાદ આપણને કોઇ કુલાતીત વ્યક્તિ આપે તો પણ તેનો ભક્તિભાવથી સ્વીકાર કરવો. તે પ્રસાદ નો અનાદર કે અસ્વીકાર કરીએ તો અસ્વીકાર કરનારને કષ્ટ-આપત્તિ સહન કરવી પડે છે.

શ્રીપાદ પ્રભુના ભક્તો માટે બાર અભયવચનો

૧) મારા ચરિત્રનું પારાયણ જે સ્થળે થતું હોય ત્યાં હું સૂક્ષ્મ સ્વરૂપે હાજર હોઉં છું.

૨) મન, વાણી, શરીર અને કર્મદ્વારા મને સમર્પિત હોય તેવા સાધકોનું હું આંખોમાં અંજન આંજી સર્વદા રક્ષણ કરું છું.

૩) પીઠિકાપુરમ્ માં હું પ્રતિદિન મધ્યાન્હકાળે ભિક્ષા સ્વીકારુ છું. મારું ગમનાગમન એક રહસ્ય જ રહેશે.

૪) હંમેશા મારું ધ્યાન કરનારનું કર્મ, કેટલાય જન્મો નું એકઠું થયેલું હોય, તેને ભસ્મ કરી નાંખુ છે.

૫) (અન્ન એજ પરબ્રહ્મ- અન્નમોં રામચંદ્રાય) અન્ન માટે ટળવળનાર ને અન્ન આપવાથી હું અન્નદાતા પર ચોક્કસ પ્રસન્ન થાઉ છું.

૬) હું શ્રીપાદ શ્રીવલ્લભ છું(જયાં પ્રભુપાદ (સ્વયં) છે ત્યાં શ્રી લક્ષ્મી અખંડ પણે વાસ કરે છે)મારા ભક્તોને ઘેર મહાલક્ષ્મી તેની પૂર્ણ કળાથી પ્રકાશિત હોય છે.

૭) તમારું અંતઃકરણ શુદ્ધ હોય તો મારી કૃપાદ્રષ્ટિ હંમેશા તમારા પર હોય છે.

૮) તમે જે દેવતા સ્વરૂપની આરાધના કરશો, જે કોઇ સદ્‌ગુરુની ઉપાસના કરશો, તે મને જ પ્રાપ્ત થશે.

૯) તમે કરેલી પ્રાર્થના મને જ પહોંચે છે. મારો અનુગ્રહ/ આશીર્વાદ, તમે આરાધેલ દેવતા દ્વારા/ તમારા સદ્‌ગુરુ દ્વારા તમને પ્રાપ્ત થશે.

૧૦) શ્રીપાદવલ્લભ એટલે કેવળ નામરૂપ જ નહીં. સકલ દેવતા સ્વરૂપ, સમસ્ત શક્તિના અંશ સમ્મિલિત થઇ મારું વિરાટ સ્વરૂપ, અનુષ્ઠાન દ્વારા જ તમે સમજી શકશો.

૧૧) શ્રીપાદ શ્રીવલ્લભ એ મારો સંપૂર્ણ યોગાવતાર છે. જે મહાયોગી, મહાસિદ્ધપુરુષ મારું નિત્યધ્યાન કરે છે તેઓ મારાજ અંશ છે.

૧૨) તમે મારી આરાધના કરો તો હું તને ધર્મમાર્ગનો, કર્મમાર્ગનો બોધ કરું છું. તમે પતિત ન થાવ તે માટે હંમેશા તમારું રક્ષણ કરું છું.

॥ શ્રીપાદ શ્રીવલ્લભનો જયજયકાર હો॥

॥અધ્યાય ૧૪ સમાપ્ત ॥

॥શ્રીપાદરાજં શરણં પ્રપધ્યે॥

અધ્યાય ૧૫

બંગરપ્પા અને સુંદરરામ શર્માનો વૃત્તાંત

મેં (શંકરભટ્ટે) શ્રી દત્તાનંદ પાસેથી પરવાનગી લઇ કુરવપુર તરફ પ્રયાણ આદર્યું. રસ્તે માર્ગક્રમણ કરતાં મને એક સ્થળે તરસ લાગી. હું નજીક દેખાતા કૂવા પર તરસ છિપાવવા ગયો. પાણી કાઢવા ત્યાં દોરી અને (લોટો) ત્યાં હતાં કૂવામાં પાણી કેટલું ઊંડું છે તે જોવા મેં કૂવામાં નજર કરી. કૂવાનું વિચિત્ર દ્રશ્ય જોઇ હું આશ્ચર્યમાં ગરકાવ થઇ ગયો. કૂવાની અંદર ભીંતમાં ઊગેલા ઝાડની ડાળીએ એક વ્યક્તિ ઉપર થી નીચે ગોળગોળ હિંચકા ખાતી હતી. તે અપરિચિત વ્યક્તિએ મારા પ્રતિ પ્રેમપૂર્વક જોયું અને અતિ નિકટનો પરિચિત હોય તે રીતે મને સંબોધન કર્યું: અરે, શંકર ભટ્ટ!

મને આશ્ચર્ય થયું. મારા નામની તેને કેવી રીતે ખબર પડી? મેં જીજ્ઞાસાથી તેને તે અંગે પૂછ્યું. તે અપરિચિત વ્યક્તિએ સહજતાથી કહ્યું : મને ફક્ત તારા નામનીજ ખબર છે તેમ નથી. તું શ્રીપાદપ્રભુનો ભક્ત છે અને તેમને મળવા માટે કુરુગડ્ડી જાય છે તેની પણ મને જાણ છે. તને મળવા માટે જ હું પ્રતીક્ષા કરી રહ્યો હતો.

કૂવામાં ગોળ ગોળ હિંચકા ખાતા માણસને બહાર કેવી રીતે કાઢવો તે અંગે હું વિચાર કરતો હતો. પાણી કાઢવા માટેની દોરી તેટલી મજબુત ન હતી. મારા મનનો વિચાર જાણી તે પુણ્યપુરુષ બોલ્યો : પ્રાપંચિક બંધનોથી સંસાર રૂપી કૂવામાં પડેલો માનવ તું, બંધનરહિત વિચિત્ર યોગ પ્રક્રિયા દ્વારા આત્માનંદમાં મગ્ન મને કેવી રીતે બહાર કાઢીશ? હું જ પોતે મારી રીતે બહાર આવીશ. આપણી શક્તિ ઓછી પડે તો શ્રીપાદ પ્રભુ કરુણાકરી શક્તિનો અનુગ્રહ કરશે.' આટલું કહીને તે વ્યક્તિ ક્ષણાર્ધમાં મારી બાજૂમાં આવી ઊભો રહ્યો.

હું ભ્રમમાં પડ્યો. તે વ્યક્તિએ વક્તવ્ય આગળ ચલાવ્યું. મારું નામ બંગરપ્પા. તને તરસ લાગી હોય તેમ લાગે છે. હું તારી તૃષા છિપાવીશ. આમ કહીને તેણે કૂવામાંથી ઝડપ થી પાણી કાઢ્યું અને તે પાણી પોતે જ પી ગયો. પરંતુ આશ્ચર્ય એ કે પાણી તેણે પીધું અને મારી પ્યાસ બુઝાઇ ગઇ. મને તેનું ઘણું જ આશ્ચર્ય થયું. (મહાભારતમાં ભગવાન શ્રીકૃષ્ણે તાંદળજાનું એક જ પાન ખાઇને દુર્વાસા અને તેમના શિષ્યોની ભૂખ દૂર કરી હતી.) તે પછી અમે બંનેએ પ્રવાસ આરંભ્યો. બંગરપ્પાએ વક્તવ્ય શરુ કર્યું.

હું સોની કુંટુંબ માંથી આવું છું. મેં વિવિધ પ્રકારનાં મંત્ર, તંત્ર માં પ્રાવીણ્ય મેળવ્યું હતું. મંત્રની શક્તિથી મને ન ગમતા માણસને મારી નાંખવાની પણ શક્તિ હતી. હું ભૂત, પ્રેત પિશાચનાં સહવાસમાં રહ્યો હતો. મારું નામ સાંભળીને લોકો ભયથી ધ્રુજતા હતા. જે કોઇ ગામમાં હું જતો ત્યાંના લોકો ડરી જઇને હું ભૂતપ્રેતનો દુષ્ટ પ્રયોગ ન કરું તે માટે મને વિપુલ ધન આપી જતા. મારા ચેહરા પર સામાન્ય માણસમાં દેખાતી નિર્દોષતા પ્રસન્નતા શાંતિ નાશ પામી ભૂતપ્રેતની વિકૃત, ક્રૂર અને ભયાવૃત્ત આવા લોકોને દેખાતી.

પરિભ્રમણ કરતો કરતો પૂર્વ પુણ્યાઇ થી હું એક વખત પીઠિકાપુરમ્ જઇ પહોંચ્યો. શ્રીદત્તભગવાને જ્યાં અવતાર લીધો તે પવિત્ર નગરીમાં પણ ક્ષુદ્રવૃત્તિવાળા અનેક લોકો ત્યાં હાજર હતા. પરસ્પર કલહ અને દ્વેષભાવ રાખનાર લોકોની પીઠિકાપુરમાં જરાકે ખોટ ન હતી. શ્રી બાપન્નાર્યુલુ અને શ્રીપાદ વિશે અનેક ચિત્રવિચિત્ર વાતો મે કર્ણોપકર્ણ સાંભળી હતી.

મારી વૃત્તિ અનુસાર મેં સહુ પ્રથમ બાપન્નાર્યુલુને મારી નાંખવા તેમ નક્કી કર્યું. હું ઝરણામાં જઇ ખોબા ખોબા વડે પાણી પીવા લાગ્યો. મને મનુષ્યને મારી નાંખવા માટેની અનેક વિદ્યા આવડતી હતી. તે પૈકી એક વિદ્યામાં મારે જે વ્યક્તિને મારી નાંખવી હોય તેનું ધ્યાન ધરીને મારે પાણી પીવાનું. આમ કરવાથી પાણી મારે પીવાનું પરંતુ તે વ્યક્તિના પેટમાં જતું. હું ઝરણાનું પાણી પીતો હતો ત્યારે બાપન્નાર્ય શ્રીપાદ પ્રભુ પાસે હતા. શ્રીપાદ બાપન્નાર્યના પેટ પર હાથ ફેરવતા અને તે પાણી ઊડી જતું. હું પાણી પી પીને થાકી ગયો. પરંતુ બાપન્નાર્ય પર તેનું કોઇ અનિષ્ઠ પરિણામ ન થયું. તેઓ પૂર્વવત્ સ્વસ્થ હતા. મારી વિદ્યા આ સમયે કેમ સફળ ન રહી તેનું મને દુઃખ થયું.

શ્રીપાદ પ્રભુની ક્ષુદ્ર વિદ્યા ઉપાસકને શિક્ષા

મને સર્પ વિદ્યાનું જ્ઞાન હતુ. એક સર્પ મંત્ર બોલું તો તે મંત્રના પ્રભાવે ઇચ્છિત મનુષ્યના ઘેર સાપ જઇને તે વ્યક્તિને દંશ કરતો મેં બાપન્નાર્યુલુનું ધ્યાન કરી સર્પ મંત્ર નું ઉચ્ચારણ કર્યું. અનેક સર્પ બાપન્નાર્યુલુના ઘેર ગયા અને ત્યાં સ્થિત વેલપર તુરિયાની માફક લટકતા રહ્યા. પરતું તે સાપ બાપન્નાર્યુલુને કશું જ હાનિકારક કરી શક્યા નહીં. બે મુહુર્તનો

સમય થતાં તે બધા સાપ જ્યાંથી આવ્યા હતા. ત્યાં પાછા જતા રહ્યા . આમ મારો બીજો પ્રયત્ન પણ અસફળ રહ્યો.

મારા તાબામાં રહેતા ભૂતપ્રેત પણ બાપન્નાર્યુલુના ઘર નજીક પણ ફરકી શકતા ન હતા. આ બધું શ્રીપાદ પ્રભુના પ્રભાવને લીધે છે તે હું જાણી ચૂક્યો હતો. આટલું જાણ્યા પછી પણ મારી રાક્ષસી વૃત્તિ શાંત થઇ ન હતી. હું સ્મશાન માં ગયો અને ત્યાં લોટમાંથી શ્રીપાદનું પુતળું બનાવી તેમનો ઘાત કરવા ઉદ્યુક્ત થયો. આ મારણક્રિયામાં તે પુતળાને બત્રીસ જગ્યાએ (જે શરીરના મર્મસ્થાનો છે ત્યાં) સોય ભોંકવાની. આમ કરવાથી જેનું પુતળુ બનાવ્યું હોય તે પુતળાને ૩૨ સ્થળે સોંય ભોંકવાથી અસહ્ય પીડા જાય છે. એટલું જ નહીં પણ તે સોય ઓગળીને તેમના લોહીમાં ભળી જઇ ઝેરસમ બની જાય છે અને તેમાં તે વ્યક્તિનું નિશ્ચિત મૃત્યુ થાય છે. આ રીતે શ્રીપાદનો અંત લાવવા હું પ્રવૃત્તિશીલ રહ્યો. પરંતુ આ પ્રયોગ પણ નિષ્ફળ રહ્યો.

એક રાત્રે મારા શરીરમાં પાણી ભરાતું હોય તેમ જણાયું. મને તેનાથી પ્રાણાંતક વેદના થવા લાગી. બાપન્નાર્યુલુનાં ઘેર મોકલેલા સર્પો આવીને મનેજ દંશ દેવા લાગ્યા. શ્રીપાદના પુતળાને જે જે સ્થળે મેં સોયો ભોંકી હતી તે તે સ્થળે મને અસહ્ય પીડા થતી હતી. મને નરકની યાતના જેવું દુઃખ થયું. ''છેવટે હારીને હું શ્રીપાદપ્રભુને મનઃપૂર્વક શરણે ગયો. મને અંતર્દૃષ્ટિથી શ્રીપાદ પ્રભુનાં દર્શન થયાં. તેમના મુખથી અમૃત વચનો ફૂટ્યા : તેમણે કહ્યું : હે બંગરપ્પા, તેં કરેલા મોટા પાપને લીધે અનેક વર્ષો સુધી તારા ઇહ લોકમાં અસહ્ય યાતના ભોગવ્યા બાદ નરકમાં પણ અનંત દુઃખોને સહન કરવાનું થાત. પરંતુ હું તારાપર કૃપા કરું છું જેથી એક જ રાત્રીમાં થયેલા દુઃખ દ્વારા પાપ કર્મોનો નાશ કરું છું.તારી સર્વપ્રકારની ક્ષુદ્ર વિદ્યાનો પણ નાશ કરું છું. તેમ છતાં તરસથી વ્યાકૂળ મનુષ્યને અંતર્દૃષ્ટિથી તને દેખાતાં તું પોતે પાણી પીને તે મનુષ્યની તૃષા છિપાવી શકીશ. ગુલાંટ ખાવી તે એક યોગપ્રક્રિયા છે. તેના અભ્યાસ દ્વારા તું આનંદ પ્રાપ્ત કરીશ. આજ થી તું સાત્વિક પ્રવૃતિનો સ્વીકાર કરી જીવન વ્યતીત કરજે. મારા માતાપિતા ને ઘેર અથવા શ્રી બાપન્નાર્યુલુ ના ઘેર પગ મૂકવા પણ ઘણા જન્મનું પુણ્યભાથું જોઇએ. આ જન્મમાં તારી પાસે તે નથી''

આગળ પર શ્રીપાદપ્રભએ કહ્યું : જીવન આપનાર પરમેશ્વર છે માટે પ્રાણ લેવાનો અધિકાર પણ પરમેશ્વરનોજ છે. માતા પિતા જન્મદાતા હોવાથી પરમ પૂજ્ય હોય છે. તેમની વૃધ્ધાવસ્થામાં તેમનાપ્રતિ અનાદર દાખવનારા પ્રત્યે મારો કૃપા કટાક્ષ હોતો નથી. તેં તારી ક્ષુદ્રવિદ્યાથી કેટલાંય નિષ્પાપ લોકોના જાન લીધા. તે પાપોનું ફળ તને શંકરભટ્ટ નામનો કર્ણાટકી બ્રાહ્મણ તને મળશે ત્યા સુધી તું ભોગવીશ. તે પછી તે નિઃશેષ થશે''

''તે શંકરભટ્ટ મારું ચરિત્ર આલેખન કરશે તેમ શ્રીપાદપ્રભુએ મને કહ્યું હતું. આ ઘટના બની ત્યારે શ્રીપાદપ્રભુની ઉમર ૭-૮ વર્ષની હતી. તે દિવસ થી હું તારી પ્રતીક્ષા કરી રહ્યો છું. આજનો દિવસ મારા માટે અગત્યનો અને શુભ દિવસ છે. ''આ પ્રમાણે બંગરપ્પાનું વક્તવ્ય પૂરું થયું. આ ઘટના મને અચંબામાં નાખનારી હતી. મેં મારી શંકા પ્રગટ કરતાં કહ્યું. તમે પાણી પીઓ અને બીજાની તરસ છીપે. આનું રહસ્ય શું?

બંગરપ્પાએ કહ્યું : એક યોગપ્રક્રિયા વડે હું બીજા જીવોના પ્રાણમય શરીર સાથે અનુસંધાન કરું છું . તે ક્રિયા દ્વારા આ પ્રકારનું તાદાત્મ્ય ભાવનાથી સાધ્ય થાય છે. રામાયણમાં કથા આવે છે કે કિષ્કિંધા નગરીના વાનરરાજા ને એક યોગપ્રક્રિયા સાધ્ય હતી. જેના વડે તેની સામે યુધ્ધમાં પ્રતિસ્પર્ધા કરતાં તેની શક્તિ બેવડાઇ જતી હતી. આ કારણથી પ્રભુ રામચંદ્રે તેની સામે પ્રગટ થયા વગર ઝાડીમાં છૂપાઇને તેનો વધ કર્યો હતો. સામે જાતનો વાલી પાસે રામચંદ્રજી કરતાં પણ શક્તિ બમણી થાત.

વિશ્વામિત્ર મહર્ષિએ રામ-લક્ષ્મણને બલા અને અતિબલા નામના અત્યંત પવિત્ર મંત્રનો ઉપદેશ કર્યો હોત. આ મંત્રના સ્પંદનોના પ્રભાવથી પ્રાણશક્તિની સિદ્ધિ શક્ય બને છે. માનવ શરીર ના શુદ્ધિકરણ માટે ક્રમિક બાર અવસ્થા છે. પ્રભુ રામચંદ્રજીનો દેહ બારમી અવસ્થામાં હતો. શ્રીપાદ પ્રભુનો પણ દેહ શુદ્ધિની બારમી અવસ્થામાં હોવાથી તેમનામાં અનંત શક્તિ, અનંત જ્ઞાન, અનંત વ્યાપકતા, સહજ રીતે સિદ્ધ હતી.

સાધના માર્ગની સાત ભૂમિકાઓ

માનવ વિકાસની સાત ભૂમિકાઓ છે. પ્રથમ ભૂમિકામાં મનુષ્ય સ્થૂળ દેહેન્દ્રિયો અને સૂક્ષ્મ દેહેન્દ્રિયો નો ઉપયોગ એક સાથે કરી શકે છે.

બીજી ભૂમિકામાં સૂક્ષ્મ દેહેન્દ્રિયો ને આધારે સૂક્ષ્મ જગતમાં પ્રવેશ કરી નાના નાના ચમત્કાર કરવાનું સામર્થ્ય પ્રાપ્ત થાય છે.

ત્રીજી ભૂમિકામાં પ્રવેશ થતાં સૂક્ષ્મ શરીર દ્વારા દૂર પ્રયાણ કરી શકાય છે. ત્રીજી અને ચોથી ભૂમિકા વચ્ચે વશીકરણ કેન્દ્ર હોય છે. વશીકરણમાં હોઇએ ત્યારે આપણે જે સ્થિતિમાં હોઇએ તે જ સ્થિતિમાં આપણે રહીએ છીએ. ગૌતમઋષિએ અહલ્યાને શાપ આપ્યો ત્યારે અહલ્યાને આશ્ચર્ય થયું. તેનું શીલ અક્ષય્ય છે તેમ તેનો દૃઢ વિશ્વાસ હતો. પ્રભુરામચંદ્રનાં દર્શન સુધી તે તેવી જ સ્થિતિમાં રહી. અહલ્યાનું શરીર પથ્થર મય થયું હતું તે જ રીતે તેનું મન પણ (પથ્થરમય) બની ગયું હતું. એટલે કે તે ત્રીજી

અને ચોથી ભૂમિકા વચ્ચેના વશીકરણ કેન્દ્રમાં (અવસ્થામાં) સ્થિત હતી.

પ્રભુરામચંદ્રની પદરજનો સ્પર્શ થતાં જ તેનું મનોપુષ્પ વિકસિત થયું અને તે સહજ સ્થિતિમાં પાછી આવી.

ચોથી ભૂમિકામાં પહોંચતાંજ આત્માને વિશાળ યોગ શક્તિનો લાભ થાય છે. આ યોગશક્તિનો પોતાના અંતરાત્માના બોધ અનુસાર લોકકલ્યાણ અર્થે વિનિયોગ કરવામાં આવે તો સાધકને તેનાથી પણ ઉચ્ચસ્થિતિ પ્રાપ્ત થાય છે. પરંતુ પાપકાર્ય ને નિમિત્ત થનાર તુચ્છ સ્વાર્થ પ્રયોજન માટે જો તે શક્તિને વાપરવામાં આવે તો સાધકનું પતન થઇ તેનું ચૈતન્ય શિલા જેવું, પથ્થર જેવું થવાની દાસ્તી હોય છે. તે પછી હજારો જન્મ પછી માનવ જન્મ મળી શકે છે.

પાંચમી ભૂમિકા પર સાધક હોય તો તે સંકલ્પ જ્ઞાની હોય છે.

છઠ્ઠી ભૂમિકાપર સ્થિત સાધક ભાવજ્ઞાની હોય છે. સંકલ્પજ્ઞાની સાધક દૈવી સાક્ષાત્કાર સાથે પ્રાંપચિક કાર્યો પણ સાથે કરે છે. ભાવજ્ઞાની સાધકોને પ્રાપંચિક કાર્યકલાપ નો ધ્યાસ ખૂબ જ ઓછો હોય છે.

સાતમી ભૂમિકામાં રહેલો સાધક પરમાત્મા પાસેથી જ્ઞાનની પ્રાપ્તિ કરી શકે છે.

અવતારી પુરુષ અને સાધક નો ભેદ

બંગરપ્પાએ કહેલી વાતો સાંભળીને મારા મનમાં કેટલીક શંકાઓ ઉદ્‌ભવી. તે શંકાઓને નિર્મૂળ કરવા મેં (શંકરભટ્ટે) બંગરપ્પાને પ્રશ્ન કર્યો : ભક્તરાજ, જીવનમાં કેવળ પરિણામ ક્રમ જ હોય છે? પરિણામ ક્રમ અવતારી પુરુષોને પણ લાગુ પડે છે?'' મારા પ્રશ્નના જવાબમાં બંગરપ્પાએ કહ્યુ : અવતારી પુરુષ કાળના મહિમાથી નિર્માણ (પ્રગટ) થાય છે. માનવ જ્યારે ભગવાન થાય છે ત્યારે તે સમર્થ સદ્‌ગુરુ તેવી પદવી પામે છે. દેવ જો માનવરૂપમાં અવતરે તો તેઓ અવતારી પુરુષ તરીકે ઓળખાય છે.

માછલી જળમાં વેગથી તરી શકે છે. કૂર્મ (કાચબો) જમીન અને પાણી બંને સ્થળે રહી શકે છે. વરાહ એટલે ખડ્‌ગમૃગ, ભૂમિપર સહજ રીતે ચાલી શકે તેવું પ્રાણી. સિંહ એ પ્રાણીઓમાં સર્વ શ્રેષ્ઠ પ્રાણી છે.નરસિંહ આલતારમાં ભગવાન વિષ્ણુએ સિંહનું મુખ અને મનુષ્યનું ધડ એવું સંયુક્ત રૂપ ધારણ કર્યું હતું.

યાચના પ્રવૃત્તિવાળો તમોગુણ પ્રધાન વામન અવતાર. રજોગુણ યુકત પરશુરામ અવતાર. સત્વગુણ પ્રધાન રહેલો રામાવતાર. ત્રિગુણાતીત, નિર્ગુણતત્વ પ્રધાન એવો કૃષ્ણાવતાર. કર્મપ્રધાન એવો બુદ્ધ અવતાર. સમસ્ત સૃષ્ટિનો એકત્વમાંથી અનેકત્વ અને અનેકત્વ માંથી એક એવા પોતાનામાં સમાઇ જનાર, અત્યંત અદ્‌ભૂત, અત્યંત વિલક્ષણ યુગાવતાર એટલે જ શ્રીપાદ શ્રીવલ્લભાવતાર.

શ્રીપાદ પ્રભુ સાથે સંબંધ ન હોય તેવો યોગ સંપ્રદાય, મત, ધર્મ, ક્યાંયે નથી. શ્રીપાદ પ્રભુની સ્થિતિ બુદ્ધિવાનોને પણ સમજ પડે તેવી નથી. તેમના જેવા બીજા કોઇ નહીં પણ ફક્ત તેઓ જ છે. સર્વ સિદ્ધાંતોનો, સર્વ સંપ્રદાયોનો તેમનામાં સમન્વય છે. આ સૃષ્ટિનું આદિ બિંદુ અને અંતિમ બિંદુ પણ તેઓજ છે.સ્પંદનશીલ જગદ્‌વ્યાપાર નું નિરીક્ષણ કરનાર, સંકલ્પ કરનાર, ક્ષય કરનાર તેઓજ છે. આ અત્યંત ગૂઢ એવું દેવ રહસ્ય છે. સપ્તર્ષિઓને જે ન સમજાયું તેને હું કેવી રીતે સમજાવું? હે શંકરભટ્ટ, તું ખરેખર ધન્ય છે. તેમનું અવ્યાજ કારુણ્ય જેને લાભશે તે ખરેખર ધન્ય છે. બીજા બધા જીવ વ્યર્થ છે.

સત્કર્મ અને દુષ્કર્મ ફળ વિવરણ

મેં (શંકર ભટ્ટે) બંગરપ્પાને મારી શંકા આ પ્રમાણે રજુ કરી : મહારાજ, મને એક શંકા થાય છે. સમસ્ત કર્મનો બોધ કરી આપનાર તે પરમેશ્વર જ હોય તો થોડા લોકોને સારાકુળમાં અને થોડા લોકોને નીચ કુળમાં કેમ જન્મ આપે છે? ''મારો પ્રશ્ન સાંભળી બંગરપ્પા મોટેથી હસ્યો અને તેણે કહ્યું : તેં સારો પ્રશ્ન પૂછ્યો.સર્વસૃષ્ટિ ક્રમમાંથી નિર્માણ થયેલ છે. મૃત્યુનો ભય ન હોય તો જન્મદાત્રીમાં પણ પોતાના પુત્ર પર પ્રેમ નહીં કરે.

વેદોમાં પુરુષ શબ્દ આત્માના અર્થમાં વપરાયો હોવા છતાં આત્મા એટલે પુરુષ નથી. પુરુષ શબ્દ દેહને સૂચિત કરે છે અને આત્મા એ દેહ નથી. આત્મા શરીરથી ભિન્ન હોઇ અજન્મા, અવ્યક્ત, અચિંત્ય અને વિકારરહિત છે. માનવ અનેપ્રાણીમાત્રમાં એક જ આત્મા નિવાસ કરે છે. મનુષ્ય અને દેવમાં માત્ર ભેદ છે. આ ભેદને લીધે જ મનુષ્ય દેવત્વ પ્રાપ્ત કરવા પ્રયત્નશીલ હોય છે. આ પ્રયત્નને લીધે જ માનવનો વિકાસ થાય છે.

દેવોમાં ફક્ત સારી સર્જનાત્મક શક્તિઓજ હોય છે તેમ નથી. કેટલીક વિઘટન કારક તેમજ વિનાશ કારક શક્તિઓ પણ હોય છે. જે તે શક્તિનો આવશ્યકતાનુસાર ઉપયોગ કરી સૃષ્ટિનું સંચાલન સુવ્યવસ્થિત રીતે ચાલે તે માટે દેવો કામ કરે છે.

મનુષ્યના જન્મમાં સુખ અને દુઃખ એ પૂર્વકર્માનુસાર આવે છે. જીવનમાં દુઃખો આવે છે એટલે મનુષ્યને સુખનું મહત્વ (કિંમત) સમજાય છે અને સુખ મેળવવા માટે તે આકાંક્ષા રાખે છે. સૃષ્ટિમાં અનેક વખત એવું દેખાય છે કે અનેક દુષ્ટ, કુકર્મી, જનતાને ત્રાસ આપનાર લોકો અત્યંત સુખી જીવન જીવે છે અને

સત્યવચની, પ્રામાણિક, સદાચારી, સત્વશીલ વ્યક્તિને અનેક દુર્ઘટ સંકટોનો સામનો કરવો પડે છે. આવી વિપરિત સ્થિતિનું કારણ એ જ કે કુકર્મ કરવા છતાંય અત્યંત સુખનો ઉપભોગ કરનાર લોકોએ પૂર્વ જન્મમાં કેટલાક સત્કર્મો કરેલાં હોવાં જોઈએ. તે સત્કર્મોના ફળસ્વરૂપ તેમને આજે મળતા સુખોપ ભોગ પ્રાપ્ત થયા છે.

તે જ પ્રમાણે અત્યંત પ્રામાણિક, સત્વશીલ સજ્જન લોકો આજે દુઃખ ભોગવે છે તે તેમના પૂર્વજન્મનાં પાપના ફળ સ્વરૂપ જ. મનુષ્યને પોતાના પાપ અને પુણ્ય નું ફળ તરત ભોગવવા મળતુંનથી. તેને કેટલાકે સમય લાગે છે. પુણ્ય અથવા પાપ અત્યંત તીવ્ર સ્વરૂપનું હોય તો તે ફળ ત્વરિત મળે છે. મનુષ્યને વિવેકબુદ્ધિ ઈશ્વરે આપી હોવાથી સારું વા નરસું કામ કરવું મનુષ્યના હાથની વાત છે. તેણે સ્વેચ્છાએ કર્મ કરેલું હોવાથી તેને તેનું ફળ ભોગવવું પડે છે. સમાજમાં અધર્મ વધે, દુષ્ટ, દુરાચારી લોકો દ્વારા સજ્જનો અને સંતોનું છળ થાય તેવા સમયે ભગવાન સગુણરૂપ ધારણ કરી અવતાર લઈ પાપી, દુરાચારી લોકોનો નાશ કરી. ધર્મ અને સજ્જનોનું સંતોનું રક્ષણ કરે છે.

હજારો વર્ષોથી આકાશમાં તારા, ગ્રહો, હતા. પરતું તે હાલમાં છે તે પ્રમાણે સુવ્યવસ્થિત ન હતા. કાળે કરીને અનેક તારા ઓ નીચે ખરીને તેનું પથ્થરમાં રૂપાંતર થયું. અનેક ગ્રહ એક બીજામાં સમાઈ ગયા. પૃથ્વીસાથે બધાજ ગ્રહો સૂર્યની આજુબાજુ ભ્રમણ કરે છે. આ બધા ગ્રહોનાં આકર્ષણ, વિકર્ષણ (અપાકર્ષણ) ને લીધે જ સમગ્ર સૃષ્ટિ ચાલી રહી છે. તે સૂર્યની આસપાસ પરિક્રમા કરે છે.

પરમેશ્વર પ્રતિ આકર્ષાઈને લોકો આસ્તિક થાય છે અને સત્કર્મ કરવા પ્રયત્નશીલ થાય છે. જે લોકોને પરમેશ્વર પ્રતિ આકર્ષણ નથી હોતું તેઓ નાસ્તિક થઈ દુષ્કર્મો કરવા પ્રવૃત્ત થાય છે. આ બંને પ્રકારના કર્મો માટે મનુષ્ય પોતે જ(આધારરૂપ) જવાબદાર હોય છે.

વેલુપ્રભુ નરેશનો ગર્વભંગ

પીઠિકાપુરમ્ નગરમાં વેલુપ્રભુ નામના રાજા રાજ્ય કરતા હતા. તેઓ પ્રજાદક્ષ હોઈ વેશ પલટીને પ્રજાની સ્થિતિનું અવલોકન કરવા રાત્રે નગરચર્ચા માટે જતા. એક વખત શ્રીપાદને મળવાની તેમને તીવ્ર ઇચ્છા થઈ. આથી તેમણે પોતાના સેવકને આજ્ઞા કરી કે અપ્પળરાજા ને ઘેર જઈ શ્રીપાદને તત્કાળ લઈ આવો. ઘેર શ્રીપાદના દાદા શ્રીબાપન્નાચાર્યુલુ હાજર હતા. સેવકે તેમને રાજાની આજ્ઞા સંભળાવી. દાદાએ શ્રીપાદને કહ્યું : ''પીઠિકાપુરમના મહારાજાએ તને મળવા માટે બોલાવ્યો છે.''

શ્રીપાદે દાદાને કહ્યું : દાદાજી, રાજાના મનમાં ભક્તિભાવ નથી. તે અહંકારથી મને રાજમહેલમાં આવવા આજ્ઞા કરે છે. તેમના મનમાં ઘમંડ છે કે તેમની સત્તા બધે જ ચાલે છે. તેઓ કહે તેમજ થવું જોઈએ. પરંતુ મારાં દર્શન થવાં એટલા સહેલાં નથી.આ હકીકતની તેમને જાણ નથી. હું નરેશને મળવા જઈશ નહીં. શ્રીપાદપ્રભુએ રાજસેવકોને કહ્યું : તમારા મહારાજ ફક્ત આ પીઠિકાપુરમ્ના રાજા છે. હું તો સમસ્ત વિશ્વનો ચક્રવર્તી સમ્રાટ છું. તમારા રાજને જઈને કહો કે તેમને મારા દર્શનની ઇચ્છા હોય તો પોત જ અમારે ઘેર આવે. આવતી વખતે સાથે ગુરુદક્ષિણા અને ચક્રવર્તી સમ્રાટને યોગ્ય તેવું નજરાણું લેતા આવે.

શ્રીપાદપ્રભુનું વક્તવ્ય સાંભળી અપ્પળરાજ અને પિતા બાપન્નાર્યે પરસ્પર વિચાર વિનિમય કરી રાજસેવકોને પાછા મોકલી દીધા. રાજસેવકોએ શ્રીપાદ પ્રભુનો સંદેશ રાજાજીને કહ્યો : સંદેશો સાંભળી। રાજા એકદમ ગુસ્સે થયા. તેઓ ગુસ્સામાં બોલી ઉઠ્યા : હું આ નગરનો રાજા છું. મારી આજ્ઞાનું ઉલ્લંઘન શ્રીપાદ કેમ કરે છે તે હું જોઈશ. આ વાક્ય માંડ પુરું થાય છે અને રાજાજી ને ચક્કર આવીને સિંહાસન પર થી ગબડી પડ્યા. બધાજ સેવકો સિંહાસન આગળ એકઠા થયા.

સેવકોએ રાજાને પાણી પીવડાવીને તેમને ભાનમાં લાવવા પ્રયત્નો શરુ કર્યો. તેમની બધી શક્તિ હણાઈ ગઈ હોય તેમ લાગ્યું અને તેમને ભયંકર યાતના થવા લાગી. તરત જ રાજપુરોહિત શ્રી કોટસુંદર શર્માને બોલાવવામાં આવ્યા. રાજપુરોહિત તત્કાળ રાજમહેલમાં આવ્યા અને તેમની પરિસ્થિતિ જોઈ જાતે શ્રીદત્તાત્રેય ની શ્રદ્ધાપૂર્વક પૂજા કરી તીર્થ પ્રસાદ રાજાજીને લાવી આપો. અને કપાળે વિભૂતિ લગાડી. રાજા ને થોડું સારું લાગ્યું.

રાજપુરોહિતે કહ્યું: જોયું મારી પૂજાનું પરિણામ? તમે શ્રીપાદ શ્રીવલ્લભના દર્શન ની ઇચ્છા કરી તે વ્યર્થ છે. કારણ કે તેઓ સ્વયં દત્તભગવાનના અવતાર છે. તેમની પૂજા કરવાથી નાની મોટી સિદ્ધિ મળે છે. બાપન્નાર્યુલુને પણ તેમને લીધે જ મંત્ર સિદ્ધિ પ્રાપ્ત થઈ છે. શ્રી વેંકટશાસ્ત્રી એ ધૂર્ત વૈશ્ય છે. અને શ્રીપાદપ્રભુ પાસે અનેક સિદ્ધિઓ છે તેમ તે પ્રચાર કરતો રહે છે. હે રાજાજી, આપ શક્તિસંપન્ન હોવા છતાંય શ્રીપાદ પ્રભુને બાંધીને લાવવા યોગ્ય નથી અને આપણને ફાયદા કારક નથી.

રાજાજીએ રાજપુરોહિતને કહ્યું : શ્રીપાદ શ્રીવલ્લભે કોઈ દુષ્ટ શક્તિનો ઉપયોગ કરી મને ત્રાસ આપ્યો છે. તેમાંથી બચવા માટે કોઈ ઉપાય સૂચવો. દત્તભગવાન પ્રતિ શ્રદ્ધા રાખનાર રાજપુરોહિત કહ્યું : મહારાજ, આપણે બ્રાહ્મણો દ્વારા શ્રી દત્તપુરાણનું પારાયણ કરાવીએ. પીઠિકાપુરના સ્વયંભૂ દત્તાત્રેનીય પૂજા કરી સમારાધના કરાવવી અને બ્રાહ્મણોને ભૂમિદાન, સુવર્ણદાન તથા અન્નદાન કરવું. આમ કરવાથી દત્ત

ભગવાન પ્રસન્ન થઈ તમારો વ્યાધિ પૂર્ણતઃ મટાડશે.

રાજપુરોહિત ની સલાહ અનુસાર રાજાજીએ વિદ્વાન બ્રાહ્મણો દ્વારા શ્રીદત્તપુરાણના પારાયણનો પ્રારંભ કર્યો. પરંતુ એક આશ્ચર્ય કારક ઘટના એ ઘટી કે નગરમાં ચોરોનો ઉપદ્રવ ખૂબ જ વધ્યો. રાજા તેને કેમે કરી નિયંત્રણમાં લઈ શક્યો નહીં.રાજાને રાત્રે સ્વપ્નમાં તેમના મૃતપિતૃઓ દેખાયા. પિતૃઓ એકદમ ક્ષીણ અને દુબળા દેખાતા હતા.

સમસ્ત પિતૃઓએ ફરિયાદના સ્વરમાં કહ્યું : અરે વેલુ તું અમને શ્રાદ્ધ ભોજન આપતો નથી. આ પ્રેતયોનિ માંથી મુક્ત કરવા તું કશો જ પ્રયત્ન કરતો નથી. રાજાજીએ કહ્યું: હું શાસ્ત્ર અનુસાર શ્રાદ્ધાદિ કર્મ તો કરું છું. પિતૃઓ બોલ્યા : પરંતુ તેનો કશોજ લાભ અમને મળતો નથી. બ્રાહ્મણો માત્ર મિષ્ટાન્નો ખાઈને પુષ્ટ થાય છે (બ્રાહ્મણો શ્રદ્ધાથી તે કરતા નથી) યજમાન અને બ્રાહ્મણો બંનેએ શ્રદ્ધાપૂર્વક શુદ્ધ મંત્રોચ્ચાર સાથે શ્રાદ્ધકર્મ કરવું જોઈએ. ત્યારેજ તેનો લાભ અમને પ્રાપ્ત થશે.

પિતૃઓની ફરિયાદ સાંભળીને રાજાજીને આખીરાત નિદ્રા ન આવી. તે જ સમયે રાજાની ઉપવર કન્યા ભૂત બાધાથી ગ્રસ્ત થઈને વાળ છૂટા મૂકીને વિકટ હાસ્ય કરતી ઘરમાંથી વસ્તુઓ ઘરબહાર ફેંકવા લાગી. રાજકન્યા જમવા બેસે તો અન્નમાં તેને કીડાઓ દેખાત. આથી તે બધું અન્ન થાળી સાથે દૂર ફેંકી દેતી. તેના શરીર પરનાં વસ્ત્રો એકદમ સળગી ઊઠતાં. આ પ્રમાણે રાજાજી અનેક સંકટોથી ઘેરાયા.તેઓની સ્થિતિ એકદમ દયનીય બની.

રાજાને મદદ કરનાર રાજપુરોહિતની સ્થિતિ પણ અત્યંત શોચનીય થઈ.તેમની શાંત સ્વભાવની પત્ની એકદમ ઉગ્ર સ્વભાવની થઈ ગઈ. પત્ની રાજ પુરોહિત ના માથા પર વાસણોનો પ્રહાર કરવા લાગી. રાજપુરોહિના દીકરાએ પોતાના પિતાને દોરીવડે થાંભલાસાથે બાંધી દીધો. તેને જ્યારે ભૂખ લાગી ત્યારે પુરોહિત સામે પુત્રે ઘાસનો ભારો મૂક્યો. અને ઘાસ ના ભારાને ન ખાવાને લીધે પુત્ર પિતાને આગથી દઝાડવા ઉપયુક્ત થયો.

પારાયણ કરવા માટે જે બ્રાહ્મણોની પસંદગી થઈ હતી. તે બ્રાહ્મણો પારાયણ સમાપ્ત કરી, ભોજન લઈ ઘેર પાછા ફર્યા. ઘેર પાછા ફર્યા તો તેમના ઘરમાં બ્રાહ્મણોને ઉત્પાત કરતા અનેક ભૂત-પ્રેત દેખાવા લાગ્યા. વિકરાળ દેખાતા ભૂતપ્રેતને જોઈ બ્રાહ્મણો ખૂબ જ ભય પામ્યા. ભૂતો બ્રાહ્મણોને કહેવા લાગ્યા : તમારા રાજાએ અસંખ્ય પાપ કર્યાં છે. સ્ત્રી પ્રેતો કહેવા લાગ્યા : તમારા રાજાએ અમને અમારા પતિ થી દૂર કરીને અમારા પર અનેક અત્યાચારો કર્યા છે. રાજાએ અનીતિ થી મેળવેલું ધન તમે દાન સ્વરૂપમાં સ્વીકાર્યું આથી અમે તમને ત્રાસ આપીશું.

ઉપર જણાવેલી અત્યંત કષ્ટદાયક પરિસ્થિતિથી રાજા,રાજપુરોહિત અને પારાયણના બ્રાહ્મણો ખૂબ જ ભય પામ્યા. આ ભીષણ પરિસ્થિતિ માંથી કેમ છૂટવું તેની ખબર પડતી ન હતી. ખૂબ જ ભયભિત થઈને રાજાજીએ રાજપુરોહિતને કહ્યું : દત્તપુરાણના પારાયણથી સર્વ દુઃખો દૂર થશે અને સુખ પ્રાપ્ત થશે તેમ લાગતું હતું. પરંતુ બધું જ વિપરિત અનુભવવા મળ્યું . તેમને હવે શ્રીપાદ શ્રીવલ્લભ પ્રભુના સામર્થ્યની કલ્પના આવી. પોતાની બુદ્ધિ થી કરેલા ઉપાય થી પસ્તાવો થયો.

અંતે મહારાજા, રાજપુરોહિત અને બ્રાહ્મણઓ શ્રીપાદપ્રભુનાં દર્શન કરવા તેમને ઘેર ગયા. બધા જ લોકોએ સ્વામીની અંતઃકરણ પૂર્વક ક્ષમા યાચી. ક્ષમાશીલ, દયાદાન, શ્રીપાદપ્રભુએ ઉદાર અંતઃકરણથી તેમના અપરાધોને માફ કર્યા. શ્રીપાદ પ્રભુએ કહ્યું : આ સૃષ્ટિમાં પ્રત્યેક જણ સેવક જ છે. હું જ્યારે પ્રસન્ન થાઉં છું ત્યારે તે સેવકને સેવાનું (મહત્તમ) ફળ આપું છુ. જ્યારે તેમની વર્તણુકથી અપ્રસન્ન થાઉં છું ત્યારે સેવાનું અતિ લઘુત્તમ ફળ આપું છું. મંદિરમાં સ્થિત સ્વયંભૂ દત્ત પણ હું જ છું. કાલાગ્નિ રૂપમાં સ્થિત શ્રીદત્તનું રૂપ પણ મારું જ રૂપ છે.

હું જીવોના ઉદ્ધાર માટે શ્રીપાદ શ્રીવલ્લભ રૂપમાં અવતર્યો છું. શ્રદ્ધ યુક્ત અંતઃકરણથી જે કોઈ મારી ભક્તિ કરે છે તેના પર હું પ્રસન્ન થાઉં છું. મારા માતા-પિતા સૌ. સુમતિ અને શ્રી અપ્પળરાજ એ પ્રત્યક્ષ શ્રીલક્ષ્મી અને ભગવાન વિષ્ણુ જ છે. મારા દાદા પુરાતન કાળમાં લાભાદ મહર્ષિ હતા. મારો જન્મ ગણેશ ચતુર્થીના દિવસે થયો.

હું અગામી નૃસિંહસરસ્વતી અવતારમાં મારા દાદા શ્રી બાપન્નાચાર્યુલુ જેવો દેખાઇશ, આગામી અવતારમાં જ્યારે હું ગંધર્વપુરમાં નિવાસ કરીશ ત્યારે અનેક ભૂતપ્રેતનો તે યોની માંથી મુક્ત કરીશ. વિપુલધન, દૌલત, શક્તિ,સામર્થ્ય હોય તો પણ કોઈ દિવસ અભિમાન ન કરવું. સંપત્તિ એ નીતિના માર્ગે મેળવેલી હોવી જોઈએ, ખોટા માર્ગે મેળવેલી નહીં. અનીતિના માર્ગે મેળવેલી સંપત્તિ દુઃખ, કલેશ,અશાંતિ, વૈમનસ્ય, આપસમાં ફાટફૂટ ને માટે કારણ બને છે.

દરેકનો પાપપુણ્યનો ચોપડો ચિત્રગુપ્ત પાસે હોય છે. તમારું પાપ નષ્ટ કરવા માટે મારા શરણે આવો અને શ્રીપાદ શ્રીવલ્લભા, દત્તાત્રેયા, દિગંબરા એમ આર્તસ્વરે પોકાર કરતાં હું તમારા સર્વ પાપોનું દહન કરી તેમને પુણ્યાત્મા બનાવીશ. હે રાજા, જે સત્ય છે તેને અસત્ય ઠરાવ્યું અને અસત્ય છે તેને સત્ય પ્રતિપાદન કર્યું. આથી તારે અનેક સંકટોનો સામનો કરવો પડ્યો. શ્રીપાદ શ્રીવલ્લભનો યોગ્ય સન્માન ન કરતાં અને ઉપર તેમની નિંદા કરવાથી શ્રીદત્તપુરાણ ગ્રંથ નું પારાયણ કરવા છતાંય તેનું શાસ્ત્રીય ફળ ન મળ્યું અન્ન માત્ર સંકટોનોજ સામનો કરવો પડ્યો. શ્રીદત્તપ્રભુ સ્વતઃ શ્રીપાદ શ્રીવલ્લભ છે એ ત્રિવાર સત્ય છે.

॥ શ્રીપાદ શ્રીવલ્લભનો જયજય કાર હો॥

॥ અધ્યાય ૧૫ સમાપ્ત ॥

॥શ્રીપાદરાજં શરણં પ્રપદ્યે॥

અધ્યાય -૧૬

શ્રીમન્ નારાયણ વૃત્તાંત

હું (શંકરભટ્ટ) શ્રીપાદ શ્રીવલ્લભ ચરિત્રનું સ્મરણ કરતાં કરતાં માર્ગક્રમણ કરતો હતો. શ્રીપાદ પ્રભુ કુરવપુરમાં જ નિવાસ કરે છે જાણીને મનમાં ખૂબ જ આનંદ થયો. તેમનાં દર્શન કરવાની તાલાવેલી દરેક ક્ષણે વધતીજ હતી. રસ્તામાં એક શેરડીનું ખેતર આવ્યું. તે ખેતરમાં ખેડૂત આનંદથી બેઠો હતો. શેરડીનો રસ કાઢી તેમાંથી ગોળ બનાવવાનું એક બાજુએ ચાલુ હતું. ખેતરમાં ખાટલાપર બેઠેલા ખેડૂતે મને આદરથી બોલાવ્યો અને પ્રેમથી શેરડીનો રસ આપ્યો. શેરડીનો રસ ખૂબ જ મીઠો હતો.

હું શ્રીપાદ શ્રીવલ્લભ નાં દર્શન કરવા જાઉં છું તેજાણી તે ખેડૂતને ખૂબ જ આનંદ થયો. તે ખેડૂતે પોતાની હકીકત કહેવાનું શરુ કર્યું. કાકા મારુ નામ શ્રીમન્ નારાયણ મલ્લાદિ. અમારું ગામ મલ્લાદિપુરમ્ પરંતુ કાળાંતરે તેનો અપભ્રંશ થઇ લોકો તેનેમલ્લાદિ નામથી ઓળખવા લાગ્યા. શ્રીપાદ શ્રીવલ્લભના દાદા શ્રી બાપન્નાચાર્યુલુ ની અટક પણ મલ્લાદિ હતી. તેઓ બ્રાહ્મણ હતા જયારે અમે ચૌધરી (પટેલ) છીએ. તેમનો અને અમારો ઘણો જ નજીકનો સંબંધ હતો ત્યારે અમે મલ્લાદિપુરમ્ ગામ છોડીને પીઠિકાપુરમ્ ગામે કાયમના રહેવા આવ્યા.

તે સમયે અમારી પરિસ્થિતિ ખૂબ જ વિકટ હતી. સર્વ સ્થાવર અને જંગમ માલમત્તા વેચીને ફક્ત પહેરેલાં કપડાં સાથે અમે પીઠિકાપુરમ્ કાયમ વાસ્તવ્ય માટે આવ્યા.શ્રીબાપન્નાચાર્યુલુએ અમને પ્રેમથી જમાડ્યા. તેમનું ખેતર ખેડવાની અમે ઇચ્છા પ્રગટ કરી. તે દિવસે શ્રીપાદપ્રભુ ઘેર જ હતા. તેઓએ કહ્યું : શ્રીબાપન્નાર્યના ઘરનું અન્ન ભગવાનને ધરાવેલા પ્રસાદ જેવું પવિત્ર હોય છે. ઈશ્વરની કૃપાવગર આપ્રસાદ મળતો નથી. શ્રીબાપન્નાચાર્યુલૂનાં દર્શન પણ મળવાં દુર્લભ છે. તમારું પુણ્યપણ ખરું જેથી તમને તેમનાં દર્શન થયાં!

તે પછી બાપન્નાચાર્યુલુએ અમને કહ્યુ : અમે અમારું ખેતર એક ખેડૂતને ખેડવા માટે આપ્યું છે. તેમને કોઇપણ કારણવગર કાઢી નાંખીએ તો તે ધર્મવિરુદ્ધ હશે. હવે તમે એક મુઠ્ઠી ભરીને અડદ એક કપડામાં બાંધીને પશ્ચિમ દિશામાં જાવ. તમારી મનોકામના પૂર્ણથતાંજ તે મુઠ્ઠી ભરી અડદ ફેંકી દેજો. પરમેશ્વર અત્યંત દયાળુ છે. તે ખડકમાં બેઠેલા દેડકાને પણ અન્ન પૂર્તિ કરે છે તો તમને અન્નપુરવઠો નહીં કરે? તમે તમારા કામમાં સફળ થશો.''

અમે ભોજન કર્યું અને જતી વખતે ઘોતિયામાં અડદ બાંધી લીધા અને પશ્ચિમ દિશામાં પ્રયાણ કર્યું. શ્રીપાદ શ્રીવલ્લભની કૃપાથી પ્રવાસમાં અન્નપાણીની ક્યાંય પણ ખેંચ ન અનુભવાઇ. માગ્યા વગર અમને ભોજન મળતું હતું. આ કેવું આશ્ચર્યકારક હતું? ચાલતાં ચાલતાં અમે આંધ્ર પ્રદેશ વટાવીને કર્ણાટક પ્રદેશમાં પ્રવેશ કર્યો. રસ્તામાં અમને અનેક ઝૂપડીઓ દેખાઇ. તેમાં રહેનારા લોકો વૃદ્ધ જ હતા. તેમની પાસે ધનસંપતિ કાંઇ ન હતું.

એક પર્ણકુટિમાં અમે પ્રવેશ કર્યો. તેમાં એક વૃદ્ધ દંપતી રહેતું હતું. તેઓ જાતિએ ચૌધરી (પટેલ) હતા. તેમનો એકમાત્ર પુત્ર સર્પદંશ થી મરણ પામ્યો હતો. તે પુત્રની પત્ની (વહુ) કૃષ્ણાનદીમાં સ્નાન કરતી વેળાએ તણાઇ ગઇ હતી. તેમને બીજું કોઇ સંતાન ન હતું. તે દંપતીને હવે કોઇ પણ નજીકનાસગાં વહાલાં નો આધાર ન હતો. તેમના પાડોશી માત્ર તેમની સાથે મધુર ભાષણ કરતા અને પ્રસંગોપાત તેમને મદદ કરતા.

તે વૃદ્ધ દંપતીએ અમારું ખૂબ જ ભાવથી આતિથ્ય કર્યું અને ઘરમાંજ રાખી લીધા. જ્યારે જ્યારે અમે તે સ્થળ છોડવાનું નક્કી કરતા તે સમયે ત્યાં કોઇ મુશ્કેલી આવતી અને અમારું ત્યાંથી જવાનું મુલતવી રહેતું. છેવટે અમે એક શુભમુહૂર્ત પર જવા નીકળ્યા. તે જ સમયે તે ગૃહસ્થને ઊલટીઓ અને જૂલાબ શરુ થયા. આથી અમારે ફરજિયાત પણે રોકાવું પડ્યું. એક બે દિવસમાં તે વૃદ્ધ ગૃહસ્થને સારું લાગ્યું. આથી અમે આગળ પ્રસ્થાન કરવા નક્કી કર્યું.ત્યાં ચારપાંચ દિવસના અમારા નિવાસથી તે દંપતીને અમારા વિશે મનમાં સારો પ્રેમભાવ ઉત્પન્ન થયો. અમને વિદાય આપતાં તેમના નેત્રો ભીનાં થયાં અમે પણ ભીની આંખે તેમની વિદાય લીધી.

ઘોતિયાના છેડે બાંધેલા અડદમાંથી હવે વાસ આવતી હતી. આથી અમે તે ફેંકી દીધા. અમે તે વૃદ્ધ દંપતીને મદદ કરવાની ઇચ્છા વ્યક્ત કરી. પરંતુ તેમણે અમારી પાસેથી કશું જ સ્વીકાર્યું નહીં. તેમની નિરિચ્છ વૃત્તિ જોઇ અમને ખૂબ જ આશ્ચર્ય થયું. તે વૃદ્ધ દંપતીનો ખાસ પરિચિત એક જ્યોતિષી હતો. તેમણે તેને બોલાવ્યો. તે જ્યોતિષીએ તે વૃદ્ધ દંપતીને કહ્યું : તમારે ઘેર આવેલા અતિથિ દુર્ભાગ્યવાળા અમંગળ છે. તેમના વાસ્તવ્ય થી તમને દારિદ્ય પ્રાપ્ત થશે. તેમને ઘરમાંથી જલદી વિદાય કરો. તે વૃદ્ધ દંપતીએ જ્યોતિષીને પૂછ્યું : પંડિતજી, તેમના વાસ્તવ્યથી આવનાર દારિદ્રને દૂર કરવા શાસ્ત્રોમાં કોઇ તો ઉપાય હશે ને? અમને તે કહો. ગમે તેટલો ખર્ચ થવાનો હોય અમે તે કરવા રાજી છીએ. આ અતિથિ નું દુર્ભાગ્ય (અમંગલત્વ)

નષ્ટ કરવા જે પૂજાવિધિ હશે તે કહેવા કૃપા કરશો. પરમેશ્વર ની ઇચ્છા થીજ સમગ્ર વિશ્વ સુચારુરૂપ થી ચાલે છે.

સર્વ દેવાતાઓને મંત્ર ની સહાય દ્વારા પ્રસન્ન કરી શકાય છે. પ્રત્યક્ષ બ્રહ્માજીને પણ પ્રસન્ન કરવાનું વિધાન તમે જાણો છો. આથી તમે પૃથ્વીપરના સાચે સાચ ભૂદેવ છો. તમેઅમારી ઇચ્છા પૂરી કરો આ વિનંતી. તે જ્યોતિષીને તે વૃદ્ધદંપતી ની ઇચ્છા પૂરી કર્યા વગર કોઇ આરો ન હતો. જ્યોતિષીએ કહ્યું : અનાજ નો પાક લેવા પાણીની અત્યંત જરૂર હોય છે. તે માટે પર્જન્ય યજ્ઞ ની તૈયારી શરુ કરો. યજ્ઞ કરનારને દેવતુલ્ય માનવામાં આવે છે. પ્રત્યક્ષ દેવતાઓ પણ યજ્ઞ કરનારની સ્તુતિ કરે છે. યજ્ઞના પાંચ પ્રકાર છે. (૧) દેવયજ્ઞ (૨) ભૂતયજ્ઞ (૩) મનુષ્ય યજ્ઞ (૪) બ્રહ્મયજ્ઞ અને (૫) પિતૃયજ્ઞ.

શ્રીપાદ શ્રીવલ્લભની લીલા અત્યંત અદ્‌ભૂત, આશ્ચર્યકારક હતી. તે વૃદ્ધ દંપતીએ ખર્ચેલા દ્રવ્યની સહાય થી વિદ્વાન બ્રાહ્મણો દ્વારા સર્વકાર્ય સિદ્ધિ માટે યજ્ઞ કરવામાં આંવ્યો. તે યજ્ઞ કરવાને લીધે અમારી જન્મ પત્રિકા ના સર્વદોષો નિર્મૂળ થયા. તે વૃદ્ધ દંપતીની પુણ્યાઇ થી અમને પરમ પવિત્ર એવા યજ્ઞનું દર્શન થયું. આ યજ્ઞ નું હવિષ્ય ઇંદ્ર અને બીજાદેવતા ઓને અર્પણ કરવામાં આવ્યું હતું. પ્રત્યેક દેવતાની ઇચ્છાનુસાર હવિષ્ય નો ભાગ આપવામાં આવ્યો હતો. તે પ્રત્યેક દેવતાએ ભરપૂર આશીર્વાદ આપ્યા હતા.ગાય,વેદ, બ્રાહ્મણ, પતિવ્રતા સ્ત્રીઓ, સત્યપ્રિય અને દાનવીર લોકોને લીધે પૃથ્વીનું સર્જન કાર્ય ચાલે છે. ખેતી કરવા માટે જેટલી બળદની જરૂરત હોય છે. તેટલીજ જરૂરિયાત ઇહલોક સિદ્ધિ માટે યજ્ઞ-યાગની હોય તેમજ તેટલીજ જરૂરિયાત પરલોક સિદ્ધિ માટે ગો-માતાની હોય છે. તદ્ ઉપરાંત ગાયને લીધે આપણને દૂધ, દહી, ઘી, માખણ ઇત્યાદિ ખાવ-પીવાની ચીજો આપણને મળે છે.

ભૂમિમાતાના સાત ગુણ

સર્વ ધર્મોના તત્વો વેદ ઉપર આધારિત છે. ધરતીમાતાને પણ વેદ નોજ આધાર છે. બ્રાહ્મણ વર્ગ પોતાના યજમાન દ્વારા યજ્ઞો કરાવી સમાજને સત્કર્મ કરવા પ્રેરે છે. આવાં સત્કર્મો થી ભૂમિમાતાને સામર્થ્ય મળે છે. પતિવ્રતા સ્ત્રીઓ પોતાના પતિવ્રત્ય વડે ધર્મનું રક્ષણ કરે છે. પતિવ્રતા સ્ત્રીઓને લીધે ભૂમિમાતા સમૃદ્ધ થાય છે. સત્ય સંકલ્પવાળા લોકોને લીધે પણ ભૂમિમાતા પ્રસન્ન થાય છે. નિર્લોભી લોકો પોતાની લોભવૃત્તિનો ત્યાગ કરી સમાજમાં મધુરતા વહેંચે છે. દાનવીર લોકો પુણ્યમાર્ગથી મેળવેલું ધન દીન-દુઃખિયારા અભાગી લોકોમાં વહેંચી ઇહલોક અને પરલોક બંનેનો લાભ સાધી લે છે. ઉપર જણાવેલા સાતગુણયુક્ત લોકોને લીધે પૃથ્વી હંમેશા પ્રસન્ન રહે છે અને સામર્થ્યવાન તેમજ ભરપૂર અન્ન પાણી આપનારી થાયછે. બાપન્નાચાર્યુલુ જેવા મહાપુરુષે અમને નિમિત્ત કરી યજ્ઞપુરુષ શ્રી પાદ વલ્લભની સમક્ષ અમને કૃતાર્થ કર્યા.

શ્રીપાદ શ્રીવલ્લભદ્વારા ભક્તોનું રક્ષણ

યજ્ઞ નિર્વિઘ્નતાથી સંપન્ન થયો. તે વૃદ્ધ દંપતી અમને પોતાના પુત્રની જેમ માન આપી રાખતા. આ વાત તેમના ભાઇભાંડૂઓને ગમી નહી. ત્યાં એક મરચાનું ખેતર હતું. ખેતરની ચારે બાજુ તાડના ઝાડ વાવી તેની વાડ બનાવી હતી. આ તાડનો રસ (તાડી) કેટલાક ગૌડ લોક કાઢીને લઇ જતા. એક વખત હું ખેતરમાં હતો સમયે તે વૃદ્ધ દંપતીના બંધુઓ ખેરતનાં મરચાં તોડી કોથળાભરી તે કોથળાને બળદગાડામાં મૂકતા મેં જોયા. તેઓ તેને તેમના ઘેર લઇ જવા માંગતા હતા. હું એકલો હતો જયારે તેઓ દસ જણ હતા. આવી પરિસ્થિતિ માં સામનો કેવી રીતે કરવો તે એક પ્રશ્ન જ હતો.

તે સમયે એક રીંછ તાડના ઝાડ પર ચઢીને તાડીનો આસ્વાદ લેતું હતું. રીંછનો હાથ છૂટ્યો અને રીંછ ધબ્બદઇને ઝાડપરથી નીચે પડ્યું. રીંછને નજીક આવેલું જોતાં તે વૃદ્ધનાં બાંધવો ત્યાંથી નાસી ગયા. રીંછના ઝેરી નખથી થતી ઇજાઓ અંગે તેઓ સભાન હતા. આથી તેઓ નાસી ગયા. હું શ્રીપાદનું સ્મરણ કરતો કરતો ગાડામાં બેઠો અને ગાડું તરત ચાલુ થયું. તે રીંછ શ્રીપાદના નામસ્મરણથી શાંત થયું અને તે અમારી સાથે ચાલવા લાગ્યું. રીંછ છેક અમારા ઘર સુધી આવ્યું.

રીંછ અમારી સાથે આવેલું જોઇને વૃદ્ધદંપતીના પડોશીઓ આશ્ચર્યચકિત થયા. તે રાત્રે અમે શ્રીપાદ શ્રીવલ્લભનું ભજન કર્યું ત્યારે તે રીંછ અમારી સાથે બેસીને તન્મયતાથી ભજન સાંભળતું હતું.ભજન સમાપ્તિ પછી પ્રસાદ વહેંચવામાં આવ્યો. તે રીંછ પણ તે પ્રસાદ આનંદથી આરોગ્યો. તે પછી તે રીંછ ઘરના સભ્ય પ્રમાણેજ અમારી સાથે રહેતું. રીંછ અમારી સાથે પ્રેમથી વર્તાવ કરતું પરંતુ અમારા દુશ્મનોને તેની બીક લાગતી. આ બીકને લીધે અમારા ખેતરની રખેવાળીનો પ્રશ્ન ઉકેલાઇ ગયો. ખેતરની રખેવાળી રીંછ જ કરતું. અમારે ઘેર દત્તભગવાનની લીલાકથા નું કીર્તન અને શ્રીપાદ પ્રભુનું નામસ્મરણ નિત્ય થતું. એક દિવસ હું ખેતરમાં ગયો. રીંછ મારી પાસે આવ્યું અને પ્રેમભરી નજરે મારી તરફ જોયું. મેં શ્રીપાદ પ્રભુનું નામ લેવાની શરુઆત કરતાજ તે રીંછ ખૂબ જ આનંદપૂર્વક નાચવા લાગ્યું.

અમારી બાજૂના ગામમાં એક માંત્રિક આવ્યો હતો. તેણે કેટલીક સાધના કરી અમુક જાતની શક્તિ પ્રાપ્ત કરી હતી. તેના પ્રભાવમાં આવનારા લોકોને સંમોહિત કરી તે તેમનું ધન લૂંટીને ભેગુ કરતો હતો વૃદ્ધ દંપતીના ભાઇભાડુંઓએ તે માંત્રિકનો આશ્રય લીધો હતો. માંત્રિકે રીંછ પર મંત્ર પ્રયોગ અજમાવ્યો જેથી તેની શક્તિ એકદમ ક્ષીણ થઇને નિશ્ચેષ્ટ થયું. બીજા મંત્ર પ્રયોગથી તેણે રીંછની બધી શક્તિ પોતાનામાં આકર્ષી.

રામાયણના વાલીની જેમ તેને વિદ્યા આત્મસાત હતી જેનાવડે તે સામેની વ્યક્તિની અડધી શક્તિ પોતે ખેંચી શકતો હતો. આજ કારણથી પ્રભુ રામચંદ્રે વાલીને ઝાડપાછળ સંતાઈને બાણ માર્યું હતું. નહીં તો પ્રભુ રામચંદ્રની શક્તિ વાલી હરીગયો હોત. હરણ કરવા સામે કોઈ શક્તિ (પ્રભુ રામજીની) ન હતી કારણ કે રામજી ઝાડઓથે હતા આથી વાલી નો અંત થયો.

શ્રીપાદ શ્રીવલ્લભના શિષ્યોને કર્મબંધન થી મુક્તિ.

શ્રીપાદ પ્રભુની લીલાઓ ખૂબ જ અગમ્ય છે. તેમાં કાર્યકારણ ભાવ શોધવો મુશ્કેલ છે. કારણ વગર કોઈ પણ કાર્ય સંભવી શકતું નથી. ગોકુળ વાસીઓએ ઇંદ્રની પૂજા પ્રતિવર્ષ પ્રમાણે ન કરી. આથી ઇંદ્ર ખૂબ જ ક્રોધાયમાન થયો અને તેણે ગોકુળ પર અતિવર્ષા કરી. ત્યારે શ્રીકૃષ્ણે ગોવર્ધન પર્વત પોતાની આંગળીપર ધારણ કરી તેની નીચે બધા જ ગોકુળવાસીઓ સુરક્ષિત રહ્યા. જે પ્રમાણે શ્રીકૃષ્ણે ઇંદ્રની ઇચ્છા-શક્તિ મુજબ કરવાની છૂટ આપીને પણ ગોકુળવાસીઓનું રક્ષણ કરી ગોપાલ ધર્મનું પાલન કર્યું. તે જ પ્રમાણે શ્રીપાદશ્રીવલ્લભે માંત્રિકની યોગશક્તિ ને તેની રીતે કામ કરવા દીધી. રીંછ તે શક્તિ નો શિકાર થયું. રીંછના પૂર્વપૂણ્યથી તે શ્રીપાદનું ભક્ત હતુ. માંત્રિક ની શક્તિથી નિશ્ચેષ્ટ પડેલ રીંછ મંદગતિથી રૂદન કરતું હતુ. દુઃખી જીવોનું ક્રંદન શ્રીપાદપ્રભુને તરત જ સંભળાય છે.

શ્રીપાદપ્રભુ દરેકના કર્મઅનુસાર પાપકર્મના ફળની તીવ્રતા ઓછી કરે છે. શ્રીમન્નારાયણના ઘેર દત્તકથા શ્રીપાદ શ્રીવલ્લભનું નામસ્મરણ, કથા, કીર્તન, નિત્યનિયમથી ચાલતું. ત્યાં આવનાર ભક્તોમાં કેટલાક શ્રીપાદના ચરણે અનન્ય ભાવતી શરણે ગયેલા હતા. કેટલાંક ના મનમાં હજુ સંદેહ દૂર થયો ન હતો. નામસંકીર્તન ચાલુ હતું તે સમયે એક અદ્‌ભૂત ઘટના ઘટી. તે મૃત થયેલું રીંછ શ્રીપાદના નામઘોષથી જાગ્રત થઇ આનંદ થી નાચવા લાગ્યું. તેનામાં ચૈતન્ય ફરી પાછું આવ્યું હતું.

શ્રીદત્તાત્રેયનું યોગસામર્થ્ય બધા કરતા જૂદું જ છે. તેમની કરુણા થીજ તે રીંછનું રૂપાંતર ફરી મનુષ્યમાં થયું અને તાંત્રિક મનુષ્યનું રૂપાંતર રીંછમાં થયુ. ત્યાંના લોકોએ તે રીંછને દોરીવડે બાંધી અરણ્યમાં છોડી દીધું. મનુષ્યમાં રૂપાંતરિત થયેલું તે રીંછ પોતાનો પૂર્વ ઇતિહાસ લોકોને કહેવા લાગ્યું:

‘‘ લોકો, સાંભળો. ગત જન્મે હું એક શાહુકાર હતો અને વ્યાજે પૈસા ધીરવાનો વ્યવસાય કરતો હતો. વધારે પડતું વ્યાજ લઇને હું લોકોને પુષ્કળ ત્રાસ આપતો હતો વ્યાજ ન આપો તો મુડી જપ્ત કરી લેતો. આવા દુષ્કર્મને લીધે મને રીંછનો જન્મ મળ્યો. મારી પૂર્વ પુણ્યાઇને લીધે આ જન્મે મને શ્રીપાદ શ્રીવલ્લભ નાં દર્શન થયાં અને અનુગ્રહ પ્રાપ્ત થયો. શ્રીપાદ શ્રીવલ્લભએ દત્તભગવાનનો અવતાર છે. તેમના અનુગ્રહને લીધે જ મને રીંછ યોનિ માંથી મુક્તિ મળી અને ઉત્તમ એવો માનવદેહ પ્રાપ્ત થયો.

તે દુષ્ટ માંત્રિકે અનેક પાપકર્મો કર્યાં. તેણે અનેક મૂંગા પ્રાણીઓનેત્રાસ આપ્યો અને ખાસ કરીને શ્રીપાદ શ્રીવલ્લભના ભક્ત હોય તેવાં પ્રાણીઓને. તેનો પાપનો ઘડો ફૂટતાં શ્રીપાદ શ્રીવલ્લભે તેને યોગ્ય તે શિક્ષા કરી ‘‘સુજ્ઞ જનોનું રક્ષણ અને દુષ્ટ લોકોને શાસન’’આ જેમનું બિરુદ છે તે શ્રીપાદ સ્વામીની જે ભક્તો અનન્ય શ્રદ્ધા ભક્તિથી અંતઃ કરણપૂર્વક સેવા કરે છે તેમના પર શ્રીપાદપ્રભુનું હંમેશા કૃપાછત્ર હોય છે. દેવ અને ભક્તોની નિંદા કરનાર તેમજ પરઘનમાં આસક્તિ રાખનાર લોકોને તેઓ શિક્ષા કરવા અચકાતા નથી.

પોતાના પાપકર્મનો જેને પસ્તાવો થયો છે અને જેમનેશિક્ષા થઇ છે તેવા કેટલાક દુષ્ટ લોકો સ્વામીના ભક્ત થયેલા અનેક દાખલા છે. માનવરૂપી રીંછે આગળ જણાવ્યું. હું શ્રીપાદસ્વામીના નામસ્મરણ પારાયણથી સદ્‌ગતિને પ્રાપ્ત થયો. મને માનવદેહ પ્રાપ્ત થયો તે જોઇ સર્વ ભક્તજનોને અત્યંત આશ્ચર્ય થયું અને આનંદ પણ થયો. બધા જ લોકોએ શ્રીપાદ સ્વામીનો મોટે થી જયજયકાર કર્યો. આ નામસંકીર્તન ચાલુ હતું તે દરમ્યાન એક અદ્‌ભૂત ઘટના બની. અકસ્માત ત્યાં ત્રણ નાગદેવતાઓ આવ્યા અને નામસંકીર્તનના તાલમાં સાથ પૂરાવતા ડોલવા લાગ્યા. તે જ સમય માં તે મનુષ્ય સ્વરૂપી રીંછના પ્રાણ પંચત્વમાં વિલીન થયા. ત્યાં આવેલા નાગદેવતાઓએ તે મૃતદેહને ત્રણ પ્રદક્ષિણા કરી અને ક્યાંક જતા રહ્યા. તે નાગદેવતાઓ ક્યાંથી આવ્યા હતા અને ક્યાં જતા રહ્યા તેની કોઇ માહિતી મળી નહીં. તે મનુષ્ય રૂપી રીંછ નો શાસ્ત્રોક્ત રીતે અગ્નિસંસ્કાર કરવામાં આવ્યો.

અમને હંમેશા શ્રીપાદશ્રીવલ્લભના નામસ્મરણ નો ધ્યાસ હતો. અમારા જીવનને પણ તે નામસ્મરણનોજ આધાર હતો. તે ત્રણ નાગદેવતા પછી અમારા ઘેર જ રહેતા. અમને અથવા અમારા ઘેર આવનાર દત્તભક્તોને તેમની કશી જ બીક લાગતી નહીં. પરંતુ અમારા વિરોધીઓને તેમની ખૂબ જ બીક લાગતી અને તેઓ અમારા ઘેર આવવાનું ટાળતા. શ્રીપાદ શ્રીવલ્લભનું ભજન નામસંકીર્તન થતાં જ તે નાગદેવતાઓ તન્મયતાથી ડોલવા લાગતા.

તે વૃદ્ધ દંપત્તીના ઘર નજીકની જમીન તેમના ભાઇભાંડુઓએ અન્યાયથી કબજે કરી હતી. ન્યાતીપંચે તે જગ્યા વિવાદગ્રસ્ત કરી કે જાહેર કરી હતી. પરંતુ તે જમીન માં શાકભાજી ઉગાડવાની પરવાનગી હતી. શ્રીમન્ નારાયણના ભાંડુઓએ ગામના પ્રતિષ્ઠિત લોકોને ધનનું પ્રલોભન આપી પોતાના પક્ષે કર્યા હતા. આને લીધે પંચદ્વારા અપાનાર

વિવાદિત ભૂમિનો નિર્ણય આગળ ધકેલાતો હતો.

આ વિવાહિત ભૂમિમાં એક રાફડો હતો. નાગપંચમીના દિવસે ગામના લોકો તે રાફડામાં દૂધ નાખતા અને લોકો પ્રાર્થના કરતા કે હે નાગદેવતા, અમારાં સંકટો દૂર કરો. દૂધ અર્પણ કરનાર લોકોને ખબર હતી કે રાફડામાં એકપણ નાગ નથી. એક નાગપંચમીના દિવસે અમે શ્રીપાદ શ્રીવલ્લભનેનિવેદ ધરાવ્યો અને નાગની પ્રાર્થના કરી. તરત જ ત્રણ નાગ તે રાફડામાં જતા રહ્યા. આ વાતની ખબર પડતાં ગામના બીજા લોકો ફરી ત્યાં દૂધ મૂકવા આવ્યા નહીં.

નાગપંચમીના દિવસે એક માંત્રિક અમારા ગામમાં આવ્યો. ગામના પ્રતિષ્ઠિત લોકોએ તે માંત્રિકને બોલાવી સ્વાગત કર્યું તે માંત્રિક ગમે તેટલા ઝેરી સાપને મંત્રસામર્થ્યથી વશ કરતો હતો. આ બાબતમાં તેની ખ્યાતિ હતી. તેના વિશે એમ કેહવાતું કે ગમે તેટલા ઝેરી સર્પદંશથી મૃત્યુ પામેલી વ્યક્તિને તે મંત્ર સામર્થ્યથી જીવતો કરી શકતો હતો. તેની હથેળીમાં ગરુડનું ચિન્હ હતું. હાથમાં ગરુડનું ચિન્હ ધરાવનાર ને સર્વ નાગવશ થાય છે તેમ શાસ્ત્ર વચન છે. આવી અનોખી સર્પવિદ્યા તે માંત્રિક ને વશ હોવાથી ગામના સર્વલોકો તેને નતમસ્તક રહી તેનું સન્માન કરતા.

તે માંત્રિકે ગામની પ્રતિષ્ઠિત વ્યક્તિઓને લઇને રાફડા પાસે આગમન કર્યું અને તે રાફડાની ચારે બાજૂએ આગ પ્રગટાવી. તે માંત્રિક ત્યાં બેસીને મોટે થી મંત્રોચ્ચાર કરતો હતો અને વિચિત્ર હાવભાવ કરતો હતો. રાફડાની અંદરના સાપ જો બળીને ખાખ થાય તો તેનું પાપ લાગશે એમ અમે દૂર ઉભા રહી તેને વારંવાર કહેતા હતા. પરંતુ તે માંત્રિકે કશું ગણકાર્યું નહીં. આથી તે નિરપરાધી સર્પોનું રક્ષણ કરવા શ્રીપાદ પ્રભુને પ્રાર્થના કરી.

તે મંત્રના પ્રભાવથી રાફડામાંથી ત્રણ સર્પ બહાર આવ્યા. હવે અમે જોયું કે તે માંત્રિક ની મંત્ર વિદ્યા બિનઅસરકારક થતી હતી, પ્રભાવહીન જણાવા લાગી. માંત્રિક વિશેષ અસરકારક કશું કરી શકતો ન હતો. સર્પ જે દિશામાં જતા ત્યાંનો અગ્નિ ઠંડો થઇ ગયેલો જણાતો. બીજા અર્થમાં કહીએ તો અગ્નિદેવતાએ તે ત્રણએ સર્પોને જવા માટે માર્ગ કરી આપ્યો હતો. તેઓ જે માર્ગે આવ્યા હતા તે માર્ગે પાછા જતા રહ્યા. થોડા જ સમયમાં તે અગ્નિપણ શાંત થયો. આ દ્રશ્ય જોઇ તે માંત્રિકના અનુચરો નાસી ગયા.

તે જ સમયે ગામના આગળ પડતી વ્યક્તિના મોટા દીકરાને સર્પદંશ થયો. થોડા જ સમયમાં તેનું આખું શરીર સાપના ઝેરથી કાળું પડી ગયું. બીજા દીકરાની દ્રષ્ટિ જતી રહી. તે માંત્રિકે પુષ્કળ ઉપચાર કર્યો પરંતુ કોઇ પરિણામ ન જણાયું. તે માંત્રિકના હથેળીની ગરુડની નિશાની ધીમ ધીમે ભૂંસાતી ગઇ. ગામના લોકો ખૂબ જ ગભરાઇ ગયા. આ ભયંકર સંકટ માંથી માત્ર શ્રીપાદ શ્રીવલ્લભ જ તેમને બચાવી શકશે તેવો તેમનો વિશ્વાસ હતો.

માંત્રિક ની મંત્ર વિદ્યા પૂર્ણપણે લુપ્ત થઇ અને તે નિસ્તેજ થઇ જમીન પર પડી ગયો. શ્રીપાદ પ્રભુની લીલા ક્યા પ્રસંગે કઇ રીતે કેવા પ્રકારની મદદ રૂપ થશે તે ગમ્ય નથી. ગામમાંથી બધા લોકો ત્યાં દોડી આવ્યા અને ચોધાર આંસુએ રડવા લાગ્યા. પરંતુ અમે કશું કરી ન શકયા. અમે તેમને આશ્વાસન આપીને સમજાવ્યા કે તેઓ અનન્ય ભાવથી શ્રીપાદપ્રભુને શરણે જાવ અને તેમનું નામસ્મરણ કરો તો તમારા બંને પુત્રો પૂર્વસ્થિતિમાં આવશે.

નિસ્તેજ થયેલો માંત્રિક થોડા જ સમયમાં ગતપ્રાણ થયો. માંત્રિકનું શબ ગામના મુખીના ઘરની સામે રાખ્યું હતું અમારા બંધુઓ ભય થી થરથર કાંપતા હતા. વાતાવરણ માં બધે જ શોકનું વાતાવરણ જણાતું હતું. તે માંત્રિકનો મૃતદેહ સ્મશાનમાં અંત્ય વિધિ માટે લઇ જવામાં આવ્યો. ચિતા પર શબ મૂકવામાં આવ્યું અને અગ્નિસંસ્કારનો પ્રારંભ થતાં જ એક મોટું આશ્ચર્ય થયું. તે માંત્રિકના શબમાં ચૈતન્યનો સંચાર થયો. અગ્નિથી બચવા માટે માંત્રિક મોટેથી બૂમબરાડા પાડવા લાગ્યો.

તે માંત્રિકનો દુષ્ટભાવ શ્રીપાદપ્રભુની કૃપાથી અગ્નિનો સ્પર્શ થતાં જ બળીને ખાખ થયો. એક શુદ્ધત્મક તરીકે તે માંત્રિક લાકડામાંથી બહાર આવ્યો. આ બધી લીલા કરવાના હેતુ એ જ કે શ્રીપાદપ્રભુ સજ્જનોના રક્ષણ કર્તા છે અને દુર્જનોનેદંડ કર્તા છે. તે માંત્રિક ચિતા પરથી ઊઠીને ઠેકડા મારતો મારતો મુખીના ઘેર પહોચ્યો.

ગામના મુખીના ઘેર સર્વેએ ભેગા થઇ દત્ત માહાત્મ્યનું વર્ણનાત્મક કીર્તન કર્યું. તે પછી‘‘ દત્તા દિગંબરા, શ્રીપાદ વલ્લભ દિગંબરા’’ ધૂનથી આકાશ ગૂંજી ઊઠ્યું. શ્રીપાદ પ્રભુના સ્થૂળ સ્વરૂપમાંથી અને સૂક્ષ્મસ્વરૂપમાંથી શક્તિસંપન્ન દિવ્યકિરણો સમગ્ર વાતાવરણને પવિત્ર અને શાંત કરતા હતા. બધાં જ બ્રહ્માંડો આ દિવ્ય કિરણોથી પાવન થયેલાં હતાં. સ્વામીનો સચ્ચિદાનંદ અદ્વૈત સ્વરૂપમાં રહેલો મહાકારણ દેહ મહત વિશ્રાંતિમાં હતો. તેમાંથી નીકળનારા દિવ્ય કિરણો સાયુજ્ય, સાલોક્ય, સામીપ્ય મુક્તિપ્રદાન કરતા હતા. આવા દિવ્ય કિરણોથી અવધૂત મહાસિદ્ધિપ્રાપ્ત મહોયોગી અનેઅંશાવતાર પણ પવિત્ર થતા હતા.

અત્યંત શ્રદ્ધા અને ભક્તિયુકત અંતઃકરણથી શ્રીપાદપ્રભુનું નામસ્મરણ કરવાથી અગોચર એવા સ્વામી પ્રગટ થઇ બધાંને દર્શન આપી પ્યાસી આંખો ની તૃષા છિપાવતા. માતની ગોદમાં ધાવણા બાળકને જે રીતે આરામદાયક તેમજ આહ્લાદક લાગે છે તેવી જ રીતે શ્રીપાદપ્રભુના ચરણે નતમસ્તક થનાર ભક્તોને અનુભૂતિ થતી. અત્યંત પાપી તે માંત્રિક શ્રીપાદ શ્રીવલ્લભના નામસ્મરણના સંકીર્તનમાં રંગાઇ ગયો. તેને શ્રીપાદ શ્રીવલ્લભ એકદમ દિગંબર અવસ્થામાં દેખાતા હતા. તેને લાગ્યું કે પોતાના પાપકર્મના ફળ તરીકે તેને

શ્રીપાદપ્રભુ તેવા દેખાય છે.

માંત્રિકે જીવનકાળ દરમ્યાન અસંખ્ય સર્પોની આહુતિ તેની મંત્ર વિદ્યા દ્વારા આપી હતી. અનેક મહાન સંન્યાસી અને દિગંબર વિભૂતિને તેણે ત્રાસ આપ્યો હતો. આ સર્વ માટે તેને અંતઃકરણ પૂર્વક પશ્ચાતાપ થયો હતો. તેને શ્રીપાદ શ્રીવલ્લભના દિવ્ય સ્વરૂપની કલ્પના આવી અને તે શ્રીપાદપ્રભુના ચરણે નતમસ્તક થયો. માંત્રિકનો સાચેસાચ હૃદય પલટો થયો અને તેનો દ્વેષાગ્નિ શાંત થયો.

શ્રીપાદ પ્રભુએ તેને પોતાનું ઉત્તરીય પહેરવા માટે આપ્યું. તે વસ્ત્ર સ્વીકારીને માંત્રિક અત્યંત આનંદ થી નાચી ઉઠ્યો. સૂર્યોદય થતા પહેલાંજ તે મુખીના નાના પુત્રને દૃષ્ટિ પાછી મળી. શ્રીપાદ પ્રભુને ધરાવેલા દૂધ ના પ્રસાદથી મોટો દીકરો ભાનમાં આવ્યો.થોડીજ ક્ષણોમાં તે પૂર્વવત્ નીરોગી થયો. તે માંત્રિક સર્વસંગ પરિત્યાગ કરી સાધુ થઇ દેશાવર જતો રહ્યો. ગામના પંચે તે જમીન વૃદ્ધ દંપતીને જ મળે તેવો મૂકાદો આપ્યો.

ત્રણ સાપ જેમાં રહેતા તે રાફડા માં ત્રણ ઔદુમ્બરના છોડઊગી નીકળ્યા. કેટલાક સમય પછી દત્તાનંદ અવધૂત સંન્યાસી અમારા ઘેર પધાર્યા. આ સંન્યાસી ઔદુમ્બર ના વૃક્ષ નીચે ધ્યાન કરતા. એક શનિવારે સાયંકાળે શ્રીપાદ પ્રભુને ઘરાવેલો હલવો પ્રસાદ તરીકે બધા ભક્તોને આપ્યો. શ્રીપાદ શ્રી વલ્લભ નાના હતા ત્યારે તેમની માતા તેમને દાદાના ઘેર ઔદુમ્બરના વૃક્ષ નીચે બેસી ચાંદીના પાત્રમાં (પવાલામાં) હલવો આપતી.

શ્રીપાદ શ્રીવલ્લભ, શ્રીનૃસિંહસરસ્વતી અને શ્રી સ્વામી સમર્થ આ ત્રણ સ્વરૂપના પ્રતીકાત્મક આ ત્રણ ઔદુમ્બર વૃક્ષ છે. આ પ્રતીકાત્મક વૃક્ષ ના બીજના ફળ સ્વરૂપ પીઠિકાપુરમ્ ગામમાં એક ઔદુમ્બર વૃક્ષ છે. આ પુણ્યપ્રદ વૃક્ષની ગાઢ છાયામાં શ્રીપાદ શ્રીવલ્લભની મૂર્તિની પ્રાણપ્રતિષ્ઠા કરી તેના પર એક સુંદર મંદિર બાંધવામાં આવ્યું. આ મંદિરની એવી ખ્યાતિ છે કે જે ભક્ત શનિવારે પ્રદોષ સમયે હલવાનો નિવેદ ધરાવશે તેને સર્વ સુખ, સંપત્તિ અને અનન્ય સમાધાન પ્રાપ્ત થશે. શ્રીપાદ શ્રીવલ્લભની આ દિવ્ય લીલા સાંભળી મારી ભક્તિ દૃઢ થઈ. હું (શંકરભટ્ટ) કુરુગડ્ડીના આગળના પ્રવાસે જવા નીકળ્યો.

॥ શ્રીપાદ શ્રીવલ્લભનો જયજયકાર હો॥
॥અધ્યાય ૧૬ સમાપ્ત ॥

॥ શ્રીપાદ રાજં શરણં પ્રપદ્યે ॥

અધ્યાય ૧૭

શ્રી નામાનંદનાં દર્શન

કુરુગડ્ડી તરફ હું (શંકરભટ્ટ) પ્રયાણ કરતો હતો તે દરમ્યાન રસ્તામાં એક સ્ત્રી વાળ છૂટાં મૂકી વિચિત્ર હાસ્ય કરતી મારી પાસે આવી. તેનું મન સ્થિર ન હોવાથી તે અસ્પષ્ટ ભાષામાં મોટેથી બૂમો પાડતી હતી. તે સ્ત્રી મારી નજીક આવી એટલે મને ખૂબજ બીક લાગી અને મારા હાથપગ થર થર ધ્રૂજવા લાગ્યા. તે સ્ત્રીની પાછળ બે કદાવર, કદરૂપા બલિષ્ટ પુરુષો હાથમાં લાકડી લઇ આવતા હતા. તે અબળા સ્ત્રીએ મારા પગ પર મસ્તક મૂકી રાક્ષસ જેવા બે પુરુષોથી રક્ષણ કરવા કાકલૂદી ભરી વિનંતી કરી.

તે અબળાની વિનંતી સાંભળી મારો ચેહરો ફિક્કો પડયો. મારા જેવો બ્રાહ્મણ જે પોતાના વતનથી ઘણે દૂર સ્થળે અબળાનું રક્ષણ હાથમાં શસ્ત્રધારણ કરેલા રાક્ષસ જેવા દુષ્ટ પુરુષોથી અબળાનું રક્ષણ કેવી રીતે કરી શકશે? તે જ સમયે મારા મુખ વાટે શબ્દો નીકળ્યા : હે માતા, તારે ભય પામવાની બિલકૂલ જરૂર નથી. આ દુષ્ટ, દુરાચારી લોકોથી શ્રી પાદ શ્રી વલ્લભ તારું નક્કી જ રક્ષણ કરશે. તું નિર્ભયતાથી ઊભી રહે. '' તે સ્ત્રીની પાછળ દોડીને આવેલા ક્રૂર માણસો મારા તરફ આશ્ચર્યથી જોઇ રહ્યા.

મારા શરીર કરતા તે બંને દુષ્ટ મનુષ્યોનું શરીર અનેકગણું શક્તિશાળી તેમજ કદાવર હતું. તેમ છતાં મારા દ્વારા ધૈર્યપૂર્વક શાંતિથી ઉચ્ચારોએલા આશ્વાસનરૂપી શબ્દો સાંભળી તે બંને પુરુષોને આશ્ચર્ય થયું. તે બંને પુરુષોએ મને ચેતવણીના સૂરમાં સાંભળાવ્યું : હે બ્રાહ્મણ, અમે આ દુરાચારી સ્ત્રીની હત્યા કરવા આવ્યા છીએ. જો તું વચ્ચે પડયો તો તને પણ અમે યમધામ પહોંચાડીશું, શાનમાં સમજીને અમારા રસ્તામાં આડખીલી ન બનીશ. '' તે દુષ્ટ લોકોનું વક્તવ્ય સાંભળી શ્રીપાદકૃપાથી મારા શરીરમાં અદ્ભૂત શકિત સંચાર થયો. મેં તે દુષ્ટ માણસોને જ કહ્યું :

''અરે, બ્રાહ્મણ કુળમાં જન્મ લઇને ગાયનો વધ કરવા સુધી તમે પાપ આચર્યું છે. ગોવધ કરીને ગો માંસ પણ તમે ભક્ષણ કર્યું છે અને યથેચ્છ મદિરાપાન પણ કર્યું છે. તમારા જેવા દુર્જનો માટે મારી જેવા બ્રાહ્મણ અને આ અબળાનો વધ કરવો એ એકદમ સહજ છે. મારામાં શ્રીપાદ કૃપાથી અતુલ આત્મબળ પ્રગટયું. મેં તેમને નિર્ભયપણે કહ્યું : તમે જો આ સ્ત્રીનો વધ કરશો તો તત્કાળ કુષ્ઠ રોગથી ગ્રસ્ત થશો. સર્વ રોગોમાં આ અતિ કષ્ટદ રોગ છે. તેવા દુઃખદ રોગને તમે તમારા કર્મથી આમંત્રણ આપો છો. હું તમારા હિત ખાતર કહું છું.

મારા વચનો સાંભળી જે અક્ષરશઃ સત્ય હતાં તે બંને દુષ્ટોનાં મુખ મ્લાન થયાં અને જાણે કે હતબળ થઇ ગયા હોય

તેમ જણાયું. મેં કહેલો તેમનો પૂર્વેતિહાસ સાચો હોઇ મારી ભવિષ્યવાણી સાચીજ ઠરશે તેવો તેમને દૃઢ વિશ્વાસ બેઠો. તે બંનેએ પોતાની ભૂલો માટે પસ્તાવો જાહેર કર્યો અને તેમની દૃષ્ટિએ હું એક વિદ્વાન ભવિષ્યવેત્તા ઠર્યો ! જો કે મને કોઇ પણ પ્રકારનું જયોતિષનું જ્ઞાન ન હતું. આ તો શ્રીપાદ શ્રી વલ્લભની લીલા થકી હું તે પ્રમાણે બોલ્યો હતો. નજીકના વૃક્ષ નીચે અમે બેઠા અને મેં તેમને તેમનો જીવન વૃત્તાંત કહેવા વિનંતી કરી.

તે બંને પુરુષો પશ્ચાત્તાપયુકત અંતઃકરણથી કહેવા લાગ્યાઃ મહારાજ, તમે તો ત્રિકાળદર્શી છો. તમારા માટે અજ્ઞાત એવું ધરતી પર કશુંજ નથી. આપે પ્રશ્ન કર્યો તેથી અમે અમારી કથની કહીએ છીએ : અમે બે સગા સહોદર (ભાઇઓ) છીએ. બ્રાહ્મણકુળમાં અમે જન્મ લીધો પરંતુ બ્રાહ્મણત્વ અમે બિલકુલ વીસરી ગયા. ગાયનું માંસ ખાવામાં અમને આનંદ થતો અને અમે તે રીતે ભ્રષ્ટ થયા. ગો-માંસ સાથે મદિરાપાનનું પણ અમને વ્યસન લાગ્યું. તેમાં વળી વ્યભિચારનો દુર્ગુણ પણ અમને ચોંટયો. આ બધા દુરાચારોને લીધે અમારી મતિ ભ્રષ્ટ થઇ.

સામેની ટેકરી પર આ સ્ત્રી પદ્માસનવાળી ધ્યાન કરતી હતી. તેને જોઇને અમારા મનમાં દુષ્ટભાવ જાગ્યો આ સ્ત્રીએ અમારી દુષ્ટ ભાવનાનો ધિક્કારયુકત તિરસ્કાર કર્યો જેથી અમારા મિથ્યાભિમાનને ઠેસ પહોંચી. આથી અમે ગુસ્સેથી તેની પાછળ પડયા. પરંતુ અમારા સદ્ભાગ્યે તમારા જેવા મહાત્માનાં દર્શન થયા. તે બંનેનું વૃત્તાંત સાંભળીને મેં કહ્યું : અરે ભાઇઓ, શું સારુ અને શું નરસું તે પારખવાની સદસત્ વિવેક બુદ્ધિ ઇશ્વરે મનુષ્યને આપી છે. આથી સારાં કર્મોનું ફળ સારું અને ખરાબ કર્મોનું ફળ ખરાબ મળવાનું તે નિશ્ચિત જ છે. તેમાં શંકાને સ્થાન નથી.

આ સ્ત્રી સદાચારી હોવાથી તેણીએ તમારી ધર્મ વિરુદ્ધ માંગણી ઠુકરાવી તેથી તે તમને દુરાચારિણી લાગી. તમે તેણીની તરફ ખરાબ દૃષ્ટિ રાખી પરંતુ હવે તમને તે માટે પશ્ચાત્તાપ થાય છે. તમારા પાપ ઇશ્વર માફ કરશે કે નહીં તે વિશે હું કશું જ ખાત્રી લાયક કહી શકતો નથી. પરંતુ એક શુભ વાર્તા તમને કહું છું. ત્રૈલોકયના આરાધ્ય ત્રિમૂર્તિસ્વરૂપ શ્રી દત્ત ભગવાન હાલમાં માનવરૂપ ધરીને શ્રીપાદ શ્રીવલ્લભ નામથી કુરુગડ્ડીમાં નિવાસ કરે છે. તેમનાં દિવ્ય ચરણો તમારો ઉદ્ધાર કરશે. તેમની અનેક દિવ્ય લીલાઓ મેં સાંભળી છે.

તે સ્ત્રીએ પોતાનું વકતવ્ય શરું કર્યું : આપે આ દુષ્ટ લોકોથી મારું રક્ષણ કર્યું, આપ મને પિતા સમાન પૂજય છો. હું એક ઉચ્ચ બ્રાહ્મણ કૂળમાં જન્મી. નાનપણમાં જ મારો વિવાહ થયો. દુર્ભાગ્યથી મારા પતિ મને પુષ્કળ ત્રાસ આપતા. હું પતિની મનઃપૂર્વક સેવા કરતી. તેમ છતાં તે મારા પર વિના કારણ કોઇને કોઇ દોષારોપણ કરતા. આથી મને ખૂબજ માનસિક વ્યથા થતી. મારા સાસુ-સસરાં અને બીજા સંબંધીએ પતિને ખૂબ જ સમજાવ્યા. પરંતુ તેઓ કોઇને ગાંઠતા નહીં. કોઇનું કહ્યું તેમણે સ્વીકાર્યું નહીં. આટલું કહેતાં કહેતાં તો તે સ્ત્રીની આંખોમાંથી અશ્રુઓનો ધોધ વહેવા માંડયો.

થોડી ક્ષણોમાં તે સ્વસ્થ થઇ અને તેણે કહેવાનો પ્રારંભ કર્યો. અમારા ગામમાં એક માંત્રિક આવ્યો હતો. તેને જયોતિષ શાસ્ત્રનું સારું એવું જ્ઞાન હતું. મારા સાસુ-સસરાએ તે માંત્રિકને બોલાવ્યો અને તેની સલાહ માંગી. તે માંત્રિકે મારી કુંડલી દોરી અને ચિત્ર વિચિત્ર પૂજા ચર્ચા કરીને પછીબોલ્યો : આ નીચ જાતિની સ્ત્રી છે. તેના દ્વારા અનેક અમંગળ કાર્યો થયાં છે. તેણીને લીધેજ તેનો પતિ નપુંસક થયો છે. આ સ્ત્રીને ઘરમાંથી હાંકી કાઢયા પછી જ ઘરના બધા દોષો સમાપ્ત થશે. મારી પૂજા ચર્ચા સફળ થશે. તેનો પતિ પણ સશકત થશે. તે પછી તમે તેનું લગ્ન બીજી કન્યા સાથે કરાવજો. તેમને યથાકાળે સંતતિ પ્રાપ્ત થશે.

જયોતિષીના કહેવા પર ભરોસો રાખી મારા સાસુ-સસરાએ મને ઘરમાંથી હાંકી કાઢી. તેમણે કરેલી અનેક પ્રકારની હેરાન ગતિથી હું અત્યંત ત્રાસી ગઇ હતી. મને કોઇ માર્ગ દેખાતો ન હતો. છેવટે હું પિયર જવા નીકળી. રસ્તામાં મને તે દુષ્ટ માંત્રિકે રોકી. અને તેની દુષિત નજર મેં અનુભવી. તેની દુષ્ટ આંખોમાં વાસનાનાં સાપોલિયા મેં જોયાં. મને પુષ્કળ ક્રોધ આવ્યો. ભદ્રકાળીની શકિત મારામાં પ્રગટ થઇ. નજીક પડેલો મોટો પથ્થર મેં ઊંચકયો અને તે માંત્રિકના માથા પર માર્યો. તે પથ્થરના ઘા થી તે માંત્રિકનું માથું ફૂટી ગયું અને તરત જ મૃત્યુ પામ્યો. મારા શીલના રક્ષણ માટે મેં તે બ્રાહ્મણની હત્યા કરી હતી. પરંતુ મારા હાથે દુર્દૈવથી બ્રહ્મહત્યાનું પાપ થયું. મારું મન અશાંત થયું હતું. કયાં જવું ? શું કરવું ? તે વિશે કાંઇ જ ખબર પડતી ન હતી.

મેં પિયર જવાનો વિચાર કર્યો હતો પરંતુ તેનાથી મારી સમસ્યાનું સમાધાન થવાનું ન હતું. મારા માતા પિતાએ પ્રેમથી મને રાખી હોત પરંતુ ભાઇ-ભાભીઓ મારી સાથે પ્રેમથી વર્તશે તેવી કોઇ ખાતરી ન હતી. માંત્રિકે મને જે ત્રાસ આપ્યો તે હું કોને કહી શકી હોત ? માંત્રિકની મેં હત્યા કરી હતી તે બધા ગ્રામજનોએ નરી આંખે જોઇ હતી. વાત આખા ગામમાં ફેલાઇ હતી.

તે પરિસરમાંજ એક ઔદુમ્બરનું વૃક્ષ હતું. આ વૃક્ષ દત્ત ભગવાનને અત્યંત પ્રિય છે તેમ મેં સાંભળ્યું હતું. તે ઝાડ નીચે હું બેઠી અને ઊંઘી ગઇ. થોડા સમય પછી મેં જોયું તો મારી બંને બાજુ બે નાગ. મારું રક્ષણ કરતા હતા. મેં તે બંને નાગને પ્રણામ કર્યા. થોડી જ વારમાં તે નાગ કયાંક બીજે જતા રહ્યા. હું ''દત્ત દિગંબર, દત્ત દિગંબર, જય ગુરુદેવ દત્ત '' એમ જપ કરતી હતી. દત્ત ભગવાનનું ફકત સ્મરણ કરવાથી પણ ભકતના રક્ષણ માટે દોડી આવે છે એમ મેં સાંભળ્યું હતું. (સ્મરણ માત્ર સંતુષ્ટાય)

મારા સદ્‌ભાગ્યે ઔદુમ્બરની છત્રછાયામાં હતી ત્યારે શ્રીપાદપ્રભુનું કૃપાછત્ર મારા પર વિદ્યમાન છે તેમ મને અનુભૂતિ થઇ. હું નામસ્મરણ કરતી હતી ત્યારે એક વટેમાર્ગુ ઔદુમ્બરની છાયામાં વિશ્રાંતિ માટે રોકાયો. મેં ભયપામીને તેને પૂછયું : તું કોણ છે ? અહીંથી ત્વરિત નીકળી જા. નહીં તો હું તને પથ્થર મારીને મારી નાંખીશ. થોડા સમય પહેલાંજ મેં એક માંત્રિકની હત્યા કરી છે. વટેમાર્ગુએ શાંતિથી જવાબ આપતા કહ્યું : હે માતા,હું રજક (ધોબી)જાતિમાં જન્મેલો રવિદાસ, દત્તાત્રેય ભગવાનનો ભક્ત છું. હું કુરવપુરમાં નિવાસ કરું છું. ભગવાન દત્તાત્રેય હાલ શ્રીપાદશ્રીવલ્લભ સ્વરૂપે માનવદેહ ધારણ કરી કુરવપુરમાં નિવાસ કરે છે.

દૂરદૂરના દત્તભક્તોને તેમના અવતરણની જાણ થાય તે માટે તેઓ અવનવી લીલાઓ કરી રહ્યા છે. હું અત્યારે કુરવપુર જ જઇ રહ્યો છું. તારે આવવું હોય તો મારી સાથે ચાલ. કુરવપુર નજીક જ આવેલું છે. હું મારા ભાઇને મળીને ત્યાંથી કુરવપુર જઇશ. રવિદાસનાં વચન સાંભળી મેં કહ્યું : હું તમારા વચન પર કેમ કરીને વિશ્વાસ રાખું ? તમે કહો છો તે શ્રીપાદ શ્રીવલ્લભ ને જાણવાની મને જરૂર જણાતી નથી. જો તેઓ દત્તસ્વરૂપ હોય તો તેમણે મારું રક્ષણ કર્યું હોત. તેઓ સ્વયં દત્ત ભગવાન છે તેમ સિદ્ધ કરવાની જવાબદારી તેમની છે. હું શ્રીપાદ પ્રભુનું નામસ્મરણ કરતી નથી પરંતુ શ્રી દત્તાત્રેયનું જ નામસ્મરણ કરું છું. હવે જે કાંઇ થાય તે હું જોઇશ. તમે ત્વરિત અહીંથી વિદાય થઇ જાવ. નહીં તો મારાથી કોઇ મારો પ્રમાદ થશે.

મારાં કડવાં વચનો, સાંભળી તે દત્તભક્ત રવિદાસ ''દત્ત દિગંબર, શ્રીપાદ વલ્લભ'' નું નામસ્મરણ કરતા કરતાં ત્યાંથી જતા રહ્યા. તે પછી એક ટેકરી પર હું પદ્માસન પર ધ્યાન કરવા લાગી. ત્યારે જ આ બે દુષ્ટ ત્યાં આવ્યાં. તેમની વાસનામય નજર મારા પર પડી અને તેઆ મારી પાછળ પડયા. આપે આ દુષ્ટ કામીઓથી મારું રક્ષણ કર્યું, ''મેં કહ્યું : હે માતા, શ્રીપાદકૃપાથી તારું રક્ષણ થયું છે. તેઓ અંતર્યામી હોઇ કાલાતીત છે. આ સૃષ્ટિમાં વિવિધ કાળ અનુસાર ઘટના ઘટે છે. આ સર્વ ઘટના પાછળ તેઓ સ્વયં કારણરૂપે સ્થિત હોય છે. આ સૃષ્ટિમાં કારણ ન હોય તેવું કોઇ પણ કર્મ નથી.

શ્રીપાદ શ્રી વલ્લભ સ્વામીને નિર્ગુણ, સગુણ, નિરાકાર, સાકાર અવસ્થાઓમાં કોઇપણ ઓળખી શંકતું નથી. પ્રત્યક્ષ વેદો પણ ''અમે કશું જાણતા નથી - અમે કશું જાણતા નથી. એમ નેતિ નેતિ, કહીને મુંગા રહ્યા છે. જો વેદોની આ સ્થિતિ હોય તો સામાન્ય ભક્ત તેમને કેવી રીતે જાણી શકે ? તેમના સ્વરૂપનું જ્ઞાન તેમેને પોતાને જ હશે તેમાં લેશમાત્ર સંશય નથી.'' આપણે માત્ર તેમનું નામસ્મરણ કરીએ એટલે તેમનો અનુગ્રહ આપણા પર અવશ્ય થશે અને સર્વ દુઃખોમાંથી આપણે મુકત થઇશું, હું બે બ્રાહ્મણો અને એક બ્રાહ્મણ સ્ત્રી-સુશીલા આમ ચારે જણાએ કુરુગડીની યાત્રાએ જવા પ્રયાણ કર્યું. રસ્તામાં અમે દત્ત ભગવાન અને શ્રીપાદ શ્રીવલ્લભનું નામ સ્મરણ કરતા માર્ગક્રમણ કરતા હતા. રસ્તામાં લોકો અમને ભજન મંડળના સભ્ય માનતા હતા. આ રીતે અમે નામસ્મરણ કરતા નામાનંદ નામના એક શ્રેષ્ઠ મહાત્માના આશ્રમે પહોંચ્યા.

શ્રીપાદપ્રભુનું રૂપ પરિવર્તન અને શિષ્ય નામાનંદને અનુગ્રહ

શ્રી નામાનંદ સ્વામી એ ત્રિકાળ જ્ઞાની મહાત્મા હતા. તેમણે અમારું આદરપૂર્વક સ્વાગત કર્યું. તેમણે પોતાનો પરિચય આપવાનો પ્રારંભ કર્યો : મારા પિતાનું નામ માયત્રાચાર્યુલુ અને મારું નામ સાયત્રાચાર્યુલુ. અમારું ગોત્ર ભારદ્વાજ અને અમે વૈષ્ણવ સંપ્રદાયના ભક્ત છીએ. સંન્યાસદીક્ષા લીધા પછી મારું નામ ''નામાનંદ'' રાખવામાં આવ્યું. સંન્યાસ લીધા પછી મેં પૂર્ણ વૈરાગ્ય ધારણ કરી અનેક પુણ્યક્ષેત્ર અને સિદ્ધ તીર્થોની યાત્રા કરી. તે પછી હું સદ્‌ગુરુની શોધમાં નીકળી પડયો. અનેક તીર્થ અને ક્ષેત્રની યાત્રા કરતાં કરતાં હું પીઠિકાપુરમ્ તીર્થક્ષેત્રે આવી પહોંચ્યો.

અમે વૈષ્ણવ હોવાથી વિષ્ણુ ભગવાનની ઉપાસના કરીએ છીએ. અમારા આચાર ચુસ્ત હોય છે અને સોળા વિશે પણ (સ્પર્શા સ્પર્શ) ચુસ્તતાના આગ્રહી છીએ. અમારા વિચારો પણ ઉચ્ચ પ્રકારના હોય છે. ભારતભરમાં કુલ પાંચ માધવ મંદિરો પ્રસિદ્ધ છે. તેમાં કુતિ-માધવનું મંદિર પીઠિકાપુરમ્માં આવેલું છે. કુંતિ-માધવનાં દર્શન કરી હું મંદિર બહાર આવ્યો ત્યારે સામે એક ચાંડાળ ઊભો હતો. ચાંડાળનું દર્શન અમે અશુભ માનીએ છીએ. ચાંડાળે મોટેથી કહ્યું : અમારી દક્ષિણા આપીને પછી આગળ વધો. હું આશ્ચર્યથી તેની સામે જોઇ રહ્યો. ગામના બધાજ લોકો આના સાક્ષી હતા. કલિયુગમાં આવું વિરુદ્ધ વર્તન જોવા મળતું હતું. (ખરી રીતે ત્રણે વર્ણ - બ્રાહ્મણને દક્ષિણા આપે છે. તેમાં પણ સંન્યાસી હોય તો તે શ્રેષ્ઠ છે. તેને દક્ષિણા આપવી જોઇએ - લેવી ન જોઇએ).

તે ચાંડાળે મદિરાપાન પણ કર્યું હતું. મદિરા પીને વૈષ્ણવો પર અત્યાચાર કરશે તેવો આવેશ તે ચંડાળમાં દેખાતો હતો. નામાનંદે તેને પ્રતિપ્રશ્ન કરતાં પૂછયું : અરે ચાંડાળ, તું કોણ છે ? હું એક વૈષ્ણવ બ્રાહ્મણ છું, મારું નામ નામાનંદ છે. તું મારી પાસે દક્ષિણા માગે છે તે સર્વથા અયોગ્ય છે. ચાંડાળની આંખો ક્રોધથી વધુ લાલ થઇ. તેનો ચેહેરો કોઇને પણ ભયપ્રદ લાગે તેવો થયો હતો. નામાનંદની શાંત દલીલો સાંભળી તે ચંડાળનો ક્રોધાગ્નિ વધારે ભભૂકી ઊઠયો.

તે ચાંડાળે નામાનંદને રોકકું પરખાવ્યું : તું સદ્‌ગુરુની શોધમાં મૂઢની જેમ આમ તેમ રખડે છે. તું મને ઓળખતો નથી.

હું જ તારો સદ્‌ગુરુ છું. મેં જ તને સંન્યાસોત્તર ''નામાનંદ'' નામ આપ્યું છે. તું તારી પાસે હોય તે સર્વ સંપત્તિ મને ગુરુદક્ષિણા તરીકે અર્પણ કર.અને બધાની સામે મને દંડવત્ પ્રણામ કરી મારો ગુરુ તરીકે સ્વીકાર કર. જો તું આમ નહીં કરે તો તારો સર્વનાશ કરીશ. તારા શરીરના ટૂકડા કરી મરણતુલ્ય યાતના આપીશ.

તે ચાંડાળે નામાનંદ સાથે કડક વ્યવહાર કર્યો હતો. તેણે વધુમાં કહ્યું : હું જેમ કહું તેમ તારે વર્તન કરવું પડશે. તું ભગવાનની કેટલી પણ આરાધના કરીશ તો પણ તેઓ તારી મદદ નહીં કરે. આટલું બોલીને તે ચંડાળ નામાનંદ પર હલ્લો કરવા અગ્રેસર થયો. તે ચાંડાળ ના મારને સહન ન કરી શકવાને લીધે બીજો કોઇ રસ્તો ન દેખાતાં નામાનંદે તે ચાંડાળ ના પગ પકડ્યા. તેણે પોતાની સર્વસંપત્તિ પણ ચાંડાળને ગુરુદક્ષિણા તરીકે અર્પણ કરી. ભગવાન વિશે જે કલ્પના આપણા મનમાં છે તે અને વાસ્તવિકતા કાંઇ તેનાથી વિરુદ્ધ છે તેમ નામાનંદે અનુભવ્યું.

ક્ષણાર્ધમાંજ તે ચાંડાળે સ્વામીને દિવ્ય, મંગળ એવા સ્વરૂપમાં દર્શન આપ્યું. તેના દિવ્ય નેત્રોમાંથી અનંત દયા, કરુણાની વર્ષા થતી હતી તેમ નામાનંદે અનુભવ્યું. તે દિવ્ય શરીરધારી શ્રી વિગ્રહે કહ્યું : 'હું ભગવાન દત્ત છું. પીઠિકાપુરમ્માં મેં શ્રીપાદ શ્રીવલ્લભ તરીકે અવતાર લીધો છે. તું મારો ભક્ત છે અને હું તારો ગુરુ છું. તું હવે સર્વસ્વપણે મારોજ છે. હું જ સત્, ચિત્ અને આનંદ છું. તું કાલથી નામાનંદ નામ ધારણ કરી ધર્મ પ્રચાર કર. તને સુખ અને શાંતિ પ્રાપ્ત થશે. અંતે તું મારા ચરણે આશ્રય પામીશ. '' આટલું કહીને ચાંડાળ વેશમાં દત્ત ભગવાન અદશ્ય થયા.

શ્રી નામાનંદ સ્વામીને શ્રીપાદ શ્રી વલ્લભ તરફથી મળેલું ભોજનનું આમંત્રણ

શ્રી નામાનંદ સ્વામીએ પીઠિકાપુરમ્ માં શ્રીપાદ શ્રી વલ્લભનાં દર્શન કરવા પ્રયાણ આરંભ્યું. તેમને રસ્તામાં કોઇએ ભિક્ષા આપી નહીં. અન્ન વગર તેમનો જીવ વ્યાકુળ થતો હતો. લોકોને તેમના વિશે ભ્રમ થયો હતો. લોકો તેમને એક ગાંડો જ સમજતા હતા. એક ચાંડાળે આમની પાસેથી બળજબરી કરીને ગુરુ દક્ષિણા પડાવી લીધી. આ બ્રાહ્મણ હોવા છતાં તેણે ચંડાળને ગરુ કર્યા. આથી આ પણ અસ્પૃશ્ય થયો છે. એને ભિક્ષા આપવી એટલે શાસ્ત્રવિરુદ્ધ ગણાય. આ પ્રમાણે પીઠિકાપુરમ્ના લોકોએ નામાનંદને કોઇએ પણ ભિક્ષા ન આપી.

છેવટે નામાનંદ જેમ તેમ કરી શ્રી અપ્પળરાજ શર્માને ઘેર પહોંચ્યા. થાકને લીધે તેમના મુખથી શબ્દો પણ નીકળતા ન હતા. જેમ તેમ ''ૐ ભિક્ષાં દેહિ'' એવા શબ્દો તેમના મુખવાટે નીસર્યા. બારણું ખોલીને સ્વયં શ્રીપાદ શ્રી વલ્લભ હાથમાં અન્નથી ભરેલી થાળી લઇને ઊભા હતા. તેમણે નામાનંદને ઓટલા પર બેસાડી સ્વહસ્તે ભોજન કરાવ્યું ! કેટલું મહાન ભાગ્ય ! સ્વયં વિશ્વ નિયંતા પોતાના ભક્તને સ્વહસ્તે ભોજન કરાવે છે ! ધન્ય તે ગુરુ અને ધન્ય તે શિષ્ય !

ભોજન સમાપ્ત થયા પછી શ્રીપાદપ્રભુએ અનંત શક્તિ સંપન્ન પોતાનો હાથ નામાનંદના શિર પર મૂકયો અને આશીર્વાદ આપતા કહ્યું : ''તને સર્વ સિદ્ધિઓ પ્રાપ્ત થશે. કશા માટે પણ તારે હાથ ફેલાવવો નહીં પડે. તું ગમે ત્યાંય હોય તો પણ હું અદશ્યરૂપે તારી સાથે જ હોઇશ. આંખોની પાંપણોની જેમ હું તારું રક્ષણ કરીશ.'' આ પ્રમાણે શ્રીપાદ પ્રભુએ નામાનંદને આશીર્વાદ અને અભય વચન આપ્યું ! તે દિવસથી નામાનંદ સંન્યાસી તરીકે ધર્મપ્રચાર માટે ભ્રમણ કરતા હતા. અદશ્ય પણે શ્રીપાદ પ્રભુના દિવ્ય હસ્ત તેમનું રક્ષણ કરતા હતા. આ પ્રમાણે સ્વામીએ તેમના આશ્રમમાં અમને તેમના વિશે સ્વવૃત્રાંત કહતો.

ચાર પ્રકારના જીવનન્મુકત પ્રાણી

નામાનંદ સ્વામીના આશ્રમમાં અનેક શિષ્યો રહેતા હતા.દરેક શિષ્ય પોત પોતાની સ્થિતિ અનુસાર ઉપાસના, સાધના કરતા હતા. એક શિષ્યે પ્રશ્ન કર્યો. ગુરુજી, શ્રીદત્ત ભગવાનની આરાધના કરવાથી શીઘ્ર મોક્ષપ્રાપ્તિ થાય તે માટે કોઇ સાધના, મંત્ર, વિધિવિધાન છે ? મારી શંકાનું સમાધાન કરી મને કૃતાર્થ કરો. શિષ્યનો પ્રશ્ન સાંભળી નામાનંદ સ્વામી પ્રસન્ન ચિત્તથી કહેવા લાગ્યા : હે પુત્ર, (ગુરુ માટે શિષ્ય એ પુત્ર સમાન છે.) વાસનાનો ત્યાગ એટલેજ મોક્ષ છે. શરીરના પતન પછી જ મોક્ષ મળે છે તેવો કોઇ નિયમ નથી. શરીરના પ્રારબ્ધ અનુસાર વિવિધ અનુભવ આવે છે. જે સત્પુરુષનો જીવાત્મા મુકત અવસ્થામાં હોય છે તેઓ જીવન્મુકત કહેવાય છે.

પોતાના ઇષ્ટદેવતાના સતત સાનિધ્યમાં રહેવું તેને જ ''સાલોક્ય મુક્તિ'' કહે છે. આ અવસ્થામાં સાધક ઇષ્ટદેવના લોકમાં રહે છે. (જેમકે સૂર્યઉપાસક સૂર્ય લોકમાં વિષ્ણુ ઉપાસક વિષ્ણુ લોકમાં, દત્ત ઉપાસક દત્ત લોકમાં ઇત્યાદિ) આનાથી પણ વધુ પુણ્યવાન ભકતોને ઇષ્ટદેવતા સમીપ રહેવાનું ભાગ્ય સાંપડે છે. તેને સામીપ્ય મુક્તિ કહે છે. આ ભકતો કરતા પણ વિશેષ પુણ્યવાન લોકોને ઇષ્ટદેવતાનું જ સ્વરૂપ પ્રાપ્ત થાય છે તે સારૂપ્ય મુક્તિ કહેવાય છે. આનાથી પણ વિશેષ પુણ્યવાન ભકતો ઉચ્ચસ્થિતિએ પહોંચે છે જેમાં ભકત ઇષ્ટદેવતાના ચૈતન્યની સાથે એકરૂપ થઇ જાય છે. આ અવસ્થાને સાયુજય મુક્તિ કહે છે.

આ આધ્યાત્મિક ચિંતનમાં દત્ત ભકત આ લોકમાં રહેવા છતાંય સાલોક્ય મુક્તિનો અનુભવ લે છે. તેઓ શરીરથી પ્રારબ્ધના ભોગ ભોગવટ હોવા છતાં મન દ્વારા સતત શ્રી દત્ત ભગવાનના ચરણે નિમગ્ન રહે છે. તેમને હંમેશા શ્રી દત્ત

ભગવાનનું જ ધ્યાન હોય છે. સૃષ્ટિધર્મ અને સૂક્ષ્મસૃષ્ટિનું કાલચક્ર પણ ચાલુ જ હોય છે. સૃષ્ટિનો ચિદ્‌વિલાસ અંતર્દૃષ્ટિથી જોઇ દત્ત ભકત આનંદથી ભાવ વિભોર થાય છે. સ્વાર્થરહિત યોગીઓની દિવ્ય શક્તિથી વિશ્વ કલ્યાણ થતું હોય છે. તેમાં તેમનો નિઃસ્વાર્થ દેખાઇ આવે છે. આ પ્રમાણે આ યોગી ઇદલોકમાં પોતાનું કલ્યાણ સાધી સામીપ્ય મુક્તિ પ્રાપ્ત કરે છે.

ઉપર કહ્યા પ્રમાણેના ભકત દત્ત ભગવાનની દિવ્ય લીલા અંતર્દૃષ્ટિથી જોઇ તેનું મનન, ચિંતન કરી આલોક્ય મુક્તિ કરતાં શ્રેષ્ઠત્વ મેળવી સર્વોચ્ચ આનંદ પ્રાપ્ત કરે છે. જીવ શરીરના બંધનમાં હોય ત્યારે તેને અનેક વાસના, ઇચ્છા પોતાના બંધનમાં રાખે છે. પરંતુ જયારે તેને મુકત અવસ્થાનું જ્ઞાન થાય છે ત્યારે તે ખૂબજ હળવાશ અનુભવે છે. આ પ્રમાણે ઇચ્છા, વાસનારહિત લઘુ જીવ આનંદમાં રમણ થાય છે.

સાયુજય મુક્તિનો લાભ જેમને થએલો છે તેવા દત્ત ભકતોમાં દત્ત લીલા યથેચ્છ માત્રામાં પ્રગટ થાય છે. આવા ભકતોને હજુ કાંઇ પ્રાપ્ત કરવાનું છે તેવી કોઇ ભાવના જ રહેતી નથી.શ્રી દત્ત ભગવાનના દર્શન, સ્પર્ષ, સંભાષણ અને અનુગ્રહ પ્રાપ્ત થયેલા ભકતોને તેમનું સતત સંરક્ષણ મળે છે. ઇહલોકમાં કે પરલોકમાં પ્રાપ્ત થનાર મહદ્‌ ઐશ્વર્ય શ્રીપાદ પ્રભુ જ આપે છે. માનવ વિવિધ દેવતાઓને વિવિધ સ્વરૂપમાં ભજે છે. તે સર્વ દેવતાઓ શ્રીપાદ પ્રભુનાજ દિવ્ય અંશો હોય છે. તે તે દેવતાઓ દ્વારા શ્રીપાદપ્રભુ તેતે ભકતોને અનુગ્રહ પ્રદાન કરે છે.

શ્રી દત્ત આરાધનાની વિશેષતા

ઉપરનું વિવેચન સાંભળી મેં (શંકર ભટ્ટે) પૂછયું : ''તો પછી આપણે વિવિધ સ્વરૂપના દેવતાઓની પૂજા કરવી કે શ્રીપાદ શ્રીવલ્લભની આરાધના કરવી ? દેવતાઓ શ્રીપાદશ્રીવલ્લભ કરતાં ભિન્ન છે ? આ વિશે મને કૃપા કરીને વિશ્લેષણ કરી સમજાવો. '' નામાનંદે તે વિશે આ પ્રમાણે કહ્યું : એક કન્યાનો વિવાહ થયો અને તે સાસરે ગઇ. કેટલાક મહિના પછી તેના મોટા ભાઇઓ તેને મળવા સાસરે ગયા. બહેનની સાસુએ ફરિયાદ કરતાં ભાઇઓને કહ્યું : તમારી બહેન અમારા ઘરમાં વિવિધ પ્રકારની ચોરીઓ કરે છે અને દૂધ, ઘી, માખણ, દહીં ચોરીને ખાય છે. એકાદ વસ્તુની ચોરી મેં સહન કરી હોત પરંતુ આટલી બધી વસ્તુઓની ચોરી ?

ભાઇઓએ બહેનને કહ્યું, તું ચોરી કરવાનું છોડી દે. ફકત દૂધ લેજે એટલે તારી સાસુ તારા પર ગુસ્સે નહીં થાય. દૂધમાં બધુંજ (દહીં, માખણ, ઘી) હોય છે. તે જ પ્રમાણે દત્ત ભગવાનની આરાધના કરવાથી બધુંજ મળે છે. લોકો પોતપોતાની પસંદગી પ્રમાણે વિવિધ દેવતાઓની આરાધના કરે છે. શિવપૂજાથી વિષ્ણુ પ્રસન્ન થતા નથી અને વિષ્ણુના આરાધનાથી શિવ પ્રસન્ન થતા નથી. સગુણ અને સાકારદેવની પૂજા કરવાથી ભકતોના કર્મ પ્રમાણે ફળ મળે છે.

અનેક જન્મોમાં આચરેલા પાપ-પુણ્યનું ફળ ક્ષીણ સ્થિતિમાં હોય તો પુણ્ય મહાવિશેષમાં જમા થાય છે ત્યારે શ્રીદત્ત ભગવાનની ભકિત પ્રાપ્ત થાય છે. આવા ભકતને સર્વ સિદ્ધિ પ્રાપ્ત થાય છે. બ્રહ્મદેવે લખેલા પ્રારબ્ધને કોઇ બદલી શકતું નથી પરંતુ શ્રી દત્ત ભગવાનના ભકતના કિસ્સામાં દત્ત ભગવાન તે અંગે બ્રહ્મદેવને આદેશ આપી શકે છે. જીવની શારીરિક, માનસિક, આધ્યાત્મિક સ્થિતિ માટે ભગવાન વિષ્ણુ કારણ ભૂત છે. અપરિપકવ અવસ્થામાં જો મહાયોગશકિત જીવમાં પ્રવેશ કરે તો શરીર, મન, બુદ્ધિ તે શકિતને સંભાળી શકતા નથી અને અગ્નિ જવાલા જેવો દાહ અનુભવાય છે.

જીવનું જીવન સરળપણે ચાલે તે માટે ભગવાન વિષ્ણુ આપણને હંમેશા મદદ કરે છે, પરંતુ દરેકના કર્માનુસાર શ્રીકૃષ્ણ અને શ્રીદત્ત અભિન્ન છે. શ્રી કૃષ્ણે ગોવર્ધન પર્વત પોતાની આંગળી પર ધારણ કર્યો હતો. આ વાત બધાજ જાણે છે. ગોકુળના પ્રત્યેક ગોપ અને ગોપીઓ પૂર્વજન્મના મહાન ઋષિઓ હતા. તેમણે રચેલા ગ્રંથો મહાન પર્વત રૂપે અવતરિત થયા હતા. આ મહાન ગ્રંથોનું વિભેદન થઇ તેમાંથી પ્રચંડ મહાયોગશકિત છૂટી પડે છે. ત્યારે જીવને ખૂબજ હળવાશ અનુભવાય છે. આ સૂક્ષ્મસ્થિતિમાં જીવને મહાયોગાનંદ પ્રાપ્ત થાય છે. તેને મેળવવા કઠોર તપશ્ચર્યાની જરૂર છે. શ્રી કૃષ્ણ ભગવાન પોતાના સર્વભકતોનો ભાર, આશ્રિતોનો ભાર પોતાના પર લઇ લે છે. તેમની ગ્રંથી વિભેદન કરી તેમને શકિત પ્રદાન કરે છે. આ આધ્યાત્મિક રહસ્ય છે.

બૌદ્ધિક દૃષ્ટિએ જોતાં શ્રીકૃષ્ણ ભગવાને ગોવર્ધન પર્વત ઊંચકીને બધાનું રક્ષણ કર્યું તેમ લાગે છે. શ્રી દત્ત ભગવાનનો તે પ્રત્યક્ષ સંકલ્પ જ હતો. પરિસ્થિતિને બદલવા માટે, પરિણામ ક્રમને શીઘ્ર કરવાનો આદેશ તેઓ શ્રી વિષ્ણુભગવાનને આપતા. આ પ્રક્રિયામાં ભકતોના પ્રારબ્ધપ્રમાણે રસ્તામાં આવતી મુશ્કેલી, વિઘ્નો ભકતોથી અજાણતાં જ સુસહ્ય થાય છે. શ્રીપાદ શ્રીવલ્લભ પોતાની શ્રેષ્ઠ વિદ્યાઓ દ્વારા ભકતોનાં વિઘ્નો દૂર કરે છે. શ્રીપાદ પ્રભુ કરેલા દયાળુ અને કૃત્રણા સભર છે !

શ્રીપાદ પ્રભુના અવતારનું મુખ્ય લક્ષ્ય તેમની સાથે સાયુજય સ્થિતિ અનુભવનાર યોગીઓએ એક લાખ અને પચ્ચીસ હજાર અનુષ્ઠાયી કરવાનો સંકલ્પ કર્યો હતો તે છે. શ્રીપાદ પ્રભુ કર્મબંધનના સ્પંદનોથી સર્વને મુકતસ્થિતિમાં આણી, સદ્‌ના અંશ થકી પ્રગટ થઇ કોટિ કોટિ જન્મો પછી આવનાર જન્મોનો વિનાશ કરી તે તે જીવાત્માને મુક્તિ આપે છે. તેમનામાં સ્થિત બ્રહ્મા, વિષ્ણુ અને રુદ્રનો અંશ સ્ફુર થઇ તેતે ઇશ્વરી ગુણોથી ભકતોનું રક્ષણ કરે છે. આ જે તે આત્માના

સંકલ્પથી થાય છે. ભકતની સંકલ્પ સિદ્ધિ માટે ભક્તિનો આધાર લેવો જોઇએ.

એક દિવસ પીઠાપુરમાં શ્રીપાદ પ્રભુનો ભકત ઘોડા પર ચઢતી વખતે ઘોડાએ તેને પાડી નાંખ્યો અને પગ નીચે રગદોળ્યો. ભકતને અનેક ઇજાઓ થઇ અને લોહી લુહાણ થયો. તે ઇજાગ્રસ્ત ભકતને શ્રીપાદ પ્રભુએ અભય હસ્ત દેખાડયો. તે જ ક્ષણે ભકતના જખમો ભરાઇ ગયા. જાણે કે ઇજાઓ થઇ જ નથી. તે જ દિવસે શ્રીપાદપ્રભુ પર અનન્ય નિષ્ઠા અને શ્રદ્ધા રાખનાર ભકતને અકલ્પિત સો સોના મહોરોથી ભરેલો ઘટ મળ્યો. શ્રી વેંકટ પૈય્યાએ પ્રભુને આ વિશે વિવરણ કરવા વિનંતી કરી. શ્રીપાદ સ્વામીએ કહ્યું : મેં મારા એક અનન્ય ભકતનું આયુષ્ય વીસ વર્ષ વધાર્યું છે. તેની ભક્તિથી સંતુષ્ટ થઇને મેં તેનેઆ ફળઆપ્યું છે. આજે તેને સો સોના મહોરોથી ભરેલો ઘટ મળ્યો છે. આ તેના મહાન ભાગ્યનો દિવસ છે. જેની મારા પર અનન્ય ભક્તિ છે તેનો હું દાસ થાઉં છું. જે ભકતો મને તેમના હૃદયમાં પ્રસ્થાપિત કરે છે તેઓ મને અત્યંત પ્રિય છે. ત્રૈલોકય પતિ પરમેશ્વર પણ આવા ભકતના આધિન થઇ તેમની સાથે સંચાર કરે છે.

શ્રી નામાનંદ સ્વામીના દિવ્ય સત્સંગનો લાભ થવાથી બધાને અત્યંત આનંદ થયો. તે બંને બ્રાહ્મણોએ નામાનંદને કહ્યું : ''અમે કરેલો ઘોર પાપ થી અમને ખૂબજ પશ્ચાત્તાપ થાય છે. આપશ્રી અમને ઉપદેશ આપો.'' શ્રી નામાનંદે તેમને કહ્યું : તમે એક ભુકત વ્રત કરો. (એક વખત ભૂખ્યા - એક જ વખત દિવસમાં ખાવાનું) મહેનત કરી ધનસંપાદન કરો અને તે ધનનો સદુપયોગ સદ્‌ બ્રાહ્મણોને અન્નદાન કરવામાં કરો. આથી તમારાં પાપ નષ્ટ થશે. આ પ્રમાણે વર્તન કરવાથી શ્રીપાદ પ્રભુનું પ્રત્યક્ષ અથવા સ્વપ્નમાં દર્શન થશે. મંત્રદીક્ષા મળ્યા પછી પણ તમારે સદાચારનું પાલન કરવું જોઇએ. જો તમે પહેલાની આદતો મુજબ ફરી દુરાચાર કર્યો છે તો શ્રીપાદ પ્રભુ તમને બમણી શિક્ષા કરશે તે યાદ રાખજો.

શ્રીદત્તાત્રેયની આરાધનાનું ફળ

સુશીલા નામની બ્રાહ્મણ સ્ત્રીએ શ્રી નામાનંદને પૂછયું : '' સ્વામિ, સંકટમાંથી છુટકારો કેવી રીતે મેળવવો ? '' શ્રી નામાનંદે પ્રસન્ન ચિત્રથી કહ્યું : આત્મા એ નિરંતર છે. તેને જન્મ મરણ હોતાં નથી. તેને અગ્નિ બાળી નથી શકતો ! શસ્ત્ર ઇજા કરી શકતું નથી. પાણી તેને ભીંજવી શકતું નથી. વાયુ તેને સુકવી શકતો નથી. મનુષ્ય માત્ર કોઠી વખત મૃત્યુ પામી કોઠી વખત જન્મ લે છે. તું અનઘાદેવીનું અનઘા દેવી સાથે શ્રી દત્તાત્રેયની આરાધના કરી તેમને સંતુષ્ટ કર. આમ કરવાથી શ્રી દત્તાત્રેય ભગવાન સાચે જ તારા પર અનુગ્રહ કરશે.

શ્રીબાપન્નાચાર્યુલુને શ્રી દત્તાત્રેયનાં દર્શન થયાં અને તેમણે ''સિદ્ધ મંગલ'' સ્તોત્રની રચના કરી. પ્રત્યક્ષ દત્ત ભગવાનના દર્શનની અનુભૂતિથી ગવાએલ આ સ્તોત્રના પ્રત્યેક અક્ષરો અત્યંત પ્રભાવશાળી છે. તે અક્ષરોમાંથી ચૈતન્ય યુગાનુયુગ વિલસતું રહેશે. આ સ્તોત્રમાં વ્યાકરણ દૃષ્ટિએ કોઇપણ દોષ કે ત્રુટિ નથી . આ સ્તોત્રનો પાઠ કરવા કોઇ પણ વિધિ નિષેધ નથી. મને તે સ્તોત્ર શ્રી બાપન્નાચાર્યુલુના મુખથી શ્રવણ કરવાનું ભાગ્ય લાધ્યું. આ સ્તોત્ર મારા હૃદય પર અંકિત થએલું છે :

સિદ્ધ મંગલ સ્તોત્ર

(૧) શ્રીમદ્‌ અનંત શ્રી વિભૂષિત અપ્પલ લક્ષ્મી નરસિંહ રાજા ।
જય વિજયીભવ, દિગ્વિજયી ભવ, શ્રીમદ્‌ અખંડ શ્રી વિજયી ભવ ॥

(૨) શ્રી વિદ્યાધરી રાધા સુરેખા શ્રી રાખી ઘર શ્રી પાદા ।
જય વિજયીભવ, દિગ્વિજયી ભવ, શ્રીમદ્‌ અખંડ શ્રી વિજયી ભવ ॥

(૩) માતા સુમતી વાત્સલ્યામૃત પરિપોષિત જયા શ્રીપાદા ।
જય વિજયીભવ, દિગ્વિજયી ભવ, શ્રીમદ્‌ અખંડ શ્રી વિજયી ભવ ॥

(૪) સત્ય ઋષીશ્વર દુહિતાનંદન બાપનાચાર્યુનુત શ્રી ચરણા ।
જય વિજયીભવ, દિગ્વિજયી ભવ, શ્રીમદ્‌ અખંડ શ્રી વિજયી ભવ ॥

(૫) સાવિત્ર કાઠક ચયન પુણ્યફલા ભારદ્વાજ ઋષી ગોત્ર સંભવા ।
જય વિજયીભવ, દિગ્વિજયી ભવ, શ્રીમદ્‌ અખંડ શ્રી વિજયી ભવ ॥

(૬) દૌ ચૌપાતી દેવ લક્ષ્મીગણ સંખ્યા બોધિત શ્રી ચરણા ।
જય વિજયીભવ, દિગ્વિજયી ભવ, શ્રીમદ્‌ અખંડ શ્રી વિજયી ભવ ॥

(૭) પુણ્યરૂપિણી રાજમાંબાસુત, ગર્ભપુણ્યફલ સંજાતા ।
જય વિજયીભવ, દિગ્વિજયી ભવ, શ્રીમદ્‌ અખંડ શ્રી વિજયી ભવ ॥

(૮) સુમતિનંદન નરહરિનંદન દત્તદેવપ્રભુ શ્રીપાદા ।
જય વિજયીભવ, દિગ્વિજયી ભવ, શ્રીમદ્‌ અખંડ શ્રી વિજયી ભવ ॥

(૯) પીઠિકાપુર નિત્યવિહારા મધુમતીદત્તા મંગલરૂપા ।
જય વિજયીભવ, દિગ્વિજયી ભવ, શ્રીમદ્‌ અખંડ શ્રી વિજયી ભવ ॥

પરમ પવિત્ર એવા આ સિદ્ધ મંગલ સ્તોત્રનો પાઠ અનઘાષ્ટમીનું વ્રત કરીને કરતાં હજાર બ્રાહ્મણને જમાડવાનું પુણ્ય પ્રાપ્ત થાય છે. તેમજ સ્વપ્નમાં સિદ્ધ પુરુષનું દર્શન થાય છે. આ સ્તોત્રના પાઠથી સર્વ મનોકામના પૂર્ણ થાય છે. જે ભકતો કાયા, વાચા, મન અને કર્મથી શ્રીદત્તાત્રેયની આરાધના કરી આ સ્તોત્રનો પાઠ કરે છે તેઓ શ્રીપાદશ્રીવલ્લભની કૃપાને પાત્ર થાય છે. આ સ્તોત્રના નિયમિત ગાયનથી સૂક્ષ્મ વાયુમંડળમાં અદૃશ્યરૂપથી સંચાર કરવાની સિદ્ધિ પ્રાપ્ત થાય છે.

શ્રીપાદ પ્રભુનો સુશીલાના પતિને અનુગ્રહ

શ્રી નામાનંદ સ્વામીની અમૃતવાણી શ્રવણ કર્યા પછી મને એક વિચાર સ્ફૂર્યો. મેં શ્રી નામાનંદને વિનંતી કરી. હે સ્વામી, આ સ્તોત્રમાં આવતી શ્રીપાદ પ્રભુની દિવ્ય લીલાઓનું

વાર્તાલાપ કરવા હિંમત થતી ન હતી. શ્રીપાદપ્રભુએ મને પૂછ્યુ : ''તારી સાથે આવેલી આ અપરિચિત વ્યક્તિઓ કોણ છે? ''મેં જવાબ આપ્યો : પ્રભુ, આપના દિવ્ય ચરણોનાં દર્શન કરવાની ઈચ્છા ધરાવનાર એ બે બ્રાહ્મણો છે. મારું કથન સાંભળીને શ્રીપાદપ્રભુ તરત જ બોલ્યા : આ બ્રાહ્મણ હોય તેમ લાગતું નથી. ગો માંસ ખાનાર યવન દેખાય છે. તું તેમને પૂછીને ખાત્રી કર.

બ્રાહ્મણોએ જવાબમાં કહ્યું : ''અમે બ્રાહ્મણ થી અને યવનજ છીએ તેમાં સંદેહ નથી. અમે કુરાન વાંચીએ છીએ.''આ તેમની વાત સાંભળીને હું તો દંગ રહી ગયો. શ્રીપાદવલ્લભ નામથી માયાવી રૂપે (તેમનું સાચુ સ્વરૂપ અગમ્ય હોવાથી) સંચાર કરનાર જગતના સ્વામી શ્રી દત્તાત્રેય પ્રભુને ઓળખવા અનેક જન્મ નું પુણ્ય જોઇએ.તેવા સ્થિરભાવમાં ભક્તિભાવ ને એકરસ કરી ઘૂંટવા માટે મહાન ભાગ્ય ની જરૂર છે. ગો-માતા માં સર્વ દેવાતાઓ વાસ કરે છે. ગાય વિના ઘર સ્મશાન જેવું છે. શ્રદ્ધાથી ગાયોની સેવા કરનાર મને ખૂબ જ ગમે છે. ગાયનું દૂધ પુષ્ટિકારક અને તુષ્ટિકારક હોય છે.

બ્રાહ્મણ તરીકે જન્મ લઈને ગોમાંસ ખાનાર શિક્ષાને પાત્ર છે. યજ્ઞ-યાગ કરતી વખતે બકરાનું બલિદાન આપવામાં આવે છે. યજ્ઞ પશુ તરીકે બકરો કે ઈતર પશુ પણ તેમની નીચ યોનીમાંથી વિમુક્ત થઈ આગળ જતાં ઉત્તમ જન્મ પ્રાપ્ત કરે છે. યજ્ઞ પશુને ઉત્તમ જન્મ મળે તે માટે યજ્ઞ કરનાર મહાયોગી તપોબળ અને યોગબળ થી સમૃધ્ધ હોવો જોઇએ. જો તે યોગી તેવો સમર્થ ન હોય તો તેને પ્રાણી હત્યા કરવાનું પાપ લાગે છે.

દેશ-કાળ અનુસાર ધર્મ-કર્મ પધ્ધતિમાં થોડી ભિન્નતા જોવા મળે છે. યવન હોય તેવા તપસ્વીએ ગોમાંસ ભક્ષણ કર્યું હોય તો પણ પરમેશ્વરાર્પણ બુધ્ધિથી કરેલું કર્મ ગાય અને તેની સંતતિ ને ઉત્તમ જન્મ જ મેળવી આપે છે. પરંતુ તેવું ન કરીએ તો માત્ર મહાપાપ લાગે છે. માટે જ ગોહત્યા શાસ્ત્ર અનુસાર મહાન પાપ છે. કૌરવ અને પાંડવો વચ્ચે યુધ્ધ માટે ક્યું ક્ષેત્ર ધર્મક્ષેત્ર છે તેની શોધ માટે અર્જુન અને શ્રીકૃષ્ણ નીકળ્યા. તેમને એક ખેડૂત ખેતરમાં પાણી વાળતો જોવા મળ્યો. પાણીના પ્રવાહને રોકવા માટે તેને એક મોટા પથ્થરની જરૂર જણાઇ. તે પથ્થરને શોધતો હતો એટલામાં તેનો પુત્ર તેને માટે બપોરનું ભાતું લઇ આવ્યો. જમી લીધા પછી પાણી રોકવા માટે તેણે પથ્થર ના મળતા તેના પુત્રનો વધ કરી તેના મૃતશરીરને પથ્થર ની જેમ વાપર્યું તે સમયે ખેડૂત અને તેના પુત્રમાં હત્યા કરવાની ક્રિયામાં કોઇપણ ભાવ ન હતો. તેઓ બંને નિર્વિકાર હતા. ખેતરમાં પાક લણીને અનાજ લોકોને આપવું એટલું જ તે ખેડૂત જાણતો હતો. તે જ તેનો ધર્મ હતો.

ખેડૂત ફળની આશા રાખ્યા વગર પોતાનું કર્મ અત્યંત શ્રધ્ધાભાવથી કરતો હતો. આ ખેતરની જગ્યા શ્રીકૃષ્ણે ધર્મક્ષેત્ર માટે પસંદ કરી. હે નામમાત્ર બ્રાહ્મણો, ગોમાંસ ભક્ષણ કરવું ક્યારે પણ યોગ નથી. તમારી પૂર્વ પુણ્યાઇ થી, પિતૃદેવતા પ્રાર્થના થી અને મારા અપાર કારુણ્યને લીધે તમને મારાં દર્શનનો લાભ થયો. આને તમે મહાન ભાગ્ય સમજો. તમે કરેલા નમસ્કાર હું સ્વીકારતો નથી. તમે મને સ્પર્શ કરતા નહીં. મારા કમંડલુ માંથી જળ પ્રોક્ષણ પામવા તમે અપાત્ર છો. તમે અહીંથી ત્વરિત નીકળી જાવ. તમને અન્નવસ્ત્ર મળે તેવી સગવડ કરી છે. તમે યવન સ્ત્રી સાથે વિવાહ કરી યવનોની જેમ રહો. તમારા હાથે હત્યા થયેલી ગાયો આગલા જન્મે તમારી સંતતિ થશે અને તમને ત્રાસ આપી તમારા પૈસે સુખી થશે.

મારા દર્શન થી પુનિત થવાને લીધે કેટલાક જન્મો પછી તમે બડે બાબા અને અબ્દુલ બાબા તરીકે ઓળખાશો. મહારાષ્ટ્ર ના શિરડી ગામે શ્રી સાંઇબાબા નામના મહાત્મા અવતાર લેશે. તેઓ તમારો ઉધ્ધાર કરશે. આ મારાં વચનો કાળા પથ્થર પર કોતરાયેલા અક્ષરોની જેમ ન બદલાય તેવા છે. આ પ્રમાણે કહીને શ્રીપાદપ્રભુએ તેમને જવા દીધા.

શ્રીપાદસ્વામીનો ભક્તોપર અનુગ્રહ

રવિદાસની નાવડી કૃષ્ણા નદીમાંથી કુરુગડ્ડી તરફ જતી હતી. તે નાવડીમાં એક વેદશાસ્ત્ર સંપન્ન પંડિત બેઠા હતા. ઇતર માણસોનો સ્પર્શ ન થાય તે માટે તેઓ એકલાજ નાવડીમાં બેસી કુરુગડ્ડી તરફ જતા હતા. પંડિતે ઘમંડ સાથે કહ્યું : હું મહાન પંડિત છું. હું શ્રીપાદ શ્રીવલ્લભ પાસે જાઉં છું. તેમણે મને બોલાવ્યો છે. તેઓજ તને નાવડીના ભાડાના પૈસા આપશે. રવિદાસે પંડિતની વાત કબુલ રાખી.

નાવડી ધીમે ધીમે જળપ્રવાહમાં આગળ વધતી હતી. વાતચીતના દોરમાં પંડિતને ખબર પડી કે રવિદાસને પૌરાણિક. ઐતિહાસિક કથા વાર્તાનું જ્ઞાન નથી. પંડિતે મોટા અહંકાર થી કહ્યું : ''રવિદાસ તને પૌરાણિક કથા વાર્તાનું જ્ઞાન નથી. આથી તારું ત્રણ ચતુર્થાંસ જીવન વ્યર્થ ગયું! રવિદાસને તે સાંભળી નિરાશા થઇ. નાવડી આગળ વધતી હતી. પાણીનો વેગ પુષ્કળ હતો. અતિવેગમાં નાવડીમાં એક છિદ્રપડ્યું. છિદ્રમાંથી પાણી અંદર પ્રવેશ કરતું હતું.

હવે રવિદાસનો વારો હતો. તેણે પંડિતને પૂછ્યું : પંડિતજી, તમને તરતાં આવડે છે? પંડિતજીએ કહ્યું : અરે, મને તરતાં આવડતું નથી.''રવિદાસે કહ્યું : પંડિતજી, મને તરતાં આવડે છે. પરંતુ તમને તરતાં આવડતું નથી. આથી તમારું સોએસો ટકા જીવન વ્યર્થ ગયું. નાવડીમાં એકધારુ પાણી પ્રવેશ કરતું જ હતું. રવિદાસે પાણીમાં ભુસકો મારવાની તૈયારી કરી. તેણે શ્રીપાદપ્રભુની અનેક દિવ્ય લીલાઓ સાંભળી હતી. તેને કૃષ્ણાનદીના અફાટ જળમાં એક દિવ્યકાંતિ દેખાઇ. રવિદાસે તે દિવ્યકાંતિને બે હાથ જોડી ભાવપૂર્વક પ્રમાણ કર્યા.

નાવડીમાં પાણી વધુ આવતું જ હતું. રવિદાસે એક આશ્ચર્યકારક ઘટના નજરોનજર જોઇ. કોઇ અદ્રશ્ય હાથ તે નાવડીમાંથી પાણી બહાર ફેંકતો હતો. નાવડીનું પાણી ઓછું થયું અને છેવટે નાવડી કિનારે આવી. બંને જણ શ્રીપાદપ્રભુનાં દર્શન કરવા ગયા. રવિદાસે આ પૂર્વે કદીપણ શ્રીપાદપ્રભુનાં દર્શન કર્યાં ન હતાં. રવિદાસે શ્રીપાદપ્રભુને પ્રણામ કર્યા. શ્રીપાદપ્રભુએ મંદસ્મિત કરી તેનો સ્વીકાર કર્યો. તે પંડિત પ્રતિ માત્ર દુર્લભ કર્યું. શાસ્ત્ર ચર્ચા કરવા આવેલા

વર્ણન તથા ચરિત્ર કથન કરશો તેવી મારી પ્રાર્થના છે.'' અમારા ત્રણે પર દયાનો અવિરત વર્ષાવ કરનારા સ્વામીએ અમારા પર પ્રસન્નતાપૂર્વક દૃષ્ટિ નાંખી અને અમારી વિનંતીને મૂક સંમતિ આપી. તે રાત્રે અમે શ્રીપાદ પ્રભુનું નામ સ્મરણ કર્યું. શ્રીપાદ સ્વામીની લીલા કથન કરી સિધ્ધ મંગલ સ્તોત્રનું ગાયન કર્યું. તે દિવ્ય અનુભૂતિમાં નિશા કયારે સમાપ્ત થઇ તેની જ ખબર ન પડી.

પ્રાતઃકાળ થતાં જ શ્રીપાદપ્રભુની મંગળા આરતી કરી. થોડા જ સમયમાં અન્ન સામગ્રીથી ભરેલું એક બળદગાડું આશ્રમમાં આવ્યું. ગાડીવાન ગાડા પરથી નીચે ઊતર્યો. તેણે બધી ખાદ્ય સામગ્રી નીચે ઉતારી આશ્રમમાં ગોઠવી. પછી તે સુશીલાને ઉદ્દેશીને બોલ્યો : થોડી જ વારમાં તારો પતિ, સાસુ , સસરા બીજા બળદગાડામાં આવશે. તે ગાડીવાળાની વાણીમાં એક જૂદું જ માધુર્ય હતું . તે ગાડીવાન બીજા ગાડીવાન જેવો સામાન્ય ન હતો. તેનામાં એક મોહક આકર્ષણ શક્તિ જણાતી હતી.તેની તરફ એકીટશે જોઇ રહીએ એમ થતું હતું. પરંતુ તે ગાડીવાળો વધારે સમય ત્યાં ન રોકાયો. તે ગાડુ ખાલી કરીને ત્વરિત જતો રહ્યો. તે સમયે નામાનંદ ધ્યાનમાં હતા.

ધ્યાનમાંથી જાગ્રત થઇ નામાનંદ સ્વામી તેમની ઓરડીમાંથી બહાર આવ્યા. તેમણે પૂછ્યું : પેલો ગાડીવાળો કયાં છે ? ગાડીવાન સામાન ઉતારી જતો રહ્યો એમ કહેતાં જ તેમણે કહ્યું : તમે કેટલા ભાગ્યવાન છો, હું જ એક અભાગી છું. તેઓએ આગળ કહ્યું : પરમ કરુણા મૂર્તિ શ્રી પાદ શ્રીવલ્લભ આપણા માટે ગાડીવાનનું રૂપ લઇ અન્ન સામગ્રી લઇ અહીં આવ્યા. તેમણે તમને દર્શન આપ્યાં.

તે પછી નામાનંદે સુશીલા તરફ જોઇ કહ્યું : હે સુશીલા, તારું ભાગ્ય ઉદય પામ્યું છે. તારા પતિનું નપુંસકત્વ નષ્ટ થયું છે. તારા પતિ અને સાસુ સસરા બીજા બળદગાડામાં આવી રણ છે.

ત્રિકાળજ્ઞાની નામાનંદ સ્વામીએ કહ્યા પ્રમાણે બધી ઘટના બની. સુશીલા પોતાના પતિ, સાસુ, સસરા સાથે ઘેર ગઇ. મેં (શંકરભટ્ટ) અને પેલા બે બ્રાહ્મણોએ નામાનંદ સ્વામી પાસે કુરુગડ્ડી જવા આજ્ઞા માંગી. શ્રી નામાનંદ સ્વામીની આજ્ઞા લઇ અમે કુરુગડ્ડીના માર્ગે પ્રયાણ કર્યું.

॥ શ્રીપાદશ્રીવલ્લભનો જય જય કાર હો ॥

॥ અધ્યાય ૧૭ સમાપ્ત ॥

॥શ્રીપાદ રાજં શરણં પ્રપધ્યે ॥

અધ્યાય -૧૮

સંત રવિદાસ અને શ્રીપાદનાં દિવ્ય મંગળ દર્શન

હું તે બે બ્રાહ્મણો સાથે યથાકાળે કુરુગડ્ડી આવી પહોંચ્યો. અનંત કોટી બ્રહ્માંડ નાયક, આદિ, મધ્ય અને અંત જેમને નથી તેવા અને ચુતર્દશ ભુવનોના સાર્વભૌમ, લીલાવતારી ભગવાન શ્રીપાદ પ્રભુ કૃષ્ણાનદીમાં સ્નાન કરી બહાર આવતા હતા. તેમના આકસ્મિક દિવ્ય મંગળસ્વરૂપનાં દર્શન થી અમે એકદમ ભાવવિભોર થયા. તેમના નેત્રો માંથી અપાર કરુણા, પ્રેમ, વાત્સલ્ય ટપકી રહ્યાં હતા. તેઓ મારી સમીપ આવ્યા. મારે શું કરવું જોઇએ તે વિશે કિંકર્તવ્યમૂઢ જેવો હું ઊભો રહ્યો. તે દયાળુ ભગવાને મને જાતેજ પ્રણામ કરવાનું કહેતા હતા. મેં તેમનો ચરણસ્પર્શ કર્યા. તેમણે કમંડલુ માંથી જળ મારા પર પ્રોક્ષણ કર્યું. હું દિગ્મૂઢ થયો.

તેઓ પોતાની મધુરવાણી થી બોલ્યા : ''બેટા શંકરભટ્ટ, હું તારા પર પ્રસન્ન છું.'' તે મધુરવાણીનું હું વર્ણન કરી શકતો નથી. તેમની વાત્સલ્યપૂર્ણ નજર મારા પર પડી અને હું કૃતાર્થ થયો. સમસ્ત ભૂતલપર પોતાની અનંત શક્તિથી બિરાજમાન શ્રીપાદ ભગવાને પોતાનો વરદહસ્ત મારા માથાપર મૂક્યો. મારી કુંડલિની શક્તિ એકદમ જાગ્રત થઇ અને મને દેખાતી બધી જ સૃષ્ટિ અદ્રશ્ય થતી હોય તેમ જણાયું. હજારો સાગર મને આવીને આલિંગન આપતા હોય તેવો મનેભાસ થયો. અનંત શક્તિનો વિદ્યુત પ્રવાહ મારી નસોમાં થઇને વહેતો હોય તેમ લાગ્યું અને શરીરમાં અત્યંત ઉષ્મા પેદા થઇ. મારી આંખો આપો આપ બિડાઇ ગઇ. શરીરની નાડીઓ અને હૃદયસ્પંદનો થોડી ક્ષણો માટે બંધ થયાં.

મારું મન નિર્વિકાર અને નિશ્ચલ થઇ અનંત શૂન્ય માં ખોવાઇ ગયું. મારા હૃદયનું ચૈતન્ય વિશ્વના અનંત ચૈતન્યમાં વિલીન થયું હોય તેમ લાગ્યું. આ પરિસ્થિતિમાં હું ખૂબ જ આનંદદાયક સ્થિતિમાં હતો. તેનું યથાર્થ વર્ણન કરવું અઘરું છે. આવા અતિઉચ્ચ આનંદની અવસ્થામાં મારા માંથી કોટિ કોટિ બ્રહ્માંડો સર્જન, સ્થિતિ અને લય પામી રહ્યા છે તેમ મને ભાસ્યું. હું આ બધાથી ભિન્ન નથી તેવો દ્રઢ વિશ્વાસ થતો હતો.''હું'' નો લય થયો હોવાથી હું અવ્યક્ત એવા આનંદ માં હતો. આ બધું મને ચિત્રવિચિત્ર લાગતું હતું. તેટલામાં શ્રીપાદપ્રભુએ કમંડલુ માંથી મારા પર જળ પ્રોક્ષણ કર્યું. અને તરત જ હું સહજ સ્થિતિમાં આવ્યો. સંપૂર્ણ વિશ્વના આદિગુરુ-શ્રીપાદ શ્રીવલ્લભ મારા તરફ હજારો માતાઓના વાત્સલ્યભર્યા નેત્રોથી મંદમંદ સ્મિત કરતા જોઇ રહ્યા હતા.

યવનોને શ્રી વલ્લભનાં દર્શન

મારી સાથે આવેલા બે બ્રાહ્મણોને પ્રભુના પાદસ્પર્શ કરવા કે

પંડિતના મુખથી એક પણ શબ્દ નીકળતો ન હતો.

શ્રીપાદપ્રભુએ પંડિતને કહ્યું : અરે પંડિત, તને યોગ્ય શું અને અયોગ્ય શું તેની ખબર નથી. તું મહાપંડિત હોવા છતાં સદ્‌ગુણોનો સંચય કરવાને બદલે પાપના પોટલાંજ ભેગાં કરે છે. તેં પોતાની સુશીલ પત્ની ને ત્રાસ આપ્યો છે. એક સુખી રાજકુંટુબની રાણીને તેના પતિથી વિમુખ કરી છે. આથી તે તને સતત શાપ આપે છે. તારી પત્ની એક સદ્‌બ્રાહ્મણી હોવા છતાંય તારા ત્રાસથી તે અત્યંત ક્ષોભ પામી છેય આટલા બધાં પાપકર્મ કર્યા છતાંય તું મારા પ્રતિ કેમ આકર્ષિત થયો? તારા જન્માક્ષર પ્રમાણે આજે તારો મૃત્યુ દિવસ છે. આજ થી હું તને ત્રણ વર્ષ આયુષ્ય વધારી આપું છું. તું તારા ગામ જઇને દુર્વર્તનનો ત્યાગ કરી સદ્‌આચરણ કર. તું એક પંડિત છે તેમાં શંકા નથી. તું તારી વિદ્વતાનું પ્રદર્શન કરીશ કે તને આપેલાં ત્રણ વર્ષ પાછાં કરીશ? ત્વરિત જવાબ આપ.''

સર્વજ્ઞાન સંપન્ન એવા શ્રીપાદનું તે વક્તવ્ય સાંભળી તે પંડિત થી એક શબ્દ પણ બોલતો ન હતો. જાણે કે મુંગો જ થયો. તેના મનમાં આયુષ્ય વર્ધન ની ઇચ્છા હતી. શ્રીપાદ શ્રીસ્વામીએ તેને કહ્યું: તારા મનની ઇચ્છા અનુસાર હું તને આયુષ્યનાં વધારેલાં ત્રણવર્ષ આપું છું. તેં રજકની સ્ત્રીને બળજબરીથી પોતાની દાસી બનાવી. આગલા જન્મમાં તે રજક દંપતી રાજાનું સુખ ભોગવશે. ત્યારે તું તે રજક પત્નીનો દાસ થઇ તેમની સેવા કરીશ. વધારી આપેલા ત્રણ વર્ષમાં તેં જો સત્કર્મ કર્યું તો તને અન્ન વસ્ત્ર ની ખોટ નહીં પડે. ખરાબ કર્મ કરીશ તો અનેક યાતના ઓ ભોગવવી પડશે.

તને મરણભયથી બચાવનાર અને મારા સમીપ લઇ આવનાર રવિદાસ રજકને આ સર્વ પુણ્ય મળશે. તે પુણ્યના ફળસ્વરૂપે તે મારી સેવા કરશે. તું આ પુણ્યભૂમિ માંથી ત્વરિત જતો રહે. શ્રીપાદ પ્રભુની આજ્ઞા પ્રમાણે તે પંડિત ત્યાંથી જતો રહ્યો. રવિદાસ ત્યાં જ આશ્રમમાં રહી સ્વામીની સેવા કરવા લાગ્યો. રવિદાસ રોજ સ્વામીના વસ્ત્રો ધોતો, આશ્રમનું આંગણ વાળી ઝૂડી ચોકખું રાખતો. પૂજા માટે ફૂલો લાવતો. આ તેનું મનગમતું કામ હતું. શ્રીપાદપ્રભુ કૃષ્ણાનદી પર સ્નાન માટે જતા ત્યારે તે દંડવત પ્રણામ કરતો. શ્રીપાદ પ્રભુ પણ તેના નમસ્કાર પ્રસન્ન મુદ્રાથી સ્વીકારતા. રવિદાસ ના પિતાએ તેને એકવાર કહ્યું હતું કે શ્રીપાદ પ્રભુ અંતર્યામી હોવાથી તેમને કરેલા એક નમસ્કારનો જો સ્વીકાર થાય તો તે સો લોકોને કરેલા પ્રણામ બરાબર છે.

એક દિવસ રવિદાસ કૃષ્ણાનદી ના કિનારે ઊભો હતો. તે સમયે ત્યાંનો યવન રાજા પોતાના કુંટુબીજનો સાથે જલ વિહાર કરવા નૌકામાં બેસીને આવ્યો. રવિદાસ તે રાજા અને તેની રાણીઓ સાથેની જળક્રીડા એક ચિત્તથી જોતો હતો. શ્રીપાદસ્વામી સ્નાન કરીને જળમાંથી બહાર આવ્યા. રવિદાસનું શ્રીપાદપ્રભુ પ્રતિ કોઇ ધ્યાન ન હતું. શ્રીપાદ સ્વામીએ તેને પૂછ્યુ : હે રજક, શું જોઇ રહ્યો છે? સ્વામીનું વાક્ય સાંભળી રવિદાસ ભાનમાં આવ્યો. તેણે સ્વામીને દંડવત્‌ પ્રણામ કર્યા. સ્વામીએ પૂછ્યું : રાજા ના વૈભવ પ્રતિ જોતો હતો ને? રવિદાસે હકારાત્મક ડોક ધૂણાવી.

સ્વામીએ પુન : પૂછ્યું : તને રાજા થવાની ઇચ્છા છે એમને? આગલાં જન્મમાં તું બેદર (હાલનું બિડર- (જીલ્લા મથક)) નો રાજા થા.તે સમયે તને હું નૃસિંહસરસ્વતી સ્વરૂપમાં દર્શન આપીશ. '' રજકે કહ્યું : ''સ્વામી, મને રાજા થવાની ઇચ્છા છે પરંતુ આપના ચરણોની સેવા મને હંમેશા મળે તેવી કૃપા કરો.'' સ્વામીએ ''તથાસ્તુ'' કહ્યું. રવિદાસ મૃત્યુપછી બેદરના યવનરાજકુળમાં જન્મ્યો. યથાકાળે તે બેદરનો રાજા થયો. રાજય વૈભવ ભોગવીને જીવનના ઉત્તરાર્ધમાં તેને નૃસિંહસરસ્વતીનાં દર્શન થયાં. તેમની જ કૃપાથી રાજાને પૂર્વજન્મની સ્મૃતિ થઇ. તે નૃસિંહસરસ્વતીના શ્રીચરણે નતમસ્તક થયો અને તેણે નૃસિંહસ્વામીને પોતાની રાજધાનીમાં લઇ જઇને તેમનો મોટો સત્કાર કર્યો.

ખીરથી ભરેલું અક્ષય પાત્ર

અમે બધા બેઠા હતા. એક યુવાન બ્રાહ્મણનું ત્યાં આગમન થયું. તે ઘણે દૂર થી આવેલો હોવાથી તેના પગ ધૂળમાં રગદોળાયેલા હતા. તેનું નામ વલ્લભેશ શર્મા હતું . તે કાશ્યપ ગોત્રીય હતો જેની શાખા આપસ્તંબ હતી. શ્રીપાદપ્રભુ પીઠિકાપુરમ્‌ થી આવતા પોતાના ભક્તોના,આત્મીય જનોની સવિસ્તર માહિતી ક્ષેમકુશળ પૂછતા. સર્વજ્ઞ શ્રીપાદ સ્વામીનો આ મનગમતો વિષય હતો.

વલ્લભેશ્વર પીઠિકાપુરમ્‌ થી આવ્યો હતો. તેને શ્રીપાદપ્રભુએ પોતાના આત્મીય, સ્નેહજન, ભક્તોના ક્ષેમકુશળ પૂછ્યા. મધ્યાન્હનો સમય થયો હતો. સ્વામીના શિષ્યો ભિક્ષા લઇ આવ્યા હતા. એટલામાં શ્રીપાદપ્રભુએ કોઇ વસ્તુ લેવા પોતાનો દિવ્ય હાથ ઊંચો કર્યો. ક્ષણાર્ધમાં તે હાથમાં એક ચાંદીનું પાત્ર હતું જે ખીર થી છલોછલ ભરેલું હતુ. શ્રીપાદ પ્રભુએ ખીર બધા ભક્તોમાં વહેંચી. તોપણ પાત્રમાં તો જેટલી ખીર હતી તેટલીજ બાકી રહી.

શ્રીપાદપ્રભુએ તેમના માટે લાવેલી સર્વ ભિક્ષા નદીના જળચરોને આપવા આજ્ઞા કરી. આજ્ઞાનુસાર રવિદાસ ભિક્ષાન્ન લઇને કૃષ્ણાનદીના કિનારે ગયો. નદીના જીવજંતુ ઓને પણ પ્રસાદ મળે તેવો શ્રીપાદપ્રભુનો સંકલ્પ હતો. શ્રીપાદ શ્રીવલ્લભ મને વલ્લભેશ્વર ની નજીક બેસવા કહેતા હતા. પરંતુ તેની નજીક રવિદાસ બેઠા હતા. મારી પાસે ''સુબણ્ણા શાસ્ત્રી''નામનોએક કન્નડ બ્રાહ્મણ બેઠો હતો. એક ગરીબ બ્રાહ્મણ પોતાની ઉપવર કન્યાના લગ્ન બાબતે પૂછતો હતો.

શ્રીપાદ પ્રભુએ કહ્યું : મારા હોવા છતા તમને ડર શાનો? જે લોકો પાપી હોય છે તેમણે જ ભય પામવાની જરૂર છે. શ્રીપાદપ્રભુએ વાતનો દોર લંબાવતા કહ્યું : આ વલ્લભેશ્વર શર્મા તારો જમાઇ થવા એકદમ યોગ્ય છે. સુબણ્ણા શાસ્ત્રી તેને પૌરોહિત્ય શીખવી રહ્યા છે. વલ્લભેશ્વર તરફ વળીને શ્રીપાદ પ્રભુએ કહ્યું : તારા માતાપિતાની ઇચ્છા એવી છે કે તેમને પિંડદાન મળે શ્રધ્ધાથી અને મંત્રોચ્ચાર સાથે કરવામાં

આવેલું પિંડદાન પિતૃઓને પહોંચે છે. પિતૃઓનો શાપ લેવો કોઇપણ રીતે વ્યાજબી નથી.

ગરુડ પુરાણના મંત્રોનું ઉચ્ચારણ કર્યા પછી જ વિવાહના મંત્રોનું ઉચ્ચારણ કરવું જોઇએ, એમ શાસ્ત્ર વચન છે. માટે વિવાહ ના મંગળ કાર્ય માટે હળકુંડ (આખી સૂકાયેલી હળદર) સ્વીકારવું. આજે તેમને મળેલો પ્રસાદ અત્યંત દુર્લભ છે. પીઠિકાપુરમ્‌માં મહ્લાદિ લોક વેંકટપ્પા, શ્રેષ્ઠી મહારાજ અન વત્સમહારાજ નિવેદ માટે ખીર લઇ આવ્યા. તે જ નિવેદ તમને પ્રસાદ તરીકે આપ્યો છે. બ્રહ્મરાક્ષસ, મહાપિશાચ બધા થી પીડિત લોકોની બાધા આ પ્રસાદ થી તરત નાશ પામે છેય દારિદ્ય અને દુઃખ થી પીડિત લોકોએ આ પ્રસાદનો સ્વીકાર કરવાથી સંપત્તિ અને શાંતિ અભિવૃધ્દિ પામે છે.

આ દિવ્ય ભાષણ સાંભળીને મારા નયનોમાંથી અશ્રુઓ વહેવા લાગ્યાં. ગદ્‌ગદિત કંઠ થી શ્રી શ્રીપાદસ્વામી બોલ્યા : આ ત્રણ વંશ સાથે મારો ઋણાનુબંધ કાલાતીત છે. તેમની વાત્સલ્યભક્તિથી હું તેમનો થઇ જઉં છું. મને બીજે કયાંય જમવા ન મળે તો હું સૂક્ષ્મ રૂપ થી ત્યા જઇને યથેચ્છ ભોજન કરી આવું છું. જે કોઇ મારી વાત્સલ્યભાવથી ભક્તિ કરે છે તેમને ઘર સામે હું બાળકસ્વરૂપે રમતો હોઉં છું. મારા પગલાંનો સુમધુર અવાજ મારા ભક્તોના હૃદયમાં પ્રતિધ્વનિત થાય છે.

રાત્રીના સમયે કુરુગડ્ડી ગામમાં મારી સમ્મતિ સિવાય કોઇ પણ રહી શકતું નથી. યક્ષિણી, બ્રહ્મરાક્ષસ અને મહાપિશાચ મહાઆરતી ના સમયે આક્રોશ કરે છે. હું તેમને તે પિશાચયોની માંથી મુક્તિ આપી નવો દેહ પ્રાપ્ત કરાવી આપું છું. દેવતા, ગંધર્વ, યક્ષ, અદ્રશ્ય શક્તિ આ પ્રકારના ઉચ્ચ પદે પહોંચેલા જીવ મારાં દર્શન, સ્પર્શ અને સંભાષણ પ્રાપ્ત થાય તે હતું થી અનેક પ્રકારનાં કષ્ટ સહન કરીને મારી પાસે આવે છે. ''તમે સર્વ નામ રૂપ ને પાર કરી આગળ જશો.'' આ શ્રીપાદ પ્રભુની અનુલ્લંઘનીય આજ્ઞા હતી.

અમે નજીકના ગામે આવી પહોંચ્યા. તે કન્યાનો પિતા પોતાના ઘરસામે વધૂ-વરને બેસાડી સુબ્રમણ્યમ શાસ્ત્રી દ્વારા મંત્રોચ્ચાર કરાવતો હતો. શાસ્ત્રીને મંત્રો આવડતા ન હતા. શ્રીપાદનું ધ્યાન કરીને સુબણ્ણા બ્રાહ્મણના સ્થાને બેઠા. તેમના મુખદ્વારા આપોઆપ મંત્ર ઉચ્ચાર થતો હતો. આનું તેમને પોતાને જ આશ્ચર્ય થયું. આ પ્રમાણે સર્વ મંત્રોચ્ચાર થયા પછી વધૂ વરનો વિવાહ સંપન્ન થયો.

કન્યાના પિતા નિર્ધન અને પતિ ગરીબ હોવાથી તેણે મંગળસૂત્રને બદલે હળકુંડ (હળદર સૂકી) દોરામાં બાંધી વધૂના ગળામાં પહેરાવ્યું. વિવાહ માટે આવેલા બ્રાહ્મણો વિવાહ સંપદાય (રિવાજ પ્રમાણે) અનુસાર ન થવાથી નિંદા કરતા કરતા લગ્ન મંડપ છોડીને જતા રહ્યા. વલ્લભેશ્વરને માતા-પિતા ન હતા. કન્યાના મા-બાપ, પુરોહિત અને હું (શંકરભટ્ટ) આમ પાંચ જ વ્યક્તિ લગ્નમાં ઉપસ્થિત હતા.

વિવાહસમાપ્તિ પછી નવદંપતી સાથે અમે શ્રીપાદ સ્વામીનાં દર્શન માટે ગયા. શ્રીપાદ સ્વામીએ અમને આશીર્વાદ આપી આનંદ વ્યક્ત કર્યો. અમને બધાને ત્યાં અલ્પ સમય ધ્યાન કરવાની આજ્ઞા કરી. હું ધ્યાનમાં બેસતાં જ મારી આંખો સામે વલ્લભેશ્વર ની ભવિષ્યમાં થનાર ઘટનાના એકએક ચિત્ર આવવાં લાગ્યાં. વલ્લભેશ્વર એક વેપારી થયો હતો. તેને થયેલા નફામાંથી થોડો ભાગ અલગ તારવી તેમાંથી કુરવપુરમાં સહસ્ર બ્રાહ્મણ ભોજન કરવાની માનતા માની હતી. તે જ સમય દરમ્યાન શ્રીપાદપ્રભુ કુરવપુરમાં અંતર્ધાન થઇ ગયા. તેઓ ગુપ્ત રૂપ થી સંચાર કરતા હતા. કુરવપુરક્ષેત્રે શ્રીપાદપ્રભુની માત્ર પાદુકાઓ હતી.

વલ્લભેશે ધન સંપાદન કર્યું અને તે ધન લઇ કુરવપુરમાં પોતાનો સંકલ્પ પૂરો કરવા નીકળ્યો. માર્ગમાં તેને ચાર ચોરો યાત્રિકના વેશમાં મળ્યા. થોડો રસ્તો સાથે ચાલ્યા પછી એકાંત સ્થળ જોઇને તે ચાર પૈકી એક ચોરે વલ્લભેશ નો વધ કર્યો અને તે ધન લેવાનો પ્રયત્ન કર્યો. ક્ષણાર્ધમાંજ શ્રીપાદપ્રભુ ત્યાં ત્રિશૂળધારી યતિના વેશમાં પ્રગટ થયા. વલ્લભેશની હત્યા પૂર્વે તે શ્રીપાદપ્રભુના સ્મરણમાં મગ્ન હતો. પોતાના ભક્ત ના રક્ષણ માટે શ્રીપાદપ્રભુ તત્કાળ દોડી આવ્યા.

શ્રીપાદ પ્રભુએ ત્રણ ચોરોને ત્રિશૂળ થી મારી નાંખ્યા. ચોથો ચોર આજીજી ભરી વિનંતી કરતો કહેવા લાગ્યો : હે ભગવાન, હું સાચે જ ચોર નથી. મને આ લોકોના સંગ લાગતાં હું તેમની સાથે ભળ્યો. મને અભય આપવાની કૃપા કરો. આપ તો ઘટઘટનું જાણો છો. શ્રીપાદ પ્રભુએ ચોથા ચોરને અભય આપ્યું. શ્રીપાદે વિભૂતિ આપીને ચોરને કહ્યું કે વલ્લભેશનું ધડ અને માથું જોડીને વિભૂતિ લગાવ. તે પ્રમાણે કરતાંજ શ્રીપાદપ્રભુએ અમૃત દ્રષ્ટિથી તે મૃતદેહ તરફ જોયું. અચાનક ચમત્કાર થયો અને વલ્લભેશને નવજીવન પ્રાપ્ત થયું અને ઊંઘમાંથી ઝબકીને જાગે તે રીતે વલ્લભેશ્વર બેઠો થયો.

ચોથા ચોરે બનેલી હકીકત વલ્લભેશ્વરને સંભળાવી. વલ્લભેશ્વરને થયેલા આનંદની સીમા ન હતી. શ્રીપાદ શ્રીવલ્લભેશ્વર ને લીધે શ્રીપાદપ્રભુ નાં દર્શન થવાથી ચોથો ચોર માત્ર ખૂબ જ આનંદિત હતો. વલ્લભેશ્વર કુરવપુર આવી પહોંચ્યો. તેણે એક હજાર ને બદલે ચાર હજાર બ્રાહ્મણ ભોજનયુક્ત આરાધના કરી.

શ્રીપાદ સ્વામીનું વિરાટ સ્વરૂપ

અમે બધા આંખો મીંચીને ધ્યાન કરવા બેઠાં હતા. મને વલ્લભેશ્વર ના ભવિષ્યમાં થનારી ઘટનાઓ નાં ચિત્રો દ્રશ્યમાન થતાં હતાં. તેટલામાં શ્રીપાદપ્રભુએ આંખો ખોલવા આજ્ઞા કરી. શ્રીપાદપ્રભુએ કહ્યું : કોઇપણ કાર્ય કારણ વગર થતું નથી. પ્રત્યેક કાર્ય માટે કોઇને કોઇ કારણ તો હોય જ છે. સૃષ્ટિનું વિધાન ચિત્ર-વિચિત્ર છે. હું નિર્ગુણ નિરાકાર હોવા છતાં તમારા માટે સાકારરૂપ લઇ અવતરિત થયો છું આ વાત જાણી તમને આશ્ચર્ય થશે.

હું પરિમિત અને અવધૂત ન હોવા છતાં તમને અવધૂત અને પરિમિત હોવાનો ભાસ થાય છે અને તેવા અનુભવો પણ તમને થાય છે. આ ન સમજાય તેવો વિષય છે. બધીજ શક્તિ મારે સ્વાધીન છે.

અનંત કોટિ બ્રહ્માંડ ના પ્રત્યેક અણુ પરમાણુ માં હું જ વ્યાપી રહ્યો છું. અણુ પરમાણુને સંગઠિત રાખનારો સંકલ્પ પણ હું જ છું. આ પ્રત્યેક અણુ-પરમાણુ ને જુદા પાડી નૂતન સૃષ્ટિના નિર્માણ માટે જ સ્થિતિની જરૂરિયાત જોઇએ તે માટે પ્રલયકાળ સાધનાર રુદ્ર પણ હું જ છુ.

આ જ્ઞાન અને અજ્ઞાનનો તમને બોધ કરી સર્વ જીવોને અનેક પ્રકારની માયાથી તેમને બંધન કરનાર પણ હું જ છું. જ્યારે જ્યારે ભક્તો આર્તભાવથી મારી પ્રાર્થના કરે છે અને મને સહાય માટે બોલાવે છે ત્યારે હું હજારો હાથથી તેમનું રક્ષણ કરું છું. મારું અનાદિ તત્વ પણ પણ હું જ છુ. પ્રત્યેક જીવમાત્રમાં વ્યાપેલો ''હું ''તે જ ''હુ'' તેવાં ''હું'' માં રહેલી શક્તિ, સર્વજ્ઞતા, સર્વોત્તર યામિત્વ ને તમે જોઇ શકતા નથી માટે તમે ભ્રમિત થાવ છો. તેનો પ્રત્યક્ષ જ્ઞાન સમજાવતા હતા ત્યારે અચાનક ઘંટાનાદ બધાને સંભળાયો. સર્વભક્તો આશ્ચર્યકારક મનઃ સ્થિતિમાં હતા તે દરમ્યાન ઘંટાનાદ શાંત થયો.

શ્રીપાદની માતૃભાવના

અમે બધા શાંત બેઠા હતા ત્યારે શ્રીપાદ પ્રભુ બોલ્યા : શ્રીપાદ શ્રીવલ્લભનો આ અવતાર ફળ આપનાર મહાન અવતાર છે. મારું નામસ્મરણ કર્યા વગર કોઇપણ અવધૂત, પૂર્ણ સિદ્ધિ પ્રાપ્ત કરી શકતો નથી. મહાન યોગીઓ પણ સિદ્ધિ પ્રાપ્ત કરવા માટે મારું નામસ્મરણ કરે છે. હે વલ્લભેશ તારા માતા પિતા વહેલાં મૃત્યુ પામ્યાં. તારાં સગાંવહાલાંઓએ તને ખરાબ રસ્તે ચઢાવી તારી સર્વ સંપત્તિ છીનવીને તને ભિખારી બનાવ્યો. આ સર્વ હકીકત ની મને જાણ છે.

તે સગાંવહાંલાઓનાં સંતાનો પણ તારી સાથે વેર ભાવથી વર્તન કરે છે. તેની મને જાણ છે. તારા દુષ્ટ સગાં વહાલાંઓ બીજા જન્મમાં ચોર બન્યા. તું ધનલઇ કુરુગડ્ડી આવતો હતો. ત્યારે તેઓ એએ તારું ધન લૂંટીને તારી હત્યા કરી. તેં અમરું સ્મરણ કરતાંજ અમે ત્યાં પ્રગટ થઇ ત્રિશૂળ વડે ત્રણ ચોરોનો વધ કર્યો. ચોથો ચોર અમારા શરણે આવ્યો. તેનો દોષપણ અલ્પ હતો. આથી અમે તેને જીવનદાન આપ્યું. શ્રીપાદપ્રભુનું આ વક્તવ્ય સાંભળી વલ્લભેશની પત્નીની આંખોમાં આંશુ આવ્યાં.

શ્રીપાદપ્રભુએ કહ્યું : હે માતા, પ્રત્યેક સ્ત્રીમાં અમને જન્મ આપનાર અખંડ સૌભાગ્યવતી સુમતિ મહારાણીજ દેખાય છે. તે મહાન માતા ની ગોદમાં અમે હંમેશા બાળકજ છીએ. તું દુઃખી ન થા. મેં આપેલું હળદર કુંડ ને સાચવી રાખ. આ હળદરકુંડને લીધે તને સદૈવ સૈખ્ય મળશે. તું અખંડ સૌભાગ્યવતી રહીશ. અમારું આ વચન કાળા પથ્થર પર લખાયેલા અક્ષરો પ્રમાણે અટલ છે. તેને સૃષ્ટિની કોઇપણ શક્તિ બદલી શકતી નથી. મને ગાયત્રીમંત્ર નો ઉપદેશ કરનાર મારા પ્રથમ ગુરુ મારા પિતા જ છે. તેમનું નામ ચિરકાળ માટે રહેશે. અમારા અગામી અવતારમાં નરસિંહ સાથે સરસ્વતી જોડાઇને નૃસિંહ સરસ્વતી આ નામ પ્રાપ્ત થવાનું છે. અમારા દાદા બાપનાચાર્યુલુનું નામ પણ અજરઅમર કરવાનો અમારો મનોદય છે. નૃસિંહસરસ્વતી અવતારમાં અમારું સ્વરૂપ અમારા દાદા જેવું જ હશે. મારા દારૂ મારા બીજા ગુરુ હતા. તેમની પાસે મેં વેદશાસ્ત્રોનો અભ્યાસ કર્યો.

અત્યારે સાંભળેલી ઘંટા એક સમયે તે અમારા દાદાના ઘરમાં રહેતી. તે મારા સંકલ્પ થી અનેક પ્રદેશમાં ફરી આવી છે. તે ભૂમિમાં ભોંયરા વાટે સુરંગદ્વારા પણ જાય છે. હે શંકરભટ્ટ, તું રચના કરનાર તેલગુ ભાષાનો શ્રીપાદવલ્લભ ચરિત્રામૃત નો અઢારમો અધ્યાય અહીં પૂરો થવા આવ્યો છે. તે ઘંટા પીઠિકાપુરદ્ ગામે આવી પહોંચી છે. તે ઘંટા અનેક આકારલઇ અનેક આકાર પરિવર્તન કરી મારા સંકલ્પ અનુસાર ફરી તે અહીં આવી છે. મારા દાદાના પોતાના ઘરમાં મારા એ સંસ્થાન ની સ્થાપના થશે. અમારા પ્રેમની નિશાની તરીકે આ જયજયકાર કરનારી ઘંટા અમે પીઠિકાપુરમ્ મોકલી છે.

॥ શ્રીપાદ શ્રીવલ્લભનો જયજયકાર હો॥

॥અધ્યાય ૧૮ સમાપ્ત॥

શ્રીપાદરાજં શરણં પ્રપદ્યે

અધ્યાય -૧૯

શ્રીગુરુચરણ સમાગમ

વલ્લભેશ્વર શર્મા દંપતી, સુબણણા શાસ્ત્રી અને હું એમ ચાર જણ શ્રીપાદ પ્રભુની લીલાઓનું સ્મરણ કરતા હતા. તે જ સમયે તેમનો દૂરનો સગો લિંગણણા શાસ્ત્રી તેમના ઘેર આવ્યો. તે વેદશાસ્ત્ર પારંગત હતો. લિંગણણા શાસ્ત્રીએ કહેવાનું શરુ કર્યું : હું પિતા ના તર્પણ (શ્રાદ્ધ) નિમિત્તે પાદગયા ક્ષેત્રે પવિત્ર એવા પીઠિકાપુરમ્ ક્ષેત્રે આવ્યો. મારા દાદા કર્મઠ બ્રાહ્મણ હતા. તેઓ ધનવાન હોવા છતાં કરકસરિયા હતા. સંકટગ્રસ્ત લોકોને શાસ્ત્રોક્ત ઉપાય બતાવી સંકટમાંથી ઉગારી લેતા અને આમ તેમને પોતાનો કરી લેતા.

પિતૃદેવતાને સંતુષ્ટ કરવા શાસ્ત્રો માં દસ પ્રકારનાં દાન કરવા નિર્દેશ છે. લોકો તે પ્રકારનાં દાન યથાશક્તિ આપતા પણ ખરા. પરંતુ મારા દાદા તે સર્વ અલ્પધનવ્યય કરી આરોપી લેતા અને પોતાને અધિક માં અધિક વ્યક્તિગત ફાયદો કરી લેતા. આ તેમનો વ્યવહાર બ્રાહ્મણ ધર્મને યોગ્ય ન હતો. સમય જતાં વૃધ્ધાવસ્થાને લીધે તેમનું મૃત્યુ થયું. મારા પિતાશ્રી પણ મારા દાદા જેવો વ્યવહાર કરતા. કાળાંતરે તેઓ પણ મૃત્યુ પામ્યા.

હું માત્ર (લિંગણણા શાસ્ત્રી) શાસ્ત્રોના નિયમો અનુસાર તેમજ મારા સામર્થ્ય (સ્થિતિ) અનુસાર પિતૃદેવતાનું શ્રાદ્ધ, તર્પણ આદિ કર્મો આચરતો. અમારા ઘેર કોઇપણ કારણ વગર ગૃહકલહ થતો હોવાથી માર મનની શાંતિ હંમેશા હણાઇ જતી. શાંત સ્વભાવવાળા મારા મિત્રોકે સગાઓ અમારા ઘરમાં પગ મૂકતાંજ ઉગ્ર સ્વભાવના થઇ રૌદ્રરૂપ ધારણ કરતા.આ સમય દરમ્યાન જ મારી પત્ની રિસાઇને તેના પિયર જતી રહી. મારો પુત્ર, કન્યા અને જમાઇ આ બધાએ ડગલેને પગલે મારું અપમાન કરી મારું જીવવું મુશ્કેલ કર્યું હતું. આમ મારું જીવન નર્કમય થયું હતુ.

મનુષ્ય પાસે ધન હોય તો જીવન જીવવામાં આનંદ આવે છે. મારી પાસે ધન નહોતું તદ્ઉપરાંત ગૃહકલહ થી મારી ઊંઘ હરામ થઇ ગઇ હતી. આ બધાથી કંટાળીને મેં આત્મહત્યા કરવાનો વિચાર કર્યો પરંતુ મૃત્યુ પછી પિશાચઓની મળવાની બીક લાગતી હતી. મારા મૃત્યુ પછી મારી અંત્યેષ્ટિ ક્રિયા શાસ્ત્રોક્ત વિધિ પ્રમાણે થવાની ન હતી તે નિશ્ચિત હતું.

એક દિવસ ગૌશાળા સાફ કરીને હું ખૂબ જ થાકી ગયો હતો. ભૂખથી પ્રાણો વ્યાકૂળ થયા હતા અને મારી પરિસ્થિતિનો વિચાર કરતાં ભૂખને લીધે આખોમાં આંસુ આવ્યાં હતાં. ઘરમાં જમવા બેઠો. મારી સ્થિતિ ખૂબ જ દયનીય હતી. તે દિવસે વહુએ મને વાસી સડી ગયેલો ખોરાક પીરસ્યો. ખોરાકની જે ખરાબ વાસ આવતી હતી અને એમાં કીડાઓ પણ સળવળતા દેખાયા. મારા મનને એક ઝાટકો લાગ્યો અને હું એ વિચાર કરવા પ્રેરાયો કે મારા આપ્ત, સ્વજન, સખા, પુત્ર, પત્ની, કન્યા એ ખરે ખર મારાં જ છે? કે આ બધી ભ્રમણા કે માયાજાળ છે? મારા મનમાં તુમુલ યુધ્ધ ચાલી રહ્યું હતું. મારી વિચાર શક્તિ કુંઠિત થઇ હતી.

ઉપર વર્ણવેલી દ્વિધાભરેલી પરિસ્થિતિમાં મને એક અવધૂતે દર્શન આપ્યાં. કરુણાનો મહાપ્રવાહ તેના નેત્રોમાંથી ઉછળી રહ્યો હતો. તે કરુણામૂર્તિને જોઇને હું એક બાળકની જેમ તેમના તરફ દોડી ગયો. આ વ્યક્તિ મારી ચિરપરિચિત હોય તેમ મને લાગ્યું. હું તે અવધૂતના દિવ્ય ચરણોપર મસ્તક મૂકી નતમસ્તક થયો. તે દિવ્ય ચરણોને મેં મારા હૃદય સિંહાસન માં સ્થાપિત કર્યા. અવધૂતે તે અન્નને સ્પર્શ કરીને શુધ્ધ કર્યું. તે વાસી અને સડી ગયેલું અન્ન અદ્રશ્ય થયું અને તેની જગ્યાએ મને હલવો દેખાયો. વાસી અન્નમાંથી પરિવર્તિત થયેલા હલવાને થોડી માત્રામાં તે અવધૂતે આરોગ્યો અને બાકીનો મને પ્રસાદ તરીકે ખાવા આપ્યો. હલવાનો પ્રસાદ આરોગીને મને તૃપ્તિના ઓડકાર આવ્યા.

અવધૂતે આપેલા પ્રસાદ સેવનને લીધે મારામાં નવીન શક્તિનો સંચાર થયો હોય તેમ જણાયું. તે પછી અવધૂતે મને એક લોખંડની પરાઇ ખોદવા માટે આપી. ઇશાન ખૂણામાં મને ખોદવા આજ્ઞા કરી. પરાઇ વડે પુષ્કળ ખોદ્યા પછી ત્યાં એક મોટો ખાડો ખોદ્યો. ત્યાંથી બે કુતરાનાં અસ્થિપિંજર દેખાયાં. અવધૂતે તે ખાડામાં મને ચોખાની રાબ (કાંજી) નાખવા કહ્યું. અવધૂત ની આજ્ઞા અનુસાર મેં તે ખાડામાં ચોખાની કાંજી નાંખી અને ખાડો માટી થી પૂરી દીધો. આ પ્રમાણે કરતા અવધૂત બોલ્યા : તારી પિશાચ બાધાથી મુક્તિ થઇ. અને તારા ઘરની સ્થળ સુદ્ધિ થઇ છે. હવે તને સર્વ બાબતો અનુકૂળ થશે. પાદગયા જેવો જ જેનો મહિમા છે તેવો પીઠિકાપુરમ્ થી તને નિમંત્રણ આવ્યું છે. તું ત્વરિત પ્રવાસની તૈયારી કર. બાકીની બધી વ્યવસ્થા હુ જોઇશ. આપણે પીઠિકાપુરમ્ માં મળીશું.''

અવધૂતના આદેશ અનુસાર હું પીઠાપુર જવા નીકળ્યો. મેં ઘરમાં કોઇને કહ્યું નહીં અને ફક્ત પહેરેલાં વસ્ત્ર સાથે પ્રસ્થાન કર્યું. થોડું અંતર કાપ્યા પછી સાંજ થઇ. હું એક અમરાઇ વાડીમાં પ્રવેશ્યો. તે વાડી ના યજમાન નરસિંહ અપ્પાએ મારું યથોચિત સ્વાગત કર્યું. મને ખાવા માટે પાકી કેરીઓ અને બીજાં ફળો આપ્યાં. ફળો ખાવાથી મારી ભૂખ શમી. તે યજમાનની વિનંતી અનુસાર તે રાત્રી મેં તે અમરાઇ વાડીમાંજ પસાર કરી.

સવારે સ્નાન સંધ્યાદિ નિત્યકર્મ પૂરું કરી હું જવા નીકળ્યો ત્યારે નરસિંહપ્પાએ મને પાકી કેરીઓ એક વસ્ત્રમાં બાંધી આપી.અવધૂતે કહ્યા પ્રમાણે મારી ખાવાની તેમજ રહેવાની ઉત્તમ સગવડથઇ હતી. તે અવધૂતની લીલાને યાદ કરી મને તેનું મોટું આશ્ચર્ય થતું હતું. નરસિંહપ્પાએ મને કહ્યું : ગઇકાલ થી મારા સ્વપ્નમાં એક અવધૂત આવે છે. અવધૂતે મને કહ્યું : આવતી કાલે તારી પાસે એક સદ્બ્રાહ્મણ આવશે. તેનું ઉત્તમ પ્રકારે સ્વાગત કરી વિદાય સમયે તેને વસ્ત્રદાન તેમજ દક્ષિણા પણ આપજે. પ્રવાસમાં ખાવા માટે તેને તારી વાડીની પાકી કેરીઓ આપજે. મને પડેલું સ્વપ્ન આજે સાચું પડ્યું. તમારી સેવા કરવાની તક મને મળી તેને હું મારું સદ્ભાગ્ય સમજું છું. તમારું મને દર્શન પણ થયું. હું સાચે જ ધન્ય થઇ ગયો. આ બનેલી ઘટના પરથી મને ચોક્કસ લાગે છે કે તે અવધૂત કોઇ સીધા-સાદા વ્યક્તિ નહીં પણ કોઇ દિવ્ય મહાન આત્મા હોવા જોઇએ.

મેં આગળના પ્રવાસ માટે પ્રસ્થાન કર્યું. નૂતન વસ્ત્ર પરિધાન કરીને વેદસ્મરણ કરી ચાલતા મારા શરીરમાં વેગ થી વિદ્યુત પ્રવાહ ફરી રહ્યો છે તેમ મને જણાયું. તે દિવ્ય વિદ્યુત પ્રવાહને લીધે મને એક અદ્ભૂત સુખની અનુભૂતિ થતી હતી. મારી સાથે એક વેદ પારંગત મહાપંડિત ચાલતો હોય તેવો મને ભાસ થતો હતો. હું તેની સાથે વેદ ઉચ્ચાર કરતો હતો. એટલામાં તે પંડિતે કહ્યું : સાવિત્રી વર્ણન મુખ્ય મંત્ર છે. ત્રેતા યુગથી ભારદ્વાજ ઋષિએ સાવિત્રી કાટક યચન (યજ્ઞ) આરંભ્યો તે પણ અહીં પીઠિકાપુર માં જ સંપન્ન થયો. ઘણા પુરાતન કાળમાં તેમણે કરેલું કથન કે ''પીઠિકાપુર માં શ્રી દત્તાત્રેય ભગવાન શ્રીપાદ શ્રીવલ્લભના રૂપમાં અવતરિત થશે'' તે આજે સત્ય થયું છે.

વેદ અપૌરુષેય અને ઇશ્વર નિર્મિત છે. વેદ પઠન નો અધિકાર ફક્ત બ્રાહ્મણોને જ છે. પરંતુ વેદાધ્યયન સર્વવર્ણના લોકો કરી શકે છે. બ્રાહ્મણો શ્રીકૃષ્ણની ભક્તિ કરતા જ્યારે શ્રીકૃષ્ણભગવાન બ્રાહ્મણોનો સત્કાર કરી તેમના ચરણ ધોઇને તે જળ પોતાના શિર પર પ્રોક્ષણ કરતા. તને પીઠિકાપુરમ આવવા આમંત્રણ છે. તું કેટલો ભાગ્યશાળી છે? ત્યારે મેં જિજ્ઞાસા વશ પૂછ્યું : મહારાજ, શ્રીપાદ શ્રીવલ્લભ કોણ છે અને તેમનો મહિમા મને વિસ્તારપૂર્વક કહેશો ?

તે પંડિતે સુબણ્ણા શાસ્ત્રીને કહેવાની શરુઆત કરી : અરે ભાઈ, શ્રીપાદ શ્રીવલ્લભનું દર્શન સર્વપાપનું ક્ષાલન કરનારું હોય છે. તેઓ સાક્ષાત દત્તભગવાન જ છે. તેમની જન્મભૂમિ પીઠિકાપુરમ ક્ષેત્ર છે. પૂર્વે જ્યારે જ્યારે પણ ધર્મને ગ્લાનિ આવી તે તે સમયે પરમેશ્વર પૃથ્વીપર માનવી અવતાર લઈ સજ્જનોનું રક્ષણ ક્યું અને દુષ્ટોનું હનન ક્યું. તે સમયે (ત્રેતાયુગમાં) વિષ્ણુ દત્ત અને સુશીલા નામનાં પુણ્યવાન દંપતી રહેતાં હતા. સુશીલા પતિવ્રતા સાધ્વી સ્ત્રી હતી. પાતિવ્રત્યના હિસાબે તે અનસૂયા સમાન સામર્થ્યવાન સતી હતી.

વિષ્ણુદત્ત પણ એક આચાર સંપન્ન, સત્શીલ અને વિદ્વાન બ્રાહ્મણ હતો. તેમણે પોતાની ઉપાસના અને વિદ્વતા થી અત્રિઋષિ પ્રમાણે આદરણીય સ્થાન પ્રાપ્ત ક્યું હતું. આ ઉભય દંપત્તી સતી અનસૂયા અને અત્રિ મહર્ષિ સાથે તાદાત્મ્ય સાધીને તેમની સાથે એકરૂપ થયાં હતાં. આ સ્થિતિ નિરાકાર હોઈ ચર્મચક્ષુને અગોચર હોય છે. તેનું વર્ણન વૈખરી વાણીથી થઈ શકતું નથી. તે સ્થિતિનો માત્ર અનુભવ લઈ શકાય છે. વિષ્ણુદત્ત ભવિષ્યમાં અપ્પલરાજ શર્માના નામે અને સુશીલા સાધ્વી સુમતિ રાણી રૂપે જન્મ્યાં. તેમણે કરેલી ઉગ્ર તપસ્યાના પ્રતાપે તેમને શ્રીપાદ શ્રીવલ્લભ નામે એક દિવ્ય પુત્રનો લાભ થયો.

અપ્પલરાજ શર્માએ ભારદ્વાજ ગોત્રોત્પન્ન આપસ્તંબ શાખાના કૃષ્ણયજુર્વેદી બ્રાહ્મણ હતા. પુરાતન કાળમાં લાભાદ્ર નામના એક વૈશ્યમુનિ હતા. શ્રી માતા વાસવી કન્યકા અવતારમાં તેના પિતા-ભાસ્કરાચાર્યુલુ હતા. તેઓ જ શ્રીપાદ શ્રીવલ્લભના અવતારમાં સુમતિ મહારાણી ના પિતા થયા. તું પીઠિકાપુરમ્ માં જઈને તે મહાન પુરુષનાં દર્શન કરી શકીશ. તારુ ઉત્તમ આદરાતિથ્ય કરી તને દક્ષિણા અને વસ્ત્રદાન કરનાર ખેડૂત પૂર્વજન્મમાં પીઠિકાપુરમ ના વેંકટપૈય્યા શ્રેષ્ઠી અને તેના પિતા સુબ્બરામય્યા શ્રેષ્ઠીનાં ઘેર નોકર હતો. પરમ પવિત્ર એવા સુબ્બરામય્યા શ્રેષ્ઠીના ઘેર સેવા કરવાથી અને તેનું પવિત્ર અન્ન ગ્રહણ કરવાથી તે એક જમીનદાર થઈ સર્વ સુખોને ઉપભોગતો થયો. પીઠિકાપુરમ ના વેંકટઅપ્પા શ્રેષ્ઠી અને નરસિંહવર્મા એ બંને શ્રીપાદ પ્રભુને અતિ પ્રિય હતા. તેમને શ્રીપાદ પ્રભુની વાત્સલ્ય ભક્તિનો લાભ થયો.

કર્મબંધન એ સર્વ બંધન માં અત્યંત ચુસ્ત બંધન છે. યજ્ઞ સમયે જો પવમાન ઘટ ભૂલ થી ફૂટી જાય તો પણ યજ્ઞ કરનાર બ્રાહ્મણનું માથું ફૂટીને તરત મૃત્યુ મુખે પડે છે એમ શાસ્ત્ર વચન છે. પરંતુ હાલ તો પવમાન ઘર ફૂટે તો પણ યજ્ઞ કરનનાર બ્રાહ્મણને કશી હાનિ થતી નથી. તેનું શું કારણ? એમ શ્રીપાદ પ્રભુને તેમના શિષ્યે પ્રશ્ન પૂછ્યો. શિષ્યોએ બીજી વાતનું પણ સમાધાન પૂછ્યું કે શાસ્ત્રોમાં કહેલા યજ્ઞ ફળ સ્વરૂપ શુભ ઘટના ઘટે છે પરંતુ અશુભ ઘટના ઘટતી નથી તેનું કારણ શું?

શ્રીપાદ પ્રભુએ ઉપરની બાબતોનો ખુલાસો કરતા જણાવ્યું કે "પુત્રો, સાંપ્રતકાળમાં યજ્ઞ સંપન્ન કરતા તેમાંથી નીકળતા વિદ્યુત કિરણો તેટલા ઘાતક નથી હોતા. યજ્ઞ કરનાર પુરોહિત ઉત્તમ સાધક હોવા જોઈએ તેમની પાસે પુષ્કળ પ્રમાણમાં યોગાગ્નિ હોવો જોઈએ. તે અગ્નિવડે પવમાન ઘટ ની વિદ્યુત પ્રજ્વળી શકે છે. મહાયોગી એવા પુરોહિતો શાસ્ત્રોક્ત વિધિપૂર્વક યજ્ઞ સંપન્ન કરતા તેનાં સારા ફળ તરીકે વિશ્વનું કલ્યાણ થાય છે. જો આ પ્રમાણે ન થાય તો યજ્ઞ નો ક્રિયાકાંડ થાય છે પરંતુ વેદશાસ્ત્રોક્ત ફળ માત્ર મળતું નથી. યજ્ઞાદિ કર્મમાં આપવામાં આવતી દક્ષિણા પણ રૂપિયા ૧૬,૧૧૧૬ ની સંખ્યામાં અપાય છે. આની પાછળ પણ રહસ્ય છૂપાયેલુ છે.

ગોત્ર એ પિતૃસંબંધિત હોય છે અને તે સૃષ્ટિ ના અંત સુધી બદલતું નથી. ધર્મ એ સાત પુરુષો વચ્ચે જ ફરતો રહે છે. સપિંડ એ માતા સાથે સંબંધ ધરાવે છે. વિવાહ યોગ્ય પુત્ર અને ધન આ બે ઉત્તમ કર્મનું ફળ છે. સ્ત્રીએ અગ્નિરૂપ હોય છે. પ્રકૃતિમાં તે આવશ્યક જ હોય છે.

શ્રીપાદપ્રભુ અદ્વૈત મતના પુરસ્કર્તા હતા. તેનો આદિ શંકરાચાર્ય પ્રમાણે પક્ષપાત રહિત હતા. ગુણભેદ જેમનામાં ન હતો તેવા શ્રીપાદ શ્રીવલ્લભને કુળભેદ બિલકુલ માન્ય ન હતો. આદિ શંકરાચાર્યે પોતાની હેમ (સુવર્ણ વિદ્યા ગ સત્વગુણી બ્રાહ્મણને ન આપતા રજોગુણી ગૌડકૂળના લોકોને આપી. શંકરાચાર્યને લાગ્યુ કે જો હેમવિદ્યા બ્રાહ્મણોને આપીએ તો તેઓ ધનના મોહથી પોતાના ઈષ્ટ ધર્મનું પાલન કરશે નહીં. શંકરાચાર્ય પ્રમાણે જ શ્રીપાદપ્રભુએ જાતિ, વર્ણ, મત, ઉંમર નો ભેદભાવ ન કરતા દરેકની યોગ્યતા અનુસાર અનુગ્રહ આપ્યો.

પૃથ્વી,આપ, તેજ, વાયુ અને આકાશ આ પંચ મહાભૂતો અને મન,બુદ્ધિ, અહંકાર આ અષ્ટ ધા પ્રકૃતિ જડ સ્વરૂપ છે. એક (૧) આ ચિત્ર પ્રકૃતિનું પ્રતિક છે. ૨ થી ૧૦ સંખ્યા સુધીની આઠ સંખ્યા જડ પ્રકૃતિના દ્યોતક છે. (૦) શૂન્ય એ બ્રહ્મતત્વને દર્શાવનાર છે. (૯) નવ આ સંખ્યામાં પૃથ્વીના કાર્યકલાપ નું રહસ્ય સમાયેલું છે. શ્રીપાદ શ્રીવલ્લભ વિનોદમાં કહેતા : દો ચૌપાતી દેવ લક્ષ્મી. તેઓ બે રોટલી (ચપાતી) માટે ભિક્ષા માંગતા. આ ૨,૪,૯ અને આઠ સંખ્યાનું પ્રતિક (દો ચૌપાતી દેવ લક્ષ્મી) છે. શ્રીપાદ પ્રભુ ની વાણીમાં વિવિધ અર્થ સમયેલા રહેતા. સૃષ્ટિના બધા જ દ્વંદ્વો નું (૨) એ પ્રતિક છે.

દેહના સ્થૂળ, સૂક્ષ્મ, કારણ અને મહાકારણ એમ ચાર પ્રતિકો છે. બ્રહ્મતત્વ એ અપરિવર્તનીય છે. તે ૯ સંખ્યાનું દ્યોતક છે. મહામાયા એ ૮ (આઠ) સંખ્યા વડે દર્શાવવામાં આવે છે. શ્રીપાદશ્રીવલ્લભ અર્ધનારીનટેશ્વર છે.

શ્રીપાદ શ્રીવલ્લભનું વિરાટ સ્વરૂપ
(ગણપતી શાસ્ત્રીનો વૃત્તાંત)

હું બૃહત્શીલા વિસ્તાર (નગર) ના પેનુગોંડા ગામનો રહેવાસી છું. મારુ નામ ગણપતી શાસ્ત્રી છે. હું વેદાધ્યયન કરવા વાયસપુર (કાકીનાડા) ગામમાં આવ્યો. ગુરુની સેવા કરતા કરતા વેદાધ્યયન કરતો હતો. મારા ગુરુદેવના ઘર પાસે તેમની ખેતી હતી. તેમના ઘેર

ઢોર ઢાખરમાં ગાયો તેમજ વાછરડી ઓ હતી. હું ગાય વાછરડીઓને ચરાવવા જંગલમાં લઈ જતો. ગાયોનું દૂધ કાઢીને તે વહેંચવાનું કામપણ હું આનંદ થી કરતો.

એક દિવસ હું ગાયોને ચરાવવા જંગલમાં ગયો. ત્યાં મને દસ વર્ષનો એક અત્યંત તેજસ્વી બાળક દેખાયો. તે બાળક અમારા ખેતરમાં આવ્યો. તેના ગળામાં જનોઈ જોઈને તે બ્રાહ્મણ હોય તેમ મને નિશ્ચિત પણે લાગ્યુ. મેં તે બાળકને પૂછ્યું : "તારા ગળામાં જનોઈ દેખાય છે. તું કોણ છે?" તે તેજસ્વી બાળકે જવાબ આપ્યો : હું હું જ છુ. સૃષ્ટિના બધાજ તત્વો મારામાં સમાયેલા છે. બધાને આધારભૂત તે હું જ છું.

મારાં બ્રાહ્મણોનાં ચિહ્ન જોઈ તું મને બ્રાહ્મણ સમજ્યો તેમાં તારી કોઈ ભૂલ નથી. પરંતુ તે જ માત્ર સત્ય નથી. મારાં ક્ષત્રિયનાં લક્ષણો જોઈ કોઈ મને ક્ષત્રિય સમજે તો તે અસત્ય નથી પરંતુ પૂર્ણ સત્ય નથી. મારામાં શૂદ્રના લક્ષણો જોઈ કોઈ મને શૂદ્ર સમજે તો તે અસત્ય નથી પરંતુ પૂર્ણ સત્ય નથી. મને તું ચંડાળ સમજે તો તે અયોગ્ય નથી પરંતુ સંપૂર્ણ સત્ય નથી.

હું સર્વ સીમાની પેલે પાર છુ, સીમાતીત છુ. સત્ય અથવા અસત્ય હોય તેવી કોઈપણ બાબત થી હું અતીત છુ પરંતુ તેને આધાર ભૂત પણ છું. હું પરમ સત્ય છું તે અવધૂતોને ખબર છે. મારો ધર્મ પરમધર્મ છે. તે સર્વ ધર્મોના પર છે અને તે ધર્મોનો આધાર પણ છે. આ જ મારું પરમપ્રિય તત્વ છે. સૃષ્ટિના જીવમાં રહેનાર પ્રેમતત્વ કરતાં આ સુમધુર છે એટલું જ નહીં પણ તે સર્વનો આધાર પણ છે. તું અને હું પુરુષ હોવા છતા સ્ત્રીઓ પ્રમાણે વર્તન કરીએ છીએ. સ્ત્રી હોય તો પણ તે પુરુષ પ્રમાણે વર્તન કરે છે. અર્ધનારી નટેશ્વર આ બે રૂપ થી (અડધુ સ્ત્રી રૂપ અને અડધુ પુરુષ રૂપ) એકત્વ પામેલો હું મન અને વાણી થી અગોચર હોઈ દિવ્યાનંદ તત્વ હું જ છુ. આવા વિવિધ લક્ષણોથી યુક્ત મને તું કેવી રીતે ઓળખીશ? આવી બધી કોયડા જેવી તે ગોવાળની વાણી સાંભળી અને થોડી જ ક્ષણોમાં મારા શરીરમાં ધ્રુજારી પેદા થઈ.

મારી ધ્રુજારી જોઈને તે દિવ્ય ગોવાળ બાળકે મને કહ્યું : અત્યારેજ શનિદેવ સાથે મારી વાતચીત થઈ છે. "મેં આ ગણપતિ શાસ્ત્રીને ચિત્રવિચિત્ર બંધનોથી બાંધીને ત્રાસ આપ્યો. ત્યારે તે મને બંધનમાંથી મુક્ત કરવા વિનંતી કરવા લાગ્યો. ત્યારે મેં કહ્યું : હું આનું કર્મફળ ગાયના દૂધના રૂપમાં ગ્રહણ કર્યું. તું તેવા બંધનોમાં પડીશ નહી."

આ બધુ સાંભળી ને હું ધ્રુજવા લાગ્યો. મારી જન્મકુંડલીમાં તે સમયે વિપરિત કાળ દર્શાવ્યો હતો. હું કશુ બોલુ કે પૂછુ તે પહેલા ગોવાળ એક ગાય પાસે ગયો અને બોલ્યો : હે ગાયત્રી, મને ખૂબ જ ભૂખ લાગી છે. મને દૂધ આપીશ? "તે ગાયે હકારમાં ડોક હલાવી અને તેના આંચળમાંથી દૂધની ઉષ્ણ ધારાઓ વહેવા લાગી. તે ગોવાળિયા બાળકે પેટ ભરીને દૂધ પીધું. આશ્ચર્ય એ જ કે તે ગાય વાંઝણી હતી અને ક્યારેય ગાભણી થઈ ન હતી. છતાં તેણે તે ગોવાળિયા (દિવ્ય) બાળકને દૂધ પાયું. તે ગોવાળિયો દૂધ થી તૃપ્ત થઈ એક આંબા નીચે બેઠો.

મેં ફરી તે ગોપબાળક તરફ નજર કરી. તે બાળક સાથે એક દસેક વર્ષની ખેડૂત કન્યા હતી. દેખાવમાં તે બંને સુંદર હતા. તે બંનેનું વિનોદી ભાષણ સાંભળવાનું હંમેશા ગમે તેવું હતુ. તેમના સંભાષણ દરમ્યાન તેમના હાવભાવ નયન રમ્ય હતા. તેટલામાં વેંકટપ્પા શ્રેષ્ઠી, તેમની ઘોડાગાડી માંથી ઊતર્યા. તેમની સાથે એક દસ વર્ષનો દિવ્ય બાળક પણ હતો. તે શ્રીપાદ શ્રીવલ્લભ હોવાનું મેં પછીથી સાંભળ્યું.

મારા ગુરુદેવને આ ભૂમિ વેંકટપ્પા શ્રેષ્ઠીએ પિતાની સ્મૃતિ પ્રત્યર્થ દાનમાં આપી હતી. આ ભૂમિની લગોલગ તેમનુંએક વિશાળ ખેતર હતું. આ ખેતર પર દેખરેખ રાખવા શ્રેષ્ઠી પીઠિકાપુર થી વાયસપુર ગામે આવતા. શ્રેષ્ઠીને તે ગોવાળીયા સાથે આવેલી ખેડૂત કન્યાને જોઈને આશ્ચર્ય થયુ. તે ગોવાળે અને ખેડૂત કન્યાએ શ્રીપાદને પ્રણામ કર્યા. તે સમયે શ્રીપાદે કહ્યું : દાદાજી, તમને તેમાં આશ્ચર્ય શાનું થાય છે? દાદાએ કહ્યું : તે બંને તરફ નજર કર, કેટલું નયન મનોહર દશ્ય છે? જોનાર અને જોવાનું દ્રશ્ય આ બંને એક જ છે. આવું વેદાંતના સિદ્ધાંતોને વ્યવહારમાં સમજાવતાં મને આવડતું નથી.

ત્યારે શ્રીપાદે કહ્યું : આમાં વળી વેદાંત ક્યાં આવ્યો? શ્રી હરિ પણ અપરિમિત, નિર્ગુણ , નિરાકાર હોવા છતા પોતાની માયાગતિને જોઈને જાતે જ કેટલીકવાર આશ્ચર્યચકિત થાય છે. આ સૃષ્ટિ નવરસ થી પરિપૂર્ણ છે. આશ્ચર્યપૂર્ણ દશ્યની કલ્પના કરવી એ પણ સૃષ્ટિનો એક નિયમ છે. જ્યાં દ્વૈત દેખાય છે. વાસ્તવિક રીતે ત્યાં અદ્વૈત હોય છે. તો પછી દ્વૈત સાચું કે અદ્વૈત સાચું? આ વિચાર કરીને કહેવું જોઈએ.

તે ગોવાળ અને ખેડૂત કન્યા આ બધી શ્રીપાદપ્રભુનીજ માયા તો નથી ને એમ શંકા થઈ. શ્રેષ્ઠીની હનુવટી ને હળવો સ્પર્શ કરી શ્રીપાદ બોલ્યા : દાદાજી, તમને શંકા શાની થાય છે? જ્યાં સુધી તમારા ઘરના લોકો મન ભૂલશે નહીં ત્યાં સુધી મારો સર્વશક્તિ સહિત અદશ્ય રૂપે તમારા ઘેર વાસ રહેશે. તમારા ઘેર પ્રત્યેક સાધકને મારા પગલાનો સુમધુર અવાજ સંભળાશે. અનઘા દેવી સાથે રહેતું દત્તસ્વરૂપ અર્ધનારી નટેશ્વર સ્વરૂપમાં છે પરંતુ તે આપણને દેખાતું નથી. તે જ સ્વરૂપ તમને શ્રીપાદ શ્રીવલ્લભ સ્વરૂપે દેખાય છે.

હું સુમતિ માતાનો પ્રથમ પુત્ર છુ. મેં મારી માતાને ખાસ કહ્યું હતુ કે મારો વિવાહ કરશો નહીં. તેમ તમારા દ્વારા પ્રયત્ન થતાં હું ગૃહત્યાગ કરીશ. શ્રેષ્ઠી રાજર્ષિ હોવાથી તેમણે મને નિષ્કલંક ભક્તિપાશમાં બાંધી રાખ્યો છે. આથી હું અનઘા સાથે રહેતા અનઘ સ્વરૂપમાં તમને દર્શન આપું છું. શ્રીપાદના સાન્નિધ્યમાં કોઈપણ કાર્ય કારણ વગર થતું નથી. સૃષ્ટિના નિયમો ચિત્રવિચિત્ર છે. કર્મ અને કર્મનું ફળ-તેની સંભાવના દેશ-કાળ પરત્વે નક્કી થાય છે. સર્વભક્તગણોને મારા આચરણ દ્વારા, મારી લીલા દ્વારા, મારા મહિમાનો જ્ઞાન બોધ કરવો તે પણ મારા અવતાર કાર્યનોજ એક ભાગ છે.

શ્રીપાદપ્રભુ અમારી સાથે આ રીતે વાર્તાલાપ કરતા હતા તે દરમ્યાન તેમનું શરીર દિવ્યકાંતિથી પ્રકાશમાન ભાસતું હતું. તે પછી શ્રીપાદપ્રભુ તે આંબાના ઝાડ તરફ વળ્યા. તેઓ ઝાડ તરફ વિલોકતા

હતા. તે દરમ્યાન તે ગોવાળ છોકરો અને ખેડૂત કન્યા ના શરીરની કાંતિ દૈદિપ્યમાન થઇ પ્રકાશવા લાગી અને તે બંને સ્વરૂપો શ્રીપાદપ્રભુમાં વિલીન થઇ ગયા. તે જ સમયે અચાનક કોકિલા આંબા પર બેસીને વસંત ઋતુ ન હોવા છતાં મધુર સ્વરે ટહુકવા લાગી. તે આંબાને ફક્ત એક જ કેરી લાગી હતી. તે કેરીને શ્રીપાદપ્રભુએ તોડી. તે કેરી કાચી હોવા છતા શ્રીપાદપ્રભુના હસ્ત સ્પર્શ થી રસભરેલી પાકી કેરી થઇ. જે પ્રમાણે એક માતા પોતાના લાડકા બાળકને ખૂબ જ પ્રેમથી મીઠા પદાર્થ ખવડાવે છે. અને તે મિષ્ઠાન્ન પદાર્થ બાળકે ખાવા જોઇએ તે માટે તેને ગીત સંભળાવીને તેમજ વાર્તા કહીને તેનું મનોરંજન કરી આત્મિયતાથી ખવડાવે છે. તેવા જ પ્રેમથી શ્રીપાદપ્રભુએ શ્રેષ્ઠીને તે પાકી કેરી ખવડાવી.

શ્રીપાદ પ્રભુના પ્રેમપૂર્ણ સ્પર્શ થી શ્રેષ્ઠીની આંખોમાંથી આનંદાશ્રુ વહેવા લાગ્યાં. શ્રીપાદ સ્વામીનો વાત્સલ્ય યુક્ત પ્રેમ હજારો માતાઓના સંયુક્ત પ્રેમ કરાત પણ શ્રેષ્ઠ છે. તેમના દિવ્ય નેત્રોમાંથી કારુણ્ય પ્રેમ નો વર્ષાવ થતો ત્યારે તેઓ સાક્ષાત્ સ્ત્રી શક્તિસ્વરૂપિણી અનઘા માતા જેવા દેખાતા હતા. શ્રીપાદ પ્રભુએ તોડેલી પાકી કેરી તેમની સમક્ષ એક આજ્ઞાંકિત સેવકની જેમ દેખાતી હતી. શ્રીપાદના ખોબામાંથી થોડો રસ બહાર પડ્યો તે સમયે સોના જેવી પીળી ચળકતી કાંતિ તેમના શરીર પરથી બહાર આવતી દેખાતી હતી.

શ્રીપાદપ્રભુએ કહ્યું : પ્રથમ બી કે પ્રથમ ઝાડ (ફળ) તે વિશે લોકો નાહક ચર્ચા કરી વિતંડા વાદમાં સમય વેડફે છે. તે બંને પહેલા પણ એક કારણરૂપ શક્તિ હોય છે તે શક્તિ એટલે ''ઈશ્વર'' ઈશ્વરના સંકલ્પ અનુસાર ઝાડમાંથી બી અથવા બીમાંથી ઝાડ ઉત્પન્ન થાય છે. તેની અમોઘ સંકલ્પશક્તિની કોઇ પણ કલ્પના કરી શકતું નથી. મલીનતાથી ઉદાસીન થયેલા જીવને પરમાત્મા પોતાની પાસે બોલાવતો હોય છે. મલિનતારહિત જીવ તે ઈશ્વરી શક્તિને થોભાવી રાખે છે. પરમાત્મામાં વિલીન થયેલો જીવાત્મા ફળરૂપ જમીન માં વાવેલ બી પ્રમાણે હોય છે. આવા જીવાત્માને સૃષ્ટિ ચક્રમાં આવતાં કોઇ રોકી શકતું નથી. પરમેશ્વરની ઇચ્છા અનુસાર તેને શરણે આવેલા જીવ કારણ દેહ લઇ પુનર્જન્મ લે છે અને દૈવી કાર્ય સંપન્ન કરે છે. તેમનું કાર્ય પુરું થયા બાદ તેઓ પુનઃ પરમાત્મ સ્વરૂપમાં વિલીન નિકટ રહી અતિ ઉચ્ચપ્રકારના આનંદનો લાભ લે છે. જીવાત્મા અને પરમાત્મા માં ભેદભાવ સમજનારા જીવ પણ કારણદેહ પ્રાપ્ત કરી દૈવી કાર્ય સંપન્ન કરે છે. પરંતુ તેમની સ્થિતિમાં ફેરફાર થતો નથી.

દ્વૈત, વિશિષ્ટ અદ્વૈત અથવા અદ્વૈત સ્થિતિ માનનાર લોકોની એકાદ મનોકામના પૂર્ણ થાય છે. આથી સર્વ સામન્ય લોકોને ભ્રમ થયા છે કરે દ્વૈત શ્રેષ્ઠ કે અદ્વૈત શ્રેષ્ઠ અથવા વિશિષ્ઠ અદ્વૈત શ્રેષ્ઠ ? ''સૃષ્ટિ, સ્થિતિ અને લય'' આ ક્રિયા પ્રતિક્ષણે થતી જ હોય છે. બ્રહ્મા, વિષ્ણુ અને મહેશ આ ત્રણે દેવ પોતપોતાના કલ્પના અંત માં અવ્યક્ત સ્વરૂપ માં હોય છે. તેઓ પરમેશ્વરના મહાસંકલ્પને અનુસરી વ્યક્ત સાકારરૂપ લઇ નૂતન નિર્માણ કરેલા બ્રહ્માંડમાં સૃષ્ટિની નવેસરથી ઉત્પત્તિ કરે છે.

દરેક જીવે પોતપોતાના સંસ્કાર અને યોગ્યતા અનુસાર વિશ્વપાલનના કાર્યમાં બનતી મદદ કરવી પડે છે. આ કાર્યમાં તેમને દૈવીશક્તિ મદદ કરે છે. આ દૈવી શક્તિ નો વિરોધ કરનાર અનેક રાક્ષસી શક્તિઓ પણ હોય છે. યવન લોકો સગુણરૂપમાં રહેલા નિરાકાર ઈશ્વરને ''અલ્લા'' નામે સંબોધે છે. ખ્રિસ્તી લોકો તેનેજ ''ઇશુ'' કહે છે. ઈશ્વરને સંબોધન કોઈપણ નામે કરીએ તો પણ બધા સ્વરૂપોમાં એક જ આદરણીય, પ્રેમાળ, ક્ષમાયુક્ત દિવ્ય ચૈતન્ય પ્રવાહિત હોય છે.

સર્વ ધર્મોમાં, સર્વ મતો માં સર્વ સિદ્ધાંતોમાં સ્વયં પ્રકાશથી ચળકતું મૂળતત્વ ''હું ''જ છું.પ્રત્યેક જીવની ઇચ્છા આકાંક્ષાને અનુસરી તે તે માર્ગે તે તે સ્થિતિને અનુસરી ચલાવનાર પણ ''હું'' જ છું. હું સર્વ તંત્રોમાં સ્વતંત્ર હોવાથી મને સાધ્ય અથવા અસાધ્ય આસ્તિકોને ઈશ્વર છે તેવી સાક્ષ આપનાર ''હું ''જ છું.

સમસ્ત ''ગુરુસ્વરૂપ'' મારું જ છે. સત્યલોક, સત્યનામ, ગોલોક, મહાશૂન્ય ની સમસ્ત સાધના સ્થિતિમાં સ્વયંપ્રકાશિત પ્રકાશમાન એવો ''હું ''જ છુ. જે સાધક મારી નિર્મળ ભાવભક્તિથી આરાધના કરે છે, જીવનનો સમસ્ત ભાર મને સોંપીને અનન્ય ભાવે શરણે આવે છે તેનો યોગક્ષેમ હું જ ચલાવું છુ. હું શ્રીપાદ છું, હું શ્રીવલ્લભ છુ. દાદાજી, તે સમયનો અતિ પ્રાચીન એવો યોગી અત્રિ-અનસૂયાનંદન આજે શ્રીપાદશ્રીવલ્લભ તરીકે વિદ્યમાન છે. ભારદ્વાજ મુનિને આપેલા વચન અનુસાર મેં પીઠિકાપુરમ્ આ ક્ષેત્રે અવતાર લીધો છે.

શ્રીપાદ પ્રભુનું અતિપ્રેમ સભર અસ્ખલિત વક્તવ્ય સાંભળી શ્રીવેંકટપ્પૈયા શ્રેષ્ઠીના નેત્રોમાંથી આનંદાશ્રુઓ વહેતાં હતાં. તેમણે શ્રીપાદપ્રભુને ગાઢ આલિંગન આપ્યું. તેમને થયેલી આત્માનુભૂતિ નું વર્ણન શબ્દાંક્તિ કરવુ કેવળ અશક્ય છે. થોડો સમય પસાર થયા પછી તેઓ સહજ સ્થિતિમાં આવ્યા અને શ્રીપાદને કહ્યું : હે બાળક, શ્રીપાદ, અમારા વંશપર તારી આવી જ હંમેશાં કૃપા થવા દે. અમારા સર્વ ગોત્રજો પર તારો અનુગ્રહ થવા દે. અમારા આર્ય વૈશ્યકુળ પર હંમેશા તારી છત્રછાયા રહેવા દે.

શ્રેષ્ઠીનું કથન સાંભળી શ્રીપાદ પ્રભુએ તથાસ્તુ કહ્યું. સ્વામીએ એમ પણ કહ્યુ કે બ્રાહ્મણને એક વર માગવાનો અધિકાર છે. ક્ષત્રિયોને બે વરદાન માંગવાનો અધિકાર છે. વૈશ્યોને ત્રણ વર માંગવાનો અને શૂદ્રોને ચાર વરદાન માંગવાનો અધિકાર છે. તેત્રીસ કોટી દેવોની સાક્ષીએ હું વરદાન આપું છું. બાપન્નાચાર્યુલુ ના ઘરમાં જે સ્થળે મારો જન્મ થયો તે સ્થળે ''શ્રીપાદ શ્રીવલ્લભ મહાસંસ્થાન'' સ્થપાશે. આ મહાસંસ્થાન તમારા ઘર થી તેત્રીસ પગલા દૂર હશે અને શ્રી બાપન્નાચાર્યુલુ અને શ્રી નરસિંહવર્માના ઘરથી પણ તેત્રીસ ડગલાં દૂર હશે.

તમારા વંશની તેત્રીસમી પેઢી ની વ્યક્તિને નિમિત્ત કરી મારા સંસ્થાન નું નિર્માણ કરી સર્વ વ્યવસ્થા હું જ જોવાનો છુ. તમારા વંશના

''માર્કંડેય ''નામના મહાપુરુષને આ સંબંધમાં હું આદેશ આપવાનો છુ. તે આદેશ આ પ્રમાણે છે. તેણે (માર્કંડેય) ગુરુવારે મધ્યાન્હકાળે કોઇપણ એકરૂપે આવી મને ઘરાવેલા નિવેદનો થોડો ખાદ્યાન્ન-પદાર્થ સ્વીકારવો. આથી માર્કંડેય ગોત્રમાં જન્મેલા બધાપર મારો હંમેશા અભય હસ્ત રહેશે. તેમની હંમેશા ઉન્નતિ થશે. તેં ઇચ્છા પ્રદર્શિત કરી તે પ્રમાણે આર્યવંશ પર હંમેશા મારી કૃપાદ્રષ્ટિ રહેશે. આર્યવંશીઓને રાજ્યાધિકાર મળશે. ભવિષ્યમાં આર્યવંશીય ભારતનો રાજા થશે અને વિધિ લિખિત અનુસાર તે પીઠિકાપુરમ્ આવશે. તેને મારો અનુગ્રહ પ્રાપ્ત થશે.

નેપાળ રાજ્યમાંથી અસંખ્ય ભક્તગણ પીઠિકાપુરમ્માં મારા દર્શન માટે આવશે. આ મારું વાક્ય કાળા પથ્થર પર કોતરેલા અક્ષરો પ્રમાણે અપરિવર્તનીય છે. સૃષ્ટિ નું કોઇ પણ પ્રાણી તેને અસત્ય ઠરાવી નહીં શકે.દાદાજી, કાળાંતરે મારી આ જન્મભૂમિ પર અનેક પરિવર્તનો થશે. આ સ્થળ ના નૂતની કરણ સમયે ભૂમિ માંથી ''મૃણ્મયી'' પાત્ર મળશે. પીઠિકાપુરમ્ ક્ષેત્રે નિર્માણ થનાર મહાસંસ્થાન ના દેવકાર્યમાં આર્થિક સેવા કરવાનું ભાગ્ય કેવળ પૂર્વસુકૃત થી જ પ્રાપ્ત થશે.

આર્યવંશ કુળના એકાદ મહાભાગ્યવાન વ્યક્તિનેજ આર્થિક સહાય કરવાનું મહાભાગ્ય પ્રાપ્ત થશે. તેના દ્વારા આ દેવકાર્ય થવાનુ છે. અવિશ્વાસુ અહંકારી લોકો પ્રત્યેક સમયે તારી પાસે મદદ માંગી તને ''મોટોભા'' બનાવશે. (મહત્વ આપશે) મારું ચરિત્ર પારાયણ કરનાર ને ''અભિષ્ટ સિદ્ધિ''પ્રાપ્ત થશે પીઠિકાપુરમ્ ક્ષેત્રના મારા સંસ્થાન સંબધિત કોઇપણ સત્કાર્ય માં સહભાગી થનાર ભક્તોને હું સર્વ બંધન માંથી મુક્ત કરીશ.

પીઠિકાપુરમ્ ક્ષેત્રે મારા ''ચિત્રા'' જન્મ નક્ષત્ર ના દિવસે શ્રદ્ધાથી જે ભક્તો મારી અર્ચના કરશે તેને હું ઋણાનુબંધ માંથી મુક્ત કરીશ. કુમારિકા ઓને યોગ્ય વર પ્રાપ્ત થઇ તેમના વિવાહ સંપન્ન થશે. આ પ્રમાણે મારો તેમને આશીર્વાદ છે. ભૂત, પ્રેત, પિશાચ આદિ અદશ્ય શક્તિ દ્વારા થતી વ્યથા હું દૂર કરીશ. શ્રાવણ સુદ પૂર્ણિમાના દિવસે મારી બહેન વાસવી કન્યાકાએ મને રાખડી બાંધી. આ પુણ્ય દિવસ છે. આ દિવસે પીઠિકાપુરમ્ ક્ષેત્રમાં મારા સાન્નિધ્યમાં જે સાધક આવશે તેના ભાગ્યમાં ચિત્રગુપ્ત દ્વારા મહાપુણ્ય લખાશે. આ બધાને હું જાતે જ પ્રમાણ છું. મારી લીલાઓ સ્વયં પ્રમાણ છે. સૂર્યે સૂર્યની સાક્ષ આપવી પડે?

શ્રીપાદ પ્રભુના આ પ્રેમસભર વક્તવ્ય માટે બધા જ લોકો ભાવવિભોર થયા. તેમની લીલાઓનું વર્ણન કરવું અતિ મુશ્કેલ છે. બીજા દિવસે હું, વલ્લભેશ્વર શર્મા દંપતી, સુબણ્ણા શાસ્ત્રી, લિંગણ્ણા શાસ્ત્રી, શ્રીપાદ પ્રભુનાં દર્શન કરવા કુરુગડ્ડી જવા નીકળ્યા. શ્રીપાદપ્રભુએ પુનઃ એકવાર અમને આશીર્વાદ આપ્યા. અને કહ્યું : અહા! કેવી ચર્ચા માં રંગત આવી! શ્રીપાદ શ્રીવલ્લભ મહાસંસ્થાન નું વર્ણન કરવામાં વધુ સમય ગયો. મલ્લાદિનું ઋણ, વેંકટપ્પૈયાનું ઋણ, શ્રેષ્ઠીનું ઋણ તેમજ વત્સવાઇનું ઋણ કદી પણ ચૂકવી શકાય તેમ નથી. આમ કહીને શ્રીપાદ સ્વામીએ મૌન મુદ્રા ધારણ કરી.

॥શ્રીપાદ શ્રીવલ્લભ નો જયજયકાર હો॥

॥ અધ્યાય ૧૯ સમાપ્ત॥

॥ શ્રીપાદરાજં શરણં પ્રપદ્યે ॥

અધ્યાય ૨૦

શ્રીપાદ ભગવાનનું દિવ્ય મંગલ સ્વરૂપ

હું (શંકરભટ્ટ) સવારે શ્રીપાદપ્રભુનાં દર્શન માટે કુરુગડ્ડી આવ્યો. શ્રીપાદપ્રભુના દિવ્ય શરીર માંથી તેજોમય કિરણો બહાર ફેલાતાં હોય તેમ મને દેખાયું. તેમની પાણીદાર આંખોમાં શાંતિ, કરુણા, પ્રેમ, જ્ઞાન, જ્યોતિ સ્વરૂપમાં ઉભરાતી હતી. તેમના સહવાસમાં આવનાર ભક્તોને કોઇપણ પ્રયત્ન કરતાં શાંતિ, કરુણા, પ્રેમ, જ્ઞાન ની પ્રાપ્તિ સહજ રીતે થતી. આ દુનિયામાં તેઓ એકમેવ પ્રભુ સ્વરૂપ હતા. નિરાકાર તત્વ સાકાર થઈને, સગુણરૂપે માનવાકાર ધારણ કરી નેત્રો સામે જોવા મળવાથી હું આનંદ થી ભાવવિભોર થયો.

શ્રીપાદના અનુગ્રહને લીધે તેમના સમીપ જઈ પ્રણામ કરવાનું ભાગ્ય મને પ્રાપ્ત થયું. તેમના મુખારવિંદ તરફ દ્રષ્ટિ નાંખતાજ એક અલૌકિક શાંતિ વાત્સલ્ય, પ્રેમ મારા અંતરંગ માં વ્યાપીને મારા મન, શરીર અને હૃદયને અવર્ણનીય આનંદ ની અનુભૂતિ કરાવી ગયાં. મેં શ્રીપાદ નાં ચરણોને અત્યંત શ્રદ્ધાભાવે સ્પર્શ કર્યો. મારું શરીર તે સ્પર્શ થી હળવા ફૂલ જેવું થયુ. મારી આંખો માંથી તેજ બહાર આવ્યું તેમ મને લાગ્યું. મારા શરીરના પ્રત્યેક અવયવમાંથી કાળું તેજ બહાર આવતું હતું. તે તેજ માનવાકૃતિ ધારણ કરી. તે આકાર મારા જેવો જ હતો. શ્રીપાદે મંદ હાસ્ય કરતા મને પૂછ્યું: તારા જેવો આકાર ધારણ કરેલો તે કોણ છે તે જાણ્યું?

મેં કહ્યું : મે જોયેલો તે આકાર મારા જેવો જ હતો પરંતુ તે મારા શરીરમાંથી કેવી રીતે બહાર આવ્યો તે જ સમજાયું નહી. તે આકૃતિ કોની હતી તે પણ સમજાયું નહી. શ્રીપાદપ્રભુએ તે વિશે સમજણ પાડતાં કહ્યું : તે તારું પાપ શરીર હતું. તે તારામાં રહેલો પાપરૂપી પુરુષ હતો. હવે તારા શરીરમાં પુણ્યપુરુષ જ બાકી રહ્યો છે. પ્રત્યેક માનવ ના શરીરમાં એક પાપ પુરુષ અને એક પુણ્ય પુરુષ હોય છે. આ યુગ્મ (જોડી) નું વિભાજન થઇ પાપ પુરુષ જ્યારે શરીરમાંથી બહાર નીકળી જાય છે તે અવસ્થાનેજ મુક્તિ કહે છે.

બ્રાહ્મણ કુળમાં જન્મ લઈ નિષ્ઠાવંત થઈ પાપ શરીરનું દહન કરી બાકી રહેલા પુણ્ય શરીરનો પોતાના ઉત્તમ કર્મો વડે ઉદ્ધાર કરવો

જોઈએ. દ્ર ાહ્મણોએ પોતાના યજમાન પાસે થી વેદશાસ્ત્ર વિહિત કર્મ કરાવતી વા પોતાની ઉપજીવિકા જેટલું જ ધન સ્વીકારવું. આવું ન કરીએ તો ાહ્મણને યજમાનનું પાપ ભોગવવું પડે છે. તે પાપને બ્રાહ્મણે પોતાના તમોગુણ રૂપી અગ્નિમાં દહન કરવું. આ પ્રકારે જીવન જીવનાર બ્રાહ્મણ જ બ્રહ્મત્વને પામે છે. અન્યથા તે જાતિ થી જ બ્રાહ્મણ હોય છે (કર્મ થી નહી) બ્રહ્મજ્ઞાની બ્રાહ્મણ નહીં.

અમારા દાદા બાપન્નાચાર્યુલુ પિતાજી અપ્પળરાજ શર્મા આ બંને સદ્‌બ્રાહ્મણ હતા. મારા દાદી અ ામતિ મહારાણી આ બંને પરમપવિત્ર સાધ્વી સ્ત્રી હતાં. તેમનુ .. સ્મરણ કરવા થી જ લાખો પાપ બળીને ભસ્મ થાય છે. આ પ્રમાણે વક્તવ્ય આપ્યા પછી શ્રીપાદ પ્રભુએ ક્ષણભર મૌન ધારણ ક્યું. તે પછી તેમણે જમણા હાથના અંગુઠા થી ભૂમિને સ્પર્શ ક્યો. તે સમયે તેમની ડાબી બાજુથી એક પ્રકાશનું ઝુંડ નીકળ્યું અને યજ્ઞ માટે જરૂરી સામગ્રી પ્રગટ થઇ. કેટલાક મધુર ફળો, સુગંધી ફૂલો, થોડું સોનું, થોડી ચાંદી, નવરત્ન નો હાર તેમજ દિવ્ય અગ્નિ પ્રગટ થયો.

મારા શરીરમાંથી છૂટો પડેલો પાપ પુરુષ ભય થી કંપાયમાન થઇ આક્રોશ કરવા લાગ્યો. શ્રીપાદપ્રભુએ તે પાપ પુરુષને નેત્ર સંકેત દ્વારા જ અગ્નિમાં ભસ્મ થવાની આજ્ઞા કરી. આજ્ઞાઅનુસાર તે પાપ પુરુષ અગ્નિમાં બળીને ભસ્મ થયો. મારા શરીરમાં અગ્નિનો ભડકો થયો. મેં સ્વામી , મને બચાવો એવી પ્રાર્થના કરી. જવાબમાં શ્રીપાદપ્રભુના નેત્રમાંથી એક દિવ્ય, શીતળ તરંગ નીકળી મને સ્પર્શ કરી અદ્રશ્ય થઈ. મારું શરીર તે તરંગ થી શીતળ થયું. મારી કુંડલિની શક્તિ જાગ્રત થઇ હોય તેમ લાગ્યું. મારા નાડીના સ્પંદનો અટક્યાં. હૃદયના ધબકારા બંધ થયા હોય તેમ લાગ્યું. હું સમાધિમાં ઊતરી ગયો.

મધ્યાહ્ન કાળની શરુઆત થઇ. તે દિવસે ગુરુવાર હતો. શ્રીપાદસ્વામી સ્નાન ી ભકતવૃંદમાં આવીને બેઠા હતા. ભક્તજનોએ અર્પણ . લા ભિક્ષાન્ન ને શ્રીપાદે પોતાના દિવ્ય હસ્તથી સ્પર્શ ક્યો. કમંડલુ જળ થી એકઠા થયેલા ભક્તો પર જળ પ્રોક્ષણ ક્યું. ભિક્ષા માંથી થોડું અન્ન કાકબલિ માટે અલગ કાઢ્યું. અત્યંત મધુર અવાજ થી શ્રીપાદે મારું નામ લઇ બોલાવ્યો અને બાકીના બધાને ભોજન કરવા અનુજ્ઞા આપી.

जन्मना जायते शूद्रो संस्कारात् द्विज उच्चते।
वेदपाठी भवेत् विप्रो ब्रह्म जानाति ब्राह्मण ः॥

મને શ્રીપાદ પ્રભુએ પોતાની નજીક બોલાવ્યો. એકાદ ક્ષણ માટે નેત્રો બંધ કરી ફરી નેત્રો ખોલ્યાં અને મારા તરફ સ્નેહાળ નજર થી જોયું. તે જ સમયે તેમના હાથમાં એક ચાંદીનું પાત્ર પ્રગટ થયું. તે હલવાથી પરિપૂર્ણ પાત્ર હતું. શ્રીપાદ પ્રભુએ સ્નેહભર્યા શબ્દોમાં કહ્યું: હે શંકર ભટ્ટ, મારા ભક્તો મને ભક્તિપાશ થી બાંધી રાખે છે. ભક્તોનો નિરપેક્ષભાવ જોઈ હું પોતાને ભૂલી જાઉં છું. શ્રેષ્ઠી ને ઘેર તેમનાં ધર્મપત્ની મારા માટે ખાસ હેતથી હલવો બનાવતા. હું ભોજન આરોગું કે તેમનું સમાધાન થતું. તેમની પૌત્રી લક્ષ્મી વાસવીએ મારા હાથે રાખડી બાંધી હતી. તેના પતિના જન્માક્ષરમાં અનિષ્ટ કારક યોગ હતો તેમ એક જ્યોતિષી દ્વારા તેને ખબર પડી હતી.

લક્ષ્મી વાસવીએ મને વિનંતી કરી હતી કે તેની રાખડીનો સ્વીકાર કરી તેને અખંડ સૌભાગ્યવતી નો આશીર્વાદ આપે, મેં તેને ''અખંડ સૌભાગ્યવતી થા.''તેમ આશીર્વાદ આપી કૂલ, બંગડીઓ અને કંકુનો પ્રસાદ આપ્યો. તેની દાદી વેંકટ સુબમ્માએ પ્રેમપૂર્વક બનાવેલો હલવો તેણે મને આપ્યો. આ મધુર પ્રસાદથી અનેક જન્મનાં પાપ નષ્ટ થાય છે. મારા પ્રેમાળ ભક્તોએ ઘરાવેલા નિવેદને હું તેમના ઘેર જઈ સૂક્ષ્મરૂપે સેવન કરું છું. પરંતુ શ્રેષ્ઠીના ઘરનો મહાપ્રસાદ માત્ર હું પ્રત્યક્ષ જઈને સ્વીકારું છું.'' બધા ભક્તોએ તે પ્રસાદ સ્વીકારવો તેમ શ્રીપાદપ્રભુએ આજ્ઞા કરી. તે પ્રસાદની મધુરતા કોણ વર્ણવી શકે? થોડો પ્રસાદ તેમણે આકાશમાં ફેંક્યો. તે નભોમંડળ માં વિલીન થયો. થોડો પ્રસાદ તેમણે ભૂમિને અર્પણ ક્યો. ભૂમિમાતાએ તેનો સ્વીકાર ક્યો.

તે પ્રસાદ બધા ભક્તોમાં વહેંચાયો. કોઈને પણ નિરાશ ન કરવા તેવો શ્રીપાદપ્રભુનો સ્વભાવ હતો. કેટલોય પ્રસાદ વહેંચાયો તો પણ તે ખૂટતો ન હતો. તે જ સમયે પદ્મશાલી કુળનો ગુરુચરણ નામનો એક ભક્ત ત્યાં આવ્યો. તેને શ્રીપાદ સ્વામીએ રજતપાત્રનો પ્રસાદ આપ્યો. ભક્તગુરુચરણે તે અતિ ભક્તિભાવપૂર્વક પ્રસાદનું સેવન ક્યું. તે પછી સ્વામીના આદેશ અનુસાર તે ચાંદીનું પાત્ર કૃષ્ણાનદીના પ્રવાહમાં છોડી દેવામાં આવ્યું.

તે પછી શ્રીપાદપ્રભુએ કહ્યું: પદ્મશાલી કુળના માર્કંડેય ગોત્ર વાળા લોકો માંસ ભક્ષણ કરતા થયા. મારા સાન્નિધ્યમાં કારણ વગર કોઈપણ કાર્ય થતું નથી. હે ભક્ત ગુરુચરણ, તું કેટલાક દિવસોથી મને નિવેદ ધરાવીને ''શ્રીગુરુશરણમ્, સ્વામી શરણમ્''ના નામોચ્ચાર થી પવિત્ર જીવન વ્યતીત કરે છે. આજે તને શ્રીગુરુના કરકમળ દ્વારા પ્રસાદ પ્રાપ્ત થયો.તું ગુરુ તત્વને જે રીતે સમજયો તે આ શંકર ભટ્ટને કથન કર અમે મધ્યાહ્ન સમયે યોગનિદ્રામાં માનસ સંચાર કરીએ છીએ. તે સમયે કોઈને દર્શન આપતા નથી. અમારી વિશ્રાંતિ માં ખલેલ ન પહોંચે.''

શ્રીગુરુચરણ કલિયુગનો એક મહાન ભક્ત હતો. તેને યોગમાર્ગની અતિ ઉચ્ચ સ્થિતિ પ્રાપ્ત હતી. શંકરભટ્ટે ગુરુચરણને વિનંતી કરતાં પૂછ્યું. હે મહાપુરુષ, મને ગુરુનો મહિમા વર્ણવતાં કહ્યું: અનંતકોટી બ્રહ્માંડોમાં ઉત્પત્તિ, સ્થિતિ અને લય જેમના કેવળ સંકલ્પ માત્ર થી થાય છે તે શ્રીદત્તાત્રેય પ્રભુ નિર્ગુણ, નિરાકાર સ્વરૂપમાંથી શ્રીપાદ શ્રીવલ્લભના સાકાર રૂપમાં અવતરિત થયા. તેમને સાકાર સમજવું એ મહાન દોષ છે કારણ કે તેઓ સાકાર રૂપમાં હોવા છતાં નિરાકાર જ છે. સગુણ દેખાતા હોવા છતાં નિર્ગુણ જ છે.

શ્રીપાદ શ્રીવલ્લભ એ એક દેવતાના સ્વરૂપમાં દેખાતા હોય તો પણ સર્વદેવતાઓ તેમનામાં સમાયેલા છે. તેઓ સર્વપ્રકારના યોગના શ્રેષ્ઠગુરુ છે. સૃષ્ટિના અનેક મહર્ષિઓએ પોતપોતાના વિશિષ્ટ સાધનો દ્વારા સાક્ષાત્કાર કરેલા દેવતાનું સ્વરૂપ એટલે જ શ્રીપાદનું

દિવ્ય રૂપ છે. પુરાતન કાળમાં મહર્ષિઓને અનેક દિવ્ય શક્તિઓ પ્રાપ્ત હતી. વસિષ્ઠ ઋષિ હવ્યયુક્ત યજ્ઞ કરતા. વિશ્વામિત્ર ઋષિ હવ્ય સામગ્રી સિવાય યજ્ઞ કરતા. જમદગ્નિ ઋષિ વિશ્વામિત્ર ઋષિનું અનુકરણ કરતા. આપણા શ્રીપાદપ્રભુ સર્વ પ્રકારનાં યજ્ઞોનું સમર્થન કરતા.

કોઈપણ કર્મ કરવાં કે ન કરવાં અંગે તેમજ અલગ પ્રકારથી કરવાં તે કર્મ કે મંત્રનું રહસ્ય જાણવા શ્રીપાદપ્રભુ સમર્થ હતા. શ્રીપાદપ્રભુ સર્વસમર્થ હોઈ સર્વકર્મનું રહસ્ય જાણનાર હતા.તેમજ જે તે વ્યક્તિના આચરણ અંગે સૂક્ષ્મજ્ઞાન હતું. બાપનાચાર્યુલુ, નરસિંહ વર્મા, વેંકટપૈય્યા શ્રેષ્ઠી ને પણ અનેક પ્રકારના યોગોનું જ્ઞાન હતું. સર્વશક્તિ માં પ્રેમશક્તિ શ્રેષ્ઠ છે. આ ત્રણે ભક્તોને શ્રીપાદપ્રભુની વાત્સલ્ય ભક્તિ પ્રાપ્ત હતી. તેમની પ્રેમભક્તિને લીધે તે ભક્તો સ્વામીને પોતાનું ઈચ્છિત કાર્ય સુસંપન્ન કરવાનો આગ્રહ કરતા અને કાર્ય સંપન્ન થતું. શ્રીપાદસ્વામી પણ તેમનું કાર્ય ખૂબ આનંદથી સુસંપન્ન કરતા.

શ્રીપાદપ્રભુ પ્રત્યેક સ્ત્રીમાં પોતાની માતાનું સ્વરૂપ જોઈ સહજ સ્વભાવ, સહજ વાત્સલ્યભાવથી શિશુપ્રમાણે વર્તન કરતા. તે સ્ત્રીઓ પણ સ્વામી ની પ્રેમભાવથી શિશુરૂપમાં જ આરાધના કરતા. આ જ મહામાયા!

યોગીઅને વેદજ્ઞ મહાપુરુષોએ વારંવાર વર્ણન કરેલું નિર્ગુણ, નિરાકાર, પરબ્રહ્મસ્વરૂપ દિવ્ય શિશુ પીઠિકાપુરમ્ ક્ષેત્રે પોતાની દિવ્ય લીલાઓ વડે સર્વનું ચિત્ત આકર્ષિત કરતું હતું. આ શિશુની દિવ્યલીલા ઓનું વર્ણન કરવું અશક્ય છે. યોગમાર્ગથી, ભક્તિમાર્ગથી, જ્ઞાનમાર્ગથી,વેદશાસ્ત્રના અધ્યયન દ્વારા સાધના કરનાર સાધકોને પોતપોતાના સાધન માર્ગ દ્વારા જ શ્રીપાદ શ્રીવલ્લભની કૃપાનો લાભ થાય છે. શંકરભટ્ટે તે મહાન ગુરુભક્ત શ્રીગુરુચરણને વિનંતી કરતાં કહ્યું : મહારાજ, આપને શ્રીપાદપ્રભુનું પ્રથમ દર્શન ક્યારે અને કેવી પરિસ્થિતિ માં થયું તે કથાભાગનું વર્ણન કરી મારો ઉદ્ધાર કરવા વિનંતી.

શ્રીગુરુચરણના મુખકમળથી વાક્‌ધારા શરુ થઇ. હે બ્રાહ્મણોત્તમ તમે અત્યંત ધન્ય છો. તમને શ્રીપાદ પ્રભુની દિવ્યલીલાઓનું દર્શન તમારા પૂર્વજન્મના સુકૃતને લીધે જ થયું છે. તમને શ્રીપાદસ્વામીની કૃપા કટાક્ષનો લાભ થાય છે.મેં એક આસ્તિક કુટુંબમાં જન્મ લીધો, નાનપણથી જ હું અમારા કુળદૈવત શ્રીદત્તપ્રભુની ભક્તિ કરતો આવ્યો છું. અમારા કુંટુંબમાં અનેક આર્થિક સમસ્યાઓ હતી. હું અત્યંત શ્રદ્ધાથી દત્તભગવાન ની આરાધના કરતો હતો પરંતુ સમસ્યાઓ ઓછી થતી ન હતી.

અમારા ગામના કેટલાક લોકોએ સલાહ આપી કે તારા પર શ્રીદત્તાત્રેય ની કૃપા દેખાતી નથી. તું બીજા કુળદૈવત ની પસંદગી કર અને તેની આરાધના કર. આથી તું સંકટ મુક્ત થઇશ. મને તેમની વાત સાચી લાગી. તે રાત્રે હું સૂઈ ગયો. તે રાત્રે મને એક ભયંકર સ્વપ્ન આવ્યું. સ્વપ્નમાં મને એક ભયંકર કસાઇ (ખાટકી) દેખાયો તે કસાઇ પ્રેમપૂર્વક ઘેટા બકારની સંભાળ રાખતો પરંતુ દરરોજ કેટલાંક બકરાંનો વધ કરતો. તેના હાથમાં મોટો છરો જોઇને હું ખૂબ જ ભયભીત થયો.

કસાઇ મેઘ જેવા ગંભીર અવાજે બોલ્યો : હું દત્ત છુ. તે કોઇપણ દેવ-દેવતાની આરાધના કરી તો તે સ્વરૂપમાં હું જ હોઉં છું. તું તારા આરાધ્ય દેવાતાને નામરૂપ થી બદલીશ તો પણ હું બદલાવાનો નથી. હું તને કદી છોડવાનો નથી. તું મારો પડછાયો છે. મારો પડ ે મારાથી કદી જૂદો ર ે છે? સમસ્ત દેવ-દેવતાઓના સંકલ્પને ૭૦ સમસ્ત કોટિ માનવ સંકલ્પને પ્રેરણા આપનાર મહાસંકલ્પ હું જ છુ. ભગવત્ અવતાર ના ભગવત્ સ્વરૂપ ને કાંતિ આપનાર બ્રહ્મ હું જ છું. વાઘના જડબા માંથી કદાચ એકાદ પ્રાણી છૂટી શકે પરંતુ મારા હાથમાં આવેલો તું કદીપણ મને છોડીને જઇ શકીશ નહીં. દત્તભક્તોએ સિંહબાળની જેમ શૂરવીર થવું જોઇએ. બીકણવૃત્તિનો ત્યાગ કરવો. હું સિંહ જેવો છુ. સિંહના બચ્ચાને સિંહ થી બીક નથી હોતી. તેઓ સિંહસાથે મુક્તપણે રમતા હોય છે. હું આ છરાથી તારો વધ કરીશ. તારું રક્ષણ કરનાર ત્રૈલોક્યમાં કોઇ નથી.

હું ભયભીત થયો અને મેં મોટે થી ચીસ પાડી. તે જ સમયે મારા સ્વપ્નનો ભંગ થયો. ઘરના સભ્યોએ શું થયું તે અંગે પૂછપૂરછ કરી. મેં સ્વપ્નવૃત્તાંત તમને કહ્યો. અમારી આર્થિક સમસ્યાઓ દિવસે દિવસે વધતી જ હતી. ક્યા પૂર્વ જન્મેના કરેલા કર્મો ના ફળસ્વરૂપ આવી દરિદ્રાવસ્થા ા વવી પડે છે તે વિશે કાંઇ સમજાતું ન હતું.

સવાર થતાં જ એક હરિદાસ અમારા ઘર સામે આવ્યો. તેના હાથમાં કરતાળ હતી. તે હરિનામનું સંકીર્તન કરતો હતો. તેના માથાપર ચોખાનો ટોપલો હતો. આ એક વિચિત્ર હરિદાસ હતો. તેની ટોપલીમાં એક ઔદુમ્બર નો છોડ હતો. હરિદાસ પ્રવેશ દ્વાર સામે ઊભો રહીને ''ચોખા આપશો કે?'' એમ પૂછતો હતો. હું ઘરમાં ચોખા શોધતો હતો. ઘરમાં એક મૂઠી કણકી મળી. હરિદાસે મૂઠીભર કણકીનો સ્વીકાર ક્યો અને કહ્યું: મહારાજ, ગઇકાલે રાત્રે એક કસાઇએ ગુરુચરણ નામના એક દત્તભક્તની હત્યા કરી. આશ્ચર્યકારક વાત એ છે કે તે દત્તભક્તના પ્રાણ તેના શરીરમાંથી નીકળી આ ઔદુમ્બર ના છોડમાં પ્રવેશ પામ્યા ઔદુબરના વૃક્ષ નીચે શ્રીદત્તપ્રભુ નો નિવાસ હોય છે તે પ્રમાણ છે. આ છોડ અસામાન્ય છે.

ગોદાવરી જીલ્લામાં પીઠિકાપુરમ્ એક મહાન ક્ષેત્ર છે. ત્યાં શ્રીદત્તાત્રેય, શ્રીપાદશ્રીવલ્લભ ના રૂપમાં નિવાસ કરે છે. શ્રીપાદના દાદી જેની પૂજા કરતા હતા તે ઔદુમ્બર વૃક્ષનો જ આ છોડ છે. આ છોડ તમારા ઘેર રોપતાં તમારી સર્વ મનોકામના પૂર્ણ થશે. તે હરિદાસનું આવું વક્તવ્ય સાંભળી હું ભ્રમિત થયો. મેં મોટે અવાજે કહ્યું: ગુરુચરણ હું જ છુ. મારી હત્યા થઇ નથી. હું દત્ત ભક્ત છું. સ્વપ્નમાં મેં એક કસાઇ જોયો હતો. તે મારો વધ કરશે તેમ કહેતો હતો.

ઉપર પ્રમાણેનું મારું વક્તવ્ય સાંભળી હરિદાસે જોર થી હાસ્ય ક્યું અને કહ્યું: તું કહે છે તે ખરું?''ના ''કહે. આ સૃષ્ટિમાં અસ્તિત્વ ધરાવતા અનેક આધ્યાત્મિક માર્ગના આદિગુરુ દત્તભગવાન જ છે. તેઓ ભવિષ્યમાં બનનારી બધી જ ઘટનાઓ જાણે છે. તેમની સામે આપણે એકદમ ક્ષુદ્ર જ છીએ. પત્રિકામાં અનિષ્ટકાળ બતાવવામાં

આવ્યો હોય તો પણ ગુરુદેવ તેના શિષ્યને ઘોર માનસિક ત્રાસ, અપમાન સહન કરવાની શક્તિ પ્રદાન કરે છે. ઘોર કષ્ટમાંથી બહાર કાઢી તેના કર્મનો ક્ષય કરી તેને પુનર્જીવન આપે છે. તે જ પ્રમાણે અવતારી પુરુષ તેમના આશ્રિતો ના દુઃખ દૂર કરી તેમની આધિ-વ્યાધિ ઓછી કરી તેમને પુનર્જન્મ પ્રદાન કરે છે.

દત્તાત્રેય પ્રભુ તેમના ભક્તોને પ્રાણશક્તિ આપે છે અને તેમનો નિત્યનિવાસ જ્યાં હોય છે તેવા ઔદુમ્બર વૃક્ષમાંથી નીકળતી પ્રાણશક્તિ દ્વારા પોતાના ભક્તોનું રક્ષણ કરે છે. અલ્પબુદ્ધિવાળા સાધકો માત્ર એવું સમજે છે કે તેમના શરીરમાં સ્થિત પ્રાણશક્તિને લીધે તેઓ સહિસલામત જીવે છે. સાચી વાત એ છે કે તે પ્રાણશક્તિ ઔદુમ્બર વૃક્ષમાંથી નીકળી ભક્તનો શરીરવ્યવહાર ઉત્તમ રીતે જાળવી શકે છે. ભક્ત જો મરણાસન્ન અવસ્થામાં હોય ત્યારે ઔદુમ્બર વૃક્ષમાંથી નીકળેલી પ્રાણશક્તિ ભક્તના શરીર માં પ્રતિષ્ઠિત થાય છે અને ભક્તનું આયુષ્ય થોડું વધે છે. આ પ્રાણશક્તિ પરિપૂર્ણ હોય છે. કારણ કે પ્રત્યેક ઔદુમ્બર વૃક્ષમાં સૂક્ષ્મરૂપ થી શ્રીદત્તાત્રેય પ્રતિષ્ઠિત હોય છે.

હરિદાસે કથન કરેલું વૃત્તાંત આશ્ચર્યચકિત કરનાર હતું. કૃષ્ણદાસ નામનો એક વેપારી તે માર્ગે જતો હતો. હું તે ઔદુમ્બર વૃક્ષને ખૂબ જ પ્રેમ અને ભક્તિભાવ થી ઉછેરતો હતો. આવી પરિસ્થિતિમાં થોડાક દિવસો પસાર થયા. અમારા દૂરના એક સગા રેશમી કાપડનો વેપાર કરતા હતા. તેઓ હવે વૃદ્ધ થયા હતા. તેમને કોઇ સંતાન ન હતું. મારા પ્રતિ તેમને સ્નેહ હતો. તેઓ અમારા ઘરમાં રહેવા આવ્યા. તેમણે મને થોડા પૈસા આપી મને રેશમી કાપડ નો વેપાર કરવા સલાહ આપી. તેઓ પણ અમારા આંગણામાં રોપેલા ઔદુમ્બર વૃક્ષને ભક્તિભાવથી પ્રદક્ષિણા કરી દત્તભગવાનની આરાધના કરતા.

અમારા ઘેર કોઇપણ પ્રકારની આપત્તિ કે સંકટ આવે તો ઔદુમ્બર ની પ્રદક્ષિણા કરી અમારૂ દુઃખ નિવારણ કરવા વિનંતી કરતા. અમારી પ્રાર્થના દત્તભગવાન સાંભળતા. અમારા સંકટો દત્તકૃપાથી દૂર થતાં. શ્રીદત્તભગવાનની બાધા કે માનતા રાખતા ત્યારે તે ઔદુમ્બર વૃક્ષ તરફ થી તે પૂરી થતી. ઔદુમ્બર વૃક્ષની સેવા કરવી એટલે દત્તભક્તિનો એક ભાગ જ હતો. ઘરમાં (આંગણામા) ઔદુમ્બર હોવો એટલે સાક્ષાત દત્તાત્રેય ભગવાન જ ઘરમાં હાજર રહેવા બરાબર હતું.ઔદુમ્બર નો મહિમા જેટલો વર્ણવીએ તેટલો ઓછો જ છે.

પાપકર્મના ફળ તરીકે કાંટાળા વૃક્ષ નો જન્મ

હું વેપાર ના નિમિત્તે આંધ્ર પ્રદેશ પહોંચ્યો. સદ્‌ભાગ્યે હું પીઠિકાપુરમ્ ક્ષેત્રે આવી પહોંચ્યો. મેં બાપન્નાચાર્યુલુનું ઘર શોધી કાઢ્યું. તે સમયે શ્રીપાદ પ્રભુ બાપન્નાચાર્યુલુ સાથે આંગણામાં બેઠા હતા. તેમના પ્રાંગણમાં એક કાંટાળુ ઝાડ હતું. તે ઝાડ ને શ્રીપાદપ્રભુ ખૂબ શ્રદ્ધાભાવથી પ્રતિદિન પાણી પાતા. બાપન્નાચાર્યુલુએ શ્રીપાદને જીજ્ઞાસાવશ પૂછ્યું : આ કાંટાળુ ઝાડ તને આટલું પ્રિય કેમ? કલ્પવૃક્ષ હોય અને તેને પાણી પાયું હોય તો તે યોગ્ય ગણાય. આ કાંટાળા ઝાડને શ્રદ્ધાભાવથી પાણી પાયું તો શું? અને ન પાયું તો શું? તે ઝાડ તો વૃદ્ધિ પામશે જ.

શ્રીપાદપ્રભુએ જવાબ આપતા કહ્યું : દાદાજી, આ કાંટાળુ ઝાડ પૂર્વજન્મના આપણા પૂર્વજ "વિશ્વાવધાની" હતા. સ્વયંભૂ દત્તાત્રેય બાપન્નાચાર્યુલુના પૌત્ર રૂપે અવતર્યા છે. (શ્રીપાદપ્રભુ) આ કેટલું આશ્ચર્યકારક છે? પરંતુ વિશ્વાવધાની ને તે ગમતું નહીં. તેઓ પરિહાસ થી (ઉપહાસથી) કહેતા : આ કેટલો દેવદ્રોહ! (દેવપણુ પોતાનામાં આરોપણ કરવું) તેઓ જ આ જન્મે કાંટાળા ઝાડરૂપે આપણા આંગણામાં જન્મ્યા છે. હું,માતાજી, મોટાભાઇ શ્રી વિદ્યાધરી, રાધા, સુરેખા, વેંકટસુબય્યા શ્રેષ્ઠીનાં ઘેર અને નૃસિંહ વર્માના ઘેર ખૂબ જ પ્રેમ ભાવથી ભોજન કરતા હતા. આવું અમારું પ્રેમભર્યું વર્તન અને ભોજન વિશ્વાવધાની દાદાને બિલકુલ ગમતું નહીં. તેઓ ક્રોધ અને દ્વેષભાવથી કહેતા : મલ્લાદિ અને મંદકોટા આ બે કુટુંબોના જે લોકો બીજાને ધર્મભ્રષ્ટ કરે છે તેમને વિપ્રસમાજ માંથી બહિષ્કૃત (ન્યાત બહાર મૂકો) કરો. આજે તે જ દાદા કાંટાળા વૃક્ષરૂપે અહીં વિદ્યમાન છે.

શ્રીપાદ શ્રીવલ્લભ પ્રત્યક્ષ દત્તાત્રેય છે તેનું પ્રમાણ શું? એમ તર્ક વિતર્ક કરનાર વિશ્વાવધાની દાદા કાંટાળા ઝાડરૂપે જન્મ્યા છે તેવું ઉદાહરણ આપી શ્રીપાદ પ્રભુ અવતારી પુરુષ કે સત્પુરુષોને ગમે તેમ ન બોલવા સમજાવે છે. શ્રીપાદપ્રભુ કહેવા લાગ્યા : મારા માતાજી સર્વ સૌદર્ય સ્વરૂપિણી સુમતિ મહારાણીને શ્રેષ્ઠી ફોઇની દીકરી માનતા. એક દિવસ તેમણે (શ્રેષ્ઠીએ) સુમતિ મહારાણીને સન્માન થી આમંત્રણ પૂર્વક જમવા બોલાવ્યાં અને નૂતન વસ્ત્રાદિ આપી તેનું સન્માન કર્યું. આથી તેમનો જન્મ ધન્ય થયો તેમ તેમને લાગ્યું. નરસિંહવર્મા દાદાને વિશ્વાવધાની હંમેશા ખૂંચે તેમ કઠોર શબ્દો બોલતા. તેઓએ તેમના દાદાની મૃત્યુ પછીની ઉત્તરક્રિયા વ્યવસ્થિત ન કરી અને તેમનો પાપભાર ખૂબ જ વધવાથી તેમને કાંટાળા ઝાડ રૂપે જન્મ લેવો પડ્યો.

તે કાંટાળા ઝાડને જોઇ અને પૂર્વવૃત્તાંત નું સ્મરણ થતા શ્રીપાદ પ્રભુને તેમની દયા આવી. પ્રભુએ તે ઝાડપર જળ પ્રોક્ષણ કર્યું અને પ્રાંગણ બહાર આવ્યા. શ્રીપાદનું મનોહર રૂપ મુગ્ધ કરે તેવું હતું. મારો આ નંદ ઊછાળો મારવા લાગ્યો ને તે આનંદાશ્રુ રૂપે બહાર પડ્યો. મેં શ્રીપાદપ્રભુના દિવ્ય ચરણ કમળ પર પોતાનું મસ્તક અત્યંત વિનમ્ર થઇને ભક્તિભાવથી મૂક્યું. શ્રીપાદે ખૂબ જ વહાલપૂર્વક મારા પર હાથ ફેરવ્યો અને કહ્યું : હે ગુરુચરણ, ઊઠ શું ગાંડપણ માંડ્યું છે? તું પુનર્જન્મ લઇને મારી પાસે આવ્યો છે!

હું કપડાનો વેપારી છું તેમ જાણી બાપન્નાચાર્યુલુ બોલ્યા : અમારા નાનકડા છબિલા માટે તારી પાસે કપડાં છે? મેં શ્રીપાદની ઉંમર પ્રમાણે શોભે તેવા વસ્ત્રો કાઢી આપ્યાં. શ્રીપાદપ્રભુ, ભક્ત ગુરુચરણને ઘરમાં લઇ ગયા. તેઓએ કહ્યું : તને હવે એક ગમ્મત બતાવું છું જો તો રહે. તેમની સાથે બાપન્નાચાર્યુલુ પણ હતા. શ્રીપાદપ્રભુ તે બધાને તે કાંટાળા છોડનજીક લઇ ગયા. તેઓ છોડને ઉદ્દેશી બોલ્યા : હે વિશ્વન્ના (વિશ્વાવધાની) દાદાજી, તમારા પુત્રે

શ્રદ્ધારહિત શ્રાદ્ધકર્મ કર્યું અને બાપન્નાચાર્યુલુ જેવા સાત્વિક મહાપુરુષ ની અકારણ નિંદા કરવાને લીધે તમને કાંટાળા ઝાડના જન્મ લેવો પડ્યો છે. આ ગુરુચરણ તમારા ગતજન્મનો પુત્ર છે. તેના દ્વારા તમારી ઉત્તર ક્રિયા શ્રદ્ધા અને ભાવપૂર્વક કરાવી લઇશ. તે માટે તમારી સંમતિ છે ને?

શ્રીપાદપ્રભુનું ઉપર પ્રમાણેનું વક્તવ્ય સાંભળી અમે બધા આશ્ચર્યચકિત થયા. તે કાંટાળા છોડને આચ્છાદિત વિશ્વાવધાની ના પ્રેતાત્માએ જવાબ આપ્યો. તે કરતાં મોટુભાગ્ય ક્યું હોઇ શકે? શ્રીપાદે ગુરુચરણને તે કાંટાળા છોડને ઊખેડીને તેને અગ્નિ આપવા કહ્યું. ગુરુચરણે શ્રીપાદપ્રભુના કહેવાથી તે કાંટાળા છોડને ઊખેડીને અગ્નિદાહ આપ્યો. તે પછી સ્નાન કર્યું. સ્નાન કર્યા પછી પ્રભુએ તેને તે ભસ્મ લેપન કરવા કહ્યું. તે સમયે શ્રીપાદે કહ્યું : ભગવાન શંકર જે ભસ્મ ધારણ કરે છે તે મહાનયોગી, મહાન તપસ્વી, મહાનભક્ત અથવા સિદ્ધપુરુષના મૃત્યુ પછી તેમના શરીરના દહન પછી શરીરની વિભૂતિ હોય છે. શિવપ્રભુના તેજોમય વલય માં તે મહાત્માઓ વિશ્રામ કરે છે. વાનર, સર્પ અને ગાય અ પશુઓની આપણા હાથે અજાણતા હત્યા થાય તો તેમની ચોક્કસ પણે ઉત્તર ક્રિયા કરવી. તેમનું શ્રદ્ધાપૂર્વક દહન કરી અન્નદાન કરવું. મંત્રપૂર્વક કોઇપણ વિધિ ઉચ્ચાર કરવાની જરૂર નથી. આપણા કોઇપણ પૂર્વઋણાનુબંધ થી કોઇપણ જીવની અજાણતાં હત્યા થાય તો તેનું શ્રદ્ધાપૂર્વક દહન કરવું. આમ કરવાથી પાપકર્મનો નાશ થાય છે અને તે પ્રાણીઓને સદ્‌ગતિ મળે છે.

પુરાતન કાળમાં ગૌતમ નામે એક મહાન ઋષિ થઇ ગયા. તેમની પત્ની અહલ્યા એક મહાન પતિવ્રતા સ્ત્રી હતી. તેમણે વિશ્વશાંતિ માટે કરોડ કમળોનો યજ્ઞ કર્યો હતો. ગૌતમ મહર્ષિ પોતાના તપોબળ થી ઘરની સામે અનાજ નો પાક ઉગાડતા. મનુષ્ય ને આહાર વગર જીવવું વ્યર્થ છે. મહર્ષિ ગોધનની પણ વૃદ્ધિ કરતા અને ગોઅમૃત જેવા પદાર્થની પણ નિર્મિત કરતા. શ્રીપાદપ્રભુએ કહ્યું : યજ્ઞ-યાગ ન કરવાને લીધે વિશ્વ-નિયંતા, દેવતા અને માનવ આ ત્રણે વચ્ચેના પરસ્પર સહકાર્યથી ચાલતું જીવન નિરર્થક થઇ ધર્મગ્લાનિ થાય છે. માયા ના નિવારણ માટે, ગોહત્યા નું પાતક નિવારણ માટે ગોદાવરી નદી ગૌતમઋષિની સહાય થી પૃથ્વીપર અવતરિત થઇ. તેમના આ મહાન કાર્યને લીધે સર્વ મનુષ્ય સમુદાય તેમનો અત્યંત ઋણી છે.

વિશ્વાવધાની ગૌતમ ગોત્ર માંજ જન્મ લીધો હતો પરંતુ તેમનો સંબંધ ગોત્રમાં જન્મ લેવા પુરતો જ સિમિત હતો. ત્રેતાયુગમાં પીઠિકાપુરમ્ ક્ષેત્રે "સાવિત્રી કાટક" નામનો યજ્ઞ આયોજનમાં ગૌતમ મહર્ષિ નું મુખ્ય યોગદાન હતું. વિશ્વાવધાનીને ભાગ્યથી જ પીઠિકાપુરમ્ ક્ષેત્રમાં જન્મનો લાભ થયો અને અત્યંત દુર્લભ એવું મારું (શ્રીપાદ પ્રભુનું) દર્શન થયું. તે અયોગ્ય હોવા છતાં મારી કરુણા અને પ્રેમને લીધે તેને સદ્‌ગતિ મળી. આ સદ્‌ગતિ શ્રીદત્તાત્રેય પ્રભુની કૃપા થી જ પ્રાપ્ત થઇ. ઋણાનુબંધ ન હોય તો કૂતરો પણ નજીક આવતો નથી. કોઇ આપણી પાસે મદદ માંગવા આવે તો શક્ય તેટલી મદદ કરવી. શક્ય ન હોય તો મધુર વાણીથી પોતાની અસમર્થતા વ્યક્ત કરવી . પરંતુ નિષ્ઠુર ન થવું. જો તમે કઠોરતા થી વર્તશો તો સર્વભૂતોમાં (પ્રાણીમાત્રમાં) ચૈતન્યરૂપ થી વાસ કરનાર હું પણ તમારી સાથે તેવા જ પ્રકારનું વર્તન કરીશ.

તમે જે રીતે લોકો સાથે વર્તન કરશો તે જ પ્રમાણે લોકો તમારી સાથે વર્તન કરશે. આ સંપૂર્ણ સૃષ્ટિમાં સત્યનું એકમાત્ર મૂળ કારણ હું જ છું. હું સર્વસત્યનું સર્વમય પરમ સત્ય છુ. વેદોમાં પણ કહ્યું કે જ્ઞાનનું અંતિમ સત્ય બ્રહ્મ છે. શ્રીપાદપ્રભુનું આ પ્રમાણેનું વક્તવ્ય સાંભળી બાપન્નાચાર્યુલુ ની આંખો માંથી અશ્રુ વહેવા લાગ્યાં. શ્રીપાદે તે અશ્રુઓને પોતાના કોમળ હાથથી લૂછ્યાં અને કહ્યું : દાદાજી, તમે હંમેશાં મારા ધ્યાનમાં છો જ. તમારો જન્મ ધન્ય છે. હું આગામી નૃસિંહસરસ્વતી અવતાર સમયે હુબહુ તમારા જેવુ જ રૂપ ધારણ કરીશ. આ વચન ત્રિવાર સત્ય છે. આમ કહેતાં શ્રીપાદપ્રભુએ બાપન્નાચાર્યુલુનો હાથ પોતાના હાથમાં લીધો હતો.

તે સમયે બાપન્નાચાર્યુલુ એ શ્રીપાદને પોતાના મનની શંકા પૂછતાં કહ્યું : શ્રીપાદ, મારા મનમાં કેટલાય સમય થી એક શંકા ઘર કરી ગઇ છે. તેને દૂર કરીશ? શ્રીપાદે ચીરહાસ્ય કરી કહ્યું : શંકાનું સમાધાન હું દસવર્ષનો બાળક કેવી રીતે કરી શકીશ? છતાં પ્રયત્ન કરી જોઇશ. હવે બાપન્નાચાર્યુલુએ પૂછ્યુ : "સૃષ્ટિ સ્થિતિ અને લયના કર્તા બ્રહ્મા, વિષ્ણુ, અને મહેશ આ દેવતા છે ને?"

શ્રીપાદે કહ્યું : "હા છે જ, તેમાં કોઇ શંકા નથી" "તેમની સ્ત્રી શક્તિ સ્વરૂપ સરસ્વતી, લક્ષ્મી અને પાર્વતી છે ને?" શ્રીપાદે હકાર માં ડોક હલાવી. બાપનાચાર્યુલુએ પૂછ્યું : આ ત્રિમૂર્તિ અને તેમની ત્રણેય શક્તિઓને નિર્માણ કરનારી આદિ પરાશક્તિ છે ને? શ્રીપાદે હા પાડી. બાપન્નાચાર્યુલુએ ખુલાસો પૂછતા કહ્યું : તો પછી આ બધી શક્તિસહિત ત્રિપુટી સામે તું કોણ છે? તું હંમેશાં મારા બાંધવોને કહે છે તે વાસવી કન્યા કોણ? તમે બંને ભાઇ બહેન છો તેનો કોઇ શાસ્ત્રાધાર?

શ્રીપાદ સર્વદેવતા સ્વરૂપ સર્વદેવતાઓનું મૂળ શ્રીપાદપ્રભુ જ.

એક પછી એક એમ અનેક પ્રશ્નો સાંભળી શ્રીપાદ પ્રભુ મુગ્ધ પણે હસ્યા અને બોલ્યા : દાદાજી, અત્યારે જ તમારી દૃષ્ટિ, સમક્ષ કાંટાળા છોડને સદ્‌ગતિ આપી. મેં કરેલા કાર્ય માટે કોઇ શાસ્ત્રપ્રમાણે છે?તેને માટે આ પ્રકારે કોઇ ઇલાજ નથી. હું યોગી હોઇ સર્વયોગ ક્રિયામાં હોઉં છું. તેથી હું કોઇપણ ભૂમિકામાં સમરસ થાઉં છું. સૃષ્ટિ એ મારી માયા જ છે. તે ને જ આપણે સૃષ્ટિ કહીએ છીએ. સંપૂર્ણ સૃષ્ટિમાં એક જ ભગવત્ ચૈતન્ય વ્યાપી રહ્યું છે. ભગવત્ ચૈતન્ય વિવિધ સ્થિતિમાં અને વિવિધ અવસ્થામાં પરિણામ ને વશીભૂત થઇને રહ્યું છે. આ પરિણામ ચક્ર અનુભવવા મળે છે. આ કાળની ગણના આકાશનાસૂર્ય, ચંદ્ર, તારા, ગ્રહો ના ગતિમાનથી જાણી શકાય છે.

અત્રિ મહર્ષિને ત્રિકાળનું અને ત્રણે અવસ્થાનું જ્ઞાન હતું.

અનસૂયા માતા આ સૃષ્ટિની એક મહાન પતિવ્રતા તરીકે પ્રસિદ્ધ થયાં. શ્રીપાદપ્રભુ કહે છે : મને સૃષ્ટિ, સ્થિતિ અનલય તેમજ સ્થૂળ, સૂક્ષ્મ અને કારણ દેહ વિશે, ભૂત, ભવિષ્ય અને વર્તમાન કાળ નો એક જ કાળમાં અનુભવ થાય છે. આથી મારો હંમેશાં વર્તમાન જ હોય છે. ઘટના બની ગઇ તે ઘટના, બની રહી છે તે અને ભવિષ્યમાં ઘટનાર ઘટનાઓ આ બધું હું એક જ કાળમાં અનુભવું છું. આવી સ્થિતિમાં ત્રિમૂર્તિ, ત્રિશક્તિ મારામાં સ્થિત હોવી તે આશ્ચર્યની વાત નથી.

ત્રિમૂર્તિ, ત્રિશક્તિ સૃષ્ટિના પહેલાં આદિ પરાશક્તિ રૂપે હતી. આ વાત તદ્દન સાચી છે. હું અને આદિ પરાશક્તિ બંને અભિન્ન છીએ. તેમાંથી એક સૂક્ષ્મ અંશ હોવાથી સમસ્ત સૃષ્ટિના માતૃગર્ભમાં એક મહાસંકલ્પ આદિ પરાશક્તિરૂપે વિલસે છે. તે જ બ્રહ્મયોની સ્વરૂપ છે. તેમાંથી જ ત્રિમૂર્તિ, ત્રિશક્તિનો આવિર્ભાવ થયો. તે આદિશક્તિ નું નિર્માણ કરવાનો સંકલ્પ હોય કે સૃષ્ટિ રચનાનો સંકલ્પ હોય, તે કેવી રીતે સંભવી શકે છે તેની પ્રબોધન શક્તિ હું જ છુ. આથી મહાસંકલ્પ સ્વરૂપ પણ હું જ છું. તે મહાસંકલ્પ સિદ્ધિ માટે જ આદિ પરાશક્તિ નો આવિર્ભાવ થયો. ત્રિશક્તિનો આવિર્ભાવ થયો તે મહાસંકલ્પ રૂપ જ પરમગુરુસ્વરૂપ છે. આ અત્યંત રહસ્યપૂર્ણ વિષય છે.

આ મહાન સંકલ્પસ્વરૂપમાં સંકલ્પ ભળતાંજ તે તત્કાળ સિદ્ધ થાય છે. સંકલ્પ થવો અને સિદ્ધિ મળવી આ બંને એક જ સમયે થતું હોય છે. સર્વશક્તિને એકત્ર રાખનારી મૂળ શક્તિ હું જ છું. સૃષ્ટિનો માતા-શિશુ સંબંધ, પિતા-પુત્રસંબંધ, પતિ-પત્નીસંબંધ ભાઇ-બહેન સંબંધ આ બધા અનિવાર્ય સંબંધો છે. આ પવિત્ર સંબંધો ના આદર્શ સ્વરૂપ દેવી-દેવતા પૃથ્વીપર અવતરણ કરે છે.

જીવ એટલે માયાની શક્તિ. માયા થી અતીત જે મહાશક્તિ છે તે હું છું. માયા શક્તિ હોય કે મહાશક્તિ હોય તે યોગશક્તિ ને લીધે જ ફળ દૂધ થાય છે. જે મહાશક્તિ સ્ત્રી સ્વરૂપમાં વાસવી કન્યકા તરીકે ઓળખાય છે તે મહાશક્તિ પુરુષ સ્વરૂપમાં શ્રીપાદ શ્રીવલ્લભના રૂપમાં અવતરી છે. આ બંને શક્તિનો આવિર્ભાવ પણ મહાસંકલ્પને અનુસરીને જ છે. આદિ પરાશક્તિની અથવા મૂળ દત્તસ્વરૂપની આરાધના કરતાં ત્રિમૂર્તિ અને ત્રિશક્તિ અંતર્લીન થાય છે. આ દૈવી સંબંધોની અને તેમના તત્વોના તે તે સ્થિતિની અનુભૂતિ કેવળ સાધના સંપન્ન જીવોને જાણવા મળે છે.

શ્રીપાદ્પ્રભુની આરાધના કરનારા સાધકોના પાપનું નિવારણ મૃગ પાસે જઇને તેને સંસ્કૃત વ્યાકરણનો બોધ કરવો નિરર્થક છે. તે નીચ યોનીમાંથી મુક્તિ મેળવવી હોય તો માનવ જન્મમાં મળતી સમર્થતા પ્રાપ્ત કરી યોગ્ય વ્યક્તિ પાસે થી સંસ્કૃત વ્યાકરણ શિખવું જોઇએ. મારો પ્રત્યેક જીવ સાથે અંતર્ગત સંબંધ હોવાથી હું જીવના સંસ્કાર અને મલિનતા સ્વીકારું છું. પ્રતિદિન આચરેલી સંધ્યા-સ્નાન જય આદિને લીધે જીવોની મલિનતા દગ્ધ કરીને હું તેમને (તે) પરિણામ થી મુક્ત કરું છું. વાસ્તવિક રીતે જોતાં મારી પૂજા કરવાની આવશ્યકતા નથી.

મારી આરાધના કરનાર ભક્તોના પાપસંસ્કાર હું આકર્ષિત કરી લઉં છું. ભક્તોએ પોતપોતાના કુળ દૈવતની પૂજા કરતાં તે મારા સ્વરૂપની સ્થૂળ પૂજા થશે. તે પૂજા કરવાથી મળનારું મહાફળ મારી આરાધના કરનાર ભક્તોને હું અર્પણ કરું છું. તમે ભક્તો કર્મ ન કરો તો તમને તેનું ફળ મળવું મુશ્કેલ છે. આથી હું જાતે તપશ્ચર્યા અને મહાપુણ્ય કર્મનું આચરણ કરું છું. હું અનંત ચૈતન્ય હોવાથી ઉત્તમ કર્મ કરનાર સાધકોને તેમની યોગ્યતા અનુસાર કર્મનું ફળ તત્કાળ મેળવી આપું છું. મારુંઆદિ ગુરુસ્વરૂપ છે. માતા-પિતા ધન-દૌલત ના વારસ પુત્રો હોય છે. તેજ પ્રમાણે શિષ્યો ગુરુની તપોશક્તિના વારસદાર હોય છે. ભગાવન કૃષ્ણે પણ ગીતામાં કહ્યું છે કે મનુષ્યને માટે કર્મ કરવું અનિવાર્ય છે.

મારી તપ-આરાધનાની સમાપ્તિ નથી.

શ્રી દત્તાત્રેય પ્રમાણે હું પણ સુલભ પ્રાપ્ત દૈવત છું. બીજા દેવ-દેવતા ભક્તોએ કરેલી તપશ્ચર્યા થી સંતુષ્ટ થઇ તેમને વર પ્રદાન કરે છે. ગુરુસ્વરૂપ એવા શ્રી દત્તાત્રેય તેમના શિષ્યોના વરપ્રાપ્ત કરવાના માર્ગ ની અડચણો -વિઘ્નો અને દુષ્ટ શક્તિઓને પોતાના તપોબળ થી દૂર કરે છે. તે અનુગ્રહ કરનાર પરમ કરુણા મૂર્તિ સ્વરૂપ છે. દાદાજી, મને ભક્તો -સ્મરણ કરતાં જ પ્રસન્ન થનાર દેવતા તરીકે ઓળખે છે.

સ્મરણ માત્ર સંતુષ્ટાય

બધાનું મૂળ ગુરુરૂપ હું જ છું. તે (ગુરુરૂપ) મહાન કરુણાથી અવતરિત થયેલું પરમ ગુરુતત્વ સ્વરૂપ હોવાથી આ અવતારની સમાપ્તિ નથી. મારા ભક્તોએ પાડેલા સાદ નો હું તત્કાળ જવાબ આપું છું. મારા ભક્તોનો સાદ ક્યારે આવે છે તેની હું વાટ જ જોઉં છું. સાધકે મારા પ્રતિ એક ડગલું ભર્યું હોય તો હું સામે સો ડગલાં ચાલીને જાઉં છું. આંખની પાંપણો જેમ આંખનું રક્ષણ કરે છે તે જ રીતે હું ભક્તોની કાળજી લઇ તેમને સંકટો થી, મુશ્કેલીઓથી બચાવું છું. આ મારી સહજ પ્રવૃત્તિ છે.

શ્રીપાદપ્રભુના વક્તવ્ય પછી મેં તેમને પ્રશ્ન કર્યો : હે મહાગુરુ, મેં સોમલતા અને સોમયાગ વિશે ઘણા માણસો દ્વારા સાંભળ્યું છે. કૃપા કરી તે વિશે આપ પ્રકાશ પાડો (સમજાવો) શ્રીપાદપ્રભુએ કહ્યું: સોમલતા એ સંજીવની વનસ્પતિ છે એમ કેહવાય છે. તારે જોવી છે? એમ પ્રભુએ પ્રશ્ન કરતાં મેં ડોક હલાવી હા કહી. તત્ક્ષણેજ શ્રીપાદપ્રભુ ના હાથમાં સંજીવની વેલ પ્રગટ થઇ. તેમણે તે વેલ મને માનપૂર્વક આપી. તે તેમનો દિવ્ય પ્રસાદ મેં પૂજા મંદિરમાં સંગ્રહી રાખ્યો છે.

શ્રીપાદ પ્રભુએ વાતને સમજાવતાં કહ્યું : આ સંજીવની વનસ્પતિ હિમાલયની પર્વત માળાઓ માં, કાશ્મિરના માનસ સરોવર પાસે, સિંધુ નદીના ઉગમસ્થાન પાસે, મલ્લિકાર્જુન પ્રભુનો નિત્ય નિવાસ જયાં છે તે શ્રી શૈલ પર્વત પર, સહ્યાદ્રિ, મહેન્દ્ર, દેવગિરિ, વિંધ્ય પર્વત શ્રેણી, બદરી અરણ્ય પ્રાંતમાં મળે છે. આ વેલના મૂળિયા

થી જ લક્ષ્મણની મૂર્છા દૂર થઇ હતી. આ વનસ્પતિ ના સેવન થી અનેક પ્રકારના અસાધ્ય રોગો દૂર થાય છે. તેનો પગે લેપ કરવાથી આકાશ ગમન સિદ્ધિ પ્રાપ્ત થયા જેવું લાગે છે. તેના સેવન થી હાડકા મજબુત બને છે. તેનાથી નેત્રકાંતિ વધે છે, શ્રવણ શક્તિ સુધરે છે. તેના મુળિયાના પ્રભાવ થી અગ્નિભય, જળભય અને વિષભય દૂર થાય છે. આ મૂળિયાના પ્રભાવ થી અષ્ટસિદ્ધિ પ્રાપ્ત થાય છે.

આ સંજીવનીના છોડને શુક્લ પક્ષના પ્રારંભ થી રોજ એક પાદડું ઊગે છે અને પૂનમના દિવસ સુધી પંદર પાંદડાં આવે છે. કૃષ્ણપક્ષની શરુઆત થતાં રોજ એક એક પાંદડું ઓછું થાય છે. અમાવાસ્યાના દિવસે ઝાડ સૂકાઇ જાય છે. આ સુકાયેલા ઝાડની એક ડાળી રાત્રે પાણીમાં પલાળી મૂકતાં તેમાંથી પ્રકાશ બહાર ફેંકાય છે. સહ્યાદ્રિ પર્વત માળા, ભીમા શંકર પર્વત પાસે ક્રૂર મૃગ આ સંજીવની મૂળિયાનું રક્ષણ કરે છે. અમાસ ની રાત્રીએ પણ દિવ્ય કાંતિથી ચમકનારી સંજીવનીના મૂળિયાં શોધવાં સહેલું થઇ પડે છે.

શ્રીપાદ પ્રભુ કહે છે: હે ગુરુચરણ, આ પ્રકારની ૨૪ પ્રકારની દિવ્ય વનસ્પતિઓ છે. આ સર્વ અત્યંત પવિત્ર વનસ્પતિઓ છે. તેનો આશ્રય દેવતા શક્તિપણ લે છે. પવિત્રતા પૂર્વક વેદમંત્રોનો ઉચ્ચાર કરતાં કરતાં ખૂબ જ વિનમ્ર ભાવથી આ વનસ્પતિ ચૂંટવી જોઇએ. ૨૪ દિવ્ય વનસ્પતિ નાં નામ નીચે પ્રમાણે છે.

(૧) સોમ (૨) મહાસોમ (૩) ચંદ્ર (૪) અંશુમાન (૫) મંજુવાન (૬)રજીત પ્રભુ (૭) દુર્વા (૮) કનિયાન (૯) શ્વેતાન (૧૦) કનક પ્રભા (૧૧) પ્રતાનવાન (૧૨) લાલેવૃત્ત (૧૩) કરટીર (૧૪) અંશવાન (૧૫) સ્વયં પ્રભા (૧૬) રુદ્રાક્ષ (૧૭) ગાયત્રી (૧૮) એષ્ટમ (૧૯) પાવત (૨૦) જગત (૨૧) શાકર (૨૨) અનિષ્ટમ્ (૨૩)રૈક્ત (૨૪) ત્રિપાદ ગાયત્રી .

હું શ્રીપાદપ્રભુની રજા લઇ પીઠિકાપુર જવા નીકળ્યો.

મેં શંકરભટ્ટ ને આ વૃત્તાંત વિવરણ કરી કહ્યો. મહાગુરુ નો માનસ સંચાર પૂર્ણ થયો અને તેમના દર્શન થી ધન્ય થયો. મને તેમના દિવ્ય હાથોથી ફળ નો પ્રસાદ પ્રાપ્ત થયો. શ્રીપાદપ્રભુ એ મને આજ્ઞા કરી. કૃષ્ણાનદી પાર કરીને માંચાલ ગામ જા. તે ગામની ગ્રામ દેવતા તને આશીર્વાદ આપશે. તેનો આશીર્વાદ લઇને ફરી તમે કુરુગડ્ડી આવો.તમે મારા સમીપ હો કે દૂર હો,મારું તમારા તરફ હંમેશા ધ્યાન હોય છે. તેને હંમેશા યાદ રાખજો. ભવિષ્યમાં આ માંચાલ ગામ વિશ્વવિખ્યાત થશે. એક મહાન પુરુષના સમાધિને લીધે આ ગામ પ્રસિદ્ધ થશે. તે મહાપુરુષની લીલા અદ્ભૂત હશે.

પીઠિકાપુરમ્ સ્થૂળ દ્રષ્ટિ થી જોતાં એક છે અને સૂક્ષ્મ દ્રષ્ટિથી જોતાં અલગ છે. સુવર્ણ પીઠિકાપુરમ્ થી મારા શરીર ફરતે તેજોવલય સુપ્રતિષ્ઠિત છે. કોઇ પણ યોગનો સાધક (મંત્ર,લય હઠ-રાજયોગ) કોઇપણ દેશનો સાધક, કોઇપણ કાળની વ્યક્તિ હોય, મારા નેત્ર કટાક્ષ થી તેનું ચૈતન્ય સુવર્ણ પીઠિકાપુરમાં સુપ્રતિષ્ઠિત થાય છે. આ યોગદ્રષ્ટિ ધરાવતા ભક્તોને સમજનો વિષય છે. સુવર્ણ પીઠિકાપુરમ માંથી જીવન ચૈતન્ય ને સ્થાન સંપાદન કરી લેનાર બધા જ ભક્તો ધન્ય છે. તેમને હું જન્મોજન્મે સંભાળતો રહીશ.

મારા પિતા જેવા હે શંકર ભટ્ટ, અનેક શત સંવત્સર પછી મારા પ્રાંગણમાં મહાસંસ્થાન ઊભું થવાનું છે.તે મારા દાદાના ઘેર જ્યાં મારો જન્મ થયો હતો તે સ્થળે ઔદુમ્બર વૃક્ષની છાયામાં ઊભું થશે. મારો આગામી અવતાર શ્રીનૃસિંહસરસ્વતી નામથી થશે. તે અવતારની મૂર્તિ પણ આ મહાસંસ્થાન માં સ્થાપિત થશે. શ્રીપાદપ્રભુએ ફરી કહ્યું: જૂઓ હું તમને દિવ્ય દ્રષ્ટિ આપું છું. આમ કહી તેમણે ગુરુચરણના અને મારા ભ્રૂમધ્ય પર દ્રષ્ટિ સ્થિર કરી. તે સુંદર દ્રશ્ય જોઇ અમે ધન્ય થયા.તેમનો સંકલ્પ અમોઘ છે. તેમની લીલા અદ્ભૂત છે. અમે આગળ પ્રસ્થાન કરવા નીકળ્યા ત્યારે શ્રીપાદ પ્રભુએ કહ્યું : વશિષ્ઠ ઋષિનો અંશ હોય તેવો એક ભક્ત મારા સંસ્થાન માં પૂજારી તરીકે આવશે.

॥ શ્રીપાદ પ્રભુનો જયજયકાર હો॥
॥ અધ્યાય ૨૦ સમાપ્ત ॥

॥શ્રીપાદ રાજં શરણં પ્રપધે ॥

અધ્યાય ૨૧

શ્રીદંડી સ્વામીનું કુક્કુટેશ્વર (પીઠાપુર) માં આગમન

સાધકોની સ્થાન શુદ્ધિ, ભાવશુદ્ધિ આવશ્યક

હું મહાગુરુની આજ્ઞા પ્રમાણે ગુરુચરણ સાથે માંચાલ ગામે દર્શનાર્થે નીકળ્યો. રસ્તે જતાં મને શ્રીપાદ પ્રભુની લીલાઓનું વારંવાર સ્મરણ થતું. અધ્યાત્મની ઘણી સમજમાં ન આવે તેવી બાબતો હું શ્રીગુરુચરણ પાસેથી સમજી લેતો હતો. મેં શ્રીગુરુચરણને પૂછ્યું : વિશ્વાવધાનીનો અંશ હોય તેવી વ્યક્તિ મારા સંસ્થાન માં પૂજારી તરીકે આવી છે તેમ શ્રીપાદપ્રભુએ કહ્યું. તે વ્યક્તિ મહાભાગ્યવાન છે. તે વ્યક્તિ કોણ છે? તે ક્યા સમયે આવશે? શ્રી ગુરુચરણે જવાબ આપતાં કહ્યું: અરે શંકરભટ્ટ, અનેક શતાબ્દિ પછી તેમના જન્મ સ્થળે મહાસંસ્થાન ની સ્થાપના થનાર છે એવું શ્રીપાદ પ્રભુએ કહ્યું છે.

તે મહાસંસ્થાનમાં કોઇ મહાન તપસ્વી આવવાના છે તેમ પ્રભુ નો સંકલ્પ હતો. તે મહાસંકલ્પની પૂર્તિ માટે તે મહાતપસ્વી પીઠિકાપુરમ્ અવશ્ય આવશે. દીર્ઘકાળના ધ્યાન થી, આરાધના થી,

પવિત્ર મંત્રોચ્ચાર થી અને શ્રદ્ધાથી આચરેલી પૂજા થી અહીંની ભૂમિ અને વાયુમંડળ અત્યંત શુદ્ધ થયું છે. વિશ્વના અંતરિયાળ વિસ્તારની દશે દિશાઓમાંથી આવતા ભાવતંરગો અહીં હંમેશા પ્રસ્ફુરિત થયા છે. પવિત્ર અને શુદ્ધભાવ વાળા ભક્તો અહીંના પવિત્ર સ્પંદનોને અનુભવે છે અને તેમનો સ્વીકાર કરે છે.

અપવિત્ર ભક્તોને અપવિત્ર સ્પંદનોનો અનુભવ થાય છે. એકાદ પવિત્ર સ્થળે વાયુમંડળના મહાપુરુષોના માનસિક ચૈતન્ય નો સ્પર્શ કરી અનેક ચિત્રવિચિત્ર પદ્ધતિ દ્વારા તે વિશિષ્ટ સ્થાન પ્રતિ આકર્ષિત થાય છે. તેમાં આશ્ચર્ય માનવાની જરૂક નથી. ત્યાંની સ્થળશુદ્ધિને લીધે સાધકો ત્યાં રહી શકે છે. જે ભક્તોની ભાવશુદ્ધિ થઈ તેવા સાધકોના કિસ્સામાં આ શક્ય છે. આવા સાધકોની દ્રવ્ય શુદ્ધિઅને અન્નશુદ્ધિ છે તેવા સાધકો પાસે થીજ આપણે અન્ન કે ધન સ્વીકારવું જોઈએ.

વેદવિદ્ મહાપંડિત તરીકે કહેવડાવનારા બ્રાહ્મણો શ્રીપાદ પ્રભુ ની કૃપાનો લાભ મેળવી શકતા નહીં પરંતુ દોષરહિત અલ્પજ્ઞ ભક્તોને તેમની કૃપાનો લાભ સહજતાથી પ્રાપ્ત થયો. હું પૌંડ્ર (ઓરિસ્સા) દેશમાં જગન્નાથપુરી ક્ષેત્રે વેપાર નિમિત્તે ગયો હતો. ત્યાં મને શ્રીજગન્નાથ ની મૂર્તિમાં શ્રીપાદપ્રભુનાં દર્શન થયાં. મારી સાથે ત્યાં આવેલા ભક્તોને શ્રીપાદપ્રભુએ જેના તેના ઈષ્ટના સ્વરૂપમાં દર્શન આપી. પશ્ચાત્ પોતાના સ્વરૂપમાં દર્શન આપ્યાં. સર્વ દેવી દેવતાઓના રૂપમાં હું જ છું તેમ તેમણે મૂક સંદેશ આપ્યો.

દંડી સ્વામી નું ગર્વ ખંડન

અમે જગન્નાથપુરી ગયા તેજ દિવસે પીઠિકાપુરમ્માં એક દંડી સ્વામી પોતાના ૧૦૮ શિષ્યો સાથે પધાર્યા. કોઈપણ મહાત્મા અમને દેખાય એટલે તેમના ચરણે નતમસ્તક થવું એ અમારો શિષ્ટાચાર હતો. અમે દંડીસ્વામીનાં ચરણો પર મસ્તક મૂકીને પ્રણામ કર્યા. અમે પ્રણામ કર્યા અને આશ્ચર્ય એ થયું કે દંડીસ્વામીનું વાક્ સ્તંભન થયું. તેમની વાચા જતી રહી. તેઓ કશું બોલી શકવા અસમર્થ થયા. અમે બધાએ '' દંડીસ્વામીની વાચા પાછી આવે તેવી'' પ્રાર્થના શ્રીપાદ પ્રભુને કરી. પ્રાર્થના ના ફળ સ્વરૂપ દંડી સ્વામીની વાચા પાછી આવી.

દંડી સ્વામીના શિષ્યો શ્રીપાદપ્રભુના શિષ્યોને જોઈ મત્સરભાવથી બોલ્યા ''શ્રીપાદ એ ક્ષુદ્ર માંત્રિક છે અને તેમના શિષ્યો પણ ક્ષુદ્ર માંત્રિકો છે. તેમની ક્ષુદ્ર વિદ્યાથી દંડી સ્વામીની વાચા બંધ થઈ પરંતુ અમારા દંડી સ્વામી સમર્થ હોવાથી તેમણે પુનઃ વાચા પ્રાપ્ત કરી લીધી છે. હવે અમારા ગુરુજી દંડી સ્વામી શ્રીપાદનું સાચું સ્વરૂપ જનતા સામે ખુલ્લું કરશે. તેઓ પીઠિકાપુરમ્ જઈ શ્રીપાદ શ્રીવલ્લભ સાથે શાસ્ત્ર ચર્ચા કરી તેને પરાભૂત કરી વિજયપત્ર લઈ આવશે તેમાં શંકા નથી'' પીઠિકાપુરમ્ના પ્રજાજનોએ શ્રી દંડીસ્વામીના સ્વાગત માટે એક મહાન રથયાત્રાનું આયોજન કર્યું હતું. અમે તે સાંભળીને નિરુત્તર થયા.

જ્યારે ભક્ત શ્રીપાદપ્રભુને અનન્ય ભાવે શરણે જાય છે ત્યારે તેઓ પોતાની લીલાથી ભક્તોને સંકટમાંથી બચાવે છે. આશ્ચર્યની વાત એ છેકે સમસ્યા નિર્માણ કરનાર પણ શ્રીપાદપ્રભુ અને તેનું નિરાકરણ કરનાર પણ શ્રીપાદપ્રભુ જ છે. આવી અનેક અંતર્મય લીલાઓ કરી શ્રીપાદપ્રભુ સર્વ દત્તભક્તોને સુખદ અનુભવ કરાવી આપતા. કેટલાંક દિવસો પછી દંડી સ્વામીએ પીઠિકાપુરમ્ માં પ્રવેશ કર્યો. મારા ભાગ્ય થી હું પણ તે સમયે (શંકરભટ્ટ) પીઠિકાપુરમ્માં જ હતો.

શ્રીબાપન્નાચાર્યુલુ, શ્રી અપ્પળરાજા અને શ્રીપાદ પ્રભુના વિરોધીઓની પીઠિકાપુરમ્ માં કોઇ કમી ન હતી. દંડી સ્વામીએ કુક્કુટેશ્વર મંદિરમાં જઈ સર્વ દેવતાઓનાં દર્શન કર્યા. સ્વયંભૂ દત્તાત્રેય નાં પણ દર્શન કર્યા અને બોલ્યા : અહીં સ્વયંભૂ દત્તાત્રેય નો મહિમા અપરંપાર છે. વધુમાં કહ્યું કે તેમનો અવતાર શ્રીપાદપ્રભુનો ગર્વ દૂર કરવા માટે છે. તે દિવસથી તેમણે પોતાની સંકલ્પ શક્તિ થી કંકુ, વિભૂતિ જેવા પદાર્થ નિર્માણ કરી ભક્તોમાં વહેંચવાની શરુઆત કરી.

પીઠિકાપુરમ્ ના બ્રાહ્મણોએ વેદમંત્રોના ઘોષ સાથે દંડીસ્વામીનું સ્વાગત કરી તેમને કુક્કુટેશ્વર મંદિરમાં લઈ આવ્યા. નગરમાં દંડી સ્વામીના આગમન વિશે ઢોલ વગાડી લોકોને જાણ કરવામાં આવી. સ્વયં શ્રીપાદપ્રભુએ દંડી સ્વામીની તપસ્યા જાણી તેમને દંડવત્ પ્રણામ કર્યા. શ્રી બાપનાચાર્યુલુ દંડીસ્વામીનાં દર્શન કરી. તેમની શરણાગતિ સ્વીકારી. શ્રી અપ્પળરાજ શર્માએ શ્રીદંડી સ્વામીનાં દર્શન કરી પરંપરા અનુસાર પૂજા અર્ચા જેની ચાલુ છે તેવી કાળા પાષાણની મૂર્તિ તેમને અર્પણ કરી.

વેંકટપ્પા શ્રેષ્ઠીની અધ્યક્ષતા નીચે આર્યવૈશ્ય સમિતિનું સંમેલન થયું. તે સંમેલનમાં સર્વાનમતે ઠરાવ પસાર થયો કે દંડીસ્વામીના કોઇપણ અસદ્ કૃત્યોને શ્રીપાદપ્રભુ, અપ્પળરાજ શર્મા અને બાપનાચાર્યુલુ સહકાર નહીં આપે. નરસિંહ વર્માની અધ્યક્ષતા નીચે ક્ષત્રિય સભામાં પણ આજ ઠરાવ ને અનુમોદન મળ્યું.

શ્રીપાદપ્રભુ પોતાના મોસાળમાં આવેલા આંગણામાં સ્થિત ઔદુમ્બર વૃક્ષ નીચે વિશ્રાંતિ લેતા હતા. દિવ્યકાંતિની કળા ફેલાવનાર શ્રીપાદપ્રભુ પ્રતિ જોઇ શ્રેષ્ઠીનું હૈયું ભરાઇ આવ્યું. તેમના નયનોમાંથી બેચાર અશ્રુબિંદુઓ ટપક્યા. બાપનાચાર્યુલુ, શ્રીઅપ્પળરાજ શર્મા અને શ્રેષ્ઠી આ ત્રણેય શ્રીપાદપ્રભુનું મુખારવિંદ અવલોકન કરતા તેમની એકદમ નજીક બેઠા હતા. શ્રીકૃષ્ણ જેવા દેખાતા શ્રીપાદપ્રભુને ભૂખ લાગી હતી. તેમના દાદી રાજમાંબા શ્રીપાદ પ્રભુ માટે ચાંદીના પાત્રમાં દહિભાત લઈ આવ્યાં. શ્રીપાદ પ્રભુએ પ્રેમથી તે ખાધું.

ભાત ખાધા પછી શ્રીપાદપ્રભુએ દાદાજીને કહ્યું : હવે વેદઘોષ કરો. બાપનાચાર્યુલુ એ વેદઘોષની શરુઆત કરી. બાપનાચાર્યુલુ સાથે અપ્પળરાજ શર્મા એ પણ વેદઘોષમાં સૂર પૂરાવ્યો. શ્રીપાદપ્રભુ પણ વેદઘોષ કરવા લાગ્યા. નરસિંહ વર્મા અને શ્રેષ્ઠી બંનેએ પણ આનંદપૂર્વક સુશ્રાવ્ય સ્વરમાં વેદપઠન નો પ્રારંભ કર્યો. ત્યાંનું વાતાવરણ આ વેદઘોષને લીધે ઋષિના આશ્રમ જેવું પવિત્ર થયું હતું. આજ સમય દરમ્યાન કુક્કુટેશ્વર મંદિરમાં એક આશ્ચર્યકારક ઘટના બની.

કુક્કુટેશ્વર માં આવેલ સ્વયંભૂ દત્તાત્રેયના મુખ પાસે દહીંભાત

લાગેલો પૂજારીને દેખાયો. પૂજારીએ વસ્ત્રથી દહીંભાત લૂછ્યો તો પણ ફરીફરી તે બે ત્રણ વાર દેખાયો. આ શ્રીપાદપ્રભુની અદ્ભૂત લીલા હતી. સ્વયંભૂ દત્તભગવાન અને તેઓ સ્વયં અભિન્ન હોવાથી આવો પરચો પૂજારી સહિત ભક્તોએ જોયો. દંડી સ્વામી પોતાના શિષ્યો સાથે વેદઘોષ કરતા પીઠિકાપુરમ્ ની બહાર પ્રસ્થાન કરવા નીકળ્યા. બધા જ એક પાછળ એક ચાલતા હતા. તેમને લાગ્યું કે ત્યાંની જમીન વધી રહી છે. ગમે તેટલું ચાલવા છતાં તેઓએ જે સ્થળેથી પ્રસ્થાન કર્યું હતું તે જ સ્થળે તેઓ ઊભા હતા!

ઉપર કહ્યા પ્રમાણે વિચિત્ર ક્રિયામાં ઘણો સમય પસાર થયો. શિષ્યો સાથે બધાંને તે વિશે આશ્ચર્ય થયું. તેટલામાં જ દંડી સ્વામીના હાથમાંથી દંડ તૂટી ગયો અને તેના બે ટૂકડા થયા. પીઠિકાપુરમ્ના બ્રાહ્મણોને આ ઘટના ભયપ્રદ લાગી. શ્રી દંડી સ્વામીને અત્યાર સુધીના અનુભવો થી સમજાઇ ગયું હતું કે શ્રીપાદપ્રભુ તેમના કરતાં અનેક ઘણા શક્તિસંપન્ન છે. તેમનો વિરોધ કરતાં મોટો અનર્થ થશે તેમ તેમને સમજાયું. આવી પરિસ્થિતિમાં તે સર્વને પોતાને ગામ કેવી રીતે પહોંચવુ તેની ચિંતા થવા લાગી.

મોહનાશ એટલે મોક્ષ

પીઠિકાપુરમ્ માં અબ્બન્ના નામનો એક ગૃહસ્થ રહેતો હતો. તે સાપને પકડી તેના પ્રદર્શન થી લોકોનું મનોરંજન કરી પોતાની આજીવિકા ચલાવતો. તે એક દિવસ બાપનાચાર્યુલુને ઘેર આવ્યો. શ્રીપાદે થોડો સમય વેદઘોષ અટકાવ્યો અને અબ્બન્નાને તેમણે પેટભરીને જમાડ્યો. પછી તેને ઉદ્દેશીને બોલ્યા : અહીંથી એક પવાલુ પાણી લઈ કુક્કુટેશ્વર મંદિરમાં જા. દત્ત પ્રભુના અવતાર ની કેટલાક લોકોએ અ કારણ નિંદા કરી છે.

તેવા કેટલાક મહાપાપી લોકો કુક્કુટેશ્વર મંદિરમાં છે. તેમને મૃત્યુ પછી પિશાચયોની પ્રાપ્ત થશે તેવું ચિત્રગુપ્તે નક્કી કર્યું છે. મેં ચિત્રગુપ્ત સાથે સંવાદ કરી તે પાપનો પરિહાર કેવી રીતે કરવો તે વિશે ઉપાય શોધી કાઢ્યો છે. ભૂમિમાતાએ પણ તેવો આગ્રહ કર્યો છે. તું ત્યાં જઈને ભૂમિમાતાને શાંત રહેવા મારો સંદેશો કહેજે.

શ્રીપાદના દર્શનોત્સુક ભક્તોએ તારી સંમતિ લેવી પડશે. તેવા ભક્તો પર તું આ જળનું પ્રોક્ષણ કર. મારા અગાઉના આદેશ અનુસાર તું મદિગા સુબ્બય્યાના ઘેર જઈ દહીંભાતનો મહાપ્રસાદ બધાંને વહેંચ, અબ્બય્યા સુબ્બય્યા વિગેરે ત્યાંજ ગયા છે. તે બધા ભક્તોને બાપનાચાર્યુલુના ઘેર લઈ આવશે.

શ્રીપાદપ્રભુએ ઉગ્ર સ્વરૂપમાં કહ્યું : અહો દંડી સ્વામી, એક મહાન તપસ્વી હોવા છતાં કેટલું અભિમાન કર્યું? તમે જેમની ભગવાન દત્તસ્વરૂપમાં આરાધના કરો છો, તે જ શ્રીપાદ શ્રીવલ્લભ રૂપ લઈને ભક્તો માટે પૃથ્વીપર અવતર્યા છે. તેમને ન ઓળખી શકનાર તમે મહામૂર્ખ છો. તમારું શિષ્યવૃંદ પણ તમારા જેવું જ મૂર્ખ છે. પીઠિકાપુરમ્ ના તમારા નવા શિષ્યો અજ્ઞાની છે. તમે અમને શું કરી શકવાના છો? સમસ્ત સૃષ્ટિનું એકમેવ શાસન કરવાની સત્તા સામે તમારું શું અસ્તિત્વ? તમારું શું સામર્થ્ય? દેવને દૂષણ આપવાનું મહાપાપ કરવાથી તમાને સેંકડો વર્ષો સુધી પિશાચઓની માં રહેવું પડશે એવો ચિત્રગુપ્તે નિર્ણય લીધો છે. અપાર કરુણાથી પ્રેરાઇને મેં તે નિર્ણય રદ કર્યો છે.

માનવ જન્મ મેળવીને તમે નીચ જાતિમાં તમારું આયુષ્ય પસાર કરશો. આવો મારો આદેશ છે. તમારા મોટા પાપનો પરિહાર હું અલ્પ શિક્ષા કરી તેમને જવા દઉં છું. શ્રીપાદશ્રીવલ્લભ મહાઅગ્નિ સમાન છે. અગ્નિ સાથે રમત કરતાં મહાપ્રમાદ થશે. મારી માયાને અથવા મને જ અભિન્ન સ્વરૂપમાં જાણવાથી મોક્ષ એટલે શું? તેવો તમે વિચાર કરો છો. વાસ્તવિક રીતે તો મોહનો ક્ષય એટલે જ મોક્ષ. કોઇપણ જીવ સચ્ચિદાનંદ સ્વરૂપનો આનંદ અનુભવે ત્યારે તેની યોગ્યતા જોઇ હું જ તેનાપર અનુગ્રહ કરું છું.

''દિવ્યાનંદ પરવશ્ય ''એવા મારા પૂર્વ સ્વરૂપી અતીત સુખ સ્વરૂપ રહેવાની ઇચ્છા કરનાર જીવને હું તે સ્થિતિ તત્કાળ પ્રાપ્ત કરાવી આપું છું. મારી દૃષ્ટિએ નિર્ગુણ નિરાકાર, સગુણ, સાકાર, મોક્ષ અને બંધન એવા કોઇ ભેદ જ નથી. પ્રત્યેક ક્ષણે અસંખ્ય નૂતન લોકોની સૃષ્ટિ સ્થિતિ અને લય માં હું વ્યસ્ત હોઉં છું. જીવોની ઉન્નત સ્થિતિ અથવા ઉન્નત આનંદ ભૂમિકા માટે કોઇપણ સીમા કે પરિસીમા નથી. મૃત્યુ પછી મારા સ્વરૂપમાં લીન થવા ઇચ્છનાર સાધકોએ મારા સ્થાને અવશ્ય આવવું.

સાધકોએ તેવી સ્થિતિ માં કેટલા સેંકડો વર્ષ ત્યાં રહેવું, ક્યા લોક માં પુનર્જન્મ લેવો તે બધું હું મારા સંકલ્પ પ્રમાણે ઠરાવીશ. સંપૂર્ણ વિશ્વ નાટક નો સૂત્રધાર હું હાલમાં સાકાર રૂપમાં તમારી સમક્ષ હાજર છું. તમે મને હાલ સાકાર રૂપમાં જૂઓ છો. આવા કોઇપણ આકારમાં નહીં હોવા છતાં નિર્ગુણ, નિરાકાર અવસ્થામાં પણ હું હંમેશા તમારી તરફ જોતો રહીશ. આ કહેવા માટે જ મેં સાકારરૂપ લીધું છે. તે મહાઉન્નત સ્થિતિમાંથી હું તમારા માટે નીચો ઉતરી આવ્યો છું.

મહાયોગીઓની યોગશક્તિઓ લોક કલ્યાણાર્થ લોક રક્ષણાર્થ ઉપયોગમાં લેવી જોઇએ. લોક એટલે ફક્ત ભૂલોક નહી. આપણા કરતાં ઉતરતી કક્ષાની નિઃસહાય સ્થિતિમાં રહેતા જીવોને મદદ કરવી, સહાય કરવી તે માનવ-ધર્મ છે. હું ધર્મમાર્ગ, કર્મમાર્ગ, યોગમાર્ગ, ભક્તિમાર્ગ અને જ્ઞાનમાર્ગ નો બોધ કરવા માટે અવતરિત થયો છું. હું સર્વધર્મનું મૂળ એવું એકમાત્ર સત્ય સર્વધર્મનું મૂળ રહેતો એક માત્ર ધર્મ અને સર્વકારણોનું એકમાત્ર કારણ છું. મારા સંકલ્પ સિવાય આ સૃષ્ટિમાં કશું જ ઘટતુ નથી. હું ના હોઉં તો સૃષ્ટિમાં કશું જ શિલક નથી. હું છું માટે તું છે. આ સૃષ્ટિ છે. આ સિવાય બીજું ક્યું અલગ સત્ય તને સમજાવું?

તું હિમાલય જઈ નિઃસંગી થઈ તપાચરણ કર. તને શિષ્ય સમુદાય ની જરૂર નથી. તેં મોક્ષ મેળવ્યો અથવા તારો ઉદ્ધાર થાય તો પણ આ સૃષ્ટિ અથવા મારું કશું જ નકશાન થવાનું નથી. સૃષ્ટિના બધા જ વ્યવહારો સરળ રીતે ચાલશે. આ વાતને સમજવી તારે માટે

આવશ્યક છે. તારી સાથે તું પીઠિકાપુરના શિષ્યો લઈ જઈશ તો તે ઊંટના વરઘોડા માં ગધેડાઓ જાનૈયા જેવી સ્થિતિ થશે ઊંટના સૌંદર્ય ના ગુણગાન ગધેડાએ ગાવા અને ગધેડાના ગાયન માધુર્ય ની પ્રશંસા ઊંટના કરવી તેના જેવું થશે. પરસ્પર બંને એક બીજાના પ્રશંસાના પૂલ બાંધો તો પણ વાસ્તવિક પરિસ્થિતિ કોઈ બદલાતી નથી. તે અલગ જ પરિસ્થિતિ છે.

અસંઘતી વશિષ્ઠ સંબંધ

મેં (શંકર ભટ્ટ) ગુરુચરણ ને પૂછ્યું : ભક્તરાજ ગુરુચરણ અરુંઘતી માતાનો જન્મ ચંડાળ વંશ માં થયો હતો તેમ મેં જાણ્યું છે. તેનો વિવાહ વસિષ્ઠ ઋષિ જોડે કેવી રીતે સંપન્ન થયો? ગુરુચરણે વિગતવાર ઇતિહાસ કહેવાનું શરુ કર્યું : પૂર્વે વસિષ્ઠ ઋષિએ હજારો વર્ષ તપાચરણ કર્યું. તે સમયે અક્ષમાતા નામની ચંડાળ કન્યાએ તેમની ઉત્તમ સેવા કરી. તેની સેવાથી પ્રસન્ન થઈ ઋષિએ તેને વરદાન માંગવા. કહ્યું : કન્યાએ કહ્યું : વસિષ્ઠ ઋષિ મારા પતિ થાય તેવી મારી ઇચ્છા છે.

વસિષ્ઠ ઋષિએ કહ્યું : અક્ષમાતા , તું એક ચંડાળ કન્યા છે. હું આચાર સંપન્ન સત્શીલ બ્રાહ્મણ છું. હું તારો પત્ની તરીકે કેવી રીતે સ્વીકાર કરી શકું? અક્ષમાતાએ કહ્યું : પ્રથમ આપે જ મને વરદાન માંગવા પ્રેરિત કરી અને હવે ઇચ્છિત વર માંગ્યા પછી તમે તમારા વચન ની પૂર્તિ કેમ કરતા નથી? વશિષ્ઠ મુનિએ કહ્યું : તારા દેહ પર હું કહું તેમ સંસ્કાર કરવા તારી સંમતિ છે? અક્ષમાતાએ તે માટે ''હા'' કહી. વશિષ્ઠ ઋષિએ તેને ભસ્મીભૂત કરી અને ફરી જીવંત કરી. આમ તેમણે સાત વખત પુનરાવર્તન કર્યું.

સાતમા જન્મે તેના ચંડાળ વંશ ના બધા જ દોષો નષ્ટ થઈ તે અત્યંત પવિત્ર સ્ત્રી થઈ. ત્યારે વશિષ્ઠ ઋષિએ તેની સાથે વિવાહ કર્યો. વશિષ્ઠ ઋષિએ અક્ષમાતા ના દેહ પર કરેલા સંસ્કાર કર્મોનો અક્ષમાતાએ કોઈપણ વિરોધ ન કર્યો. આથી તેનું નામ અરુંઘતી (અ-નહીં - રુંધતિ : વિરોધ કરવો) પડ્યું. તે જ નામથી તે સાધ્વી પ્રસિદ્ધ થઈ. આ હકીકત વશિષ્ઠ ગોત્ર ના નરસિંહ વર્માને શ્રીપાદપ્રભુએ કહી હતી. શૂદ્રજાતિમાં જન્મ લીધો હોય તો પણ બ્રાહ્મણના કર્મો કરનાર વ્યક્તિ ના સાતમા જન્મે ઉપનયન સંસ્કાર પછી તે બ્રાહ્મણ પદ ને પહોંચે છે અને બ્રાહ્મણ કુળમાં સ્વીકારાય છે.

પુરાતન કાળમાં સમાજના ચારેય વર્ણ નું વર્ગીકરણ તેમના કર્મ અનુસાર થતું.આ યોજના સમાજ ની દૃષ્ટિએ હિતકર યોજના હતી. પરંતુ સમય જતાં તે વર્ગીકરણ કર્મ આધારિત ન રહેતાં જન્મ આધારિત રહેવા લાગ્યું. તે સમયે બ્રાહ્મણકુળ માં જન્મેલી વ્યક્તિ બ્રાહ્મણના નિત્યકર્મ ન કરતાં વાણિજ્ય પ્રવૃત્તિ કરે તો તે વૈશ્ય વર્ણને માટે યોગ્ય ગણાતી. આજ પ્રમાણે એકાદ ક્ષત્રિય અત્યંત સાત્વિક વૃત્તિનો હોય અને બ્રાહ્મણોના કર્મમાં તેને રસ હોય તો તે બ્રાહ્મણ થઈ શકતો હતો. શ્રીદત્ત ભગવાન માં વિશ્વાસ રાખનાર સાધકોને તે હંમેશા ઉન્નત સ્થિતિમાં રાખી તેમની યોગ્યતા પ્રમાણે શિષ્યત્વ આપતા. તેમના ભક્તો કોઈપણ કુળમાં જન્મ્યા હોય અથવા કોઈપણ પરિસ્થિતિમાં હોય, સુખી જીવન માટે આવશ્યક આયુષ્ય, આરોગ્ય ઐશ્વર્ય શ્રીદત્તગુરુ પોતાના ભક્તોને પ્રદાન કરતા. જન્મ જન્માંતર ન કર્મબંધનો તોડી ભક્તોને ઉન્નત સ્થિતિમાં રાખવા એ શ્રીપાદપ્રભુની સહજ લીલા હતી.

દત્તભક્તોને સ્વામીનું અભય વરદાન

અમે શ્રીપાદ પ્રભુનો મહિમા વિશેષ રૂપથી સમજી લેવા માટે મંચાલ ગામે આવી પહોંચ્યા. મંચાલ ગ્રામ દેવતાએ અમને પ્રત્યક્ષ દર્શન આપી અમને ધન્ય કર્યા. ગ્રામદેવતાએ પોતાના દિવ્ય હાથથી અમને પ્રસાદ આપ્યો. ગ્રામ દેવતા એ શ્રીપાદ પ્રભુ નો મહિમા આ પ્રમાણે કહ્યો : પૂર્વે પ્રહ્લાદ ને ગુરુબોધ કરનાર શ્રીદ ાય ભૂલોકમાં હાલ શ્રીપાદ શ્રીવલ્લભના રૂપમાં અવતર્યા છે. શ્રીપાદ પ્રભુનો સંકલ્પ અકળ હોય છે.

અગામી શતાબ્દિમાં પ્રહ્લાદના સાર્વભૌમ ગુરુનું અવતરણ થશે. આ પ્રદેશ મંત્રાલય નામથી પ્રસિદ્ધ પામશે. આમ શ્રીપાદપ્રભુએ જાતે મને કહ્યું હતું. તમારું સર્વ શુભ મંગળ થાવ. આમ કહેતાં ગ્રામદેવતા પોતાના મૂળરૂપમાં આવી. અમે ત્યાંથી પ્રસ્થાન કરતા હતા. તે સમયે કૃષ્ણદાસ નામનો એક વેપારી ત્યાં આવ્યો. મંચાલ ગ્રામદેવતાએ તેને પણ પ્રસાદ આપ્યો અને એક ફૂલની માળા આપી.

અમે ત્રણ જણ (ગુરુચરણ, કૃષ્ણદાસ અને શંકરભટ્ટ) કુરુગડ્ડી જવા નીકળ્યા. સર્વદત્તભક્તોનું કુળ (જાત) એક જ હોય છે. તેમને કોઈ જાતિના ભક્તે આપેલો પ્રસાદ ખૂબ જ પ્રેમથી સ્વીકારે છે. અમારી સાથે કૃષ્ણદાસ જોડાયો હોવાથી અમારો ઉત્સાહ બેવડાયો હતો. વાર્તાલાપ કરતાં પ્રસંગાનુસાર કૃષ્ણદાસ બોલ્યા : યજ્ઞાદિ કર્મ માટે અપાનાર દક્ષિણઆ ૧૬,૧૧૬, ૧૦૧૬ હોવી જોઈએ. આ સંખ્યા શ્રીપાદપ્રભુએ કથન કરેલી ૨૪૯૮ સંખ્યા પ્રમાણે જ છે.

પરમાત્મા જે પ્રમાણે જગત નું નિર્માણ થાય છે તે જ પ્રમાણે પિતાથી પુત્ર થાય છે. વરરાજા વિવાહ દરમ્યાન હોમના અગ્નિ દેવને પ્રાર્થના કરતા કે'' હે અગ્નિદેવ, મને આ વધૂ પાસેથી દસપુત્રોની પ્રાપ્તિ થાય.''દસ કન્યા -પુત્રની પ્રાપ્તિ પછી તેણે પત્નીને માતાના સ્વરૂપમાં જોવી તેમ શાસ્ત્ર વચન છે.

કૃષ્ણદાસ આગળ કહે છે: પૂર્ણ આ શબ્દનો અર્થ નિર્ગુણ એમ થાય છે. માટે જ તે રુદ્રરૂપ સમજવામાં આવે છે. આ સમસ્ત વિશ્વનો લય થયા પછી બાકી રહે તે શૂન્ય જ હોય છે. તે મહાશૂન્ય માં જ સર્વનો લય થાય છે.વિષ્ણુસ્વરૂપ એટલે અનંતધર્મતત્વ. સૃષ્ટિની સ્થિતિ-સ્વભાવ માટે અનંત તત્વ આવશ્યક છે.

શ્રીપાદ પ્રભુ ષોડશ કલાપૂર્ણ

ગુરુચરણે કહ્યુ : હે શંકરભટ્ટ,કોઈપણ વસ્તુનું અસંખ્ય

ટૂકડામાં વિભાજન કરીએ તો નાનામાં નાનો ટૂકડો શૂન્ય બરાબર જ હોય છે. આવા અસંખ્ય શૂન્ય એકઠા થાય એટલે તેને મર્યાદિત આકાર આવે છે. આજ કારણ થી શિવ અને કેશવ અભિન્ન છે. પંચભૂતાત્મક સૃષ્ટિએ વિષ્ણુ સ્વરૂપ જ છે. દક્ષયજ્ઞ નો વિધ્વંસ કરનાર વીરભદ્રને શ્રીવિષ્ણુએ કહ્યું : મૂળ પ્રકૃતિ અને ઈશ્વર ના નિમિત્ત થી પાર્વતી માતા રાક્ષસો સાથે યુદ્ધ કરનારી દુર્ગામાતા અને કોપાવસ્થાની કાલિકામાતા આ બધાં મારાં જ સ્વરૂપો છે. શ્રીપાદ પ્રભુને ષોડશ કલા સંપન્ન કહેવાનો આશય આજ છે. ૧૬ વર્ષની ઉંમર થતાં શ્રીપાદ પ્રભુએ પીઠિકાપુરમ્ છોડ્યું . તેઓ સ્વયં બ્રહ્મા, વિષ્ણુ અને રુદ્રસ્વરૂપ હોવાથી તેમને સોળ કળાઓથી પરિપૂર્ણ માનવામાં આવ્યા છે.

સાવિત્રી કાઠક યજ્ઞનું ફળ એટલે જ શ્રીપાદ પ્રભુનો અવતાર.

સર્વજનોની બુદ્ધિને પ્રેરિત કરનાર અને સર્વ મંડલ ના મધ્યસ્થળે સ્થિત દિવ્ય તેજ એટલે જ ગાયત્રી માતા તેનાં ચોવીસ પ્રતીકો છે. ૯ આ સંખ્યા બ્રહ્મસ્વરૂપ નું પ્રતીક છે. ૯ (આઠ) એ મહાસ્વરૂપનું દ્યોતક છે.

ત્રેતાયુગમાં ભારદ્વાજ ઋષિએ પીઠિકાપુરમ્માં સાવિત્રી કાઠક યજ્ઞનું આયોજન કર્યું હતું. તે સમયે ઋષિએ કરેલા ભવિષ્ય કથન અનુસાર પીઠિકાપુરમ્ માં આજે શ્રીપાદશ્રીવલ્લભ નો અવતાર થયો છે. તેઓ શક્તિ સ્વરૂપ હોઈ અર્ધનારી નટેશ્વર છે. તેઓ તેમની શક્તિથી સાધકની બુદ્ધિ અને પ્રવૃત્તિ ધર્માભિમુખ કરી ધર્મમાર્ગે જીવન વ્યતીત કરવા પ્રેરિત કરે છે. આ તેમના મહાઅવતારનું વૈશિષ્ટય છે. તેમના બોધપ્રદ વાક્યો અને લીલાનું વ્યાકરણ ન સમજાય તેવું છે. તે નૂતન વ્યાકરણના તેઓ સ્વયં કર્તા હોવાથી તેને ફક્ત તેઓ જ સમજી શકે છે. મને (શંકર ભટ્ટ ને) કૃષ્ણદાસ પાસેથી અનેક વિષયોની માહિતી પ્રાપ્ત થઈ.તેમાં અનેક નવી વાતો જાણવા મળી. પાંડિત્ય પૂર્ણ વ્યક્તિત્વ હોવા છતાં જેઓ અહંકારી હતા તેવા સાધકોને શ્રીપાદ પ્રભુના કૃપા કટાક્ષનો લાભ થતો નહીં.

કૃષ્ણદાસે કહ્યું : શ્રીપાદ પ્રભુ એ કીડી થી શરુ કરીને બ્રહ્મ પર્યંત સર્વત્ર વ્યાપ્ત છે. એક દિવસ નરસિંહ વર્માના ખેતરમાં શ્રીપાદશ્રીવલ્લભ અને વર્મા વિશ્રાંતિ લેતા હતા. તે જ સમય દરમ્યાન ત્યાં બે નાગ આવ્યા. શ્રીપાદપ્રભુએ ખૂબ કુશળતાથી તે બંને નાગને મારીને દૂર ફેંકી દીધા. નરસિંહ વર્મા ગાઢ નિદ્રામાં હતા. વર્મા પાસે ખૂબ જ મોટી લાલ કીડીઓ આવી. આવી મોટી કીડીઓ ક્યારે પણ પહેલા જોવામાં આવી ન હતી. કીડીઓ ના કરડવાથી વર્માની નિદ્રાભંગ ન થાય તે આશય થી શ્રીપાદપ્રભુએ તે બધી જ કીડીઓને મારી નાંખી. મરેલી કીડીઓના નાનકડો ઢગલો ત્યાં થયો હતો.

થોડા જ સમયમાં નરસિંહ વર્મા જાગ્રત થયા. મરેલી કીડીઓને જોઈ તેમને દયા આવી. તે સમયે શ્રીપાદપ્રભુએ હાસ્ય કરી ઉદ્ગાર કાઢ્યા. રાજા ને તેના સેવકોનું રક્ષણ કરવું પડે છે. આ પ્રકૃતિનો નિયમ છે. આ અદ્ભૂત કીડીઓનું નિર્માણ કરનાર એક અદ્ભૂત જાદૂગર છે. તે જ અરસામાં એક સફેદ રંગની પરંતુ બીજી કરતા મોટી અને કાંતિમાન કીડી ત્યાં આવી. તે કીડી કીડીઓની રાણી હતી. તેણે મરેલી કીડીઓ ફરતે એક પ્રદક્ષિણા ફરી અને આશ્ચર્ય કારક ઘટના એ બની કે મૃત્યુ પામેલી બધી જ કીડીઓ જીવંત થઈ ત્યાંથી અન્યત્ર જતી રહી.

શ્રીપાદપ્રભુએ મંદહાસ્ય કરી કહ્યું : કીડીઓની રાણીને સંજીવની શક્તિ પ્રાપ્ત હોવાથી તેણે મૃત કીડીઓને જીવંત કરી. આવા પ્રકારની અનેક વિસ્મય કારક બાબતો આ સૃષ્ટિમાં વિદ્યમાન છે. શ્રીપાદ પ્રભુએ વર્માને કહ્યું : તમારી ઇચ્છા હોય તો પ્રતિક્ષણે અનેક પ્રકારની વિસ્મયકારક લીલા તમને બતાવી શકીશ. તેટલામાં નરસિંહ વર્માનું ધ્યાન મૃત પામેલા તે બે નાગ તરફ ગયું. મૃત નાગને જોઈ વર્મા ચકિત થયા. તે પણ શ્રીપાદ પ્રભુની લીલા છે તેમ તેમણે જાણ્યું. શ્રીપાદપ્રભુએ એક નાગ ના શરીર પર પ્રેમથી હાથ ફેરવ્યો અને બીજાને પોતાનો ચરણ સ્પર્શ કર્યો. બંને નાગ જીવતા થઈ શ્રીપાદપ્રભુની પ્રદક્ષિણા કરી જતા રહ્યા .

તે નાગ શાને માટે આવ્યા હતા? શ્રીપાદપ્રભુએ આમ શાથી કર્યું ? આ વિશે શ્રીપાદપ્રભુને પૂછતાં તેઓએ કહ્યું : રાહુ ગ્રહનું બળ ન હોવાથી જીવોને અનેક સંકટોનો સામનો કરવો પડે છે. અને જીવ કોઈ બંધનમાં આવી ગયા હોય તેવો અનુભવ થાય છે. આને જ કેટલાક લોકો કાલસર્પયોગ કહે છે. રાહુએ સર્વદેવતાઓનો આદિ દેવતા છે. આ પ્રકારના સહન કરવા પડતા સંકટોનું નિર્મૂલન કેવી રીતે કરવું તે કોઈ જાણતું નથી. પરંતુ હું તે સર્વ દોષ દૂર કરી જીવોને સુખ સંતોષ મળે તેવી યોજના કરું છું.

અમે કુરુગડ્ડી ક્ષેમપૂર્વક આવી પહોંચ્યા. શ્રીપાદપ્રભુનું મંગળ દર્શન કર્યું. તેમણે અમને હાસ્ય વિલસિત ચેહરે આશીર્વાદ આપ્યા.

॥ શ્રીપાદ શ્રીવલ્લભ નો જયજયકાર હો॥

॥ અધ્યાય ૨૧ સમાપ્ત ॥

॥શ્રીપાદ રાજં શરણં પ્રપદ્યે ॥

અધ્યાય -૨૨

ગુરુદત્ત ભટ્ટનો વૃત્તાંતઃ

જયોતિષ શાસ્ત્ર પ્રમાણે ભક્તની જન્મપત્રિકામાં શુભ ફળ દેનાર એકમેવ શ્રીપાદ પ્રભુ.

ગુરુચરણ, કૃષ્ણદાસ અને હું (શંકર ભટ્ટ) શ્રીપાદ પ્રભુની સન્મુખ અદ્વિતીય આનંદ સાગરમાં વિહાર કરતા હતા, ગુરુદત્ત નામના જયોતિષી શ્રીપાદપ્રભુનાં દર્શન માટે કુરુગડ્ડી આવ્યા હતા. શ્રીપાદ પ્રભુએ તેમનું યથોચિત સન્માન કર્યું. એકાંત સ્થળે બેસી સત્સંગ કરો તેમ તેમણે આજ્ઞા કરી. અમારા વાર્તાલાપનો દોર જયોતિષશાસ્ત્ર તરફ લંબાયો. મેં (શંકરભટ્ટે) ગુરુદત્ત નામના જયોતિષીને પૂછયું : મહારાજ, જયોતિષ શાસ્ત્રમાં કહેલું ફળ સાચે જ હોય છે ? ફળમાં ફેરફાર કરી શકાય ? માનવજીવનના પૂર્વકર્મો નિર્દેશિત હોય છે ?

ગુરુદત્ત ભટ્ટે ખુલાસો કરતાં કહ્યું : 'ભ' ચક્રએ નક્ષત્ર કક્ષા છે. તેની શરુઆત અશ્વિની નક્ષત્રથી થાય છે. આ નક્ષત્ર સ્થળ નિર્દેશ કરવા માટે ઐત્રપક્ષ છે. રૈવત પક્ષ નામની બીજી રીત છે. રેવતી નક્ષત્રના સ્થાન કરતાં આઠ કળા ઓછી હોવાથી આ રીત ગ્રાહ્ય નથી. અશ્વિની નક્ષત્ર ગોલ ઓળખવામાં અઘરું છે પરંતુ ૧૮૦ ઉપર રહેલું ચિત્રા નક્ષત્રનો એક જ ગોળ પ્રકાશવંત હોઈ તેમાં (૬) આ રાશિ ઉમેરતાં તે અશ્વિની થઈ ચૈત્રપક્ષ તરીકે ગ્રાહ્ય ગણાય છે.

અશ્વિની નક્ષત્ર ''તુરગ મુખાશ્વિની શ્રેણી'' ત્રણ ગોળ તરીકે સ્પષ્ટ કરવામાં આવી છે. શ્રીપાદ શ્રીવલ્લભે ચિત્રા નક્ષત્ર પર જન્મ લીધો તે માટે એક વિશેષ કારણ છે. ત્રણ ગોળ સહિતનું અશ્વિની નક્ષત્ર એટલે તેમનું સ્વરૂપ તે જ ભ ચક્રનો પ્રારંભ છે. તે જ તેમનું દત્તાત્રેય સ્વરૂપ છે. કલિયુગમાં તેમનો પ્રથમ અવતાર શ્રીપાદ શ્રીવલ્લભનો છે. આ અશ્વિની નક્ષત્રની સીધી રેખામાં ૧૮૦° ઉપર રહેલું ચિત્રા નક્ષત્ર તેમનું જન્મ નક્ષત્ર છે. ૧૮૦° દૂર રહેનાર કોઈ પણ નક્ષત્ર અથવા ગ્રહ શક્તિ કેન્દ્રિત કરવાનું કાર્ય કરે છે. મનુષ્યનું પૂર્વજન્મ કૃત પ્રારબ્ધ અનુસાર (તે પ્રમાણે ફળ આપનાર) ગ્રહોની સ્થિતિ હોય તે સમયે તે જન્મ લે છે. ગ્રહોને મનુષ્ય પર પ્રેમ કે દ્વેષ ભાવના બિલકૂલ હોતી નથી. તે ગ્રહોની સ્થિતિ દ્વારા નિર્માણ થએલા વિવિધ કિરણોથી, વિવિધ સ્પંદનોથી તે તે સમયે, તે તે સ્થળે જે - તે વિશિષ્ટ જીવોને ઇષ્ટ કે અનિષ્ટ ફળ મળે છે.

અનિષ્ટ ફળના પરિણામને દૂર કરવા આપણે તે કિરણોને, સ્પંદનોને દૂર કરવાં ઘટે છે. તે નીચે કહેલા પ્રયત્નોથી કરી શકીએ.

(૧) મંત્ર - તંત્ર થી (૨) ધ્યાન વડે
(૩) પ્રાર્થનાથી (૪) યોગશક્તિની સહાય થી.

પૂર્વજન્મ કર્મ અત્યંત પ્રબળ હોય તો ઉપરનો કોઇ પણ પ્રયાસ કામમાં આવતો નથી. તેવી પરિસ્થિતિમાં શ્રીપાદ પ્રભુ જ આપણી ભાગ્યરેખા બદલી શકે છે. આ રીતે આપણી ભાગ્યરેખા બદલવા અને સારી રીતે લખવા આપણે કોઇને કોઇ બીજા માટે સારું કામ (પરોપકાર) કરવું જોઇએ. સાધારણ પરિસ્થિતિમાં આ થવું મુશ્કેલ છે. સૃષ્ટિની ક્રિયા પદ્ધતિમાં અથવા કર્મદેવતાની ક્રિયા પદ્ધતિમાં શ્રીપાદપ્રભુ અનાવશ્યક દખલ કરતા નથી. ભક્તોની તીવ્રતા શ્રીપાદપ્રભુને હચમચાવી મૂકે છે અને યોગ્ય ઉપાય કહેવા પ્રેરિત કરે છે. શ્રીપાદ પ્રભુના હૃદયમાંથી નીકળતા પ્રેમ, કરુણાના મહાપ્રભાવથી કર્મદેવતાની શક્તિ નિસ્તેજ થઇ જાય છે. કર્મનું સ્વરૂપ જડ છે. શ્રીપાદ પ્રભુએ ચૈતન્ય સ્વરૂપ છે. યોગ્ય સમયે તેઓ પ્રગટ થઇ તેમની ચૈતન્યશક્તિની સમર્થતા પ્રદર્શિત કરે છે. આ તેમનો એકદમ સહજ ભાવ છે.

હું (ગુરુદત્ત ભટ્ટ) અજ્ઞાની દશામાં (અજાણતાં) પોતાને જયોતિષ શાસ્ત્રનો મહા પંડિત સમજતો હતો. હું કર્નાટક પ્રદેશમાંથી આવેલો હોવાથી મને તેલગુ ભાષા અસ્ખલિત બોલતાં આવડતું નહીં. મને સંસ્કૃત ભાષા સારી રીતે આવડતી. મારું મહદ્ ભાગ્ય કે હું પીઠિકાપુરમ્માં આવવાનો સંધિયોગ પ્રાપ્ત થયો. શ્રીપાદ શ્રીવલ્લભ વિશે કર્ણો વ કર્ણ અનેક વાતો સાંભળી હતી. મારું કુળદૈવત દત્ત ભગવાન જ છે. હું પાદગયા ક્ષેત્રમાં પીઠિકાપુરમ્ નગરના કુક્કુટેશ્વર મંદિરમાં દર્શનાર્થ આવ્યો હતો. ભક્તિ શ્રદ્ધા યુક્ત અંતઃકરણથી ભગવાનનાં દર્શન કર્યાં.

તે સ્થળે હું ધ્યાનમાં બેઠો. ધ્યાનમાં મેં સ્પષ્ટ અંતર્વાણી સાંભળી. અરે મૂર્ખ, તને મરીને કેટલા દિવસ થયા ? તું મારો ભક્ત છે એમ કહી મારી આરતી ઊતારી. પગ પર માથું મૂકે છે. પાદ ગયા ક્ષેત્રે મારા પગ પર માથું મૂકી બાધા પૂરી કરવાનો છે ? કે મારા પગ પર માથું પટકી મારું લોહી સુકવીશ ? આવા શબ્દો વારંવાર મને સંભળાયા.

હું મોટો જયોતિષી છું તેવું માનનારો હતો. મારા જ્ઞાન અનુસાર મેં મારી જન્મપત્રિકા બનાવી હતી. તે પત્રિકા અનુસાર

જે દિવસે હું શરીર ત્યાગ કરવાનો છું તે દિવસે પાદ ગયા ક્ષેત્રે દત્ત ભગવાન સન્મુખ હોઇશ. મેં મારી નાડી તપાસી. નાડીમાં સ્પંદનો ન હતાં. હૃદય પર હાથ મૂક્યો તો તે પણ ચાલતું ન હતું. મેં હસતાં હસતાં મારો ચહેરો અરિસામાં જોયો. મારો ચેહરો મને ભયાનક દેખાવા લાગ્યો. મારે ગૌરવ લેવા જેવું કશું ન હતું. માણસ મૃત્યુ પામીને પ્રેતદશા ભોગવતો હોય અને જે વિકૃત ચેહરાથી પૈશાચિક હાસ્ય રેલાવતો હોય તેવો ચેહેરો મને ભાસ્યો.

સ્વયંભુ દત્તાત્રેય મંદિરના પૂજારીઓનું પણ મેં સૂક્ષ્મ શરીર જોયું. તેમના સૂક્ષ્મ વિકારોને પણ મેં અનુભવ્યા. મારામાં ખૂણે ખાંચરે લપાઇ બેઠેલો વિવેક જાગ્રત થયો. શ્રીપાદ શ્રીવલ્લભનાં દર્શન કર્યા સિવાય મારા દુર્ભાગ્યનો અંત આવવાનો નથી એમ મેં નક્કી કર્યું. દેવતા આનંદ સ્વરૂપ હોય છે. તેઓ આનંદની સર્વોચ્ચ ટોચ પર હોય છે. મારી પરિસ્થિતિ ખુબજ દુઃખદાયક હતી. મારો જીવ અતિશય દુઃખી હતો. આત્મા શરીરનો ત્યાગ કર્યા પછી શરીરની બધીજ આધિ વ્યાધિ ઉપાધિનો અંત આવે છે. મારો આત્મા હજુ શરીર છોડીને ગયો ન હતો. જીવંત હોઉં તે પ્રમાણે નિર્બંધ સ્થિતિમાં હૃદય સ્પંદનોને શરીરમાં ભરીને શ્રી ગુરુદેવે મને અનામિક અવસ્થા પ્રદાન કરી હતી.

અત્યંત નીચ અને પાપી લોકોના કહેવાથી હું ફસાઇ ગયો હતો તેની મને જાણ થઇ. પાષાણ સ્વરૂપના સ્વયંભૂ દત્તાત્રેય ભગવાને ઘંડીકોટના ઘેર જન્મ લીધો હતો. પાષાણની મૂર્તિને નાડી સ્પંદન, હૃદયના સ્પંદન કયાં હોય છે ? શ્રીપાદ પ્રભુને તો નાડી સ્પંદનો અને હૃદયના સ્પંદનો છે ને ? મહાલય અમાવાસ્યાના દિવસે પિતૃદેવતાનો પરમ પવિત્ર દિવસ હોય છે. તે દિવસે કોઇ અવધૂત ભિક્ષા માગવા આવે છે અને તે સ્વીકારી જતા રહે છે. તેઓ જ દત્તાત્રેય હોય છે તેમ ત્યાંના લોકોનો મત છે. શ્રીપાદ મહાપ્રભુ જ મલ્લાદિના (મેહુણા) સ્વરૂપમાં જન્મ્યા ! આ કેટલું આશ્ચર્યજનક છે ! શું આ વંચના ! આવા વિકૃત વચનો સાંભળી હું સ્તબ્ધ થયો. તે નીચ માણસનાં વચનો યથાર્થ સમજી રત્નતુલ્ય શ્રીપાદ પ્રભુથી હું દૂર થયો. આ પ્રમાણે મને અંતઃકરણપૂર્વક પશ્ચાતાપ થયો.

હું તરત જ શ્રીપાદ પ્રભુના ઘેર દોડતો ગયો. દસ વર્ષની ઉંમર ધરાવતા શ્રીપાદપ્રભુ આંગણામાં આવ્યા. તેઓ ગુરુદત્તને જોઇ બોલ્યા : આવ, આવ, મૂર્ખ ! જીવતો હોય તેમ નાટક કરે છે ? મૃતવત્ તારા જેવા માનવરૂપી પિશાચને મારી કૃપાથી જ સદ્ગતિ પ્રાપ્ત થઇ શકે છે. તમે કરેલાં દુષ્કૃત્યોને લીધે રૌરવ આદિ નરકયાતના ભોગવ-=તા તમારા પિતૃઓને સદ્ગતિ મળે તે માટે અવધૂત વેષ ધારણ કરી મહાલય અમાવાસ્યાના પવિત્ર દિવસે ભિક્ષા માંગવા આવેલો. હું કોણ છું તેની તને ખબર છે ? પેલા દત્તાત્રેય કોણ તેની જાણ છે ? તે દત્તાત્રેય હું જ છું. જેમનું ફક્ત નામ લેવાથી રાક્ષસ, પિશાચગણો થર થર ધ્રૂજવા લાગે છે તે દત્તાત્રેય હું જ છું.

તારું હું પથ્થરમાં રૂપાંતર કરી શકું છું. તને હું ભૂખ્યો રાખી શકું છું અને તારા પ્રાણ પણ લઇ શકું છું. તું જીવતો હોય તેમ દેખાતો હોવા છતાં તું મૃતવત્ જ છે. તું જીવતો હોવાનું નાટક કરી શકે છે. હું દત્ત છું કે નહીં તેનો વિચાર આપણે પછી કરીશું. પ્રથમ તું તારા વિશે કહે, શ્રી પાદ પ્રભુનું વકતવ્ય સાંભળી હું (ગુરુદેવ ભટ્ટ) ગલિતાભિમાન થઇ ધ્રૂજવા લાગ્યો. એટલામાં સુમતિ મહારાણી આંગણામાં આવ્યાં. તેઓ બોલ્યા : હે કૃષ્ણ કન્હૈયા (જેવા શ્રીપાદ) આ પ્રેતલક્ષણો ધરાવતો અધોરી જેવો માણસ કોણ છે ? તું અંદર આવ, તારી નજર ઊતારું છું. ''શ્રીપાદ પ્રભુએ જવાબ આપ્યો : માતાજી, આ હજુ અધોરી થયો નથી પરંતુ તેનો આગામી જન્મ શબને ઊઠાવનારનો થનાર છે. જન્મ પૂર્વે તે મારાં દર્શને આવ્યો છે. આપણા ઘેર વધેલો ભાત આને ખાવા માટે આપ.

શ્રીપાદ પ્રભુની માતાએ ઘેર વધેલો ભાત લાવી આપ્યો. શ્રીપાદે તે ગુરુ ભટ્ટને આપ્યો અને જમીને તરત નીકળી જવા કહ્યું. ગુરુદેવ ભટ્ટે તે ભાત લઇને કુક્કુટેશ્વર મંદિરની સામેની ખુલ્લી જગ્યામાં બેસીને ખાધો. ભાતને આરોગતાંની સાથે જ તેની દુરાવસ્થા નાશ પામી. તે ફરી શ્રીપાદનાં દર્શન કરવા આવ્યો. તે સમયે શ્રેષ્ઠી શ્રીપાદને લઇ દુકાનમાં ગયા હતા. શ્રીપાદપ્રભુ પૈસાગણી તિજોરીમાં મૂકતા હતા. શ્રેષ્ઠી ગ્રાહકોને ચોખા, જુવાર ઇત્યાદિ તોલીને આપતો હતો.

શ્રીપાદે શ્રેષ્ઠીને પૂછયું : દાદાજી, આજે દશમી છે. મારા પિતાશ્રીને કટલી દક્ષિણા આપશો ? શ્રેષ્ઠીએ જવાબમાં કહ્યું : આપણા બંનેમાં કોઇ ભેદ નથી. તને જે જોઇએ તે તું લે. મને જોઇતું તું મને આપ. આ દશ્ય કેવું મનોહર હતું તેનું વર્ણન કરવું મુશ્કેલ છે. શ્રીપાદ પ્રભુએ એક ગોળનો ગાંગડો મોઢામાં મૂક્યો અને એક ગાંગડો શ્રેષ્ઠીને પ્રસાદ તરીકે આપ્યો.

શ્રીપાદ પ્રભુએ કહ્યું : આજે મારી ગણેશ પૂજા થઇ ગઇ. ગણેશે ગોળનો ગાંગડો મોંમા મૂકી નૈવેદ્ય સ્વીકાર્યું. તમને ખોટું લાગતું હોય તો મારા મોંમાં જૂઓ. આમ કહી શ્રીપાદે શ્રેષ્ઠીને મોં પહોળું કરી દેખાડ્યું. તે મુખમાં શ્રેષ્ઠીને કયું રૂપ દેખાયું તે શ્રેષ્ઠી જ જાણે ! તેમણે તે અંગે કોઇને પણ કહ્યું નથી. તેઓએ શ્રીપાદને કહ્યું : છબીલા, શ્રીપાદ, ગણેશને જયારે ભૂખ લાગે ત્યારે અમને ન પૂછતાં જોઇએ તેટલો ગોળનું નૈવેદ્ય નિઃસંકોચ ધરાવજે. તેટલામાં અખંડ સૌભાગ્યવતી વેંકટ સુબ્બમંબા ત્યાં આવ્યા. તેઓ શ્રીપાદને અભ્યંગ

સ્નાન માટે લઈ ગયા.

હે શંકરભટ્ટ, દુષ્ટ લોકોના કહેવાથી હું (ગુરુદેવ ભટ્ટ) અધોગતિ પામી અધોરી જન્મ મેળવી દુર્ભાગી થવાનો હતો. પરંતુ શ્રીપાદ પ્રભુએ તેમાંથી મારું રક્ષણ કર્યું. મને ફકત મુક્ત કર્યો હોત, મારા પર કૃપાદૃષ્ટિ થઈ ના હોત તો મારું પતન થયું હોત. સદ્‌ગુરુને આપના પ્રત્યે નિઃસ્વાર્થ પ્રેમને લીધે આપણા પૂર્વજન્મના કર્મ ફળથી સંપૂર્ણ છોડાવે છે. આ માટે તેઓ પોતાનો અમૂલ્ય સમય અને શક્તિ ખર્ચ કરે છે. શ્રીપાદ પ્રભુની જન્મ પિત્રકા સાંદ્ય સિંધુ વેદમાં જોઈ શકાય છે. શ્રીપાદ પ્રભુને ઘેર તેલગુ ભાષા સાથે સંસ્કૃત ભાષા પણ બોલાતી. હિમાલયની પવિત્ર ભૂમિ પર જે ભાષા બોલાતી, તે ભાષામાં શ્રીપાદ પ્રભુ, અપ્પળરાજ શર્મા, બાપના ચાર્યુલુ સંભાષણ કરતા.

સંબલ પ્રાંતમાં બોલાતી ભાષા સંસ્કૃત કરતા જૂદી પડતી. તે ભાષાનું માધુર્ય અને સરળતા વર્ણનાતીત હતી. આ ભાષા, પીઠિકાપુરમ્‌માં ફક્ત શ્રીપાદ પ્રભુ, બાપના ચાર્યલુ, અપ્પળરાજ શર્માનેજ બોલતાં આવડતી. સત્ય ઋષીશ્વર નામના એક વિદ્વાન ગૃહસ્થ બાપનાચાર્યુલુ સાથે હતા ત્યારે શ્રીપાદે કહ્યું : દાદાજી, શ્રી કૃષ્ણા સત્ય અથવા અસત્ય કશું બોલતા નહીં. તેમનું વકતવ્ય કેવળ કર્તવ્ય બોધક રહેલું. તે વિશે બાપનાચાર્યુલુએ કહ્યું: કનૈયા (શ્રીપાદ), હંમેશા સત્ય જ બોલવું. નામ માત્ર પણ અસત્ય ન બોલવું. આ સાંભળી શ્રીપાદપ્રભુએ મંદ હાસ્ય કર્યું.

તે દિવસે બાપનાચાર્યુલુના ઘેર વેંકટ સુબય્યા શ્રેષ્ઠી આવ્યા હતા. તેમની અંતરની એક ઇચ્છા હતી કે બાપનાચાર્યુલુ એ તેમના ઘેર ભોજન કરી દક્ષિણા સ્વીકારવી. તે દિવસ મહાલય પખવાડિયાનો એક દિવસ નક્કી કરવો જેથી પિતૃઓ સંતોષ પામે. આ તેમની સદ્‌ઇચ્છા બાપના ચાર્યુલુ પૂર્ણ કરશે કે નહીં તે વિશે તેમને શંકા હતી. આથી શ્રેષ્ઠીએ શ્રીપાદ સમક્ષ નતમસ્તક થઈ બાપનાચાર્યુલુ સામે પોતાની ઇચ્છા પ્રગટ કરી. બાપનાચાર્યુલુએ મહાલયમાં શ્રેષ્ઠીના ઘેર ભોજન કરી દક્ષિણા સ્વીકારવા અનુમતિ આપી. આપેલી સમ્મતિથી શ્રેષ્ઠીને અપાર આનંદ થયો.

શ્રીપાદ પ્રભુ ચમત્કારી હતા.

મહાલય (શ્રાદ્ધ પક્ષમાં) માં ભોજનનું આમંત્રણ સ્વીકારનાર બાપનાચાર્યુલુ અને આમંત્રણ આપનાર શ્રેષ્ઠી તે વાતને ભૂલી ગયા. મહાલય અમાસનો મધ્યાન્હે સમય આવ્યો. શ્રેષ્ઠી બાપનાચાર્યુલુના ઘેર આવ્યા. શ્રીપાદે મંદ હાસ્ય કરી કહ્યું : વાણીથી વચન આપવું નહીં અને આપીએ તો તેનું અવશ્ય પાલન કરવું. વાગ્‌દાન (વચન) આપવું અને તેને ભૂલી જવું તે મહાપાપ છે. તમને બંનેને હું યાદ કરાવી આપું છું. તે જ સમયે શ્રેષ્ઠી અને કેવી રીતે આપવી તે અને બાપનાચાર્યુલુ બંનેને પોતાની ભૂલ ધ્યાનમાં આવી. જીવોને યાદ કયારે અને કળા શ્રીપાદ પ્રભુને સારી રીતે હસ્તગત હતી. તેઓ સર્વ બાબતોમાં સમર્થ હતા.

શ્રેષ્ઠી અને બાપનાચાર્યુલુ આ બંનેને સાવધ કરતા શ્રીપાદ પ્રભુ બોલ્યા : તમને વિસ્મૃતિ આપવામાં મારો એક હેતુ છે. પ્રત્યેક માનવીમાં હું,હું કર્તા પણાની ભાવના રાખનારુ ચૈતન્યરૂપ છે. પ્રત્યેક જીવ પોતાના માતા-પિતા પાસેથી ફક્ત શરીર જ નહીં પરંતુ ''હું'' કારથી વ્યાપ્ત ચૈતન્યને વિશ્વ પ્રણાલિકા ને પાર પાડવા કોઈને કોઈ જવાબદારીવાળુ કર્મ હોય છે જ. પિતા પાસેથી પુત્રને , પુત્ર દ્વારા તેના પુત્રને આમ પરંપરાગત બંધન દરેકને હોય છે. ગૃહસ્થાશ્રમ છોડીને સંન્યાસ્તાશ્રમ સ્વીકાર્યા પછી જ આ કર્મબંધનથી છૂટી શકાય છે.

આજે કરેલું વાગ્‌દાન તમારા બંનેમાં પરિમિત થઈ નામ રૂપાત્મક. આ જન્મ પછી તમારા બંનેમાં સમાપ્ત થશે એમ નથી. તે બૃહદાકાર (મોટું સ્વરૂપ) માં રહેલા ''હું'' ના ચૈતન્યમાં પરિવર્તિત થવાથી કોઈપણ એક (પ્ર)દેશમાં કોઈ એક સમયે બાપના ચાર્યુલુ વંશની એકાદ વ્યક્તિ, શ્રેષ્ઠી વંશની કોઈ એક વ્યક્તિના ઘેર મહાલય (શ્રાદ્ધ) પક્ષમાં ભોજન કરી દક્ષિણા સ્વીકારશે. તે કયારે ,કેવી રીતે, કઈ રીતે સ્વીકારશે તે વિશે મને પૂછશો નહીં. કારણ કે કર્મસ્વરૂપ ખૂબજ સંદિગ્ધ હોય છે. સૂક્ષ્મ હોય છે. કેટલાક કર્મમાં ભૌતિક કાળ, યોગ કાળ એમ જૂદો હોય છે. ભૌતિક કાળની દૃષ્ટિએ મહાલય પક્ષમાં જ આ કર્મ કરીને સમાપ્ત કરવું પડે છે. યોગ્ય કાળ ન મળે તો તે કર્મ કરીને સમાપ્ત કરવું પડે છે. યોગ્ય કાળ ન મળે તો તે કર્મ વિલંબથી થવા દૂર ધકેલાય છે.

ગુરુદત્ત ભટ્ટ ની અટપટી વાતો સાંભળી શંકરભટ્ટે શંકા નિરસન માટે પૂછયું : હે ગુરુદત્ત ભટ્ટ, ભૌતિક કાળ અને યોગ કાળ એટલે શું ? તેનું વિવરણ કરીને સમજાવો. ગુરુદેવ દત્તે સમજ પાડતાં કહ્યું : ભૌતિક કાળ, ભૌતિક દેશ, માનસિક કાળ, માનસિક દશા તેવી જ રીતે યોગકાળ અને યોગદેશની ઉંમર છ થી દસ વર્ષની હોય છે. તે હંમેશા સોળ વર્ષની કિશોર અવસ્થાના કાળ સાઇઠ વર્ષનો નક્કી કરેલો છે. તે શરીર સાથે સંબંધ ધરાવે છે.

તેનો માનસિક કાળ વીસ વર્ષ નિર્ધારિત કર્યો છે. વીસ વર્ષના યુવકને સાઇઠ વર્ષની ઉંમરવાળા વૃધ્ધનું વજન હોય છે. જવાબદારીઓ હોય તો તેમનો કાળ વીસ વર્ષનો હોય છે. તે શરીર સાથે સંબંધ ધરાવે છે. તેનો માનસિક કાળ સાઇઠ વર્ષ છે. આ પ્રમાણે ભૌતિક કાળ, અને માનસિક કાળ એક જ કાળમાં મળી આવે તેવો કોઈ નિયમ નથી.

તે જૂદો જૂદો હોઇ શકે છે.

કાશીમાં અથવા પીઠિકાપુરમ્‌ માં નિવાસ કરવાથી તાપત્રયમાંથી છુટકારો.

કાશીનિવાસનું તેમજ પીઠાપુર નિવાસનું ફળ

શ્રીપાદપ્રભુએ કહ્યું : હું કાળાતીત છું. જે ભક્તને કાશીમાં નિવાસ કરવાની ઇચ્છા છે અને આંતરિક તીવ્રતા છે તેમને કાશી નિવાસની પ્રાપ્તિ થાય છે. ભૌતિક દૃષ્ટિએ તે કોઈપણ પ્રદેશમાં રહેતો હોય પણ માનસિક દૃષ્ટિએ તેનો નિવાસ કાશીમાંજ હોય છે. ''ભૌતિક દૃષ્ટિએ કાશીમાં રહીને ગોહત્યા કરનારને કાશીનિવાસનું ફળ મળતું નથી. જે રીતે ગંગાજળમાં માછલીનું ધ્યાન ધરતા બગલાને ગંગાસ્નાનનું પુણ્ય મળતું નથી. એકાદ સાધક ભૌતિક રીતે પીઠિકાપુરમ્‌માં રહેતો હોય તો શ્રીપાદ પ્રભુનો ભક્ત કહેવાય નહીં. યોગ કાળ અને યોગ દેશ આધ્યાત્મિક શક્તિ સંપન્ન વ્યક્તિ જ જાણી શકે છે. શ્રીપાદ પ્રભુનો અનુગ્રહ કોને અને કયારે મળશે, કયા દેશમાં મળશે તે એક ન સમજાનારુ ગૂઢ રહસ્ય છે. માનવને ફકત કર્મ કરવાનો જ અધિકાર છે.

દેહ આ એક ક્ષેત્ર છે ; તેમાં જો મન ન હોય તો તેને ક્ષેત્રવાસનું ફળ મળશે નહીં.

સત્કર્મ કરવાથી સુખ અને દુષ્કર્મ કરવાથી દુઃખ પ્રાપ્ત થવું એ અનિવાર્ય છે. પૂર્વજન્મનું બંધન આપણો પીછો કરે છે. સદ્‌ગુરુની કૃપાને લીધે આપણે મુક્ત થઈએ છીએ. કાળ સારો ન હોય તો કોઈ પણ દેશમાં હોઈએ તો પણ કર્મ ફળને ટાળી શકતા નથી. આ અત્યંતને સમજાય તેવો વિષય છે.

પીઠિકાપુરમ્‌માં નરસિંહ વર્માના ઘેર એક સેવક હતો. તેનું નામ શિવય્યા હતું. એક દિવસ શ્રીપાદ પ્રભુને તેણે જોયો. ત્વરિત તેની મનોવૃત્તિમાં પરિવર્તન આવ્યું. તેણે આહાર અને નિદ્રાનો ત્યાગ કર્યો અને અસંબધ્ધ બકવાસ શરુ કર્યો. '' હું સૃષ્ટિ, સ્થિતિ અને લયને માટે કારણભૂત છું. હું જ સર્વસૃષ્ટીનું આદિમૂળ છું. આ સૃષ્ટિ મારાથીજ ઉત્પન્ન થઇ છે. મારા લીધે જ તે વૃધ્ધિ પામે છે અને મારામાં જ લય પામે છે.

નરસિંહ વર્માને શિવય્યાની અત્યંત દયા આવી. તેમણે શ્રીપાદને વિનંતી કરી કે શિવય્યાની રક્ષા કરો . શ્રીપાદ પ્રભુ શિવય્યાને સ્મશાનમાં લઇ ગયા. તેમની સાથે નરસિંહ વર્મા પણ હતા. ઔદુમ્બર ઝાડની સૂકાઇ ગયેલી ડાળીને શ્રીપાદ પ્રભુએ સ્મશાનમાં દહન કરાવી . તે ક્રિયાથી શિવય્યાની મનોવૃત્તિમાં પરિવર્તન આવ્યું. નરસિંહવર્માને આ બધું અત્યંત આશ્ચર્યકારક લાગ્યું. શ્રીપાદ પ્રભુએ કહ્યું : દાદાજી, તેમાં આશ્ચર્ય માનવાની કોઇ જરૂર નથી.

વાયસપુર ગામમાં એક પંડિત મારા પર મિથ્યારોપ કરતો હતો. તે વારંવાર કહેતા કે વેદસવ્વરૂપ પરમેશ્વર ક્યાં અને નાની ઉંમરનો શ્રીપાદ ક્યાં ? તે (શ્રીપાદ) કહે છે કે સૃષ્ટિ, સ્થિતિ અને લયનો કારક છે ! તે પોતાને આદિમૂળ તરીકે ઓળખાવે છે. આ બધુંજ ખોટું છે. થોડા જ દિવસોમાં તે પંડિત મરણ પામ્યો અને પોતાના કર્મોને લીધે બ્રહ્મરાક્ષસ થયો. એક જન્મમાં આ શિવય્યા તે પંડિતનો અલ્પઋણી હતો. મેં યોગ કાળ કલ્પીને સ્મશાનમાં યોગદેશ નિર્માણ કરી યોગ કર્મ થી સુકાઇ ગએલી ડાળીનું દહન કરી તે બ્રહ્મરાક્ષસ તત્વમાંથક્ષ પંડિત ને મુક્તિ આપી. આપણા શિવય્યાને તે બ્રહ્મરાક્ષસના પંજામાંથી છોડાવ્યો.

હે શંકર ભટ્ટ, પીઠિકાપુરમ ક્ષેત્રે અવતરેલા આ મહા તેજસ્વી અને ધર્મ જયોતિ સ્વરૂપ શ્રીપાદ પ્રભુ કુરુગડ્ડી આવી તેમણે આ ક્ષેત્રને પવિત્ર કર્યું. શ્રીપાદ પ્રભુના મહાસંકલ્પથી ગ્રહોનું ફલિત નક્કી કરવામાં આવે છે. કોઇ પણ પ્રકારના જયોતિષ ફળને નિર્ધારિત કરે લો ભૌતિક કાળ અને ભૌતિક નિયમ હોતા નથી. તે યોગકાળ જોઇ યોગદેશ જોઇને તેનો નિર્ણય થાય છે.

શ્રીપાદે અનુગ્રહિત કરેલું પ્રારબ્ધ કર્મ - મરણથી બચી શકાય છે. શ્રીપાદે કલ્પના કરેલા જયોતિષ શાસ્ત્ર અનુસાર એક હજાર વર્ષ પછી ઘટનાર ઘટના તેઓ અત્યારે જ ઘટે તેમ કરી શકે છે. આથી યોગકાળ તેઓજ નક્કી કરે છે. દૂર બનનારી ઘટના તેઓ પોતાની સમીપ ઘટે તેમ કરી શકે છે. શ્રીપાદને દેશ-કાળ તેમની ઇચ્છા પ્રમાણે બદલી શકે છે. એક દિવસ શ્રેષ્ઠીના ભગવાનને શ્રીફળ વધેરતી વખતે શ્રીપાદે તે જાતે વધેર્યો. તે શ્રીફળના તેમણે ટૂકડે ટૂકડા કર્યા. શ્રીપાદે કહ્યું : દાદાજી, આજે તમારો મૃત્યુ યોગ હતો. પરંતુ શ્રીફળના ટૂકડે ટૂકડા કરી તે મૃત્યુયોગ રાખ્યો.

સાયં સંધ્યાનો સમય થયો. શ્રીપાદ પ્રભુની આજ્ઞા લઇ કુરુગડ્ડીથી વિદાવય લઇ અમે કૃષ્ણ કથવલ્લી (ઓઢા) તરફ વળ્યા.

॥ શ્રી પાદ શ્રીવલ્લભ નો જયજયકાર હો ॥

॥ અધ્યાય ૨૨ સમાપ્ત ॥

॥શ્રીપાદ રાજં શરણં પ્રપધે ॥

અધ્યાય -૨૩

શિવયોગી ભક્ત મહિમા - શિવપૂજા રહસ્ય વિવરણ

હું અને કૃષ્ણ-ચુવલ ગામથી બહુ કુરવપુર પ્રયાણ કરતા ધર્મગુપ્ત નામના સદ્‌વેષધારી ગૃહસ્થ અમને મળ્યા. તેઓ પણ શ્રીપાદપ્રભુનાં દર્શનાર્થ કુરુગડ્ડી નીકળ્યા હતા. તેઓ સદ્‌ભાગ્યે પીઠિકાપુરમ્ નિવાસી વેંકટપૈય્યા શ્રેષ્ઠીના નજીકના સગા હતા. મને એક વાતનું આશ્ચર્ય થતું કે મને મળનાર મોટા ભાગના શ્રીપાદપ્રભુના ભક્તો હતા. તે ભક્તોજ મને શ્રીપાદ પ્રભુની દિવ્ય લીલાનો કથાભાગ કહેતા. આની પાછળ કોઇ વિશેષ હેતુ હોવો જોઇએ તેમ મને લાગ્યું. શ્રીપાદ પ્રભુનું ચરિત્ર લખવાનું શરૂ કરીને એક એક વર્ષ થાય એટલે મને પ્રાપ્ત માહિતીનો પૂર્વ ઇતિહાસ આપમેળે આ પ્રમાણે પ્રત્યક્ષ ભક્તોની મુલાકાત દ્વારા મળતો. તેમાં એક પ્રસંગની સાથે બીજા પ્રસંગનો સંબંધ ખૂબજ અલ્પ રહેતો. અત્યાર સુધી મને શ્રીપાદપ્રભુની ઉંમરના દસ વર્ષ સુધીના પ્રસંગો જ જ્ઞાત હતા. તે બધીજ લીલાઓ ક્રમબધ્ધ રીતે મને જાણવા મળી હતી. મને મનમાં થયું : શ્રીપાદ પ્રભુના અગિયારમાં વર્ષની લીલા મને જાણવા મળશે ?

શ્રીપાદ પ્રભુ દરેક ક્ષણે લીલા વિહારી છે. શ્રીધર્મગુપ્તે કહ્યું : હું શંકર ભક્ત, હું શિવભક્ત છું. શ્રીપાદ અગિયાર વર્ષના થયા ત્યારે તેમને ઘેર એક શિવયોગી આવ્યા. શિવયોગી વિદ્વાન હતા. તેઓ ફક્ત કરતલ ભિક્ષા જ ગ્રહણ કરતા. તે પોતાની પાસે ઝોળી, વાસણ, થાળી એવું કશુંજ રાખતા નહીં. તે દેખાવમાં એક ગાંડા માણસની જેમ દેખાતા હતા. તે યોગી એક દિવસ કુક્કુટેશ્વર મંદિર પાસે આવ્યા. તેનાં ધૂળથી ખરડાએલાં કપડાં તેમજ વિચિત્ર બોલવું સાંભળી મંદિરના પૂજારીઓએ તેમને મંદિરમાં આવવા દીધો નહીં. તે દેહભાન રહિત અવધૂત હતા. તે સતત ''ૐ નમઃ શિવાય'' એ શિવ પંચાક્ષરી મંત્રનો જપ કરતો હતો.

હું, મારા બનેવી, વેંકટપ્પા શ્રેષ્ઠીના ઘેર ઘોડાપર બેસીને જતા હતા. રસ્તામાં આવતા કુક્કુટેશ્વર મંદિરમાં જઇ દર્શન કરવાની મારી ટેવ હતી. હું વૈશ્ય પ્રમુખ હોવાથી મંદિરના પૂજારીઓએ મારા નામથી મોટી પૂજાનું આયોજન કર્યું. પૂજારીઓને સારી એવી દક્ષિણા આપવાની મારી ટેવ હતી. મેં પાંચ વરાદ (ત્યાંનું નાણું) દક્ષિણા તરીકે આપ્યા. પૂજારીઓએ તે દક્ષિણા અંદરોઅંદર વહેંચી લીધી. મંદિરના પૂજારીઓએ મનેતેમની નબળી આર્થિક પરિસ્થિતિ વિશે જણાવ્યું અને સનાતન ધર્મના રક્ષણ માટે મારા જેવા સદાચારી ભક્તની જરૂર છે તેમ તેમણે જણાવ્યું.

તેટલામાં તે શિવયોગી મંદિરમાં આવ્યા. તેમની સાથે બે નાગ પણ સાથે હતા. ઝેરી નાગને જોઇ પૂજારીઓ તો ગભરાઇ ગયા. શિવયોગીએ કહ્યું : પૂજારીઓ, તમે ડરશો નહીં. આ નાગએ શિવના આભૂષણો છે. પુત્ર જે પ્રમાણે પોતાના પિતાને આલિંગન આપે છે તેવી જ રીતે આ બંને નાગ પિતા સમાન કુક્કુટેશ્વરને આલિંગન આપવા આતુર થયા છે. તેઓ આપણા સ્નેહી છે, આપણા સ્નેહીથી ભય પામવું અથવા પલાયન કરવું એ મહાપાપ છે. પૂજા કરનારે ઉત્તમ પૂજા કરવાને લીધે નાગ આકિર્ષત થયા છે. નાગભૂષણ કુક્કુટેશ્વરની આપણે મનપૂર્વક અને અધિક શ્રધ્ધાથી પૂજા કરવી જોઇએ. રુદ્રાધ્યાયના નમક અને ચમક સુસ્વરમાં ગાઇ, તાલ સ્વર યુકત શિવના ભજનો ગાવા જોઇએ.

પૂજા કરાવનાર પૂજારી (સ્વામી) ત્યાંજ હાજર હતા.મંદિરમાં આવનાર ભક્ત ગણોમાં કેટલાક ધવાન હતા તો કેટલાક સાધારણ આર્થિક સ્થિતિના ભક્તો હતા. વિશેષ ધન, દાન આપનાર ભક્તો સાથે પૂજા કરાવનાર પૂજારી વિશેષ આત્મીયતાથી વાતો કરતા. પૂજારીઓમાં પીઠિકાપુરમ્‌ના સૂર્યચંદ્ર શાસ્ત્રી નામના એક અનુષ્ઠાનશીલ પંડિત હતા. તેમને શ્રીપાદ પ્રભુ પ્રત્યે વિશેષ પ્રેમ, ભક્તિ હતી. તેમણે શ્રીપાદ પ્રભુનું સ્મરણ કરી તાલબદ્ધ સ્વરે નમક - ચમક આલાપાદિ સહિત ગાવાની શરૂઆત કરી. શિવયોગી સાથે આવેલા બંને નાગપણ ગાયનથી સંતુષ્ટ થઇ પોતાની ફેણ હલાવી પોતાનો આનંદ વ્યક્ત કરતા હતા.

સૂર્યચંદ્ર શાસ્ત્રી શિવયોગીને બાપનાચાર્યુલુના ઘેર લઇ આવ્યા. ત્યાં તેઓ તૃપ્ત થાય ત્યાં સુધી ભોજન કરાવવામાં આવ્યું અને પછી તેમને શ્રીપાદ પ્રભુનાં દર્શન કરાવ્યાં. શ્રીપાદપ્રભુએ તેમને શિવશક્તિ સ્વરૂપમાં દર્શન આપ્યાં. તે દિવ્ય દર્શનથી તે શિવયોગીને એટલો આનંદ થયો કે તેમને સમાધિ દશા પ્રાપ્ત થઇ. સમાધિ અવસ્થામાં શિવયોગી ત્રણ દિવસ સુધી રહ્યા. સમાધિ ઉત્થાન પછી શ્રીપાદ પ્રભુએ તેમને પોતાના દિવ્યહસ્તથી ભોજન કરાવ્યું.

શ્રીપાદપ્રભુએ જ્ઞાન ઘોઘ વહેવડાવતા કહ્યું : વત્સ, સનાતન ધર્મમાં નિદર્શિત કરેલા માર્ગે પોતાનું જીવન વ્યતીત કરી સંસાર તરી જા. પુરાણોમાં વિષયોની કલ્પના અથવા અસત્ય તેવું કશું નથી. તેનો સામાન્ય અર્થ જૂદો હોય છે અને ગૂઢ રહસ્યાત્મક અર્થ કાંઇ જૂદો જ હોય છે. અનુષ્ઠાન કરનાર સાધકોને તેનો ભેદ, અર્થ અને ગૂઢ રહસ્ય અંતઃ કરણમાં સ્ફૂરે છે.

ભૂતકારકોને ચંદ્ર-સૂર્યમાં સૂર્ય પરમાત્માનું પ્રતીક અને ચંદ્રએ મનનું પ્રતિક લાગે છે. ચિત્ સ્વરૂપ તેજસ મનોરૂપ હોનારા ચંદ્રશિવાય સૃષ્ટિ કાર્ય ચાલતું નથી તેમ લાગે છે. અમાવાસ્યા એ માયાનું પ્રતીક છે. પૂર્વે આ માયા વસુગુલ નામની કળાથી જન્મતી હતી. ચંદ્રબિંબમાં કળાનો પ્રવેશ થયા પછી તેમાંજ તેનો લય થાય છે. જે પ્રકારે માયા પરમેશ્વર તેજ લઇ મનરૂપી ચંદ્રમાં ફેલાય છે તે જ પ્રકારે ચંદ્રમાં સૂર્યના કિરણો સમાવિષ્ટ થાય છે.

માયા હોય કે અમાવાસ્યા હોય તેમના જડ સ્વરૂપને લીધે તેમનાથી નિર્માણ થએલું જગત તેમના ચિર કાળનાર સાન્નિધ્યથી ચિત્ર જડાત્મક છે. વસંત ઋતુ જે પ્રમાણે સૃષ્ટિના ફળ ફૂલની ઉત્પત્તિ માટે કારણી ભૂત હોય છે તેજ રીતે સ્ત્રી પણ શિશુના જન્મ માટે કારણીભૂત છે.

મૃત્યુ લોકમાં જીવને જન્મ-મૃત્યુ હોય છે. પાતાળ લોકમાં સૂર્યકાંતિને લીધે કાંતિવાન દેખાનાર લોકો વૃષ્ણા નામથી ઓળખાય છે. સપ્ત પાતાળમાં વેદોના આધિષ્ઠાત્ર દેવતા હોય છે. મનનું જે સ્થળે નિવાસ સ્થાન હોય છે તે ભૂમિ સપ્ત પાતાળ તરીકે ઓળખાય છે. તેની અગ્નિ આદિ દેવતા છે. તે આઠ દેવતાને અષ્ટવસુ એમ નામાભિધાન છે. સૂર્યકાંતિ ને લીધે શોભાયમાન દેવતાઓ વસુ નામથી ઓળખાય છે.બ્રહ્મશિલા નગરની શ્રીપાદ પ્રભુની બહેનના ''વાસવી'' નામનું આ ગૂઢ રહસ્ય છે. આ અષ્ટ ગોલકની વચ્ચે રહેતા વાયુસ્કંદને સપ્ત સમુદ્ર એવું નામ છે. સામાન્ય લોકો આ સપ્ત સમુદ્રને જળસ્વરૂપ સમજે છે પરંતુ તે સાચું નથી.

શિવમહિમા : આંધ્ર પ્રદેશમાં આવેલા અગિયાર

શિવક્ષેત્ર અને તેનું સ્વરૂપ

શિવ એકાદશ રુદ્ર સ્વરૂપ છે.આંધ્ર પ્રદેશમાં અગિયાર શિવક્ષેત્ર છે. તે ક્ષેત્રનાં દર્શન કરવાથી મોટું ફળ મળે છે. તે ક્ષેત્રોનાં નામ આ પ્રમાણે છે :

(૧) બૃહત્‌શિલાનગરનું નગરેશ્વર
(૨) શ્રી શૈલ પર્વત પરનું મલ્લિકાર્જુન.
(૩) દ્રાક્ષારામમ્ માં આવેલું ભીમેશ્વર.
(૪) ક્ષીરારામ માં આવેલું રામલિંગેશ્વર
(૫) અમરાવતી સ્થળે આવેલું અમરલિંગેશ્વર.
(૬) કોટી કુલી ક્ષેત્રમાં આવેલું કોટી કુલેશ્વર.
(૭) પીઠિકાપુરમ્‌માં આવેલું કુક્કુટેશ્વર.
(૮) મહાનંદી માં આવેલું મહાનંદીશ્વર.
(૯) કાળેશ્વરમાં આવેલું કાળેશ્વર.
(૧૦) કાલહસ્તીમાં આવેલું કાલ હસ્તીશ્વર.
(૧૧) ત્રિપુરાંતક માં આવેલું ત્રિપુરાંતકેશ્વર.

શિવની મૂર્તિ પૂજા માટે ક્યાં હોતી નથી. શિવલિંગ આત્મામાં વિલસતું જયોતિ સ્વરૂપ છે. સિદ્ધિ પ્રાપ્ત થયા પછી નિર્મલ મનરૂપી નિર્મળતા એટલે જ ''સ્ફટિક લિંગ'' છે. આપણા શરીરમાં (માથામાં) સ્થિત મગજને જ્ઞાન મેળવી આપવામાં સહકાર્ય કરનાર રુદ્ર છે. ગરદનથી નાડીરૂપે ગરદનથી નીચે ફેલાએલી નાડીઓને રુદ્ર જટા કહે છે. શિવનું હઠયોગીસ્વરૂપ લકુલીશ્વર છે. શિવપ્રભુ ભિક્ષાટન કરી જીવોના પાપકર્મ હરી લે છે. આ સૃષ્ટિમાં તાલબદ્ધ રહેતી સર્જન, સ્થિતિ અને લય, અને તેના મહા સ્પંદન શિવના આનંદ તાંડવને લીધે સુવ્યવસ્થિત ચાલે છે માટે શિવ નટરાજ તરીકે ઓળખાય છે.

શિવએ પરમ આનંદકારક હોઇ તે પોતાના અનન્ય ભક્તોને મોક્ષ સિદ્ધિ પ્રદાન કરે છે. ચિત્ત એટલે મન અને અંબર એટલે આકાશ. આકાશરૂપમાં હોય તે ચિદંબર (ચિત્ + અંબર = ચિદંબર) છે. તમે જોઇ રહેલા આ વિશાળ વિશ્વમાં રોદસી રૂપમાં રુદ્ર સ્વરૂપ જ છે. દ્વાદશ જયોતિર્લિંગમાં રાશીચક્રની બાર રાશીઓનું પ્રતીક હોવાથી શિવ એ કાળ સ્વરૂપ છે. આઠ દિશામાં જે અષ્ટમૂર્તિ છે તે ચિદાકાશ સ્વરૂપ જ છે.

પંચમહાભૂતો શિવના પાંચ મુખ છે. પંચ જ્ઞાનેન્દ્રિય પંચ કર્મેન્દ્રિય અને મન સાથે અગિયાર રુદ્ર છે. તેમને જ એકાદશ રુદ્ર કહે છે. શિવનું ઉમા મહેશ્વર સ્વરૂપ નિત્ય પ્રસન્નરૂપ છે. ત્રિગુણનું ભસ્મ કરી લીધેલું રૂપ જ ત્રિપુરાંતક રૂપ છે. જ્ઞાનનેત્ર એ જ શિવનું ત્રીજું નેત્ર છે. શિવની જટામાંથી પરમ પાવન નિરંતર પ્રવાહિત રહેનારી ગંગા માતા ઉગમ પામે છે અને ધરતી પર પ્રવાહિત થઇ સર્વ પ્રદેશને સુજલામ્ સુફલામ્ કરે છે.

આર્દ્રા નક્ષત્ર આકાશમાં ચમકતું હોય ત્યારે શિવપ્રભુ દર્શન આપે છે. મિથુન રાશિ પાસે જવા માટે પ્રથમ વૃષભ રાશિ પાર કરવી પડે છે.વૃષભ રાશિ નંદીશ્વરનું પ્રતિક છે. તે ધર્મસ્વરૂપ છે. બે ભમ્મર વચ્ચે પ્રજવલિત થનારી જયોત એટલે જ લાલ ચંદ્રકળા, યોગસ્થિતિના પરિણામરૂપ ઉદ્‌ભવેલી કામવાસનાથી સ્ત્રી-પુરુષ ભેદ નાશ પામી એકત્વ સ્થિતિને પ્રાપ્ત કરવી અને તેનું સ્વરૂપ એટલે જ અર્ધનારી નટેશ્વર. લિંગ એટલે સ્થૂળ શરીરમાં છૂપાએલું લિંગ શરીર. તે જયોતિ સ્વરૂપમાં વિલસે છે તેમ વેદો કહે છે.

શિવપૂજા રહસ્ય અનુષ્ઠાન કરવાથી અથવા ગુરુકૃપા હોય તો જ સમજાય. ભૌતિક સ્વરૂપમાં જેમ પીઠાપુર છે તેવી જ રીતે જયોતિર્મય સ્વરૂપમાં રહેતું એક સ્વર્ણ પીઠાપુર પણ છે. તેને અને શ્રીપાદ પ્રભુને જે નિરંતર ભજે છે કે સ્મરણ કરે છે તે જ્ઞાનીભક્ત જ શ્રીપાદને જાણી શકે છે. તે ભક્ત ગમે તેટલો દૂર રહેતો હોય તો પણ તે સ્વર્ણ પીઠાપુરમાં જ વાસ કરે છે તેમ મનાય છે. આવા ભક્તોને શ્રીપાદ પ્રભુ અત્યંત સુલભ પ્રાય હોય છે.

ભૌતિક પીઠિકાપુરમ્‌ના કુક્કુટેશ્વર મંદિરના પૂજારીગણ પ્રમદગણોનાં અંશરૂપે જન્મ્યા હતા. ભૂતગણ, પ્રેતગણ, પિશાચ આદિ મહાગણ અનેક પ્રકારના ગણ હોય છે. યોગાભ્યાસ કરનાર અને શ્રીપાદ પ્રભુની આરાધના કરનારા ભક્તો તે ભૂત, પ્રેતને રોકી શકે છે. આ સર્વ પ્રકારનાં વિઘ્નો દૂર કરી જે ભક્તો શ્રીપાદપ્રભુને આવીને મળે છે તેઓ ધન્ય છે. શ્રીપાદ પ્રભુએ કહ્યું : મારા મોસાળના ઘરના પ્રાંગણમાં એક મોટું સંસ્થાન ઊભું થવાનું છે એમ મેં અનેક વખત કહ્યું છે. મારો સંકલ્પ અમોઘ છે. કીડીઓ જેમ અસંખ્ય હોય છે તેવી જ રીતે મારા પણ લાખો ભક્તો છે. યોગીગણ મારા સંસ્થાનનું ધર્મપાલન યોગ્ય રીતે કરશે. કોણ, કેટલા, કયાંથી કેવા પ્રકારે દર્શન કરવા આવશે તે હું જ નક્કી કરું છું. પીઠિકાપુરમાં વાસ્તવ્ય કર્યા પછી શ્રીપાદ - સંસ્થાનનું દર્શન અવશ્ય કરવું જોઇએ. મારો અનુગ્રહ યોગ્ય શિષ્યને જ થશે. તેમના પર હું અમૃત વૃષ્ટિ કરીશ. અયોગ્ય વ્યક્તિને મારા દર્શન મૃગજળ જેવું લાગશે.

॥ શ્રી પાદ વલ્લભનો જય જય કાર હો ॥

॥ અધ્યાય ૨૩ સમાપ્ત ॥

॥શ્રીપાદ રાજં શરણં પ્રપદ્યે ॥

અધ્યાય -૨૪

અર્ધ નારીનટેશ્વર - વિવરણ

મેં (શંકર ભટ્ટે) શ્રી ધર્મ ગુપ્તને પ્રશ્ન પૂછ્યો : મહારાજ, ભગવાન શંકરે જે વિવિધ આભૂષણો અને શસ્ત્રો ધારણ કર્યા છે. તે શસ્ત્રાદિ ધારણ કરવા પાછળનો અંતર્ગત અર્થ સમજાવો. ધર્મગુપ્તે કહેવાની શરૂઆત કરી : હે શંકર ભટ્ટ, ગણપતિ ભગવાનના પાશ અને અંકુશ આ બે મુખ્ય આયુધો છે. શ્રી વિષ્ણુભગવાનનું સુદર્શન ચક્રએ મુખ્ય આયુધ છે. ત્રિશૂલ એ શંકર ભગવાનનું મુખ્ય આયુધ છે.

ત્રિશૂલના ઉપલાભાગે ત્રણ પાંખિયાં હોય છે. તે અગ્નિજવાલાના રૂપમાં હોય છે. તે ત્રણે પાંખિયાં એકત્ર થઈ શૂલહસ્ત જેવી હોય છે. આ ત્રણ સત્વ, રજ અને તમો ગુણની નિદર્શક છે. ત્રિગુણનું એકત્વ એટલે ત્રિગુણાતીત શિવ ભગવાન છે. આ ગર્ભિત અર્થ ત્રિશૂળ સૂચિત કરે છે. શ્વાસનું ચલનચલન પિંગલા નાડી દ્વારા કપાળના મધ્યભાગમાં થઈને શિરસ્થાન સુધી પહોંચે છે. ઈડા, પિંગલા અને સુષુમણા આ ત્રણ નાડીઓ બ્રહ્મજ્ઞાન નું કેન્દ્ર છે. આ કેન્દ્રને જ ત્રણે નાડીઓનો ત્રિવેણી સંગમ કહે છે. આ જ ત્રિશૂળનો ગૂઢાર્થ છે.

ભગવાન શંકરનું આભૂષણ નાગ છે. મનુષ્યના શરીરમાં કુંડલિની શક્તિએ સર્વ આકારમાં સુપ્ત અવસ્થામાં હોય છે. તે જાગ્રત થતાં અષ્ટસિદ્ધિ પ્રાપ્ત થાય છે. તે મહાસિદ્ધિઓને વશ કરી તેમનો ઉપયોગ લોકકલ્યાણ માટે કરનાર શિવનું એક દિવ્ય નામ ઈશ્વર પણ છે. શંકરના ત્રિશૂળને ડમરું બાંધેલો હોય છે. ડમરુ એ શબ્દગુણનું પ્રતીક છે. નાદ - ઝંકાર તે આકાશનો ગુણ છે. આકાશમાં શબ્દ પ્રકંપન થી વિચલન કરે છે. આપણે મંત્ર જપ કર્યો હોય અથવા મંત્ર શ્રવણ કર્યો હોય તો તે ડમરુના અવાજ પ્રમાણે આપણા કાનમાં ઘુમરાવો લે છે. મંત્ર પુરશ્ચરણ કરવાથી યોગીને આનંદ પ્રાપ્ત થાય છે. તે આનંદની પરિસ્થિતિમાં (સહજ) નૃત્ય કરે છે. આના પ્રતિકરૂપે જ પરમેશ્વર ડમરુ ધારણ કરે છે.

બે ભમ્મરની વચ્ચે બિંદુ પર આજ્ઞાચક્ર આવેલું છે. તે સર્વ જ્ઞાનનું કેન્દ્ર છે. જ્ઞાની પુરુષનું જ્ઞાન કેન્દ્ર વિકસિત હોવાથી તેમને અતીંદ્રિય દૃષ્ટિ હોય છે. આ ચક્ર દ્વારા યોગી ભૂત ભવિષ્ય યથાર્થપણે સમજી શકે છે. આ કેન્દ્રનેજ પરમેશ્વરનું ત્રીજું નેત્ર કહે છે. આ જ્ઞાનનેત્ર વિકસિત થાય એટલે કામસ્વરૂપ મદનનું દહન કરી શકાય છે.

નિજ શંકર ભગવાનનો નિવાસ યોગભૂમિ સ્મશાનમાં હોય છે. યોગાગ્નિને લીધે સર્વ વાસનાઓ ભસ્મ થઈ યોગીને પરમ શાંતિ દાયક નિર્વાણ સ્થિતિનો અનુભવ કરાવે છે. જ્ઞાનસ્થિતિનો વર્ણ સદા છે એમ મનાય છે. તે જ વિભૂતિ છે. નિંદા, આલોચના, વાસના પર નિયંત્રણ રાખવાની શક્તિ આવે ત્યારે જ્ઞાન પ્રાપ્ત થાય છે. જ્ઞાનને લીધે આનંદ પ્રાપ્ત થાય છે. જ્ઞાનની શુદ્ધિ ચાર પ્રકારથી થાય છે. (૧) આધિ ભૌતિક (૨) આધિદૈવિક (૩) આધ્યાત્મિક અને (૪) માનસિક આ ચારે પ્રકારના પ્રતીક રૂપે શિવ ભક્તો ભસ્મની ચાર રેખાઓ કપાળ પર કરે છે.

એક દિવ્ય ઔષધિ શિલાજીત નામની છે. તે ઔષધીના સેવનથી નિત્ય યૌવન પ્રાપ્ત થાય છે. પૂર્વે શિલાદુડ નામના એક મહર્ષિ કાંકરાઓનો આહાર કરી નિર્વાહ કરતા. તેઓજ નંદીશ્વર ના રૂપે અવતર્યા. શ્રીકૃષ્ણ નો જન્મ રોહિણી નક્ષત્રમાં વૃષભ રાશીમાં થયો. ભગવાન શંકરનું જન્મ નક્ષત્ર આર્દ્રા છે. ઉમા મહેશ્વરના અર્ધનારી-નટેશ્વર રૂપની રાશી મિથુન હતી. આ રાશીની પહેલાં વૃષભ રાશી આવે છે. આ વૃષભ જ નંદીશ્વર છે. નંદી એ ધર્મનું પ્રતીક છે. નિમ્ન જાતિના કામરૂપી મદનને ભગવાન શંકરે દગ્ધ કર્યો. પરંતુ શિવની કૃપાથી જ તે નિરાકાર રૂપ લઈ ઉચ્ચ પ્રકૃતિ ધરાવતા. દિવ્ય દાંપત્ય ધર્મનું પાલન કરનાર દંપતીને પુત્રરૂપે પ્રાપ્ત થયો. શ્રીકૃષ્ણે ઉપમન્યુ ઋષિનું શિષ્યત્વ સ્વીકારી અત્યંત નિષ્ઠાથી શિવોપાસના કરી હતી. ભગવાન શિવના અનુગ્રહથી રુકિમણીના પેટે મન્મથ(કામ) પ્રદ્યુમ્ન નામથી જન્મ્યો. આ મન્મથ વૃષભ રાશીનું કામસ્થાન છે. ધર્મબદ્ધ એવી કામનાઓ (શાસ્ત્ર વિદિત) કોઈ પણ હોય તો તે ઉચ્ચ પ્રકારની હોય છે. તે કામનાઓની પૂર્ણતા કરવી ધર્મવિહિત છે.

ભયંકર તાંત્રિક સિદ્ધિઓ અને વિવિધ શક્તિઓ વાઘની જેમ પ્રમાદકારી હોય છે. તેમને વશ કરી પોતાના નિયંત્રણમાં રાખનાર શિવ ભગવાન જ છે. વાઘ એ શક્તિ દેવીનું વાહન છે. શક્તિને પૂર્ણપણે તાબામાં રાખી છે તેના પ્રતીકરૂપ ઈશ્વર વ્યાઘ્ર ચર્મ શરીરે ધારણ કરે છે. આથી તેઓ વ્યાઘ્રચર્માંબરધારી કહેવાય છે. શુદ્ધ બ્રહ્મજ્ઞાન નિરંતર પ્રવાહિત કરનાર પ્રજ્ઞા અમૃતત્વ જેમને સિદ્ધ છે તેવા શંકર ભગવાનની જટામાંથી

વહેતી લોકપાવન કરનાર ગંગા તેનું પ્રતીક છે. આ પ્રમાણે નિત્ય પ્રસન્નતાને લીધે પ્રાપ્ત થનાર મહા પ્રશાંત આનંદ દાયક, આલ્હાદમય સ્થિતિનું પ્રતીક ચંદ્રકોર છે.

જમણા નાસાપુટમાં થઈને વહેનારી શ્વાસરૂપી શક્તિ પિંગલા નાડી હોય છે. ડાબા ભાગે વહેનારી શ્વાસ રૂપી શક્તિ ઈડા નાડીના નામે ઓળખાય છે. હે શંકર ભટ્ટ, જમણા નાસાપુરમાંથી પ્રાણાયામ કરતી વખતે શ્વાસ લેવાથી શરીરની ઉષ્ણતા વધે છે. આથી તેને સૂર્ય નાડી કહે છે. ડાબી બાજુના નાસા પુરમાંથી શરીરમાં શ્વાસ લઈએ તો શિતળતાનો અનુભવ થાય છે માટે તેનું નામ ચંદ્રનાડી છે. કાળપુરુષના શરીરના રાશીચક્રમાં મેષરાશીથી શરૂ કરી તુલા રાશી સુધી ઉષ્ણતા આપનાર છ મહિના સૂર્ય નાડીના ગણતાં આસો માસથી ફાગણ માસ સુધીના છ મહિના શીત એટલે કે ઓછા ઉષ્ણ હોવાથી ચંદ્ર નાડીના માનવમાં આવે છે. આ ચંદ્ર-સૂર્યની ગતિને લીધે પૂર્ણિમા અને અમાવાસ્યા ઉદ્ભવે છે.

યોગી પુરુષ પોતાની વૈશિષ્ઠ્ય પૂર્ણ સાધનાથી કાલચક્રની સમસ્ત સિદ્ધિ પ્રાપ્ત કરી લે છે. તેને યોગ શક્તિ વડે ભૂત, વર્તમાન અને ભવિષ્ય કાળનું જ્ઞાન પ્રાપ્ત થાય છે. આ કાળચક્રમાં અર્ધ નારીશ્વર, એટલે કે જે કોઈ પણ પરિસ્થિતિમાં જૂદી કરી ન શકાય તેવી જોડી (કે યુગ્મ) સમજવી. રાત્રી - દિવસ, પૂર્ણિમા - અમાવાસ્યા , આ એક પછી એક વિશિષ્ટ કાલાવધિ પછી દૃશ્યમાન થાય છે. રાત્રી ન હોય તો દિવસ અને દિવસ ન હોય તો રાત્રી હોઈ શકતી નથી. માતા-પિતા રૂપે સંબોધિત થનાર અર્ધ નારીશ્વર જ આ અનંત સૃષ્ટિના ચલન ચલનને માટે કારણીભૂત છે.

ભગવાન શંકરનું કાર્ય સંહારક માનવામાં આવે છે તેનો ગર્ભિત અર્થ જૂની સૃષ્ટિનો નાશ કરી નૂતન સૃષ્ટિનું નિર્માણ એમ છે. સૃષ્ટિનું પરિવર્તન અતિ સહજતાથી થાય છે. તેમાં નૂતન સૃષ્ટિનો આવિર્ભાવ થઈ તે થોડા સમય માટે જ તે સ્થિતિમાં હોય છે. તત્પશ્ચાત્ તેનો સંહાર અનિવાર્ય જ હોય છે. અથર્વવેદના સર્વ અસ્ત્ર, શસ્ત્ર, મંત્ર વિદ્યા સિદ્ધ થવા માટે તે વિદ્યાનો અધિપતિ ઈશાન રુદ્રનો અનુગ્રહ હોવો આવશ્યક છે. આ સંવાદ ચાલુ હતો તે દરમ્યાન મેં વચમાં જ પૂછ્યું : આપે શિવ-પાર્વતી, અને આર્દ્રા નક્ષત્ર નો ઘનિષ્ટ સંબંધ હોવાનું કહ્યું હતું. તે વિશે સવિસ્તર માહિતી પ્રદાન કરો તેવી પ્રાર્થના છે. પ્રત્યુત્તર રૂપે ધર્મગુપ્તે કહ્યું : દોડતા હરણના શિકારીના રૂપમાં રુદ્ર ''મૃગવ્યાધ રુદ્રનું રૂપ નક્ષત્ર મંડળની મિથુન અને કર્ક રાશીની વચ્ચે આડું દેખાશે. આ નક્ષત્ર મંડળ પાસે રાહુ, કેતુ, શનિ જેવા ગ્રહોનો સંચાર થતાં વિશ્વ વ્યાપી યુદ્ધ, પ્રલય, દેવ-દાનવ યુદ્ધ, મહાભારત યુદ્ધ જેવાં સંકટો આ ગ્રહગતિને લીધેજ આવે છે. કાલસંહારમૂર્તિ એટલે ધનુષ્ય બાણ ધારણ કરેલી ઉગ્રમૂર્તિરૂપ રુદ્રનું જ મન્યુદેવતારૂપ એવું વેદોમાં વર્ણન છે. ધર્મગુપ્તે વકતવ્ય ચાલુ રાખતાં જણાવ્યું : માઘ માસની અમાવાસ્યા પહેલાં આવનાર ચૌદશને મહાશિવરાત્રી કહે છે અને પ્રત્યેક મહિનાની અમાવાસ્યા પૂર્વે આવનાર ચૌદશ ને માસ શિવરાત્રી કહે છે.

શનિપ્રદોષ સમયે ઈશ્વર આરાધનાનું ફળ એટલે શનિગ્રહ દોષ નિવારણ

મહાશિવરાત્રી મંગળવારે આવે તો તે અત્યંત પુણ્યકારક હોય છે. શનિવારે તેરસ આવતા તેને શનિ પ્રદોષ કહે છે. આ શુભ દિવસે શિવાર્ચન કરી શનિદેવને પ્રિય એવા તલનું દાન કરવું. શનિની આદિ દેવતા શિવ હોવાથી તલના તેલથી પરમેશ્વરની આરાધના કરતાં શનિદેવની બાધા દૂર થાય છે. શનિવારે પ્રદોષ સમયે શિવારાધના કરવાથી સમસ્ત કર્મ દોષરહિત થઈ આપણને સુખ શાંતિ પ્રાપ્ત થાય છે. શનિ એ કર્મકારક દેવતા છે. શિવ એ સંહારક દેવતા છે. શનિ પ્રદોષ સમયે શિવની આરાધના, સર્વ પ્રકારના અશુભ કર્મોરૂપી મહાપાપોનું ભસ્મ કરી શુદ્ધ, નૂતન, દિવ્ય, તેજોમય શુભ સ્પંદનો વડે મનુષ્યનું મન, બુદ્ધિ, અહંકાર, ચિત્ત આ બધાની આત્મશુદ્ધિ કરી નવો જન્મ પ્રાપ્ત કરાવી આપે છે.

આ પ્રકારના પૂજનથી શનિદેવ શાંત થાય છે. શનિવારે રાત્રે તે જીવના સર્વ દુષ્કર્મ, દોષોની અધિષ્ઠાન દેવતા મહાકાલીમાં વિલીન થાય છે. બીજા દિવસે એટલે રવિવારે સૂર્યોદયના સમયે સવિત્ર મંડળની મધ્યવર્તી મહાશક્તિનો સાધકને અનુગ્રહ પ્રાપ્ત થાય છે. તે જ સમયે તેના નૂતન જીવનની શરૂઆત થાય છે. તેના અશુભ કર્મરૂપી પાપનાં પોટલાં પરમેશ્વરના યોગાગ્નિમાં બળી જાય છે.

પંચભૂતાત્મક શિવસ્વરૂપ

શિવશંકર એ પંચભૂતાત્મક દેવાધિદેવ છે. આપણા શરીરના મૂલાધાર ચક્રમાં પૃથ્વી તત્વ હોય છે. તેના પ્રતીકરૂપેજ સાધક દ્વારા પાર્થિવ લિંગની પૂજા કરવામાં આવે છે. સ્વાધિષ્ઠાન ચક્રમાં જળ તત્વ હોય છે. તેનું પ્રતીક જળલિંગ હોય છે. મણિપુર ચક્રમાં અગ્નિ તત્વ હોય છે. તેનું પ્રતીક જવાલલિંગ છે. તેને જ હિરણ્યસ્તંભ પણ કહે છે. કંઠસ્થાનમાં એટલે કે વિશુદ્ધ ચક્રમાં વાયુ તત્વ હોય છે. તેનું પ્રતીક વાયુલિંગ છે. હૃદયાકાશ સ્થાનમાં રહેલા લિંગને ''ચિદંબર લિંગ'' કહે છે. આ પંચભૂતાત્મકલિંગની આરાધના, દર્શન, અર્ચન વિશેષ ફળપ્રદ હોય છે.

આકાશલિંગ કહેવડાવનાર ચિદંબર લિંગને કોઈ પણ આકાર હોતો નથી. ચિંદબર ક્ષેત્રમાં પડદા પાછળ છુપાવવામાં આવેલું રહસ્ય એટલે પડદો ઊંચકયા પછી વચ્ચે કશુંજ હોતું નથી. શુદ્ધ આકાશ એટલે આત્મલિંગ. હૃદય જ ચિત્ સ્થાન હોવાથી આત્માનું નિવાસસ્થાન આકાશ જ હોય છે. વાસ્તવિક આકાશને આકાર જ હોતો નથી. એકાગ્ર ચિત્તથી નિજ તત્ત્વનું

ધ્યાન કરનાર યોગીઓને તેમનાં હૃદયમાં જ સમસ્ત સૃષ્ટિ ધ્યાન કરનાર યોગીઓને તેમના હૃદયમાં જ સમસ્ત સૃષ્ટિ, સંપૂર્ણ બ્રહ્માંડનું, નક્ષત્રોનું તારાઓનું દર્શન થાય છે.

પરમેશ્વર સર્વ વ્યાપી છે. તે જ અરુણાચલેશ્વરના રૂપમાં , અરુણાચલ પર્વત રૂપમાં એક મહાસિદ્ધના રૂપમાં પણ અરુણાચલમાં છે. તેમનાં કેવળ દર્શનથી પાપ નો ક્ષય થાય છે. તે અરુણાચલેશ્વર જ આજે માનવાકૃતિમાં પીઠાપુરમાં શ્રીપાદ શ્રીવલ્લભ નામરૂપથી અવતાર લઈ સમસ્ત માનવજાતનું કલ્યાણ કરવાના ઉદ્દેશથી હાલમાં કુરુગડ્ડી ક્ષેત્રે દિવ્ય તેજથી વિલસે છે.

કુરુગડ્ડી એ અરુણાચલ પર્વત પ્રમાણે છે. અર્ધનારીશ્વર રૂપમાં શોભાયમાન અરુણાચલેશ્વર શ્રીપાદ શ્રીવલ્લભ જ છે. જે પ્રમાણે અરુણાચલેશ્વર પર્વત સાક્ષાત શિવસ્વરૂપ છે તે જ પ્રમાણે કુરુગડ્ડી પણ સાક્ષાત શ્રીપાદ શ્રીવલ્લભનું જ રૂપ છે. અરુણાચલના શિવલિંગમાં જેમ શિવ-શક્તિ વિદ્યમાન છે તે જ રીતે શ્રીપાદ શ્રી વલ્લભના રૂપમાં પણ શિવ અને શક્તિ વિદ્યમાન છે. અરુણાચલ પર્વતમાં મહાસિદ્ધના રૂપમાં પરમેશ્વરનું દર્શન સાધકોને અત્યંત દુર્લભ હોય છે. પરંતુ શ્રીપાદ શ્રીવલ્લભ આ સ્વરૂપમાં મહાસિદ્ધનું દર્શન સાધકોને અત્યંત સુલભ રીતે થાય છે.

ધર્મ ગુપ્તનું વકતવ્ય સાંભળી મેં (શંકરભટ્ટે) મારી શંકા પૂછી : મહારાજ, હું અત્યાર સુધી શ્રીપાદ પ્રભુ એ પદ્માવતીદેવી સાથે શ્રી વેંકટેશનું સંયુક્ત સ્વરૂપ છે તેમ સાંભળ્યું છે. પરંતુ તમે શિવશક્તિ સ્વરૂપ છે તેમ જણાવ્યું. મને આમાં સમજ પડતી નથી. મને ગુંચવાડો થયો છે. તમે મને સ્પષ્ટતાથી સમજાવો. મારું વકતવ્ય સાંભળી ધર્મગુપ્ત હસ્યા અને ખુલાસો કરતા કહ્યું : અરે ભક્ત, શ્રીપાદ પ્રભુનું દિવ્ય તત્વ સપ્ત ઋષિને પણ સમજાયું નથી ત્યારે મારા જેવા પામર મનુષ્યની શી વિસાત? તો પણ હું મારી સમજણ અનુસાર તને સમજાવી કહેવાનો પ્રયત્ન કરું છું.

શ્રી વેકંટેશ પ્રભુ કૃતયુગથી છે. તેમણે શ્રી દશરથરાજાને દર્શન આપી કહ્યું હતું કે હું શ્રીરામચંદ્ર નામે તારે ઘેર જન્મ લઈશ. ''કૌશલ્યા તનય'' શ્રીરામ આ નામથી પણ સ્વામીની પૂજા કેટલાક સાધકોએ તેમની ''સુબ્રમણ્યમ્ '' સ્વરૂપમાં પણ અર્ચના કરી છે. તે પછી શ્રી રામાનુજાચાર્યએ વૈષ્ણવો દ્વારા ''શ્રી મહાવિષ્ણુ'' સ્વરૂપમાં તેમની આરાધના કરાવી. આ બધાંજ સ્વરૂપો સાક્ષાત દત્ત પ્રભુનાં જ છે. સાધકો કોઈ પણ રૂપમાં શ્રદ્ધાભાવથી તેમને બોલાવે તો તેઓ ભક્તના રક્ષણ માટે તરતજ દોડીને આવે છે અને ભક્તોનું રક્ષણ કરે છે. સાધકોને લીલા દર્શાવિનાર માયા રૂપી નાટકના સૂત્રધાર શ્રીપાદ પ્રભુ જ છે. તેઓ જ આજે શ્રીપાદ શ્રીવલ્લભે આ નામરૂપથી ભક્તોનું કલ્યાણ કરી રહ્યા છે.

શ્રીપાદ પ્રભુના ડાબાભાગે શક્તિ સંચાર હોય છે. અને જમણા ભાગે શિવ સંચાર હોય છે. આ કારણને લીધે તેઓ શિવ-શક્તિ સ્વરૂપ છે. તેમના હૃદયમાં પદ્માવતી દેવીનો વાસ હોય છે. હૃદય એ દયા તેમજ અનાહત ચક્રનું સ્થાન છે. અહીંથી જ શક્તિ ઊર્ધ્વચક્રો પ્રતિ અને અધોચક્રો તરફ એટલે કે મૂલાધારચક્ર તરફ પ્રવાહિત થાય છે. આ કારણને લીધે જ તે હજુ એક દિવ્ય ચૈતન્યમય શરીરથી શ્રી પદ્માવતી અને શ્રી વેંકટેશ્વર ભગવાનના રૂપમાં છે. શ્રીપાદ પ્રભુ વાણી-હિરણ્ય ગર્ભનું પણ સ્વરૂપ છે. પરાપશ્યંતી, મધ્યમા અને વૈખરી સ્વરૂપી વાણીદેવીનો તેમની જીવ્હા પર વાસ હોય છે. વાણીમાતાનું દિવ્ય માનસ અને હિરણ્યગર્ભ નું દિવ્ય માનસ એ અદ્વૈત સ્થિતિમાં હોય છે.

વાસ્તવિક રીતે જોતાં ચિદંબર રહસ્ય એટલે કે તે ત્રણ પ્રકારનું ચૈતન્ય એક જ સમયે ધારણ કરે છે. તેમના એક શરીરનો બીજા શરીર સાથે કોઇપણ દૃષ્ટિએ જોતા સ્પર્શ નથી હોતો. તેઓ વાણી, હિરણ્યગર્ભનું ચૈતન્ય શરીર, શિવ-પાર્વતીનું ચૈતન્ય શરીર, પદ્મા આ બધાં સ્વરૂપોને એક જ સમયે ધારણ કરી તે સર્વથી પર શ્રીપાદ શ્રીવલ્લભ એવું એક વધારાનું દિવ્ય ચૈતન્ય શરીર ધારણ કરે છે. તે વિશિષ્ટતા એ છે કે એક શરીરનો બીજા શરીર સાથે સ્પર્શ થતો નથી. આ જ પ્રભુની યોગમાયા, વૈષ્ણવી માયા, અને આજ ચિંદબર રહસ્ય છે. શ્રીપાદ પ્રભુને દ્વૈત, વિશિષ્ટ અદ્વૈત, અદ્વૈત અને આ સર્વથી પર અતીત એવું કહીએ તો પણ યોગ્ય થશે. કારણ કે તેમની યોગમાયા અગાધ છે.

॥ શ્રીપાદ શ્રી વલ્લભનો જય જય કાર હો ॥

॥ અધ્યાય ૨૪ સમાપ્ત ॥

॥શ્રીપાદ રાજં શરણં પ્રપદ્યે ॥

અધ્યાય -૨૫

રુદ્રાક્ષ મહિમા - શિવ આરાધના પદ્ધતિ અને તેનું ફળ

ધર્મગુપ્તને મેં પ્રશ્ન કર્યો : મહારાજ, શિવ આરાધના કેવી રીતે કરવી ? આરાધનાની વિવિધ પદ્ધતિનો નિર્દેશ કરી તે સમજાવવાની મારા પર કૃપા કરો. શ્રી ધર્મગુપ્તે કહ્યું : ''ૐ નમઃ શિવાય'' આ શિવપંચાક્ષરી મંત્રનું જપ અનુષ્ઠાન કરી શિવનું આરાધન કરી શકાય. આ એક પદ્ધતિ છે. મહાન્યાસવાળી બીજી રીત છે. રુદ્રાભિષેકથી શિવારાધના કરવી તે ત્રીજી પદ્ધતિ છે. પંચાક્ષર મંત્રના પાંચ અક્ષરો પંચમહાભૂતના પ્રતીકો છે. જીવ એ પશુ પ્રમાણે મમતા, મોહ આદિ બંધનમાં જકડાએલો રહે છે માટે શાસ્ત્રોમાં તેને પશુ તરીકે વર્ણવ્યો છે. પશુબંધનનું વિમોચન કરનાર તે જ પશુપતિનાથ છે.

શિવ પંચાક્ષરી મંત્રનું શાસ્ત્રોમાં પંચકોણી નક્ષત્ર જેવું વર્ણન મળે છે. આ પંચકોણી મંત્રમાં મોક્ષ પ્રદાન કરનાર મંત્રો પ્રથમ વર્ગમાં સમાવિષ્ટ કરવામાં આવ્યા છે. ભોગ પ્રદાન કરનારા મંત્રો અને ભાગ્ય આદિને પલટાવનારા મંત્રોનો સમાવેશ બીજા વર્ગમાં કરવામાં આવે છે. પંચોપચારમાં ભૂતત્વનો ઉપચાર ચંદન થી, જળતત્વનો ઉપચાર નાભિયેરના પાણીથી અગ્નિતત્વનો ઉપચાર દીપ-આરાધનથી, વાયુ તત્વનો ઉપચાર સુગંધિત ધૂપથી અને આકાશ તત્વનો ઉપચાર ઘંટાનાદથી થાય છે.

પંચાક્ષર મંત્રના પાંચ અક્ષરો તેમના તત્ત્વ અનુસાર સાધના કરનાર સાધકોને પાંચ રંગથી તત્વોનું દર્શન કરાવે છે.

(૧) સફેદ શુભ્ર મોતી જેવો રંગ અથવા ચાંદી જેવો ચકચકિત પ્રકાશ. (૨) પ્રવાળ જેની અરુણકાંતિ (૩) પીળી હળદર ની જેમ સુવર્ણ કાંતિ (૪) નીલ વર્ણની નીલ આકાશ જેવી વિશ્વ વ્યાપી કાંતિ. (૫) શુદ્ધ ધવલ કાંતિ

ભૂમધ્યમાં પાંચ રંગની જયોતિ પ્રકાશિત થવાની ક્રિયાને જ ઋષિશ્વરોએ સંધ્યોપાસન કે સંધ્યોપાસના એવું નામ આપ્યું છે. યંત્ર, પંચ તત્ત્વ સાધના, યોગ સાધન અને આત્મસમર્પણ આ સાધનાના મુખ્ય પ્રકારો કે અંશો છે. આ પદ્ધતિ દ્વારા દેહાત્મ બુદ્ધિનો નાશ થાય છે.(દેહ તે ડાકોર ; આત્મા શ્રી રણછોડ ..... પૂ. શ્રી રંગ અવધૂત મહારાજ.) (દેવને ભૂલી મંદિર પૂજે ..... પૂ.શ્રી રંગ અવધૂત મહારાજ). જીવનો દેહ તેજ દેવાલય અને તેમાં બિરાજમાન આત્મા જ શિવાત્મા (શિવ) છે. તેની સાથે તાદાત્મ્ય સાધવાથી મોક્ષ પ્રાપ્ત થાય છે. આ સ્થિતિ પ્રાપ્ત કરવા માટે પંચાક્ષરી જપ, મહાન્યાસ પૂર્વક શિવારાધના, રુદ્રાભિષેક ઇત્યાદિ મદદગાર અને કલ્યાણપ્રદ કરે છે.

વિષ્ણુ સહસ્ત્રનામ વિષ્ણુને અત્યંત પ્રિય છે. ગણેશને મોદક અતિપ્રિય છે. સૂર્યને સૂર્યનમસ્કાર પ્રિય છે. ચંદ્રને અર્ઘ્ય પ્રિય છે. અગ્નિને હવન પ્રિય છે. તેવી જ રીતે શંકરને અભિષેક પ્રિય છે. અભિષેકથી શિવ સંતુષ્ટ થાય છે.

બ્રહ્મકલ્પના પ્રલય સમયે ભવિષ્યની સૃષ્ટિ માટે બધાજ પ્રકારનાં બીજ એટલે કે સમસ્ત જીવ રાશી, વૃક્ષ, ઔષધી - વનસ્પતિઓનાં બીજ એક પૂર્ણ કુંભમાં ભર્યાં. તેમાં અમૃત, સર્વ નદીઓનું જળ, સમુદ્રનું જળ ભરી ગાયત્રી મંત્ર દ્વારા પોતાની પ્રાણશક્તિનું તેમાં આવાહન કર્યું. આ કુંભને જ પૂર્ણકુંભ કહે છે. આ કુંભના અમૃતનું જ સિંચન મહર્ષિએ સતત પૃથ્વી પર કર્યું. આ કલશ જળનો, અમૃતનો અભિષેક મુખ્યતઃ કૈલાસ પર્વત પર થયો. આ કારણથી આ સ્થળ અમૃત સ્થાન તરીકે પ્રસિદ્ધ થયું. શ્રાવણ મહિનાની પૂર્ણિમાના દિવસે અમરનાથ ગુફામાં બરફનું શિવલિંગ તૈયાર થાય છે. આ દૈવી શિવલિંગનું દર્શન કરતાં સમસ્ત પાપ નું નિવારણ થાય છે.

વસિષ્ઠ અને અગત્સ્ય ઋષિનો જન્મ

જયારે પૂણકુંભને ઊંઘો કરવામાં આવ્યો ત્યારે તેમાંથી બે મહામુનિ અવતર્યા. પહેલા અવતરેલા મુનિ એ વસિષ્ઠ હતા જેઓ શુભ્રતેજથી ચળકતા હતા. બીજા ઋષિ અગત્સ્ય હતા જેઓ નીલવર્ણના હતા અને તેમની કાંતિ અત્યંત તેજોમય હતી. તેઓ મિત્રાવરુણીના અંશથી જન્મ્યા.

પૂર્ણ કુંભના અમૃતમય થએલા જળથી અગિયાર વખત એકાદશ રુદાભિષેક કરવાથી એકાદશીનું પુણ્ય ફળ ''એકાદશ રુદ્રરૂપ'' ભગવાન શિવ પાસેથી પ્રાપ્ત થાય છે. એકાદશ રુદ્રનો અને વૈષ્ણવ સંપ્રદાયના અગિયારસ વ્રતનો આવો નજીકથી સંબંધ છે. આથી શિવ અને કેશવ આ બંને અભિન્ન રૂપ જ છે. ''નમક'' થી રુદાભિષેક કરવાથી અકાળ મૃત્યુ દોષ દૂર થાય છે. સોમગ્રહની અધિષ્ઠાન દેવતા ચંદ્ર છે. ચંદ્ર પુનર્જીવન માટે મૂળ સાધન શક્તિનો વર્ષાવ કરે છે. આ ચંદ્ર કળાનું સ્થાન યોગી પુરુષના ભ્રૂમધ્યમાં ભ્રમરથી સહેજ ઊંચે સહસ્રારની સામે ચમકે છે.

ઈશ્વરના વિવિધ રૂપોનું વર્ણન

આ કારણથી જ શંકરના મસ્તક પર ચંદ્રકળા છે એમ કહેવાયું છે. ગુજરાતના સોમનાથ મંદિરમાં ચંદ્રકાંત શિલાનો ઉપયોગ કરી શિવલિંગના મસ્તક પર ધવલ ચંદ્કોર કોરાએલી

છે. અહીં જયોતિ જેવું ચમકનારું સ્ફટિકનું જયોતિર્લિંગ પૂજાય છે. શાસ્ત્રનું વચન છે કે પોતાનામાં રુદ્રતત્વ આવ્યા શિવાય રુદ્રાભિષેક કરવો નહીં . મહાન્યાસમાં કાળ એટલે સ્વરૂપનો સંહાર કરનાર - આથી અભિષેક કરનારે કાળાત્મક થઇ યજ્ઞ સ્વરૂપ શરીરમાં ન્યાસ કરી રુદ્રાભિષેક કરવો. બોધાયન મહર્ષિના મહાન્યાસ રુદ્રાભિષેક વિધાનમાં શિવનું વર્ણન તત્પુરુષ, અઘોર, સદ્યોજાત અને ઇશાન તરીકે કર્યું છે.

તત્પુરુષ મૂર્તિ પ્રલયાગ્નિ જેવી વિદ્યુતરંગની હોય છે. અઘોર મૂર્તિ મેઘ વર્ણની હોય છે. સદ્યોજાત મૂર્તિ ચંદ્રની કાંતિની જેમ ધવલ હોય છે. વામદેવ મૂર્તિ ગૌરવર્ણની હોય છે. ઇશાન મૂર્તિ તેજોમય હોઇ આકાશ વર્ણની હોય છે.

રુદ્ર સહસ્ત્રાદિ સંખ્યામાં હોય છે. રુદ્રના ગણ તરીકે જેમને ઓળખવામાં આવે છે કે સંબોધવામાં આવે છે તે એક ગણમાં ત્રીસ હજાર આ પ્રમાણે એકાદશ સહસ્ત્ર ગણમાં તેત્રીસ કરોડ રુદ્રગણો હોય છે. આ જ ગણ ભૂમિ, આકાશ, અંતરિક્ષ, જળ, વાયુ, શરીર, પ્રાણ અને મનને વ્યાપીને રહે છે. એમ વેદોમાં પ્રતિપાદિત કરેલું છે.

શ્રીપાદ પ્રભુનું પૂજન, સ્મરણ કરનાર ભકતોને

તેત્રીસ કરોડ રુદ્રગણોનો અનુગ્રહ

રુદ્રાક્ષનું વર્ણન

આ તેત્રીસ કરોડ રુદ્રોના અધિપતિ ગણપતિ દેવતા છે. આ કારણથી આપણા અંતર્ગત ગણપતિ તત્ત્વને યોગમાર્ગથી દર્શાવવા માટે શ્રીપાદ પ્રભુએ પોતાનો અવતાર ગણેશ ચતુર્થીના મંગળ દિવસે આ ભૂમિ પર લીધો. આને લીધે જ શ્રીપાદ પ્રભુનું પૂજન, સ્મરણ કરનાર સાધકોને તેત્રીસ કરોડ રુદ્રોનો અનુગ્રહ પ્રાપ્ત થાય છે.

રુદ્રાક્ષ વર્ણન

ધર્મગુપ્ત આગળ જતાં કહે છે : હે શંકર ભટ્ટ, શિવભકતોએ રુદ્રાક્ષધારણ અવશ્ય કરવો. તે અત્યંત લાભપ્રદ હોય છે. રુદ્રાક્ષના મુખ્ય ચાર પ્રકાર છે. (૧) બ્રહ્મજાત (૨) ક્ષત્રિયજાત (૩) વૈશ્ય જાત અને (૪) શૂદ્ર જાત.

બ્રહ્મજાતિના રુદ્રાક્ષ સફેદ રંગના હોય છે અને તે મળવા અત્યંત દુર્લભ હોય છે. ક્ષત્રિય જાતના રુદ્રાક્ષ લાલ મદ્યના રંગના હોય છે. ચિચૂકા (આમલીનાં બી) ના રંગના રુદ્રાક્ષ વૈશ્યજાતિના કહેવાય છે. કાળા રંગના રુદ્રાક્ષ શૂદ્ર જાતિના હોય છે. સર્વસાધારણ પાંચ મુખથી શરૂ કરી સોળ મુખ વાળા રુદ્રાક્ષ જોવા મળે છે. એકમુખી રુદ્રાક્ષ અત્યંત વિરલ હોય છે.

દૂધમાં અથવા પાણીમાં રુદ્રાક્ષ મૂકતાં તે ડૂબવો જોઇએ. હલકા (પાણીમાં દૂધમાં તરે તેવા) અને કુમળા અપકવ રુદ્રાક્ષ ધારણ કરવા નિષિદ્ધ છે. રુદ્રાક્ષને તાંબાની આચમની નીચે દાબીને તેની નીચે તાંબાનું પાત્ર ઊંધું મૂકવું. રુદ્રાક્ષ સારો અને સાચો હોય તો તે પ્રદક્ષિણાની દિશામાં ફરે છે. કેટલાક રુદ્રાક્ષ અપ્રદક્ષિણ એટલે કે ઊલટી દિશામાં ફરે છે. આ રુદ્રાક્ષ દ્રવિડ રુદ્રાક્ષ નામે ઓળખાય છે. આવા રુદ્રાક્ષ ગૃહસ્થોએ વાપરવા ન જોઇએ. તેનાથી અનેક અનિષ્ટ પ્રસંગ ઉદ્ભવે છે અને સંન્યાસ યોગ આવે છે. આથી તેવા રુદ્રાક્ષ ફકત સંન્યાસી લોકોએ જ વાપરવા.

કાલાગ્નિ રુદ્રે કહ્યું છે કે સફેદ રુદ્રાક્ષ બ્રાહ્મણોએ જ વાપરવા. ક્ષત્રિયોએ લાલ રંગના, વૈશ્યોએ ફીકા પીળારંગના અને શૂદ્રે કાળા રુદ્રાક્ષ ધારણ કરવા. જે - તે રુદ્રાક્ષ જ તેમને અનુકૂળ હોઇ તેમના પાપનો નાશ કરી તેમની મનોકામના પૂરી કરે છે.

એક મુખી રુદ્રાક્ષ પ્રત્યક્ષ શિવ સ્વરૂપ હોય છે. દ્વિમુખ રુદ્રાક્ષ અર્ધનારીશ્વર સ્વરૂપનો હોય છે. ત્રિમુખી અગ્નિ સ્વરૂપ, ચતુર્મુખી રુદ્રાક્ષ બ્રહ્મ સ્વરૂપ, પંચમુખી રુદ્રાક્ષ કાલાગ્નિ સ્વરૂપ, ષડ્મુખી રુદ્રાક્ષ કાર્તિકેય સ્વરૂપ હોય છે. સપ્ત મુખી મન્મથ સ્વરૂપ, અષ્ટમુખી રુદ્રભૈરવ સ્વરૂપ, નવમુખી કપિલમુનિ સ્વરૂપ હોય છે. આ અત્યંત દુર્લભ હોય છે. આ રુદ્રાક્ષમાં વિદ્યાશક્તિ, જ્ઞાનશક્તિ, ક્રિયાશક્તિ, શાંતશક્તિ, વામ શક્તિ, જયેષ્ઠા શક્તિ, રૌદ્ર શક્તિ, અંગ શક્તિ, પશ્યંતિ જેવી નવ પ્રકારની શક્તિ હોય છે. આ કારણને લીધે રુદ્રાક્ષ ધર્મદેવતા સ્વરૂપ છે. દશમુખી રુદ્રાક્ષ વિષ્ણુ સ્વરૂપ અને એકાદશ મુખી રુદ્રાક્ષ સાક્ષાત્ શિવ સ્વરૂપ અને દ્વાદશમુખી રુદ્રાક્ષ દ્વાદશઆદિત્યરૂપ હોય છે. આમ રુદ્રાક્ષને વિવિધ દેવતાઓ સાથે સંબંધ હોય છે.

શ્રીપાદ પ્રભુએ પ્રાકૃતિક પ્રવૃત્તિ અને નિવૃત્તિના અધિપતિ શ્રી ગણપતિ, તેમનું તત્વ પોતાના ચૈતન્ય સ્વરૂપમાં ધારણ કર્યું છે. આથી તેઓ તેત્રીસ કરોડ દેવતાનું દિવ્ય સ્વરૂપ છે. એટલું જ નહીં પરંતુ આ સૃષ્ટિની પ્રત્યેક હિલચાલ શ્રીપાદ પ્રભુના સંકલ્પથી જ થાય છે. સર્વ ચલનનું તેઓ મૂળ કારણ શ્રીપાદપ્રભુ જ છે અને સર્વ કારણનું કારણ સ્વરૂપ પણ તેઓજ છે. તેઓ શિવ સ્વરૂપ છે તેવો ભાવ રાખી તેમનું પૂજન કરતાં તેઓ વિષ્ણુરૂપમાં દેખાય છે અને વિષ્ણુરૂપમાં તેમની આરાધના કરતાં તેઓ શિવરૂપમાં દેખાય છે (દર્શન આપે છે.) પરંતુ મનના તર્ક, વિર્તકનો મળ કાઢીને તેમને અનન્યભાવે શરણે જતાં તેઓ યથાર્થ સ્વરૂપમાં દેખાય છે.

શ્રીધર્મગુપ્તે કહ્યું : હે શંકરભટ્ટ, હું પણ તારી સાથે કુરુગડ્ડી આવી શ્રીપાદપ્રભુનું દર્શન કરી મારો જન્મ કૃતાર્થ કરીશ. હું (શંકર ભટ્ટ) અને ધર્મગુપ્ત અમે બંને ભકતો કુરુગડ્ડી આવી પહોંચ્યા અને શ્રીપાદ પ્રભુનું દર્શન કર્યું. શ્રીપાદ પ્રભુએ નયનો ખોલી અમારા પ્રતિ જોયું અને વિનોદમાં કહ્યું : શું ઉત્તમ ચર્ચા ચાલતી હતી ! શ્રીપાદ એ શિવરુપ છે. હું જ શ્રીપાદ છું કે ? જો તેમ ના હોય તો શ્રીપાદ જ ''હું'' સ્વરૂપે આવ્યો કે ? ''હું'' કોણ છું ! અરે ધર્મગુપ્ત, થોડું વિવરણ કરીને કહે.

ધર્મગુપ્તે કહ્યું : મને પીઠિકાપુરમ્થી આવતાં શ્રી વેંકટપ્પા શ્રેષ્ઠીએ કહ્યું હતું કે શ્રીપાદપ્રભુ સાથે કોઇ પણ તર્ક વિતર્ક ન કરીશ. કેવળ તેમને સંપૂર્ણતઃ શરણે જજે. આ પ્રમાણે હું અનન્ય ભાવથી આપને શરણે આવ્યો છું. આપે પૂછેલા પ્રશ્ન સામે હું મૌન ધારણ કરીશ. વેદો પણ શ્રીપાદ પ્રભુનું યથાર્થ વર્ણન ન કરી શકવાને લીધે મૌન રહતા. તો પછી ધર્મગુપ્ત જેવા સામાન્ય સાધકની શી દશા ?

ધર્મગુપ્તનું આ પ્રમાણેનું કથન સાંભળી શ્રીપાદ પ્રભુ અત્યંત પ્રસન્ન થયા. તેમણે અમને બંને ભકતોને ચરણ સ્પર્શની સંમતિ આપી. અમે બંનેએ અતિહર્ષપૂર્વક પ્રભુચરણોને સ્પર્શ કર્યો અને અતિ આશ્ચર્યકારક રીતે અમે બંને ધ્યાનમાં સરી પડયા. ધ્યાનાવસ્થામાં કેટલો સમય ગયો તેનો ખ્યાલ જ ન રહ્યો. જ્યારે અમે ધ્યાનાવસ્થામાંથી બાહ્ય ભાનમાં આવ્યા ત્યારે સાયંસંધ્યાનો સમય થવા આવ્યો હતો. શ્રીપાદ પ્રભુએ અમને કૃષ્ણાનદીનો પ્રવાહ પાર કરી સામેના કિનારે જવા આજ્ઞા કરી.

શ્રીપાદપ્રભુની આજ્ઞા પ્રમાણે અમે પ્રભુની દિવ્ય લીલાઓનું સ્મરણ કરતાં કરતાં કૃષ્ણાનદીની સામે કિનારે ગયા. સામેના કિનારે નદીની મુલાયમ રેતીમાં અમે શરીર લંબાવ્યું. નિદ્રાદેવીએ કયારે અમને તેના ખોળામાં લઇ અમને સુવડાવી દીધા તેની ખબરજ ન પડી. પ્રાતઃકાળે ''શ્રીપાદ શ્રી વલ્લભ દિંગબરા'' આ મધુરકંઠથી થતા નામ સ્મરણને સાંભળી અમે જાગ્રત થયા.

।। શ્રીપાદ શ્રીવલ્લભને જય જય કાર હો ।।

।। અધ્યાય ૨૫ સમાપ્ત ।।

।।શ્રીપાદરાજં શરણં પ્રપદ્યે ।।

અધ્યાય -૨૬

કળિયુગનાં લક્ષણો

અમે પ્રાતઃકાળે જાગ્રત થઇ નદી પાર કરી શ્રીપાદ પ્રભુનાં દર્શન કરવા કુરુગડ્ડી ગયા. ધર્મગુપ્તને શ્રીપાદ પ્રભુના મુખથી કલિયુગના પ્રાદુર્ભાવ વિશે જાણવાની તીવ્ર ઇચ્છા હતી. આજે શ્રીપાદ પ્રભુ અત્યંત આનંદમાં હતા. તેમની કરુણામૃતની વર્ષા કરનારી અમૃતદષ્ટિ સર્વ સાધકોને એક અલગ પ્રકારની આધ્યાત્મની આનંદદાયક થાપણ પ્રદાન કરનારી હતી. શ્રીપાદ પ્રભુના ચરણ કમળને સ્પર્શ કરી અમે ધન્ય થઇ ગયા. શ્રી ધર્મગુપ્તે પ્રભુને કલિયુગના પ્રાદુર્ભાવનું વિશેષ કરી વિવેચન કરવા નમ્ર પ્રાર્થના કરી.

શ્રીપાદ પ્રભુએ કહ્યું : સાધકો, કાળ એ પરમાત્માનું વિરાટ સ્વરૂપ છે. સૂર્યને કાલાત્મક પણ કહ્યો છે. ધનિષ્ઠા નક્ષત્રથી પ્રારંભ કરેલી શ્રવણ નક્ષત્રની પરિક્રમા પાછી ફરી ધનિષ્ઠા નક્ષત્ર સુધીના કાળને બ્રહ્મકલ્પ એક કહે છે. બ્રહ્મ કલ્પના એક ભાગને સૃષ્ટિ કલ્પ એમ કહે છે. અને બાકીના ભાગને પ્રલય કલ્પ એમ કહે છે. પિતૃદેવતા સંબંધિત કાલગણનામાં અડધો ભાગ શું કલ્પક્ષ અને અડધો ભાગ કૃષ્ણ પક્ષ હોય છે. સંવત્સર પુરુષના છ મહિના ઉત્તરાયણ અને પાછળના છ મહિના દક્ષિણાયન તરીકે ઓળખાય છે.

સંપૂર્ણ કાલચક્રનું દર્શન યોગી પોતાના શરીરમાં કરે છે. આ રહસ્યપૂર્ણ વિદ્યાને તારક રાજવિદ્યા કહે છે. તારક રાજયોગમાં શરીરનેજ બ્રહ્માંડ માનવામાં આવ્યું છે. બધા જ લોક (ભૂઃ, ભુવઃ, સ્વઃ ઇત્યાદિ) નો તેમાં સમાવેશ થએલો છે. આપણા શિરસ્થાનને બ્રહ્મલોક કહે છે. આ શિરસ્થાનમાં આચાર વિચાર હોય છે. નાભિમાં વિષ્ણુ લોક હોય છે. આપણા હૃદયમાં રુદ્રલોક હોય છે. પિતૃલોક આપણા વીર્યકણમાં જન્યુ દેવતા સ્વરૂપમાં વાસ કરે છે. આ જન્યુદેવતાનું કાર્ય એ પ્રમાણે હોય છે કે મનુષ્યના ગત જન્મમાં કરેલા કર્મનું ફળ આગલા જન્મમાં આપવું. આમ હોવા છતાં ગત જન્મનું ફળ એક ક્રમ પદ્ધતિથી આપવા કાળની અત્યંત આવશ્યકતા હોય છે.

કળિયુગનું લક્ષણ

પિતૃદેવતા એટલે આપણા મૃત થઇ ગએલા પૂર્વજો નહીં. સ્વર્ગવાસી થએલા આપણા માતા-પિતા, દાદા-દાદીના નામથી કરેલા શ્રાદ્ધ પક્ષનું ફળ સ્વીકારી તેમને (દાદા-દાદી, માતા-પિતા) ગતિ પ્રાપ્ત કરાવી આપનાર જન્યુદેવતા જ હોય છે. આ જન્યુદેવતાને જન્મ હોતો નથી.

યોગીજનો પોતાના શરીરમાંજ સૃષ્ટિની છ ઋતુઓનાં દર્શન કરે છે. એક વર્ષમાં બાર પૂર્ણિમા અને બાર અમાવાસ્યા હોય છે. આ ચોવીસ પર્વજ ગાયત્રીના ચોવીસ છંદ છે. કાળસ્વરૂપી શ્રી વિષ્ણુ ભગવાનની કેટલાક લોકો સંવત્સર પુરુષ માનીને ઉપાસના કરે છે. આ વિદ્યા દ્વાદશાક્ષરી વિદ્યા તરીકે ઓળખાય છે. પ્રત્યેક મહિનાનો એક અક્ષર તે પ્રમાણે બાર મહિનાના બાર અક્ષરો ભેગા કરી તેનો એક મંત્ર તૈયાર થાય છે.

નદીઓને ભયંકર પૂર આવીને મનુષ્ય, પશુ, સંપત્તિને અપાર હાનિ થવી, ધરતી કંપ થવો, સૂર્ય-ચંદ્રની ગતિ માં ફેરફાર, દિવસે સૂર્યના દર્શન ન થઇને અંધારું થવું, આકાશમાં

ધૂમકેતુ તારાનાં દર્શન, આ બધાં કલિયુગનાં લક્ષણો છે. દ્વાપર યુગના અંતિમ કાળમાં પશ્ચિમ સમુદ્રના એક દ્વીપ પર કલિયુગને અધિપતિ એવા કલિપુરુષે ઘોર તપસ્યા કરી. આ બધા વિષયોનું વિવરણ મહર્ષિ વ્યાસ લિખિત ભવિષ્યપુરાણમાં જોવા મળે છે.

મ્લેચ્છ જાતિનો પ્રાદુર્ભાવ

તે સમયે જયાં-ત્યાં વેદ મંત્રોનો ઉચ્ચાર શ્રવણ કરવા મળતો હતો. ઠેર ઠેર યજ્ઞ - યાગાદિ તપસ્યા જોવા મળતી હતી. આથી કલિપુરુષને અત્યંત દુઃખ થયું. તેણે ભગવાનને પ્રાર્થના કરી : હે પ્રભુ, પૃથ્વી પર ઠેરઠેર યજ્ઞ, યાગ , ધાર્મિક આચરણ, નીતિ મત્તાનું જ પ્રાબલ્ય જણાય છે. આવી પરિસ્થિતિમાં હું મારાયુગનો પ્રભાવ લોકોમાં કેવી રીતે ફેલાવું ? આપની આજ્ઞા પ્રમાણે માટે મારા યુગધર્મ અનુસાર સર્વત્ર વ્યાપી જવું છે પરંતુ સદ્યઃ સર્વત્ર ધર્મમય વાતાવરણમાં મને તે અશક્ય જ લાગે છે.

કલિયુગની પ્રાર્થના સાંભળી જગત્ પ્રભુએ તેને પશ્ચિમી સમુદ્રમાં એક બેટ (દ્વીપ) બતાડયો. મ્લેચ્છ જાતિનો મૂળ પુરુષ આદમ અને સ્ત્રી ઇવ (હવ્યાવતી) ને જગત્ પ્રભુએ કલિયુગને બતાડયાં. તે સ્ત્રી પુરુષને વિહાર કરવા એક અત્યંત રમણીય ઉધાન નિર્માણ કર્યું. વાસ્તવિક રીતે તે સ્ત્રી પુરુષ - ભાઈ - બહેન હતાં. કલિયુગે તેમનામાં સર્પ રૂપે પ્રવેશ કરી કામ ભાવનાનું બીજ વાવ્યું અને અધર્મી સંતાન ઉત્પન્ન કરવા તેમને પ્રેર્યા. તે બંને આ રીતે પતિત થયા બાદ તેમનામાં હતી તે દિવ્ય શક્તિ અદૃશ્ય થઇ. કાળાંતરે આ યુગ્મ દ્વારા કલિધર્મના મૂળ મ્લેચ્છ જાતિનો આવિર્ભાવ થયો.

દ્વાપરયુગના અંતે એટલે કે બે હજાર આઠસો વર્ષ પછી મ્લેચ્છ દેશમાં મ્લેચ્છ જાતિની સંતતિની અભિવૃદ્ધિ થવાની વાત ભવિષ્યપુરાણના પ્રત્યેક સર્ગ, પર્વમાં કથન કરી છે. નીલાંચળ પર્વત પાસે આદમ અને ઇવ (હવ્યાવતી) આ બંનેએ પોતાના પાપનું ફળ અનુભવી આર્યધર્મને દૂષણ લગાડનાર, અભક્ષ્ય ભક્ષણ કરનાર, દુરાચારી એવી સંતતિની વૃદ્ધિ કરી.

શ્રીપાદ પ્રભુ આગળ જણાવે છે : હું કલ્કિ અવતાર લઇ કરોડો અધર્મી અને દુરાચારી લોકોનો નાશ કરી પુનરપિ સત્યયુગની સ્થાપના કરીશ. આ અતિદૂરના ભવિષ્યનો મારો કાર્યક્રમ છે.

॥ શ્રી પાદ શ્રી વલ્લભનો જય જયકાર હો ॥

॥ અધ્યાય ૨૬ સમાપ્ત ॥

॥શ્રીપાદરાજં શરણં પ્રપદ્યે ॥

અધ્યાય -૨૭

પંચદેવ પહાડ પ્રાંતમાં વિરુપાક્ષ સાથે મુલાકાત

શ્રી ધર્મગુપ્ત અને હું (શંકરભટ્ટ) કૃષ્ણાનદીના સામે કિનારે આવી પહોંચ્યા. મધ્યાન્હનો સમય હતો. તે દિવસે ગુરુવાર હતો. ગુરુવારે શ્રીપાદ પ્રભુ વિવિધ સ્થળે એક જ સમયે ભિક્ષા સ્વીકારે છે. આવો પરમ પવિત્ર ગુરુવાર અને મધ્યાહ્નનો સમય હતો. પંચદેવ પહાડમાં એક ઘાસની કુટીર બાંધવી તેવો શ્રીપાદ પ્રભુનો આદેશ હતો. તે કુટીર એક જ દિવસમાં ઊભી કરો તેવી આજ્ઞા હતી. પંચદેવ પહાડનો તે વિસ્તાર અમારા પરિચયનો ન હતો. કુટીર બાંધવા યોગ્ય જગ્યા જોઇએ. બાંધકામ માટે જરૂરી સામાન જેમકે ઘાસ, વાંસ, દોરી, પાંદડાની જરૂર હતી. કુટીર બાંધવા મજુરો પણ ત્યાં ન હતા.

પંચદેવ પહાડ સ્થાનનું મહત્વ

કયાં જવું અને કુટીર બાંધવી તેનો નિશ્ચિત વિચાર મનમાં ન હતો. આ વિસ્તારમાં અમે વટેમાર્ગુની જેમ અહીં તહીં ફરતા હતા. અમે એક ખેડૂતના ખેતરમાં ગયા. તે ખેડૂત પોતાના ઢોર માટે એક કોઢ (ગૌશાળા) બનાવતો હતો. ખેતરની એક સ્વચ્છ જગ્યાએ એક ઊંચો ઓટલો બાંધ્યો હતો. તે ઓટલા પર ખેતરના માલિકને બેસવા માટે એક ગાદી પણ બિછાવેલી હતી. તે ગાદી પર બેઠેલા ખેતરના માલિકે અમને બોલાવ્યા અને અમારું સ્વાગત કર્યું. તેણે અમને ભોજન પણ આપ્યું. અમે ખૂબ જ ભૂખ્યા હતા. શૂદ્રના ઘરનું ભોજન કરવું કે ન કરવું તે વિશે ક્ષણભર શંકા મનમાં આવી.

તે સમયે ખેતરના માલિકે ખૂબજ ક્રોધે ભરાઇને અમને કહ્યું : અમારા જનવરો ચોરીને બીજા પ્રાંતમાં વેચો છો અને હવે શૂદ્રના ઘરનું ભોજન લેવું કે નહીં તે વિશે મનમાં શંકા લાવો છો ? તે ખેતરમાલિકના હિસાબે અમે ચોર ઠર્યા હતા. અમને કકડીને ભૂખ લાગી હતી તેથી અમે ત્યાં ભોજન કર્યું. ખેતર માલિકનું નામ વિરુપાક્ષ હતું. અમારું ભોજન થયા પછી અમને બંનેને એક એક ઝાડ સાથે બાંધવામાં આવ્યા, મેં તેમને કહ્યું : હું એક અત્યંત ગરીબ, માધુકરી માંગીને જીવન નિર્વાહ ચલાવનાર બ્રાહ્મણ છું. મારી પાસે બિલકુલ ધન નથી. અત્યંત દીન વચનોથી મેં મારી રજૂઆત કરી. ખેતર - માલિકના માણસો ધર્મગુપ્ત પાસે ધન હશે તેમ માની તે ધન હરણ કરવા તેની પાસે ગયા.

શ્રીપાદ પ્રભુની કલ્પનાતીત લીલા

અમારી વાસ્તવિક સ્થિતિ માલિકને વારંવાર સમજાવીને કહેવામાં આવી. છતાં તેની કોઇ અસર માલિક પર થતી જોવામાં ન આવી. તેના કહેવા પ્રમાણે અમે હજુ તેમના કેદી હતા. શું કરવું તે વિશે અમને કશું સૂઝતું ન હતું. તે જ સમયે એક યાત્રાળુઓનો સંઘ ત્યાં આવ્યો. તે યાત્રાળુઓમાં શિવકાવડી નામનો એક ભક્ત હતો. આ યાત્રાળુઓ વાસવી કન્યકા પરમેશ્વરી માટે કાવડ લઇ જતા હોય છે. આ ભક્તો ત્રિપુંડ વિલેપન કરે છે. ઘંટાનાદ કરી શ્રી કન્યકાપરમેશ્વરીના સ્તુતિ વાળાં ભજનો ગાતા પોતાનું માર્ગક્રમણ કરતા હોય છે.

ગંગાના પવિત્ર જળથી ભરીને કાવડ શુભ કાર્ય માટે અથવા વાસવીમાતાના જયંતી ઉત્સવ માટે આ ભક્તગણ વહન કરી લાવે છે. આ યાત્રાળુઓમાં હજુ એક પ્રકારના સાધકો હોય છે. તેમની કમરે એક પટ્ટો બાંધેલો હોય છે. તે પટ્ટામાં તલવાર, કવચ અને વિવિધ પ્રકારનાં યુદ્ધશસ્ત્રો હોય છે. આ લોકોના સમુદાયને ''વીરમુષ્ટિ'' કહે છે. આ લોકો ઈશ્વર નામનો જય ઘોષ કરતા ઘંટાનાદ કરીને વિચરણ કરે છે.

તે ખેડૂતે આવેલા યાત્રાળુઓને તેમજ વીર મુષ્ટિ લોકોને ભોજન આપી તેમનો સત્કાર કર્યો. તે પછી અમને બંધનમાંથી મુક્ત કરી ગૌશાળા (કોઢ) ના નિર્માણ કાર્યમાં મદદ કરો તેમ માલિકે આદેશ કર્યો. અમે કામ શરૂ કર્યું. સાંજે કુટીરનું કામ સમાપ્ત થયે, વિરુપાક્ષે અમને પ્રશ્ન કર્યો : ''મુષ્ટીની મુષ્ટિ વીર મુષ્ટિ '' નો શો અર્થ થાય છે ? અમને તે અર્થની ખબર ન હતી આથી તેવું અમે માલિકને જણાવ્યું.

તે દિવસે સાંજનું ભોજન પણ વિરુપાક્ષે અમને બંનેને આપ્યું. ગાયોના રક્ષણાર્થ તે રાત્રે અમે બંનેએ ખેતરમાં જ સુવું તેમ ખેડૂતે આજ્ઞા કરી. તે પછી તે ખેતરનો માલિક તેના સેવકો સાથે હસતો હસતો જતો રહ્યો. તે રાત્રે અમે મધ્યરાત્રી સુધી શ્રીપાદ પ્રભુનું નામસ્મરણ અને દિવ્ય લીલાઓનું સ્મરણ કરતા રહ્યા. તે પછી અમને ઊંઘ આવી અને સૂઇ ગયા. સવારે સૂર્ય કિરણો અમારા શરીર પર પડતાં હતાં અને અમે ત્વરિત ઊઠયા. આજુબાજુ જોયું તો ત્યાં ગાયો કે એવું કશું ન હતું. કુટીર પણ ન હતી. આજુબાજુના ખેડૂતો આવીને અમને પૂછવા લાગ્યા કે તે જમીન અમે કેટલા પૈસામાં ખરીદી છે ?

અમે તે ખેડૂતોને ગઇ કાલે બનેલો વૃત્તાંત કહો - તેમને તે વાતો કલ્પિત લાગી અને અમને બંનેને તેમણે ગાંડા ગણ્યા. અમારા મનમાં એક જ પ્રશ્ન સતાવતો હતો : ગઇકાલે જે દૃશ્ય જોયું તે સાચું કે આજે દેખાય છે તે દૃશ્ય સાચું ? આવી સંભ્રમિત અવસ્થામાં અમે હતા તે અરસામાં એક અપરિચિત ગૃહસ્થ ત્યાં આવ્યો. તેણે અમને પૂછયું : શ્રી વાસવી કન્યકા દેવીનો જન્મ વૈશાખ સુદ દસમને દિવસે થયો કે સાતમને દિવસે થયો ?

શ્રી ધર્મ ગુપ્તે જવાબ આપતાં કહ્યું : શ્રી વાસવી માતાનો જન્મ વૈશાખ સુદ દશમના દિવસે મધ્યાહ્ન સમયે થયો. તે દિવસે શુક્રવાર હતો. આ જવાબ સાંભળી તે અપરિચિત ગૃહસ્થે કહ્યું : તમે બંને મૂર્ખ છો. તે ગૃહસ્થે શ્રીપાદપ્રભુ માટે કાઢેલા ઉદ્ગારો અમને ગમ્યા નહીં. હવે એમ ત્વરિત કુરુગડ્ડી જવા પ્રસ્થાન કરવાનો નિર્ણય કરી માર્ગસ્થ થયા.

બંને પાસે જવા હોડીના પૈસા ન હતા. આ વાત અમે હોડીવાળાને પ્રથમથી જ હોડીમાં ચઢતાં પૂર્વેજ કરી. હોડીવાળાને દયા આવી અને તેણે અમને હોડીમાં બેસવા દીધા. હોડી શરૂ થયા પછી નાવિકની દૃષ્ટિ ધર્મગુપ્તની આંગળી પરની અંગુઠી પર ગઇ. તેણે જાતે કાઢી લીધી પરંતુ પોતાની પાસે ન રાખતાં તે કૃષ્ણા નદીમાં નાંખી દીધી. અમે નદી પાર કરી કુરુગડ્ડી પહોંચ્યા. તે સમયે શ્રીપાદપ્રભુ કૃષ્ણા નદીમાં સ્નાન કરી સંધ્યા સમાપ્ત કરી તપશ્ચર્યામાં બિરાજમાન હતા.

॥ શ્રીપાદ શ્રીવલ્લભનો જયજયકાર હો ॥

॥ અધ્યાય ૨૭ સમાપ્ત ॥

॥શ્રીપાદરાજં શરણં પ્રપદ્યે ॥

અધ્યાય -૨૮

શ્રીપાદ વેંકટેશ્વર ભગવાન છે.

વિષ્ણુ - મહાવિષ્ણુ, લક્ષ્મી - મહાલક્ષ્મી, સરસ્વતી-મહા સરસ્વતી,કાલિ-મહાકાલિ સ્વરૂપનું વર્ણન

તે શુક્રવારનો શુભ દિવસ હતો. શ્રી વાસવી કન્યકા દેવીના જયંતીનો ઉત્સવનો પરમ મંગલ દિન હતો. પ્રાતઃ કાળેજ શ્રીપાદપ્રભુ કૃષ્ણાનદીના જળ પરથી ચાલતા ચાલતા સામેના કિનારે પહોંચ્યા. અમે નાવડીમાં બેસીને સામે કિનારે આવ્યા. તે સમયે સવારના સાત વાગ્યા હતા. તિરુમલા મહાક્ષેત્રમાં શ્રી વેંકટેશ્વર સ્વામીની, શ્રી લક્ષ્મીસ્થાન તરફથી પૂજા અર્ચા, સ્વીકારવાનો તે શુભ સમય હતો.

શ્રીપાદ શ્રીવલ્લભે ગઇકાલે ખેતરના માલિકે નિર્માણ કરેલી ગૌશાળામાં પ્રવેશ કરી ત્યાં ધ્યાનસ્થ બેઠા તે જ સમયે

અમે પણ ગૌશાળામાં પહોંચ્યા. પંચદેવ પહાડ વિસ્તારમાં શ્રીપાદ પ્રભુનો સત્સંગ પ્રારંભ કરવાનો તે મંગળમય સમય હતો. એકદમ આશ્ચર્યકારક રીતે શ્રીપાદ પ્રભુનો દેહ એકાએક તેજઃપુજ થતો હતો. તે મહાતેજ ચારે દિશાઓમાં ધીમે ધીમે વ્યાપી રહ્યું હતું. તે સમયે પ્રભુનું શરીર પ્રાકૃતિક શરીર પ્રમાણે ન દેખાતાં એક અત્યંત તેજોમય મૂર્તિ પ્રમાણે દેખાતું હતું.

થોડા સમય પછી શ્રીપાદ પ્રભુ ગૌશાળામાંથી બહાર આવ્યા. સૂર્યના તડકામાં સર્વસાધારણ મનુષ્ય પ્રમાણે તેમની છાયા ભૂમિ પર દેખાતી. પરંતુ આજે આશ્ચર્ય ! તેમનો પડછાયો ભૂમિ પર દેખાતો ન હતો. ચાલતી વખતે માટીમાં તેમનાં પદચિન્હો હંમેશા દેખાતા હતાં. પરંતુ આજે એક પણ પદચિન્હ માટીમાં ઉપસ્યું ન હતું. દેખાતું ન હતું. તેમણે સૂર્યપ્રતિ તીક્ષ્ણ નજરથી જોયું. તેમનું શરીર દિવ્ય તેજથી વ્યાપ્ત થઇ વિશાળ થતું હતું. થોડા જ સમયમાં અમારી દૃષ્ટિ સામે શ્રીપાદ પ્રભુનું તે તેજોમય સ્વરૂપ સૂર્યમાં વિલીન થયું. તે સૂર્યબિંબમાં અમને એક દિવ્ય શિશુનાં દર્શન થયાં. તે બાળરૂપ પૃથ્વી તરફ વેગથી આવતું હતું. તે બાળકના ચરણ પૃથ્વીને સ્પર્શતાંજ અમારી આંખો અંજાઇ ગઇ અને અમને દેખાતું બંધ થયું. શ્રીપાદ પ્રભુ મંદહાસ્ય કરતા હતા.

શ્રીપાદપ્રભુએ પુનઃ સૂર્ય તરફ તીક્ષ્ણ નજરથી જોયું. તે સમયે અમને સર્વ વસ્તુઓ સ્પષ્ટ દેખાવા લાગી. અમને પણ તેઓશ્રીએ સૂર્યપ્રતિ જોવા કહ્યું. અમને તે લાલાશ પડતા સૂર્યબિંબમાં અત્યંત સુંદર એવી એક તેજસ્વી બાલિકા દેખાઇ. તે બાલિકા હાસ્યવદન થી પૃથ્વી તરફ આવતી હતી. તેના ચરણ પૃથ્વીને અડકતાંજ અમને ફરી દેખાવાનું બંધ થયું. અમે આશ્ચર્યચકિત થઇ ચારેકોર જોવા લાગ્યા. તે નિર્દોષ અને મોહક બાલિકાએ અમારા પ્રતિ નજર કરી અને હાસ્ય કર્યું. તે સમયે અમને સર્વ દેખાવા લાગ્યું. તે બાલિકાને શ્રીપાદ પ્રભુએ અત્યંત પ્રેમથી આદરથી ઊંચકી લીધી. તે સમયે અમને સર્વ દેખાવા લાગ્યું. તે સમયે શ્રીપાદ પ્રભુની ઉંમર ૧૬ વર્ષની અને તેમના જેવી જ દેખાતી તે અપરિચિત કન્યાની ઉંમર ત્રણ વર્ષની દેખાતી હતી. કન્યાએ શરીર પર જરીથી ગુંથેલા દિવ્ય રેશમી વસ્ત્ર પરિધાન કર્યાં હતાં અને તેને શોભે તેવા દિવ્ય અલંકારો પણ ધારણ કર્યા હતા. તે બાલિકા અને શ્રીપાદ તે ગૌશાળામાં ગયા.

હું અને ધર્મગુપ્ત આ અદ્‌ભૂત દૃશ્ય અત્યંત આશ્ચર્ય, ભય અને સંભ્રમ આ ત્રિવિધ ભાવો સાથે જોતા હતા. મારા મનમાં શંકા આવી કે આ બધું ઇંદ્રજાળ તો નથી ને ? મારા મનના વિચારો જાણી શ્રીપાદ પ્રભુ બોલ્યા : અરે શંકરભટ્ટ, આ કાંઇ ઇંદ્રજાળ નથી. આ મારો સ્વભાવગત ધર્મ છે. આ મારી દિવ્ય પ્રકૃતિ છે. મારા સંકલ્પથી જ ભૂમિ એ આકાશ થાય છે. મારા સંકલ્પ અનુસાર બ્રહ્મા સૃષ્ટિનું નિર્માણ કરે છે. તે સમયે વિવિધ વ્યક્તિત્વોનું નિર્માણ થાય છે. અદૃશ્ય રહેતી પ્રાકૃતિક શક્તિ સાકાર થાય છે. સગુણરૂપી સૃષ્ટિ વ્યક્તિરૂપે સાકાર થાય છે.

હું બ્રહ્મ સ્વરૂપ જ છું એટલે બ્રહ્માની પ્રેરણા જ છું. આ સૃષ્ટિમાં જીવોનું પાલનપોષણ કરવું તે વિષ્ણુ સ્વરૂપ કાર્ય છે. તે વિષ્ણુને પ્રેરણા આપનાર મહાવિષ્ણુ હું જ છું. સરસ્વતી અને મહાસરસ્વતી બંને ભિન્ન છે. સરસ્વતી સૃષ્ટિની જ્ઞાનદેવતા છે. તે જ્ઞાન દેવતા સ્વરૂપ સરસ્વતીને પ્રેરણા આપનાર મહાસરસ્વતી દેવતા છે અને તે અનઘા સ્વરૂપ જ છે. સૃષ્ટિની સ્થિતિ, કારણ, વસ્તુઓની સમૃદ્ધિ, ધન સમૃદ્ધિ આ લક્ષ્મી માતાનાં સ્વરૂપો છે. મહાલક્ષ્મી, લક્ષ્મના સ્વરૂપને પ્રેરણા અને શક્તિ દેનારું અનઘા સ્વરૂપ જ છે. સૃષ્ટિનુંશક્તિ સ્વરૂપ કાલિકા સ્વરૂપ જ છે. મહાકાલિ એ કાલિ સ્વરૂપ ની પ્રેરણા છે. તે શક્તિઆપનાર અનઘા સ્વરૂપ જ છે.

અનઘા લક્ષ્મીનું સ્વરૂપ

અનઘા લક્ષ્મીનો અનઘ એટલે મારું દત્ત સ્વરૂપ છે. મહા સરસ્વતી, મહા લક્ષ્મી અને મહાકાળી આ ત્રણેનું સંયુક્ત એક વિશિષ્ટ દિવ્ય માતૃત્વ સ્વરૂપ એટલે જ અનઘા લક્ષ્મીનો આવિર્ભાવ. આ જ કારણથી અનઘા લક્ષ્મીએ મહાસરસ્વતી, મહાકાળી અને મહાલક્ષ્મી આ ત્રણે રૂપો સંયુક્ત રૂપે ધારણ કરેલી તાદાત્મ્ય સ્થિતિનું સ્વરૂપ છે. આ ત્રણે દેવતાઓની આધારરૂપ અને અતીત દિવ્યશક્તિ છે. મારું અનઘ સ્વરૂપ એટલે બ્રહ્મા, વિષ્ણુ અને રુદ્ર આ ત્રણેએ સંયુક્ત થઇ તાદાત્મ્ય સ્થિતિ ધારણ કરી. આ ત્રણેની આધારરૂપ ત્રિશક્તિરૂપિણી અનઘા, તેને મારા ડાબા ભાગે ધારણ કરેલી છે. તે મારું શક્તિ સ્વરૂપ છે તેને ધ્યાનમાં રાખ.

ત્રેતાયુગમાં ''સવિત્ર કાઠ ચયન'' યજ્ઞના ફળ સ્વરૂપે મારા ભવ્ય, દિવ્ય એવો અર્ધ નારીશ્વર સ્વરૂપના આધારે જ પીઠિકાપુરમ્ માં શ્રીપાદ શ્રીવલ્લભ રૂપે અવતાર થયો.અત્યારે તમે જે સ્વરૂપ જૂઓ છો તે સ્વરૂપ મહાલક્ષ્મી, મહાવિષ્ણુનું જ સ્વરૂપ છે. મહાસરસ્વતી, મહાલક્ષ્મી, મહાવિષ્ણુનું જ સ્વરૂપ છે. મહાસરસ્વતી, મહાલક્ષ્મી અને મહાકાળી એ ત્રણેનું ચૈતન્ય પદ્માવતી દેવીમાં સમાયેલું છે. તેનું સ્વરૂપ માત્ર મહાલક્ષ્મીનું જ છે. પરંતુ શક્તિ માત્ર ત્રણેની છે. આ પ્રમાણે પદ્માવતી દેવી એ ત્રણે શક્તિનો આધાર, અતીત એવી પરાશક્તિ સ્વરૂપ જ છે.

શ્રી વેંકટેશ્વરનું રૂપ એટલે બૃહદાકાર બ્રહ્માને, વિરાટરૂપી વિષ્ણુને, પ્રલયકાલ રુદ્રને એટલે જ મહાકાલને પોતાના દિવ્ય ચૈતન્યમાં લીલાથી ધારણ કરી, તેમનો જ આધાર અને અતીત રહેલું પરબ્રહ્મનું સ્વરૂપ જ છે. શ્રીપાદ શ્રીવલ્લભ એટલે જ માયારૂપી શ્રી પદ્માવતી વેંકટેશ્વર જ અર્ધનારી સ્વરૂપમાં છે તેમ સમજ.

શ્રીપાદ પ્રભુનું આ વકતવ્ય સાંભળ્યા પછી મેં કહ્યું : ''ગુરુ સાર્વભૌમ નો જય જય કાર હો. આપ એક વખત પોતાને

શ્રી પદ્માવતી વેંકટેશ છું એક કહો છો. થોડા સમય પછી હું અનઘા - લક્ષ્મી સહિત અનઘ છું એમ કહો છો. મારી મંદબુદ્ધિને તે સમજાતું નથી. આપ મારા પર કૃપા કરી તે વિશે પ્રકાશ પાડો. તે સમયે દીનાનાથ સદ્‌ગુરુ શ્રીપાદપ્રભુએ કહ્યું : મહાલક્ષ્મી અને પદ્માવતી આ મૂળતઃ એક જ તત્ત્વ છે. તે જયારે મહાલક્ષ્મી તત્વ સ્વીકારે છે. ત્યારે મારામાંથી વિષ્ણુ તત્વનો પ્રાદુર્ભાવ થાય છે. તે જયારે પદ્માવતીનું તત્ત્વ સ્વીકારે છે. ત્યારે મારામાંથી તેના પ્રભુ વેંકટેશ્વર તત્ત્વનો આવિર્ભાવ થાય છે. જયારે જયારે સગુણ સાકાર તત્વોનો આવિર્ભાવ થાય છે, તે તે તત્વોની મર્યાદા, તેમના આધાર આદિ બાબતોનું અચૂક પાલન કરવું પડે છે.

મારી આ દિવ્ય ભગિની, આ મહાશક્તિ કૃષ્ણાવતારમાં યોગમાયાના રૂપે અવતરી. તે પોતાનું કાર્ય સમાપ્ત થતાં અંતરિક્ષમાં ગુપ્ત થઇ. આજે તે જ શ્રેષ્ઠ, તપઃ સંપન્ન એવા યોગી, મુનિ, મહર્ષિ આદિની ઘોર તપસ્યાથી વાસવી કન્યકા રૂપે પ્રગટ થઇ છે.

કેટલાંક વિશિષ્ટ કારણોને લીધે મારે પીઠિકાપુરમ્માં અવતાર લેવો પડયો. જે નજરે દેખાય તેને જો તા રહેવું. મારું અવતાર તત્વ એ દિવ્ય વિનોદી લીલા કરવા માટે જ છે તે તમને સમજાયું જ હશે. શ્રીપાદ પ્રભુએ વધુમાં કહ્યું : હે શંકર ભટ્ટ, આ પંચદેવ પહાડ પર ઘડેલી લીલાઓનું, જોએલા દૃશ્યોનું જે રીતે અનુભવ્યું. તેવા જ શબ્દોમાં તેનું વર્ણન ચરિત્રામૃતમાં કરજે. તે ભવિષ્યના ભકતોને આલ્હાદદાયક, સ્ફૂર્તિદાયક ઠરશે. અનેક શંકા, કુશંકાઓનું સમાધાન તેમાં મળશે. સાધકોને આ ગ્રંથ દ્વારા અને લીલા પ્રસંગો વડે ભક્તિ માર્ગ સુલભ થશે.

આ વકતવ્ય પછી શ્રીપાદપ્રભુની વાણીએ વિશ્રામ લીધો. અમે આશ્ચર્યચકિત થઇ તેમને નીરખી જ રહ્યા હતા. તેટલામાં શ્રીપાદપ્રભુનું સ્વરૂપ દિવ્ય તેજથી ચમકવા લાગ્યું. તે દિવ્ય તેજમાંજ શ્રી પદ્માવતી દેવીનો, શ્રીવેંકટેશ્વર ભગવાનનો આવિર્ભાવ થયો.

॥ શ્રીપાદ શ્રી વલ્લભનો જય જયકાર હો ॥
॥ અધ્યાય ૨૮ સમાપ્ત ॥

॥શ્રીપાદરાજં શરણં પ્રપદ્યે ॥

અધ્યાય -૨૯

શ્રીપાદ શ્રીવલ્લભનો દિવ્ય ઉપદેશ

અમે કુરુગડ્ડીમાં શ્રીપાદપ્રભુનાં દર્શન કરી તેમની આજ્ઞાથી તેમની સમીપ બેઠા. ત્યારે શ્રીપાદ પ્રભુએ કહ્યું : અનન્ય ભાવથી મારા શરણ આવનાર સાધકોનું હું હંમેશા રક્ષણ કરું છું. હે શ્રોતાઓ (અને ગ્રંથ વાંચકો) આ દેશકાળ મારા હાથના દડા જેવો છે. કયાં પણ થનારી, ભૂતકાળમાં ઘટેલી અને ભવિષ્યકાળમાં થનાર ઘટનાઓને હું બદલી શકું છું. હું દેશકાળનો શાસન કર્તા છું.

તમારામાં સ્થિત ચૈતન્ય - સંસ્કાર ના પ્રકાર અનુસાર તમને મારા વિશે જ્ઞાન થશે. સર્વ ધર્મનો પરિત્યાગ કરી, તમારા અંતરમાં રહેલા અંતર્યામીરૂપમાં રહેતા મને અનન્ય ભાવથી શરણે આવવાથી, મારા આદેશ અનુસાર કર્મોનું પાલન કરવાથી હું તમારો સર્વભાર વહન કરી તમને જીવન્મુકત કરીશ.

કેવળ મારા શબ્દ વડે હું સૃષ્ટિનું સંચાલન કરતો હોવાથી હું જ સરસ્વતી સ્વરૂપે પ્રસિદ્ધ થઇશ. કલિયુગમાં માનવ હિરણ્યકશ્યપુ જેવો જ હશે. તેમની સમસ્યા, ભાવના અને આચાર-વિચાર - બધી જ બાબતો અત્યંત કઠણ પ્રકારની હશે. તેમને પ્રકૃતિ વિજ્ઞાનના અનેક સંશોધનોમાં સફળતા મળી હિરણ્યકશ્યપુ જેવું વરદાન પણ સૃષ્ટિ માતા તરફથી મળશે. પરંતુ મારે પ્રહ્લાદ જેવા નિષ્પાપ, નિરપરાધ ભકતોના સંરક્ષણ માટે નરસિંહ નો અવતાર લેવો પડશે. તે માટે હું ''નૃસિંહ સરસ્વતી'' નામરૂપથી હજુ એક દિવ્ય અવતાર લઇ ગંધર્વપુર (ગાણગાપુર) નગરમાં પ્રસિદ્ધ થઇશ.

આટલું કહીને શ્રીપાદપ્રભુ ધ્યાનસ્થ થયા અને તેમણે અમને પણ ધ્યાનમાં બેસવા કહ્યું .

॥ શ્રીપાદ શ્રીવલ્લભનો જય જયકાર હો ॥
॥ અધ્યાય - ૨૯ સમાપ્ત ॥

॥શ્રીપાદ રાજં શરણં પ્રપદ્યે ॥

અધ્યાય -૩૦

શ્રીપાદ શ્રીવલ્લભ મહાસંસ્થાન ના નિર્માણની શ્રીપાદ પ્રભુ દ્વારા ભવિષ્યવાણી

નાથસંપ્રદાય અનુસાર જીવ ચોસઠ શાબર તંત્રનો ઉપયોગ કરી પરમેશ્વર સાથે તાદાત્મ્ય પામી પોતાનો ઉદ્ધાર કરી લે છે. નાથ સંપ્રદાયના આદિગુરુ દત્તાત્રેય ભગવાન જ છે. આપણી સમક્ષ બિરાજમાન શ્રીપાદ શ્રી વલ્લભ એ સાક્ષાત્ દત્તાત્રેય જ છે. ચોપાટમાં ૬૪ ઘર હોય છે. શ્રી મહાવિષ્ણુ, મહાલક્ષ્મી સાથે વૈકુંઠમાં ચોપાટનો દાવ રમે છે.તેનો ગૂઢાર્થ એ જ કે ૬૪ યોનીઓમાં રહેતા વિભિન્ન જીવોનાં જીવન કાર્યો તેમજ કર્મફળ અને તેનું પરિણામગત ક્રિયાઓનું સાક્ષાત્ દર્શન કરે છે. જે - તે જીવના કર્મફળ આધારે તેમના પર અનુગ્રહ કરે છે.

દિવ્ય માનવ થવા માટે આવશ્યક યોગ્યતા

માનવની આધ્યાત્મિક સ્થિતિ પર તેમની ઉન્નતિ નો વેગ આધાર રાખે છે. પ્રત્યેક જીવની દિવ્યાત્મા થવાની આકાંક્ષા હોય છે. આ માર્ગે અગ્રેસર થવા યોગ પદ્ધતિ, મંત્ર જપ, યજ્ઞયાગાદિ કર્મ, ધર્મ કાર્ય સંપન્ન કરવું, ઇત્યાદિ પદ્ધતિઓનો આધાર લઇ શરીરની આત્મજ્યોતિને પ્રકાશમય કરવી જોઇએ. આ પ્રકાશ પર નાડી શુદ્ધિ અવલંબે છે. નાડી શુદ્ધિના સ્તર પર મનુષ્યને વિવિધ શારીરિક, માનસિક, આધ્યાત્મિક શક્તિઓ પ્રાપ્ત થાય છે. તે તે શક્તિઓનો વિકાસ થાય એટલે સાધકોને કરેલા ધાર્મિક કર્મો અનુસાર દેવાનુગ્રહ પ્રાપ્ત થાય છે.

શ્રીપાદપ્રભુએ વધુમાં કહ્યું : હે શંકર ભટ્ટ, ભવિષ્યમાં મારું મહાસંસ્થાન શ્રી પીઠિકાપુરમ્માં મારા જન્મ સ્થળે જ નિર્માણ થશે. શ્રી પીઠિકાપુર, શ્યામલાંબાપુર અને વાયસપુર અગ્રહાર આ ત્રણે ભળીને એક મહાનગર બનશે. મારા દેવસ્થાનનું દર્શન કરવા કીડીઓની જેમ ભકતો ઉભરાશે. કલિયુગમાં અનેક આશ્ચર્યો થશે. વસિષ્ઠ મહામનુનિના અંશ થકી જન્મેલો એક સાધક શ્રીપાદશ્રીવલ્લભ ના પૂજારી તરીકે નિમણુંક પામશે. તેની સાથે હું કેટલી દિવ્ય લીલાઓ કરીશ તેને કોઇ સીમા નથી. ક્ષણે ક્ષણે દિવ્ય લીલા અને દિવ્ય વિનોદ ચાલતાં જ રહેશે. આ પ્રમાણે કહીને શ્રીપાદ પ્રભુએ મંદહાસ્ય કર્યું. તેને જોવા માટે હજારો જન્મો પણ અપૂરતા જ રહે.

॥ શ્રીપાદ શ્રીવલ્લભનો જયજયકાર હો ॥

॥ અધ્યાય - ૩૦ સમાપ્ત ॥

॥શ્રીપાદ રાજં શરણં પ્રપદ્યે ॥

અધ્યાય -૩૧

દસ મહાવિદ્યાઓનું વર્ણન

અમે રોજ સાંજે શ્રીપાદપ્રભુની આજ્ઞાથી કૃષ્ણાનદીના આ કિનારે આવી અહીં જ વાસ્તવ્ય કરતા. સવાર થતાં જ સ્નાન, સંધ્યાથી પરવારી શ્રીપાદપ્રભુના સાંન્નિદ્યમાં જતા. આ પ્રકારના અલભ્ય સત્સંગમાં શ્રીપ્રભુનું પ્રસાદરૂપી દર્શન થતું, નિત્યનૂતન યોગાનુભવ થતાં અને દિવ્ય રહસ્યોનું ઉદ્‌ઘાટન થતું. દેવી તત્વની ઉપાસના દસ મહાવિદ્યારૂપે જ થાય છે તેમ અમે સાંભળ્યું હતું. આ દસ મહાવિદ્યારૂપોની સંપૂર્ણ માહિતી આપવા શ્રી ચરણે નમ્ર પ્રાર્થના કરી. શ્રીપાદ.પ્રભુએ કહ્યું : શંકરભટ્ટ, શ્રી વિદ્યાની ઉપાસના અત્યંત શ્રેષ્ઠ છે. પુરાતન કાળમાં હયગ્રીવ (વિષ્ણુના અવતાર) ની કૃપાથી અગત્સ્ય ઋષિને શ્રી વિદ્યાનું જ્ઞાન થયું. તેમણે આ વિદ્યા પોતાની પત્ની લોપામુદ્રાને આપી. લોપામુદ્રાદેવીએ આ વિદ્યાનો સઘન અભ્યાસ કરી તેનો ગૂઢાર્થ (રહસ્ય) અગત્સ્ય ઋષિને કહ્યો. આ રીતે તેઓ પરસ્પર એકબીજાના ગુરુ થયા.

લોપામુદ્રા અને અગત્સ્ય ઋષિનું ચરિત્ર

વિદર્ભ દેશના રાજાને ઘણા વર્ષો સુધી સંતાનપ્રાપ્તિ ન થઇ. અગસ્ત્ય ઋષિના તપોબળથી રાજાને એક કન્યારત્ન પ્રાપ્ત થયું. તે કન્યાનું નામ લોપામુદ્રા રાખવામાં આવ્યું. લોપામુદ્રા કાળાંતરે ઉપવર થઇ ત્યારે અગત્સ્ય ઋષિએ લગ્ન માટે કન્યાની માંગણી કરી. વર અને વધૂ વચ્ચેની ઉંમરમાં ખાસ્સો તફાવત જોતાં રાજા વિચારમાં પડયો. કુમળા વયની કન્યાનો વિવાદ એક વૃદ્ધ મુનિ સાથે કેવી રીતે કરવો તે વિશે રાજા ચિંતામાં હતો. છેવટે તે વિશે તેણે પોતાની કન્યાનો

વિચાર જાણવા પ્રયત્ન કર્યો. કન્યાએ એક પણ ક્ષણનો વિલંબ ન કરતાં જવાબ આપ્યો : પિતાજી, અગસ્ત્ય ઋષિ માટે જ મારો જન્મ થયો છે. હું તેમની સાથે જ લગ્નગ્રંથીથી જોડાઇશ. રાજાએ બંનેની સંમતિ જોઇ બંનેનું લગ્ન કર્યું.

રાજકન્યા લોપામુદ્રાએ રાજમહેલનો ત્યાગ કરી વલ્કલ પરિધાન કરી અગત્સ્ય મુનિ સાથે તપ કરવા વનમાં ગઇ. કાળાંતરે અગત્સ્ય ઋષિએ લોપામુદ્રા સાથે શાસ્ત્રવિહિત શરીરસંગ કરવા ઇચ્છા વ્યક્ત કરી. લોપામુદ્રાએ જવાબ આપ્યો : નાથ, હું લલિતા(દેવી) સ્વરૂપની ઉપાસના કરી લલિતા સ્વરૂપજ થઇ છું. આપ પણ શિવોપાસના કરી શિવરૂપ થશો પછીજ તમારી ઇચ્છા પૂર્ણ કરીશ. અગત્સ્ય ઋષિએ ઘોર તપસ્યા કરી શિવસ્વરૂપ પ્રાપ્ત કર્યું. તે પછી ઋષિએ લોપામુદ્રા પાસે પોતાની ઇચ્છા દોહરાવી.

લોપામુદ્રાએ પતિને કહ્યું : હે નાથ, મેં એક રાજકુટુંબમાં જન્મ લીધો છે. આથી ક્ષત્રિયને શોભે તે રીતે ધન, આભૂષણો, રેશમી વસ્ત્રો, સુગંધી દ્રવ્યો અને ઇતર ઉપભોગ્ય વસ્તુઓ વગર મારાથી સંગ કરવો યોગ્ય નથી. આથી આ સર્વ વસ્તુઓ તમે એકઠી કરો તેમજ તમારા માટે રેશમી કિંમતી વસ્ત્રો લાવો. આ બધી વસ્તુઓ લાવ્યા પછી જ તમારી ઇચ્છા પૂરી થશે.

ધન સંપાદન કરવા અગત્સ્ય ઋષિ ઇલ્વલ નામના રાક્ષસ પાસે ગયા. તેને પોતાની માયા વડે પોતાનો બનાવી તેની પાસેથી ધન, દાગીના, વસ્ત્રો, આભૂષણો મેળવી અગત્સ્ય ઋષિએ પોતાના તપોબળથી સમગ્ર સમુદ્રને પોતાના કમંડલૂમાં ભરી લીધો હતો. અને તેને પી ગયા. અગત્સ્ય ઋષિએ વિંધ્ય પર્વતના ગર્વનું હરણ કર્યું હતું. દક્ષિણ ભારતમાં હજુ પણ અગત્સ્ય ઋષિને એક મહાન સિદ્ધ પુરુષ માનવામાં આવે છે. ઘણે સ્થળે તેમનાં મંદિરો આવેલાં છે. શ્રીપાદપ્રભુએ કહ્યું : હું જયારે કલ્કિ અવતાર લઇશ ત્યારે પરશુરામની જેમ જ તેમને ગુરુસ્થાન આપીશ.

દસ મહાવિદ્યા

શ્રીપાદપ્રભુએ કહ્યું : ''કાલી'' આ દસ મહાવિદ્યાનું પ્રથમ રૂપ છે. ''મહાકાલી'' આ સમસ્ત વિદ્યાની આદિદેવતા છે. તેની વિદ્યામય વિભૂતિને જ મહાવિદ્યા કહે છે. એક સમયે હિમાલયમાં માતંગઋષિના આશ્રમે સર્વ દેવતાઓએ મહામાયાની સ્તુતિ કરી. તે સમયે અંબિકાએ ''મતંગવનિતા'' સ્વરૂપમાં દર્શન આપ્યાં. તેનો વર્ણ કાજળ જેવો શ્યામ હોવાથી તેનું નામ ''કાલિકા'' પડયું. તેણે શુંભ-નિશુંભ રાક્ષસનો વધ કર્યો. તેનો વર્ણ કાળાશ પડતા આકાશી (નીલ) રંગનો હોવાથી તેનું નામ ''તારા'' પણ છે. કોઇ પણ સંકલ્પ અથવા ફળીભૂત ન થએલી યોગ સાધના અલ્પકાળમાં ધ્યેય પૂર્તિ તરફ પહોંચે તે માટે કાલીમાતાની ઉપાસના કરવામાં આવે છે. આ સાધના કાળ દરમ્યાન કાલી માતાના સાધકનો શરીરને અત્યંત દાહ થાય છે. તે દાહને સાધકે સહન કરવો પડે છે. આ સાધના કાળ દરમ્યાન કાલી માતાની ઉપાસના કરવામાં આવે છે.

દસ મહાવિદ્યાનું બીજું રૂપ ''તારા'' દેવીનું છે. આ માતા મોક્ષદાયિની, સર્વ પ્રકારનાં દુઃખોમાંથી તારનારી હોવાથી જ તે ''તારા'' નામથી પ્રખ્યાત થઇ. આ દેવીનું બીજું નામ ''નીલ-સરસ્વતી''પણ છે. ભયંકર વિપત્તિમાંથી તે ભકતોનું રક્ષણ કરનારી હોવાથી યોગીજનો તેની ''અગ્રતારા'' સ્વરૂપમાં આરાધના કરે છે. વસિષ્ઠ મહર્ષિએ પણ તારાદેવીની ઉપાસના કરી હતી. ચૈત્ર સુદ નોમની રાત્રીને તારારાત્રી કહે છે.

દસ મહાવિદ્યાનું ત્રીજુ રૂપ ''છિન્નમસ્તકા દેવી'' નું છે. આ અત્યંત ગોપનીય એવું રૂપ છે. એક વખત આ દેવી પોતાની સખીઓ સાથે મંદાકિની નદી પર સ્નાન માટે ગઇ. તેના દ્વારપાળોએ ભોજન વિશે પૂછતાં તેણે તલવાર વડે પોતાનોજ શિરચ્છેદ કર્યો. તેનું શિર ડાબા હાથમાં આવી પડયું. તેના ધડમાંથી રક્તધારાઓ નીકળી. બે રક્તધારાઓને બે સખીઓએ પ્રાશન કરી જયારે ત્રીજી રકતધારા દેવીના મસ્તકે પ્રાશન કરી. તે દિવસથી આ દેવીનું નામ છિન્ન મસ્તકા પડયું. હિરણ્યકશ્યપુ આદિ દાનવ આ દેવીના ઉપાસક હતા.

દસ મહાવિદ્યાઓનું ચોથું રૂપ ''ષોડશી મહેશ્વરી'' છે. આ દેવીનું અંતઃકરણ માખણ જેવું મુલાયમ હોઇ તે અત્યંત દયાવાન છે. આ દેવીના આશ્રયે ગએલા સાધકોને જ્ઞાન પ્રાપ્તિ ત્વરિત થાય છે. વિશ્વના સકલ મંત્ર-તંત્રના નિર્માણ કર્તાઓ આ દેવીના જ ઉપાસક હોય છે. આ ષોડશીમહેશ્વરી દેવીનું વર્ણન વેદો પણ કરી શકયા નથી. તે ''નેતિ, નેતિ'' એમ કહી શાંત થયા. આ પ્રસન્નવદના માતા ભક્તોના સકલ મનોરથો પૂર્ણ કરે છે. આ ભગવતીની ઉપાસનાથી ભોગ અને મોક્ષ બંનેની પ્રાપ્તિ થાય છે.

દસ મહાવિદ્યાઓ પૈકી પાંચમું રૂપ ભુવનેશ્વરી દેવીનું છે. (ગુજરાતમાં ગોંડલમાં આ દેવીનું મંદિર આવેલું છે.) સપ્તકોટિ મહામંત્ર આ દેવીના ઉપાસક છે. આ દેવીની કાલિતત્વથી શરૂ કરી કમલા તત્વ સુધીની દસ અવસ્થાઓ હોય છે. તેમાંથી અવ્યકત ભુવનેશ્વરી વ્યકત થઇ બ્રહ્માંડનું રૂપ ધારણ કરી શકે છે. પ્રલયકાળે કમળથી એટલે કે વ્યકત જગતથી ક્રમે ક્રમે લય પામી કાલી આ મૂળ સ્વરૂપમાં પરિવર્તન પામે છે. માટે આ દેવીને કાળની જન્મદાત્રી પણ કહે છે.

દસ મહાવિદ્યાઓ પૈકી છઠ્ઠું રૂપ ''ત્રિપુર ભૈરવી'' નું છે. મહાકાળને શાંત કરી શકનારા આ શક્તિ સ્વરૂપને જ ત્રિપુર ''ભૈરવી'' કહે છે. આ ત્રિપુર ભૈરવી નરસિંહ ભગવાનની ''ગંગા

લહરી'' કાવ્ય લખનાર કવિ જગન્નાથ પંડિતને હેરાન કરવા તેમના વિરોધીઓએ છિન્ન મસ્તક દેવીના સાધક દ્વારા પ્રયત્ન કર્યો હતો. પરંતુ જગન્નાથ પંડિતને કોઇ હાનિ પહોંચી ન હતી. મોગલ બાદશાહ અકબરના સમયની આ વાત છે.

અભિન્ન શક્તિ છે તેમ શાસ્ત્રોમાં વર્ણન છે. સૃષ્ટિમાં પરિવર્તનની પ્રક્રિયા હંમેશા ચાલુ જ હોય છે. આ પ્રક્રિયામાં આકર્ષણ અને અપાકર્ષણ (વિકર્ષણ) આ બે મૂળ કારણ સ્વરૂપ હોય છે. આ પ્રત્યેક ક્ષણે થનારી ક્રિયા છે. આ ત્રિપુર ભૈરવીની રાત્રીનું નામ કાલરાત્રી અને ભૈરવનું નામ કાળ ભૈરવ છે. આ બંનેના સંયુકત સ્વરૂપથી જ મારો આગામી નૃસિંહ સરસ્વતી અવતાર થવાનો છે. આ અવતાર મહાયોગીઓ માટે ત્રિપુર ભૈરવી અને કાલભૈરવનાથ અવતાર માનવામાં આવશે.

દસ મહાવિદ્યાઓ પૈકી સાતમું રૂપ ધૂમ્રાવતી છે. આ ધૂમ્રાવતી એ ઉગ્રતારા જ છે. આ દેવીને શરણે જનાર સાધકોનાં સમગ્ર સંકટો નષ્ટ થઇ તેની કૃપાથી સમગ્ર સંપત્તિ પ્રાપ્ત થાય છે.

દસ મહાવિદ્યાઓ પૈકી આઠમું રૂપ ''બગલામુખી દેવ'' છે. ઐહિક, પારલૌકિક, દેશ, સમાજના અરિષ્ટ નિવારણ માટે તેમજ શત્રુ નાશ માટે આ દેવીની ઉપાસના કરવામાં આવે છે. વિષ્ણુ ભગવાન, પરશુરામ આ દેવીના ભકત હતા. શ્રી તિરુમલાક્ષેત્રના શ્રી વેંકટેશ્વર ભગવાને આ દેવીની માતા સ્વરૂપે આરાધના કરી હતી.

દસ મહાવિદ્યાઓ પૈકી નવમું રૂપ ''માતંગી'' માતાનું છે. મનુષ્યના ગૃહસ્થ જીવનને સુખી કરી પુરુષાર્થ સિદ્ધ કરવા માટે શક્તિ માતંગી માતા આપે છે. આ દેવીને માતંગ ઋષિની કન્યા પણ માનવામાં આવે છે.

દસ મહાવિદ્યાઓ પૈકી દસમું રૂપ ''કમલાલયા'' માતાનું છે. આ દેવી સુખ, સમૃદ્ધિ પ્રદાન કરનાર દેવતા છે. ભાર્ગવ મુનિએ આ માતાની આરાધના કરી હતી. આથી તે ભાર્ગવી નામથી પણ પ્રખ્યાત છે. આ દેવીની કૃપાથી પૃથ્વીનું પતિત્વ તેમજ પુરુષોત્તમત્વ આ બંનેનો લાભ થાય છે. આજ દેવી શ્રી વેંકટેશ્વર ભગવાન સાથે પદ્માવતી સ્વરૂપે તિરુમલા ક્ષેત્રમાં હોય છે.

શ્રીપાદ પ્રભુએ વધુમાં કહ્યું : દસ મહાવિદ્યા સ્વરૂપિણી અનઘાદેવી અને તેના પ્રભુ અનઘ (એટલે સાક્ષાત્ દત્તભગવાન) ની અર્ચના કરતાં અષ્ટસિદ્ધિની પ્રાપ્તિ થાય છે. પ્રત્યેક મહિનાની વદ આઠમના રોજ અનઘાષ્ટમી માનીને અનઘા માતાની પૂજા અર્ચા કરવી. આ પ્રમાણે આરાધના કરવાથી સર્વ મનોકામના પૂર્ણ થાય છે. શ્રીપાદ પ્રભુએ કહ્યું : હે શંકરભટ્ટ, તેં રચેલા શ્રીપાદશ્રીવલ્લભ ચરિત્રામૃતનું પારાયણ કરી તે પછી આવતી શુકલ કે કૃષ્ણ આઠમના રોજ ''અનઘાષ્ટમી'' નું વ્રત કરી અગિયાર ગૃહસ્થોઓને ભોજન આપવું અથવા તેમના માટે પૂરતું સીધાનું દાન કરવું. આ પ્રકારના પારાયણથી અને અન્નદાનથી ફળ પ્રાપ્તિ નિશ્ચિત થાય છે.

ચરિત્રામૃતનો પારાયણ મહિમા

શ્રીપાદપ્રભુએ વધુમાં કહ્યું : શ્રી ચરિત્રામૃત આ કેવળ ગ્રંથ છે તેમ માનવું નહીં. આ એક સજીવ મહાચૈતન્યનો પ્રવાહ છે. તમે જયારે આ ગ્રંથનું પારાયણ કરો છો ત્યારે તેના પ્રત્યેક અક્ષરની શક્તિ મારા ચૈતન્યમાં પ્રવાહિત થાય છે. તમારી જાણ બહાર મારી સાથે ભાવનાથી સંબંધ જોડાય છે. તેથી તમારી ધર્માનુરૂપ સર્વ ઇચ્છા મારી કૃપાથી પૂર્ણ થાય છે. આ ગ્રંથરાજને તમારા પૂજાઘરમાં ફકત મૂકવાથી પણ તેમાંથી શુભ સ્પંદનો નીકળતાં રહે છે. આ સ્પંદનો દુષ્ટશક્તિને; દુર્દૈવને લાવતી શક્તિઓને નસાડી મૂકે છે.

શ્રીપાદ શ્રી વલ્લભ ચરિત્રામૃતની જાણતાં કે અજાણતાં નિંદા કરવાથી નિંદા કરનાર વ્યક્તિનું પૂર્વ પુણ્યફળ ઘમંડિવતા લઇ લે છે અને યોગ્ય એવા જીવોને વહેંચી આપે છે. આ રીતે શ્રદ્ધાવંત ગરીબ ભકત ભાગ્યવંત થાય છે. અને અશ્રદ્ધાવાન વ્યક્તિ ગરીબ થાય છે. આ ગ્રંથ અક્ષરસત્ય છે. તે માટે આ ગ્રંથ જ સ્વતઃ પ્રમાણ છે. જિજ્ઞાસુ લોકો તેની પરીક્ષા લઇ શકે છે. મનમાં કોઇ મનોકામના રાખીને ગ્રંથનું પારાયણ કરીએ તો પણ ચાલે. પોતાનું જીવન શુદ્ધ કરવા માટે અત્યંત શ્રદ્ધા ભક્તિભાવથી આ ગ્રંથનું પઠન કરવું.

॥ શ્રીપાદશ્રીવલ્લભનો જય જયકાર હો ॥

॥ અધ્યાય ૩૧ સમાપ્ત ॥

॥ શ્રીપાદ રાજ શરણં પ્રપદ્યે ॥

અધ્યાય - ૩૨

નવનાથ વર્ણન

નવનાથનો વૃત્તાંત

શ્રીપાદ શ્રીવલ્લભનાં દિવ્યચરણોનો સ્પર્શ કરી મેં (શંકર ભટ્ટે) તેમને પ્રશ્ન કર્યો : મહાપ્રભુ, નવનાથ નામથી પ્રસિદ્ધ એવા સિદ્ધ યોગીઓ બધાજ શ્રીદત્ત ભગવાનના અંશાવતાર છે તેમ મેં સાંભળ્યું છે. તેમના વિશે સવિસ્તર માહિતી અમને આપો તેવી શ્રી ચરણે નમ્ર પ્રાર્થના.

શ્રી નવ નાથનું નામ સાંભળતાજ શ્રીપાદ પ્રભુના બંને નેત્રોમાંથી અમૃતવૃષ્ટિનો પ્રવાહ છલકાતો બહાર આવી રહ્યો છે તેમ અમને લાગ્યું તેમની દૃષ્ટિમાંથી પ્રેમ ચૈતન્ય પ્રવાહિત થતું હતું. મહાપ્રભુ અત્યંત આનંદથી બોલ્યા : શ્રોતાઓ, મચ્છિંદ્ર, ગોરક્ષ, જાલંધર, ગહની, અડબંગ, ચૌરંગ, ભર્તરી, ચર્પટ અને નાગનાથ આ નવનાથ છે. તેમના સ્મરણ માત્રથી શુભ ફળ મળે છે. શ્રી દત્ત ભગવાનની અપાર કૃપા નવનાથનું સ્મરણ કરનાર પર હોય છે. કલિયુગના પ્રારંભ પહેલાં (દ્વાપરના અંતમાં) શ્રીકૃષ્ણે ઉદ્ધવ જેવા મહાન ભકત અને સમસ્ત યાદવો સાથે ચર્ચા કરી આ જે નવનાથ તરીકે ઓળખાતા નવ નારાયણનું સ્મરણ કર્યું.

ઋષભ ચક્રવર્તીને સો પુત્રો હતા. તેમાંથી નારાયણના અંશથી જન્મેલા નવ પુણ્યાત્માઓ નવ નારાયણ તરીકે ઓળખાય છે. તેમના નામ આ પ્રમાણે છે. (૧) કવિ નારાયણ (૨) હરિ નારાયણ (૩) અંતરિક્ષ નારાયણ (૪) પ્રબુદ્ધ નારાયણ (૫) પિપ્પલાયન નારાયણ (૬) આવિર્હોત્ર નારાયણ (૭) દ્રુમિલ નારાયણ (૮) ચમસ નારાયણ અને (૯) કરભાજન નારાયણ.

આ બધા જ અવધૂત સ્થિતિમાં રહેતા સિદ્ધ પુરુષો હતા. મારી આજ્ઞાથી આ નવ નારાયણોએ ધર્મ - સંસ્થાપનાર્થ નવનાથ ના નામરૂપથી પૃથ્વી પર ફરી અવતાર ધારણ કર્યા. પ્રથમ પુત્ર કવિ નારાયણ મચ્છિંદ્રનાથ નામથી જન્મ્યા. અંતરિક્ષ - જાલંદરનાથ નામથી જન્મ્યા. પ્રબુદ્ધ નારાયણ જાલંદરના શિષ્યરૂપે કાનિફનાથ નામથી જન્મ્યા. પિપ્પલાયન - ચર્પટનાથ નામથી જન્મ્યા. આવિર્હોત્રે નાગેશનાથ નામથી જન્મ લીધો. દ્રુમિલ, ભર્તરિનાથ નામથી જન્મ્યા. ચમસ - રેવણનાથ નામથી જન્મ્યા. કરભાજન ગહિની નાથ નામથી જન્મ્યા. સૃષ્ટિ પર અનેક સ્થળે બ્રહ્મદેવનું વીર્ય પડયું. તે દ્વારા અનેક ઋષિઓ જન્મ લેશે તેમ વ્યાસ મહર્ષિએ તેમના ''ભવિષ્યપુરાણ'' ગ્રંથમાં કહ્યું છે.

ઉપરિચર નામનો એક વસુ હતો. તેણે એક વખત ઉર્વશીને જોઇ અને તેના પર અત્યંત મોહિત થયો. તે સમયે તેનું વીર્યસ્ખલન થયું અને યમુના નદીના જળમાં પડયું. તેને એક માછલી ગળી ગઇ. તે માછલી દ્વારા મચ્છિંદ્રનાથનો જન્મ થયો.

કામદેવ (મન્મથ) ને ભગવાન શિવે ક્રોધિત થઇ પાતાના લલાટાગ્નિથી બાળીને ભસ્મ કર્યો. તે ભસ્મમાં સૂક્ષ્મ રૂપથી મન્મથ(કામદેવ) નો આત્મા હતો. બૃહદ્રથ રાજાએ જયારે યજ્ઞ કર્યો ત્યારે યજ્ઞકુંડમાંથી જાલંદરનાથનો આવિર્ભાવ થયો.

રેવા નદી એટલે આપણે જેને નર્મદા કહીએ છે તે. નદીમાં પડેલા બ્રહ્મવીર્યથી રેવણનાથનો જન્મ થયો. એક વખત બ્રહ્મવીર્ય એક નાગના માથા પર પડયું. તેને ભક્ષ્ય સમજી નાગણે ખાધું. તેનાથી તે નાગણને ગર્ભ રહ્યો. તે સમયે જનમેજય રાજાએ મોટા મોટા સર્પોનો નાશ કરવા માટે સર્પયા આરંભ્યો હતો. બ્રાહ્મણોના મંત્ર ઉચ્ચારણ સાથે સેંકડો નાગ યજ્ઞકુંડમાં પડીને ભસ્મ થતા હતા. આ ભયાનક સર્પયાગથી બચવા માટે તક્ષક કન્યાને મોટા વડની બખોલમાં આશ્રય આપવામાં આવ્યો. તે ગર્ભપિંડમાંથી આવિર્હોત્રનો જન્મ થવાનો હોવાથી તે ઇંડાને વડની બખોલમાં મૂકી તક્ષકકન્યા (નાગણ) બીજે સ્થાન જતી રહી. યથા સમયે તે ઇંડામાંથી વટસિદ્ધ નાગનાથનો જન્મ થયો.

મચ્છિંદ્રનાથ ભારતભરમાં દેશસંચાર કરતા હતા ત્યારે તેમનાં દર્શન કરવા અનેક લોકો આવતા. એક વાંઝણીએ પોતે નિઃસંતાન હોવાનું કહી કૃપા કરવા મચ્છિંદ્રનાથને વિનંતી કરી. મચ્છિંદ્રનાથે તે માટે વિભૂતિ મંત્રીને આપી પરંતુ પાછળથી તે સ્ત્રીને અશ્રદ્ધા ઉત્પન્ન થવાથી તેણે તે મંત્રવિભૂતિ ઉકરડામાં ફેંકી દીધી. તે મંત્રવિભૂતિની અમોઘ શક્તિથી તેમાંથી ગોરક્ષનાથનો જન્મ થયો.

પાર્વતીના વિવાહ સમયે ગોરપદુ કરનાર બ્રહ્મદેવ પાર્વતીનું અપ્રિતમ સૌંદર્ય જોઇ તેના પર મોહિત થયા અને તેમનો વીર્ય સ્રાવ થયો. આનાથી તેમને ખૂબજ લજજા આવી અને તેમણે તે વીર્ય જાંઘ પર લૂંછી નાંખ્યુ. તે વીના સાઇઠ હજાર ભાગ થયા અને તેમાંથી વાલખિલ્ય નામથી સાઇઠ હજાર ઋષિઓ જન્મ્યા. તેમાંથી થોડો અંશ વધ્યો હતો. તેને કચરો સમજી ભાગિરથી નદીમાં ફેંકવામાં આવ્યો. તે કચરો નદી કિનારાના ઘાસમાં ફસાઇ ગયો. તેમાં પિપ્પલાયનનો આત્માએ પ્રવેશ કર્યો અને ચર્પટનાથનો જન્મ થયો.

કોલિકમુનિએ પોતાની પર્ણકુટીમાંથી બહાર જતાં પોતાનું ભિક્ષાપાત્ર પર્ણકુટીની બહાર મૂકયું. તે જ સમયે સૂર્યનું તેજ તે પાત્રમાં પડયું. તે મુનિએ પણ જાણ્યું. તેમણે તે પાત્ર સંભાળીને રાખ્યું. ભર્તરિનો અર્થ ભિક્ષાપાત્ર એમ થાય છે. તે પાત્રમાંથી એક નવનાથ યોગીનો જન્મ થયો. તેમનું નામ ભર્તરીનાથ પડયું.

હિમાલયના ઘનઘોર જંગલમાં એક હાથી નિદ્રાવશ હતો. એક દિવસ બ્રહ્મદેવ સરસ્વતી પર મોહિત થયા અને તેમનું વીર્ય દ્રવ્યું. તે વીર્ય નિદ્રાવશ હાથીના કાનમાં પડયું. ત્યાં કાનમાં જ પ્રબુદ્ધને જીવન પ્રાપ્ત થઇ તેણે જન્મ લીધો. કાનમાંથી જન્મ લીધો હોવાથી તેનું નામ કર્ણકાનિફ પડયું.

બાળગોરક્ષ સંજીવની મંત્રનો જપ કરતો હતો અને તેણે માટીનું એક મનુષ્યા કાર પૂતળું બનાવ્યું. તે પૂતળામાં કરભાજનને સંજીવન મંત્રથી જીવન પ્રાપ્ત થયું. તે પૂતળું જીવતું થયું. તેનું નામ ગહિનીનાથ પડયું.

શ્રીકૃષ્ણની આજ્ઞાઅનુસાર નવ નારાયણોએ પોતાનું સ્થૂળ શરીર મંદ પર્વત પર સમાધિ અવસ્થામાં સંભાળી રાખ્યું અને અંશ અવતારથી નવનાથ નામરૂપથી પૃથ્વી પર જન્મ લીધો. ધર્મસંસ્થાપનાનું મહાન કાર્ય કરવા માટે જ આ નવનાથનું અવતરણ થયું. શ્રીપાદપ્રભુ દ્વારા નવનાથના જન્મ સંબંધી આશ્ચર્યજનક વિવેચન સાંભળી અમે મંત્રમુગ્ધ થયા. અમે શ્રીપ્રભુના ચરણે નતમસ્તક થઇ તેમનો જયજયકાર કર્યો.

તે પછી મેં શ્રીપાદ પ્રભુને પ્રશ્ન કર્યો : પ્રભુ, નવ નાથના અવતાર એ નવ નારાયણના અંશ અવતાર છે તેમ આપે કહ્યું. નવનાથ અને નવનારાયણ આ બંનેમાં કોઇ ફરક છે ? અમારા તરફ પોતાની દિવ્ય, પ્રેમળ દૃષ્ટિથી જોઇને શ્રીપાદપ્રભુએ મંદહાસ્ય કર્યું અને કહ્યું : શ્રોતાઓ, સમસ્ત સૃષ્ટિના મહાસંકલ્પનું સ્વરૂપ હું જ છું. દેવી દેવતાઓ દ્વારા કામ કરવાના સંકલ્પ પણ મારા મહાસંકલ્પના અંશ માત્ર હોય છે. આ અંશમાત્રના સંકલ્પને થોડું ઘણું સ્વાતંત્ર્ય હોય છે. આ સ્વાતંત્ર્ય, ખેતરમાં ઝાડને બાંધેલી ગાયને ચરવા માટે જે સ્વાતંત્ર્ય હોય છે તેટલું જ છે. તે જ પ્રમાણે ધર્મસૂત્રોને અનુસરી અંશાવતારોને સ્વાતંત્ર્ય આપવામાં આવે છે. સંકલ્પ માત્ર મૂળતત્વમાંથી જ આવે છે. તેમનું યોગ્ય પ્રકારે નિયંત્રણ કરવું તે અંશાવતારનું કાર્ય હોય છે.

કોઇ પણ સમસ્યા નિર્માણ થાય ત્યારે અંશાવતાર તે સમસ્યાના નિરાકરણ માટે મૂળતત્વ પાસે નિવેદન કરવા લઇ આવે છે. મૂળતત્વ પાસેથી અનુમતિ લઇ જીવોનું કલ્યાણ કરે છે. આ અંશાવતારમાં રાગ, લોભ, મદ, મત્સર, અહંકાર જેવા માનવી દુર્ગુણો હોતા નથી. આથી મૂળ તત્વની કાર્ય સમર્થતા અંશાવતારમાં પણ જોવામાં આવે છે. આ જ કારણથી અંશાવતાર અને પૂર્ણાવતાર આ બંનેમાં કોઇજ નથી.

॥ શ્રીપાદ શ્રીવલ્લભનો જય જય કાર હો ॥

॥ અધ્યાય ૩૨ સમાપ્ત ॥

॥ શ્રીપાદ રાજં શરણં પ્રપદ્યે ॥

અધ્યાય – 33

રમણી અને નરસિંહરાયડુનો વિવાહ

શ્રીપાદ પ્રભુએ સ્વયં સંપન્ન કરાવ્યો

(શંકરભટ્ટ અને ધર્મગુપ્ત)

અમે બંનેએ શ્રીપાદ પ્રભુની આજ્ઞા લીધી. તેઓએ કહ્યું : ભાઇઓ, હવે તમે અહીંથી પ્રસ્થાન કરી શ્રી પીઠિકાપુર જાવ. મારા મંગળ આશીર્વાદ તમારી સાથે છે. શ્રી મહાગુરુની આજ્ઞા શિરસાવંદ્ય માનીને અમે બંને ભક્તો કૃષ્ણા નદી પાર કરી સામેના કિનારે પહોંચ્યા. ત્યાં અમે એક શિલા પર શ્રીપાદપ્રભુની પદમુદ્રા ઉપસેલી જોઇ. શ્રીપાદ શ્રીપ્રભુ નિત્ય તે જ શિલા પર ઊભા રહી સૂર્યનમસ્કાર કરતા. શ્રીચરણનાં ચરણ કમળ જોઇ અમને આશ્ચર્ય થયું અને અતિ આનંદ પણ થયો.

અમે પંચદેવ પહાડ ગામે પહોંચ્યા. ત્યાં અલ્પ ઉપહાર કરી ત્યાંથી આગળના પ્રવાસે પ્રયાણ કર્યું. જૂવારના ખેતરમાં પગદંડીથી ચાલીને જતા ખેતરના માલિકે અમારું સ્વાગત કર્યું. ખાવા માટે અમને મધુર ફળો આપ્યાં અને પીવા માટે મધુર છાશ આપી. ખેતરના માલિકનું નામ નરસિંહ રાયડુ હતું. તેણે રહેવાનું મકાન ખેતરમાં જ બાંધ્યું હતું અને પોતે ત્યાંજ રહેતો હતો. તેણે અમને વિનંતી કરીકે એક દિવસ માટે તેના ઘેર રહીને વિશ્રાંતિ કરવી તથા તેનું આદરાતિથ્ય સ્વીકારવું. અમે તેની વિનંતી અનુસાર તેના ઘેર એક દિવસ રહ્યા. ખેતરના માલિકે શ્રીચરણનો લીલાવૈભવ કહેવાની શરૂઆત કરી :

હે ભક્તો, મારું નામ નરસિંહ રાયડુ છે. નાનપણમાં હું અત્યંત દુબળો અને બીકણ હતો. નાનપણમાંજ મારા માતા-પિતાનું દેહાવસાન થયું. હું મારા મામાની છત્રછાયામાં ઉછેર પામ્યો. મારી મામી ખૂબજ ઉગ્ર સ્વભાવની હતી. ઘરમાં મારે ખૂબ

કામ કરવું પડતું તેમજ ખેતરમાં પણ કામ કરવું પડતું. મારા મામાની એક કન્યા હતી. તેનું નામ રમણી હતું. સમગ્ર ગામમાં અમારી ન્યાતની સર્વ છોકરીઓ કરતાં રમણીનું સૌંદર્ય અપૂર્વ હતું. રમણી સદ્‌ગુણ સંપન્ન હતી અને દેવભકત પણ. શ્રી કૃષ્ણને તે આરાધ્ય દેવ માનતી.

મારી મામી મને વાસી ખોરાક ખાવા આપતી તે રમણીને ગમતું નહીં. મારો આહાર અલ્પ હતો. મારા વિશે ઘરમાં કોઇને આદર જેવું કશું હતું નહીં. કામોના પહાડ તૈયાર હતા. રમણીને મારા પ્રતિ સ્નેહ અને કરુણા હતી. તે મને મધુર ફળો અને તાજું અન્ન મામીની જાણ બહાર ચોરીને આપતી. મામીને તે વાતની ખબર પડતાં જ તે તેને શિક્ષા કરતી. મારા મામાનો સ્વભાવ સારો હતો પરંતુ મામી સામે તેમનું કશું ઉપજતું નહીં. મામી સામે મામા લાચાર હતા.

કેટલીકવાર મામી અમારી ન્યાતના બળવાન છોકરાઓને બોલાવી મને મરાવતી. આ પ્રકારની મારપીટથી મારી દુર્બળતા અને બીક અનેકગણી વધી ગઇ. હું હવે મારથી નાની ઉંમરના પરંતુ સશકત છોકરાઓથી પણ ભય પામતો. તેવા બાળકો મારી મશ્કરી કરી આનંદ લૂંટતા. આ પ્રકારે હું કષ્ટમય જીંદગી જીવતો હતો.

મામાની દીકરી રમણી સૌંદર્યવાન હોવાથી અમારી ન્યાતના લગભગ બધાજ યુવકોની ઇચ્છા તેની સાથે લગ્ન કરવાની હતી. પરંતુ રમણી મારી સાથે લગ્નગ્રંથીથી જોડાવા રાજી હતી. મારી પાસે ધન, સંપત્તિ વિગેરે કશું જ ન હતું. વધુમાં મારું દુર્બળ શરીર અને બીકણ સ્વભાવ. તેથી રમણી સાથે વિવાહ કેવી રીતે શક્ય બને તે એક પ્રશ્ન જ હતો. અમારા મામા ધનવાન, શ્રીમંત હતા. તેઓ સ્વભાવે સારા હતા પરંતુ પૈસાનો તેમને લોભ હતો. મામી સ્વભાવે દુષ્ટ હતી પરંતુ તેના વખાણ કરવાથી તે ફૂલાઇ જતી.

રમણી ગમે તે થાય છતાં હું જ તેનો પતિ થાઉ તે માટે શ્રી કૃષ્ણ ભગવાન પાસે રોજ પ્રાર્થના કરતી. એક દિવસે અમારા ગામમાં એક ઢોંગી સાધુ આવ્યો. તે કાલી માતાનો ભકત હતો અને તેને ભૂત વર્તમાન અને ભવિષ્યકાળનું સંપૂર્ણજ્ઞાન છે તેમ આખા ગામમાં પ્રચાર થયો. તેની પાસે ભૂતકાળ તેમજ ભવિષ્યકાળને જાણવાની વિદ્યા હતી. ગામમાં તેણે કહેલું ભવિષ્ય સોએ સો ટકા સાચું પડયું હતું.

ઢોંગી સાધુએ મામી પર જાદુ કર્યો અને ઘરમાં કાલીપૂજા કરવા માટે મામી સહમત થઇ. સાધુએ તે માટે બધી તૈયારી કરી અને રમણીની કૃષ્ણની મૂર્તિ ઘર બહાર ફેંકવા કહ્યું. મામી તે માટે પણ સહમત થઇ. રમણીથી આ બધું સહન ન થયું. તેના ઇષ્ટનું અપમાન થવાથી તે અત્યંત વિલાપ કરવા લાગી. તે તડપતી હતી પરંતુ ઢોંગી સાધુને કશી પડી ન હતી. ઢોંગી સાધુએ પૂજાની શરુઆત કરી. અનેક કુકડા - મરઘીઓનો બલિ ચઢાવી. કુકડા-મરઘાઓનાં લોહીથી સર્વપૂજાઘર ખરડાઇ ગયું. ઘરમાં માનવ ખોપરી અને સ્મશાન સામગ્રી પણ લાવવામાં આવી. તે પૂજા પૂરી થયે ઘરમાં કોઇ એક સ્થળે વિશેષ અપાર ધનલાભ થશે તેમ તે સાધુએ ખાત્રીપૂર્વક કહીને સર્વને વિશ્વાસમાં લીધા.

તે સાધુને વશીકરણ વિદ્યા પણ આવડતી હતી. તે વિદ્યાની સહાયથી તેણે રમણીનું શીલ હરણ કરવાની યોજના બનાવી. તે માટે તેણે ઘરમાં ચિત્ર-વિચિત્ર પૂજા કરવાનું શરૂ કર્યું. તેથી રમણીની પ્રકૃતિ ક્ષીણ થવા લાગી. તેના વર્તનમાં પરિવર્તન આવ્યું.

મધ્યરાત્રીએ રમણી રકતપાન કરવા લાગી. મરઘા-કુકડાઓ મારીને તેને લોહી પીવા માટે અપાતું. તેના શરીરમાં કાલીમાતા આવી છે આથી તે લોહી પીએ છે. લોહી આપ્યા સિવાય માતા શાંત નહી થાય અને અપાર સંપત્તિ પણ નહીં મળે તેમ સાધુનું કહેવું હતું. તેના શરીરમાંથી કાલી માતા નીકળી ગયા પછી રમણી પૂર્વવત થશે તેમ સાધુએ ઘરપત આપી. ઘરમાં બિભત્સપણાની કોઇ સીમા ન રહી.

રસોઇઘરનું અન્નપાત્ર કુવામાં અચાનક પડતું. મધરાતે ઘરના માણસોને ઘરમાં હાલતાં ચાલતાં હાડપિંજરો દેખાતાં. ચિત્રવિચિત્ર આકારો દેખાતા અને અત્યંત વિકરાળ બિહામણા અવાજ સંભળાતા. અમારું ઘર સ્મશાન ભૂમિ જેવું જ થયું હતું. તે સાધુને ઘરમાંથી હાંકી કાઢવાનું ધૈર્ય-સામર્થ્ય મામામાં ન હતું. આવા પ્રકારનું કષ્ટ થોડા દિવસ સહન કરવાથી અપાર સંપત્તિ મળશે તે આશામાં મામી દિવસો કાઢતી હતી. આમ એકંદરે ચિંતાજનક અને અસમંજસ જેવી પરિસ્થિતિ હતી.

અચાનક એક દિવસે રાત્રીની વેળાએ તે સાધુ રમણી નજીક ગયો. તેનું વશીકરણ થએલું જ હતું. સાધુને ખાત્રી હતી કે જે કહેશે તેજ પ્રમાણે રમણી તેની ઇચ્છા પૂર્ણ કરશે. આ વિચારથી સાધુ રમણીની એકદમ નજીક ગયો. રમણીમાં કયાંકથી અતુલ બળ અને સાહસ આવ્યું. તેણે નજીક પડેલી વજન દાર વસ્તુ ઢોંગી સાધુના માથામાં મારી. સ્વયં રમણીને પણ એવું લાગ્યું ન હતું કે તે આવી રીતે વર્તન કરશે. વશીકરણ કરેલી વ્યકિત પણ આવું વર્તન કરી શકે તે વિશે સાધુને અતિ આશ્ચર્ય થયું.

<u>શ્રીપાદ પ્રભુનું આર્તત્રાણ પરાયણ તત્વ</u>

બીજા દિવસે એક ગરીબ બ્રાહ્મણ યાચક અમારા ઘરના પ્રવેશ દ્વાર સામે ભિક્ષા માટે આવ્યો. ‘‘ અમારે ઘેર ભૂત-પ્રેતનું અપાર વાસ્તવ્ય છે. જોઇએ તો તે ભૂત-પ્રેતને ભિક્ષામાં લઇ જાવ આમ રમણીએ તેને કહ્યું. તે બ્રાહ્મણે તે માટે ના પાડી. તે બ્રાહ્મણનું મુખારવિંદ અત્યંત શાંત અને ઉજજવળ હતું. અમારા

આપવાનો વાયદો કર્યો. પરંતુ તે સમયમાં બ્રાહ્મણ પૈસાની વ્યવસ્થા કરવામાં નિષ્ફળ રહ્યો. આપેલી મુદતમાં બ્રાહ્મણ પૈસાની વ્યવસ્થા કરી ન શક્યો તે માટે તે શાહુકાર બ્રાહ્મણની ઘરવખરી ઘરબહાર ફેંકતો હતો. બ્રાહ્મણ, તેની પત્ની અને બાળકો બધાજ ઉદાસ નજરે જોઇ રહ્યાં હતાં. ગામના સર્વલોકો પણ તમાશાની જેમ પ્રેક્ષક તરીકે સર્વ જોતા હતા. તે પૈકી કોઇપણ ગ્રામજન તે શાહુકારને સાહસ કરી કહી શકતો ન હતો કે બ્રાહ્મણને હજુ થોડા દિવસોની મુદત આપો.

શ્રીપાદ દ્વારા ભક્તિ પરીક્ષા અને ભક્તોનો ઉદ્ધાર

શ્રીધર્મગુપ્તને તે બ્રાહ્મણની પરિસ્થિતિ જોઇ દયા આવી પરંતુ મદદ કરવા તેમની પાસે પૈસા ન હતા. હું (શંકર ભટ્ટ) તો નિર્ધન હતો જ. છતા મેં ધૈર્યથી શાહુકારને કહ્યું : અરે શાહુકાર, આ ગરીબ બ્રાહ્મણ પર દયા કરી તેને બે મહીનાની મુદત આપ. આ સમયમાં શ્રીપાદપ્રભુની કૃપાથી તેનાં કષ્ટ દૂર થશે. શાંતિથી વિચાર કર. તે બ્રાહ્મણ કરજ અદા ન કરે તો તે કરજ અદા કરવાની મારી જવાબદારી થાય છે તેમ તું સમજ. બોલવા ખાતર હું આવું બોલી ગયો પરંતુ મનમાં ખૂબ બ્હીતો હતો. તે શાહુકારે કહ્યું : તમારાં વચનો પર વિશ્વાસ મૂકી આ બ્રાહ્મણને બે મહિનાની વધારાની મુદત આપવામાં આવે છે. કરજ પાછું ભરપાઇ થતાં સુધી તમે અહીંથી કયાંય જશો નહીં. જો મારું કરજ આ બ્રાહ્મણે સમયસર પાછું ન આપ્યું તો તેનું ઘર તો હું જપ્ત કરી જ લઇશ પરંતુ તેની મધ્યસ્થી કરવા માટે તમને બંનેને પણ હું ન્યાયાલય લઇ જઇશ. ન્યાયાધીશ જે શિક્ષા કરશે તે તમારે ભોગવવી પડશે.

વધારી આપેલી સમય મર્યાદામાં મને કે ધર્મગુપ્તને બ્રાહ્મણનું કરજ ચૂકતે કરવું અસંભવ જ લાગતું હતું. આગળ પાછળનો વિચાર ન કરતાં મેં જે વચન આપ્યું હતું તે અવિવેકથી આપ્યું હતું. તેને માટે મને મારા પર જ તિરસ્કાર ઉત્પન્ન થયો. તેમાં શ્રીપાદપ્રભુને વચ્ચે લાવી દોષ આપવો એ મૂર્ખતા જ કહેવાય. મારી સાથે મેં ધર્મગુપ્તને પણ સંકટમાં નાંખ્યો. આ એક પાપ જ થયું. જીભને નિયંત્રણમાં ન રાખી તેનું કેવું પરિણામ આવે છે તેનું આ જવલંત ઉદાહરણ હતું. પરંતુ શ્રીપાદપ્રભુની લીલા અપાર છે. તેને કોઇ અંત જ નથી. આવી પરિસ્થિતિમાં પ્રભુ પરની ભક્તિ દૃઢ થાય છે. અથવા મનુષ્ય ભક્તિરહિત પણ થાય છે. ધર્મગુપ્ત માત્ર નિશ્ચિંત હતા. તેમણે મને કહ્યું :- શંકર ભટ્ટ, થઇ ગએલી વાતનો ફરી ફરી વિચાર ન કરવો. ભૂતકાળની ઘટના, વર્તમાનમાં થતી ઘટના અને ભવિષ્યમાં થનારી ઘટનાઓ બધીજ શ્રીપાદ પ્રભુની લીલા છે. આપણા માટે બ્રહ્મલિખિત જે હશે તે જ થશે, તે મિથ્યા નહીં થાય.

બ્રાહ્મણ પૂર્ણતઃ નિર્ધન અને દરિદ્રી થયો હતો. તે અને તેના કુટુંબના સભ્યોને ભૂખ્યા રહેવું પડતું. અમે તેમનો ઘર મહેમાન હતા. આથી અમે પણ ભૂખ્યા જ રહેતા. આવી અમારી દયનીય પરિસ્થિતિ હતી. શ્રીપાદની કૃપાથી અમને આ બ્રાહ્મણને ઘેર રહેવા માટે આશ્રય મળ્યો હતો તે માટે અમે પ્રભુનો આભાર માન્યો. ભૂખ, તરસ, થાક અથવા લેણદારો પૈસા વસુલ કરવા આવે ત્યારે એક જ તરવાનો ઉપાય હતો અને તે એટલે શ્રીપાદ શ્રીવલ્લભનું નામ સ્મરણ ! આ અમારો દૃઢ વિશ્વાસ હતો. અમે સ્નાન સંધ્યાથી પરવારી શ્રીપાદ ભગવાનનું નામસ્મરણ કરવાનું નક્કી કર્યું. તે ગરીબ બ્રાહ્મણ પાસે ભગવાન આગળ પ્રગટાવવા તેલની દિવેટ પણ ન હતી. અમે કોઇ પણ દીપ પ્રગટાવ્યા વિના ''શ્રીપાદ રાજં શરણં પ્રપદ્યે'' એવો જપ મોટેથી શરૂ કર્યો. ઘટના બધા સભ્યો પણ અમારી સાથે આ નામ જપમાં જોડાયા. આડોશ પાડોશના આબાલવૃદ્ધ પણ ભેગા થયા અને ભક્તિભાવથી નામ સ્મરણ કરવા લાગ્યા.

ગામમાં કર્ણોપકર્ણ વાત ફેલાઇ કે દેવાદાર બ્રાહ્મણને ઘેર એક ખેડૂત આવ્યો છે. બ્રાહ્મણનું કરજ ચૂકવવાની તેણે જવાબદારી લીધી છે. તે ખેડૂત કોઇ મહાપુરુષનો શિષ્ય છે અને તેણ પોતાની દૈવી શક્તિને લીધે જ બ્રાહ્મણનું કરજ આપવાની જવાબદારી માથે લીધી છે. લોકોના મનમાં આ પ્રકારનો વિચાર આવ્યો. હું એક મોટો જયોતિષી છું એવો તેમણે ગામભરમાં પ્રચાર કર્યો. તે ગામમાં ખેડૂતોને શરત લગાવવાની ટેવ હતી. ગરીબ બ્રાહ્મણનું ઋણ ખેડૂત ચૂકવશે કે નહીં તે વિશે લોકોએ શરતો લગાવવાની શરૂઆત કરી. હું કરજ ન ચૂકવું તો માટે ન્યાયાલયનો સામનો કરવાનો હતો. મારી સાથે ધર્મગુપ્ત પણ આ સંકટમાં ફસાયા હતા.

મારા શુષ્ક વચનો પર લોકો શરતો મારતા હતા. આ એક પ્રકારનો જૂગાર જ હતો. તેના મૂળમાં મારા શબ્દો હતા. શું કરવું શું ન કરવું તે વિશે હું કિંકર્તવ્યમૂઢ થયો. કશું સૂઝતું ન હતું. આવી પરિસ્થિતિમાં અમે શ્રીપાદપ્રભુના નામસ્મરણનો જ આધાર લીધો. નામ સ્મરણ માટે મારી તેટલી પણ યોગ્યતા નથી તેમ મને લાગ્યું. હું એક મોટો જયોતિષી છું, દૈવી શક્તિ સંપન્ન છું તેવો ગામમાં પ્રચાર લોકો દ્વારા થતો હતો. પરંતુ હું માત્ર ક્ષણ ક્ષણ લીલા વિહારી શ્રીપાદ પ્રભુના ચરણ કમળ જ મને આ સંકટમાંથી બચાવશે તે વિશ્વાસે આશ્વસ્ત હતો. ''સત્યં વિધાતું નિજભૃત્ય ભાષિતં'' આ નારદમુનિ દ્વારા શ્રી મહાવિષ્ણુને કથન કરેલા વાકયનું સ્મરણ થયું. નારાયણના ભકતો જે વાક્યો (શબ્દો) બોલે છે તેને સાચા (સાર્થક) કરવાની જવાબદારી નારાયણની જ હોય છે.

તે ગામમાં શરભેશ્વર શાસ્ત્રી નામનો એક મોટો પંડિત અને મંત્રશાસ્ત્રજ્ઞ રહેતો હતો. તેના પર એક પ્રેતાત્માનો અનુગ્રહ હતો. તેના આધારે તે પંડિત ભૂત, વર્તમાન અને ભવિષ્ય કથન અચૂક કરતો. શરત લગાવનાર ખેડૂતો તેમણે લગાવેલી શરતનું

મામા ઘરની બહાર આવ્યા અને કહ્યું : અમારા ઘરની પરિસ્થિતિ અત્યંત ચિંતાજનક છે. તે પરિસ્થિતિની કારક દુષ્ટશક્તિઓનું દાન તરીકે સ્વીકારો. તેટલામાં મામી પણ ઘરની બહાર આવ્યા અને તે ભિક્ષુકને કહેવા લાગી : અમારા ઘરમાં તને આપવા માટે કોઇ પણ વસ્તુ નથી. અમારા ઘરનું દારિદ્રં તમે ભિક્ષા તરીકે સ્વીકારો.

હું પણ તે સમયે ત્યાં હાજર હતો. મેં તે ભિક્ષુકને કહ્યું : ''સ્વામી, મારી પાસે વંશ પરંપરાગત એક ચાંદીનું તાવીજ છે. તમે ભિક્ષા તરીકે સ્વીકારો તો હું તેની ભિક્ષા તમને આપું.'' ભિક્ષુકે તેનો સહર્ષ સ્વીકાર કર્યો. એટલામાં ઢોંગી સાધુ ત્યાં આવ્યો. તેની પાસે સ્મશાનમાંથી લાવેલી ખોપરી હતી. તે અટ્ટહાસ્યથી તે ભિક્ષુકને કહેવા લાગ્યો : અરે ભિક્ષુક બ્રાહ્મણ, તું ના પાડે તો પણ આ માનવ ખોપરીની તને ભિક્ષા આપીશ, તેનો તું સ્વીકાર કર. બ્રાહ્મણે તે ભિક્ષાનો અસ્વીકાર કર્યો.

તેટલામાં અમારા ઘરમાં એક દિવ્ય પ્રકાશ ફેલાયો અને તે ભિક્ષુક બ્રાહ્મણ અદૃશ્ય થયો. તે દિવ્ય પ્રકાશને લીધે તે ઢોંગી સાધુના આખા શરીરે ભયંકર દાહ થયો. તે પ્રકાશનું એક કિરણ રમણી પર પડયું. અને તે એકદમ પૂર્વવત્ થઇ. મામીને પક્ષાઘાત થઇ તે જમીન પર ફસડાઇ પડી. મામા ભયથી થરથર કાંપવા લાગ્યા. મને જોકે તેમનાથી વિપરીત ધૈર્ય પ્રાપ્ત થયું. મારા શરીરમાં પુષ્કળ બળ પ્રવેશી રહ્યું છે તેમ લાગી હું અત્યંત બળવાન બન્યો છું તેમ મને લાગ્યું. તે માંત્રિકના મોઢામાંથી લોહીની ઉલટીઓ શરૂ થઇ અને તેની સર્વ દુષ્ટશક્તિઓ નષ્ટ પામી.

તે દિવ્ય તેજોમય પ્રકાશનું એક માનવાકૃતિમાં રૂપાંતર થયું. તેઓ આર્તત્રાણ પરાયણ, સમસ્ત દેવી દેવતા સ્વરૂપ, આદિ, મધ્ય અને અંત રહિત રહેતા દિવ્ય, ભવ્ય, તેજોમય સ્વરૂપમાં શ્રીપાદ શ્રીવલ્લભ હતા.

શ્રીપાદ શ્રી વલ્લભે કહ્યું : વાસ્તવિક રીતે કાલી માતા મનુષ્યમાં રહેલા કામ - ક્રોધ રૂપી રાક્ષસોનો નાશ કરે છે. તે કુકડા, મરઘાં કદી પણ માંગતી નથી. આ પ્રાણમય જગતમાં રાક્ષસશક્તિ જ કાલિકારૂપ ધારણ કરી વિભિન્ન પ્રાણીઓનાં બલિ માંગે છે. સાચે સાચા કાલિમાતાનાં શુભ લક્ષણો પ્રેમ, દયા, શાંતિ વિગેરે હોય છે.

આ પ્રાણમય વિશ્વની રાક્ષસી શક્તિ, આસુરી શક્તિ ભૂત-પ્રેતાદિ શક્તિ - '' અમે દેવતા છીએ એમ કહી ક્ષુદ્ર વિદ્યાનું પ્રદર્શન કરે છે. ક્ષુદ્ર માંત્રિકો તેમની ઉપાસના કરી આ લોકમાં અનેક ઉપદ્વો નિર્માણ કરે છે. આ જગતના વિવિધ પ્રેતાત્માઓને વિવિધ દેવતા શરીર ધારણ કરતા આવડે છે. પરંતુ તેવી સાત્વિક દૈવી શક્તિ તેમનામાં હોતી નથી. શ્રીપાદપ્રભુએ વધુમાં કહ્યું : ધર્મ રક્ષણાર્થે મારો જન્મ થયો છે એમ મેં વચન આપ્યું છે, તે વચન અનુસાર શ્રીપાદ શ્રીવલ્લભનો અવતાર થયો છે. આ અવતાર દયા, શાંતિ, પ્રેમ, કરૂણા એવી અનંત શક્તિનું મિશ્રણ છે.

અમારા ઘરની શુદ્ધિ કરી, ઢોંગી સાધુને નસાડી દીધો. શ્રીપાદના અનુગ્રહથી મામી સાજી થઇ. શ્રીપાદે અમને આશીર્વાદ આપી મારો અને રમણીનો વિવાહ સ્વહસ્તે કરાવ્યો. ત્યારે તે માંડ ૧૨ વર્ષની હશે. શ્રીપ્રભુનું વાસ્તવ્ય પીઠિકાપુરમાં જ હતું. તેઓ માયારૂપે (અન્ય રૂપથી) પંચદેવ પહાડ ગામે પણ (બીજું રૂપ ધારણ કરી) રહેતા. તેમણે અમને આ અક્ષત(ચોખા) આપ્યા હતા. શંકર ભટ્ટ અને ધર્મગુપ્ત નામના બે ભક્તો આવશે ત્યારે તેમને તેમાંથી થોડા અક્ષત આપવા તેવું શ્રીએ કહ્યું હતું. અહા, કેવુ લીલામય સ્વરૂપ શ્રી વલ્લભનું છે !

॥ શ્રી પાદ શ્રી વલ્લભનો જયજયકાર હો ॥

॥ અધ્યાય ૩૩ સમાપ્ત ॥

॥ શ્રીપાદરાજં શરણં પ્રપદ્યે ॥

અધ્યાય - ૩૪

શરભેશ્વરનો વૃત્તાંત

અમે બંને એ (શંકરભટ્ટ અને ધર્મગુપ્ત) થોડા દિવસ પ્રવાસ ચાલુ રાખ્યો અને એક ગામમાં પહોંચ્યા. પ્રવાસ દરમ્યાન અમે શ્રીપાદ શ્રીવલ્લભનું નામ સ્મરણ કરતા અને તેમની અલૌકિક લીલાઓને વાગોળતા. માર્ગમાં અમારું આદરાતિથ્ય પણ સારી રીતે થતું. કોકવાર બળદગાડું મળતું, કોકવાર ઘોડાગાડી મળતી તો કોકવાર પગપાળા મુસાફરી કરવી પડતી. અમારા પ્રવાસ દરમ્યાન શ્રીપાદ પ્રભુના ભક્તો દ્વારા આદર આતિથ્ય અપાતું. આ બધી પરોક્ષ રીતે શ્રીપાદ પ્રભુની જ લીલા હતી.

તે ગામમાં પ્રવેશ કર્યો અને એક બ્રાહ્મણના ઘરનો બધો સામાન ઘરની બહાર ફેંકાતો જોવામાં આવ્યો. તે બ્રાહ્મણની સ્ત્રી અને પુત્રો ઘરમાં જ હતા. આ બ્રાહ્મણે એક શાહુકાર પાસેથી પૈસા ઉછીના લીધા હતા. પૈસા વખતસર પાછા આપવામાં બ્રાહ્મણ નિષ્ફળ નીવડયો હતો. એક દિવસ તે શાહુકાર બ્રાહ્મણને રસ્તામાં મળ્યો. શાહુકારે બ્રાહ્મણને ત્યાંજ અટકાવ્યો અને તેની આજુ બાજુ કોલસાથી એક કુંડાળું દોર્યું. શાહુકારે કહ્યું: કેટલા દિવસમાં તું મારા પૈસા પાછા આપીશ તે તારી જનોઇના શપથ લઇને જાહેર કર. બ્રાહ્મણે બે અઠવાડિયામાં પૈસા પાછા

શું થશે તે પૂછવા શરભેશ્વર શાસ્ત્રી પાસે ગયા. ''બ્રાહ્મણ કરજ પાછું આપી શકશે નહીં તેમ તે પ્રેતાત્માએ કહ્યું. આથી શરતો મારવાના વેપારમાં અચાનક વૃદ્ધિ થઇ. છેવટે શરત સો-સો વરાદ (નાણું) ની નક્કી થઇ. હવે તો શરત એ માટે લાગી કે શરભેશ્વર શાસ્ત્રી મોટો કે શંકરભટ્ટ મોટો ? શરત લગાવનારા ખૂબ જ ઉત્સાહિત હતા.

છેવટે અમને ન્યાયાલયમાં લઇ જવા માટે તૈયાર કરવામાં આવ્યા. મેં તે બ્રાહ્મણને આશા બતાડી નિરાશ કર્યો હતો. ધર્મગુપ્તને પણ સંકટમાં ઢસેડયો હતો. શ્રીપાદપ્રભુની દિવ્યલીલાનો ગૂઢાર્થ શું હશે તે વિશે હું અંધારામાંજ હતો. હું થોડા ઘણો શિક્ષિત હતો પરંતુ મારામાં કોઇ પણ પ્રકારની આધ્યાત્મિક શક્તિ ન હતી. જયોતિષ વિદ્યા તો મને આવડતી જ ન હતી. જપ-તપ, યોગાભ્યાસ, કઠોર યમ, નિયમ પૈકી કશુંજ જ્ઞાન ન હતું. શ્રીપાદ ચરિત્ર આલેખનનો મેં કુતૂહલવશ સંકલ્પ કર્યો હતો પરંતુ તેના માટે જોઇતી યોગ્યતા મારી પાસે ન હતી. મેં શ્રીપાદ પ્રભુના ચરણે પ્રાર્થના કરી : પ્રાપ્ત થએલા સંકટમાંથી મારું રક્ષણ કરી મારો ઉદ્ધાર કરો; બાકી સર્વ આપની ઇચ્છાને આધીન છે. આ પ્રકારની આર્ત પ્રાર્થના શ્રીપાદ ચરણે કરી. મારામાં કદી પણ ન દેખાયું હોય તેવું ધૈર્ય આવ્યું. જે થનાર હશે તે થશે પરંતુ શ્રીપાદ પ્રભુ મને આ સંકટમાંથી ઉગારીને તારશે તેવો દૃઢ વિશ્વાસ મારા મનમાં પ્રગટ થયો.

• શરભેશ્વર શાસ્ત્રીને એક બહેન હતી. તે તે જ ગામમાં રહેતી હતી. તેને એક દિવસ પ્રભાત સમયે સ્વપ્ન પડયું. સ્વપ્નમાં તેને ખૂબ જ તાવ આવ્યો, તેનો પતિ મરણ પામ્યો અને તેને વૈધવ્ય પ્રાપ્ત થયું એમ દેખાયું. તેણે પોતાના ભાઇ એટલે કે શરભેશ્વર શાસ્ત્રીને સ્વપ્નનો અર્થ પૂછયો. શરભેશ્વર શાસ્ત્રીના ઉપર આરૂઢ પ્રેતાત્માએ જણાવ્યું દેશાવર ગએલા પતિને ચોરોએ દ્રવ્ય લૂંટીને મારી નાંખ્યો છે.

પતિની હત્યાની વાત સાંભળી તે ખૂબજ વિલાપ કરવા લાગી. તે પોતાના નસીબને દોષ દેવા લાગી. તેટલામાં કેટલાક લોકો તેને ઘેર આવ્યા. તેઓ તેને ધીરજ બંધાવી કહેવા લાગ્યા કે આપણા ગામમાં શંકર ભટ્ટ નામના એક મહા પંડિત આવ્યા છે. તેમને ત્રણે કાળનું જ્ઞાન છે. શ્રીપાદપ્રભુ તેઓના આરાધ્ય દેવ છે. તેમના પાસેથી સત્ય હકીકત કઇ છે તે જાણી લે. આ પ્રકારની સલાહ તે માણસોએ શાસ્ત્રીની બહેનને આપી. તેના ભાઇ કરતાં કોઇ મોટો પંડિત છે તેવું તેણે કદી સાંભળ્યું ન હતું. તેમ છતાં તેણે નિશ્ચય કર્યો કે શંકર ભટ્ટને મળીને તેમના આશીર્વાદ લેવા.

શરભેશ્વર શાસ્ત્રીની બહેન અમારે ઘેર આવી અને અત્યંત કરુણાભર્યા વચનોથી બોલી : ભાઇ, મારા સૌભાગ્યનું રક્ષણ કરો. તેનાં કરુણાયુકત વચનો સાંભળી મારું હૃદય દયાથી ભિંજાઇ ગયું. શ્રીપાદપ્રભુ દ્વારા પંચદેવ પહાડના વિવાહ સમારંભમાં ખેડૂત પાસેથી પ્રાપ્ત મંત્રાક્ષત મારી પાસે છે તે મને યાદ આવ્યું. મારામાં એક દિવ્યસ્ફૂર્તિનો આવિર્ભાવ થયો. તે મંત્રાક્ષત સાક્ષાત્ શ્રીપાદ શ્રીવલ્લભ પાસેથી પ્રાપ્ત થએલા હોવાથી તેના સૌભાગ્યનું રક્ષણ અવશ્ય થશે તેમ મને દૃઢ વિશ્વાસ થયો. મેં તે બાઇને બોલાવીને કહ્યું : બાઇ, આ મંત્રાક્ષત તું લઇ જા અને તારે ઘેર પૂજા સ્થળે સુરક્ષિત રાખ. તારો પતિ થોડા જ દિવસોમાં તને મળવા આવશે. આ જ સત્ય છે. ત્રિવાર સત્ય છે.

આ હકીકત કેટલાક ખેડૂતોએ શરભેશ્વર શાસ્ત્રીને જઇને કહી. તે સાંભળી શરભેશ્વર શાસ્ત્રીને બહેન પર ખૂબજ ગુસ્સો આવ્યો. તે બહેને એવો સંકલ્પ કર્યો કે ''જો મારા પતિ સુખરૂપ ઘેર પાછા આવશે તો હું તે ગરીબ બ્રાહ્મણનું દેવું ભરપાઇ કરીશ; શંકરભટ્ટને હું ગુરુ કરીશ અને શ્રીપાદ શ્રીવલ્લભનું નામસ્મરણ, આરાધના કરીશ.

ત્રણ દિવસ પસાર થયા. આ ત્રણ દિવસોમાં ખેડૂતોએ અમને અનાજ - સીધુ લાવી આપ્યું. આ ખેડૂતોએજ મારા પર શરત લગાવી હતી. હું વિજયી થાઉ તો તેમનો પણ વિજય થઇ તેમને પૈસા મળવાના હતા. ત્રણ દિવસ પછી ચોથા દિવસે શરભેશ્વર શાસ્ત્રીની બહેનનો પતિ દેશાટનથી સુખરૂપ પાછો આવ્યો. તે બ્રાહ્મણસ્ત્રીના આનંદનેં કોઇ સીમા ન રહી. શંકર ભટ્ટે આપેલા મંત્રાક્ષતથી જ તેનાં સૌભાગ્યનું રક્ષણ થયું હતું તેમ તે બ્રાહ્મણીને ખાત્રી થઇ. તેના પતિને મારી નાંખવા ચોરોએ પ્રયત્ન કર્યો હતો પરંતુ એક યવન મલ્લે વચ્ચે પડી તે ચોરોને મારી બ્રાહ્મણનું રક્ષણ કર્યું હતું.

અહા ! શ્રીપાદનો મહિમા અગાધ છે, અમોઘ છે. શરભેશ્વર શાસ્ત્રીનો અહંકાર નષ્ટ થયો. મારું જ્યોતિષ સાચું ઠર્યું આથી અમે રહેતા. ઘરના બ્રાહ્મણ માલિકનું કરજ શરભેશ્વર શાસ્ત્રીએ ચૂકવ્યું. અમે બંનેએ તેના ઘરનું આતિથ્ય સ્વીકારવું તેમ તેણે વિનંતી કરી. અમે તે સહર્ષ સ્વીકાર્યું.

શરભેશ્વર શાસ્ત્રીએ કહ્યું : ભાઇઓ, ધૂમ્રાવતી દેવીએ દસ મહા વિદ્યાઓ પૈકી એક છે. તેનો હું ઉપાસક છું. તે દેવી ખૂબ ઉગ્ર છે. પરંતુ જો તે પ્રસન્ન થાય તો રોગ, શોક આ બધાનો નાશ કરે છે. જો તે કોપ કરે તો સર્વ સુખ, કામનાનો નાશ કરે છે. આ દેવીના શરણે જવાથી સર્વ વિપત્તિનો નાશ થઇ સર્વ સંપત્તિનો લાભ થાય છે. જો તેને ક્રોધ આવે તો ઉપવાસ, કલહ દારિદ્ર વિગેરે પ્રાપ્ત થાય છે. મારા પર તે માતાનો અનુગ્રહ છે. મેલી વિદ્યાથી ત્રસ્ત લોકોનો ઉદ્ધાર કરવા આ માતાની ઉપાસના અનિવાર્ય હોય છે.

કલ્યાણની કામનાથી મેં થોડા દિવસો સુધી વિના મૂલ્ય લોકોની સેવા કરી. પરંતુ તે પછી મારામાં ધન લાલસા પેદા થઇ અને લોકો પાસેથી હું વધુ ધન લેવા લાગ્યો. આ મારું વર્તન ધૂમ્રાવતી માતાને ન ગમ્યું. આજ સમયમાં મારો સંબંધ એક શક્તિશાળી પ્રેતાત્મા સાથે સ્થાપિત થયો. તેની સહાયથી હું

ભૂત-વર્તમાન અને ભવિષ્યની વાતો કહેવા સમર્થ થયો. પ્રેતાત્માની ઉપાસના કદી કરવી નહીં. જો કરીએ તો તે વડે પ્રાપ્ત ધન પ્રજાસેવામાં, ગરીબોને, નિર્ધનોને દાન આપવું. તેમ કરવાથી પ્રેતાત્મા આપણને સ્વાધીન રહે છે. તેમ ન કરીએ તો તે ખોટું ભવિષ્યકથન કરી તેના સાધકનું અપમાન થાય તેવી પરિસ્થિતિ નિર્માણ કરે છે અને તેને નિર્ધન કરે છે. એટલું જ નહીં પરંતુ તેને જીવભય પણ હોય છે. સ્વાર્થ વૃત્તિથી વર્તન કરતા આપણો પુણ્યક્ષય થાય છે અને પછી તે પ્રેતાત્મા આપણા માટે કષ્ટોનો ડુંગર ઊભો કરે છે. તેમાંથી બહાર પડવું અતિ મુશ્કેલ હોય છે.

મેં અવિવેકથી ધન ઉપાર્જન કર્યું અને હંમેશા મારો સ્વાર્થ જ જોતો. આથી પ્રેતાત્માએ ખોટું ભવિષ્ય કથન કરી મને સંકટમાં નાંખ્યો અને મારું અપમાન પણ થયું. આજથી તમે જ મારા ગુરુ છો. કૃપા કરી મને તમારા શિષ્ય તરીકે સ્વીકારો તેવી નમ્ર વિનંતી છે. તેમની વિનંતીના જવાબરૂપે મેં કહ્યું : હે શાસ્ત્રી, આ પ્રપંચનું, સૃષ્ટિનું ગુરુત્વ શ્રીપાદ શ્રીવલ્લભ પાસેજ છે. તેમના સિવાય બીજો કોઇ ગુરુ નથી. જો અહંકારથી હું ગુરુપદ સ્વીકારું તો મારે પણ તમારા કરતાં વધુ અપમાન સહન કરવું પડશે.

અમે કુરુગડ્ડીથી આવતી વખતે દસ મહાવિદ્યાઓનું સંક્ષિપ્ત વર્ણન શ્રીપાદપ્રભુએ કર્યું છે. બાકીનું કથન તેઓ યોગ્ય સમયે કરવાના છે. દસ મહા વિદ્યાઓ પૈકી કાલી અને ધુમ્રાવતી વિશે તેમણે અમને વિવરણ કર્યું છે. હે ભાઇ, તું મને ગુરુ કરીશ નહીં. શ્રીપાદ પ્રભુને માટે ભક્તોને સંકટમાં નાંખવા તેમજ તેમાંથી બચાવી લેવા તે એક રમત વાત છે. હર હંમેશ શ્રીપાદ પ્રભુનું નામસ્મરણ કરવું તેજ ઇહ અને પરલોકનું સાધન છે.

॥ શ્રી પાદ શ્રીવલ્લભનો જયજયકાર હો ॥

॥ અધ્યાય ૩૪ સમાપ્ત ॥

॥ શ્રીપાદ રાજં શરણં પ્રપદ્યે ॥

અધ્યાય - ૩૫

ઉગ્ર તારા દેવી વિવરણ

તારાદેવીના ઉપાસકોને દુષ્કર્મ માટે

શ્રીપાદપ્રભુ દ્વારા શિક્ષા અને કૃપા

શરભેશ્વર શાસ્ત્રીની પરવાનગી લઇ અમે આગળના પ્રવાસનો પ્રારંભ કર્યો. શ્રીપાદ પ્રભુનું નામસ્મરણ કરતાં કરતાં જ અમે માર્ગક્રમણ કરતા હતા. થોડે દૂર ગયા પછી અમને એક આશ્રમનાં દર્શન થયાં. તે આશ્રમમાં એક સિદ્ધ મહર્ષિ રહેતા હતા. મહર્ષિ પૂર્ણતઃ વૈરાગી હોઇ તેમણે કૌપીન ધારણ કર્યું હતું. બે શિષ્યો આશ્રમ દ્વાર પર ઊભા હતા. અમને જોતાં જ તેઓએ અમને પ્રશ્ન કર્યો : આપ જ શંકરભટ્ટ અને ધર્મગુપ્ત છો ? અમે જવાબ આપ્યો : હા, અમેજ શંકરભટ્ટ અને ધર્મગુપ્ત છીએ. તે શિષ્યોએ અમને અંદર લીધા. આશ્રમમાં તારાદેવીની મૂર્તિ હતી. તે સિદ્ધ મહર્ષિ તારાદેવીના ઉપાસક હતા. મધ્યાન્હ સમય થયો હતો. પૂજા સમાપ્ત થયા પછી ભજનની શરૂઆત થઇ. ભજન સમાપ્ત થયા પછી અમને ભોજન આપવામાં આવ્યું.

ભોજન સમાપ્તિ પછી વર્તાલાપ શરુ થયો. સિદ્ધ મહર્ષિએ કહ્યું : તમે બંને અહીં આવનાર છો તેની પૂર્વ સૂચના શ્રીપાદ ભગવાને અમને પ્રથમથી જ આપી હતી. શ્રીપાદ પ્રભુના આદેશથી જ તમારું આદરાતિથ્ય કરવામાં આવ્યું છે. હું તારાદેવીનો ઉપાસક છું. ભક્તોને આ માતા હંમેશા મોક્ષ પ્રાપ્ત કરાવી તેમને તારે છે. આથી જ આ માતા ''તારા દેવી'' નામથી ઓળખાય છે. આ માતાની કૃપાથી અકસ્માત વાક્શક્તિ પ્રસાદ રૂપે પ્રાપ્ત થાય છે. આથી આ માતાનું ''નીલ સરસ્વતી'' પણ નામ પડયું. તારાદેવી ભયંકર વિપત્તિમાંથી ભક્તોની રક્ષા કરે છે.

પુરાતન કાળમાં હયગ્રીવ નામની ત્રણ વ્યક્તિઓ હતી. (૧) વિષ્ણુનો અવતાર હયગ્રીવ (૨) હયગ્રીવ મહર્ષિ અને (૩) હયગ્રીવ રાક્ષસ. તારાદેવીએ હયગ્રીવ રાક્ષસનો વધ કર્યો હોવાથી તે નીલવિગ્રહસ્વરૂપિણી નામથી પ્રસિદ્ધ થઇ. આ દેવીની કૃપાથી અતિ સામાન્ય મનુષ્ય પણ બૃહસ્પતિ જેવો વિદ્વાન થાય છે. ભારતવર્ષમાં તારાદેવીની ઉપાસના સર્વ પ્રથમ વસિષ્ઠ મહર્ષિએ કરી. તે કારણથી આ દેવીનું નામ વસિષ્ઠઆરાધિતા પણ પડયું. હું તારા દેવીનો ઉપાસક છું પરંતુ તારાદેવીના દર્શનનો લાભ મને હજુ સુધી પ્રાપ્ત થયો નથી. મેં મિથિલા પ્રદેશમાં આવેલા ''મહિષી'' ગ્રામમાં ઉગ્રતારાસિદ્ધ પીઠનાં દર્શન કર્યાં છે. તે સ્થાનમાં તારા, એક જટા અને નીલ સરસ્વતી એવી ત્રિમૂર્તિ એક જ સ્થળે છે. મધ્ય ભાગે ઊંચી મૂર્તિ અને આજુ બાજુ થોડી નાની બે મૂર્તિઓ છે. તે ગામમાં જ વસિષ્ઠ ઋષિએ તારાદેવીની ઉપાસના કરી સિદ્ધિ પ્રાપ્ત કરી હતી તેમ તે ગામના વૃદ્ધ લોકોનું કહેવું હતું.

ઉગ્રતારાદેવીનાં દર્શન કરી બહાર આવતાં જ મેં એક સુંદર અને આકર્ષક બાલિકાને નજર સામે જોઈ. તે બાલિકાના પગના ઝાંઝરનો અવાજ કર્ણમધુર હતો. તે બાલિકા છમ્ છમ્ કરતાં ચાલતી ત્યારે તેનો અવાજ મારા હૃદયમાં પ્રતિ ધ્વનિત થતો હતો. તે બાલિકાએ મને પ્રશ્ન કર્યો : અરે ભાઇ, કયાં કયાં ફરીશ ? મારાં દર્શન માટે જ આ બધુ પરિભ્રમણ માંડયું છે ને ? આ સાંભળીને હું આશ્ચર્યચકિત થયો. મને ક્ષણભાર આજ તારાદેવી છે અમે લાગ્યું. પરંતુ બીજી જ ક્ષણે તે કોઇ બીજી બાલિકા બોલતી હોય તેમ જણાયું.

તારાદેવી શિવપર પ્રત્યલીઢ મુદ્રામાં બેઠેલી હોય છે. તે નીલ વર્ણની, ત્રિનેત્રી હોઇ તેના હાથમાં કપાલ, કાતર, કમળ અને ખડ્ગ છે. તેણે વ્યાઘ્ર ચર્મ ધારણ કરેલું છે અને ગળામાં મુંડમાળા ધારણ કરેલી છે. આ દેવી ભોગ અને મોક્ષ પ્રદાન કરનારી છે. શાસ્ત્રોમાં આ દેવીનું વર્ણન આ પ્રમાણે કરવામાં આવેલું છે. મેં અત્યારે જોએલી ૧૨-૧૩ વર્ષની સુંદર બાલિકાનું મુગ્ધમોહક રૂપ જોઇને હું આશ્ચયચકિત હતો.હું કોઇ બોલી શકવાની સ્થિતિમાં ન હતો.

તે જ સમય દરમ્યાન તે બાલિકાનું શરીર એકદમ તેજોમય થતું ગયું અને પ્રકાશવંત દેખાયું. અચાનક તેણે બાળકનું રૂપ ધારણ કર્યું. તે બાળકનાં નેત્રો યોગીઓનાં નેત્રો જેવાં અત્યંત દયાર્દ્ર અને શાંત હતા. તેનો રંગ સુવર્ણ કાંતિ સમાન હતો. તે સ્વરૂપ અત્યંત દિવ્ય અને તેજોમય હતું. તે બાળકના બંને પગમાં ઝાંઝર હતાં. તે બાળકે મને પૂછયું : મારા પગનાં ઝાંઝર ઘટ્ટ થયા છે. તું તે કાઢી શકીશ ? મેં ''હા'' કહી. મેં ધીરેથી તે ઝાંઝર પગમાંથી કાઢયાં. તેણે કહ્યું : આ ઝાંઝર તું તારી પાસે જ રાખ. તેમાં જીવશક્તિ છે. તારે કયાં જવું ? શું ખાવું ? કોની સાથે બોલવું ? તે સર્વ બાબતોનો નિર્ણય ઝાંઝર લેશે. આમ કહીને તે બાળક અંતર્ધાન થયું.

હું કાલિઘાટના કાલિકામાતાનાં દર્શન કરી દક્ષિણમાં ગયો. જગન્નાથપુરી મહાક્ષેત્રનાં દર્શન કર્યા. દક્ષિણના સિંહાચલ ક્ષેત્રનાં દર્શન કર્યા. મારા પૂર્વસુકૃતને લીધે પાદ ગયા ક્ષેત્રના પીઠિકાપુરમ્ સ્થળે પહોંચ્યો. ત્યાં કુક્કુટેશ્વર (શિવ) ભગવાનનાં દર્શન કર્યાં. સ્વયંભૂ દત્ત ભગવાનનાં પણ દર્શન કર્યાં. સ્વયંભૂ દત્ત ભગવાન નજીક એક રાફડો હતો. દત્ત ભગવાનનાં દર્શન કરી તે રાફડામાં રહેતા એક દેવકોટિના સર્પે મને દર્શન આપ્યાં.

તે સર્પના દર્શનથી મારા શરીરમાં સ્થિત કુંડલિની શક્તિ જાગ્રત થઇ. મારું શરીર મારે સ્વાધીન ન હતું. ભાવાવેશમાં હું એક ગાંડાની જેમ આમતેમ ભટકતો હતો. મુખથી તારા દેવીનો નામઘોષ મોટેથી કરતો હતો. હું કોઇ સુયોગથી નૃસિંહ શર્મા નામના એક ક્ષત્રિય જમીનદારના ઘર સામે આવ્યો. મહિષી ગામમાં જોએલું બાલિકાનું શરીર મારી દૃષ્ટિ સમક્ષ પડયું. તે બાલિકા થોડી જ ક્ષણોમાં બાળક માં પરિવર્તિત થઇ. મને જેનાં દર્શન થએલાં હતાં તે જ દિવ્ય તેજોમય બાળક મારા નયનો સમક્ષ હતો. શ્રી વર્માના ઘેર એક જૂદાજ પ્રકારનો ટાંગો (ઘોડાગાડી) હતો.

તે દિવ્ય બાળકને તે ઘોડાગાડીમાં બેસીને પોતાની માતાના ઘેર જવાનું હતું. શ્રીવર્માએ એક સેવકની વ્યવસ્થા કરી જે ત્યાં હાજર થયો. તે દિવ્ય બાળકે તે સેવકને ઘોડાગાડીમાં બેસાડયો અને મને ઘોડાગાડી ખેંચવા આજ્ઞા કરી. મેં તે માટે ના પાડી. બાળક ક્રોધમાં આવીને બોલ્યો : જો ઘોડાગાડીને ખેંચીશ નહીં તો તારી ખાલ ઊતારી તેનાં પગરખા બનાવી પહેરીશ, ખાલ કાઢીને જૂતા બનાવવા એ મારો વંશપરંપરાગાત વ્યવસાયજ છે. તારી ખાલ ગાય અથવા ભેંસના ચામડા કરતા શ્રેષ્ઠ હોય છે.

મેં ઇચ્છા ન હોવા છતાં ગાડી ખેંચવાનું સ્વીકાર્યું તે બાળકના હાથમાં એક ચાબુક હતી. ગાડી ખેંચવા મને ખૂબજ શ્રમ પડતો હતો. તે દિવ્ય બાળક મને ચાબુક વતી વારંવાર મારતો હતો. ગાડીમાં બેઠેલી બે વ્યક્તિઓનું વજન વીસ માણસોના વજન જેટલું હતું. ખૂબ જ કષ્ટપૂર્વક હું ગાડી ખેંચતો હતો ત્યારે તે બાળક દુઃખ પર મીઠું ભભરાવવાની જેમ ચાબુકથી મારતો હતો. મારી પીઠમાંથી લોહીની ધારાઓ વહેવા લાગી. તેમ છતાં જેમ તેમ મેં તે ગાડી તે બાળકની માતાને ઘેર પહોંચાડી.

તે બાળક સાથે આવેલા સેવકને મારી દયનીય સ્થિતિ સહન ન થઇ. પરંતુ તે બાળક મજાક ખાતર ખૂબ જ ક્રૂરતાથી વર્તતો હતો. તેણે સેવકને ચેતવણી આપતા કહ્યું : જો આ દુષ્ટ પર તેં દયા દર્શાવી તો તું પણ શિક્ષાને પાત્ર ઠરીશ. મને કમર ઉપર પહેરવા કોઇ વસ્ત્ર ન હતું. લોહીની ધારાઓ વહેતી હતી. બાળક ઘરમાં જઇને મરચું લઇ આવ્યો અને મારા શરીર પરના ઘા ઉપર ભભરાવ્યું. મારી કમરે પર મહિષી ગ્રામમાંથી પ્રાપ્ત થએલાં ઝાંઝર હતા.

તે સમય દરમ્યાન તે બાળકની પુણ્ય શ્લોક દાદી રાજમાંબા બહાર આવી. તેનું બીજું નામ પુણ્યરૂપિણી હતું. તેનાં દર્શન થતાં જ મારા શરીરનો દાહ શાંત થયો. તેના પતિ બાપના ર્યુલુ ઉર્ફે સત્ય ઋષીશ્વર હતું. તે પુણ્યરૂપિણી દાદીએ મને પૂછયું: ભાઇ, તું કયાંથી આવ્યો છે ? થોડો સમય વિશ્રાંતિ લઇ, ભોજન કરી પછી જજે. તેમણે હિંદુસ્થાની ભાષાનો પ્રયોગ કર્યો હતો. તે સેવકે બાળકના દાદા દાદી પાસે શ્રીપાદે કરેલા કઠોર વર્તન ની ચાડી ખાધી.

શ્રીપાદે જવાબમાં કહ્યું : દાદીમા, આ સેવક એકદમ અસત્ય બોલે છે. આ માણસના શરીરમાંથી લોહીની ધારાઓ વહી નથી. તે પરસેવાની ધાર હતી. મેં તેને મરચું ભભરાવ્યું જ નથી. તે શીતળતા આપનાર ચંદનનો લેપ હતો. ખાત્રી કરવી હોય તો સેવકને તપાસ કરવા કહો. સેવકે તપાસ કરતાં જોયું કે શ્રીપાદે કહ્યું હતું તે જ સત્ય હતું.

બાપનાચાર્યુલુએ શ્રીપાદને કહ્યું : હે શ્રીપાદ, તું સત્યવ્રતી છે. તું કહે તો લોહીની ધારા દેખાશે અને ચંદનનો લેપ કહીશ તો ચંદનનો લેપ દેખાશે. તું જે કહીશ તે પ્રમાણે જ દેખાશે. આથી તું સાક્ષાત ઉગ્ર તારા દેવીનું રૂપ જ છે એમ લાગે છે. ઉગ્ર તારા દેવીના અનુગ્રહથી વાક્સિદ્ધિ પ્રાપ્ત થાય છે તેમ સાંભળ્યું છે પરંતુ તેનો સાક્ષાત પરચો અત્યારે જ જોયો. ઉગ્ર તારા દેવી પ્રમાણે તું સંકલ્પ માત્રથી જ કોઇપણ વસ્તુનો સ્વભાવ ધર્મ બદલી શકે છે. તારી મજાક લીલા સંકેલીને તે અભાગિયા પર કૃપા કટાક્ષ કર.

શ્રીપાદે કહ્યું : દાદાજી, તમે થોડું વધારે જ બોલ્યા. હું સંકલ્પ કરું અને તે ત્વરિત ફળીભૂત થશે તેમ કહ્યું, તે ક્યાં સુધી સાચું કે ખોટું છે ? તે વિશે નિર્ણય શાસ્ત્રની સહાય દ્વારાજ લઇ શકાશે. અસ્તુ. આ એક સદ્ બ્રાહ્મણ છે. તે અગ્ર તારા દેવીનો ઉપાસક છે. આ બધું ઠીક છે પરંતુ તેણે સંન્યાસ દીક્ષા ગુરુની અનુમતિ વિના પોતાને યોગ્ય લાગ્યું એટલે લીધી છે. આના પિતાએ અનેક કષ્ટો વેઠી તેનું લાલન પાલન કરી મોટો કર્યો. આની માતાને ગર્ભાવસ્થામાં ખૂબજ કષ્ટ થયાં. આના જન્મ વખતે તેની માતાના શરીરમાંથી ઘણું જ લોહી વહી ગયું. લોહીવાળા ઘા પર મરચું નાંખતા જે દુઃખ થાય તેવું દુઃખ આની માતાએ ભોગવ્યું છે. તેના માતા-પિતા બંને આ જગત પર નથી. તેમના પૂર્વ સુકૃતથી તે બંનેનો જન્મ પીઠિકાપુરમ્માંજ થયો છે.

કાશીવાસનું ફળ

નરસિંહ વર્માના ઘરમાં રહેતો સેવક બીજો કોઇ નહી પરંતુ આનો પૂર્વજન્મનો જનક છે. તેની પત્ની તે આની માતા છે. મૃત્યુ પામેલા પૂર્વજોને પિંડ પ્રદાન યોગ્ય વિધિથી ન કરવું તે એક પાપ જ છે. આ આગંતુકે સંન્યાસ લીધો તેથી માતા-પિતાનું પિંડ પ્રદાન કર્યું નથી. આનું પાપ કર્મ અને પુણ્ય કર્મ તેને અહીં એટલે પાદગયા ક્ષેત્રે ખેંચી લાવ્યું. તેણે થોડા દુઃખમાત્રથી જ પાપકર્મનું ફળ ભોગવી ક્ષીણ કર્યું. તેના સંપૂર્ણ દુર્યોગનો પરિહાર થયો છે.બાળક નવ મહિના માતાના ગર્ભમાં રહે છે. તે જ પ્રમાણે કાશી ક્ષેત્રમાં નવ મહિના, નવ દિવસ અને નવ ઘટિકા નિવાસ કરવાથી મનુષ્ય પિતૃશાપમાંથી મુક્ત થાય છે. શ્રી પીઠિકાપુરમ્ એ કાશીક્ષેત્ર જેવું પવિત્ર છે. આ આગંતુકે તેના પૂર્વજન્મના માતાપિતાની સેવા કરવાથી તે પિતૃઓના શાપમાંથી મુક્ત થશે. આટલું કહીને શ્રીપાદપ્રભુ મૌન રહ્યા.

મેં શ્રીપાદની આજ્ઞા અનુસાર મારા ગત જન્મના માતાપિતાની સેવા કરી તેમના આશીર્વાદ લીધા. તેમણે આપેલાં ઝાંઝર મેં પૂજાઘરમાં સુરક્ષિત રાખ્યાં. મને ઉગ્રતારા દેવીની કૃપાથી સિદ્ધિ પ્રાપ્ત થઇ. મારી તંત્ર શક્તિના ઉપયોગ દ્વારા હું લોકોનું દુઃખ, બિમારીનો ઇલાજ કરવા લાગ્યો. તમે અહીં આવ્યા તે પહેલાં શ્રીપાદ શ્રીવલ્લભે મને દૃષ્ટાંત આપી કહ્યું : શંકરભટ્ટ અને ધર્મગુપ્ત નામના બે યાત્રાળુઓ આ માર્ગે આવશે. તેમનું યોગ્ય આદરાતિથ્ય કરી તેમની રહેવાની સગવડ અહીં કરવી. અને મારા ઝાંઝર તેમને ભેટ તરીકે આપવાં.

॥ શ્રીપાદ શ્રીવલ્લભનો જય જયકાર હો ॥

॥ અધ્યાય - ૩૫ સમાપ્ત ॥

॥ શ્રીપાદરાજં શરણં પ્રપદ્યે ॥

અધ્યાય – ૩૬

વેદાંત શર્માનો વૃત્તાંત

માતંગી દેવીની ઉપાસના

હું અને ધર્મગુપ્ત શ્રીપાદ પ્રભુ પાસેથી બક્ષિસરૂપે મળેલાં ઝાંઝર લઇને પ્રવાસ માટે આગળ વધ્યા. સમગ્ર રાત્રી પગનાં ઝાંઝરનો મધુર અવાજ અમારા હૃદયમાં પ્રતિધ્વનિત થતો હતો. હૃદયમાં આવેલા અનાહત ચક્રમાં ૐ કાર ધ્વનિ અતિ પ્રયત્ન પછી જ શ્રવણ કરવા મળે છે તેમ અમે સાંભળ્યું હતું. ગઇ રાત માત્ર અમે તે પ્રત્યક્ષ અનુભવ્યું. તે ઝાંઝરનો અવાજ તાલસૂરયુક્ત સંગીતમય હતો. અનાહત ચક્રથી શક્તિ બીજા ચક્રો પ્રતિ પ્રસારિત થાય છે. તે શક્તિના વહન સાથે શરીરની સર્વનાડીઓમાંથી નૂતન શક્તિનો પ્રાદુર્ભાવ થાય છે.

અમે ચાલીએ એટલે ઝાંઝરનો અવાજ સંભળાતો. અમે થોભીએ એટલે અવાજ બંધ થતો. તે વિસ્તારમાં એક ખેતર હતું અને ખેતરમાં એક આશ્રમ હોય તેમ લાગ્યું. તેની એક બાજુ એક નાનકડું ગામડું હોય તેમ દેખાયું. ગામની સીમમાં દલિત લોકોની વસ્તી હતી. તે વસ્તી નજીક આ આશ્રમ આવેલો હતો.

અમે આશ્રમ નજીક પહોંચ્યા અને ઝાંઝરનો અવાજ બંધ થયો. કોઇ દિવ્ય અનુભવ અનુભવવા મળશે અને તે પણ શ્રીપાદપ્રભુની દિવ્ય લીલા જ હશે તેમ અમને લાગ્યું. તે જ અરસામાં તે આશ્રમમાંથી આશરે ૬૦ વર્ષના એક મહર્ષિ બહાર

આવ્યા. તેમની પાછળ આશરે ત્રીસ વર્ષની એક યોગિની માતા પણ આશ્રમ બહાર આવી. તે બંને અમને અત્યંત આદર સાથે આશ્રમમાં લઈ ગયા. જળપાન થયા પછી મહર્ષિએ વાર્તાલાપ શરુ કર્યો : મારું નામ વેદાંત શર્મા છે. એક રીતે જોતાં હું પીઠિકાપુર નિવાસી છું. હાલમાં હું બંગરમ્મા નામે ઓળખાઉં છું. આ દેવીનું નામ બંગારય્યા છે. હું જન્મથી બ્રાહ્મણ છું અને આ સ્ત્રી જન્મથી નીચ કુળની છે. અમારા ઘેર માતંગી દેવીની પીઠ છે. દસ મહાવિદ્યાઓ પૈકી માતંગી એક દેવી છે. તે માતાની જ અમે અહીં આરાધના કરીએ છીએ.

આટલુ સાંભળતા જ મારાં રોમાંચ ખડાં થયાં. આ મહર્ષિ બ્રાહ્મણ કુલોદ્‌ભવ છે અને સ્ત્રી હીન કુળની છે. તો પછી આ બંનેનું દાંપત્ય ધર્મ સંમત હશે કે કેમ તે વિશે મારા મનમાં શંકા આવી. અમને ખાવા માટે કંદ, મૂળ અને ફળ ભોજનાર્થ આપવામાં આવ્યાં. બંગારય્યાએ આગળ કહેવાની શરુઆત કરી : હે ભાઈઓ, વસિષ્ઠ મહામુનિને અરુંધતીએ લગ્ન કરવા વિનંતી કરી ત્યારે વસિષ્ઠ મુનિએ એક શરત મૂકી. તેમણે કહ્યું : હું કોઈ પણ પગલું ભરું તેનો તારે વિરોધ કરવો નહીં. અરુંધતી તે માટે સંમત થઈ. મહર્ષિએ તેને સાતવાર દગ્ધ કરી. છતાં તેણે કોઈ વિરોધ ન કર્યો. આથી જ તેનું નામ અરુંધતી (નકરું ઘતિ) પડયું. સાતવાર દગ્ધ કરીને હીનકુળના અંશ સંપૂર્ણ નષ્ટ થવાથી મહર્ષિએ અરુંધતિનો ધર્મપત્ની તરીકે સ્વીકાર કર્યો.

હું પીઠિકાપુરમમાં હતો તે દરમ્યાન મારો ત્રણ વખત વિવાહ થયો. ત્રણે પત્નીઓ એક પછી એક સ્વર્ગવાસી થઈ અને કોઈનો પણ સંગ લાભ થયો નહીં. મારું આ કેવું દુઃખદ કર્મ છે તે વિશે વિચાર કરતાં હું અત્યંત દુઃખી થયો. તે સમયે શ્રીપાદે હાસ્ય કરી કહ્યું : દાદાજી, તમારા માટે મેં હજી એક નવી દાદી શોધી કાઢી છે. તેની સાથે વિવાહ ન કરતાં જ ધર્મપત્ની તરીકે સ્વીકારશો તો તમને ઉત્તમ જન્મ પ્રસાદરૂપે મળશે.

બાપનાર્યુલુ એ પીઠિકાપુરમ્‌ના બ્રાહ્મણ પરિષદના અધ્યક્ષ હતા. આ બાબતે વેદપંડિતોની એક બેઠક પરિષદ અંતર્ગત કરવી તેવો બ્રાહ્મણ સમાજનો મત હતો. ધર્મકર્મ વિશે શાસ્ત્રઅનુસાર ચર્ચા વિચારણા કરી નિર્ણય લેવો તેમ નક્કી થયું. દૂર દૂર પ્રાંતના પંડિતોને આમંત્રણ મોકલાવ્યા હતા. કોને કોને બોલાવવા તે વિશેનો કાર્યભાર મને સોંપવામાં આવ્યો હતો.

શ્રીપાદે ઉપનયન સંસ્કાર પછી ઇતર બટુ કોની જેમ વેદ પઠન કર્યું ન હતું. તેમણે દાદા સમક્ષ કે પિતાજી અપ્પલરાજ શર્મા સમક્ષ પાઠાંતર કર્યું ન હતું અથવા કર્યું તે વિશે કદી જણાવ્યું ન હતું. પરંતુ કોઈ પણ વ્યક્તિ પરીક્ષા કરવા પૂછતી તો શ્રીપાદ તરત જ જવાબ આપતા. બાપનાર્યનું બધુંજ વેદાંત જ્ઞાન શ્રીપાદને હસ્તગત હતું. એટલું જ નહીં પરંતુ વેદાંત અને તેનો રહસ્યમય ગૂઢાર્થ તો શ્રીપાદને મન રમત વાત હતી. એકંદરે શ્રીપાદ વિદ્વાન પંડિત જ હતા. આથી તેમને પણ મેં પરિષદમાં આમંત્રણ આપ્યું.

શ્રીપાદને બોલાવવા પાછળ બ્રાહ્મણોનો હેતુ જૂદોજ હતો. અપ્પલરાજ શર્મા અને બાપનાર્યુલુને બ્રાહ્મણ પરિષદમાંથી બહિષ્કૃત કરવા તેમ નિર્ણય બ્રાહ્મણ સભાએ લીધો હતો. તેની એક નકલ શ્રી શંકરાચાર્યને મોકલાવી હતી. તેમની અનુમતિ મળ્યા બાદ બંને કુટુંબોને પીઠિકાપુરમ્‌માંથી તગેડી મૂકવા (બહિષ્કૃત કરવા) એવું તેમના મનમાં હતું. શ્રીપાદે જયારે તેમના મનની વાત મને કહી ત્યારે હું પણ બ્રાહ્મણો તરફી થયો હતો. તેનું કારણ એ પણ હતું કે બ્રાહ્મણ પરિષદનું અધ્યક્ષપદ મેળવવાની વિચિત્ર ઇચ્છા મારા મનમાં અંકુરિત થઇ હતી !

કુળ, મત, ભેદની પરવા કર્યા વગર શ્રીપાદ સ્વતંત્ર રીતે બધાને ઘેર જતા અને બધા સાથે સમાન વર્તાવ કરતા. પીઠિકાપુરમ્‌માં બંગારય્યા અને બંગારમ્મા નામે દંપતી રહેતું હતું. તેમના મનમાં ઉત્કટ ઇચ્છા હતી કે શ્રીપાદને મળવું અને તેમની સાથે સંભાષણ કરવું.

શ્રીપાદે મને કહ્યું કે તેમને ચામડાની પાદુકા જોઇએ છે. તે સમયે તેમની ઉંમર ૧૪ વર્ષની હતી. ઘરની વડિલ વ્યક્તિઓએ કહ્યું કે બ્રાહ્મણોએ લાકડાની જ પાદુકાઓ પહેરવી. ચામડાની પહેરવી નહીં. આ વાત ઊડતી ઊડતી તે ચમાર દંપતીના ઘર સુધી પહોંચી. શ્રીપાદ ભગવાનને ચર્મ પાદુકાઓ સમર્પણ કરી પોતાનું જીવન સાર્થક કરવાનો નિશ્ચય તે દંપતીએ કર્યો. વિચાર સ્ફૂરજ્ઞાંની સાથેજ અચાનક શ્રીપાદપ્રભુ તેમના ઘરમાં પ્રગટ થયા. તેમના દિવ્ય શ્રી ચરણોનું માપ લેવામાં આવ્યું. બંગારમ્માએ કહ્યું : હે મહાપ્રભુ, મારી જ ખાલ ઉતારી તેની પાદુકા બનાવું એમ મારા મનમાં છે. આ સાંભળીને શ્રીપાદે મંદહાસ્ય કર્યું અને અંતર્ધાન પામ્યા.

અમારા ઘેર (બંગારમ્મા) એક સારી ઓલાદની ગાય હતી. તેને અસાધ્ય રોગ લાગુ પડયો અને તે મૃત્યુ પામી. તે મરણ પામેલી ગાયનું ચામડું કાઢી (ખાલ ઉતારી) તેને શુદ્ધ કરી શ્રીપાદપ્રભુ માટે ચર્મપાદુકાઓ તૈયાર કરવામાં આવી.

નક્કી કરેલા દિવસે વેદ પંડિતોની સભા આયોજાઇ. ચર્ચાનો પ્રારંભ થયો. ચર્ચાનો મુખ્ય વિષય આદિ શંકરાચાર્યનો કાશી સ્થિત મંડનમિશ્ર સાથેનો વાદ-વિવાદ હતો. તે વાદ વિવાદમાં મંડન મિશ્રનાં પત્ની સાથે મંડન મિશ્રને જીતવા પડે તેમ ભારતીદેવીએ શરત મૂકી. આ શરતનો પણ સ્વીકાર થયો. ભારતી દેવીએ કામશાસ્ત્ર અંતર્ગત કેટલાક પ્રશ્નો પૂછયા. કામ શાસ્ત્રનું શંકરાચાર્યનું (પ્રાયોગિક) જ્ઞાન શૂન્ય જ હતું. પ્રશ્નનો જવાબ આપવા માટે શંકરાચાર્યે છ મહિનાનો સમય માગ્યો જે આપવામાં આવ્યો.

ધર્મ બાહ્ય રીતે ન જતાં કામશાસ્ત્રનું જ્ઞાન મેળવવાનું શંકરાચાર્યે નક્કી કર્યું. તે સમયે તે રાજ્યના રાજાનો દેહાંત થયો હતો. આદિશંકરાચાર્યે પરકાયા પ્રવેશ વિદ્યાનો ઉપયોગ કરી તે રાજાના મૃત શરીરમાં પોતાના સૂક્ષ્મ શરીરથી પ્રવેશ કર્યો. શંકરાચાર્યે પોતાના અંગત શિષ્યોને કહ્યું કે તેમનું ભૌતિક શરીર સાચવી રાખવું. કોઇ મહત્વની વાત કહેવી હોય તો રાજમહેલમાં આવીને સાંકેતિક ભાષામાં તેમને જાણ કરવી.

મૃત રાજામાં ફરી પ્રાણે પ્રવેશ કર્યો અને તેઓ જીવતા થયા. ઈશ્વર કૃપાએ આ બન્યું તેમ બધા માનવા લાગ્યા. મહારાણીને થોડા સમય બાદ જણાયું કે રાજામાં કોઇ ખાસ પ્રકારનું પરિવર્તન આવ્યું છે. કોઇ મહાન સત્પુરુષનો આત્મા તેના પતિના શરીરમાં પ્રવેશ્યો છે તે મહારાણીએ જાણ્યું. મૃત્યુ પામેલા તેના પતિના શરીરમાં પ્રાણમય જગતના ચૈતન્યને આકર્ષિત કરી, રાજા - રાણીના દાંપત્ય સુખનો અનુભવ તે દિવ્યાત્મા કેવળ સાક્ષી ભાવથી જોઇ જ્ઞાન મેળવે છે એમ પણ તે રાણીએ જાણ્યું.

જયાં સુધી તે દિવ્યાત્માનો નિવાસ મારા પતિના શરીરમાં છે ત્યાં સુધી તેમના પ્રાણ રાજાના શરીરમાં રહેશે તે રાણીએ જાણ્યું. તેણે આદેશ આપ્યો કે નગરમાં મૃત થએલા શરીરનું કોઇપણ કારણથી દહન ન થયું હોય તેનું ત્વરિત દહન કરવું. શંકરાચાર્યના શરીરને દહન કરવા માટે લઇ જવામાં આવ્યું. ત્યારે તેમના શિષ્યોએ રાજમહેલમાં જઇ રાજાના વેશમાં શંકરાચાર્યને તે વાતની સાંકેતિક ભાષામાં જાણ કરી. પરંતુ મોડું થઇ ગયું હતું. તેમના નિષ્પ્રાણ શરીરને અગ્નિમાં મૂકવામાં આવ્યું. અગ્નિથી દગ્ધ હાથ, પગ શ્રી લક્ષ્મીનરસિંહની કૃપાથી આદિશંકરાચાર્યે પાછા મેળવ્યા.

બ્રાહ્મણ પરિષદમાં શ્રીપાદનો અદ્‌ભૂત સંવાદ

શ્રીપાદે પરિષદને પ્રશ્ન કર્યો : આત્માએ એક શરીરનો ત્યાગ કર્યા પછી જ બીજા શરીરમાં પ્રવેશ કરી શકે છે એવું તમે કહો છો પરંતુ હું તમને એક પ્રશ્ન પૂછું છું : આત્મા એક જ સમયે ત્રણ ચાર શરીરમાંથી ત્રણ-ચાર જન્મોનું કર્મ ફળ સાથે અનુભવ લઇ શકે છે કે કેમ ? આ ખૂબ જ જટીલ વિષય છે. આજ સુધી આવું થયાનો પુરાવો નથી.'' એમ બ્રાહ્મણ પરિષદે જવાબ આપ્યો.

શ્રીપાદપ્રભુએ પરિષદને સંબોધીને કહ્યું : પૂર્વે આમ થએલું છે પરંતુ તમને તેની જાણ નથી. શાપને લીધે ઇંદ્રને પાંચ પાંડવનો જન્મ લેવો પડયો અને શચિદેવીને દ્રૌપદી રૂપે જન્મ લેવો પડયો. તેને પાંડવોની પત્ની થવું પડયું. શચિ પુરંદરે પૃથ્વી પર જન્મ લીધો તો પણ તેમનું મૂળતત્વ સ્વર્ગમાં ચોક્કસપણે હતું. દ્રૌપદીનું શૈયાસુખ ફકત અર્જુનને જ મળ્યું. મંત્રાંગ વિષયો પર તે ધર્મ રાજા સાથે ચર્ચા કરતી.ભીમને માતાસમાન સ્વાદિષ્ટ ભોજન બનાવી આપતી. નકુલને તે લક્ષ્મી સ્વરૂપે દેખાતી. સહદેવને ભૂત, ભવિષ્ય અને વર્તમાનકાળનું જ્ઞાન હતું. આથી ભવિષ્યમાં થનારી ઘટનાઓ જલદી જલદી ઘટે અને ક્ષેત્ર સંગ્રામની સમાપ્તિ જલદી થાય તેમ તે જણાવતો. આથી ભૂમિ - માતા કરતાં પણ વધારે સહનશીલ વૃત્તિથી તે તેમની સાથે વર્તન રાખતી.

દેવતા ધર્મ, મનુષ્ય ધર્મ અને જંતુ ધર્મ અલગ અલગ હોય છે. તે બધાનું મિશ્રણ ન કરવું. તેના ઉત્તરમાં મેં (વેદાંત શર્મા - બંગારય્યા) એમ કહ્યું કે આવી અનેક આશ્ચર્યકારક ઘટનાઓ પુરાતનકાળમાં બની હશે પરંતુ પ્રસ્તુત કાળમાં તેનાં ઉદાહરણ નથી. શ્રીપાદે તીક્ષ્ણ દષ્ટિ મારા (વેદાંતશર્મા) પર નાંખી અને કહ્યું : તારો ત્રણ સ્ત્રીઓ સાથે વિવાહ થયો. તે ત્રણે સ્ત્રીઓ મૃત્યુ પામી. ત્રણે સ્ત્રીઓને જૂદા જૂદા આત્મા હતા ? જો જૂદા ન હતા તો એક જ આત્મા હતો ? પુરુષે ત્રણ સ્ત્રીઓ સાથે વિવાહ કરવો ધર્મ સંમત છે. પરંતુ એક સ્ત્રીએ ત્રણ પુરુષો સાથે વિવાહ કરવો ધર્મસંમત છે ? ખરું જોતાં આત્મા એટલે શું ? દાંપત્યધર્મ એટલે શું ?

મેં (વેદાંત શર્મા - બંગારય્યા) કહ્યું : પુરુષ ગમે તેટલી સ્ત્રીઓ સાથે વિવાહ કરી શકે છે પરંતુ સ્ત્રીઓને તે હક્ક નથી. શ્રીપાદ પ્રભુએ મને કહ્યું : અરે ! તું જગન્નિયંતા કરતાં મોટો છે? મંદોદરી પતિવ્રતા તરીકે પ્રસિદ્ધ છે. તે જયારે વાલિની પત્ની હતી ત્યારે તેના શરીર અણુ જૂદા હતા. વિભીષણની પત્ની હતી ત્યારે તેના શરીરનાં અણુ જુદાં હતાં. આત્મા નિર્વિકાર હોવાથી કોઇ પણ ગુણ સાથે તેનો સંયોગ નથી હોતો. આથી જ આત્મા નિત્ય નિર્વિકાર, સત્યયુક્ત શુદ્ધ અને અત્યંત પવિત્ર છે. તમો ગુણી રાવણ સાથે મંદોદરીએ તેના સ્વભાવ અનુરૂપ વર્તન રાખ્યું. વિભીષણ સાથે તેણે સત્વગુણપ્રધાન જવાબદારી પાર પાડી.

હું (વેદાંત શર્મા) નિરુત્તર થયો. પરંતુ થોડો વિચાર કર્યા પછી મેં કહ્યું : તમે કહેલી વાતનો જો સ્વીકાર કરીએ તો બહુ પતિત્વનો સ્વીકાર કરવો પડે. (એક સ્ત્રીને એક કરતાં વધુ પતિ હોવા તે) જવાબમાં શ્રીપાદે કહ્યું : અત્યારનો કલિયુગ છે. અહીં કેટલી બધી વિભિન્ન નીચ જાતિઓનો આવિર્ભાવ થાય છે. પશુ-પક્ષી, વૃક્ષ, કૃમિ કીટક માનવ જન્મમાં આવે છે. તેમના તેમના સ્વભાવ અનુસાર જૂદા જૂદા સગપણથી જોડાય છે. ધર્મવિરુદ્ધ સગપણથી જોડાય તો નીચ જાતિ નિર્માણ થાય છે. કલિયુગમાં આવા કુળનો નાશ અવશ્ય થશે જ. આ નીચ કુળ આસુરી શક્તિને લીધે નિર્માણ થાય છે. તે માટે જ અસુરધ્વંસ કરવો પડે છે. એક વખત અસુરનો ધ્વંસ થયો કે તેમને પુનર્જન્મ મળતો નથી. પરંતુ એક અસુરને બદલે દસ અસુરનો જન્મ થવા લાગ્યો છે. ધર્મસંમત સંબંધ જ કાયમના ટકી રહે છે. આ માટેજ બધાએ વિહિત (શાસ્ત્રસંમત) કુલ ગોત્ર, વર્ણાશ્રમ ધર્મનું પાલન કરવું.

માતાની આરાધના કરવાથી દાંપત્યસુખ સારી રીતે પ્રાપ્ત થાય છે. આ દેવી રાજ માતંગી, કર્ણ માતંગી નામથી પણ પ્રખ્યાત છે.

એક વખત શ્રીપાદપ્રભુએ ભૌતિક સ્વરૂપમાં આ આશ્રમમાં અમને દર્શન આપ્યાં. તે સમયે બંગારમ્મા દૂધ ગરમ કરતી હતી. જે ગાયના ચામડામાંથી આ ચર્મ પાદુકાઓ બનાવી, તે ગાય માતા ડોક હલાવતા હલાવતા સામેથી પસાર થઇ તેવું બંગારમ્માને દર્શન થયું. શ્રીપાદ પ્રભુએ અમારા પાસેથી દૂધ સ્વીકાર્યું. અમે પૂજેલી માતંગી દેવીની મૂર્તિ, તેના નામ પર સ્થપાએલા સંસ્થાનના ઔદુમ્બર વૃક્ષની નીચે અનેક ફૂટ નીચે સુધી જશે. ત્યાં અનેક સિદ્ધ પુરુષો દ્વારા તેની સેવા થશે.

શ્રીપાદ પ્રભુએ બંગારમ્માને બોલાવી કહ્યું : બાઇ, તારો પતિ ખૂબ જ અનુકૂળ છે. આવતા જન્મે તેની પાસેથી તને સર્વસુખ મળશે. તારા માટે સોનાની બિંદી તૈયાર કરી રાખી છે. શુભપ્રદ મંગળસૂત્ર પણ તૈયાર કરી રાખ્યું છે. આ બંને વસ્તુઓ હિરણ્ય લોકમાં વ્યવસ્થિત સંગ્રહિત કરેલી છે. આગામી જન્મમાં હું જાતે જ તમારા પર કૃપા કરી સ્વ હસ્તે તમારો વિવાહ કરાવીશ. આટલું કહીને શ્રીપાદપ્રભુ અંતર્ધાન પામ્યા.

ભક્તો, તમે અમારી કહાણી (કથા) સાંભળી. હંમેશા સિદ્ધમંગલ સ્તોત્રનું પઠણ કરતા રહેવું. તેમ કરવાથી તમારા પર મહાપુરુષોનો અનુગ્રહ ઓક્કસ થશે. સિદ્ધ, મહાસિદ્ધ, મહાયોગી આ બધા શ્રીપાદ પ્રભુના કર, ચરણ, અવયવ જેવા જ છે. શ્રીપાદ પ્રભુ પોતાના સંકલ્પની પૂર્તિ તેમના દ્વારા જ કરે છે. એક વખત તેમણે રાજમાતા માતંગી દેવીના રૂપમાં દર્શન આપી અમને અનુગ્રહિત કર્યા. સમસ્ત સૃષ્ટિ તેમજ સૃષ્ટિનું રહસ્ય તેમના હાથમાં જ છે. તમે હર હંમેશ તેમનું સ્મરણ કરો, ધ્યાન કરો, અર્ચન કરો. સર્વ સિદ્ધ તેઓ જ છે. માતાની જેમ તેઓ તમારી રક્ષા કરશે. લાખ્ખો માતાઓના પ્રેમ કરતા શ્રીપાદ પ્રભુનું તેમના ભક્તો પ્રતિ પ્રેમ અને અનેક ગણો ઉચ્ચ કોટિને હોય છે.

॥ શ્રી પાદ શ્રી વલ્લભ નો જય જયકાર હો ॥

॥ અધ્યાય - ૩૬ સમાપ્ત ॥

॥ શ્રીપાદ રાજં શરણં પ્રપદ્યે ॥

અધ્યાય - ૩૭

છિન્નમસ્તકદેવીનું વર્ણન

બંગારય્યા અને બંગારમ્માની રજા લઇ , તેમણે આપેલી ચર્મપાદુકાઓ સાથે અમે આગળના પ્રવાસનો પ્રારંભ કર્યો. અમે એક જંગલમાંથી પસાર થતા હતા. જતાં જતાં એક વટવૃક્ષ જોઇને તેની નીચે અમે વિશ્રાંતિ માટે બેઠા. તે સમય દરમ્યાન યોગિનીઓનો સમુદાય ત્યાં આવ્યો. યોગિનીઓએ અમને જોઇને કહ્યું : હવે સાયં સંધ્યાનો સમય થવા આવ્યો છે. આવા સમયે તે માટે આ વિસ્તારમાં આવવું જ ન જોઇએ. અહીં અમે છિન્નમસ્તકા દેવીની પૂજા કરવાના છીએ. આ એક ખૂબજ રહસ્યમય દેવતા છે. અહીં પુરુષોને પ્રવેશ નથી. એટલું જ નહીં પરંતુ આ દેવભૂમિ છે. અહીં આવેલો કોઇ પણ જીવતો પાછો જતો નથી. આ બધું સાંભળીને અમારા પગ નીચેની જમીન સરકતી હોય તેમ લાગ્યું.

તે જ સમયે એક તેજસ્વી યોગિની માતાનું ત્યાં આગમન થયું. તેનાં નેત્રો અગ્નિ સમાન લાલ હતાં. તેની સાથે આવેલી યોગિનીઓએ એક ટોપલીમાં છિન્ન મસ્તક દેવીને મૂકીને સાથે લાવ્યા હતા. તે યોગિની માતાએ કહ્યું : આમને પહેરવા માટે સાડી અને કબજો આપો. તેના કહેવાથી અમને સાડી, કબજો આપવામાં આવ્યો. અમારા વસ્ત્રોને ત્યાં પ્રજવલિત કરેલા યજ્ઞકુંડમાં દગ્ધ કરવામાં આવ્યાં.

અમે સાડી અને કબજો પહેર્યા પછી અમારા શરીરમાં પરિવર્તન અનુભવ્યું. અમારું પુરુષત્વ નષ્ટ થતું જણાયું અને છાતી સ્ત્રીઓ જેવી ઉપસી આવી. અમને પૂર્ણતઃ સ્ત્રીરૂપ પ્રાપ્ત થયું. અમારાં નામ પણ નવેસરથી પાડવામાં આવ્યાં. મારું નામ શંકરમ્મા અને ધર્મગુપ્તનું નામ ધર્મમ્મા રાખવામાં આવ્યું. અમને ભોજનમાં માંસ ખાવા માટે આપવામાં આવ્યું અને પીવા માટે મદિરા આપી. દિવસે મનુષ્ય રૂપે સંચાર કરતા રાત્રે વાઘ થઇને ફરતા લોકો વિશે અમે કિંવદંતિ સ્વરૂપે સાંભળ્યું હતું. પરંતુ તે પ્રમાણે દેવતાની પૂજા હોય છે અથવા યોગીજનો સંકલ્પમાત્રથી પુરુષોને સ્ત્રી રૂપમાં બદલી શકે છે તેવી અમને સ્વપ્નમાં પણ કલ્પના આવી ન હતી. અમને ભય બતાડી અમારા દ્વારા નૃત્ય કરાવવામાં આવ્યું.

તેટલામાં યોગિની માતા બોલ્યાં : કબંધ મુનિ એ પરિવર્તનશીલ જગતના અધિપતિ છે. પરિવર્તન શક્તિને જ ''છિન્ન મસ્તક દેવી '' એમ કહે છે. આ જગતમાં વૃદ્ધિ અને ક્ષય હંમેશા ચાલુ જ હોય છે. ક્ષીણત્વ ઓછું થાય એટલે વિકાસનો સ્તર આપોઆપ વધે છે. તે સમયે ભુવનેશ્વરી દેવીનું પ્રાગટય થાય છે. અને જો ક્ષીણત્વ અધિક હોય અને વિકાસ - વૃદ્ધિનો દર ઓછો હોય ત્યારે છિન્ન મસ્તક દેવીનું પ્રાધાન્ય હોય છે.

દિવ્યાત્માનો આવિર્ભાવ કવચિત્ જ થાય છે. તેમનો આત્મા એક જ હોય છે.તે આત્માનો પુરુષ રૂપમાં આવિર્ભાવ થવાથી, સ્ત્રીરૂપમાં તે જ આત્માની શક્તિનો આવિર્ભાવ થાય છે. તેમને જ દિવ્ય દંપતી કહેવાય છે. આવા દિવ્યાત્મા આદિથી અંત પર્યંત સૃષ્ટિમાં હોય છે. પરાશક્તિ અને પરબ્રહ્મ એજ અદ્વિતીય સ્વરૂપમાં સાયુજય સ્થિતિમાં હોય છે.

શ્રીપાદપ્રભુ વધુમાં કહે છે : હવે જો ! વેદાંત શર્મા નામનો તું જ બ્રાહ્મણ હતો. બંગારય્યા નામથી ચમાર કુળમાં જન્મ્યો છે. આ બધું એક જ સમયે આવિર્ભાવ પામ્યું. તારી સ્ત્રી શક્તિ તારી ત્રણ પત્નીઓ રૂપે ચમારણ સ્ત્રી બંગારઅમ્મા નામથી જન્મી. હાલમાં જ તારે ઘેર મૃત્યુ પામેલી ગાય એક સમયે તારી પત્ની જ હતી. તારી દિવંગત (મૃત્યુ પામેલી) પત્નીનું ચૈતન્ય અને તે ગાય માતાનું ચૈતન્ય પ્રસ્તુત બંગારમ્મા નામની મહાન વનિતાના ચૈતન્યમાં ભળી ગયું છે.ચૈતન્ય એ જયાંથી આવે છે ત્યાંજ મૂળચૈતન્યમાં ભળી જાય છે એ નિશ્ચિત. સૃષ્ટિનું રહસ્ય અતિ ગહન છે. તેને સમજવા માટે સપ્તર્ષિની શક્તિ પણ ઓછી પડે.

બંગારઅમ્માનું શરીર બંગારઅય્યા માટે જ નિર્માણ થએલું છે. આથી તે ધર્મવિરુદ્ધ જેવું કશું નથી. તું તેની સાથે સંસાર કર. તેની પાસેથી તને શરીર સૌખ્ય મળવાનું નથી. મેં આ નિર્ણય ધર્મસ્થાનમાં બેસીને કરેલો છે. પ્રકૃતિમાં આવવાથી પ્રકૃતિનો ધર્મ, મર્યાદાઓનું વિધિવત પાલન કરવું જ પડે છે. પોતાના શરીરની ખાલ કાઢીને તેના પગરખા સીવીને આપું છું એમ બંગારમ્મા જીવીત રહેવા છતાંય તેણે ગાયનો જન્મ લીધો. તેને ખબર ન પડતાં તેણે તારી ત્રણેય સ્ત્રીઓના રૂપમાં જન્મ લીધો.

જયારે ચૈતન્ય ત્રણ ચાર શરીરમાં વિભાજીત થાય છે ત્યારે પ્રત્યેક શરીર માંહેના ચૈતન્યને હું જ છું તેવો ભાવ થાય છે. તેના એકત્વનો ખ્યાલ આવતો નથી. ''કલૌ પંચસહસ્રાણિ જાયતે વર્ણસંકરઃ'' એમ કહેવામાં આવ્યું છે. તેનો અર્થ કુલસાંકર્ય નથી, વર્ણ સાંકર્ય (વર્ણસંકરતા) જ કહેવામાં આવ્યું છે. કુળ સાંકર્ય થવાથી નીચ જન્મ લેવા પડે છે. વર્ણ-સંકરતા થવાથી નૂતન શક્તિયુક્ત એવી નવી જાતિ નિર્માણ થાય છે. તેના પરિણામ સ્વરૂપ નૂતન માનવ જાતિને દૈવત્વ પ્રાપ્ત થાય છે. આ ભૂમિ પર દૈવત્વ પ્રાપ્ત કરેલી જાતિઓને ઉત્પન્ન કરવાની છે.

આ બ્રાહ્મણ પરિષદનો ખરો ઉદેશ મને જ્ઞાત છે. મારા દાદા અને પિતાશ્રીને બ્રાહ્મણ કુળમાંથી બહિષ્કૃત કરવા આયોજકોના મનમાં ભૂત ભરાયું છે. આથી હું વેદાંતશર્માને કુળ બહિષ્કૃત કરું છું. આજથી તારું નામ બંગારય્યા એમ વ્યવહારમાં રહેશે.

સમગ્ર પરિષદ અસંમંજસમાં પડી. એક જયોતિ સ્વરૂપ બધાના દેખતાં મારામાં વેદાંતશર્માના વિલીન થયું. ત્યારે જ શ્રીપાદ શ્રીવલ્લભ બોલ્યા : તમારા બધાના દેખતા જ બંગારપ્પાની આત્મજયોતિ વેદાંત શર્મામાં વિલીન થઇ. આ બ્રાહ્મણ છે કે ચંડાળ છે તેનો નિર્ણય તમારે જ કરવાનો છે. અમને કુળ બહિષ્કૃત કરવા માટે તમે (બ્રાહ્મણ પરિષદે) શંકરાચાર્યની અનુમતિ મેળવવા મારે પણ પ્રયત્ન કરી જોયો. શંકરાચાર્ય મને શું કરશે ? તમારી જ આંખો સમક્ષ હું દાદા કે પિતાશ્રી પાસેથી વેદાભ્યાસ કર્યા વગર જ હું વેદ ઉચ્ચારણ કરી શકું છું. એક જ સમયે અનેક સ્થળે દર્શન આપી શકું છું. શંકરાચાર્ય મારી સમક્ષ આવે તો પણ મારે શાની ભીતિ ? તેમને તેમના નિત્ય આરાધિત શારદાચંદ્ર મૌલેશ્વરના રૂપમાં દર્શન આપી તેમના પર અનુગ્રહ કરીશ ત્યારે તેમને બીજો કોઇ પર્યાય ન હોવાથી મારો દેવતા તરીકે સ્વીકાર કરવો પડશે. ત્યારે તેમનો નિર્ણય તમારા માટે દુઃખપ્રદ જણાશે.

ક્ષત્રિય પરિષદ, વૈશ્ય પરિષદ તમે લીધેલા નિર્ણય સાથે સંમત નહી થાય. પૌરોહિત્ય, કર્મકાંડ, દાન, સીધું, દક્ષિણા આપવાનું તેમણે જો બંધ કર્યું તો તમારી બાળકો સાથે દીન અવસ્થા જ થશે. મારી સાથે જો કલહ કરશો તો સર્વનાશનું કારણ બનશો. હું ચતુરાશ્રમ ધર્મનું પાલન કરવા કહું છું. તમે દરેકે પોતપોતાના ધર્મ નિયમોનું અચૂક પાલન કરી ધર્મસંસ્થાપન કરવામાં મદદ કરવી. તેમ ન કરવામાં આવે તો અનેક પ્રકારની આપત્તિઓ આવશે. હું તો શાંત જ રહીશ. પરંતુ તમારી સ્થિતિ કષ્ટપ્રદ રહેશે.

પ્રકૃતિ પરિણામ આપવા માટે બે પ્રકારે વર્તે છે. પ્રથમ રીતે એકદમ સુધારો કરવો. બીજો પ્રકાર; શનૈ; શનૈઃ (ધીમે ધીમે) સુધાર કરવો તે છે. બીજા પ્રકારમાં સમયનો અવધિ પણ આપવામાં આવશે. તમે જો પોતાનામાં સુધાર નહીં કર્યો તો વિનાશને આમંત્રણ આપવા જેવું થશે. હું તો વિનાશ કરીને પણ ધર્મસ્થાપન કરીશ જ. આટલું કહીને શ્રીપાદ પ્રભુ મૌન થયા. બંગારય્યાએ કહ્યું : મને કયાંયનો આધાર ન હતો. તેવી સ્થિતિમાં હું બંગારમ્માને લઇ ગામે ગામ ફરતો ફરતો અહીં આવી પહોંચ્યો. અમારા આ આશ્રમમાં માતંગી દેવીની સ્થાપના (પ્રતિષ્ઠા) કરી જીવન વ્યતીત કરીએ છીએ.

શ્રીપાદ શ્રીવલ્લભ આ માર્ગે માર્ગક્રમણ કરતા અમારા આશ્રમમાં આવ્યા. તેમણે આશીર્વાદ આપતાં કહ્યું : તારા દેહ પતન પછી ઋણાનુ બંધથી તું ફરી બ્રાહ્મણ કુળમાં જન્મ લઇશ અને બંગારમ્મા શુદ્ર જાતિમાં જન્મશે. તે સમયે તમે પતિ પત્ની થશો. તમને સંતાન પણ થશે. તે સંતાનને કુરુગડ્ડીમાં મારી સેવા કરવાની તક મળશે સુખી ભવ !

ભાઇઓ, આજ અમારો વૃત્તાંત છે. તમે આ પ્રાંતમાં આવશો, તમારી પાસે તેમના ઝાંઝર છે. તે ઝાંઝર લઇને તમને શ્રીપાદની ચર્મપાદુકાઓ આપવી તેવો પ્રભુનો આદેશ છે. અમે માતંગ ઋષિની કન્યા માતંગી દેવીના ઉપાસક છીએ. આ

આ મહા માતાનું સ્વરૂપ અત્યંત રહસ્યમય છે. એક વખત પાર્વતી દેવી પોતાની સખીઓ સાથે મંદાકિની નદી પર સ્નાન માટે ગઇ. સ્નાન થયા પછી બંને સખીઓને પુષ્કળ ભૂખ લાગી. આથી તેઓ કૃષ્ણવર્ણ થયાં. ભોજન માટે સખીઓએ યાચના કરી ત્યારે પાર્વતીએ તેમને થોડી પ્રતીક્ષા કરવા જણાવ્યું. થોડા સમય પછી સખીઓએ પુનઃ ભોજનની માંગણી કરી. આ સમયે પણ થોડી રાહ જોવા પાર્વતીએ કહ્યું. આમ અનેક વખત પુનરાવર્તન થયું. છેવટે પાર્વતી દેવીએ પોતાના ખડ્ગ દ્વારા પોતાનું મસ્તક કાપી નાંખ્યું. તે સમયે લોહીની ત્રણ ધારા ધડમાંથી નીકળી. બે રકતધારાઓ તેણે બંને સખીઓને પીવા માટે આપી. પોતાનું મસ્તક પાર્વતીના ડાબા હાથમાં આવી પડયું હતું. ત્રીજી રક્તધારા પાર્વતીના મસ્તકે પ્રાશન કરી. મસ્તક છિન્ન કરવાથી તેનું નામ છિન્ન મસ્તક દેવી પડયું.

મધ્યરાત્રીએ કરેલી છિન્ન મસ્તકદેવીની ઉપાસના સારુ ફળ આપે છે. શત્રુ પર વિજય મેળવવા માટે, શત્રુ સમૂહને થોભાવી રાખવા માટે (સ્તંભન પ્રયોગ) રાજય પ્રાપ્તિ માટે, દુર્લભ એવી મોક્ષ પ્રાપ્તિ માટે તેની ઉપાસના અત્યંત ફલદાયક ઠરે છે. ચારે દિશાઓ આ મહામાયાનાં વસ્ત્રો છે. તેના નાભિસ્થાનમાં યોનિ ચક્ર હોય છે. કૃષ્ણ એટલે તમસ્ ગુણ. અને રકત એટલે રાજસ્ ગુણ. આ બંને ગુણોયુકત બે સખીઓ હંમેશા તેની સાથે હોય છે. દેવીએ પોતાનું મસ્તક છેદ્યું તેમ છતાં તે જીવંત રહી છે. તેનું યોગની ભાષામાં એવો અર્થ થાય છે કે તે પરિપૂર્ણ અંતર્મુખત્વનું પ્રતીક છે.

અગ્નિ સ્થાનવાળા મણિપુરચક્રમાં આ દેવીનું ધ્યાન યોગિજનો કરે છે. આ દેવી હિરણ્યકશ્યપુની ઉપાસ્ય દેવતા છે. અમારે માટે આ એક ભયપ્રદ અને વિચિત્ર એવો અનુભવ હતો. મધ્યરાત્રીનો સમય થવા આવ્યો હતો. ચિત્ર વિચિત્ર પ્રાણીઓનો અવાજ હવે સંભળાતો હતો. તેમાં મુખ્યત્વે વાઘની ગર્જનાથી સમગ્ર વિસ્તાર ખળભળી ઊઠયો હતો.

બે સારી સ્ત્રીઓનો બલિ મળ્યો એમ યોગિની સમુદાયને લાગ્યું. તેમના સાન્નિધ્યમાં અમારો વધ કરવો તે ખૂબ જ ઉપયુક્ત, શ્રેપસ્કર છે તેમ તેઓનું મંતવ્ય હતું. (જે તેમની વાતચીત પરથી જણાયું.) અમારા માથે તેમણે લીમડાની ડાળખીઓ બાંધી. કપાળ પર કંકુનો મોટો ચાંદલો કર્યો. અતિ ધારદાર ચપ્પુ વડે અમારો શિરચ્છેદ કરવામાં આવ્યો. લોહીની ધારાઓ વહેવા માંડી. તે જોઇને યોગિનીઓને ખૂબ જ આનંદ થયો. મદોન્મત્ત થઇને તેઓ રકતપાન કરવા લાગી. અમારા મસ્તકો એક બાજુ અને બીજી બાજુ ધડ નાંખવામાં આવ્યા. તેમ છતાં અમે સજીવ જ છીએ તેમ અમને લાગ્યું. અમારો વધ અમારી જ આંખોએ જોયો ! અમારા શરીરને ખૂબ જ દાહ થતો હતો. તે યોગિનીગણોની ક્રૂર અને અત્યંત હીન એવી ક્ષુદ્ વિદ્યાના અમે શિકાર થયા હતા.

તેટલામાં અમને ગાઢ નિંદ્રા આવી. નિંદ્રાવસ્થામાં અસ્પષ્ટ એવા આકાશમાં પ્રકાશનો એક પુંજ દેખાયો. તે પ્રકાશ અમારી તરફ નજીક આવનાર કાળ પ્રમાણે યોગિનીગણના સમુદાયમાં ભળી ગયો તેમ લાગ્યું. અમારાં મસ્તકો ફરી અમારાં. ધડને ચોંટયા તેમ જણાયું. અમે હંમેશની જેમ ઊંઘમાંથી જાગ્રત થયા. અમારા શરીર પર સાડી અને કબજો હતો. થોડી જ ક્ષણોમાં અમારા સ્ત્રી લક્ષણો ધીમે ધીમે લુપ્ત થતાં હતાં. પુરુષ લક્ષણો સ્પષ્ટ દેખાવા લાગ્યાં. રાત્રીના પ્રજવલિત અગ્નિમાં અમારાં સ્ત્રી વસ્ત્રો દગ્ધ થઇ તેની જગ્યાએ પુરુષ વસ્ત્રો આવ્યાં હતાં.

સ્નાન કર્યા પછી અમે પુરુષ વસ્ત્રો પરિધાન કર્યાં. તેટલામાં એક વટેમાર્ગુ અમને મળ્યો. તેણે અમને કહ્યું : મિત્રો, ગઇ કાલે તમે જે જોઇ, અનુભવી, તે એક પ્રકારની યોગ પ્રક્રિયા હતી. તમારા શરીરનું સ્ત્રીતત્વ અત્યંત શુદ્ધ કરવામાં આવ્યું. પ્રત્યેક શરીરમાં સ્ત્રી અને પુરુષ એમ બે તત્ત્વો હોય છે. આ બંને તત્વોની શુદ્ધિ થયા વગર યોગશક્તિ, વિશ્વ ચૈતન્યમાંથી પ્રવાહિત થતી નથી. તમારી વિશ્વ ચૈતન્યમાં થઇને આવશ્યક તેટલી જ શક્તિ પ્રવાહિત થાય છે. આત્માને સ્ત્રી કે પુરુષ એવો ભેદ હોતો નથી. આત્મા એ આ બંને (સ્ત્રી અને પુરુષ) તત્વના આધારથી અતીત છે.

તમે શ્રીપાદ શ્રીવલ્લભની દયાથી યોગિની ગણોની અસાધારણ યોગપ્રક્રિયા વડે અનુપમેય કરુણા પ્રાપ્ત કરી લેશો. કેટલાય પ્રયત્નો કરીએ છતાં પ્રાપ્ત ન થનારી સુષુમણા માર્ગની ઓળખાણ તમને થઇ ગઇ. આ કરતાં બીજું મહાન ભાગ્ય તે કયું? આવું મહાભાગ્ય પ્રાપ્ત થવાનું કારણ એટલે તમારી પાસે હાજર શ્રીપાદ પ્રભુની ચર્મપાદુકાઓ છે. ચર્મ દેહના ચૈતન્યમાંથી નીકળી તમે ચૈતન્ય પ્રવાહરૂપ દિવ્ય તત્વના અનુસંધાનમાં છો. શ્રીપાદ પ્રભુની દિવ્ય લીલાઓ તેઓ પોતેજ જાણે છે. તે લીલાઓ બીજાને માટે અતિ અગમ્ય, અદ્‌ભૂત અને ચમત્કારિક હોય છે.

॥ શ્રીપાદ શ્રીવલ્લભનો જય જયકાર હો ॥

॥ અધ્યાય ૩૭ સમાપ્ત ॥

॥ શ્રીપાદ રાજં શરણં પ્રપદ્યે ॥

અધ્યાય – ૩૮

બગલામુખી દેવીની આરાધનાનું વિવરણ

અમે (શંકરભટ્ટ અને ધર્મગુપ્ત) પીઠિકાપુરમ્ જતા હતા. રસ્તામાં અમને એક વેરાગી મળ્યો. તે એક પીપળાના ઝાડ નીચે બેઠો હતો. તેની આંખો તેજસ્વી દેખાતી હતી. અમને જોતાં જ તે વેરાગીએ પૂછયું : તમે જ શંકર ભટ્ટ અને ધર્મગુપ્ત છો ? અમે બંનેએ હકારમાં ડોક હલાવી. તેણે વધુમાં કહ્યું : આ પીપળા નીચે થોડો વિશ્રામ લો. તમારી પાસે શ્રીપાદપ્રભુની ચર્મ પાદુકાઓ છે ને ? તે મને આપો અને મારી પાસેથી નાગમણિનો સ્વીકાર કરો. અમે તેમની વિનંતીનો સ્વીકાર કર્યો. અમે ચર્મ પાદુકાઓ તેમને આપી અને દિવ્ય નાગમણિ લઇ લીધો.

મેં (શંકરભટ્ટે) બેરાગીને કહ્યું : મહારાજ, મેં શ્રીપાદપ્રભુના દિવ્ય ચરિત્ર લેખનનો સંકલ્પ કર્યો છે. તેમના જીવનમાં ઘટેલી પ્રત્યેક વર્ષની ઘટનાઓ શ્રીપાદ પ્રભુના ભક્તોને વિવેચન કરી કથન કરીએ છીએ. તે લીલાનું શ્રવણ કરી ભક્તો સહજતાથી ભવસાગર તરી જાય છે. આ સર્વ માટે હું કેવળ નિમિત્ત માત્ર છું. મારું વકતવ્ય સાંભળી તે બેરાગીએ કહ્યું: શ્રીપાદ શ્રીવલ્લભ એ આદિ ભૈરવ અને આદિ ભૈરવીનું સંયુકત રૂપ છે. કાળ ઉપર શાસન કરનાર કાળભૈરવ પણ તેઓ જ છે. તેઓ કાળસ્વરૂપ છે અને કાળપુરુષ તેમનાથી ભિન્ન નથી. મહાકાળ સ્વરૂપ પણ તેઓ જ છે.

કયા સમયે કઇ ઘટના ઘટે છે તેનું સંપૂર્ણ જ્ઞાન તેમને જ છે. આથી અવ્યકત રૂપમાં રહેલા શ્રીપાદ પ્રભુના સંકલ્પના સ્વરૂપનું જ્ઞાન કોઇપણ દેશ-કાળથી બંધાએલા જીવથી સમજી શકાય તેમ નથી. દેશ - કાળ સાથે ક્રીડા, જીવનો વિકાસ, ધર્મ, કર્મનું ફલિત અને તેમનો પ્રભાવ સંપૂર્ણતઃ શ્રીપાદ પ્રભુને આધીન હોય છે. જેઓ પોતાને અહંકારથી મહાપંડિત સમજી બેઠા છે તેવા જ્ઞાન વિનાના લોકોનાં અહંકારનું હરણ કરી તેઓને અહંકારરહિત કરે છે. તદ્‌ઉપરાંત વિનયી, નમ્ર પરંતુ જ્ઞાનના અભાવવાળા સાધકોને તેઓ પોતાની કૃપા દષ્ટિથી પંડિત કરી શકે છે. તેમનો આ યોગસંપન્ન અવતાર છે.

તેઓ અવતારી પુરુષ કોઇ પ્રત્યક્ષ શ્રીદત્તાત્રેયનો અવતાર છે તે સમજવા માટે સાધકે પોતાના પાપોને બાળી નાખવાં પડે છે અને પુણ્ય રાશિનો સંચય કરવો પડે છે. આવો સર્વ સાધારણ નિયમ છે. તેમનો કૃપા કટાક્ષ થતાં આ સાધારણ નિયમથી ઉપરવટ જઇને તેઓ ભક્તોનું રક્ષણ કરે છે. તેઓ પ્રતિક્ષણે લીલાવિહારી છે. શ્રીપાદ પ્રભુના દિવ્ય ચરિત્રનું પારાયણ કરનાર સાધકોનો એક ક્રમબદ્ધ પદ્ધતિથી વિકાસ થાય છે. તેમના જીવનના પ્રત્યેક વર્ષમાં ઘટેલી એક અથવા બે દિવ્ય લીલાને સાધકો સમજી શકે છે. લીલા ક્રમે ક્રમે સમજાય તે પણ દિવ્ય લીલાનો અંતર્ભાગ છે. શ્રીપાદપ્રભુએ કેવળ એક જ દેશ અથવા એક જ પ્રાંતના લોકોના ઉદ્ધાર માટે અવતાર લીધો નથી.

અનેક કરોડો બ્રહ્માંડો પ્રતિક્ષણે નિર્માણ, સ્થિતિ અને લય પામે છે. તેનો પરિણામ ક્રમ પણ શ્રીપાદ પ્રભુના અધિકાર હેઠળ હોય છે. તેમના દિવ્ય નેત્ર ગોલકમાં (આંખથી દેખાતા વર્તુળાકાર વિસ્તારમાં) કરોડો બ્રહ્માંડની વૃદ્ધિ અને ક્ષય થતો હોય છે. આ જ તેમનું નિજ તત્વ સ્વરૂપ છે. તેમનું નિરાકાર સ્વરૂપ એટલે જ પર તત્ત્વ છે. અવ્યકત સ્વરૂપમાં રહેતું તેમનું રૂપ કોઇ પણ જાણી શકતું નથી. તેમનું મહાતત્વ સાકાર રૂપમાં પીઠિકાપુરમાં અવતરિત થવું એ જ તેમની એક દિવ્ય લીલા છે. શ્રીપાદપ્રભુની લીલાઓ અત્યંત અદ્‌ભૂત અને ન કળી શકાય એવી છે. તે લીલાઓને અંત નથી. વેદો પણ તેમની લીલાઓનું વર્ણન કરતા મૌન સેવે છે. શ્રીપાદ પ્રભુનો જન્મ અનંત છે. વેદાંતર્ગત જ્ઞાન પરિમિત છે પરંતુ શ્રીપાદપ્રભુનું જ્ઞાન, દિવ્ય શક્તિ અને કરુણા અનંત છે. તેઓ સર્વ દેશમાં, સર્વ કાળે સ્થિત હોય છે. સત્યનું સત્ય, જ્ઞાનનું જ્ઞાન અને અનંતને પણ ન જ્ઞાત થનાર તેમનું મહા અનંત સ્વરૂપ.

બગલામુખી દેવીની ઉપાસના

બેરાગીએ પોતાનો વૃત્તાંત કહેવાની શરૂઆત કરી : વાસ્તવિક હું બંગાળપ્રાંતનો નિવાસી છું. હું બગલામુખી દેવીની ઉપાસના કરું છું. આ દેવી દસ મહાવિદ્યાઓ પૈકી એક છે. શત્રુનો નાશ ઇચ્છનારે આ દેવીની આરાધના કરવી જોઇએ. સર્વ પ્રકારની પરમેશ્વરની સંહારશક્તિ બગલાદેવી છે. આ દેવીની ઉપાસના કરવાથી વાક્ સિદ્ધિ પ્રાપ્ત થાય છે. મનોવાક્ અને કર્મના ઐકયથી ધર્મ સંમત જીવન જીવનાર લોકોએ ઉચ્ચારેલું પ્રત્યેક વાકય સાચું જ માનવામાં આવે છે. વાક્યને (વાણીને) પણ પરા, પશ્યંતિ, મધ્યમા એવા ભેદ હોય છે.

સત્યયુગમાં સર્વ જગતનો નાશ કરનાર એક ભયંકર વાદળું ઘસી આવ્યું હતું. પૃથ્વી પર આવેલા આ સંકટથી વિષ્ણુ ભગવાન ચિંતિત થયા. ત્યારે તેના પરિમાર્જન માટે તેમણે તપસ્યા કરવાનો પ્રારંભ કર્યો. તે સમયે વિદ્યા મહાદેવી બગલામુખીરૂપ લઇ અવતરી. શ્રીમન્ નારાયણને દર્શન આપી તેણે સૃષ્ટિનો વિધ્વંસ કરનાર વાદળને થોભાવ્યું. આ દેવીને કેટલાક લોકો વૈષ્ણવી દેવી તરીકે પણ ઓળખે છે. મંગળવાર ચૌદસના રોજ મધ્યરાત્રીના સમયે આ દેવી પ્રગટ થઇ.

આ દેવી સ્તંભન શક્તિ સ્વરૂપિણી છે. તેના લીધે જ સૂર્યમંડળ સ્થિત છે. સ્વર્ગપણ સ્થિત છે. બગલામુખી દેવી ઇહલોક અને પરલોકનાં સર્વ સુખ તેના ભક્તોને પ્રદાન કરે છે. સાધકના જીવનમાં વિઘ્નકારક દુષ્ટ શક્તિ અને અંધ શક્તિનો નાશ કરી આ દેવી પ્રગતિનું અભય દાન આપે છે. બગલામુખીદેવીને ''વડવામુખી'', ''જાતવેદમુખી'', ''ઉલ્કામુખી'', ''જવાલામુખી'' અને ''બૃહદ્‌ભાનુમુખી'' નામોથી પણ ભક્તો સંબોધન કરે છે.

સર્વપ્રથમ બ્રહ્મદેવે બગલા મહા વિદ્યા ઉપાસના કરી. આ દેવીએ બ્રહ્મદેવને બાળરૂપમાં દર્શન આપ્યાં. તિરુપતિ તિરુમલૈ ક્ષેત્રમાં તેમણે તેની પૂજા કરી. આ દેવીની મૂર્તિની વેંકટેશ્વર, પદ્માવતીની મૂર્તિ સાથે બ્રહ્મોત્સવના મંગળ સમયે અર્ચા કરવામાં આવે છે. આ મહાવિદ્યાનો બ્રહ્માજીએ સનકાદિક ઋષિઓને ઉપદેશ કર્યો હતો. બ્રહ્માજી પછી આ દેવીની ઉપાસના વિષ્ણુ ભગવાને કરી હતી. ભગવાન પરશુરામે પણ પોતાના શત્રુઓના નાશ માટે આ દેવીની ઉપાસના કરી હતી.

હું (બંગાળી સાધક) તીર્થયાત્રા દરમ્યાન પીઠિકાપુરમ્ આવી પહોંચ્યો. શ્રી કુક્કુટેશ્વર મંદિરમાં પૂજા કરી. તે પછી અત્યંત મધુર બોલનાર એક સુંદર બાળકને મેં જોયો. તે બાળકે મને કહ્યું : હે મહોદય, તમે બંગાળ પ્રાંતમાંથી અહીં આવ્યા છો તે મને ખબર છે. હું ઘણા સમયથી અત્યાર સુધી આ મંદિરમાં સ્વયંભૂ દત્તાત્રેય તરીકે સ્થિત છું. જલદીમાં જલદી એક અર્ચક દ્વારા મારી નિત્ય પૂજા કરવાની વ્યવસ્થા કરો. તે બાળકના કહેવા અનુસાર એક ઉત્તમ બ્રાહ્મણ દ્વારા પૂજા કરાવીને તેમનું યથોચિત બહુમાન કરવામાં આવ્યું. તે પૂજારી (અર્ચક) નું નામ કલવર હતું. તેણે કુક્કુટેશ્વર અને સ્વયંભૂ દત્તાત્રેય આ બંને દેવોની અંતઃકરણના ઉમળકાથી કષ્ટો વેઠીને આરાધના કરી હતી. આ માટે તેને ભરપૂર દક્ષિણા અને રસોઈ માટે પૂરતા પૈસા આપવામાં આવ્યા હતા. તે પૂજારીએ તે દક્ષિણા ઘરે લઈ જઈ પેટીમાં મૂકી દીધી હતી. આશ્ચર્યકારક એ ઘટના બની કે સવાર સુધીમાં તે દક્ષિણા (પૈસા) પેટીમાંથી અદૃશ્ય થઈ હતી પરંતુ ત્યાંના બ્રાહ્મણોનાં પેટ રોજના કરતા બમણા ત્રણ ગણા અન્નથી ભરાએલા છે તેમ તેમણે અનુભવ્યું. આથી તેઓને ખૂબ જ આંળસ આવી હતી.

આળસ આવવી, રસોઈ અદૃશ્ય થવી, ધન દક્ષિણા અદૃશ્ય થવી આ બધી બાબતો સર્વ સામાન્ય લોકોને ન સમજાય તેવી હતી. કલવર એક નિષ્ઠાવંત નિયમનિષ્ઠ, વેદ શાસ્ત્ર જાણનાર અને તેનો આચરણ દ્વારા પ્રચાર કરનાર પૂજારી હતો. પરંતુ યક્ષિણીના પ્રભાવથી તે અત્યંત ક્ષીણ થયો હતો. આથી તેની પરિસ્થિતિ શરમ જનક થઈ હતી. તેમ છતાં સર્વ બ્રાહ્મણો આ વિશે ચર્ચા ન કરતા મૌન રહેવાનું પસંદ કરતા.

એક દિવસ એક વૈરાગી સાધુ કુક્કુટેશ્વર મંદિરમાં મૂર્છિત પડયો. પરંતુ તેના શ્વાસ બંધ થઈ ગયા હતા અને અવયવની કોઈ પણ હાલચાલ થતી ન હતી. આથી લોકો તેને મૃત થએલો સમજયા. થોડા જ સમયમાં તેને શ્રીપાદપ્રભુના દાદા શ્રી બાપનાર્યુલુ પાસે લઈ ગયા. શ્રી બાપનાર્યુલુએ કહ્યું કે આ સાધુ મૂર્છિત થયો નથી કે તે મૃત પણ થયો નથી. તે સાધુ સમાધિ અવસ્થામાં છે. પરંતુ લોકોએ શ્રી બાપનાર્યુલુની વાત કાને ન ધરી અને તેને દહન કરવા સ્મશાનમાં લઈ ગયા. આશ્ચર્યકારક ઘટના એ બની કે શ્રીપાદપ્રભુની કૃપાથી અગ્નિ તે સાધુના શરીરને બાળી ન શકયો !

સાધુ સમાધિમાંથી ઉત્થાન પામ્યો અને ચિતા પરથી નીચે ઉતરી આવ્યો. આઠ જ દિવસમાં તે સાધુ પૂર્વવત્ સ્વસ્થ થયો. તે પછી તે સાધુને બ્રાહ્મણોએ ભિક્ષા આપવાની બંધ કરી. આથી નાઈલાજે તેને રબારીનાં ઘેર રહેવું પડયું. ત્યાંજ તેની ભિક્ષાની સગવડ થઈ. કુળ, જાતિ, વર્ણનો ભેદભાવ ન રાખનાર સાધુ રબારી સમાજમાં ખૂબ જ લોકપ્રિય થયો. તે રબારી સમાજમાં એક યુવતી હતી જેનું નામ લક્ષ્મી હતું. તે બાળપણમાં જ વિધવા થઈ હતી. તેનો પતિ તેની સાથે અત્યંત પ્રેમથી વર્તન કરતો. તે સર્વ રબારીઓનો પણ પ્રિય હતો. રબારી સમાજમાં તે મોટા માણસ તરીકે ઓળખાતો.

રબારી લોકોના ઝગડા - ટંટા તે પોતાની કુશાગ્ર બુદ્ધિથી છોડાવતો અને ઉત્તમ નિર્ણય આપતો. તેની કુશાગ્ર બુદ્ધિને જોઈ તેની નાની ઉંમર હતી છતાં તેને રબારી લોકોએ નેતા તરીકે ચૂંટયો હતો. તેની પત્ની એક મહાન પતિવ્રતા સ્ત્રી હતી. એક સમયે વેંકટપ્પાચ્યા શ્રેષ્ઠીની ગાય ખોવાઈ ગઈ હતી. તે સમયે લક્ષ્મી શ્રેષ્ઠીના ઘેર દૂધ આપવા જતી. શ્રીપાદ પ્રભુ શ્રેષ્ઠીના ઘેર હંમેશા જતા. તેઓ દાદીને જયારે પણ ભૂખ લાગી છે તેમ કહેતા કે તરત જ મહાલક્ષ્મી સમાન વેંકટસુબમ્મા, શ્રીપાદને ગરમ દૂધ લાવી આપતાં. એટલું જ નહીં પરંતુ તે શ્રીપાદને પ્રેમથી મલાઈ, માખણ પણ આપતી.

એક દિવસ લક્ષ્મી રબારી દૂધ લઈને આવી હતી ત્યારે શ્રીપાદ ત્યાં હાજર હતા. તેઓએ કહ્યું : મને ખૂબ ભૂખ લાગી છે. તે સમયે વેંકટ સુબમ્માએ લક્ષ્મીને હજી વધુ દૂધ લઈ આવવા કહ્યું. લક્ષ્મીએ પોતાને ઘેર પોતાના માટે દૂધ ન રાખતાં બધું જ દૂધ લાવી આપ્યું અને તેણે આખો દિવસ છાશ પર કાઢયો. કુક્કુટેશ્વર મંદિરમાં દસ દિવસનો એક ઉત્સવ ચાલુ હતો. તેમાં બ્રાહ્મણોને યથોચિત દક્ષિણા, સંભાવના આપવામાં આવતી. તેને લીધે યક્ષિણીનો પ્રભાવ થોડો ઓછો થયો હતો. પરંતુ હજી પણ બ્રાહ્મણ ભોજન માટે બનાવેલી રસોઈ અદૃશ્ય થતી હતી. બ્રાહ્મણોને યોગ્ય સમયે અન્ન ન મળવાથી તેઓ ક્ષીણ થતા હતા.

પુરાણ કથન કરનાર પંડિતની કથા

પીઠિકાપુરમ્ ગામમાં એક પુરાણ કહેનાર કથાકાર આવ્યો હતો.કુક્કુટેશ્વર મંદિરના બહારના પ્રાંગણમાં પ્રવચનની વ્યવસ્થા કરવામાં આવી હતી. પુરાણ સાંભળવા માટે ગામની બધી જ ન્યાતિના માણસો આવતા હતા. કથાકારના ભોજનની વ્યવસ્થા શ્રી બાપનાર્યુલુએ પોતાને ઘેર કરી હતી. પુરાણ કથન કર્યા પહેલા તેઓ લક્ષ્મી રબારીએ લાવેલું દૂધ પ્રાશન કરતા. શ્રીપાદ પ્રભુ હૃદયાંતર્યામી હોવાથી તે પંડિત વિશે સર્વ કાંઇ જાણતા હતા. આ પંડિત મહા વિદ્વાન અને મહાન યોગી હતા.

તે પંડિત પોતાની યોગશક્તિથી તેના આત્માએ ધારણ કરેલા પૂર્વજન્મના સ્વરૂપોને ઓળખી શકતો. તે સ્વરૂપનું ચૈતન્ય તે આકર્ષિત કરી શકતો. દૂધ લાવી આપનાર લક્ષ્મી ભરવાડને તે યોગદૃષ્ટિથી જોતો. લક્ષ્મીના પતિના રૂપમાં પણ તેને પોતાનો આત્મા દેખાતો. લક્ષ્મીનો પતિ એક બ્રાહ્મણ જમીનદારના ઘેર બાળકરૂપે જન્મ્યો હતો. ત્યારે તે બાળક ચાર પાંચ મહિનાનું હતું. કથાકાર પંડિતે યોગશક્તિથી પોતાનું શક્તિ રૂપ કેવું છે તે જોયું. તેનું મૂળ રૂપ સ્ત્રી સમાન લક્ષ્મી સાથે સંબંધિત હતું. આ હકીકતની તેને જાણ થઈ. તેનું સ્વરૂપ સ્ત્રી તત્વની લક્ષ્મી સાથે વિલીન થતું જોયું.

હવે પોતાનું પુરુષત્વ ચાર મહિનાના બાળકમાં રહેલું છે અને થોડા જ દિવસોમાં પોતાનું કર્મશેષ પૂરું થયાનું તેણે જાણ્યું. પીઠિકાપુરમ્માં તેણે કર્મઋણાનુ બંધ પૂર્ણ કરવા માટે કથાકારનો વેશ સ્વીકાર્યો હતો. લક્ષ્મીનો તેના પતિ પર અનન્ય - અસાધારણ પ્રેમ હતો. તેના પતિનું ચૈતન્ય ભૂતકાળનું શરીર છોડીને આવવાનું નથી તેની તેને જાણ હતી. લક્ષ્મીના પતિનું ચૈતન્ય મૂળતત્વ કથાકાર પંડિતમાં વિલીન થએલું હતું. આ વાત સર્વજ્ઞ શ્રીપાદ જાણતા હતા.

શ્રીપાદ પ્રભુએ એક દિવસ કથાકાર પંડિતને કહ્યું : અરે પંડિત, આ લક્ષ્મી નિષ્પાપ છે. તે થોડા દિવસોમાંજ પોતાની જીવન યાત્રા સમાપ્ત કરવાની છે.તેના મૃત્યુ પછી તેની શી ગતિ થશે ? તું જ્ઞાનરૂપી બ્રાહ્મણ થઈશ અથવા અજ્ઞાની રબારી (ભરવાડ) થઈશ. તે સ્વરૂપમાં લક્ષ્મી તને સુખદુઃખમાં સાથ આપશે. તેના પ્રેમ વડે તેણે પોતાના પતિનું ચૈતન્ય પોતાની તરફ આકર્ષિત કર્યું છે. રબારણના રૂપમાં સ્થિત ચૈતન્ય થોડા દિવસો પછી શરીરના પતન પછી બ્રાહ્મણ ચૈતન્યમાંજ એક થશે ને ? આ રબારણના રૂપમાં બ્રાહ્મણ સ્ત્રી છે. તું બ્રાહ્મણ રૂપમાં રબારી છે. તમારા કર્મ સંબંધો મને સારી રીતે ખબર છે. ભવિષ્ય કાળમાં બ્રાહ્મણી સ્વરૂપમાં આવનાર આ લક્ષ્મીને પદ્માવતી દેવી સ્વરૂપ માની હું તેને સુવર્ણ તિલક તરી આશીર્વાદ આપીશ. તેને માંગલ્ય પ્રદાન કરી હિરણ્ય લોકમાં સુરક્ષિત રાખીશ. અગામી જન્મમાં તમે આદર્શ દંપતી થશો અને મારા ભક્ત તરીકે તરી જશો.

આટલું કહીને શ્રીપાદપ્રભુ થોભ્યા. તેમની લીલાઓ અતિ અગમ્ય, અદ્‌ભૂત હોય છે.

॥ શ્રી પાદ શ્રીવલ્લભનો જય જયકાર હો ॥

॥ અધ્યાય ૩૮ સમાપ્ત ॥

॥ શ્રીપાદ રાજં શરણં પ્રપદ્યે॥

અધ્યાય – ૩૯

નાગેન્દ્ર શાસ્ત્રી સાથે

મેં નાગમણિનો સ્વીકાર કરી પ્રવાસનો પ્રારંભ કર્યો. શ્રી પીઠિકાપુરમ્ ક્ષેત્રમાં કયારે પહોંચીશ તેમ મનમાં તીવ્ર ઇચ્છા થતી હતી.

કાળનાગનું સ્વરૂપ

પ્રવાસમાં અમે એક બ્રાહ્મણના અતિથિ તરીકે રહ્યા. તે બ્રાહ્મણનું નામ નાગેંદ્ર શાસ્ત્રી હતું. તેઓ મંત્રશાસ્ત્રમાં નિષ્ણાત હતા. તેમના ઘરમાં અનેક સાપ, નાગ નિર્ભયપણે ફરતા હતા. તેઓ કોઇને કરડતા ન હતા. નાગેંદ્ર શાસ્ત્રી આ નાગ, સાપને પોતાના સંતાન પ્રમાણે સંભાળતા હતા. નાગ, સાપ પણ નિર્ભયપણે તેના શરીર પર રમતા હતા. દિવ્ય નાગને માથે મણિ હોય છે. અનેક વર્ષોથી તે બ્રાહ્મણ નાગની ઉપાસના કરતો હતો. તેણે ''કાળનાગ'' નામનો મણિ પૂજા માટે પ્રાપ્ત થાય તે માટે નાગ દેવતાની અખંડ આરાધના શરૂ કરી.હતી.

નાગમણિનો પ્રભાવ

નાગેંદ્ર શાસ્ત્રીએ અમને કહ્યું : હે ભાઇઓ, આજનો દિવસ અત્યંત શુભ દિવસ છે.તમારા જેવા મહાન ભક્તોના ચરણ કમળ મારી ઝૂંપડીને પાવન કરવા આવ્યા. હું પંદર વર્ષનો હતો ત્યારે શ્રીપાદ પ્રભુનાં દર્શન કરવા ગયો હતો. પીઠિકાપુરમ્ ક્ષેત્રના કુક્કુટેશ્વર મંદિર અને પાદ ગયા ક્ષેત્રનાં દર્શન કર્યાં. મંદિરના સ્વયંભૂ દત્તાત્રેય મૂર્તિ પાસે એક કાળનાગ જોયો. તેના માથા પર એક મણિ હતો. કાળ ઉપર શાસન કરનાર નાગને કાળનાગ કહે છે. કાળનાગની ફેણ પર મણિ હોય છે અને તે

નાગ મહર્ષિ પ્રમાણે નિરંતર યોગ ધ્યાનમાં મગ્ન હોય છે.

માનવને જ નહીં પરંતુ નાગ જાતિને પણ જૂદી જૂદી (આધ્યાત્મિક) સ્થિતિ હોય છે. સાધારણતઃ કાળનાગ મનુષ્યને દેખાતો નથી. કાળનાગની ફેણ પર રહેતા મણિ પર મંગળ ગ્રહથી આવનાર અશુભ સ્પંદનોનું નિવારણ કરવાની શક્તિ હોય છે. આ નાગમણિને લીધે અશુભ સ્પંદનોનો લય થઇ શુભ પ્રદ સ્પંદનો પ્રસ્ફુરિત થાય છે. તે મંગળમય સ્પંદનો વડે મંગળગ્રહથી પીડાતા પીડિતોની પીડા નષ્ટ થઇ શુભફળ પ્રાપ્ત થાય છે. જન્માક્ષરમાં મંગળગ્રહ યોગ્ય સ્થાનમાં ન હોય તો જીવનમાં અનેક વિઘ્નો આવે છે. જેમકે : ઘરના સભ્યોનો વિરોધ, ભાઇઓનો વિરોધ, મિત્રોનો વિરોધ, ઋણ, બાધા, કન્યાના વિવાહને વિના કારણ વિલંબ, કોઇ પણ કામમાં કુશળતા હોવા છતાં યશ પ્રાપ્તિ ન મળવી ઇત્યાદિ. સ્વયંભૂ દત્તાત્રેયનાં દર્શન કર્યા પછી મને નાગમણિ પ્રાપ્ત થાય તેવી તીવ્ર ઇચ્છા થઇ. તે મણિ પ્રાપ્ત થાય એટલે જીવનમાં સર્વ કાંઇ મળ્યું તેમ હું સંતોષ માનત.

શ્રીપાદ પ્રભુની પાદુકાનો મહિમા
નાગદોષ નિવારણાર્થ નિયમ

હું (નાગેન્દ્ર શાસ્ત્રી) નરસિંહ વર્માના ઘર નજીકથી પસાર થતો હતો. શ્રીપાદ પ્રભુ તેમના ઘર સામેના પ્રાંગણમાં લીલા વિનોદ કરતા હતા. તે સાથે ઝાડવાઓને પાણી સિંચવાનું કામ પણ ચાલુ હતું. શ્રી નરસિંહ વર્મા ઝાડ ફરતે કયારા બનાવતા હતા. તેમના આંગણામાં એક ઔદુંબરનું ઝાડ હતું. ઔદુમ્બરને સારી રીતે પાણી મળે તે માટે તે ઝાડ ફરતે પાળી બનાવતા હતા. તે દરમ્યાન તેમના હાથમાં શ્રીપાદભગવાનની તાંબાની પાદુકાઓ હાથમાં આવી. તે પાદુકાઓ બાર વર્ષની ઉંમરના કિશોરની સામુદ્રિક અતિ શુભ લક્ષણોથી યુક્ત એવી પાદુકા હતી.

તેટલામાં નાગેન્દ્ર શાસ્ત્રીની બૂમ મારા કાને અથડાઇ. હું આશ્ચર્યથી તેમની નજીક ગયો. નરસિંહ વર્મા તે પાદુકાને શુદ્ધ જળથી અને પછી શ્રીફળના જળથી સ્નાન કરાવતા હતા. પાદુકાને સ્વચ્છ જળથી ધોઇને તેમણે તે પાદુકા શ્રીપાદના પાદ પદ્મ પાસે મૂકી. તે પાદુકાની પૂજા કરવા માટે વર્મા ખૂબજ ઉત્સુક હોય તેમ લાગતું હતું. પરંતુ શ્રીપાદ પ્રભુનો સંકલ્પ કાંઇક જૂદો હતો.

તે પાદુકાની ઉપર તેમણે પ્રેમથી હાથ ફેરવ્યો. નાગેન્દ્રને તેમણે આજ્ઞા કરી : એક પીઠની સ્થાપના કરી આ પાદુકાનું પૂજન કર. શ્રીપાદે વધુમાં કહ્યું : નાગેન્દ્ર શાસ્ત્રી, તું કાળનાગના માથા પરનો મણિ તને પ્રાપ્ત થાય તે દિવસની રાહ જૂએ છે. હું તારા પર પ્રસન્ન થયો છું. કાળનાગ જે દિવ્ય પાદ પદ્મની આરાધના કરી તેના દિવ્ય મણિ વડે જે સ્વામીની પૂજા કરે છે તે સ્વામી હું જ.છું. આ દિવ્ય પાદુકાઓ મારી જ છે. તેની જ તું નિત્યનિયમથી પૂજા અર્ચા કરતો રહેજે. આધિ વ્યાધિથી પીડિત લોકો તારી પાસે આવશે. તેમને તું પાદુકાનું તીર્થ (ચરણામૃત) આપજે. ચરણામૃતનું પ્રાશન કરતાં જ તેઓ વ્યાધિથી છૂટકારો મેળવશે અને તેઓને શાંતિ મળશે. શ્રીપાદપ્રભુએ તે પછી નાગદોષ પરિહારાર્થે આપવામાં આવતી દક્ષિણા વિશે સવિસ્તર વિવેચન કર્યું. તેઓશ્રીએ કહ્યું : હે નાગેંદ્ર શાસ્ત્રી, મારી આ આજ્ઞાનું અક્ષરશઃ પાલન કરજો. નાગશાસ્ત્ર વિદ્યાનો લોક કલ્યાણ માટે જ ઉપયોગ કરજો.

દત્ત આરાધના કરનાર ભક્તને
મળતું વિશેષ ફળ

શ્રીપાદ પ્રભુએ કહ્યું : હે નાગેંદ્ર શાસ્ત્રી, કાળાંતરે શંકર ભટ્ટ, ધર્મ ગુપ્ત તમારી પાસે નક્કી આવશે. મારી દિવ્ય પાદુકાઓને લીધે તને જોઇતો દિવ્યમણિ નક્કી પ્રાપ્ત થશે. ત્યાં સુધી તું મારી દિવ્ય પાદુકાની આરાધના નિત્ય નિયમ થી કર. શરીર ધર્મનો પણ એક કાળ (સમય મર્યાદા) હોય છે. તે જ પ્રમાણે મનનો, પ્રાણનો પણ એક કાળ હોય છે. પરંતુ આત્મા માત્ર કાળાતીત છે. જે તે ગ્રહ નક્ષત્ર પ્રમાણે જે તે કાળ હોય છે. વૃદ્ધિ અથવા ક્ષય, કાળ પ્રમાણે થાય છે.

અનેક બ્રહ્માંડોની ઉત્પત્તિ થઇ તેની વૃદ્ધિ થતી હોય છે. કેટલોક કાળ તેમની એક સ્થિતિ હોય છે. પછી તે સર્વનો લય થાય છે. આ અંત એટલે કાળનો મહિમા જ છે. આ પ્રકારનો કાળ પણ મને આધીન છે. મારી આરાધના કરનારને માટે કાળ પુરુષ હું અનુકૂળ રાખું છું. ભૂત-પ્રેત, પિશાચ આદિ મહા શક્તિ પણ દત્ત આરાધના કરનાર સાધકનું કાંઇ પણ બગાડી શકતી નથી. અથવા કોઇ હાનિ પહોંચાડી શકતી નથી. આ સૃષ્ટિમાં હયાત સર્વ પ્રાણિઓ કરતાં બળવાન હું જ છું. મારી પાસેથી બળ પ્રાપ્ત કરી જીવો વૃદ્ધિ પામે છે. ગર્વથી મદોન્મત્ત થએલા માનવ પાસેથી હું મારું બળ પાછું ખેંચી લઉં છું. ગર્વને, અહંકારને અને સર્વ અનિષ્ટ ઘટનાને માટે હું જ કારણીભૂત છું. મારી આરાધના કરતા હંમેશા શાંતિરૂપ થઇ રહેનારને હું નિત્ય સંતુષ્ટ રાખી આનંદરૂપ કરું છું.

તે મહાપુરુષે મારી વર્માના ઘેર ભોજનની વ્યવસ્થા કરી હતી. શ્રીવર્માએ જાતે અન્નદાતા છે. શ્રી દત્તાત્રેયને પણ અન્નદાન ખૂબજ ગમતું. કોઇપણ જીવ ભૂખ્યો હોય તો તેમને અત્યંત દયા આવતી. તેઓ તેમના ભોજનની વ્યવસ્થા કરતા. તેઓ સર્વભૂત હિતકારી હતા. હું મહાસ્વામીની આજ્ઞા લઇ નીકળ્યો હતો. આ સ્થળે મેં આશ્રમની સ્થાપના કરી હતી. જે કોઇ મારી પાસે આવતું તેને હું વર્ણાશ્રમ ધર્મ સમજાવી કહેતો. શ્રીપાદ પ્રભુએ મને કહ્યું : તારી મંત્ર શાસ્ત્ર વિદ્યા સારા કામમાં વાપરજે. દુઃખી લોકોની નિરપેક્ષ ભાવથી સેવા કરજે. લોકોએ સ્વેચ્છાથી આપેલુ ધન સ્વીકારજે. વધારે ધનની અપેક્ષા રાખીશ નહીં.

॥ શ્રીપાદ શ્રીવલ્લભનો જય જય કાર હો ॥

॥ અધ્યાય - ૩૯ સમાપ્ત ॥

॥ શ્રીપાદ રાજં શરણં પ્રપદ્યે ॥

અધ્યાય - ૪૦

ભાસ્કર શાસ્ત્રી, શંકર ભટ્ટ અને ધર્મગુપ્તના અનુભવો

અમે અનેક પ્રકારના વાહનોથી પ્રવાસ કરતા હતા. કોકવાર પગપાળા, કોકવાર બળદગાડાથી અને કોકવાર ઘોડાગાડી દ્વારા પ્રવાસ કરતા. આ પ્રમાણે અમારો પ્રવાસ ચાલુ જ હતો. આ રીતે પ્રવાસ કરતા અમે ત્રિપુરાંતકેશ્વર ક્ષેત્રે આવી પહોંચ્યા. ત્યાં અમે ત્રિપુરાંતકેશ્વરનાં દર્શન કર્યાં. તે ક્ષેત્રે અમને અનેક દિવ્ય અનુભવ થયા. અમારી પાસે શ્રીપાદ પ્રભુની દિવ્ય પાદુકાઓ હતી. અમે પ્રવાસ કરતા ત્યારે અમારી સાથે શ્રીચરણ પણ પ્રવાસ કરી રહ્યા છે. તેમ અમને લાગતું. અમે ડગ માંડતા ત્યારે તે પગલાં અમારાં નહીં પરંતુ શ્રી ચરણ જ અમારા શરીરમાં પ્રવેશ કરી તે ડગ માંડી રહ્યા છે તેમ અમને લાગતું.

અમે બોલતી વખતે પણ અમે શું બોલીએ છીએ તે અમને જ ખબર ન પડતી. શ્રીપાદ પ્રભુ જ અમારા દ્વારા બોલે છે તેમ અમને લાગતું. અમે ભોજન કરતા ત્યારે તેઓનું શ્રીમુખ જ અમારા મુખ દ્વારા ભોજન કરી રહ્યું છે તેમ અમને ભાસ થતો. અમારા શરીરના માંસ, રક્ત, નાડીઓમાં શ્રી પ્રભુ જ વ્યાપી રહ્યા છે તેવો અનુભવ અમને થતો. શાસ્ત્રોમાં "જીવાત્મા એજ પરમાત્મા છે" આ સિદ્ધાંત અમે સાંભળ્યો હતો. પરંતુ આજે માત્ર અમારા સંપૂર્ણ શરીરમાં શ્રીપાદ પ્રભુનું જ ચૈતન્ય વ્યાપેલું છે તેનો પ્રત્યક્ષ અનુભવ શ્રીનો સ્પર્શ ન થવા છતાં અનુભવવા મળ્યો હતો. આ પ્રકારની લીલા અને પૂર્વે કયાંય જોઇ ન હતી કે સાંભળી ન હતી.

શ્રી ત્રિપુરાંતકેશ્વરના મુખ્ય પૂજારીનું નામ ભાસ્કર શાસ્ત્રી હતું. તેઓને અમારા વિશે અભિમાન હતું. તેઓ પહેલાં પીઠિકાપુરમ્‌ના નિવાસી હતા. પૂજા અર્ચા માટે તેમની નિયુક્તિ અહીં થઇ હતી. તેઓ ષોડશી રાજરાજેશ્વરી દેવીના ભક્ત હતા. શ્રી પીઠિકાપુર નિવાસિની, કુક્કુટેશ્વર મહાપ્રભુની સ્વામિની, શ્રી રાજરાજેશ્વરી દેવીએ તેમને ઘેર અતિથિ તરીકે રહી તેમનું આતિથ્ય સ્વીકારવું તેમ તેમણે વિનંતી કરી. અમારી પાસે શ્રીપાદ પ્રભુની પાદુકાઓ હોવાનું તેમણે જાણ્યું હતું.

શ્રીપાદ પ્રભુની પાદુકાઓ અમે તેમના પૂજા મંદિરમાં રાખી હતી. તે પાદુકાઓમાંથી દિવ્ય મધુર અવાજે શ્રીપાદ પ્રભુએ કહ્યું : બાળકો, તમે કેટલા ધન્ય છો ? આ પાદુકાઓની ભાસ્કર શાસ્ત્રી સ્વહસ્તે પૂજા કરતા. આ પાદુકાઓ કેટલાક વર્ષો પછી સુવર્ણમાં રૂપાંતર પામશે. હિરણ્ય-લોકના કેટલાક મહાપુરુષોએ આ પાદુકા હિરણ્ય લોકમાં લઇ જઇ પૂજા - અભિષેક કર્યો હતો. તે પછી તે પાદુકાઓ કારણ લોકમાં મારી પાસે લાવવામાં આવી. આ પાદુકાઓ પહેરીને હું કારણ લોકના દિવ્ય આત્માઓને આશીર્વાદ આપું છું.

તે પછી હું હિરણ્ય લોકમાં જઇ ત્યાંના મહાપુરુષોને આશીર્વાદ આપું છું. તે સમયે મારી પાદુકાને તેજોમય સિદ્ધિ મળે છે. તે પછી આ પાદુકાની અઢાર હજાર મહાસિદ્ધ પુરુષો દ્વારા સુવર્ણ વિમાનમાં લઇ જઇને મારા જન્મ સ્થળે પીઠિકાપુરમ્‌ ગામમાં સમંત્ર પૂજા - અર્ચા કરી જમીનની અંદર ત્રણસો ફૂટ નીચે પ્રતિષ્ઠા કરશે. ત્યાં સ્વર્ણમયકાંતિવાળા દિવ્ય નાગ મારી રોજ પૂજા કરશે. તેમની સાથે ચોંસઠ હજાર યોગિનીઓ હશે. તે પાદુકાઓ સુવર્ણ સિંહાસન પર મૂકવામાં આવશે. હું ત્યાં ઋષિસંઘ સાથે અને યોગિનીઓ સાથે દરબાર ભરીને સર્વને સત્સંગનો લાભ આપીશ.

આ ભૂમિથી સંલગ્ન પરંતુ અદૃશ્ય અને અગોચર એવું હજુ એક સ્વર્ણ પીઠિકાપુરમ્‌ છે. યોગ દૃષ્ટિ ધરાવનાર ભક્તો જ તેને અનુભવી શકે છે. મારી સુવર્ણ પાદુકાઓ જે સ્થળે પ્રતિષ્ઠિત થનાર છે. તે સ્થળે જ પીઠિકાપુરમ્‌ પ્રતિષ્ઠાપિત થશે. આ માટે તમે સર્વ આનંદમાં રહો. ભવિષ્યમાં અનેક ચિત્ર વિચિત્ર ઘટનાઓ બનવાની છે. મારા મહાસંસ્થાનમાં પાદુકાના દર્શન માટે કીડીઓ જેમ ભક્તોની હાર હશે. આ પ્રકારની દેવવાણી સાંભળીને અમે અત્યંત આશ્ચર્ય ચકિત થયા. શરીર પર રોમાંચ ખડાં થયાં. નેત્રોમાંથી અશ્રુપાત થવા લાગ્યો. આવી સ્થિતિમાં અમે કેટલો સમય હતા તેની કોઇને ખબર જ ન પડી. શ્રી ભાસ્કર શાસ્ત્રી ષોડશી રાજ રાજેશ્વરીના પરમ શ્રેષ્ઠ ભક્ત હતા. મેં તેમને રાજ રાજેશ્વરી દેવીના વૈભવ વિશે વિવરણ સહ કથન કરવા વિનંતી કરી.

શ્રી રાજ રાજેશ્વરી દેવી
વિવેકની ખાણ

શ્રી ભાસ્કર શાસ્ત્રીએ કહ્યું : હે ભાઇઓ, રાજ રાજેશ્વરીના ચૈતન્યનો વિચાર કરનારું તમારું મન આ પછી વિશાળ સીમા પાર કરી સામે પાર કરી સામે પાર જનાર છે. રાજ રાજેશ્વરીના શુદ્ધ આચરણથી આપણું સર્વ સાધારણ મન મેધાશક્તિમાં પરિવર્તિત થશે. તે જ પ્રકારે આપણી બુદ્ધિ વિવેકપૂર્ણ થવા માટે તે મહામાતા આપણને સહાય કરશે. આપણી સંકુચિત વૃત્તિનું નિર્મૂલન કરી વિશાળ દૃષ્ટિ પ્રદાન કરશે.

સાધારણતઃ શકિત અને વિવેક એક જ વ્યક્તિમાં એક સાથે જોવામાં આવતાં નથી. પરંતુ રાજ-રાજેશ્વરી દેવીનો અનુગ્રહ થવાથી શક્તિ અને વિવેક બંને એકસાથે મનુષ્યમાં સહ અસ્તિત્વ ધરાવે છે. દિવ્ય ચૈતન્યના અનેક રૂપો હોય છે તેને સમજવાની બુદ્ધિ આ દેવી પાસેથી આપણને પ્રાપ્ત થાય છે. વિશ્વમાં વિશાળ ભાવનાની વૃદ્ધિ માટે શ્રી રાજ રાજેશ્વરી દેવી આપણને મુક્ત હસ્તથી સહકાર આપે છે.

અત્યંત અદ્‌ભૂત એવું દિવ્ય જ્ઞાન મેળવવા માટે, શાશ્વત એવી દિવ્ય માતૃશક્તિ મેળવવા માટે , વિશ્વના મહાન કાર્યો સફળ થવા માટે, શ્રી રાજ રાજેશ્વરી દેવીના અનુગ્રહની અત્યંત આવશ્યકતા છે. શ્રીરાજ રાજેશ્વરી દેવી અનંત એવા વિવેકની ખાણ છે. તેણે કશું પણ જાણવા સંકલ્પ કર્યો કે તરતજ તે તેને જાણી લે છે. તેને અગમ્ય એવું આ વિશ્વમાં કશું જ નથી. સર્વ વિષય, સર્વજીવ અને તેમના સ્વભાવ ફેરવવાનું સામર્થ્ય આ દેવીમાં છે.

આ પ્રપંચનો પ્રત્યેક ધર્મ, તેને સંબંધિત યોગ્ય કાળ વગેરે સર્વ બાબતો રાજ રાજેશ્વરી દેવીને સ્વાધીન હોય છે. તેમાં પક્ષપાત દૃષ્ટિ બિલકુલ નથી. તેને કોઇપણ પ્રત્યે અભિમાન અથવા દ્વેષભાવ હોતો નથી. સ્વપ્રયત્નથી સાધના વડે જે ભકતો તેનું દર્શન કરવા ઇચ્છે છે તેમને તે વિશ્વાસપાત્ર સમજી પોતાના અંતરંગ વર્તુળમાં સ્વીકારે છે. આવા સાધકો રાજ-રાજેશ્વરી દેવીની શક્તિ વધારી તેમની વિરોધી શક્તિનું નિર્મૂલન કરી શકે છે. તે પોતાના ભકતોને ઇચ્છિત ફળ પ્રાપ્ત કરાવી આપે છે. તે વિશ્વમાં કોઇની સાથે પણ અનુબંધ ન રાખતાં અસંગત્વથી પોતાનું કાર્ય કર્મે જાય છે.

રાજ રાજેશ્વરી દેવી પોતાના પ્રત્યેક સાધક સાથે તેના સ્વભાવ પ્રમાણે, તેની જરૂરિયાત પ્રમાણે વ્યવહાર નિભાવે છે. તે કોઇની પર પણ જબરદસ્તીથી શાસન કરતી નથી. સાધના પૂર્ણ થયા પછી તે તેના ભકતોને યોગ્યતા પ્રમાણે પ્રગતિ પથ પર અગ્રેસર કરે છે. અજ્ઞાની જનોને તે અજ્ઞાન માર્ગેજ જવા દે છે. તે માર્ગે (અજ્ઞાન) જનાર ભકતોનું પાલન પોષણ કરી તેમના અપરાધ માટે તેમને ક્ષમા પ્રદાન કરે છે. તેવા અજ્ઞાની જનો સારું વર્તન કેર કે ખરાબ વર્તન કરે તે તેમના પ્રતિ દુર્લક્ષ કરે છે. તેની કરુણા અનંત છે. તે સંસાર રૂપી સાગરમાંથી તારનારી (ભકતોને) છે.

તેની દૃષ્ટિએ અખિલ જગતના સર્વ માનવ, પ્રાણી, તેના સંતાન જેવા છે. રાક્ષસ, અસુર, પિશાચ આ સર્વને તે પોતાના સંતાન તરીકે ગણે છે અને તે પ્રમાણે વર્તન રાખે છે. તેને કેટલી પણ દયા આવે છતાં તેનો વિવેક જાગ્રત હોય છે. પરમાત્માએ સોંપેલો માર્ગ તે કોઇ પણ પરિસ્થિતિમાં છોડતી નથી. પ્રયોગમાં આણતી શક્તિનું જ્ઞાન કેન્દ્ર તે પોતે જ હોવાથી આપણે તેનો અનુગ્રહ પ્રાપ્ત કરવાથી ''સત્ય જ્ઞાન બોધ'' આપણને થાય છે. શ્રી રાજેશ્વરી દેવીની શક્તિ પ્રાપ્ત કરવી હોય તો આપણે કર્તવ્ય-દક્ષતા, સત્યશોધન જેવા ગુણોનું અવલંબન કરવું જોઇએ. તેના થકી જ આપણને માતાનો અનુગ્રહ પ્રાપ્ત થશે.

હું પીઠિકાપુરમ્‌માં નિવાસ કરતો હતો તેથીજ શ્રીપાદપ્રભુની કૃપાને પાત્ર થયો. તેમજ તેમના કૃપાશીર્વાદથી જ મારી રાજ રાજેશ્વરી દેવીની દીક્ષા સફળ થઇ. આજે મારો દીક્ષાદિવસ છે ! પોતાની પ્રગતિનો કયાસ કાઢવાનો દિવસ ! તેમજ અધિક સમય ધ્યાનમાં રહેવાનો દિવસ ! શ્રીપાદ પ્રભુ કઇ પરિસ્થિતિમાં પીઠિકાપુરમ્‌થી નીકળી સંચાર કરવા જશે તે હું તમને આવતી કાલે કહીશ. તમે અહીં આવ્યા તે પહેલાં શ્રીપાદ પ્રભુને મેં અર્પણ કરેલો પ્રસાદ થોડો પણ લીધો તો આ મહાપ્રસાદ લઇને તમે પણ ધન્ય થશો.

॥ શ્રીપાદ શ્રીવલ્લભનો જય જયકાર હો ॥

॥ અધ્યાય - ૪૦ સમાપ્ત ॥

॥ શ્રીપાદરાજં શરણં પ્રપદ્યે॥

અધ્યાય- ૪૧

પરિવ્રાજકનો વૃત્તાંત

શ્રી ભાસ્કર પંડિતે કહ્યું : શ્રીપાદશ્રીવલ્લભએ મહાસરસ્વતી, મહાલક્ષ્મી અને મહાકાળી, રાજરાજેશ્વરી સ્વરૂપ છે. તેમનામાં સ્થિત દેવીતત્વનું અનુષ્ઠાન કરનાર તેમનાં ભકતોનેજ તેની ખબર પડે છે.

મેં ભાસ્કર પંડિતને પ્રશ્ન કર્યો. હે વિદ્વદ્વર્ય, પરાપશ્યંતિ મધ્યમા અને વૈખરી એવી ચાર પ્રકારની પાણી વાણી હોય છે તેમ મેં સાંભળ્યું છે. તે વિશે કૃપા કરીને વિસ્તારથી વર્ણન કરો. જવાબમાં ભાસ્કર પંડિતે કહ્યું: અંબિકા (વાક્‌દેવી) પ્રતિવાક્ય દ્વારા વ્યક્ત થાય છે. તે પ્રત્યેક મનુષ્ય દ્વારા પ્રત્યેક વ્યક્તિદ્વારા બોલે છે. આપણા કાન દ્વારા સંભળાતું વાક્યા એ સ્થૂળ વાક્ય કહેવાય છે. કોકવાર વાક્ય મુખની બહાર બિલકુલ સંભળાતું નથી. મોંની અંદરજ ખાલી હોઠોની હાલચાલ પરથી આપણને અર્થબોધ થાય છે. તે વાણી મધ્યમા કહેવાય છે.

મધ્યમા કરતાં સ્થૂળ વાણી છે તે વૈખરી કહેવાય છે. કંઠની અંદર વાણી ગળા સુધી જાય છે. ત્યાંથી બહાર આવી

શકતી નથી. આવી વાણી જ અંદરને અંદર જ મનમાં ઘોળાય છે. તે પશ્યંતી તરીકે ઓળખાય છે. આ પશ્યંતી કરતાં પણ સૂક્ષ્મ, નાભિમાં નિર્વિકલપણે રહીને સંકલ્પ માત્ર રૂપ રહેતી વાણી તે ''પરા'' વાણી કહેવાય છે.

અંબિકાની ત્રિપુરભૈરવી સ્વરૂપમાં પણ આરાધના કરવામાં આવે છે. ગુણત્રય, જગત્રય, મૂર્તિત્રય, અવસ્થાત્રય, આ સર્વની આદિશક્તિ ત્રિપુરભૈરવી છે. હે બાળકો, આપણે શ્રદ્ધાથી આત્મ સમર્પણ કરી સંપૂણઈ શરણાગતિ સ્વીકારીએ તો આ લોકમાં અથવા અદૃશ્ય લોકમાં કોઇપણ પ્રકારની શત્રુતા વિઘ્નરૂપ બને તો પણ આપણું કોઇજ નુકસાન થતું નથી. વિરોધ શક્તિ કેવળ ભૌતિક જગતમાં જ વિદ્યમાન હોય છે તેમ નથી. તેવી શક્તિઓ પ્રાણમય, ભૌતિકમય, માનસિક અને આધ્યાત્મિક જગતમાં પણ હોય છે. આપણે જેટલી પ્રગતિ ઇચ્છીએ છીએ. તેટલી પ્રગતિ થયા પછી તે તે લોકમાં આપણે ભૌતિક પ્રપંચમાં જે રીતે જીવન જીવી શકીએ છીએ. તે જ રીતે તે લોકમાં જીવન જીવી શકીએ છીએ.

મનુષ્યને પ્રગતિ કરવી હોય તો શ્રદ્ધા હોવી જોઇએ, જીવન મૂલ્યો પર વિશ્વાસ હોવો જોઇએ. આપણે પોતાનું જીવન વિશ્વાસના આધાર પર જ જીવીએ છીએ. સંકટ સમયે આપણને પરમેશ્વરની સહાય અવશ્ય મળશે અને તેજ તે સંકટમાંથી મુક્ત કરશે તેવો દૃઢ વિશ્વાસ આપણને હોવો જોઇએ. આ વિશ્વાસ જ આપણને એક પ્રકારની સુરક્ષિતપણાની ભાવના ઉત્પન્ન કરી આપણો વિશ્વાસ વૃદ્ધિંગત કરે છે.

શક્તિહીન જ્ઞાન નિર્લેપતા તરફ જાય છે. જ્ઞાનહીન શક્તિ અંધ હોઇ વિનાશને માટે કારણ રૂપ બને છે. આથી આપણે જ્ઞાન સંપાદન કરી પ્રકૃતિના બંધનમાંથી મુક્ત થવું જોઇએ. શક્તિ અનુગ્રહ પછી પરિપૂર્ણતા સાધવી જોઇએ. સાંખ્ય માર્ગમાં ચૈતન્યને પુરુષ કહ્યો છે. કર્મ કરનારને પ્રકૃતિ કહી છે. નીચેના સ્તર પર આ બંનેમાં વિરોધ હોય છે. ચૈતન્ય કર્મ કરતું નથી અને પ્રકૃતિને જ્ઞાન હોતું નથી. પ્રકૃતિ અને પુરુષ આ બંને એક થઇને જ સૃષ્ટિનું કામ કરે છે. આ બંનેને અપંગપણું છે. ચૈતન્ય એક રીતે લંગડું છે અને પ્રકૃતિ આંધળી છે. બધા જ લોકોમાં આંધળા પણું અને અપંગપણું કેવી રીતે વ્યાપી રહ્યું છે. તે સમજાવવા માટે જ શ્રીપાદપ્રભુના કુટુંબમાં એક ભાઇ આંધળો અને એક ભાઇ લંગડો જન્મ્યો. આ બંને અંધત્વ અને અપંગ પણાના પ્રતીક હતા.

ઉન્નત સ્થિતિમાં પહોંચ્યા પછી પુરુષ અને પ્રકૃતિ આ બંને ''ઇશ્વર'' અને ''ઇશ્વરી'' નામે ઓળખાય છે.ત્યારે આ બંને માં વિરોધ હોતો નથી. શ્રીપાદપ્રભુ તેમના ભાઇઓનું યોગ્ય સમયે અપંગત્વ દૂર કરશે. તેમાં કોઇ શંકા નથી. જનસમુદાયનું આંધળાપણું અને પંગુત્વ દૂર કરવાના બૃહદ્‌ કાર્યની સૂચના (પ્રતીક) રૂપે તેઓ તે પરિવર્તન કરશે. અતીત એવા સ્થાયી સ્વરૂપમાં સ્થિત પુરુષ-પ્રકૃતિને બ્રહ્મ-માયા એમ સંબોધવામાં આવે છે.

શ્રીપાદ પ્રભુએ ઉંમરના સોળમા વર્ષે વૈરાગ્ય ધારણ કરી ઘરનો ત્યાગ કર્યો અને ધર્મપ્રચાર માટે ઘરની બહાર પડ્યા. તેઓ જાતેજ બ્રહ્મ અને તેઓજ માયાસ્વરૂપ છે તે લોકોને સમજાવવાનો ઉદ્દેશ તેમના ગૃહત્યાગ પાછળ હતો. અપરિચિત અને અનંત ગુણયુકત બ્રહ્મ સ્વરૂપને પરિમિતતા લાવનારી શક્તિ એટલે જ માયા. શ્રીપાદપ્રભુનો પીઠિકાપુરમાં જન્મ લેવાનો હેતુ, તેઓ અપરિમિત બ્રહ્મસ્વરૂપ હોવાથી માયા સામે નમતું ન મૂકતા પરિમિત વ્યવહાર કર્યો તે સૂચિત કરવાનો હતો. ઉંમરના સોળમા વર્ષે તેઓ માયાના બંધનમાં ન પડતાં ફકત ભકતોનાં ઉદ્ધાર કરવાનો સંકલ્પ કરીને ઘર બહાર પડ્યા.

સંપૂર્ણ વિશ્વમાં શ્રીપાદપ્રભુના મહિમાનો વિસ્તાર થયા પછી આગામી શતાબ્દિમાં તેમના સંકલ્પ પ્રમાણે પીઠિકાપુરમ્‌ના નિવાસીઓનો પણ જ્ઞાનોદય થવાનો છે. શ્રીપાદપ્રભુની દિવ્ય ચૈતન્ય શક્તિ માનવ ચૈતન્યનું અપંગત્વ અને પ્રકૃતિનું અંધત્વ બંનેનું નિવારણ કરશે. શ્રીપાદપ્રભુની લીલાઓ સામાન્ય માનવને ન સમજાય તેવી હોય છે.

એક વખત એક સંન્યાસી કુક્કુટેશ્વર મંદિરમાં આવ્યો. તે દત્તાત્રેય ના ભકત હતા. તે ભકતોને દત્તદીક્ષા પણ પ્રદાન કરતો. દત્તદીક્ષા લેનાર સાધકને પોતાનું નિયોજીત કાર્ય નિર્વિઘ્ને સફળ થાય છે એમ તેમણે પોતાના પ્રવચનમાં કહ્યું હતું. પીઠિકાપુરમ્‌ના અનેક બ્રાહ્મણોએ દત્તદીક્ષા લીધી હતી. તે સંન્યાસી દીક્ષા આપીને સાધક પાસેથી દક્ષિણા સ્વીકારતા. દક્ષિણા તરીકે આવેલા ધનમાંથી તેઓ કેટલોક ભાગ દીક્ષિત થયેલા બ્રાહ્મણોને આપતા.

અનેક બ્રાહ્મણોએ અને બીજા કુળના લોકોએ વિચાર વિનિમય કરી દત્તદીક્ષા લીધી અને ગુરુદક્ષિણા આપી. પરંતુ મંદિરમાં આવતા કેટલાક ભકતોમાં ચર્ચા શરુ થઇ કે ભકતોએ દત્તદીક્ષા લેવી કે કેમ? બ્રાહ્મણ પરિષદ ક્ષત્રિય પરિષદ અને વૈશ્ય પરિષદનું સંયુક્ત અધિવેશન ભરાયું.તે સંમેલનના અધ્યક્ષ શ્રી બાપનાચાર્યુલુ હતા. તેમણે વકતવ્ય આપતાં કહ્યું : દત્તાત્રેય ભગવાન બધાનાજ છે આથી સર્વકોઇ દત્તદીક્ષા લઇ શકે છે. અઢારે વર્ગના લોકો સંન્યાસી મહારાજ પાસેથી દત્તદીક્ષા લઇ શકે છે. દીક્ષા લેવાની સુવર્ણ સંધી બધાનેજ ઉપલબ્ધ છે.

તે સમયે બ્રાહ્મણ પરિષદના કેટલાક લોકોનો એવો મત હતો કે બ્રાહ્મણ, વૈશ્ય અને ક્ષત્રિય વર્ણના લોકો આચાર સંપન્ન હોવાથી તેઓ દીક્ષાને પાત્ર છે પરંતુ શૂદ્ર વર્ણના લોકો અનાચારી હોવાથી દીક્ષા લેવા માટે અધિકારી નથી. તેમની પાસેથી આપણે દક્ષિણા લઇને પોતાની તપઃશક્તિથી તેમને શુદ્ધ કરી શકીએ. આ વિશે પ્રત્યુત્તર આપતાં શ્રી બાપનાર્યુલુએ કહ્યું: સર્વ

વર્ણમાં આચારવંત અને અનાચારવંત છે અને કોણ અનાચાર વંત છે તે કહેવું મુશ્કેલ ભર્યું હોય છે. આથી સામુહિક કલ્યાણ,સ્થૈર્ય,ક્ષેમ માટે દૃષ્ટિ રાખી આપણે દત્તયાગ અથવા ઇતર યજ્ઞ યાગાદિ કાર્યક્રમ યોજીને જનસમુદાયનું ક્ષેમ, સ્થૈર્ય સાધી શકીએ છીએ.

દક્ષિણા લઇને પણ શૂદ્રોને દીક્ષા ન આપીએ એટલે તેમના પર અન્યાય કરવા જેવું મને લાગે છે. દક્ષિણા લઇને આપણે પોતાની તપઃશક્તિથી શૂદ્ર લોકોને શુદ્ધ કરી લીધા પછી બ્રાહ્મણ, ક્ષત્રિય અને વૈશ્ય લોકોનો ઉદ્ધાર પણ થઇ શકે છે. આ પ્રમાણે કોઇપણ વર્ણના લોકોને વ્યક્તિગત સ્વતંત્ર દીક્ષા આપવાની આવશ્યકતા નથી. તદ્ ઉપરાંત દક્ષિણાની રકમ ખૂબ ઊંચી રાખવામાં આવી છે. પ્રત્યેક કુળ (વર્ણ) માં ગરીબ લોકો હોય છે. તેઓ આટલી મોટી રકમ દક્ષિણા તરીકે આપી શક્શે નહીં. આટલી મોટી રકમ આપ્યા પછી તેમને કેટલાક દિવસો સુધી ભૂખે રહેવું પડશે. દક્ષિણા એ સૈધ્ધિક (પ્રતીકાત્મક) હોવી જોઇએ. યથાશક્તિ અને શ્રદ્ધાયુક્ત અંતઃકરણથી આપેલી દક્ષિણાજ દક્ષિણા તરીકે સ્વીકારવી જોઇએ. તોજ દત્તભગવાનને સંતોષ થશે.

ત્યાં એકઠા થયેલા બ્રાહ્મણોએ બળાપો કાઢતાં કહ્યું: સંન્યાસી મહારાજ આપણા નગરમાં પધાર્યા ત્યારે તેમનું સ્વાગત પૂર્ણકુંભથી, વેદમંત્રોથી થયું નથી. મહારાજે પોતે જનહિત ભાવનાથી સર્વને દત્તદીક્ષા આપી. પરંતુ આપણી બ્રાહ્મણ પરિષદે તેમને કાંઇજ આપ્યું નથી એ શરમજનક બાબત છે.

શ્રી બાપનાર્યુલુએ જવાબમાં કહ્યું: વાસ્તવિકરીતે જોતાં પરમહંસ પરિવ્રાજકનું સ્વાગત કરવાની એક વિશેષ પદ્ધતિ છે. પ્રથમ તો તેમના પ્રધાન શિષ્ય તરફથી ઘણા દિવસો અગાઉ બ્રાહ્મણ પરિષદને સૂચના મળવી જોઇએ. તે સૂચના પર વિચાર વિમર્શ કરી પ્રધાન શિષ્ય સાથે વાર્તાલાપ કરી સર્વગ્રાહી બાબતો નક્કી થાય છે. આનાથી પ્રધાન શિષ્ય સાથે પરિષદના સભ્યો સારી રીતે પરિચિત થાય છે. તે પછી પરિષદ યોગ્ય સંખ્યામાં પરિવ્રાજક શિષ્યોને પસંદ કરે છે. તે પછી પરમહંસ પરિવ્રાજક નું આગમન નક્કી થાયછે. ત્યારે તેમનું સ્વાગત વેદમંત્રોથી અને પૂર્ણકુંભથી થાય છે. તે પછી તેમની સાથે શાસ્ત્રચર્ચા થાય છે.તદ્પશ્ચાત્ પરિવ્રાજક મહોદયની સૂચના અનુસાર,યજ્ઞ,યાગ, દીક્ષા અથવા પ્રવચનનું આયોજન થાય છે. સાંપ્રત કિસ્સામાં પરિવ્રાજક મહોદય કોઇપણ પૂર્વસૂચના આપ્યા વગર કુક્કુટેશ્વર આવ્યા. આવ્યા પછી તેમણે દીક્ષાનો પ્રસ્તાવ મૂક્યો અને ગુરુદક્ષિણા પણ માંગી. આ બધું આપણા નિયમો વિરુદ્ધ થયેલો પ્રકાર છે.

શ્રી બાપાનાર્યુલુનો ખુલાસો સાંભળ્યા પછી પરિષદના બ્રાહ્મણોએ કહ્યું : નિયમોનું ઉલ્લંઘન થયું કે નથી થયું તે વિશે ચર્ચા કરવાનો સમય નથી. હવે તમે કહો કે તમે જાતે અથવા તમારા જમાઇ અપ્પળરાજ શર્મા દીક્ષા લઇને દક્ષિણા આપવાના છો કે કેમ? શ્રી બાપનાર્યુલુએ જવાબ આપ્યો. સામુહિક સ્થૈર્ય માટે અમે દીક્ષાને અનુમોદન આપ્યું છે. અમારા વ્યક્તિગત સ્થૈર્ય, ક્ષેમ માટે નહીં! આથી અમે વ્યક્તિગત રીતે દીક્ષા લેવાના નથી અને માટે જ દક્ષિણાનો સવાલ જ ઉદ્ભવતો નથી. બ્રાહ્મણ પરિષદના સભ્યોને જેમને દીક્ષા લેવી છે તેઓ પોતાની ઇચ્છાથી દીક્ષા લઇ શકે છે. બ્રાહ્મણ પરિષદ એ સામુહિક સમસ્યા માટે રચાયેલી છે, વૈયક્તિક સમસ્યા માટે નહીં. સામુહિક, પ્રયોજનવાળા વિષયો પર પરિષદ વિચાર વિનિમય કરે છે. વ્યક્તિગત દીક્ષા અથવા વ્યક્તિગત સમસ્યા માટે કોઇ વિચાર વિનિમય કરાતો નથી. શ્રેષ્ઠી અને નરસિંહ વર્માએ પણ દીક્ષા લેવા ના પાડી. બ્રાહ્મણ, ક્ષત્રિય અને વૈશ્ય કોઇપણ વ્યક્તિએ તેમની સ્વેચ્છા અનુસાર દીક્ષા લઇ શકે છે અથવા ના લેવી હોય તો પણ સ્વતંત્રતા છે.

શ્રીપાદપ્રભુ દ્વારા દત્તદીક્ષા

શ્રીપાદપ્રભુ પ્રત્યે શ્રદ્ધા ભક્તિ રાખનારા ભક્તો પૈકી કેટલાક ખેતીનો વ્યવસાય કરનારા કૃષિકો હતા. તેમાં મુખ્ય એવા વેંકટપ્પય્યા શ્રેષ્ઠી હતા. શ્રીપાદ વેંકટપ્પૈય્યાના ઘેર ગયા અને કહ્યું: દત્તદીક્ષા મળી નથી તે માટે નિરાશ ન થશો. હું દત્તદીક્ષા આપું છું. એટલું જ નહીં પણ યથાશક્તિ દક્ષિણા પણ હું જ આપીશ. બીજી વાત ધ્યાનમાં રાખવા જેવી એ છે કે મંડલ (૪૦ દિવસ) દીક્ષા ની જરૂર નથી. એક જ વખત ની દીક્ષા પૂરતી છે. શ્રીપાદ પ્રભુએ એક દિવસ વેંકટપ્પૈય્યાના ઘેર અઢારે વર્ણના લોકોને દીક્ષા આપવાનું આયોજન કર્યું હતું. દીક્ષા લેનાર માં કેટલાક બ્રાહ્મણ વર્ગના ભક્તો હતા.

શ્રીપાદ પ્રભુનું દત્તસ્વરૂપમાં પ્રાગટય

શ્રીપાદપ્રભુ બહુરૂપી છે અને દત્તસ્વરૂપમાં પ્રગટ થવાનો તે દિવસ હતો. તે દિવસે દત્તભગવાનનો મનગમતો વાર ગુરુવાર હતો. દીક્ષા આપેલા સર્વ ભક્તોને તેમણે મંગળમય આશીર્વાદ આપ્યા.સર્વભક્તોએ ખૂબ જ શ્રદ્ધાભાવથી દત્તભગવાનનું ભજન પૂજન કર્યું. તે પછી શ્રીપાદપ્રભુએ પોતાના આગામી કાર્યક્રમ વિશે વિસ્તૃત માહિતિ પોતાના ભક્તોને આપી. ''દત્તાત્રેય ભગવાનનું સ્મરણ કરતાં જ તેઓ ભક્તોને દર્શન આપે છે. અને તેમની મનોકામના પૂરી કરે છે.'' આમ શ્રીપાદપ્રભુએ ભક્તોને કહ્યું. આ કાર્યક્રમના બીજા દિવસે (શુક્રવારે) હું (શંકરભટ્ટ) નરસિંહ વર્માના ઘેર ગયો. ત્યાં શ્રીપાદપ્રભુનું મંગળ સ્નાન ચાલુ હતું. સ્નાન પછી નરસિંહ વર્માએ શ્રીપાદને ખાવા માટે અનેક ફળો લાવી આપ્યાં. પરંતુ શ્રીપાદે તેમાંથી માત્ર એક જ કેળુ લીધું.તે પણ લઇને (કેળુ) તેમણે વર્માના ઘેર જે ગો-માતા હતી તેને આપ્યું. તે પછી તેઓ વેંકટપ્પૈય્યા શ્રેષ્ઠીના ઘરે ગયા. ત્યાં પણ તેમને મંગળસ્નાન

કરાવવામાં આવ્યું. ત્યાં શ્રીપાદે માખણ, દૂધ, મલાઇ અને છાશ નો સ્વીકાર ર્ક્યો. ત્યાં તેમણે જાહેર કર્યું : મારા ભક્તો મને મોટે થી બૂમો પાડી બોલાવે છે. પીઠિકાપુરમ્ છોડીને જવાનો સ મય હવે આવ્યો છે.

વેંકટપ્પૈય્યાના ઘેરથી નીકળી તેઓ તેમના દાદા બાપનાર્યુલુના ઘેર આવ્યા. ત્યાં પણ તેમણે મંગળસ્નાન કર્યું. શ્રીપાદશ્રીવલ્લભ પ્રત્યક્ષ દત્તસ્વરૂપ છે. તેમણે પોતાના ભક્તોના દુઃખો, પીડા, વિઘ્નોદૂર કરવા માટે અવતાર ધારણ ર્ક્યો છે. તેમણે પોતાના વક્તવ્યમાં અનેક વખત સ્પષ્ટ રીતે આ વાત કદી હતી. પોતાની દિવ્યલીલા દ્વારા જનતા જનાર્દન ના ઉદ્ધાર માટે નિશ્ચિત કાર્યક્રમની માહિતી શ્રીપાદપ્રભુએ પોતાના ભક્તોને આપી. તે પછી તેઓ સ્વગૃહે પાછા ફર્યા. શ્રીપાદપ્રભુનો પીઠિકાપુરમ્ છોડી જવાનો મનોદય તેમનાં માતા પિતાને ખબર પડ્યો હતો. માતા-પિતાએ તેમને ખૂબ સમજાવવાનો પ્રયત્ન ર્ક્યો પરંતુ શ્રીપાદપ્રભુ પોતાના નિર્ણય વિશે અડગ રહ્યા.

તે પછી શ્રીપાદપ્રભુના માતા-પિતાએ તેમના વિવાહ માટે સમજાવવા પ્રયત્ન ર્ક્યો ત્યારે શ્રીપાદ પ્રભુએ કહ્યું: મેં અત્યાર સુધી અનેક વખત શ્રેષ્ઠી, દાદા અને વર્માદાદાને અનઘા લક્ષ્મી સાથે દર્શન આપ્યાં છે. ''આ જૂઓ મારું અનઘા લક્ષ્મી સહ મંગળમય સ્વરૂપ'' અઅમ કહીને તેમણે તે દિવ્ય સ્વરૂપનાં દર્શન માતા-પિતાને કરાવ્યાં. તે મંગળમય સ્વરૂપનાં દર્શન કરી માતા-પિતા ખૂબજ ભાવવિભોર થયા. તેમના મુખથી શબ્દ નીકળતો ન હતો. શ્રીપાદપ્રભુએ વધુમાં કહ્યું: મેં અવધૂત સ્વરૂપમાં દર્શન આપ્યાં હતા. (શ્રાદ્ધ ના દિવસે ભિક્ષા માગતા) ત્યારે જ કહ્યું હતું કે મારા વિવાહની વાત કરશો તો હું ઘર છોડીને જતો રહીશ.

ઉપરના વાર્તાલાપ પછી શ્રીપાદપ્રભુએ તેમના બંને મોટા ભાઇઓને સ્પર્શ ર્ક્યો અને અમૃતમય દૃષ્ટિથી જોયું. તત્કાળ આંધળા ભાઇને પુનઃદૃષ્ટિ પ્રાપ્ત થઇ, તે દેખતો થયો અને લંગડો ભાઇ સામે થઇ સારી રીતે ચાલવા લાગ્યો. શ્રીપાદપ્રભુના દિવ્ય સ્પર્શથી તેમને આપો આપ જ્ઞાન થયું અને જ્ઞાન તેજથી તેઓ તેજસ્વી દેખાવા લાગ્યા. આવું અપૂર્વ દૃશ્ય અને ચમત્કાર જોઇ તેમના માતા-પિતાને આનંદ આશ્ચર્ય થઇ તેમના મુખથી એક પણ શબ્દ નીકળતો ન હતો. તે જ અરસામાં ત્યાં દાદી રાજમાં બા અને દાદા બાપનાર્યાર્યુલુ વેંકટપ્પય્યા શ્રેષ્ઠી અને તેમના પત્ની વેંકટસુબમ્માંબા પણ આવ્યાં. ત્યાં નરસિંહ વર્મા અને તેમના ધર્મપત્ની અંમાજમ્મા પણ આવ્યા. શ્રીપાદપ્રભુ બધા સાથે હાસ્ય વિનોદથી વાતચીત કરતા હતા.

તે પરમાનંદભર્યા વાતાવરણમાં સુમતિ મહારાણી બોલ્યાં, હે મારા વહાલા શ્રીપાદ, તું સર્વ જવાબદારીઓ પૂરી કરીને જઇશ એમ બોલ્યો હતો. તેં હજુ વેંકટપ્પય્યા શ્રેષ્ઠીના ઘરની દૂધબાકી,વત્સની દૂધબાકી, મલ્લાદિની દૂધબાકી (દૂધ ઉપરાંત અન્ન લેવું તે) પૂર્ણ કરી નથી. શ્રીપાદે ઉત્તરમાં કહ્યું : માતા, તેં કહ્યું છે તે બરોબર છે. આ ત્રણે વંશના લોકોને હું કદી પણ ભૂલીશ નહી. હું જો વિસરી જઉં તો તું મને યાદ કરાવજે. તેમની પાસેથી યોગ્ય સેવા લઇ તેમને હું વરપ્રદાન કરીશ. તારા પિયરના કોઇપણ એક ઘેર હું ભોજન માટે આવીશ પરંતુ દક્ષિણા માત્ર સ્વીકારીશ નહીં. તારા પિયરના લોકો મારી સાથે વાત્સલ્યપૂર્ણ વર્તન રાખે છે અને મને જમાઇ નામથી સંબોધન કરે છે. હું આ માનવી સંબંધનો સ્વીકાર કરી જમાઇને શોભે તેવું વર્તન રાખીશ.

ઉપર મુજબનું કહીને શ્રીપાદપ્રભુ તેમના પિતા તરફ વળ્યા. તેમને સંબોધીને તેમણે કહ્યું : તાત, આપણા દંડીકોર વંશમાં અનેક વર્ષથી વેદ પરંપરા ચાલુ છે. હવે મારા બંને મોટાભાઇઓ વેદ શાસ્ત્ર સંપન્ન થઇ મોટા વિદ્વાન થયા છે. તેઓ આપણી વેદ પરંપરાને આગળ ધપાવશે. દંડીકોર વંશના લોકોને હું કદી પણ ભૂલીશ નહીં. કેટલીક ક્ષણો માટે શ્રીપાદપ્રભુએ આંખો મીંચી દીધી અને પછી કહ્યું:

આપણા શ્રીધર શર્મા ભવિષ્યના જન્મમાં ''સમર્થ રામદાસ''નામથી એક મહાપુરુષ તરીકે મહારાષ્ટ્ર દેશમાં જન્મ લેશે. નરસિંહ વર્મા ''છત્રપતિ શિવાજી''નામથી જન્મી મહારાષ્ટ્ર રાજયની સ્થાપના કરી શ્રી સમર્થ રામદાસ નું શિષ્યત્વ સ્વીકારશે.આ પ્રમાણે આપણા પૂર્વસંબંધ બંધુરૂપે સ્પષ્ટ પણે કાયમ રહેશે. સમર્થ રામદાસ સ્વામી પછી શ્રીધરશર્મા, મહારાષ્ટ્રમાં આવેલ શિવગ્રામ (શેવાંવ) ક્ષેત્રમાં ''ગજાનન'' નામના મહાયોગી તરીકે પ્રગટ થશે. તે મહાયોગીને લીધે શિવગાંવ ક્ષેત્રનો મહિમા અપરંપાર વધશે. રામરાજ શર્મા ''શ્રીધર'' નામે જન્મ લઇ મહાયોગી થશે.

શ્રીધરની પરંપરાવાળા પીઠિકાપુરમ્ક્ષેત્રમાં મારા ઘરના પ્રાંગણમાં મહાસંસ્થાન નિર્માણ થશે. વેંકટપ્પય્યા શ્રેષ્ઠી સાથેના આપણા ઋણાનુબંધ સ્થિરસ્વરૂપનો થશે. એટલું જ નહીં પરંતુ તે પછી વત્સવાઇ કુટુંબના લોકો પણ આવશે. અહીં સાવિત્ર પત્રાનું પારાયણ થશે. આટલું કહીને શ્રીપાદપ્રભુ થોભ્યા. તેમને વેદપઠન અત્યંત પ્રિય હતું. અનેક વખત શ્રીપાદપ્રભુ વેદ પઠન સાંભળી અંતર્લીન થતા. તેવા સમયે વેદ પઠન કરનાર વિપ્રગણ અત્યંત શ્રદ્ધાભાવથી શ્રીના દિવ્યમુખ પ્રતિ એકીટસે જોતા; વેદ પઠન ચાલુ રાખતા.

॥શ્રીપાદ શ્રીવલ્લભનો જય જય કાર હો ॥

॥ અધ્યાય ૪૧ સમાપ્ત॥

॥ શ્રીપાદરાજં શરણં પ્રપદ્યે ॥

અધ્યાય ૪૨

શ્રીપાદ પ્રભુ ની પીઠિકાપુરમ્ થી વિદાય

શ્રીપાદપ્રભુના માતા-પિતા બાપનાચાર્યુલુને દિવ્ય દર્શન

બપોરના ભોજન પછી શ્રીભાસ્કર પંડિત બોલ્યાઃ શ્રીપાદપ્રભુએ શૂદ્રના ઘેર ભક્તોને દત્તદીક્ષા આપી. દીક્ષા વિધિમાં કરવામાં આવતી પૂજા,ચર્ચા અને નિયમોનું પાલન ર્ક્યા વગર જ ફક્ત હાથમાં દોરો બાંધી દીક્ષાર્થીઓને ભજન કરવા કહ્યું. શ્રીપાદપ્રભુએ દીક્ષાર્થીઓને કહ્યું હતું કે તેઓ પોતેજ દત્તાત્રેય ભગવાન છે અને તેમના સ્મરણમાત્રથી જ ભક્તોની પીડા,કષ્ટ નિવારણ થશે. આ દીક્ષા વિધિમાં શાસ્ત્રની અવગણના (અવહેલના) થઇ છે તેમ કોઇએ માનવું નહીં તેમ શ્રીપાદ પ્રભુએ ભક્તોને ખાસ કહ્યું હતું. પરંતુ પીઠિકાપુરમ્ના કેટલાક બ્રાહ્મણોએ ભેગા થઇ તે સમયના પીઠાધીશ શંકરાચાર્યને આ વિશે માહિતિ ફરિયાદના સ્વરૂપમાં આપી. તદ્ ઉપરાંત શ્રી બાપનાચાર્યુલુ અને અપ્પળરાજ શર્માને બ્રાહ્મણકુળમાંથી બહિષ્કૃત કરવા તેમનું સૂચન બ્રાહ્મણોએ શંકરાચાર્યને ર્ક્યું હતું.

તે સમયે શ્રીપાદસ્વામી ધ્યાનસ્થ હોવાથી તે ચર્ચાનો અંત ત્યાંજ આવ્યો. શ્રી શકંરાચાર્યની અનુમતિ સિવાય આધ્યાત્મિક મુદ્દે કોઇપણ ફેરફાર સ્વીકાર્ય નહીં બને તેવો ઠરાવ પરિષદમાં પસાર થયો. તે સંદર્ભમાં સોળવર્ષના કિશોરે પોતાને દત્ત ભગવાનનો અવતાર જાહેર કરવો એટલે દેવદ્રોહ છે.

તેવો મત અનેક બ્રહ્માણોએ વ્યક્ત ર્ક્યો. કેટલાક બ્રાહ્મણોના મનમાં કપટ હોવા છતાં ઉપર છલ્લી સહાનુભૂતિ (બનાવટી) પ્રગટ કરવા તેઓ બાપનાચાર્યુલુના ઘેર આવ્યા.

બાપનાચાર્યુલુએ કહ્યું: શ્રીપાદપ્રભુ તેમના તેજ દ્વારા અમને પણ દીપાવે છે. તે મહાપ્રભુ શ્રીપાદ શ્રીવલ્લભ બાળક સ્વરૂપે અમારા ઘરમાં રમ્યા, ઉછેર પામ્યા અને અમને દિવ્ય આનંદ નો લાભ કરાવ્યો.અમારા નેત્રોની જ્યોતિ તરીકે ચમકે છે. તેમના નયન મનોહારી, દિવ્યદર્શનથી અમે ભાવ વિભોર થયા છે. અમે કેટલા ભાગ્યશાળી છીએ તેની કોઇ ગણત્રીજ નથી. બાપનાચાર્યુલુનું આવુ વકતવ્ય સાંભળી બનાવટી સહાનુભૂતિ દર્શાવિવા આવેલા બ્રાહ્મણો એક પણ શબ્દ ન બોલતાં પાછા જતા રહ્યા. તેમના મનમાંથી દ્વેષભાવ જતો રહ્યો હતો. થોડા જ સમયમાં શ્રીપાદપ્રભુ પોતાના ઘેર પાછા આવ્યા. સુમતિ મહારાણી, અપ્પળરાજ શર્મા, તેમની બહેનો અને ભાઇઓ બધા અત્યંત આનંદમાં હતા.

શ્રી અપ્પળરાજ શર્માએ કહ્યું: શ્રીપાદ માટે પહેલા અમને ખૂબ જ ચિંતા થતી હતી. પરંતુ હવે અમારા મન પરનો બોજો એકદમ ઓછો થઇ ગયો છે, અમે સ્મરણ કરતાંની સાથે જ તેઓ અમારા મનઃચક્ષુ સામે પ્રગટ થાય છે. અમે જેની માગણી કરીએ તે તે વસ્તુઓ તેઓ સ્થળરૂપમાં આવી, વાર્તાલાપ કરી અમને આપી જાય છે. શ્રીદત્તાત્રેય ભગવાનના જનની જનક થવાનું દુર્લભ ભાગ્ય અમને સાંપડ્યું તેથી અમે ધન્ય તઇ ગયા!હવે અમને નિરંતર આનંદની પ્રાપ્તિ થઇ છે. આવા પ્રે મથી ટપકતા શબ્દો બોલીને તેમની આંખોમાંથી પ્રેમાશ્રુઓ ટપકવાં લાગ્યાં જે તેમણે ખેસથી લૂંછ્યાં.

આવેલા બ્રાહ્મણોને મનમાં જે કલ્પના હતી. તેના કરતા અહીં પરિસ્થિતિ એકદમ ભિન્ન હતી. વેંકટપ્પય્યા શ્રેષ્ઠી બ્રાહ્મણોને સંબોધીને બોલ્યાઃ હે વિપ્રગણ, અત્યારે તો આપણે થોડી જ ક્ષણો શ્રીપાદપ્રભુ સાથે ગાળીએ છીએ પરંતુ હવે પછી તેઓ હંમેશા આપણા મનઃચક્ષુ સામે રહેવાના છે. તદ્ ઉપરાંત સ્થૂળ સ્વરૂપે દર્શન આપી અમારા ઘેર જ કાયમના નિવાસ કરવાના છે. તે પછી નરસિંહ વર્માએ બ્રાહ્મણોને કહ્યું: શ્રીપાદ પ્રભુએ અમારી આંખો પરથી માયાનો પડદો દૂર કર્યો. નિત્ય વિનોદ, દિવ્ય વિનોદ કરનાર મહાપ્રભુ શ્રીપાદ શ્રીવલ્લભના રૂપમાં અમારી સાથે ઉત્કટ હાસ્ય કરતા અમારી આજૂબાજૂમાં જ વિદ્યમાન રહેશે. પહેલા કરતાં પણ વધુ ઉત્કટ ભાવથી તેઓ અમને સ્થૂળ રૂપમાં દર્શન આપશે.

શ્રીપાદ પ્રભુના આ સત્યસ્વરૂપની કલ્પના કુક્કુટેશ્વર પરિસરમાં રહેતા દત્તભકત સંન્યાસીને આવી. તેમનું હૃદય હચમચી ગયું. શ્રીપાદપ્રભુ સ્વયં સાક્ષાત્ દત્તાત્રેય ભગવાન છે તેમ સૂચવીને તેઓ ધ્યાનસ્થ થયા. શ્રીપાદ પ્રભુએ કોઇ નિરાળુ દૈવત ન હોઇ તેમનું ઉપાસ્ય દૈવત દત્તાત્રેય ભગવાન જ છે તે વાત તેમણે દઢતાથી સમજાવી. શ્રીપાદપ્રભુનો વિરોધ કરનાર કેટલાક બ્રાહ્મણો પીઠિકાપુરમ્માં હતા. તેમના મનમાં એક જ પ્રશ્ન ઘુમરાયા કરતો હતો કે ''શું સાચે જ દત્તાત્રેય શ્રીપાદશ્રીવલ્લભના સ્વરૂપમાં અવતર્યા છે? જો આ વાત સત્ય હોય તો આપણે તેમને ત્રાસ આપવાનું કાર્ય મુશ્કેલ નહીં પરંતુ અશક્ય હશે.

દત્તાત્રેય ભગવાનનો સ્વભાવ ખૂબ જ વિરલ છે. તેઓ પોતે ત્રાસ સહન કરવા છતાંય અનન્ય ભાવથી શરણે આવેલા

ભક્તોનો ઉદ્ધાર કરે છે. આ તેમનો સ્વભાવ વિશેષ છે. પીઠિકાપુરમ્ના અનેક બ્રાહ્મણોએ શ્રીપાદપ્રભુને બ્રહ્મરથમાં બિરાજમાન કરાવીને શોભા યાત્રા કાઢી હતી. મોટી ધનરાશી પણ દક્ષિણાના સ્વરૂપમાં અર્પણ કરી હતી.

દત્તદીક્ષા આપનાર સંન્યાસી કેવળ ગુરુદક્ષિણા મળે તે માટે દીક્ષા આપતા હતા. દીક્ષા આપવાનું તેમને માટે એક ધન ઉપાર્જન કરવાનું સાધન જ હતું. દીક્ષા આપેલા સાધકની ઇચ્છા આકાંક્ષા પૂરી ન થાય તો સંન્યાસી તેમને કહેતા કે તેમનામાં નિષ્ઠાનો અભાવ છે. આમ કહી તેઓ છૂટી પડતા. જો કોઇની ઇચ્છા, આકાંક્ષા પૂર્ણ થાય તો તે દત્તદીક્ષાનું ફળ છે તેમ તેઓ સર્વને કહેતા ફરતા. તે સંન્યાસીને હંમેશા શ્રીપાદ પ્રભુ વિશે બીક રહેતી. તેમને લાગતું કે શ્રીપાદ પ્રભુ પોતાની દિવ્ય શક્તિથી સંન્યાસીની સત્યપરિસ્થિતિ લોકો સમક્ષ જાહેર કરશે!

તે સમયે કુક્કુટેશ્વર મંદિરમાં એક વૃદ્ધ બ્રાહ્મણ આવ્યો. તેનું નામ નરસિંહ હતું અને ગોત્ર કાશ્યપ. તે મહારાષ્ટ્રના દૂરના વિસ્તારમાંથી આવ્યો હતો. તેણે કુક્કુટેશ્વરનાં દર્શન ભારે શ્રદ્ધાથી ર્ક્યા. તે પછી તેણએ સ્વયંભુ દત્તાત્રેયનાં પણ દર્શન ર્ક્યા. ત્યાં તેણે સાંભળ્યું કે ત્યાં દત્તદીક્ષા આપવામાં આવે છે. દીક્ષા આપનાર પરમહંસ પરિવ્રાજકાચાર્ય પાસે તે વૃદ્ધ બ્રાહ્મણ ગયો. તે બ્રાહ્મણે સંન્યાસી મહારાજને અતિભાવથી નમસ્કાર ર્ક્યા અને ગુરુદક્ષિણા રૂપે પોતે લાવેલાં નાણાં અર્પણ ર્ક્યા. દક્ષિણા જોઇ સંન્યાસીને આનંદ થયો. દીક્ષા લેવા માટે તેમણે બ્રાહ્મણને (બે હાથનો) ખોબો આગળ ધરવા કહ્યું. બ્રાહ્મણ ના ખોબામાં કમંડલુમાંથી પવિત્ર જલ રેડવા માટે સંન્યાસીએ કમંડલું પોતાના હાથમાં ઊંચ ર્ક્યું. સંન્યાસીએ કમંડલું માંથી પવિત્ર જળ તે બ્રાહ્મણના ખોબામાં રેડ્યું. પરંતુ આશ્ચર્ય એ થયું કે જળ સાથે એક ઝેરી વીંછી પણ કમંડલુમાંથી ખોબામાં પડ્યો.

તે બ્રાહ્મણનો કંઠ સૂકાઇ ગયો. સંન્યાસીએ હાથમાનનું પાણી પીજવા કહ્યું અને બોલ્યાઃ અહાહા, તેં અનેક વર્ષથી કરેલી તપશ્ચર્યાનું ફળ મને અર્પણ ર્ક્યું. તત્ક્ષણ વીંછીના ડંખ થી તે બ્રાહ્મણ મોટી ચીસ પાડી ઊઠ્યો. મંદિરમાં ઉપસ્થિત બ્રાહ્મણો પૈકી કેટલાકને વીંછીનું ઝેર ઉતારવાના મંત્રો આવડતા હતા. તેમણે તે મંત્રોચ્ચાર શરુ ર્ક્યો પરંતુ બ્રાહ્મણનો દાહ ઓછો ન થયો. તે સમયે તે સંન્યાસી મંદિરના એક ખૂણામાં છૂપાઇ ગયો. વૃશ્ચિકદંશનો દાહ ઓછો થવા માટે અનેક પ્રયત્નો કરવામાં આવ્યા. કુક્કુટેશ્વર ઉપર અભિષેક કરવામાં આવ્યો.સ્વયંભૂ દત્તાત્રેયને વિશેષ કર્પુરઆરતી કરવામાં આવી. પરંતુ કશું કારગત ન નીવડ્યું.

વૃદ્ધ બ્રાહ્મણ મૂર્છિત અવસ્થામાં પડ્યો હતો. તેના મોં માંથી ફીણ નીકળતું હતું. ફીણ જોઇને કેટલાકના મનમાં શંકા ગઇ કે વીંછીને બદલે બ્રાહ્મણને કદાચ સાપ કરડ્યો હોય. પરંતુ કેટલાક વિપ્રોએ નજરે જોયું હતું કે ક્મંડલુમાંથી વીંછીજ હાથમાં પડ્યો હતો. બ્રાહ્મણનો દાહ ઓછો થવા દરેક કોઇને કોઇ પ્રયાસ કરતા હતા. પરંતુ દાહ ઓછો થતો ન હતો. આ બધા માટે સંન્યાસીજ કારણીભૂત છે તેમ બધાને લાગ્યું. બ્રાહ્મણથી વેદના સહન ન થતાં તે જમીન પર આળોટવા લાગ્યો. પછી તે મૂર્છિત થયો.

થોડા સમય પછી બ્રાહ્મણ ભાનમાં આવ્યો. પરંતુ તેના પેટમાં અસહ્ય વેદના થતી હતી. તેને હેડકીઓ શરુ થઇ. તે જ અરસામાં એક ખેડૂત ત્યાં આવ્યો. તે ખેડૂતે કહ્યું: અમારા ખેડૂતો પૈકી વ્યંકૈટ્યા નામના એક પ્રતિષ્ઠિત ખેડૂતે શ્રીપાદપ્રભુ દ્વારા અપાયેલી અભિમંત્રિત ચોખા (મંત્રાક્ષત) મોકલાવ્યા છે. તે શ્રીપાદપ્રભુનું સ્મરણ કરી તે બ્રાહ્મણે ખૂબ જ શ્રદ્ધાભાવથી તે ચોખા હાથમાં લઇ માથે ધારણ ર્ક્યા. આશ્ચર્ય એ થયું કે થોડી જ ક્ષણોમાં બ્રાહ્મણની વેદના શમી ગઇ. અને તે પૂર્વવત્ સ્વસ્થ થયો. આ આશ્ચર્યકારક બનાવથી લોકોનો સંન્યાસી પરનો વિશ્વાસ ઊઠી ગયો. સર્વ દીક્ષિત સાધકોએ સંન્યાસીને આપેલી દક્ષિણા પાછી લઇ લીધી અને તેને પીઠિકાપુરમ્માંથી હાંકી કાઢ્યો.

સંન્યાસી પાસેથી પાછી મેળવેલી દક્ષિણાનું શું કરવું તે વિશે સાધકોએ શ્રી બાપનાચાર્યુલુનું માર્ગદર્શન મેળવ્યું. શ્રીબાપનાચાર્યુલુ એ કહ્યું કે તે દ્રવ્યથી અન્ન સામગ્રી ખરીદ કરી સર્વને અન્નદાન કરવું. અન્નદાનથી દત્તભગવાન પ્રસન્ન થશે. તે પછી જૂદી દત્તદીક્ષાની જરૂરજ નહીં ઊભી થાય. શ્રીબાપનાચાર્યુલુના સૂચન અનુસાર એક મોટો મંડપ કુક્કુટેશ્વરના પ્રાંગણમાં ઊભો કરવામાં આવ્યો. ત્યાં મોટાપાપે અન્નસંતર્પણ કરવામાં આવ્યું. ભોજન પછી ''દિગંબરા, દિગંબરા, શ્રીપાદ શ્રીવલ્લભ દિગંબરા'' આ દિવ્ય નામના જયઘોષથી ભક્તો દ્વારા સમગ્ર વિસ્તાર ગાજી ઉઠ્યો. આ દિવ્ય મહા મંત્રથી સમગ્ર વિશ્વ વ્યાપીને જ રહેશે તેવી ભવિષ્ય વાણી શ્રીપાદ પ્રભુએ તે પૂર્વેજ કરી હતી.

॥શ્રીપાદ શ્રીવલ્લભનો જયજયકાર હો॥

॥ અધ્યાય ૪૨ સમાપ્ત॥

॥ શ્રીપાદરાજં શરણં પ્રપદ્યે॥

અધ્યાય-૪૩

શ્રી અનઘા લક્ષ્મી વર્ણન

શ્રીપાદપ્રભુની વૈષ્ણવી માયા

શ્રી ભાસ્કર પંડિતે રાત્રીની પોતાની આરાધના સમાપ્ત કરી વક્તવ્ય શરુ કર્યું : તેઓએ કહ્યું : અહો મહોદય, વિદ્યાની ઉપાસના એ સર્વશ્રેષ્ઠ બાબત છે. વિદ્યાની ઉપાસના માટે ઉંમરનું કોઇ પણ બંધન નથી. શ્રીપાદ શ્રીવલ્લભ યથાર્થરીતે મહાસરસ્વતી, મહાલક્ષ્મી અને મહાકાળી સ્વરૂપ છે. આ સાંભળીને મેં (શંકર ભટ્ટે) તેમને કહ્યું : શ્રીપાદપ્રભુ શ્રીપદ્માવતી વેંકટેશ્વર સ્વરૂપ છે એમ આપે પૂર્વે કહ્યું હતું. હવે આ ત્રિમાતા પણ તેઓ જ છે તેમ તમારું કથન છે. તેમ કહેવાયું છે મને આ બધુ સમજાતું નથી. અટપટુ લાગે છે. કૃપા કરીને મને આ સર્વ વિસ્તાર થી કહોઃ આ ઉપરાંત તેઓ અનઘાલક્ષ્મી સહિત અવધદેવ પણ છે.

શ્રીપાદ પ્રભુનું વિરાટ સ્વરૂપ

શ્રી ભાસ્કર પંડિતે કહેવાની શરુઆત કરી. હે બંધુઓ, પરમાત્મા સર્વ જીવ રાશિમાં વિદ્યમાન છે એમ શાસ્ત્રવચન છે. કીડી થી શરુ કરી બ્રહ્માપર્યંત તે સર્વમાં વ્યાપી રહ્યો છે. શ્રીપાદ પ્રભુના અવતારમાં તેઓ કીડી રૂપ અને બ્રહ્મરૂપ બંનેમાં વિદ્યમાન છે. આથી તેઓ સર્વ સૃષ્ટિમાં સૃષ્ટિરૂપે ઊભા છે. તેઓ સમગ્ર જીવરાશિના ચૈતન્યની તાદાત્મ્ય સ્થિતિ સાથે એકરૂપ હોય છે. આ જ તેમની વિશેષતા છે. તેઓ સર્વરાશીમાં જીવરાશી રુપે રહેવા છતાય કોઇપણ જીવમાં તેમનો સ્પર્શ જણાતો નથી. આ જ તેમની વૈષ્ણવી માયા છે. સૃષ્ટિની મર્યાદા, પરિમિતતા આ સંબંધે કેટલાક નિયમો માનવામાં આવે છે.

શ્રીપાદ પ્રભુનું મહાસરસ્વતી મહાલક્ષ્મી અને મહાકાળી રૂપમાં હોવું એટલે તે ચૈતન્ય રૂપમાં તેઓ વ્યક્ત થાય છે. તે ચૈતન્ય રૂપ તેઓ જાતેજ છે. જે રૂપમાં તેમની અભિવ્યક્તિ થાય છે તે સ્વરૂપમાં તેઓ પોતાની યોગમાયાથી નિરંતર તાદાત્મ્ય સ્થિતિમાં હોય છે. તેઓ જયારે મહાસરસ્વતીનું ચૈતન્ય લઇ તાદાત્મ્ય સ્થિતિમાં હોય છે, ત્યારે ચતુર્મુખી બ્રહ્મસ્વરૂપ સાથે તાદાત્મ્ય પામે છે. મહાસંરસ્વતી હોય કે હિરણ્યગર્ભ રૂપમાં હોય, તેઓ સ્પર્શ બંધનમાં હોય છે. આજ પ્રમાણે એક જ આત્મા ચાર-પાંચ પુરુષ રૂપમાં પણ આવિર્ભૂત થઇ શકે છે. તે આત્માની શક્તિ સ્ત્રીરૂપે એક જ સમયે ચાર-પાંચ રૂપે પણ આવિર્ભૂત થઇ શકે છે. તેવી જ રીતે પુરુષ રૂપને સ્ત્રીપણ સગુણ સાકાર રૂપ લઇ વિધિ નિર્ણય અનુસાર નિશ્ચિત કરેલી મર્યાદાનું કટાક્ષથી પાલન કરે છે.

આ પ્રમાણે શ્રીપાદપ્રભુ અનઘા લક્ષ્મી સાથે અનઘદેવ સ્વરૂપ ધારણ કરી વાસ્તવ્ય કરે છે. તે તેમનું અર્ધનારીશ્વર રૂપ છે. હાલમાં તેઓ શ્રીપાદશ્રીવલ્લભ રૂપે યતીશ્વરના સ્વરૂપમાં છે. સગુણ સાકાર રૂપની મર્યાદા, પરિમિતતાનું તેઓ અચૂકપણે પાલન કરે છે. આ ધર્મની સૂક્ષ્મતા છે. ધર્મ અલગ છે અને ધર્મ ની સૂક્ષ્મતા અલગ બાબત છે. શ્રીપાદપ્રભુએ દિવ્ય અનુભવોનો વિશેષ વર્ષાવ કરવા માટે સૃષ્ટિ રૂપ ધારણ કર્યું છે. સૃષ્ટિ માં રહેલી તાદાત્મ્ય સ્થિતિને લીધે માનવને ત્વરિત ગતિ મળે છે. આ જ તેનું તાત્પર્ય છે. શ્રીપાદ પ્રભુ જપ,ધ્યાન,તપસ્યા કરતા પરંતુ તેનું સર્વફળ જાતે ન લેતાં સૃષ્ટિને આપતા. ભક્તોને આધિવ્યાધિમાંથી છોડાવવા માટે તેઓ પોતાનું તપોફળ ખર્ચી ભક્તોને કર્મબંધન માંથી છોડાવે છે.

જગન્નાથ (પરમેશ્વર) પોતાની ચાર શક્તિ મહાસરસ્વતી, મહાલક્ષ્મી,મહાકાળી અને રાજરાજેશ્વરી આ વિશ્વની દૈવઅભિવ્યક્તિ માટે, વિશ્વપરિપાલન માટે આવિર્ભૂત કરે છે.અંબિકા દેવીને ત્રણ સ્થિતિ હોય છે. (૧) અતીત સ્થિતિ (૨) વિશ્વસ્થિતિ (૩) શક્તિસ્થિતિ સૃષ્ટિનું કાર્ય ચલાવવા માટે પરાશક્તિ અતીત સ્થિતિમાં હોય છે. પરમાત્મામાં સ્થિત અનંત સત્યોને તે પોતાનામાં આકર્ષિત કરી પોતાના ચૈતન્ય માં લય પમાડી તે પછી સૃષ્ટિમાં જન્મ લે છે. કેવળ જન્મ લઇને તેનું કાર્ય પૂર્ણ થતું નથી. તે સર્વ જીવોનું નિર્માણ કરી તેમને પોતાના માં સમાવી, તેમનામાં પ્રવેશ કરી બળપ્રદાન કરે છે. આનો વિશ્વસ્થાયી સ્વભાવ છે.

વ્યક્તિ સ્થાયી હોવાથી તે માનવી વ્યક્તિત્વ માટે દિવ્ય પ્રકૃતિની વયમાં મધ્યમવર્તી રહે છે. આજ અનઘાલક્ષ્મી રૂપમાં આવિર્ભાવ પામવાનું રહસ્ય છે. તેના મૂળ તત્વમાંથી થોડો અંશ લઇને તે અવતાર લે છે. તે અંશના નિર્વાહણનું કામ પૂર્ણ થયે તે અંશ ને ફરી મૂળ તત્વમાં આકર્ષી લે છે. અનઘદેવ (દત્તાત્રેય) ના સંકલ્પ સિવાય અનઘા લક્ષ્મી એકાદ નાનું કામ પણ કરી શકતી નથી. પરંતુ તે જ દેવી અનઘદેવના પ્રત્યેક સંકલ્પને પૂર્ણત્વ બક્ષે છે. શ્રીપાદ શ્રીવલ્લભના રૂપમાં માતા અને પિતા આ બંને રૂપો હોવાથી તેમનો વિશેષ અનુગ્રહ હોય છે.

અનઘલક્ષ્મીની મુખ્યત્વે ત્રણ ભૂમિકાઓ છે. પદાર્ઘગોળ વિશે રહેતી સચ્ચિદાનંદ ભૂમિકા. આ ભૂમિકામાં આ સ્થળે અનંત સ્થિતિ, અનંતશક્તિ અને અનંત એવો દિવ્ય આનંદ

ભરેલા લોક (સપ્તલોક) હોય છે. આ ભૂમિકા પરથી જીવનું વર્ણન કરવા માટે શબ્દો અસમર્થ કરે છે. આ સચ્ચિદાનંદ ભૂમિકામાં નીચેની સ્થિતિમાં પરિપૂર્ણ એવો દિવ્ય ચૈતન્ય સૃષ્ટિ લોક છે. આ ભૂમિકામાં અનઘા લક્ષ્મીની દિવ્ય ચૈતન્ય મહાશક્તિ હોય છે.

વેદોમાં આ વિશ્વનું મહાશ્લોક એવું વર્ણન કરવામાં આવ્યું છે. આ લોકના કર્મને અપયશ કદી નથી હોતો.પ્રત્યેક પ્રક્રિયામાં જ્ઞાન, શક્તિ, પ્રયત્ન ન કરતાં પરિપૂર્ણતા પામે છે. અહીં દિવ્ય એવા આનંદનો અનુભવ નિરંતર આવે છે. અહીં અસત્ય, બાધા, દુઃખ,પીડા આ બધી બાબતોનો સંપૂર્ણ અભાવ હોય છે. આ ભૂમિકાની નીચે એક અજ્ઞાન હોય છે. અહીંના લોકોમાં પણ મન,જીવ, શરીર હોય છે પરંતુ તેનો અનુભવ અપરિપૂર્ણ, પરિમિત અને વિફળતા યુક્ત હોય છે.

રાજરાજેશ્વરી મહિમા

રાજ રાજેશ્વરી ચૈતન્ય માતૃમૂર્તિમાં અનંત કરુણા ઓતપ્રોત ભરેલી છે. સર્વ ભક્તોને તે પોતાના બાળકો ગણે છે. પ્રાણમય અને મનોમય ભૂમિકામાં અજ્ઞાની જીવોને અસુર કહેવામાં આવે છે. તેઓ બીકણ, આત્મનિગ્રહી અને જો તપસ્વી હોય તો અહંકારી હોય છે. પ્રાણમય ભૂમિકામાં અધિકાર ધરાવનાર રાક્ષસ કહેવાય છે.તેમની શક્તિ અપાર હોઇ તેમની ભાવના પ્રચંડ અને તીવ્ર હોય છે.આ સિવાય કેટલાક નીચલા સ્તરના નિમ્ન પ્રાણમય ભૂમિકામાં રહેતા જીવ હોય છે. તેઓ પિશાચ અથવા પ્રમાદી તરીકે ઓળખાય છે. તેઓ કોઇપણ અસુરી રૂપ વેષ ધારણ કરી શકે છે. ખરું જોતાં પિશાય એ કોઇ વ્યક્તિ હોતી નથી. કેવળ એકાદ ઇચ્છા અથવા દુરાશા અપૂર્ણ રહેલી હોય તે મનનું કાલ્પનિક રૂપ હોય છે.

રાક્ષસોને બળવાન એવી પ્રાણમય સ્થિતિ હોય છે. તેમને મન જેવું કશું હોતું નથી. જે દેખાય તેને તેઓ ભીંચીને પકડવાનો પ્રયાસ કરે છે. કાલિમાતાનું રૂપ આપણને કાળા, શ્યામ એવી પ્રાણમય સ્થિતિ દ્વારા દેખાતું રૂપ હોય છે. ''કાલિ'' એટલે ''વિધ્વશક શક્તિ'' હોય છે. સર્વને દુઃખી કષ્ટમય કરનારી, તેમને છિન્નભિન્ન કરનારી અજ્ઞાનથી પરિપૂર્ણ પ્રકૃતિ શક્તિ છે. મહાકાળી એ ઉન્નત ભૂમિકામાં હોય છે. તે સાધારણપણે સુવર્ણ રૂપમાં હોય છે. તે રાક્ષસોને મહાભયંકર સ્વરૂપ માં દેખાય છે. રાજ રાજેશ્વરી વિવેકની પ્રતિનિધિ છે. તો મહાકાળી બળ-શક્તિની પ્રતિનિધિ છે. આ માતામાં વિનાશની અફાટ શક્તિ હોય છે. આ શક્તિ પ્રગટ થઇ કે તે વિનાશ અને સંઘર્ષ કરીનેજ શાંત થાય છે. મહાકાળી એ કાલિ દેવતાથી ભિન્ન છે. જે સમયે સાધકને પોતાની સાધનામાં વિઘ્ન આવ્યાની ખબર પડે છે ત્યારે તેણે પોતાના અંતરંગ માં સ્થિત મહાકાળી શક્તિનું આવાહન કરવું જોઇએ.

અસુરી, કાલિ, શ્યામા, મહાકાલિ ઇત્યાદિના સ્વરૂપો

કાલિ અને શ્યામા આ બંને આદ્ય પ્રાણશક્તિ છે. કાલિ એ વિધ્વંસક શક્તિ છે. મહાકાળી એ સુવર્ણવર્ણમય અને અસુરોને મહાભયંકર લાગનારી શક્તિ છે. રાજ રાજેશ્વરી વિવેકની સ્વામિની તો મહાકાલિ બળની સ્વામિની છે.મહાલક્ષ્મીનું સૌંદર્ય અપ્રતિમ હોય છે. વિવેક અને શક્તિ સંપૂર્ણ પણે મેળવવા માટે સૌંદર્યવંત હોવું આવશ્યક છે.તે ન હોય તો આપણા પ્રયત્નોને પૂર્ણતા આવતી નથી. પરંતુ કોક-કોક સ્થને એકાદ પ્રકારની સમતોલ અવસ્થા હોય છે. તે સમયે આપણને તે પરિપૂર્ણ લાગે છે. તે પછી થોડી ઉન્નત અવસ્થાએ પહોંચ્યા પછી આપણને નવી પરિસ્થિતિ અનુભવવા મળે છે. તેને અનુસરીને નવી સમતોલ સ્થિતિ પ્રાપ્ત થાય છે. તે અવસ્થા આપણને પરિપૂર્ણ લાગે છે. આ અવસ્થાનું મહાલક્ષ્મી પ્રતીક છે.

વિવેકમાં પરિપર્ણતા આવે પરંતુ બળ અને શક્તિમાં પરિપૂર્ણતા ન આવે તો પૂર્વસિદ્ધિ અનુકૂળ હોતી નથી. આ જ કારણથી પરિપૂર્ણ પરિપૂર્ણતા સિદ્ધ કરવા માટે વિવેક, બળ, સૌંદર્ય અને પરિપૂર્ણતા આ ચાર ગુણોની આવશ્યકતા હોય છે. મનુષ્યને ગૂઢ રહેલું રહસ્ય એટલે દિવ્ય સામરસ્યપૂર્ણ ,સૌંદર્ય. તે સંપૂર્ણ વિશ્વને વ્યાપીને રહે તો ચિદ્‌વિલાસ છે. કેવળ મહાલક્ષ્મીના અનુગ્રહથી આ વિવિધતાથી સુશોભિત સૃષ્ટિની વસ્તુઓ, શક્તિ અને જીવજંતુ એકાત્મતાથી રહે છે. આ એકાત્મસ્થિતિમાં જ તેમને આનંદનો લાભ થાય છે. તે વિવિધ પ્રકારની વસ્તુ, શક્તિ અને જીવ ની લયબદ્ધ અને રૂપબદ્ધ વૃદ્ધિ કરે છે. મહાલક્ષ્મી પરમપ્રેમ અને પરમઆનંદની આદિ દેવતા છે. તે જ પ્રમાણે લક્ષ્મી એ ભૌતિક વસ્તુઓના સંચયનું પ્રતીક છે. મહાલક્ષ્મી એટલે ભૌતિક વસ્તુ જીવશક્તિ ને દિવ્યાનંદના સામ્રાજ્ય તરફ વાળી દિવ્ય જીવનનો આનંદ પ્રદાન કરનારી મહાશક્તિ છે.

અનઘા લક્ષ્મીની શક્તિ પૂર્ણતઃ પ્રાપ્ત કરવા માટે વિવેક, બળ, સૌંદર્ય અને સાથે કર્મમાં પણ કુશળતા હોવી જોઇએ. વેદોમાં સરસ્વતી માતાની પ્રશંસા કરવામાં આવી છે. દસ મહાવિદ્યાઓમાં તેને માતંગી કહે છે. તેની વાણી વૈખરી હોય છે. મહાસરસ્વતી જૂદી દેવતા છે. દિવ્ય નિપુણતા અને આત્મચૈતન્ય કર્મનું પ્રતીક એટલે મહાસરસ્વતી દેવતા છે. આ મહામાતાની કરુણા અને કૃપાપ્રસાદથી આપણા ઇષ્ટકર્મો પૂર્ણતા પામે છે. તેણે આપેલા પ્રસાદરૂપી દિવ્યજ્ઞાનને લીધે આપણી કર્મસિદ્ધિ સરળ બને છે. આત્મચૈતન્યનો અન્વય કેમ કરવો તેનું જ્ઞાન થાય છે. અનેક શક્તિઓના સામરસ્યથી આનંદની પ્રાપ્તિ કેવી રીતે થાય છે. તે જાણી શકાય છે.

પરિવર્તન, પરિપૂર્ણતા જેવા અતિ દુર્ગમ વિષયોનું તેમજ અતિ સૂક્ષ્મ વિષયોનું જ્ઞાન,મહાસરસ્વતી પર દૃઢ શ્રદ્ધા

રાખવાથી આપણને પ્રાપ્ત થઇ શકે છે. હે શ્રોતાઓ (વાંચકો) આનંદ એ પરમેશ્વર સાથે સંબંધ ધરાવતો વિષય છે. પરંતુ અતિઉચ્ચ આનંદ એ યોગીઓનેજ થનાર અનુભવ છે. નિરીચ્છ યોગીને મળના હર્ષ તે આ જ! સર્વ જીવોને સુખ પોતાના પૂર્વસુકૃત અનુસાર પ્રાપ્ત થાય છે. પરંતુ દરેક સુખની પાછળ દુઃખ આવવાનુ નક્કીજ હોય છે.

અનઘા દેવીના વ્રતનું દત્તભક્તો દ્વારા આચરણ

શ્રી અનઘા દેવીનું રૂપ એ લક્ષ્મી દેવીનું જ પ્રતિરૂપ છે. તે રાજરાજેશ્વરી, મહાલક્ષ્મી, મહાકાલી આ સર્વદેવતાઓનાં લક્ષણોથી ઓતપ્રોત ભરેલી છે. શ્રી અનઘા દેવીનું એક વિષ્ણુરૂપ પણ છે. તેનામાં પરમેશ્વરના, દત્તાત્રેયના લક્ષણો પરિપૂર્ણ રીતે ભરેલાં છે. આ કારણથી જ અનઘા દેવીની આરાધના સાથે વિષ્ણુરૂપ અનઘાની આરાધના કરવાથી સર્વ ફળપ્રાપ્તિ થાય છે. ''અનઘાષ્ટમી'' વ્રત દત્તભક્તો માટે અત્યંત આદરણીય છે. આ વ્રતના આચરણથી સર્વ સુખની પ્રાપ્તિ થાય છે.

શ્રીપાદ પ્રભુનો મહિમાં- દત્તઆરાધનાનું માહાત્મ્ય

હે શ્રોતાઓ, શ્રીઅનેઘાદેવી સહિત રહેતું અનઘરૂપ વિષ્ણુ એટલે જ શ્રી શ્રીપાદપ્રભુનો અવાતર છે. તેઓ સર્વ સામાન્ય જનોના બૌદ્ધિક, માનસિક અને આત્મિક ચૈતન્ય ની અત્યંત નિકટ હોય છે. તેઓ સર્વગામી હોવા છતાં ભક્તોની બૂમ સાંભળી ત્વરિત દોડી આવે છે. તેઓ પોતાના ભક્તોના અને આશ્રિતોના દુઃખો નષ્ટ કરી તેમને સુખની પ્રાપ્તિ કરાવી આપે છે. દસ મહાવિદ્યાની આરાધના કરવાથી મળતું ફળ કેવળ શ્રીપાદની અથવા દત્તાત્રેયની આરાધના કરવાથી તત્કાળ પ્રાપ્ત થાય છે. બીજા દેવતાઓની શ્રદ્ધાભાવથી આરાધના કરવાથી ઇષ્ટફળ, પ્રાપ્તિ થાય છે. પરંતુ શ્રીદત્તાત્રેય એ સર્વદેવતામય હોઇને ચારે યુગનો મહાન અવતાર છે. તેમના મહાઅવતારની સમાપ્તિ નથી અને તેઓ અત્યંત સુલભ સાદ્ય છે.

શ્રીપાદ ચરિત્રામૃત લીલા

હે શંકરભટ્ટ, તું રચના કરે છે તે પવિત્ર ગ્રંથનું મહાપુરુષો અને મહાયોગીઓ પણ અધ્યયન કરશે. તેઓ તેમના સ્તરના સંબંધિત વ્યાકરણથી તેમના અર્થ કરશે. યોગસંપન્ન વિભૂતિ આ ગ્રંથનો અભ્યાસ કરી જ્ઞાન સંપાદન કરશે. સર્વ સામાન્ય ભક્તો આ ગ્રંથનું પારાયણ કરી ઇહલોકનું અને પરલોકનું સુખ,વૈભવ અને સમૃદ્ધિ પ્રાપ્ત કરશે. આ અક્ષરસત્યગ્રંથ હોવાથી તેનો પ્રત્યેક અક્ષર એ બીજાક્ષર, શક્તિયુક્ત છે. આ ગ્રંથનું કોઇપણ ભાષામાં (ભાષાંતર) શ્રદ્ધા, ભક્તિયુક્ત અંતઃકરણથી પારાયણ કરવાથી ઇષ્ટફળ પ્રાપ્તિ થશે. આ મહાગ્રંથ તે મહાપ્રભુનું પ્રત્યક્ષ અક્ષર સ્વરૂપ છે.

॥ શ્રીપાદ પ્રભુનો જયજયકાર હો॥

॥અધ્યાય-૪૩ સમાપ્ત॥

॥ શ્રીપાદરાજં શરણં પ્રપદ્યે॥

અધ્યાય- ૪૪

સ્વર્ણ પીઠિકાપુર વર્ણન

શ્રી ભાસ્કર પંડિતે તે દિવસે અમને વિનંતી કરી કે અમે તેમનું આદરાતિથ્ય સ્વીકારી તેમના ઘેર રહીએ. તેમને ઘેર રહીને શ્રીપાદશ્રીવલ્લભનું ચરિત્ર સંભળાવવાની પણ તેમણે વિનંતી કરી. અમે તે આમંત્રણનો અસ્વીકાર કરી શક્યા નહીં. રાત્રે અમે તેમનો ઘેર નિવાસ કર્યો. બીજા દિવસે સ્નાન સંધ્યા સમાપ્ત કરી ત્રિપુરાંતકેશ્વરનાં દર્શન કરવા ગયા. ત્યા શ્રીપાદ શ્રીવલ્લભના અત્યંત રસપૂર્ણ ચરિત્રનું વિવેચન થયું. વક્તાએ પોતાની મધુરવાણીથી શ્રોતાઓને મંત્રમુગ્ધ કર્યા.

શ્રીપાદ પ્રભુનું જન્મસ્થાન

હે શ્રોતાઓ, સાંભળો. શ્રીપાદ શ્રીવલ્લભ પ્રત્યક્ષ શિવ સ્વરૂપ છે. તેઓ પીઠિકાપુરમ્ ગામમાંથી અદ્રશ્ય થઇ કાશીનગરીમાં આવી ગંગાનું સ્નાન કરતા. પીઠિકાપુરમ્માં તેમણે અવતાર લીધો તેથી ત્યાંની ભૂતપિશાય બાધાનું નિર્મૂલન થયું. પીઠિકાપુરમ્ની તેમની જન્મભૂમિ ચૈતન્યમય થઇ હતી. ભવિષ્યમાં કેટલાક સૈકાઓ પછી તેમના જન્મસ્થળે નિર્માણ થનાર મહાસંસ્થાનમાં તેમની દિવ્ય પાદુકાઓની સ્થાપના થશે. ત્યાંની ભૂમિ જાગ્રત થઇ ક્રમે ક્રમે આજુબાજુના ભૂમંડળને પણ જાગ્રત કરશે. આજૂબાજૂંની ભૂમંડળીનો જનસમુદાય પીઠિકાપુરમ્ વિસ્તારના દિવ્યાકર્ષણથી આકર્ષિત થશે. જે જે સ્થળે શ્રીપાદ શ્રીવલ્લભે સંચાર કર્યો અને જે જે સ્થળે તેઓ સંચાર કરશે તે તે પ્રદેશમાં અજાણતાં જાગૃતિનો પ્રભાવ દેખાશે અ ને નવી દૈવી શક્તિનો અનુભવ આવશે.

પ્રત્યેક મનુષ્યમાં પૃથ્વી તત્વ હોય છે. તે શબ્દ સ્પર્શ રૂપ અને ગંધ તત્વ (ગુણોથી વ્યાપ્ત) થી બનેલું હોય છે. યોગ દૃષ્ટિથી જોતાં જે શરીરમાં પૃથ્વીતત્વ હોય છે તે શ્રીપાદ પ્રભુની દિવ્ય કરુણા ભાવનાથી પીઠિકાપુરમ્ ક્ષેત્રે નિશ્ચિત પણે

આકર્ષિત થાય છે.તે વિશે મેં પ્રશ્ન કરતા પૂછ્યું. આર્યાવર્તના લોકો તેમના પૃથ્વીતત્વની જાગૃતિને લીધે પીઠિકાપુરમ્ માં ભૌતિક રૂપે આવે છે કે?

સુવર્ણ પીઠિકાપુરમ્ નો મહિમા

શ્રીપાદ પ્રભએ મંદહાસ્ય કર્યું અને કહ્યું: તેં પૂછેલો પ્રશ્ન યોગ્ય જ છે. ભૌતિકરીતે દેખાતા પીઠિકાપુરમ્ માં એક સુવર્ણ પીઠિકાપુર વિદ્યમાન છે. જેટલી ભૌતિક પીઠાપુરમ ની વ્યાપ્તિ છે તેટલીજ સ્વર્ણ પીઠિકાપુરમ્ ની સીમા છે. સુવર્ણ પીઠિકાપુર કેવળ ચૈતન્ય થી નિર્માણ પામેલું છે. વાસ્તવિક રીતે જોતાં સાધકોમાં સ્થિત ચૈતન્ય સંબંધિત પદાર્થ નિર્માણ થતી વખતે તે પોતે સુવર્ણ પીઠિકાપુરમ્માં વાસ્તવ્ય કરે છે. તેમ તેને લાગે છે. આ સુવર્ણ પીઠિકાપુરમ્ના ચૈતન્યને લીધે હજારો દિવ્ય કિરણોની આભા નિર્માણ થાય છે. યોગી, તપસ્વી, મહાપુરુષ આ સુવર્ણ પીઠિકાપુરુમ્માં રહેવા માટે સદા ઉત્સુક હોય છે.પરંતુ તે દિવ્ય પુરુષો આપણી સામાન્ય દૃષ્ટિથી અગોચર હોય છે. સુવર્ણ પીઠિકાપુર કેવળ યોગચક્ષુ, જ્ઞાનચક્ષુ ધરાવતા સાધકોને જ ગોચર છે.

કાશીની પંચકોશ યાત્રા વિશેષ

સુવર્ણ પીઠિકાપુરમ્ પ્રમાણે જ સુવર્ણકાશી નામનું એક દિવ્ય ક્ષેત્ર આવેલું છે. તે ભૌતિક કાશીના વિસ્તાર જેટલું જ મોટું છે. સુવર્ણકાશી ચૈતન્ય પદાર્થ વડે નિર્માણ પામેલું છે.

કાશીયાત્રાં ગમિષ્યામિ તત્રૈવ નિવસામ્યહમ્ ।
કાશીવાસં ફલં લભેત્ ॥

ઉપર મુજબનું એક શાસ્ત્રવચન છે. ''હું કાશીક્ષેત્રે જાઉ છું અને ત્યાંજ રહેવાનો મારો વિચાર છે.''આવું સતત જે લોકો બોલે છે, ઉચ્ચારણ કરે છે તેવા લોકોને પણ કાશીવાસનું ફળ પ્રાપ્ત થાય છે. સુવર્ણકાશીમાં નિવાસ કરવા માટે અને કાશી વિશ્વેશ્વરનાં દર્શન માટે પ્રત્યેકે તેનું નિરંતર ખૂબ જ શ્રદ્ધાયુક્ત ભાવનાથી ચિંતન કરવું જોઇએ.

તારા અન્નમય કોષ વિશે સંબંધ ધરાવનાર એક ભૌતિક પીઠિકાપુર છે તેમજ એક ભૌતિકકાશી પણ છે. પ્રાણમય કોષ સંબંધિત એક ભૌતિક પીઠિકાપુરમ્ છે તેમજ એક ભૌતિક પ્રાણમય કાશી પણ છે. મનોમય કોષ,વિજ્ઞાનમય કોષ અને આનંદમય કોષને સંબંધિત એક એક પીઠિકાપુર અને એકએક કાશી વિદ્યમાન છે.

આ આનંદમય પીઠિકાપુરમ્નેજ સુવર્ણ પીઠિકાપુર કહે છે. તે જ પ્રમાણે આ આનંદમય કાશીનેજ સુવર્ણ કાશી કહે છે. આ વક્તવ્ય સાંભળી મેં (શંકરભટ્ટે) ખુલાસો પૂછતા કહ્યું : મહોદય હું અલ્પજ્ઞ છું. કૃપાકરી મારા પર અનુગ્રહ કરો અને આ વિષયનું સુબોધ રીતે વિવેચન કરી સ મજાવો. કેટલાક લોકો કાશીની પંચકોશ યાત્રાના ફળ વિશે કહે છે. તે યાત્રા કઇ? મારા પ્રશ્નનું સમાધાન કરવા માટે શ્રી ભાસ્કર પંડિતે કહ્યું: હે બાળક, પંચક્રોશ યાત્રા એ ભૌતિક યાત્રા હોય છે. વાસ્તવિક આપણે કરવાની હોય છે તે યાત્રા અન્નમય, પ્રાણમય, મનોમય, વિજ્ઞાનમય, અને આનંદમય કોષ તરીકે ઓળખાતી આ પંચક્રોષ યાત્રા.

આ યાત્રા આપણે ચૈતન્ય રૂપથી જ કરવાની હોય છે. આજ પંચક્રોષ યાત્રાનું ગૂઢ રહસ્ય છે. શ્રીપાદ પ્રભુના અનુગ્રહથી જ સાધકને પંચક્રોષ યાત્રા કરવાનું સામર્થ્ય પ્રાપ્ત થાય છે. અને તેના લીધેજ પંચમહાભૂત સાથે સંબંધ ધરાવતા પંચમહાયજ્ઞ શ્રીપાદપ્રભુની યોગશક્તિથી સિદ્ધ થાય છે. આ પંચમહાયજ્ઞના પ્રતીક તરીકે કુરુગડ્ડી પાસે પંચદેવ પહાડ સુશોભિત કરેલો છે. દૈવ રહસ્યનું અનુષ્ઠાન જેણે આચર્યું છે. જેમને યોગદૃષ્ટિ છે તેવા સાધકોને જ આ બધી વાતો સમજાય છે. ઇતર સર્વ સામાન્ય સાધકોને તે વિશે કોઇ પણ પ્રકારનો બોધ થતો નથી.

શ્રીપાદ પ્રભુએ કાશીમાં ગંગાસ્નાન કર્યું ત્યારે ગંગામાતા પ્રત્યક્ષ પ્રગટ થઇ અને તેણે પ્રભુને રોજ ગંગાસ્નાન કરવા વિનંતી કરી. તે સમયે શ્રીપાદ પ્રભુએ ''હું રોજ ગંગાસ્નાન કરીશ'' એમ વચન આપ્યું. આથી ગંગામાતાનું ચૈતન્ય પણ પંચક્રોષમાં સમાયેલું છે.અને ગંગામાતાનું વાસ્તવ્ય પંચક્રોષમાં છે. આ વિશે મેં (શંકરભટ્ટે) પૂછ્યું: ગંગામાતા જળસ્વરૂપ હોય છે ને? તે પંચકોષમાં કેવી રીતે હશે? આ મને સમજાતું નથી.

ભાસ્કર પંડિતે મંદહાસ્ય સાથે કહ્યું: હે બાળક, દેવતાઓ મંત્ર સ્વરૂપ હોય છે. તેઓ ભૌતિક સ્વરૂપમાં નથી હોતા. મંત્ર સ્વરૂપ એટલે શબ્દ બ્રહ્મનું શક્તિરૂપ. ગંગામાતા એ શક્તિ દેવતા છે. ચૈતન્ય સ્વરૂપની દેવતા તેવો અર્થ થાય છે. તે ભૌતિક સ્વરૂપની ગંગાનદી વિશે તાદાત્મ્ય સ્થિતિ સાથ અભિમાન ધરાવતી દેવતા અને ચૈતન્યમય દેવતા છે. આ જ પ્રમાણે સૂર્યદેવતા (ચૈતન્ય સ્વરૂપ) સૃષ્ટિમાં આપણે જોઇએ છીએ તે સૂર્ય ખગોળના તાદાત્મ્ય સ્થિતિના ચૈતન્યરૂપ દેવતા હોય છે. આ ધર્મસૂક્ષ્મ ગૂઢ રહેલું દિવ્ય રહસ્ય હવે તને સારી રીતે સમજાયું હશે.

પ્રત્યેક મનુષ્યમાં જળતત્વ હોય છે. તેના શુદ્ધિકરણ માટે જળયજ્ઞ કરવાનો સંકલ્પ કરે છે. તે માટે તેઓ રોજ કાશીમાં ગંગાસ્નાન માટે જાય છે. આ યોગપ્રક્રિયાને લીધે ભૌતિકરૂપમાં રહેતા જલવાસને પવિત્રતા આવે છે. પવિત્ર નદીઓ પોતાના અતિપવિત્ર જળથી માનવની મલીનતા દૂર કરી તેમને પવિત્રતા પ્રદાન કરે છે. ગંગા, ગોદાવરી જેવી મહાનદીઓનાં પાપી મનુષ્યોએ તેમાં સ્નાન કરવાથી અપવિત્ર થાય છે. આ નદીઓમાં જ્યારે ચૈતન્ય સ્વરૂપ મહાપુરુષ અને પુણ્યાત્માઓ સ્નાન કરે છે ત્યારે જ તે મહાનદીઓ પૂર્વવત્ પવિત્ર થાય છે.

જળયજ્ઞ કરવાનો અર્થ એટલે જીવરાશીના શરીરમાં જળસ્વરૂપ અને જળતત્વનું શુદ્ધિકરણ હોય છે.

શ્રીપાદ શ્રીવલ્લભ સાર્થભૌમ્ય છે. કેવળ એક જ આદેશથી કોટિ, કોટિ બ્રહ્માંડ ની રચના, રક્ષણ અને વિલય કરનાર એવા મહાન ત્રિમૂર્તિ સ્વરૂપ દત્તભગવાન જ છે. ત્રેતા યુગમાં ભારદ્વાજ ઋષિએ આપેલા વચન અનુસાર ભારદ્વાજ ગોત્રમાં સાવિત્રિકાઠક મહાયજ્ઞ કરેલા પુણ્યસ્થળે એટલે જ પીઠિકાપુરમ નગરમાં શ્રીપાદ પ્રભુએ અવતાર લીધો. તેમના અવતારનું પ્રયોજન, મહાયોગીઓને, મહાસિદ્ધોને, મહાપુરુષોને અનુગ્રહિત કરી તેમના દ્વારા ધર્મનો ઉદ્ધાર કરવાનો હતો. તેમણે તે અવતાર પછી નરસિંહ સરસ્વતી નામરૂપ થી અવતાર લેશે તેમ કહ્યું. આ દિવ્ય વચનો પર જે કોઇ અવિશ્વાસ દાખવશે. શ્રીપાદપ્રભુના અવતારનું અપમાન કરશે તેમને પિશાચયોની પ્રાપ્ત થશે. અવહેલના કરનાર પુરુષો બળહિન અને અત્યંત દીન અવસ્થાને પ્રાપ્ત થઇ નરકયાતના ભોગવશે.આવી પાપી વ્યક્તિઓને ગાણગાપુરમાં શ્રી નૃસિંહ સરસ્વતી સ્વામીના અવતાર સમયે મુક્તિ મળશે એમ શ્રીપાદપ્રભુએ ભવિષ્ય કથન કર્યું છે.

તું લખે છે તે શ્રીપાદ શ્રીવલ્લભનો ચરિત્રામૃત ગ્રંથ અક્ષરશઃ અક્ષરસત્ય ગ્રંથ છે. આ ગ્રંથ બધી જ ભાષાઓમાં ભાષાંતર પામશે. આ મહાન ગ્રંથનું કોઇ પણ ભાષામાં પારાયણ કરતાં તેનું વિશિષ્ટ ફળ દરેકને મળશે. આ ગ્રંથનું ભાષાંત્તર કરવાની યોગ્યતા ધરાવનાર ભક્તની પસંદગી શ્રીપાદપ્રભુ જાતેજ કરશે. આ ગ્રંથનો અનુવાદ કરનાર, અનુવાદ માટે મદદ કરનાર વ્યક્તિઓ પર પણ પ્રભુની વિશેષ કૃપા થશે. આ ગ્રંથ પવિત્ર મંદિરમાં રાખી તેની પૂજા કરવાની તેમને કૃપા લાભ મળશે. આ ગ્રંથના પારાયણથી કલિયુગમાં સર્વશુભ થશે. આ શ્રીપાદપ્રભુનું અભયવચન છે.

તારું ગ્રંથલેખનનું કામ શ્રીચરણ તારી પાસે થી પૂર્ણ કરવી લેશે. આ વક્તવ્ય વિશે મેં (શંકરભટ્ટે) કહ્યું : મહારાજ, આપ કહો છો તે સર્વ યોગ્ય જ છે.પરંતુ હું પંડિત બિલકુલ નથી. તે સિવાય વેદવેદાંતના જ્ઞાન વિશે હું અજ્ઞાની છું. મારા જેવા અલ્પજ્ઞ પાસેથી આપ કેટલું મહાન કાર્ય કરાવી લો છો તેનું મને આશ્ચર્ય થાય અને સાથે આનંદપણ થાય છે. આ વિશે ભાસ્કર પંડિતે કહ્યું: આમ તો દત્ત વિદ્યાનજ છે કે નિષિદ્ધ પદાર્થ થી રોગ ઉથલો મારે છે. પરંતુ આશ્ચર્ય તે વાતનું છે કે અદ્‌ભૂત એવા મહાન કાર્યો કશું ન જાણનાર સામાન્ય વ્યક્તિ પાસેથી કરાવી લેવાનો શ્રીપાદ પ્રભુનો નિત્ય વિનોદી સ્વભાવ છે. આ તેમની દિવ્ય શક્તિનુંજ નિદર્શન છે.

એક દિવસ એક સંન્યાસી પીઠિકાપુરમ્ ના કુક્કુટેશ્વર મંદિરમાં આવ્યા. તે સમયે શ્રીપાદ બાળ અવસ્થામાં હતા. શ્રીનરસિંહ વર્મા (મહાશય) અને વેંકટપ્પૈય્યા શ્રેષ્ઠી (મહાશય) બાળસ્વરૂપ શ્રીપાદ શ્રીવલ્લભને ઘોડાગાડીમાં બેસાડી કુક્કુટેશ્વર મંદિરમાં આવ્યા. તે સમયે તે સંન્યાસી સ્વયંભૂ દત્તમંદિરમાં ધ્યાન અવસ્થામાં બિરાજમાન હતા. તેમને જોઇને શ્રીપાદે શ્રેષ્ઠીને કહ્યું આ સાધુને મંદિરમાં કેમ આવવા દીધા? નરસિંહવર્માએ ધીમા અવાજે કહ્યું : અરે લાલા, તેઓ સંન્યાસી છે. તેમને જો ક્રોધ આવે તો તેઓ આપણને શાપ આપશે.

શ્રીપાદ બોલ્યા : એટલે કે આમને પણ ક્રોધ આવે છે! માછલીઓ પકડી જેમના સમીપ માછલીઓની વાસ આવે છે. તેમને કેમ સંન્યાસી કહેવાય? તે જ ક્ષણે તે સંન્યાસીએ આંખો ખોલી. તેમનાથી માછલીઓની દુર્ગંધ આવતી હતી. સંન્યાસી તે વાતને સમજી ગયા. તેઓ સાચેસાચા સંન્યાસી હતા. તેમણે શ્રીપાદ તરફ નજર કરી. તેમને મત્સ્ય અવતારના શ્રી વિષ્ણુની યાદ આવી. ત્યારે શ્રીપાદે કહ્યું: તમારા ક્મંડલુમાં પણ નાની નાની માછલીઓ છે, તમે જાતેજ જૂઓ.

સંન્યાસી પર વિશેષ અનુગ્રહ

સંન્યાસીને કમંડલું માં માછલીઓ જોઇ આશ્ચર્ય થયું. શ્રીપાદ તે સંન્યાસી પ્રતિ તીવ્ર નજરથી જોતા હતા. તેટલામાં સંન્યાસી અતંર્મુખ થયા. તેમને યોગદૃષ્ટિ પ્રાપ્ત થઇ. તેમણે જોયું કે તેમની રક્તનલિકાઓના પ્રવાહિમાં નાના નાના ટીપાં મત્સ્યાકાર છે. તે મત્સ્યાકાર ટીપાં વિવિધ પ્રકારની અનુભૂતિનું પ્રદર્શન કરતા હતા. એક એક ટીપું જાણે કે એક એક વાસનાનું રૂપ લઇ મત્સ્યના આકારમાં તરતું હતું. ''અહા! મત્સ્યાવતાર પ્રક્રિયા કહે છે તે આજ કે?'' એવું આશ્ચર્યચકિત થઇ સંન્યસી મોટેથી બોલ્યા. આ સૂક્ષ્મ ટીપા વિશે જ્ઞાન પ્રાપ્ત થતાં પ્રપંચમાં અસ્તિત્વ ધરાવતી સર્વ વાસનાઓ પર નિયંત્રણ રાખવું શક્ય બનશે તેમ તે સંન્યાસીએ જાણ્યું.

સંન્યાસી બહિર્મુખ થયા. તેમણે મંદહાસ્ય કરતાં શ્રીપાદના મુખ તરફ ખૂબ જ શ્રદ્ધા ભાવથી જોયું. શ્રીપાદે પણ મંદહાસ્ય કરતાં તે સંન્યાસી તરફ જોયું. સંન્યાસી શ્રીપાદના ચરણકરળ પર નતમસ્તક થયા. શ્રીપાદે પણ પોતાનો હાથ અતિપ્રેમથી તે સંન્યાસીના માથા પર મૂકી તેમના પર અનુગ્રહ કર્યો. શ્રીપાદના સ્પર્શથી સંન્યાસીના શરીરમાંથી આવતી માછલીની ખરાબ વાસ બંધ થઇ. અને તેની જગ્યાએ એક દૈવી સુગંધ આવવા લાગી. તે સમયે સંન્યાસીને પરાશરમુનિએ તેમની કૃપાદૃષ્ટિથી મત્સ્યગંધાના શરીરમાંથી આવતી માછલીની દુર્ગંધ નષ્ટ કરી પેદા કરેલી સુંગધ વાળી ઘટનાની સ્મૃતિ તાજી થઇ. આ જ પ્રમાણે પતિવ્રતા માતલિના શરીરમાંથી સુગંધ આવતી તેથી તે સુવાસિની નામે ઓળખાતી.

જે પ્રમાણે શરીરની અનુભૂતિ સુંગધમાં પરિવર્તત થાય છે તે જ પ્રમાણે ભૌતિક શરીરમાં પણ ફેરફાર થઇ સુંગધની અનુભૂતિ આવે છે તેમ શ્રીપાદ પ્રભુએ તે સંન્યાસીને મનોબોધ ક્યો. તે પછી શ્રીપાદે કહ્યું : અરે, તેં મત્સ્યાવતાર વિશે જાણ્યું.

દૈવી પ્રકૃતિ અને આસુરી પ્રકૃતિને કૂર્માવતાર નો આધાર છે.

મંદાર પર્વતને કૂર્મપર પ્રસ્થાપિત કરી દેવ દાનવોએ સમુદ્ર મંથન ક્યું. કાચબો જે પ્રમાણે સંકટ સમયે પોતાની ઇંદ્રિયો અંદર ખેંચી તેને નિયંત્રણમાં રાખે છે તે જ પ્રમાણે તું પોતાની જ્ઞાનેંદ્રિયો અને કર્મેંદ્રિયો ને પોતાને સ્વાધીન રાખી અંતર્મુખ થઇશ તો મોટો યોગી થઇશ. આમ જો નહીં કરો તો બહિર્મુખ થઇ સર્વ દુર્ગણોથી યુક્ત થઇ રાક્ષસ બનશો. તું બહિર્મુખ થઇશ કે તરત જ તને કોઇ મારી નાંખશે. તારે જીવન ની અભિલાષા હોય તો તું અંતર્મુખ તઇ યોગાભ્યાસ કર. આમ કરવાથી તું સર્વ બંધનમાંથી મુક્ત થઇશ.

॥શ્રીપાદ શ્રીવલ્લભનો જયજયકાર હો॥

॥ અધ્યાય ૪૪ સમાપ્ત॥

॥ શ્રીપાદરાજં શરણં પ્રપધ્યે॥

અધ્યાય ૪૫

કાશીક્ષેત્રાંતર્ગત શ્રીપાદ પ્રભુની લીલા

શ્રી હનુમાનને ભૂમિપર અવતાર લેવા અનુજ્ઞા

શ્રી ભાસ્કર પંડિતના ઘેર અમારું મધ્યાહ્ન ભોજન થયું. તે પછી તેમણેએ વક્તવ્ય શરુ ક્યું. હે શ્રોતાઓ, શ્રીપાદ પ્રભુની લીલાઓ અતર્ક્ય છે. તેમણે કાશી નગરમાં અનેક મહાપુરુષોને આશીર્વાદ આપ્યા. તેમને જોઇતી યોગસિદ્ધિઓ પ્રાપ્ત કરાવી આપી. તેમણે ઋષિયોના સમુદાયને કહ્યું: હું નૃસિંહ સરસ્વતી નામે હજુ એક અવતાર ધારણ કરનાર છું. પીઠિકાપુરમ્ ક્ષેત્રમાંથી અદૃશ્ય થઇને કાશીક્ષેત્રમાં આવવાનું પ્રબળ કારણ એજ કે આ એક મહાપુણ્યક્ષેત્ર છે. સિદ્ધ સંકલ્પની પૂર્તતા અહીં ત્વરિત થાય છે. હું દરરોજ ગંગામાં સ્નાન કરવા માટે યોગમાર્ગથી આવું છું.હું નૃસિંહ સરસ્વતી અવતારમાં અહીંજ સંન્યાસ દીક્ષા લેવાનો છું.આગામી શતાબ્દીમાં ક્રિયાયોગનું જ્ઞાન ઇચ્છનાર ગૃહસ્થાશ્રમી લોકોને બોધ કરવા શ્યામાચરણ નામના એક સાધકને અહીં કાશીમાં જન્મ લેવા આદેશ આપું છું. આગામી કાળમાં બ્રહ્મજ્ઞાની હનુમાનને શ્યામાચરણ પાસે ક્રિયાયોગ શીખવા માટે કહ્યું છે આ ત્રિવાર સત્ય છે.

હનુમાનને સીતા, રામ, લક્ષ્મણ અને ભરતનાં દર્શન

તેટલામાં શ્રીપાદપ્રભુ ઋષિસંઘ સાથે યોગ માર્ગનું અનુશરણ કરી બદરીવન માં આવી પહોંચ્યા. ત્યાં તેમણે નર-નારાયણ ગુફામાં અનેક શિષ્યોને ક્રિયાયોગની દીક્ષા આપી. ત્યાંથી ૧૨ કોસ દૂર આવેલા ઉર્વશીકુંડ પાસે તેઓ આવ્યા. ઋષિગંગામાં તેમણે સ્નાન ક્યું. પાંચ હજાર વર્ષથી તપસ્યા કરતા સર્વેશ્વરાનંદ નામના મહાયોગીને શ્રીપાદ પ્રભુએ આશીર્વાદ આપ્યા. ત્યાંથી તેઓ નેપાળ દેશમાં ગયા. ત્યાં એક પર્વત પર રામનામમાં ધ્યાનમગ્ન હનુમાનને શ્રીરામ,સીતા, લક્ષ્મણ, ભરત અને શત્રૂઘ્નનાં એકત્ર દર્શન કરાવ્યાં.

તેમણેએ હનુમાનને કહ્યું : હે રામભક્ત, તેં રામનામ નો કેટલા કરોડ જપ ક્યા તેનો અંદાજ થતો નથી, તેં એટલા ઓછા સમયમાં રામનામનો મહાન જપ ક્યો કે તેનો હિસાબ રાખવું ચિત્રગુપ્ત માટે પણ અશક્ય થયું. તેના લીધે તું ચિરંજીવ પદને પામ્યો. તું કાળાતીત છે. તારું આયુષ્ય કેટલા લાખ વર્ષ છે. તે ચિત્રગુપ્તને પણ લખવું અઘરું થઇ પડ્યું છે. તું કલિયુગમાં અવતાર લે, જીતેંદ્રિય થઇ સર્વને વંદનીય થઇશ.

રામબીજ મહિમા

શ્રીપાદ પ્રભુના વક્તવ્ય પર હનુમાને કહ્યું : પ્રભુ રામબીજ એ અગ્નિબીજ જ છે. તેને લીધે જ મને અગ્નિસિદ્ધિ પ્રાપ્ત થઇ. દેહબુદ્ધિથી હું તમારો અંશ છું. આત્મબુદ્ધિથી હું તમરું જ સ્વરૂપ પામ્યો છું. ક્યા સ્વરૂપમાં મારે અવતાર લેવો તે વિશે કહો. શ્રીપાદપ્રભુએ મંદહાસ્ય કરી કહ્યું: તું શિવાંશ રૂપ થી રામભક્ત થા. અરબી ભાષામાં અલ એટલે શક્તિ અને અહા એટલે તે શક્તિ ધારણ કરાનાર એટલે અલ્લાહ, જેનો અર્થ શિવશક્તિ સ્વરૂપ એવો થાય છે. આટલા વર્ષો સુધી સીતાપતિ તરીકે મારી સેવા કરી. હવે યવન જાતિના લોકોને સ્વીકાર્ય શિવશક્તિ સ્વરૂપ અલ્લાહ નામથી મારી આરાધના કર. હનુમાને પ્રત્યુંત્તર માં કહ્યું : પ્રભુ, ભારદ્વાજ મહર્ષિએ ત્રેતાયુગમાં સાવિત્રિ કાઠક યજ્ઞ પીઠાપુરમાં કર્યો હતો, તેની મને જાણ છે. તે સમયે મળેલા વરદાનને લીધે તમે ભારદ્વાજ ગોત્રમાં જન્મ લેવાના છો તે મેં જાણ્યું હતું. આથી તમને છોડીને કોઇપણ પરિસ્થિતિમાં હું રહી સકતો નથી. તમારું અને મારું ગોત્ર એક જ છે.આથી હું તમારો પુત્ર જ કહેવાઉં ને?

શ્રીપાદ પ્રભુ અને હનુમાન નો સંવાદ

શ્રીપાદ પ્રભુએ કહ્યું : હે બાળક હનુમાન, તેં ધારણ કરેલો દેહ ભારદ્વાજ ગોત્રનો જ છે. હનુમાને વધુ માં જણાવ્યું. ''અલ્લા માલિક'' નો અર્થ અલ્લાજ સર્વનો માલિક છે એમ જ ને? શ્રીપાદે હનુમાનને પ્રેમથી આલિંગન આપ્યું અને કહ્યું: હનુમાન, તું

દેહબુદ્ધિ (દેહભાવ) છોડી દે. તું મારો જ અંશ છે. હનુમાને કહ્યું: પ્રભુ, હું સ્વીકાર કરું છું કે હું તમારો જ અંશ છું. વધુમાં હનુમાને જણાવ્યું : આ ભૂમિપર તમારું કાર્ય ર્ક્યા પછી હું મૂળતત્વમાં વિલીન થઇ જઇશ. ત્યારે અંશ અવતાર પણ પૂર્ણતઃ નષ્ટ થશે. અંશ અવતારમાં મૂળતત્વ નિરંતર મારી સાથે જ રહેશે. તે તત્વોએ મને ચેતવણી આપવી. (ઝાલી રાખવો.)

શ્રીપાદપ્રભુએ તે વિશે કહ્યું : હે હ

જ્ઞનુમાન, તું ખૂબ જ બુદ્ધિવાન છે. જે શક્તિઓ મારી છે તે શક્તિઓ તારી જ છે તેમ સમર્જ. હું નૃસિંહસરસ્વતી અવતારમાં શ્રીશૈલપાસે કદલીવનમાં ગુપ્તરૂપથી ત્રણસો વર્ષ સુધી સમાધિમાં રહીશ. તે પછી પ્રજ્ઞાપુર (હાલનું અક્કલકોટ) માં સ્વામી સમર્થ નામથી પ્રસિદ્ધ થઇશ. આ અવતાર સમાપ્ત કરવાના સમયે સાંઇ રૂપથી તારામાં અવતરિત થઇશ. હું સ્પષ્ટપણે જણાવું છું કે મારો અવતાર તારા સ્વરૂપમાં પ્રગટ થશે. તે સમયે તું એક સમર્થ સદ્‌ગુરુમાં અવતાર ના સ્વરૂપમાં પ્રસિદ્ધ પામીશ.

તે પછી હનુમાને કહ્યું: પ્રભુ હું તમારો સેવક 'અલ્લા માલિક હૈ, અલ્લા માલિક હૈ'' એમ કહીને સંચાર કરીશ. જીવભાવથી (જીવત્વબુદ્ધિથી) હું તમારો અંશ હોવા છતાં તમારી માફક વર્તન કરી શકીશ નહીં.આપના શ્રીચરણ એટલે પ્રત્યક્ષ દત્તભગવાન જ છે. તમારામાં અને મારામાં કોઇ અંતર નથી.તમે મારા સ્વરૂપમાં અને હું તમારા સ્વરૂપ માં બદલાઇ જવથી આપણા બંનેનું અદ્વૈત સિદ્ધ થશે. તે માટે તમે મને દત્તભગવાનના સાયુજ્યતા નો પ્રસાદ આપો.

શ્રીપાદ પ્રભુએ કાળપુરુષને પોતાની પાસે આવવા આજ્ઞા કરી.કાળપુરુષ હાથ જોડી શ્રીપાદ પ્રભુ સામે ઊભો રહો. શ્રીપાદ પ્રભુએ કહ્યું: હે કાળ પુરુષ, આ હનુમાન કાળાતીત છે.મેં તેને મારી સાયુજ્યતા પ્રસાદરૂપે આપી છે. તેને નાથ એમ સંબોધન આપું છું. આજથી તે સાંઇનાથ એ નામે ઓળખાશે. આજે દત્તજયંતી ઉજવીશું.

હનુમાનનું ચૈતન્ય દત્તસ્વરૂપમાં પ્રગટ થયું . તે જોઇને ઋષિ સમુદાય શ્રીપાદપ્રભુ તરફ આશ્ચર્યથી જોવા લાગ્યા. તેટલામાં હનુમાનજીના શરીરના જીવાણુઓનું વિઘટન થયું. તેમાંથી અનસૂયા માતા પ્રગટ થઇ. તે શ્રીપાદ શ્રીવલ્લભને જોઇ બોલી : બાળશ્રીપાદ, તું કેટલો ઉત્તમ પુત્ર છે! તને જન્મ આપતી વખત સર્વસાધારણ માતાને થતી પ્રસવ વેદના મને થઇ નથી. માતાને આવી વેદનામાં પણ એક પ્રકારની સુખાનુભૂતિ થાય છે. તેમાં માધુર્યની અનુભૂતિ થાય છે. પરંતુ તારા જન્મ સમયે તે સુખથી હું વંચિત જ રહી. તું મારી કુખે ફરી તો જન્મ લેવાનો નથી ને? આ તારી વૈષ્ણવી માયા મારાથી સમજાતી નથી.

શ્રીપાદ પ્રભુએ જવાબમાં કહ્યું: હે માતા, દરેક પુત્રે માતાની ધર્મબદ્ધ ઇચ્છા પૂરી કરવાની જ હોય છે. તારા ગર્ભમાંથી પ્રગટ થયેલો આ હનુમાન છે. તેને મારી સાયુજ્ય સ્થિતિ પ્રાપ્ત કરાવી છે. બીજા અર્થમાં કહીએ તો મારી માયાથી હું તારી કુખે ફરી જન્મ લઉં છું. થોડા જ સમયમાં તને તીવ્ર પ્રસવ વેદના થશે. અનસૂયા માતાએ ત્રણ મસ્તક વાળી દત્તમૂર્તિને જન્મ આપ્યો. થોડા જ સમયમાં તે દત્તમૂર્તિ અદૃશ્ય થઇ અને તેની ગોદમાં એક શિશુ પ્રગટ થયું. તે નવજાત શિશુને અનસૂયા દેવીએ સ્તનપાન કરાવ્યું. આ ઘટના બની કે થોડા જ સમયમાં હનુમાનનું સ્વરૂપ દેખાયું. તેમની સામે પ્રભુ રામચંદ્રજી ઊભા હતા. હનુમાને કહ્યું :- મ્લેચ્છ ધર્મનાં સારાં તત્ત્વો અને સનાતન ધર્મનાં ઉત્તમ તત્ત્વોનો સમન્વય કરવાનો હું પ્રયત્ન કરીશ. મ્લેચ્છ લોકોને પણ ગુરુ હોવા જોઇએ ને? તેના જવાબમાં શ્રીપાદ પ્રભુએ : મેહબુબ સુભાની નામનો એક મહાજ્ઞાની મારામાં સમાવિષ્ટ થયેલો છે. તે વારિફ અલિફ નામથી જન્મ લેશે. તે તારો ગુરુ થઇને યોગ રહસ્યનું જ્ઞાન પ્રદાન કરશે. ક્રિયાઓનું જ્ઞાન શ્યામા ચરણ નામના ગુરુ આપશે. તેમના તરફ થી તને જોઇતાં બધાં જ વરદાન પ્રાપ્ત થશે.

માણિકપ્રભુનો આવિર્ભાવ

હનુમાને કહ્યું : પ્રભુ તમે પદ્માવતી વેંકટેશ્વર સ્વરૂપ હોવાનું સાંભળ્યું હતુ. તમારી આરાધના (યથાર્થરીત) જાણનાર વૈષ્ણવ ભક્તોને પણ તમારો અનુગ્રહ પ્રાપ્ત થયો. શ્રીપાદ પ્રભુએ કહ્યું: નિરંતર મારું સ્મરણ કરી મારા ચૈતન્ય રૂપમાં તારા મનને હંમેશા લીન કર. ગોપાળરાવ નામના મહાવૈષ્ણવ તારા ગુરુ થશે. એમ હું તને વરદાન આપું છું. તેઓ ભગવાન શ્રી વેંકટેશ્વરના ભક્ત હશે અને વ્યંકન્ના. આ નામથી ઓળખાશે. તેમના મહાપ્રયાણ પછી તેમના અસ્થિ કેટલાક સમય એક માટીના પાત્રમાં મૂકી તેને જમીનમાં સુરક્ષિત રાખજે. મારી સૂચના મળે તે પછી તે પાત્ર ખોલીને જોજે. તેમાં વેંકટેશ ભગવાનની મૂર્તિ હશે. તે મૂર્તિની તું પૂજા કર. હું પ્રસન્ન થઇશ અને તને ઇચ્છિત વરપ્રદાન કરીશ.

હનુમાને જાનકી માતાને કહ્યું : હે માતા, તેં મને અત્યંત પ્રેમ થી અને વાત્સલ્યભાવથી એક માણેક-મોતી થી જડેલો કીમતી હાર આપ્યો હતો. તે હાર ના પ્રત્યેક માણેક અને મોતીમાં રામ છે કે નહીં, તે જોવા મેં તમને પથ્થર વડે ફોડ્યાં. તેમાં મને ક્યાંય રામ જડ્યા નહીં આથી તે હાર મેં ફેંકી દીધો. તે મહાન અપરાધની મને ક્ષમા કરજો. આ સાંભળીને શ્રીપાદપ્રભુ બોલ્યા : ઇશ્વરના સાનિધ્ય સિવાય કોઇપણ કાર્ય સિદ્ધ થતું નથી. તે માણેકનો હાર મેં વ્યવસ્થિત સાચવી મૂક્યો છે. તે હાર દત્તસ્વરૂપ છે તેમાં શંકા નથી. મારામાં સ્થિત આત્મજયોતિથી મેં તે હાર માં પ્રાણ પૂર્યા છે. તે માણિક જડિત હાર ગુરુસ્વરૂપના દિવ્ય તેજથી ચમકતો હતો. તે ગુરુસ્વરૂપ માણિકપ્રભુના સ્વરૂપમાં પ્રસિદ્ધ થશે.

શ્રીપાદ શ્રીવલ્લભ એટલે બદરીનાથ ક્ષેત્રના નારાયણ સ્વરૂપ જ છે. તેઓ ફરી માનવદેહ ધારણ કરનાર છે. પરંતુ તેમનું નામ અને રૂપ કેવું હશે તે વિશે કોઇપણ જાણી શકયું નથી.

શ્રીપાદપ્રભુનું દ્રોણગિરી પર્વત નજીક શંબલગિરી ગામમાં વાસ્તવ્ય

શ્રીપાદ પ્રભુના મામા વેંકટાવધાની મહારાજ વિદ્યાર્થીનીઓને વેદ શિક્ષણ આપાત હતા. તે વેદ પાઠશાળા નજીક એક નાળિયેરીનું ઝાડ હતું. વેદશાળાના દિવ્ય વાતાવરણમાં એક વાનરનું ધ્યાન વેદાધ્યયન પ્રતિ આકર્ષિત થયું હતુ. તે વાનર ને નાળિયેરીના નાળિયેર તોડવામાં કે ઇતર વસ્તઓને હાથ લગાડવામાં રસ ન હતો. તે વાનર ખૂબ જ શ્રદ્ધા ભાવથી વેદપઠન સાંભળતો હતો.

શ્રીપાદપ્રભુએ નિર્દોષભાવે મામાને પૂછ્યું: મામા, ભગવાનના અવતાર પ્રમાણે નાળિયેરના ઝાડનો અવતાર હોય છે? મામાએ કહ્યું : હે કૃષ્ણ, (બાળકના અર્થમાં) આ તારો કેવો પ્રશ્ન છે? પ્રશ્ન પણ અર્થપૂર્ણ હોવો જોઇએ. શ્રીપાદે પ્રશ્ન-જવાબની શ્રુંખલાને લંબાવતાં કહ્યું : મામા, તેમ નથી વૃક્ષને પ્રથમ ફળ આવે છે. ફળમાં બી હોય છે. બી દ્વારા ફરી બીજા ઝાડની ઉત્પત્તિ થાય છે. આ પ્રમાણે આ પ્રક્રિયામાં બીમાંથી ઝાડ અને ઝાડમાંથી બી નિરંતર ચાલુ જ રહે છે.આટલું કહીને શ્રીપાદ પ્રભુ થોભ્યા. તેજ સમયે તેમની નજીકના નાળિયેર ને શ્રીપાદે પોતાના હાથમાં લીધું. વાનર સામે ઊભો જ હતો. શ્રીપાદે કહ્યું : તને ખાલી હાથે પાછો મોકલવો યોગ્ય લાગતું નથી. મારા હાથથી તને આ શ્રીફળ-પ્રસાદ તરીકે આપું છું.

શ્રીપાદે તે નાળિયેર વાનરના હાથમાં મૂક્યું અને તેની પીઠપર. પ્રેમથી હાથ ફેરવ્યો. તેમણે વાનરને કહ્યું: તું મારી પાસેથી હજુ વધુ નાળિયેર માંગીશ નહી. તને આ માન્ય હોય તો જ આ શ્રીફળ તને આપીશ. વાનરે હકારમાં માથું ધુણાવ્યું અને તે નાળિયેર લઇ આનંદપૂર્વક ત્યાંથી જતો રહ્યો. પ્રત્યક્ષમાં તે વાનર રૂપે કોણ આવ્યું હતું? શ્રીપાદે તેને નાળિયેર કેમ આપ્યું? હજુ વધુ નાળિયેર નહીં આપું એમ શા કારણથી કહ્યું? કોઇપણ પ્રયત્ન ન ર્ક્યા વગર તે નાળિયેર ઝાડ પરથી નીચે કેમ પડ્યું? કોના માટે? આ સર્વ પ્રશ્ન ના ઉત્તર આપણને કોણ આપશે? શ્રીપાદ પ્રભુની લીલાઓ અદ્‌ભૂત, અગમ્ય અને અકળ છે તે જ સાચું!

શ્રીપાદ પ્રભુ દ્રોણગિરી નામના સંજીવની પર્વત પર ગયા. થોડા દિવસો ત્યાંની ઋષિમુનિ સમુદાય સાથે આનંદપૂર્વક રહ્યા. ત્યાંના ઘણા મહાયોગીઓને અનુગ્રહ આપી કૃતાર્થ કર્યા. ત્યાંથી તેઓ કલ્કિ પ્રભુનો જન્મ જે ગામે થશે તે ગામે ગયા. તે પ્રદેશ મહાયોગીઓએ પણ ન જોયેલો હતો. હિમાલયમાં હજારો વર્ષથી તપશ્ચર્યા કરનાર મહાપુરુષો આ ગામમાં આવેલા છે. શંબલ ગામના સ્ફટિક પર્વત પરનું શુદ્ધજળ શ્રી પ્રભુએ પ્રાશન ર્ક્યું તે જળ પીવાથી પીનાર ની ઉંમર વધતી નથી. તેવો આ જળનો મહિમા છે. આ કારણને લીધે જ શ્રીપાદ પ્રભુનું શરીર ૧૬ વર્ષની ઉંમર જેટલું જ રહ્યું. તેમાં કોઇ ફેરફાર થયો નથી.

શ્રીપાદ પ્રભુનું ગોકર્ણ ક્ષેત્રમાંથી દિવ્ય લોકમાં પ્રયાણ

તે પછી શ્રીપાદ પ્રભુ અનેક દિવ્યસ્થાનો ની મુલાકાત લેતા, સાધકોને, ભક્તોને, મહાપુરુષો પર અનુગ્રહ કરતા કરતા ગોકર્ણ મહાબળેશ્વર ક્ષેત્રમાં આવી પહોંચ્યા. અહીં શ્રીપાદ પ્રભુ ત્રણ વર્ષ રહ્યા. આ પવિત્ર ક્ષેત્રે તેમણે અનેક અગમ્ય લીલાઓનું પ્રદર્શન ર્ક્યું. તેનું વર્ણન કરવું અશક્ય છે. ગોકર્ણ ક્ષેત્રથી પ્રસ્થાન કરી શ્રીપાદપ્રભુ શ્રી શૈલ પર્વત પર આવી પહોંચ્યા. શ્રી બાપનાચાર્યુલુએ અહીં એક મહાયજ્ઞ ર્ક્યો હતો. તે યજ્ઞના ફળ સ્વરૂપ શ્રી મલ્લિકાર્જુન ના લિંગ માં સૂર્યમંડળ માંથી શક્તિપાત થયો હતો. તેના લીધે જ શ્રીપાદ પ્રભુનો અવતાર થયો હતો.

શ્રીપાદ પ્રભુ યોગમાર્ગે મહાઅગ્નિ ગોલક જેવા લાલ તપ્ત થઇ સૂર્ય મંડળમાંગયા. ત્યાંથી તેઓ ધ્રુવ નક્ષત્ર સપ્તર્ષિ મંડળ, આર્દ્રનક્ષત્ર ઇત્યાદિ સ્થળે ફરીને ચાર મહિના પછી શ્રીશૈલ પાછા આવ્યા. તેમની સાથે જે-તે નક્ષત્ર પર નિવાસ કરનાર મહર્ષિઓ અત્યંત નૂતન યોગ શિખવા આવ્યા. શ્રી શૈલમાં સિદ્ધ પુરુષોની, ઋષિઓની એક સભા બોલાવવામાં આવી. શ્રીપાદપ્રભુએ ત્યાં એકઠા થયેલા ઋષિઓ તેમજ બીજા ગ્રહ-નક્ષત્ર પરથી આવેલા મહર્ષિ ઓને નૂતમ મહાયોગ- સિદ્ધયોગ નો બોધ ર્ક્યો. તે બોધથી સર્વ ઋષિ, મુનિગણ અત્યંત આનંદિત થયા. તે જ્ઞાનામૃત, પ્રાશન ર્ક્યા પછી આર્દ્રા નક્ષત્ર પરના ઋષિઓ સ્વસ્થાને પાછા ફર્યા. શ્રીપાદ પ્રભુ શ્રી શૈલથી કેટલાક દિવસે કુરુગડ્ડી ના પવિત્ર ક્ષેત્રે આવી પહોંચ્યા.

॥ શ્રીપાદ શ્રીવલ્લભનો જયજયકાર હો॥

॥અધ્યાય ૪૫ સમાપ્ત॥

॥ શ્રીપાદરાજં શરણં પ્રપદ્યે ॥

અધ્યાય ૪૬

શ્રીપાદ ચરણપાદુકા પરના મંત્રાક્ષતમાં વૃદ્ધિ

અમે ભાસ્કર પંડિત ની પરવાનગી લઈ પ્રસ્થાન કરવા તૈયાર થયા. ભાસ્કર પંડિત થોડો સમય ધ્યાનસ્થ થયા. શ્રીપાદ પાદુકાઓ ભાસ્કર પંડિતે પૂજા ઘરમાં મૂકી હતી. ત્યાં પાદુકાઓ પર ચઢાવેલા અક્ષત (ચોખા) વધતા હતા.તે જોઈ અમને આશ્ચર્ય થયું. ભાસ્કર પંડિતે કહયું : હે શ્રોતાઓ, શ્રીપાદ ભગવાનની લીલા અગમ્ય છે. શ્રી પદ્માવતી માતાનું જન્મ નક્ષત્ર મૃગ છે. શ્રી વેંકટેશ્વરનું જન્મ નક્ષત્ર શ્રવણ છે. ઉત્તર ફાલ્ગુની નક્ષત્ર પદ્માવતી માતાને મિત્રતારા છે અને વેંકટેશ્વર સ્વામીને પરમમિત્ર તારા હોવાથી તેમનું લગ્ન નક્ષત્ર ઉત્તરાફાલ્ગુની છે. આજે પણ ઉત્તરા- ફાલ્ગુની નક્ષત્ર છે. આ દિવ્ય નક્ષત્ર ના દિવસે શ્રીપાદ પ્રભુ ઉપર ચઢોવેલ અક્ષતમાં વૃદ્ધિ થઇ. આ ઉપર થી એક વાત નિશ્ચિત છે કે શ્રીપાદ પ્રભુ સાક્ષાત્ પદ્માવતી અને શ્રી વેંકટેશ સ્વરૂપ જ છે. એ જણાવવા માટે જ તેમણે આ લીલા કરી. આમાંથી થોડા અક્ષત તમારી પાસે રાખો. તે તમને શુભદાયક બનશે. શ્રીપાદ પ્રભુની કૃપા તમારા પર હંમેશા રહેશે.

શંકરભટ્ટ અને ઘનગુપ્ત સાથે દેશ પર્યટન અને વિવિદ ક્ષેત્રોનાં દર્શન

અમે પ્રવાસનો સંકલ્પ કરી બળદગાડીથી પ્રવાસનો પ્રારંભ કર્યો. તે બળદગાડી એક લગ્નના જાનની હતી. તે જાનની મુખ્ય વ્યક્તિ (વૈશ્યપ્રમુખ) ઘોડાગાડીથી પ્રવાસ કરતી હતી. તેઓ ''કોંડવિડુ'' ગામે જતા હતા. તે વૈશ્ય પ્રમુખનું નામ ઘનગુપ્ત હતું. વૈશ્યપ્રમુખ ઘનગુપ્તે કહ્યું: આજનો ખૂબ જ શુભ દિવસ છે. તમે બળદગાડીમાં પ્રવાસ કરી શ્રીપાદ પ્રભુની મંત્રાક્ષત લગ્ન ઘરે આપી અને પછી અમને પણ આપી.

ઘનગુપ્ત પોતાનો વૃત્તાંત કહેવા લાગ્યા. હું એક વખત વેપાર નિમિત્તે પીઠિકાપુરમ્ ગયો હતો. ત્યારે મને શ્રીપાદ પ્રભુએ પ્રેમપૂર્વક કહ્યું હતું. ''તારા પુત્રના વિવાહ સમયે હું આશીર્વાદાત્મક મંત્રાક્ષત મોકલાવીશ. જેમના દ્વારા મંત્રાક્ષત મોકલાવીશ તેમને તું બે વરાહ (નાણું) દક્ષિણા આપજે. તે પછી અમે ''કોંડવિડુ'' ગામે આવી પહોંચ્યા. ત્યાં ઘનગુપ્તના દીકરાનું લગ્ન ખૂબ જ ઠાઠમાઠથી સંપન્ન થયું. આ સ્થળે અમારી ઓળખાણ એક ઝવેરી સાથે થઇ. ઘનગુપ્ત ''કોંડવિડુ'' ગામે થોડા દિવસ રોકાયા. હું માત્ર વિજયવાટિકા (હાલનું વિજયવાડા) આવ્યો.

વિજયવાડામાં કૃષ્ણાનદી વહે છે. નગરમાં શ્રી કનકદુર્ગા અને મલ્લેશ્વર ભગવાનનું મંદિર છે. કૃષ્ણાનદીમાં મેં સ્નાન કર્યું (શંકરભટ્ટ) અને દેવદર્શન કર્યા. દેવીના મંદિરમાં મને એક વૃદ્ધ સંન્યાસી મળ્યા. તેમને ઘણા દિવસોથી પીઠિકાપુરમ્ જઇ શ્રીપાદ પ્રભુનાં દર્શન કરવાની તીવ્ર ઉત્કંઠા હતી. વિજય વાટિકા થી નીકળી અમે બંને કેટલાક દિવસો પછી રાજમંડ્રી (રાજ મહેન્દ્રી) ક્ષેત્રે આવ્યા.ત્યાં ગોદાવરી નદીમાં સ્નાન કરી શ્રી માર્કંડેશ્વરના અને કોટિ લિંગેશ્વરનાં દર્શન કર્યા. અમારો પ્રવાસ અત્યંત સુખકારક થતો હતો. મેં સહપ્રવાસી સંન્યાસીને કહ્યું: થોડા જ દિવસોમાં આપણે પીઠિકાપુરમ્ પહોંચીશું. શ્રીપાદપ્રભુનો જન્મ જે ઘરમાં થયો હતો તે ઘર જોઇશું. શ્રી વેંક્ટપ્પા શ્રેષ્ઠી અને નરસિંહ વર્માની મુલાકાત કરીશું. શ્રીપાદના દાદા શ્રી બાપનાયાર્યુલુના આશીર્વાદ લઇશું. શ્રીપાદ પ્રભુના માતાજી સુમતિ મહારાણી અને પિતા અપ્પલરાજ શર્માને મળીશું. તે પછી આપણે પીઠિકાપુરમ્ થી કુરુગડ્ડી જઇ શ્રીપાદ પ્રભુનાં દર્શન કરીશું.

સંન્યાસી અત્યંત આનંદિત થયાં. માર્ગમાં આવતાં અનેક દેવાલયોનાં દર્શન કરીને થોડા જ દિવસોમાં અમે પીઠિકાપુરમ્ પહોંચ્યા. શ્રી બાપનાયાર્યુલુનાં ઘેર અમારા રહેવાની, જમવાની વ્યવસ્થા રાખવામાં આવી હતી. શ્રીપાદની અનેક બાળલીલાઓ અમે ભક્તોના સ્વમુખે સાંભળી. શ્રીપાદ પ્રભુની અસંખ્ય લીલાઓનું વર્ણન કરવા સહસ્રમુખ આદિશેષ પણ અશક્તિમાન છે તો પછી મારા જેવા સામાન્ય બ્રાહ્મણની શી વાત?

શ્રીપાદ ભક્તોનું કુરુગડ્ડી તરફ પ્રયાણ

શ્રી નરસિંહ વર્માની ધર્મપત્નીએ કુરુગડ્ડી જઇ શ્રીપાદ પ્રભુનાં દર્શન કરવાનો સંકલ્પ કર્યો હતો. આ જ સંદર્ભમાં તેમણે શ્રી વેંકટપ્પા શ્રેષ્ઠી અને બાપનાયાર્યુલુ સાથે ચર્ચા વિચારણા કરી. બધાએ એક મતથી કુરુગડ્ડી જવા નિશ્ચય કર્યો. શ્રીપાદના માતા-પિતા, સુમતિ મહારાણી અને અપ્પળરાજ શર્મા તેમના પનોતા પુત્રને મળવાની ઉત્સુકતાથી પ્રતીક્ષા કરતા હતા. આ સર્વ લોકોએ કુલ અઢાર ઘોડાગાડી નક્કી કરી. તેમાં સામાન સાથે બેસીને એક શુભ દિવસે તેમણે વહેલી સવારે પીઠિકાપુરમ્ થી પ્રયાણ કર્યું. પીઠિકાપુરમ્ થી કુરુગડ્ડી જવા અનેક દિવસનો પ્રવાસ થવાનો હતો. સુમતિ મહારાણીને પોતાના લાડલા બેટાને ક્યારે જોઇશ તેમ થતું હતું. દેવસદશ પુત્રની બાળપણની અનેક લીલાઓ યાદ આવતાં માતાની આંખો ભીની થઇ. સહપ્રવાસીઓએ તેને સમજાવ્યું કે હવે આપણે જલ્દી શ્રીપાદ પ્રભુને મળવાના છે. આ પ્રમાણે તેમણે માતાને સાંત્વન આપ્યું. પ્રવાસ હજુ ચાલુ જ હતો.

માતા-પિતા, દાદા-દાદી ને શ્રીપાદ પ્રભુનાં દર્શન

સર્વાંતર્યામી માયા નાટક સૂત્રધાર, ત્રિકાળદર્શી શ્રીપાદપ્રભુને પોતાની બેઠકના સ્થળેથીજ પીઠિકાપુરમ્ થી આવતા લોકો ઘોડાગાડી સાથે દેખાતા હતા. પ્રાતઃકાલથી શરુ થયેલી ઘોડાગાડીઓ બપોરના બાર વાગ્યા સુધી તેમની મજલ ચાલુ જ હતી. અચાનક એક અદ્‌ભૂત ઘટના બની. ગાડી ચલાવનારાઓ સાથે બધા જ પ્રવાસીઓને મૂર્છા આવી હોય તેમ જણાયું. તે બધાંને ગાડીઓ આકાશ માર્ગે જતી હોય તેવો ભાસ થયો.

થોડા જ સમય પછી અમારી મૂર્છા જતી રહી હોય તેમ લાગ્યું. અમે સ્વસ્થ થયા અમે કોઇ અજાણ પ્રદેશમાં આવ્યા હોય તેમ લાગ્યું. ગાડીમાંથી ઉતરીને કયો પ્રદેશ આવ્યો તેની અમે તપાસ કરી. એક વટેમાર્ગુ રસ્તા પરથી જતો હતો.તેને અમે પૂછ્યું: ભાઇ, આ કયો વિસ્તાર છે? ક્યું ગામ છે? વટેમાર્ગુએ કહ્યું : મહારાજ, આ પંચદેવ પહાડ ગામ છે. આજે ગુરુવાર હોવાથી અમે શ્રીપાદપ્રભુનાં દર્શન કરવા ગયા હતા.ત્યાં પ્રભુએ દર્શન કરવા આવેલા પ્રત્યેક ભક્તના ક્ષેમ કુશળ પૂછી તેમનાં આધિવ્યાધિ દૂર કર્યા હતા. દર્શન કરવા આવેલા સર્વભક્તો માટે ભોજનની ઉત્તમ વ્યવસ્થા હતી. આટલું કહીને તે વટેમાર્ગુ તેના ગંતવ્યસ્થાને જતો રહ્યો.

અમે આજે ગુરુવારની સવારે જ પીઠિકાપુરમ્ થી કુરુગડ્ડી આવવા નીકળ્યા હતા. અત્યારે બપોરના બાર વાગ્યા હતા. આટલા અલ્પ સમયમાં અમે અહીં કેવી રીતે આવી પહોંચ્યા તેનું અમને આશ્ચર્ય થતું હતું. અમે નાવડી દ્વારા નદી પાર કરી કુરુગડ્ડી ગામમાં પ્રવેશ કર્યો હતો. આ સ્વપ્ન છે કે વસ્તુ સ્થિતિ છે તે વિશે અમને ભ્રમ થયો હતો. પરંતુ આ વસ્તુ સ્થિતિ હતી. અમે બધા જ ભક્તો પ્રભુ દરબારમાં ગયા. સુમતિ માતા શ્રીપાદને મોટા વાત્સલ્યભાવથી ભેટી પડ્યાં. તેના નોમાંથી આનંદાશ્રુઓનો ધોધ વહેતો હતો જે શ્રીપાદની પીઠપર પડતો હતો. શ્રીપાદે કહ્યું : માતા,તું નિર્ગુણ, નિરાકાર એવા પરતત્વ પુત્ર ની માતા છે. તું અનસૂયા માતા જેવી પતિવ્રતા શિરોમણિ છે. આમ કહીને શ્રીપાદે પોતાના હાથથી માતાના અશ્રુઓ લૂંછ્યાં.

॥ શ્રીપાદ શ્રીવલ્લભનો જયજયકાર હો ॥

॥ અધ્યાય ૪૬ સમાપ્ત ॥

॥ શ્રીપાદરાજં શરણં પ્રપદ્યે ॥

અધ્યાય- ૪૭

પીઠિકાપુરમ્થી પંચદેવ પહાડ ગામ સુધી શ્રીપાદનાં માત, પિાત. દાદા, દાદી અને ભક્તોનું વિચિત્ર પ્રયાણ

શ્રીપાદના દરબારમાં સર્વને ભરપેટ ભોજન મળતું. અન્ન પાત્રમાંથી કેટલું પણ અન્ન કાઢી લેવામાં આવે છતાં તે અન્ન ખલાસ ક્યારેય ન થતું. આ એક મોટું આશ્ચર્ય હતું. સર્વ પ્રાણીમાત્રે ભરપૂર પેટપૂજા કર્યા પછી જળચરોને પણ તે પ્રસાદ મળે તે હેતુથી અન્નપાત્રમાં વધેલી રસોઇ કૃષ્ણાનદીના જળમાં છોડવામાં આવતી.

શ્રીપાદ પ્રભુએ બાપનાયાર્યુલુને કહ્યું: દાદાજી, તમે શ્રીશૈલપર સાવિત્રિ કાઠક યજ્ઞ સંપન્ન કરી સૂર્યમંડલનું તેજ, શક્તિપાત દ્વારા આકર્ષિત કર્યું હતુ. તેવી જ રીતે ભારદ્વાજ મુનિએ મારો અવતાર લેવો જોઇએ તે માટે અત્યંત આર્તભાવ થી પ્રાર્થના કરી હતી. તેમને આપેલા વચન અનુસાર મેં અવતાર લીધો છે. બ્રહ્મસ્વરૂપનું શબ્દ દ્વારા વર્ણન કરી શકાતું નથી. કે મન દ્વારા પણ તેની કલ્પના કીર શકાતી નથી. તે બ્રહ્મસ્વરૂપ કેવળ દત્તાત્રેય પ્રભુજ જાણી શકે છે. તે માટે આપણે તેમના નામનો જયઘોષ કરીશું.

હું દેશ કાળ પર અધિકાર ચલાવી શકું છું. મારી ઇચ્છાને પર્યાય નથી. મારી જરૂરિયાત પ્રમાણે હું મારા મંતવ્ય ની તમારા મંતવ્ય સાથે એક વાક્યતા કરી શકું છું.અંતરિક્ષના બધા જ તારા, ગ્રહો મારા હાથનાં રમકડાં છે. મેં તમારી બધી જ ઇચ્છા આકાંક્ષા પૂર્ણ કરી. દાદાજી, પૂર્વે તમે લાભાદિ મહર્ષિ, નન્દ, ભાસ્કરાચાર્ય હતા ત્યારે દરેક સમયે મેં તમારા પર કૃપા કરી. હાલમાં તમે બાપન્નાયાર્યુ તરીકે આવ્યા અને હું શ્રીપાદ શ્રીવલ્લભ સવરૂપમાં ભાવવિભોર થઇ આવ્યો છું. તેમાં આશ્ચર્ય પામવા જેવું કશું નથી.

તે પછી વેંકટપ્પા શ્રેષ્ઠીએ કહ્યું: કે લાલા (બાળક તરીકે સંબોધન) તને બધું જ સહજ સહેલું લાગે છે પરંતુ અમને તે અસાધારણ અને રોમાંચકારી લાગે છે. શ્રીપાદ પ્રભુએ જવાબમાં કહ્યું: દાદાજી, હું પૂર્ણપ્રજ્ઞ હોઇ, પ્રત્યેકના કર્મ ધર્મ પ્રમાણે જેનું -તેને ફળ આપતો હોઉં છું. મારા માંથી નીકળતું એકાદ નાનું કિરણ પણ પૃથ્વી સહન કરી શકતી નથી. થોડી પણ કુંડલિની શક્તિ જાગ્રત કરી તો તમે તેને સહન કરી શકતા નથી. આથી હું મારી જ માયામાં પોતાને સુરક્ષિત રાખું છું. જરુર પડ્યે હું અસાધારણ કાર્ય કરી શકું છું. એવું કોઇપણ વરદાન નથી જેમાં મારી માયા નથી. હું કરી ન શકું એવું કોઇ પણ કાર્ય નથી. તમને

બધાને પીઠિકાપુરમ્ થી અહીં પંચપહાડ ગામ સુધી અલ્પ સમયમાં લાવનાર હું ''દત્તભગવાન જ'' છું. તમને તેની જાણ થાય તેજ હેતુ હતો.

નરસિંહ વર્માએ કહ્યું: સર્વનું રક્ષણ કરનાર એકમેવ ક્ષત્રિય તું જ છે. બાકી બધાં નામ માત્રના ક્ષત્રિય છે. શ્રીપાદ પ્રભુએ ઉત્તરમાં કહયું : ક્ષત્રિયત્વ એ મારો હંમેશનો સ્વભાવ જ છે. શિવાજી મહારાજ નામે મહારાષ્ટ્રમાં અવતાર ધારણ કરી સનાતન ધર્મનું રક્ષણ કરવું તેવી ઈશ્વરની ઇચ્છા હતી.તે ઇચ્છા અનુસાર શિવાજી રાજાનો અવતાર લઈ મહારાષ્ટ્રમાં હિંદુરાજ્યની પ્રતિષ્ઠાપના કરીશ.

શ્રીપાદપ્રભુનું અભયવચન સાંભળી નરસિંહ વર્માએ ''સાર્વભૌમ શ્રીપાદનો જયજયકાર હો'' એમ જયઘોષ ર્ક્યો. શ્રીપાદનાં દાદી બોલ્યાંઃ અરે બાળક, તારો લગ્ન સમારંભ જોવા અમારા નયનો અધીલાં થયાં છે. તારો લગ્ન સમારંભ ખૂબ જ મોટા પાયે ઉજવાય, તારા કપાળ પર લગ્નનું તિલક હોય, મ્હોંયરા (મરાઠી મુડાવળ)સાથસર્વે પ્રકારના શૃંગારથી સજાવેલા વરરાજાના રૂપમાં અમારે તને જોવો છે. શ્રીપાદ પ્રભુએ ''તથાસ્તુ'' ના અર્થમાં કહ્યું: દાદીમા, તમારી ઇચ્છા પ્રમાણે જ થશે. હું કલ્કિ અવતારમાં શંબલ ગામમાં જન્મ લઈશ. તે સમયે પદ્માવતી નામની અનઘા લક્ષ્મી સાથે વિવાહ કીરશ. પરંતુ તે માટે કેટલોક સમય જોઈએ. તમારી ઇચ્છા માત્ર હું અવશ્ય પૂરી કરીશ. વેંકટસુબમ્માએ શ્રીપાદને કહ્યું: એ કાનુડા, મારા હાથથી દૂધ, દહીં, મલાઈ અને માખણ ખાધાને ખૂબ દિવસો થયા. મારા હાથે તને ખવડાવવાની તીવ્ર ઇચ્છા છે.

માયા નાટકી સૂત્રધાર શ્રીપાદ પ્રભુ અને તેમનો લીલા વિનોદ

શ્રીપાદે કહયું : દાદીમા, તું મને અવશ્ય ખવડાવ. મને હવે પોતાના હાથે ખાવાનો કંટાળો આવ્યો છે. તમે પીઠિકાપુરમ્થી આવતાં દૂધ, દહી, માખણ લાવવાનાં છો તેની મને ખબર છે. પરંતુ આટલા દૂરથી આવતા તે રસ્તામાં જેમના તેમ તાજા રહે તે માટે એવી લીલા કરી કે તે બધી વસ્તુઓ જેમની તેમ તાજી જ રહી છે. પરંતુ દાદીમા તે માટે મેં કેટલાં કષ્ટ ઉઠાવ્યાં? આટલે દૂર થી અઢાર ઘોડાગાડીઓને પંચદેવ પહાડ સુધી ઉંચકીને લાવવું શું સામાન્ય છે? મારું આખું શરીર દુખે છે. મારા હાથે જૂઓ કેટલા ફોલ્લા પડ્યા છે? દાદીમાએ જોયું તો શ્રીપાદના હાથે ઘણા ફોલ્લાઓ પડ્યા હતા. વેંકટ સુબમ્માએ અત્યંત મૃદુહાથથી શ્રીપાદના હાથે માખણ ચોપડી આપ્યું. શરીરને ગરમ પાણી થી શેક ર્ક્યો. સાચે સાચ માયા નાટકી સૂત્રધાર શ્રીપાદની લીલા ખૂબ જ અગમ્ય હતી.

રાજમાંબા એ શ્રીપાદને કહ્યું: હે કાનુડા (બાળક તરીકે સંબોધન) તને ભાવતો હલવો બનાવી ચાંદીના પાત્રમાં લઇ આવી છું. તું નજીક આવ તને હું ખવડાવું. શ્રીપાદની ત્રણે દાદીઓએ તે મધુર હલવો તેમને ખવડાવ્યો. તેમ છતાં તે વાસણ નો હલવો ખલાસ થતો જ ન હતો. શ્રીપાદે આ લીલા ઘણા સમય સુધી ચાલુ રાખી. શ્રીપાદે તે ત્રણે દાદીઓને કહ્યું: તમને ત્રણે ને મારા પ્રતિ અત્યંત પ્રેમભાવ છે.તમે ત્રણેએ ભેગા થઇ મને એકલાને જ હલવો ખવડાવ્યો તો મને કોઈ ત્રાસ તો નહીં થાય ને?

તે પછી શ્રીપાદે તેમના ભાઇ, બહેન અને બનેવીઓને તે હલવો પોતાના હાથથી ખવડાવ્યો.ત્યાં એકઠા થયેલા ભક્તો માં વેંકટયા નામનો એક ભાવિક ખેડૂત આવ્યો હતો. તેને પ્રભુએ પોતાના હાથે હલવો ખવડાવ્યો અને દીક્ષા આપી. વધેલો હલવો ગાડીવાનોને તેમજ ઘોડાઓને પણ ખવડાવવામાં આવ્યો. તે ચાંદીનું વાસણ શ્રીપાદે વેંકટચાને ભેટ તરીકે આપ્યું. અપ્પળરાજ શર્મા બોલ્યાઃ બેટા, તું દત્તભગવાન છે તે વાસ્તવિકતા ન જાણવાને લીધે અમારા હાથે કોઇ ભૂલ થઇ હોય તો તે અપરાધ માટે ક્ષમા કરજે.

શ્રીપાદે પિતાને કહ્યું: તાત, આપ અમારા પિતાજી છો. પુત્રે પિતાને ક્ષમા કરવાની હોય છે?તમે મને પહેલાના જેવો જ વાત્સલ્ય અમૃતનો વર્ષાવ પોતાનો પુત્ર સમજીને કરવો. તેમજ મારા અભ્યુદય માટે આકાંક્ષા ધરજો. તે સમયે શ્રી વેંકટાવધાની અને તેમના પત્નીની આંખોમાંથી સતત અશ્રુઓ વહેતાં હતા. શ્રીપાદ પ્રભુએ તેમને કહ્યું. મામા, આપણાં બંધન શાશ્વત સ્વરૂપના છે. હું ફક્ત તમારો જ જમાઇ નથી પરંતુ તમારા વંશમાં જન્મ લીધેલા પ્રત્યેક વ્યક્તિનો જમાઇ છું. હું મારી દિવ્ય લીલઓથી તમને સુખ પ્રદાન કરીશ. કલ્કી અવતારમાં પદ્માવતી દેવીનો વધૂ સ્વરૂપમાં સ્વીકાર કરી તમારી મનોકામના પૂર્ણ કરીશ. હું સુમતિ મહારાણીનું દુઃખ દૂર કરીશ. તેનો લાડિલો પુત્ર બીજા બધા પુત્રોની જેમ વરરાજના રૂપમાં શણગારાયેલો નથી અને એક યતિના રૂપમાં વૈરાગ્ય ધારણ કરેલો જોઇ તે દુઃખી થઇ છે.

શ્રીપાદ પ્રભુએ માતા તરફ જોઇ કહ્યું: હે માતા, તું અને અનસૂયા માતા બંને એક જ સ્વરૂપ છો તેમ મને લાગે છે. તમારા બંનેની મનોકામના હું કલ્કિ અવતારમાં પૂર્ણ કરીશ. વધુમાં શ્રીપાદે કહ્યું: માતા, તારા પેટે જન્મ લઇને હું કેટલો મહાન થયો? તારા વાત્સલ્યામૃતને લીધે જ મારું ભરણ પોષણ થયું છે. મારી બહેન વાસવીએ કેટલું મહાન કાર્ય ર્ક્યું તે જોયું? મને ભૂખ લાગતાં જ મને નાના શિશુમાં રૂપાંતર કરી અનસૂયા માતા પાસે દુગ્ધપાન માટે મોકલ્યો.

વેંકટચાએ પણ ભાવવિભોર થઇ કહ્યું : હે મહાગુરુ તમારા ચરણે એક નમ્ર પ્રાર્થના છે. તમે જે અસંખ્ય લીલાઓ આ દરબારમાં કરી તે દરબાર અને તેની આજૂબાજૂનો વિસ્તાર વિશ્વવિખ્યાત થવો જોઇએ. શ્રીપાદ પ્રભુએ કહ્યું: ભવિષ્યકાળમાં

મારો દરબાર પાકી ઇમારતમાં રૂપાંતરિત થશે. તેમાં ગૌશાળા પણ હશે. ત્યાં મારી ઘણી બધી લીલાઓ પ્રદર્શિત થશે. આ મારી આંખોએ જોયેલો ભવિષ્ય કાળનો અનુભવ છે. ત્યાં એકઠા થયેલા સર્વ ભક્તોનો ગાઢ નિદ્રા લાગી અને થોડી જ ક્ષણઓમાં હું, તે સંન્યાસી, શ્રીપાદ પ્રભુ અને તેમનો સંપૂર્ણ દરબાર અદૃશ્ય થયો. તેનું શું થયું હશે તેનું મને કુતુહલ નિર્માણ થયું. આ બધુ રાક્ષસી માયાથી દેખાયું તેમ મને લાગ્યું. તે વિશે શ્રીપાદ પ્રભુએ કહ્યું: મારી હાજરી માં કોઇ પણ રાક્ષસી માયા કાર્ય કરી શકતી નથી. મેં તે બધાને સુરક્ષિત રીતે પીઠિકાપુરમ્ પહોંચાડ્યા. આ એક મહાન અનુભૂતિ હતી. મને જે ભાવથી ભક્તો ભજે છે તે જ ભાવથી હું તેમનું રક્ષણ કરું છું, આ જ મારું વ્રત છે.

॥ શ્રીપાદ શ્રીવલ્લભનો જયજયકાર હો॥

॥ અધ્યાય ૪૭ સમાપ્ત॥

॥ શ્રીપાદરાજં શરણં પ્રપધ્યે॥

અધ્યાય ૪૮

શ્રીપાદ પ્રભુનું સ્ત્રી, પુરુષોને સંબોધન

શ્રીપાદ પ્રભુ પ્રત્યેક ગુરુવારે પંચદેવ પહાડ ઉપર સત્સંગ કરતા. શ્રીપાદપ્રભુ કૃષ્ણાનદીના પાણી ઉપર ચાલીને નદી પાર કરતા. તેમનાં ચરણો જયાં જયાં પડતાં તે તે સ્થળે એક એક કમળ ખીલતું. તે દરેક પદ્મપર શ્રીપાદના પદચિન્હો અંકિત થતાં. આમ કેવી રીતે થતું તે મનુષ્યની સિમિત બુદ્ધિને ન સમજાનારો એક કોયડો જ છે. એટલું જ નહીં પણ જળ ઉપર ચાલીને જવું તે પણ એક અદ્‌ભૂત વિષય હતો. થોડા દિવસો સુધી ભક્તોને શ્રીપાદ પ્રભુની આ લીલા માટે આશ્ચર્ય થતું પરંતુ થોડો સમય પસાર થતાં તે શ્રીપાદપ્રભુની નિત્ય લીલા છે તેમ માનવા લાગ્યા.

શ્રીપાદ પ્રભુ કૃષ્ણાનદી પાર કરીને આવ્યા પછી બધા જ ભક્તો તેમનું ભવ્ય સ્વાગત કરતા. સંધ્યાકાળ સુધી સત્સંગ ચાલુ રહેતો. સત્સંગ સમાપ્તિ પછી પ્રભુ પુનઃ કૃષ્ણા નદીના જળ પર ચાલીને સામે કિનારે જતા. ત્યારે સર્વભક્તો તેમનો ખૂબ જ ભક્તિભાવથી જયજયકાર કરતા. રાત્રે પ્રભુ એકલાજ કુરુગડ્ડીમાં રહેતા. પંચદેવ પહાડ અને કુરુગડ્ડી વચ્ચે કૃષ્ણાનદીનો પ્રવાહ વહે છે. પ્રત્યેક શુક્રવારે તેઓ વિવાહેચ્છુ કન્યાઓને સુહાગણ થવાના આશીર્વાદ આપતા. મહિલા ભક્તોને હળદર કુંડ (આખી સૂકી હળદર) આપતા.

શ્રીપાદ પ્રભુ પોતાનાથી મોટી મહિલા ઓને ''અમ્મા-સુમતિ'' અથવા ''અમ્મા અનસૂયા તલ્લી'' એ નામથી સંબોધિત કરતા. પ્રભુથી નાની ઉંમર ની સ્ત્રીઓને ''અમ્મા વાસવી'' અથવા ''અમ્મા રાધા'' અથવા ''અમ્મા સુરખા'' નામથી સંબોધન કરતા. તેમનાથી મોટી ઉમરના પુરુષોને તેઓ ''અય્યા અથવા નાયના'' નામથી સંબોધતા . પ્રભુથી નાની ઉમરના કિશોરોને તેઓ ''અરે રબ્બી'' અથવા ''બંગારુ'' ના નામથી બોલાવતા. તેમના દાદાની ઉમંરના વૃદ્ધોને ''તાતા'' સંબોધનથી બોલાવતા અને વૃદ્ધ સ્ત્રીઓને ''અમ્મા' થી સંબોધતા.

શ્રીપાદનો નિત્ય કાર્યક્રમ અને દરબાર (સત્સંગ)

ગુરુવારે અને શુક્રવારે થનારો સત્સંગ શ્રીપાદ પ્રભુની ઇચ્છા અનુસાર કોક દિ કુરુગડ્ડી અથવા કોક દિ પંચદેવ પહાડ પર થતો. રવિવારે થનાર સત્સંગમાં શ્રીપાદ પ્રભુ અત્યંત ગહન વિષય- યોગવિદ્યા વિશે ચર્ચા કરતા. તે પછી દર્શનાર્થે આવેલા ભક્તોને ક્ષેમકુશળ પૂછી તેમની મુશ્કેલીઓ. પ્રશ્નો કુશળતા પૂર્વક ઉકેલતા અને અભયવચન આપતા. સોમવાર ના સત્સંગ માં પુરાણાંતર્ગત કથાઓ કહેતા. તે પછી ભક્તોની સમસ્યા ઓનું નિરાકરણ કરતા. મંગળવારનો સત્સંગ ઉપનિષદોનો બોધ ગ્રહણ કરવા માટે રહેતો. તે પછી ભક્તોની વ્યક્તિગત સમસ્યાઓની ચર્ચા થઇ તેના પર ઉપાય કહેતા.

બુધવારે વેદ અને વેદાંતનો અર્થ વિવરણ સાથે સમજાવવામાં આવતો. ગુરુવારે ગુરુતત્વ વિશે વિવેચન થતું. તે પછી ભક્તોની આધિ વ્યાધિ શ્રીપ્રભુ શાંતિથી સાંભળતા અને તેનું નિરાકરણ કરવા પ્રભુ ઉપાય કહેતા. આ (ગુરુવારે) દિવસે વિશેષ રસોઇ બનાવી આવેલા સર્વ ભક્તોને પેટ ભરીને મિષ્ટાન્ન ભોજન આપવામાં આવતું. આ ભોજન સમારંભની વિશિષ્ટતા એ હતી કે શ્રીપાદ પ્રભુ જાતે કોઇને કોઇ વાનગી ભક્તોને પીરસતા. કેટલાક ભાગ્યવંતોને પોતાના હાથથી કોળિયો ખવડાવતા. તેમને ત્યાં અન્ન, ધાન્ય અથવા ધનનો કદી પણ અભાવ જણાયો નથી. શુક્રવારના સત્સંગમાં તેઓ શ્રી વિદ્યા વિશે બોધ કરતા. બધા ભક્તોને વિધિપૂર્વક હળદરકુંડ નો પ્રસાદ આપતા. શનિવારે શિવારાધના વિશે વિવેચન કરતા. શ્રીપાદ પ્રભુના સત્સંગનો જેને લાભ થયો તેઓ ખરેખર ધન્ય છે.

શ્રીપાદ પ્રભુના ભક્તો પોતાનાં ખેતર, વાડી માંથી શાકભાજી, જૂવાર, ચોખા ઇત્યાદિ ચીજો જાતે ઉત્સાહપૂર્વક લાવતા. દરરોજ ભક્તોને અન્નદાન આપવામાં આવતું પરંતુ ગુરુવારે વિશેષ રસોઇ બનાવવામાં આવતી. તે દિવસે બીજી

રસોઈ સાથે એકાદ મિષ્ટાન્ન બનાવવામાં આવતું. તે બધા જ ભક્તોને પ્રસાદ તરીકે વહેંચવામાં આવતું. શ્રીપાદનું હૃદય માખણ જેવું મુલાયમ હતુ.તેમનાથી ભક્તોનું દુઃખ જોવાતું નહીં. તેમના સત્સંગમાં આવેલો દુઃખી શ્રોતા જતી વખતે અત્યંત આનંદથી જતો. શ્રી દત્તાત્રેયના દત્તપુરાણ ગ્રંથનું પારાયણ કરનાર ભક્ત પર શ્રીપાદનો ત્વરિત અનુગ્રહ થતો. આ પ્રકારે શ્રી પ્રભુનો પ્રેમ કરોડો માતાના પ્રેમ કરતા અધિક હતો.

રાત્રીના સમયે કુરુગડ્ડીમાં રહેવાની કોઇને પણ પરવાનગી ન હતી. પરંતુ મારી સાથે આવેલા વૃદ્ધ સંન્યાસીને શ્રીપાદ પ્રભુએ રહેવાની સંમતિ આપી. મને (શંકરભટ્ટને) પણ રાત્રે કુરુગડ્ડીમાં રહે તેમ શ્રીપાદ પ્રભુએ રજા આપી. બીજા દિવસે પ્રભુએ તે સંન્યાસીને કાશી જવા આદેશ આપ્યો અને અંતકાળ સુધી ત્યાંજ રહેવા કહ્યું.

રસોઇનાં વાસણો માંજવાં, રસોઇ બનાવવી આવનાર સર્વ ભક્તોની રહેવાની વ્યવસ્થા કરવી એ મારા શિરે આવતી કામગિરી હતી. દરબારમાં કોઇપણ સમયે ભક્ત આવે તો તેને ભોજન મળતું.ભક્તો ઘેરથી જમીને આવ્યા હોય તોપણ તેમને પ્રસાદ તરીકે ભોજન લેવું જ પડતું. જે દિવસે રસોઈ કરી તેનાથી અનેક ઘણા ભક્તો આવ્યા હોય ત્યારે તે અન્નપર શ્રીપાદપ્રભુ કમંડલુમાંથી જળ પ્રોક્ષણ કરતા. તેમ કરતાં તે જ અન્ન સામગ્રી બધા જ ભક્તોને પૂરતી થઈને પણ વધતી. આ પ્રમાણે શ્રીપાદે અનેક લીલાઓ કરી. રાત્રીના સમયે અનેક દેવતા ઓ કુરુગડ્ડીમાં વિમાન દ્વારા આવતા અને શ્રીપાદ પ્રભુની સેવા કરતા. સવાર થતાં જ તેઓ શ્રીપાદ પ્રભુના આશીર્વાદ લઇ સ્વસ્થાને પાછા જતા રહેતા. કેટલીક વાર હિમાલય થી મહાયોગીઓ કૃષ્ણાનદીના જળ પર ચાલીને કુરુગડ્ડી આવતા. તે યોગીઓને શ્રીપાદ પ્રભુ જાતે પીરસતા.

શ્રીપાદનું ભોજન એક મુઠીભર જ હતું. ભોજનમાં મોરિયુ અથવા જૂવારનો ભાત હોય અથવા રાગી સંકટી હોય. તેમના ભક્તોનું પેટ ભરાય એટલે તેમને પોતાનું પેટ ભરાયું તેવી સંતૃપ્તિ પ્રાપ્ત થતી.

રવિદાસ નામનો એક ધોબી હતો. તેને શ્રીપાદના વસ્ત્રો ધોવાનું મહાભાગ્ય પ્રાપ્ત થયું હતું. પરંતુ શ્રીપાદનાં દર્શન કર્યા પછી પણ અનિષ્ટકારી પ્રવૃત્તિઓ તેને ત્રાસ આપતી હતી. તેના નિવારણ માટે તેણે શ્રીપાદના શ્રીચરણોનજ આશ્રય લીધો હતો. શ્રીપાદ પ્રભુ કહેતા : પિતૃઓનું વિધિયુક્ત શ્રાદ્ધ કરવા થી શાંતિ મળશે અને મુક્તિ મળશે. અઢારે વર્ણના લોકોને તેમના ધર્મ-કર્મ પ્રમાણે ફળ ભોગવવું પડે છે. તેમા પક્ષપાત યુક્ત દૃષ્ટિ હોતી નથી.આજે મળેલી સુવર્ણતક હંમેશા મળશેજ તે કશું કહેવાય નહીં. મારા આગામી અવતારમાં મારે થોડી કઠોરતા ધારણ કરવી પડશે.

કેટલાંય જન્મોના પુણ્યફળ થી શ્રીપાદ દર્શનનો યોગ આવે છે. આવી રીતે મળેલી તકનો પૂરેપૂરો ફાયદો કરી લેવો ઘટે. આ તકનો લાભ જે લોકો નથી લેતા તેમને અનેક જન્મો સુધી સદ્‌ગુરુનું દર્શન થવું દુર્લભ છે. આ વિશાળ પ્રપંચમાં જે યુગમાં એક લાખ પચ્ચીસ હજાર મહાસિદ્ધ પુરુષોમાં તેમના અંશ માત્રથી રહેનાર ભક્તને તેમનો આશ્રય મળી અનુગ્રહ પ્રાપ્ત થાય છે અને તેમના દ્વારા જ આ સૃષ્ટિએ આ ભક્તનોજ આધાર હોય છે. શ્રીપાદના કેવળ સંકલ્પ થી જ સૃષ્ટિ નું નિર્માણ સ્થિતિ અને લય થાય છે.

ભક્તજમે જ્યારે ગુરુઓ શ્રદ્ધાભાવથી નમસ્કાર કરે છે. ત્યારે નમસ્કાર સ્વીકારનાર ગુરુ તેમના પણ જે ગુરુ હોય તેમને (નમસ્કાર) પહોંચાડે છે. આ પ્રમાણે આપણે કરેલો નમસ્કાર અનેક ગુરુઓ સુધી પહોંચે છે. દેવતાઓને જો આપણા પર ક્રોધ આવ્યો હોય તો તે ક્રોધથી ગુરુ આપણું રક્ષણ કરે છે. પ્રત્યેક શિષ્યને ગુરુના આશીર્વાદ પ્રાપ્ત થાય છે. ગુરુની ઉપાસનાથી ઇહ લોક અને પરલોક બંનેની પ્રાપ્તિ થાય છે. શ્રીપાદ પ્રભુના બધાજ ભક્તો સાત્વિક વૃત્તિના હતા.

હૃદયમાં ઈશ્વરનું નામસ્મરણ કરતા કર્મનું આચરણ

કુરુગડ્ડીનો વિશેષ મહિમા નિત્યક્ષેત્ર જેવો છે. અહીં સ્થિત દૈવત જાગ્રત સ્વરૂપનું છે. આ ક્ષેત્રમાં અનેક દેવતા,મહર્ષિ, મહાપુરુષ વેશ બદલીને ગુપ્ત રીતે રહે છે. અહીં તેમનું સ્થાન નક્કી હોય છે. હૃદયમાં ઈશ્વરનું નામ ભરીને સદાચરણ યુક્ત રહી, વિહિત કર્મ (શાસ્ત્ર અનુસાર) કરતા રહેંવું તેમ શ્રીપાદ પ્રભુ પોતાના ભક્તોને ઉપદેશ આપતા. દરેકે પોતાના ધર્મઅનુસાર આચરણ કરી તે યોગે પૂર્વના પાપનો ક્ષય કરી તે પછી પુણ્યકર્મ કરી તેનો કર્તાપણાનો ભાવ ન રાખીએ તો તે કર્મ શુભફળ આપે છે. શ્રીપાદ પ્રભુના આ દિવ્ય વચનનું પાલન કરવાથી આપણી જીવન નૌકા આ ભવસાગર પાર કરી સુલભરીતે સામેના કિનારે જશે.

॥શ્રીપાદ શ્રીવલ્લભનો જયજયકાર હો॥

॥ અધ્યાય ૪૮ સમાપ્ત॥

॥ શ્રીપાદરાજં શરણં પ્રપધે॥

અધ્યાય ૪૯

શ્રીપાદપ્રભુનું કર્મ વિનાશ વિશે વિવેચન

૩૩ (તેત્રીસ) સંખ્યા વિશેષ

કુરુગડ્ડીમાં શ્રીપાદપ્રભુના કાર્યક્રમ

શ્રીપાદ પ્રભુ એક દિવસ શંકર ભટ્ટને કહે : શંકર ભટ્ટ, આપણે અનુષ્ઠાન કરીએ છીએ તે અગ્નિ વિદ્યા છે. અગ્નિ ઉપાસના કરવી તે શ્રોત્રિય લક્ષણ છે. તારી અગ્નિ ઉપાસના એટલે ઓલવાઇ ગયેલી સગડી પર રસોઇ બનાવવા જેવી છે. ''મહારાજ મારા જીવન પછી પણ આ સગડી તેમજ રહેશે.'' શ્રીપાદ પ્રભુએ કહ્યું :તારી ઓલવાઇ ગયેલી સગડીમાં પોતાની શક્તિ નથી. મારી યોગ શક્તિ વડે તે સગડી પર રસોઇ બનાવી તો તે પ્રસાદરૂપ થઇ ભક્તોનું દૈન્ય, દુઃખ રહણ કરે છે. આ સગડી હજુ નવ વર્ષ સુધી સળગતી રહેવાની (પ્રજ્વલિત) રહેવાની છે. આથી હું ૩૩ વર્ષ ગુપ્ત સ્વરૂપમાં રહ્યો. તે પછી ત્રણ વર્ષ સુધી તે જ સ્વરૂપ માં રહી શ્રદ્ધાળુ ભક્તોનેજ દર્શન આપતો હતો ત્યારે હું તેંત્રીસ વર્ષનો હતો.

યોગીઓના જીવનના તેંત્રીસમા વર્ષમાં અનેક પરિવર્તન થાય છે. સદ્‌ગણોની સંખ્યા તેત્રીસ કોટિ છે. શ્રીપાદ પ્રભુએ વધુ માં કહ્યું : આપણો અગ્નિયજ્ઞ તે પછી પણ ચાલુ જ રહેશે. કર્મને સ્થૂળ રૂપ આપી તેને દગ્ધ કરવાના પ્રતીક રૂપે અગ્નિ આરાધના કરવાની હોય છે. તેનાથી ભક્તોનું કર્મ સ્થૂળ રૂપ લેતાં પૂર્વે સૂક્ષ્મ રૂપમાં હોય છે. તે પૂર્વે કારણરૂપ દેહ આ કારણ શરીરમાં હોય છે. આથી (૩૩) તેત્રીસ વર્ષ પસાર થયા પછી આ પ્રકારની અગ્નિ પૂજા કરવાની જરૂર હોતી નથી. તે સમયે મારો આશ્રય લેનાર ભક્તોનાં પાપકર્મો સૂક્ષ્મ શરીરમાં રહી અને કારણ શરીરમાં રહીને યોગાગ્નિ વડે દગ્ધ થઇ જાય છે.

મારા ભક્તો આવી જાતે સ્વયંપાક કરી પોતાની ક્ષુધા તૃપ્ત કરશે. આમ ત્રણ વર્ષ સુધી ચાલશે. તે પછી આ પ્રકારે સ્થૂળ રૂપમાં અગ્નિ પૂજા કરવાની આવશ્યકતા નથી. પૃથ્વી યજ્ઞનો મેં પ્રારંભ કર્યો છે. તે યશસ્વી રીતે ચાલુ છે. તે જ પ્રમાણએ મેં જળયજ્ઞ પણ શરુ કર્યો છે. તે પણ મોટા પાયે ચાલુ છે. હવે અગ્નિપૂજા અને અગ્નિયજ્ઞની શરુઆત કરવાની છે. તે યજ્ઞ પણ અપ્રતિમ જ થશે તેમાં કોઇ શંકા નથી.સમસ્ત જીવરાશીઓમાં સ્થિત અગ્નિ સ્વરૂપ મારું જ સ્વરૂપ છે. સર્વનું શુદ્ધિકરણ હું જ કરું છું. સર્વનો નાશ પણ હું જ કરું છું. પંચતત્વ સંબંધિત યજ્ઞ વિશે મારા જેટલી કોઇને જ માહિતી નથી.

એક દિવસ એક નવદંપતી શ્રીપાદપ્રભુનાં દર્શને આવ્યું. તેમ ને શ્રીપાદ પ્રભુએ પંચદેવ પહાડ પર દરબારમાં હાજર રહેવા આજ્ઞા કરી. પ્રભુના આદેશ અનુસાર તે પતિ- પત્ની પંચદેવ પહાડ પરના દરબાર (સત્સંગ) માં ગયા. ત્યાં ગયા પછી બે જ દિવસમાં તે યુવક ગતપ્રાણ થયો. નવવધૂ તો ખૂબ જ ગભરાઇ ગઇ. તેણે કહ્યું : પ્રભુ, આપ ભક્તોનું રક્ષણ કરો છો અને આપની કૃપા બધા પર સરખી હોય છે એમ મેં સાંભળ્યુ હતું. પરંતુ આજે તો આ (પતિનું મૃત્યુ) અઘટિત જ બન્યું. નવવધૂ આક્રંદ કરવા લાગી. તેના સગાં વહાલાંને માહિતી મળતાં તેઓ પંચદેવ પહાડ આવ્યા. તે શબનું દહન કરવું કે નહીં તે વિશે ચિંતા ઉત્પન્ન થઇ. દરબારના સેવકોએ કહ્યું કે શ્રીપાદ પ્રભુ ની આજ્ઞા સિવાય મૃતદેહને દરબાર બહાર કાઢી ન શકાય. તેટલામાં શ્રીપાદ પ્રભુ ત્યાં આવ્યા.

નવવધૂએ શ્રીપાદપ્રભુને પોતાના દુષ્કર્મની કહાણી કહી. શ્રીપાદપ્રભુએ કહ્યું : કર્મનાં ફળ ભોગવવાં અનિવાર્ય હોય છે. નવવધૂએ ખૂબ જ શ્રદ્ધા પૂર્વક કહ્યું : પ્રભુ, આ વિશ્વમાં આપને માટે અશક્ય એવું કશું નથી. મને સૌભાગ્ય પ્રદાન મને આ ભયંકર દુઃખ માંથી છોડાવો. નવવધૂને શ્રીપાદ પ્રભના કરુણાયુક્ત સ્વભાવ પર દૃઢ વિશ્વાસ હતો.

મૃતકને જીવનદાન

શ્રીપાદ પ્રભુએ કહ્યું: તારો દૃઢ વિશ્વાસ જ ફળદાયી ઠરશે. મારા પર રહેલી તારી શ્રદ્ધા જ તારા પતિને નવજીવન આપશે. કર્મસિદ્ધાંતનો વ્યતિરેક ન થતાં તને એક ઉપાય કહું છું. તું તારા પતિ ના વજન જેટલાં લાકડાં, તારું મંગળસૂત્ર વેચીને લઇ આવ. તે લાકડાં પર રસોઇ કર. ચૂલા પર જેમ જેમ લાકડા બળતા જશે તેમ તારું અમંગળ બળીને દગ્ધ થશે. શ્રીપાદના કહેવા પ્રમાણે તે બધાં લાકડાં બળીને ખાખ થતાં તે યુવક ઊંઘમાંથી ઝબકીને જાગે તે રીતે ઊઠ્યો. હાજર સર્વ લોકને આનંદ થયો. નવવધૂના આનંદનો તો કોઇ પાર જ ન રહ્યો. સર્વભક્તોએ અત્યાનંદ થી શ્રીપાદ પ્રભુનો જયજયકાર કર્યો.

દરિદ્ર બ્રાહ્મણ પર શ્રીપાદ પ્રભુની વિશેષ કૃપા

એક દિવસ એક અત્યંત ગરીબ બ્રાહ્મણ શ્રીપાદ પ્રભુનાં દર્શન કરવા આવ્યો. ગરીબાઇ થી અનેક વીટંબણાઓનો સામનો કરવો પડતો હોવાથી જો શ્રીપાદ પ્રભુની કૃપાસંપાદન ન થાય તો તેણે આત્મહત્યા કરવાનો નિશ્ચય કર્યો. શ્રીપાદ પ્રભુએ તેની

ભાવના જાણી. શ્રીપાદ પ્રભુએ સગડી માંથી બળતું એક લાકડૂ લઈ તે બ્રાહ્મણની પીઠને તેનો સ્પર્શ કર્યો. બળતા લાકડા ને લીધે તે બ્રાહ્મણની પીઠી દાઝી ગઇ અને તેને ઘણા સમય સુધી વેદના થતી હતી. શ્રીપાદ પ્રભુએ તેને કહ્યું: અરે બ્રાહ્મણ, તું આત્મહત્યા કરવા ઉદ્યુક્ત હતો. મેં જો તારી ઉપેક્ષા કરી હોત તો તેં સાચે સાચ આત્મહત્યા કરી હોત. તે આત્મહત્યા સંબંધિત સર્વપાપ કર્મોનાં સ્પંદનો આ બળતા લાકડાના સ્પર્શથી નષ્ટ થયાં છે. હવે તને ગરીબાઈ થી મુક્તિ મળશે. આમ કહીને શ્રીપાદ પ્રભુએ તે ઓલવાઈ ગયેલું લાકડું વસ્ત્ર માં બાંધીને તે બ્રાહામણને આપ્યું અને કાળજીપૂર્વક ઘેર જવા આજ્ઞા કરી. પ્રભુની આજ્ઞા અનુસાર તે બ્રાહ્મણ કપડામાં વીંટાળી લાકડાને ઘેર લઈ ગયો. ઘેર જઈને તેણે કપડાનું પોટલું ગાંઠ ખોલીને જોયું તો લાકડાનું સોનુ થઈ ગયેલું જણાયું . તેનું દારિદ્રય કાયમનું દૂર થઈ ગયું. આ પ્રકારે તે ગરીબ બ્રાહ્મણ પર શ્રીપાદ પ્રભુની વિશેષ કૃપા ઉતરી હતી.

શ્રીપાદ પ્રભુએ અનેક ભક્તોનાં પાપ અગ્નિ યજ્ઞથી દગ્ધ કર્યા હતા. કેટલીક વાર તેઓ ભક્તોને રીંગણા, ભીંડા, કોળું એવી શાકભાજી લાવવા કહેતા. તે શાકભાજીના રૂપે ભક્તોના પાપ કર્મોનાં સ્પંદનો આકર્ષી લેતા. તે શાકભાજી રસોઈમાં ઉપયોગમાં લઇ ભક્તોને પીરસવામાં આવતી. આથી શાક લાવનાર ભક્તો કર્મ બંધનમાંથી મુક્ત થતા.

એક દિવસ એક ઉપવર કન્યા શ્રીપાદ પ્રભુનાં દર્શન કરવા આવી. તેનો વિવાહ ક્યાંય નક્કી થતો ન હતો. તેને મંગળ દોષ હતો. શ્રીપાદ પ્રભુએ તેને કંદ લાવવા કહ્યું . તે કંદનું શાકતે કન્યા સાથે સર્વ કુટુંબીજનો એક સાથે ખાવ તેમ શ્રીપાદ પ્રભુએ આજ્ઞા કરી. આ પ્રમાણે કરતાં તેના કર્મ બંધનનો નાશ થઈ તેનો એક યોગ્ય વર સાથે વિવાહ થયો. શ્રીપાદ પ્રભુ કેટલાક ભક્તોને રસોઈ માટે ગાયનું ઘી લાવી આપવા કહેતા. કેટલાકને ગાયના ઘી નો દીવો ભગવાન સામે કરવા કહેતા.

ઘરમાં અત્યંત વિકટ પરિસ્થિતિ હોય અથવા કન્યાના વિવાહ માટે અનેક વિઘ્નો આવતાં હોય તો શ્રીપાદ પ્રભુ તેમને દર શુક્રવારે રાહુ કાળના સમયે (સવારના ૧૦-૩૦ થી ૧૨) અંબિકાની પૂજા કરવા કહેતા. શ્રીપાદ પ્રભુનો ભક્તો એક વખત ખૂબ બિમાર પડ્યો. તેમના કુટુંબીજનોને પ્રભુએ દિવેલનો દીવો તેની ઓરડીમાં પ્રજવલિત કરી તેને સતત બળતો રાખવા જણાવ્યું. તે દિવો કોઇપણ પરિસ્થિતિમાં બુઝાઇ જવો ન જોઇએ તેમ પ્રભુએ ખાસ સૂચના આપી.

એક ભકતની આર્થિક પરિસ્થિતિ ખૂબ જ વિકટ હતી. શ્રીપાદ પ્રભુએ તેને ગાયના ઘી નો દીવો સતત આઠ દિવસ સુધી ચાલુ રાખવા ઘી નો દીવો આમ કરવાથી તેના ઘરમાં લક્ષ્મી ની કૃપા પ્રાપ્ત થઇ. આ રીતે શ્રીપાદપ્રભુએ નવી નવી કેટલીય પદ્ધતિ ઓ દ્વારા ભક્તોને પાપ કર્મોથી મુક્તિ અપાવી. આ સર્વ પદ્ધતિઓ સામાન્ય માણસથી સમજાય તેવી નથી.

॥ શ્રીપાદ શ્રીવલ્લભનો જયજય કાર હો॥
॥ અધ્યાય ૪૯ સમાપ્ત।

॥ શ્રીપાદ રાજં શરણં પ્રપદ્યે ॥

અધ્યાય -૫૦

ગુરુનિંદા કરવાથી દારિદ્રની પ્રાપ્તિ

એક વૃદ્ધ બ્રાહ્મણ પેટપીડાથી ત્રાસીને શ્રીપાદ પ્રભુનાં દર્શન કરવા આવ્યો. તેને થતી વેદનાઓ એટલી બધી અસહ્ય હતી કે તેના કરતાં આત્મહત્યા કરવી સારી એમ તેને લાગતું.

નામસ્મરણનો મહિમા

તે બ્રાહ્મણે શ્રીપાદનાં દર્શન કરી અત્યંત કરુણાયુક્ત વાણીમાં પોતાની વ્યથા દૂર કરવા પ્રાર્થના કરી. શ્રીપાદ પ્રભુએ તેને કહ્યું: હે વિપ્ર, પૂર્વજન્મમાં તેં અનેક લોકોને પોતાની વાણી થી હાનિ પહોંચાડી છે. અનેક લોકોને મર્મ ભેદી કઠોર વાણી થી તેં ઘાયલ કર્યા હતા. તે કર્મના ફળ સ્વરૂપે તને આ જન્મે પેટપીડાનો રોગ લાગુ પડ્યો છે. મનુષ્યને વાક્‌દોષ થી મુકત થવા કલિયુગમાં એકમાત્ર ઉપાય નામસ્મરણ છે. ઈશ્વરના નામસ્મરણથી વાયુમંડળ શુદ્ધ થાય છે. કુરુગડ્ડીમાં હું નામસ્મરણ મહાયજ્ઞથી શરુઆત કરવાનો છું. તે નામ સાથે ''શ્રી'' કાર પણ જોડવાનો છું. તેને લીધે ચિરસ્થાયીપણે પરા, પશ્યંતી, મધ્યમા અને વૈખરી એવી ચારેય પ્રકારની વાણી નિયંત્રણ માં રહેશે.

જે ભક્તો ''દિગંબરા, દિગંબરા, શ્રીપાદ વલ્લભ દિગંબરા'' અને ''શ્રીદત્ત। દિગંબરા'' એવું મનઃ પૂર્વક નામસ્મરણ કરશે તેમને હું અત્યંત સુલભપણે પ્રાપ્ત થઇ તેમની મનોકામના પૂર્ણ કરીશ. તે વ્યાધિગ્રસ્ત બ્રાહ્મણને શ્રીપાદ પ્રભુએ કુરુગડ્ડીમાં ત્રણ દિવસ અને ત્રણ રાત્રી ''દિગંબરા, દિગંબરા, શ્રીપાદ વલ્લભ દિગંબરા'' એવો જપ કરવા કહ્યું. શ્રીપાદ પ્રભુની આજ્ઞા અનુસાર તે બ્રાહ્મણે ત્રણ દિવસ અને ત્રણ રાત્રી અત્યંત શ્રદ્ધા થી ''દિગંબરા..... '' નો જપ કર્યો. તે બ્રાહ્મણ ની પેટપીડા કાયમની દૂર થઇ.

શ્રીપાદે કહ્યું : વાયુમંડળમાં અત્યારે પૂર્વેનું વાક્‌જળ ભરેલું છે. આપણે ઉચ્ચારેલું પ્રત્યેક વાકય પ્રકૃતિના સત્વ, રજ અથવા તમ આ ત્રણે ગુણથી અથવા એક ગુણથી અથવા બે ગુણથી

યુક્ત હોય છે. આ ત્રિગુણાત્મક સૃષ્ટિની પંચમહાભૂતો પર ખરાબ અસર થાય છે. આ પંચભૂતો દૂષિત થાય એટલે સર્વ અંતરિક્ષ દૂષિત થાય છે. તેનાથી મનુષ્ય દ્વારા પાપકર્મ થાય છે અને તેનાથી મનુષ્ય જ દરિદ્ર થાય છે. દારિદ્રેયને લીધે તે ફરી પાપનું કર્મ આચરે છે અને તે પાપને લીધે મન દૂષિત થવાથી તેના દ્વારા દાન, ધર્મ, લોકસેવા જેવા સત્કર્મો ન થવાથી ફરી તેને દારિદ્રેય ભોગવવું પડે છે. આ દુશ્ચક્ર આ રીતે ચાલુ જ રહે છે.

ત્રિકરણ શુદ્ધિની આવશ્યકતા

મનુષ્યને દરિદ્રતાથી મુકત થવા અથવા પાપકર્મથી વિમુક્તિ મેળવવા તેની કાયા, વાચા અને મન શુદ્ધ હોવું જરૂરી છે. આને જ ત્રિકરણ શુદ્ધિ એમ કહે છે. આપણા મનમાં જે હોય તે જ વાણી દ્વારા બહાર પડવું જોઇએ. મનમાં દુષ્ટભાવ અને વાણી દ્વારા મધુર બોલવું આવું બેધારું વર્તન ન હોવું જોઇએ. વાણી પ્રમાણે જ આપણું આચરણ પણ શુદ્ધ પવિત્ર હોવું જોઇએ. ત્રિકરણ શુદ્ધિ પામેલો માનવ મહાન થાય છે. મનમાં એક હોવું, વાણી દ્વારા બીજું ઉચ્ચારણ કરવું અને આચરણ ત્રીજા પ્રકારનું કરવું તેવા મનુષ્યને દુષ્ટાત્મા કહે છે. આ કળિયુગમાં જીવન સાગર તરી જવા ઈશ્વરે અનેક માર્ગો કહ્યા છે. તેમાં ''નામસ્મરણ'' એ અત્યંત સુલભ સાધન છે. નામસ્મરણ કરનાર સાધકની વાણી મધુર હોય છે. નામસ્મરણ ન કરનારનું મન પણ અશુદ્ધ હોય છે. નામસ્મરણના પ્રતાપે પવિત્ર કર્મ કરવાની પ્રેરણા મળે છે.

કર્મ વિમોચન

એક ક્ષયરોગ થી ગ્રસ્ત ગૃહસ્થ કુરવપુર આવ્યો. તેને મધુમેહનો રોગ લાગુ પડ્યો હતો. અને તે સાથે અનેક રોગો હતા. તેને જોઇને શ્રીપાદ પ્રભુને ખૂબ જ ક્રોધ આવ્યો. તે પૂર્વજન્મમાં ચોરીનો વ્યવસાય કરતો હતો. તેણે અનેક નિરપરાધી લોકોની સંપત્તિ ચોરીને તેમને નિર્ધન કર્યા હતા. એક ઉપવર કન્યાના વિવાહ માટે તેના પિતાએ સંપત્તિ એકઠી કરી રાખી હતી. તે સંપત્તિને આ ચોરે ચોરી લીધી. તેથી કન્યાનો વિવાહ યોગ્ય સ્થળે થઇ ન શક્યો. વરદક્ષિણાનો પ્રશ્ન હતો. છેવટે એક વૃદ્ધ વરદક્ષિણા સિવાય વિવાહ માટે તૈયાર થયો. તે વિવાહ પ્રસ્તાવ થી તે ઉપવર કન્યાએ આત્મ હત્યા કરી. પૂર્વ જન્મ માં આવા દુષ્ટકર્મો કરેલો તે મનુષ્ય આ જન્મે ક્ષયરોગથી પીડિત થઇ શ્રીપાદપ્રભુ પાસે આવ્યો. તેણે શ્રીપાદ પ્રભુને અત્યંત કરુણાભર્યા વચનથી આ દુર્ઘટ વ્યાધિ માંથી છોડાવવા વિનંતી કરી.

દયાળુ શ્રીપાદપ્રભુએ તેને પંચપહાડ સ્થિત ગૌશાળામાં નિદ્રા કરવા કહ્યું. ત્યાં મચ્છરોનો ખૂબ જ ઉપદ્રવ હતો. તરસ લાગે તો પીવા પાણીની કોઇ વ્યવસ્થા ન હતી. રાત્રે તેને એક સ્વપ્ન પડ્યું. તે સ્વપ્નમાં એક રાક્ષસ તેનું ગળું દબાવી મારી નાંખતો હોય તેમ જણાયું. તે ગભરાઇ ઊઠ્યો અને આમતેમ જોઇને ખાત્રી કરી તો તે સ્વપ્ન હોવાનું તેને જણાયું. તે ફરી નિદ્રાધીન થયો તેને ફરી એક સ્વપ્ન પડ્યું. એક મોટો પથ્થર તેની છાતી પર મૂકીને તેના પર એક મોટો મલ્લ બેઠેલો જણાયો. આ બંન્ને સ્વપ્ન ને લીધે તેના કર્મફળનો નિકાલ થઇ તે ક્ષયરોગથી અને બીજી વ્યાધિઓથી મુક્ત થયો. આમ અનેક વર્ષોથી ક્ષયરોગથી ગ્રસ્ત એવા રોગી ને શ્રીપાદ પ્રભુએ સ્વપ્નમાં શિક્ષા આપી કર્મ વિમુક્ત કર્યો.

॥ શ્રીપાદ પ્રભુનો જયજયકાર હો॥
॥ અધ્યાય - ૫૦ સમાપ્ત ॥

॥ શ્રીપાદરાજં શરણં પ્રપદ્યે॥

અધ્યાય -૫૧

જલોદર થી રક્ષણ- ગ્રંથ પારાયણ મહિમા

હું કુરવપુરમાં હતો ત્યારે આસો મહિનાની વદ બારસનો દિવસ આવ્યો. તે દિવસે હસ્ત નક્ષત્ર હતું. કૃષ્ણાનદીમાં સ્નાન કરી શ્રીપાદ પ્રભુ થોડો સમય ધ્યાનસ્થ બેઠા. ધ્યાનમાંથી મુક્ત થઇ તેમણે મને હજુ એકવાર સ્નાન કરવાનું કહ્યું. તેમની આજ્ઞા અનુસાર હું ફરી એકવાર કૃષ્ણા નદીમાં ડૂબકી મારી આવ્યો. ત્યારે શ્રીપાદ પ્રભુએ કહ્યું: હે શંકર ભટ્ટ, હવે મારે ગુપ્ત થવાનો સમય આવી ગયો છે. હું કૃષ્ણાનદીમાં અંતર્ધાન થઇ કુરવપુરમાં ગુપ્તરીતે સંચાર કરીશ. તે પછી નૃસિંહ સરસ્વતી નામથી સંન્યાસી રૂપે ધર્મના ઉદ્ધાર માટે ફરી અવતાર લઈશ.

તું લખી રહેલો ''શ્રીપાદ શ્રીવલ્લભ ચરિત્રામૃત'' મહાપવિત્ર ગ્રંથ ભક્તોને માટે કલ્પતરુ ની જેમ લાભપ્રદ થશે. તે ''અક્ષર સત્ય'' ગ્રંથ હશે. ''દિગંબરા, દિગંબરા શ્રીપાદ શ્રીવલ્લભ દિગંબરા'' આ મારા નમાનો જયઘોષ સર્વત્ર થશે. આ ગ્રંથના પારાયણથી પ્રપંચ સુખરૂપ થશે. ઇહલોક અને પરલોકમાં સુખ પ્રાપ્ત થશે. આ ગ્રંથનો પ્રત્યેક શબ્દ એ વેદવાક્ય સમાન માનવામાં આવશે. તું લખી રહેલો સંસ્કૃત ગ્રંથ મારા મહાસંસ્થાનના ઔદુમ્બર વૃક્ષ નીચે શબ્દ સ્વરૂપમાં કાયમ રહેશે. ત્યાંથી નીકળતા દિવ્ય શબ્દો દર્શનાર્થે આવનાર ભક્તોને સાંભળવા મળશે.

જેમને મારાં દર્શનની હૃદયપૂર્વકની અત્યંત ઉત્કંઠા હશે તેમને મારાં દર્શન અવશ્ય થશે. હું મારા ભક્તોના રક્ષણ માટે હંમેશા સજ્જ હોઉં છું. તારા સંસ્કૃત ગ્રંથનો તેલુગુ ભાષામાં અનુવાદ કરવામાં આવશે. જે બાપનાચાર્યુલુની તેત્રીસ પેઢીના વંશજ દ્વારા પ્રગટ થશે. આ પવિત્ર ગ્રંથનું કોઇપણ ભાષામાં પારાયણ કરતાં દિવ્ય અનુભવો અનુભવવા મળશે અને પારાયણ કરનાર ભક્તનું સર્વગ્રાહી શુભ મંગળ થઇ સકલ વ્યાધિથી તેનું રક્ષણ થશે.

ભક્તોને શ્રીપાદ પ્રભુનું અભયવચન

શ્રીપાદ પ્રભુએ શંકર ભટ્ટને કહ્યું: તેં મારી ખૂબ જ સેવા કરી. તેં મને પિતા જેવું સન્માન આપી સેવા વ્રતના નિયમો નું ચુસ્ત રીતે પાલન કરી મારી મનોભાવે સેવા કરી છે. હું મારી કાષ્ઠ પાદુકાઓ તને ભેટ આપું છું. ''હું નથી'' તેમ માની દુઃખી થઇશ નહી. તું ત્રણ વર્ષ અહીં જ નિવાસ કર. આ ત્રણ વર્ષમા હું તને તેજો વલયના રૂપમાં દર્શન આપતો રહીશ. તેજ પ્રમાણે અનેક યોગ રહસ્ય નું જ્ઞાન આપીશ.

શ્રીપાદ પ્રભુ અંતર્ધાન પામ્યા

હે શંકરભટ્ટ, ત્રણ વર્ષ પછી આવનાર અશ્વિન કૃષ્ણા બારસ ના દિવસે તેં રચેલ''શ્રીપાદ શ્રીવલ્લભ ચરિત્રામૃત'' ગ્રંથ મારી પાદુકાઓ નજીક મૂકજે. તે દિવસે દર્શનાર્થ આવનાર સર્વ ભક્તો ધન્ય થશે. સર્વને મારા મંગળમય આશીર્વાદ

શ્રીપાદ શ્રીવલ્લભ પ્રભુ આ પ્રમાણે ભક્તોને સંદેશ આપી કૃષ્ણાનદીમાં અંતર્ધાન પામ્યા. તેમની કાષ્ઠપાદુકાઓને મેં હૈયા સરસી ચાંપીને માતાથી વિખુટા પડેલા બાળકની જેમ રુદન કરવા લાગ્યો. શ્રીપાદ પ્રભુ કૃષ્ણા જળમાં દેખાય છે કે કેમ તે માટે મેં ફરી એકવાર નદીમાં સ્નાન કર્યું અને બહાર આવી ધ્યાનસ્થ થયો. ત્યારે શ્રીપાદ પ્રભુએ મારા મનોનેત્રને તેજોમય રૂપમાં દર્શન આપ્યાં.

॥ શ્રીપાદ શ્રીવલ્લભ નો જયજયકાર હો॥
॥ અધ્યાય ૫૧ સમાપ્ત॥

॥ શ્રીપાદરાજં શરણં પ્રપધે॥

અધ્યાય- ૫૨

શંકરભટ્ટના યોગાનુભવનું નિરૂપણ

શ્રીપાદ પ્રભુના દિવ્ય દર્શન

હું સતત ત્રણ વર્ષ સુધી દરરોજ મધ્યરાત્રીના સમયે શ્રીપાદ પ્રભુનું દિવ્ય તેજોમય દર્શન કરતો. મેં મારી યોગ-અનુભૂતિઓ પુસ્તક રૂપે લખી. તે પુસ્તક હિમાલયના એક યોગી આવીને લઇ ગયા. એ શ્રીપાદ પ્રભુનીજ ઇચ્છા હશે તેમ હું માનું છું. તેમની આજ્ઞાથી જ આ સર્વ થયું તેમાં લેશ માત્ર સંદેહ નથી.

॥ શ્રીપાદ શ્રીવલ્લભનો જયજયકાર હો॥
॥ અધ્યાય- ૫૨ સમાપ્ત ॥

॥ શ્રીપાદરાજં શરણં પ્રપધે॥

અધ્યાય- ૫૩

શ્રીપાદ શ્રીવલ્લભ ચરિતામૃત ગ્રંથનું પીઠિકાપુર આગમન

ગ્રંથની વિશિષ્ઠતા

મેં (શંકર ભટ્ટ) લખેલો ''શ્રીપાદ શ્રીવલ્લભ ચરિત્રામૃત'' ગ્રંથ થોડા દિવસો શ્રીપાદ પ્રભુના મામાને ઘેર હતો. તત્ પશ્ચાત્ તે સંસ્કૃત ગ્રંથ નો તેલુગુ ભાષામાં અનુવાદ કરવામાં આવ્યો. તેલુગુ ભાષામાં ભાષાંતર થયા પછી મૂળ સંસ્કૃત ગ્રંથ અદૃશ્ય થયો. ગંધર્વોએ તે ગ્રંથ શ્રીપાદ પ્રભુના જન્મ સ્થળે લઇ જઈ ભૂમિમાં ખૂબ ઊંડે સ્થાપિત કર્યો. તેનું સિદ્ધયોગીઓ દ્વારા પઠણ થાય છે. મેં રચેલું ચરિતામૃત શ્રીપાદ પ્રભુની દિવ્ય પાદુકાઓ પાસે રાખી મેં તેમને વાંચી સંભળાવ્યું. ચરિત્રામૃત સાંભળવા આવેલા પાંચ ભક્તો તે સાંભળી ધન્ય થયા. હું પંડિત વિદ્વાન નથી. આથી ક્યો ગ્રંથ વાંચતાં શું ફળ મળશે તે કહી શકતો નથી.

શ્રીબાપનાચાર્યુલુની તેત્રીસમી પેઢીના સમય દરમ્યાન આ ગ્રંથની તેલુગુ ભાષાની નકલ (પ્રત) પ્રગટ થશે. જે ભાગ્યવાન ભક્ત આ ગ્રંથને પ્રગટ કરશે તેમણે શ્રીપાદ પ્રભુના જન્મસ્થળે જઇ ત્યાંના મહાસંસ્થાનના પવિત્ર વાતાવરણમાં પારાયણ કરી આ ગ્રંથ શ્રીપાદ પ્રભુના ચરણે અર્પણ કરવો આ ગ્રંથનું પારાયણ ચાલુ હશે ત્યારે પારયણકર્તા ભાગ્યવાન ભક્તને ગાણગાપુર ક્ષેત્ર થી મોકલાવેલો પ્રસાદ મળશે. તે પ્રસાદ લાવી આપનાર વ્યક્તિ બાપનાચાર્યુલુની તેત્રીસમી પેઢીની હશે. આ તેજોમય સ્વરૂપમાં દર્શન આપનાર શ્રીપાદ પ્રભુનું દિવ્ય વચન છે.

॥ શ્રીપાદ શ્રીવલ્લભ નો જયજય કાર હો॥
॥ હરિ ૐ તત્સત્ ॥
॥ અધ્યાય ૫૩ સમાપ્ત ॥